image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Hist. univ. ~~gen~~ 626
~~517~~

Tursellinus.

Digitized by Google

R

Digitized by Google

ULTRAJECTI. Apud JACOBUM A POOLSUM. 1730.

Digitized by Google

HORATII TURSELLINI, *ROMANI*, HISTORIARUM,

Ab origine mundi, usque ad annum à Christo nato MDXCVIII.

EPITOMÆ

LIBRI DECEM.

Cum brevibus Notis, duplici item Accessione, usque ad annum MDCXLII.

Ac duplici Indice

Editio ultima, à quampluribus mendis nunc demum purgata.

ULTRAJECTI

Apud JACOBUM à POOLSUM,

MDCCXXX.

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

ÆQUO ET HISTORIARUM STUDIOSO LECTORI

S. P. D.

BIBLIOPOLA.

Si quod pretium horum ſeculorum ſcriptis ſtatui par eſt ex publicæ exiſtimationis ſuffragio & conſenſu, atque is conſenſus nulla alia re magis declaratur & certius, quam eo, quod Librorum editio ſæpius fuerit iterata, in maximo tum ſane pretio haberi oportet hanc *Univerſæ Hiſtoriæ Epitomen*, ab HORATIO TURSELLINO conſcriptam: ſiquidem vix quicquam ejus generis eſt, quod frequentioribus typis per omnes pene Europæ regiones, Italiam, Galliam, Germaniam, & hanc noſtram Belgicam, ſit deſcriptum. Neque id cuiquam accidere mirum debet, quum nulla etiam ſit epitome, quæ elegan-

tiore ſtylo, concinniore ordine, denique modo ad domeſticam hiſtoriæ interpretationem magis accommodato eam pertractet. Verum, ut ut repetitis crebro vicibus varias officinas identidem exercuerit; vel ſic tamen iterum heic certe loci ejus deſiderabantur exemplaria. Quapropter viſum mihi fuit faciundum, eorum denuo copiam publico facere, repetita hujus epitomes altera editione. In qua quid præſtitum ſit, paucis te edocebo, Benigne Lector. Omnium primum retinui omnia ea, quæ ab aliis ad ſuas editiones ornandas inventa & addita jam erant, ſed ſpeciatim, quoniam Turſellinus deſiit cum exitu XVI. ſeculi, duplicem acceſſionem, ſeu, ut vocant *continuationem*. partim ex Spondano, partim aliunde hauſtam, & in duabus aliis editionibus, Pariſina & Lugdunenſi jam exhibitam, heic quoque inde uſque ad annum præteriti ſeculi XLII. tibi repræſentare volui, ut ita ſaltem aliquid haberes, quo ſupplementi in vicem quomodocumque uti poſſes. Dein quia Turſellinus,

nus, ut homo fuit non modo ſuarum partium ſtudiis, ſed & erroribus ex imprudentia ortis obnoxius, in hiſtoria ipſa aliquando vere & manifeſte hallucinatus deprehenditur, atque ejus generis lapſus in quibuſdam editionibus jam animadverſi, & in contextu operis emendati apparebant, rectius me publicæ utilitati conſulturum arbitrabar, ſi epitomen hanc ita quidem ex officina mea exire denuo curarem, ut ab ipſo auctore eſt profecta, mutationes vero ab aliis editoribus factas, quæ quidem eſſent hiſtoricæ, vel alicujus momenti, ſingulis paginis ſubjicerem, imo & quædam alia, neque adeo pauca numero, Turſellini errata, in interpolatis illis editionibus prorſus præterita, atque ex harum hiſtoriarum interpretatione, quæ quotannis heic ſecundum hanc ſeriem ſtudioſæ juventuti exponuntur, obſervata & excerpta, verbo adderem. Adhibui ad eam rem ſedulum & induſtrium valde juvenem, qui magna & ſolerti cura varias editiones, veluti Colonienſem anni MDCXXIX, Mo-

naſterienſem MDCXXXXI, & Pariſinam MDCXL, cum hac noſtra contulit, & ex iis, ut & ex illa modo memorata interpretatione, quam & ipſe diligenter audiverat, haſce miniatulas, quas per totum opus ſparſas vides, concinnavit. Ultimum eſt, quod te monitum velim, ſublata eſſe ex hac editione quamplurima & inſignia proxime ſuperiorum vitia. Vale, Benevole Lector, & huic editioni fave.

BRE-

Digitized by Google

BREVIARIUM HUJUS CHRONICI,

in Libros X. diviſi.

LIBER I.

Continet Hiſtoriam

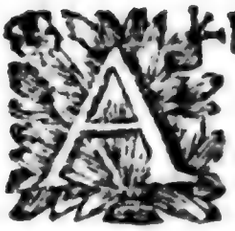

b orbe condito, ad Romam conditam, per annos fere MMMCCXX.

LIBER II.

A Roma condita, ad eandem à Gallis everſam annos CCCLXV.

LIBER III.

A Roma per Camillum reparata, usque ad Chriſtum, annos CCCLXXXVII.

LIBER IV.

A Chriſto nato, uſque ad Conſtantinum Magnum, annos CCCIX.

Digitized by Google

LIBER V.

A Conſtantino Magno, ad Zenonem Iſaurum, annos LXVI.

LIBER VI.

A Zenone Iſauro, ad Carolum Magnum, annos CCCXXV.

LIBER VII.

A Carolo Magno, ad Henricum Auguſtum, annos CCIII.

LIBER VIII.

Ab Henrico, ad Fredericum II, annos CCVIII.

LIBER IX.

A Frederico II, ad Robertum Bavarum, annos CLXXXIX.

LIBER X.

A Roberto Bavaro, uſque ad finem Rudolphi II, annos CCXII.

HO-

HORATII
TURSELLINI
OPERA.

De vita Franciſci Xaverii lib. VI.

Epiſtolarum ejuſdem Franciſci Xaverii libri quatuor, quas in unum corpus collegit, atque eleganter ex Hiſpano ſermone Latinas fecit.

Hiſtoriæ Lauretanæ libri V.

Literæ annuæ ſocietatis anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi tertii.

De uſu particularum Latini ſermonis.

Compendium Grammatices Emanuëlis Alvares.

Nomenclator vocum Latinarum.

Varia poëmata & tragœdiæ ſacræ.

Oratio funebris in mortem Gregorii decimi tertii Pont. max.

Commentarii in omnes fere Ciceronis de arte oratoria libros, & in orationes ejuſdem nondum prælo commiſſi.

Et quod à nobis hic editum eſt opuſculum poſtumum, epitome hiſtoriarum ab orbe condito, libri decem.

HORATII TURSELLINI

In ſuam Epitomen

HISTORIARUM PRÆFATIO AD LECTOREM.

TANTA hiſtoriarum multitudo eſt, atque varietas, cujuſvis ut hominis non ſit, aut perlegere omnes, aut in ordinem redigere, aut memoriâ cuſtodire. Quo fit, ut complures ab hiſtoriarum lectione abhorreant, multi epitomen aliquam, ac ſummam hiſtoriarum deſiderent, ubi res maxime memorabiles breviter, atque oraine comprehendantur. Nam Chronicorum ſcriptores

Digitized by Google

ptores fere ita jejunos exileſque eſſe dicunt, ut non ſedent famem, ſed augeant: ſi qui autem pleniores exiſtant, vel inquinatam orationem adhibere, vel hiſtoriarum auctores omittere: ut qua faſtidium afferant lectoribus, qua rebus abrogent fidem. Quare ego ab adoleſcentia cum non negligenter in hiſtoriarum monumentis aliquamdiu verſatus eſſem: appoſitum mihi aliquod memoriale ſubſidium parandum putavi, fecique non invitus, tum aliorum cauſa, tum mea, ut hanc qualemcumque hiſtoriarum epitomen paulatim contexerem, ſeculorumque omnium memoriam, obſervatis notatiſque temporibus, perbrevi, nec inutili, ut ſpero, volumine complecterer. Feci etiam, ut præcipuos cujuſque rei adſcriberem auctores, fonteſque indicarem; unde ſcilicet, ſi cui libitum foret, eadem illa uberius liceret haurire. Ejus olim epitomæ pars prior cum mihi forte excidiſſet, deſcriptaque eſſet à luribus: multi viri & prudentia, & auctorita-

te

te præſtantes, qui meas aliquid putabant nugas, me denique perpulerunt, ut quod privatum bonum eſſe volueram, paterer eſſe commune; &, quod rude & inchoatum circumferri dolebam, perfectum atque abſolutum ipſe vulgarem. Cæterum in notandis Hebraïcæ hiſtoriæ temporibus, Hebræorum auctoritatem, quæ certior habetur, ſecuti ſumus. Et quoniam inter annalium hiſtoriarumque ſcriptores, ſæpe de uno alterove anno, aut etiam de pluribus, eſt controverſia: optimum factu exiſtimavi; ut hæc, quæ memoriæ cauſa breviter curſimque perſtringuntur, non aurificis ſtatera, ut dicitur, ſed populari trutina examinarem. Scitum eſt enim, ex opinabilibus & incertis certa & explorata excipere. Itaque integris potius ac ſolidis, quam fractis numeris & imminutis juſta per intervalla (accommodate videlicet admemoriam) rerum memorabilium tempora notanda duximus, quo & memoriæ imbecillitati, & temporum veritati quam maxi-

me

Digitized by Google

me ſerviremus. Porro quo commodior libellus foret ad tot res tamque varias identidem recolendas, ea forma edendum curavimus, quæ facile & in ſinu geſtari, & manibus teri poſſet.

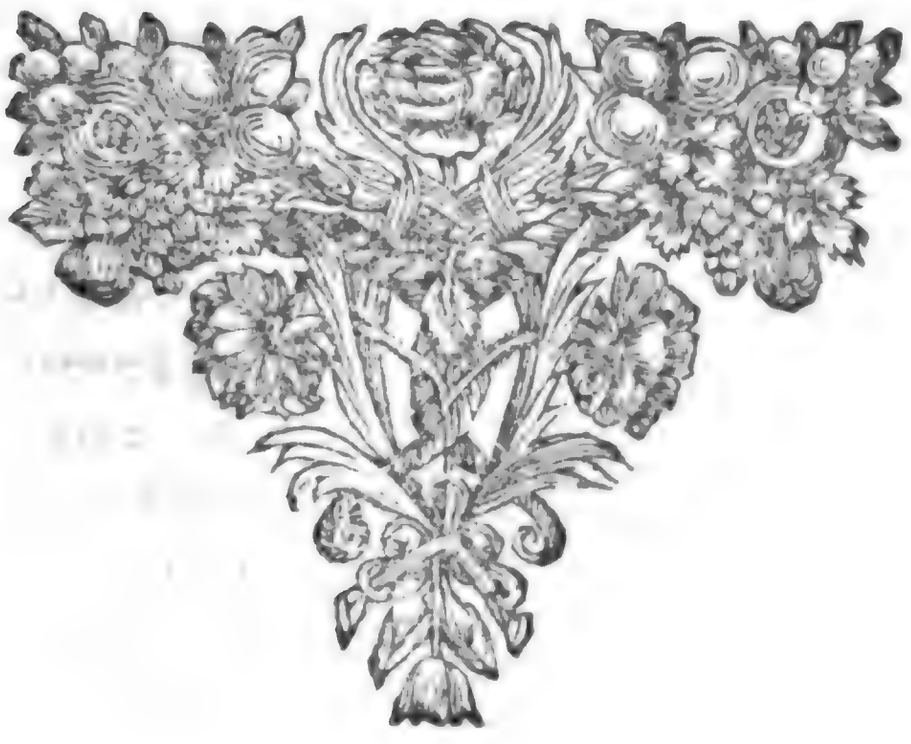

GASPARUS *Scioppius Comes à Clarevalle, in Conſultatione prima de Studiorum ratione:*

Ut quis ſciat, quæ quibus ſeculis primaria orbis imperia ab orbe condito, aut poſt diluvium fuerint, quamque diu ſingula perduraverint, eam ad rem uſui eſt TURSELLINI EPITOME HISTORIARUM pereleganti ſtilo ſcripta, ut facile politiſſimi Mureti diſcipulum agnoſcas.

HORATII
TURSELLINI
EPITOMÆ
HISTORIARUM
à Mundo condito
LIBER I.

CAPUT I.
ADAMUS.

1. PRIMUM igitur omnium conſtat, condito ornatoque mundo Adamum, humani generis principem, a Deo eſſe præpoſitum, & in amœniſſimis hortis, divinâ manu conſitis, ubi vitalis poma arboris ſuppeterent, collocatum. Ceterum huic Evam, ſociam & adjutricem datam, ruinæ cauſſam exſtitiſſe. Adamus quippe divinam legem neglexit, non tam vetiti pomi ſpecię, quam illecebrâ inductus uxoris. Ergo, una cum noxæ ſociâ, beatis hortis in perpetuum expulſus, morti ceteriſque miſeriis, quæ mortalem conditionem comitantur, objicitur, repente ex beato miſer. Et au-

Adamus.

Gen. c. 1. & 2. Joſ. antiq. l. 1.

Paradiſus.

Eva cauſſa lapſus & ruinæ Adamiticæ.

ctor hominum generis ruens secum in eundem casum posteritatem traxit omnem. Exilii initio Adamus Caïnum & Abelem genuit; quorum ille agricolâ, hic pastor fuit. Sed cito domesticum malum intervenit invidia. Abelis sacrificia Deus igni, è cœlo demisso, probavit; Caïni non item. Itaque homo invidus fratrem interfecit. Ob eam cædem parentes diu in luctu fuerunt. Ipse, ultrice parricidii conscientiâ, profugus erravit. Et tamen homo demens urbem condidit. Ejus posteri musicam, ferrariam, aliasque artes, vel ad vitæ commoditatem, vel ad delectationem, invenere. Impia Caïni, pia Sethi, qui postea Adamo natus est, progenies exstitit.

Caïnus & Abel. 6.
Invidia. 7
Sacrificia. 8.
9.
Homicidium. 10.
conscientia ultrix mali. 11.
Urbs condita. 12.
Artes inventæ. 13.
Sethus. 14.

CAP. II.

ENOCHUS.

Anno à mundo cond. prope M.

ENOCHUS, Sethi trinepos, anno post mundum conditum prope millesimo, ob summam Dei familiaritatem divinitus est ex hominum cœtu atque oculis raptus. Hujus filius Mathusales, cum annos fere mille vixisset, nihilo faciliorem, quam ceteri, expertus est mor-

Enochus anno mundi prope 1000. 1.
Gen. c. 5. Jos. l. 1.
Mathusales 2.

3. mortem. Vulgo autem mortales, mortis obliti, vitæ longitudine (plerique enim annum explebant nongentesimum) abuti cœperunt. Vitæ longitudo.

4. Sethi porro gens, connubiis cum Caïni gente junctis, Gigantes progenuit; &, in externos lapſa mores, omnia pudoris atque officii repagula perfregit. Gigantes nati. Caïni posteri valde impii.

5. Itaque anno poſt mundum conditum MDCLVI. flagrans ubique libido perpetuis quadraginta dierum imbribus terrarumque omnium eluvione Anno mundi 1656. diluvium.

6. reſtinguitur. Animantium nihil uſpiam reliquum fit præter id, quod Noës, vir bonus, Dei monitu in arca, ſeu navi quadam ingenti, aſſervarat ad ſo- Noës.

7. bolem. Sub eluvionem vis & vita ho-

8. minum imminuta eſt. Ad ſubſidium Carnes conceſſæ.

9. imbecillitatis carnes conceſſæ. Vinum quoque à Noë inventum; ſed hauſtum uberius ne ipſi quidem pepercit auctoVinum inventum.

10. ri. Ebrium ac nudatum parentem Chamus ludibrio habere, aliis demonſtrare, Ebrietas Noæ.

11. cœpit. At Semus & Japhetus averſi

12. injecto pallio contegunt. Ergo pater, re poſtea cognitâ, Chami progeniem exſecratur, ceteris liberis bene precatur.

13. A tribus hiſce Noæ filiis gentes omnes toto terrarum orbe paullatim Orbis diviſio inter tres filios Noæ.

14. ſunt propagatæ. Japheto Scythia &

Europa; Chamo Syria, Ægyptus, & Africa; Semo Assyria, India, & reliqua Asia obvenerunt.

CAP. III.

NEMBROTHUS.

Anno à mundo cond. MDCCC.

Nembrothus anno mundi 1800.

NEMBROTHUS, Chami nepos, anno post diluvium circiter centesimo, auctor ceteris fuit, ut ante digressum summæ altitudinis turrim communiter excitarent, sive inundationis perfugium, sive conveniendi monumentum. Ceterum superbis mortalium conatibus divinum obstitit numen. Repente una, quâ tum utebantur omnes, lingua in duas & septuaginta, quot erant familiæ, divinitus dispertitur. Sublato igitur sermonis commercio, ædificatio abjecta est: ex eo terrarum orbis frequentari cœptus. Lingua, quæ communis antea fuerat, in Heberi (à Semo originem ducebat) familia ac gente mansit. Inde Hebræa dicta. Turris inchoata, ex linguarum confusione, Babel primum, deinde Babylon, est appellata. In ea Nembrothus (qui fortassis idem Belus fuit) imperitavit. Constat Belum in Assy-

1. Gen. c. 10. Jos. l. 1.

Turris Babel.

2.

Linguarum varietas.

3.

4.

5.

Hebræa lingua.

6.

7.

Babylon.

8.

Belus.

9.

ria

ria regnaſſe primum anno circiter MDCCCL. a mundo condito; regnum obtinuiſſe annos LXV; nihil memoriâ dignum geſſiſſe. Regnum Aſſyriorum anno mundi 1850. Euſeb. Caron. Aug. de civ. l. 18.

10. Ninus autem, Beli filius, impiâ pietate adductus, parentis ſui monumentum ac ſimulacrum coli juſſit pro Deo. Ea idolorum Deorumque origo notatur. Æque vero in homines injurioſus Ninus exſtitit, atque impius in Deum. Imperandi ſtudio flagrans, peſſimo exemplo, imperium armis propagare inſtituit. Ergo Aſiam in ſuam redigit ditionem. Zoroaſtre, Bactrianorum rege, eodemque magiæ inventore, debellato, Bactris potitur. Idem Ninum, ſeu Niniven, urbem condidit, Aſſyriorum imperium conſtituit, quod annos viguit circiter MCCC. Ipſe regnavit LIV. Nino Ægialeus, primus Sicyoniorum rex, fere æqualis numeratur. Ninus anno mundi 1900. Diod. l. 3 Juſt. l. 1. Idolorum origo. Aug. de civ. l. 18. Imperii propagatio Zoroaſter, magiæ inventor. Ninive. Imperium Aſſyriorum. Ægialeus, Sicyoniorum rex. Euſeb. Chron.

18. Semiramis virago, Nini conjux, & cupiditatis imperandi ſocia, eluſo filio, regnum præſtigiis quibuſdam interveritit, ad ſeque tranſtulit. Ne cuiquam parêret, nubere omnino noluit. Ab ea Babylon magnificentiſſime eſt exſtructa: Aſia, Media, Perſis, Ægyptus ingenti cum exercitu peragrata: magna Semiramis. Babyloniæ magnifica exſtructio. Diod. l. 2. Juſt. l. 1.

Libyæ Æthiopiæque pars ſubacta. Ce- 21.
terum bellum, Indis illatum, feliciore
principio, quam exitu, geſſit. Ad ulti- 22.
mum imperioſa mulier, libidini turpiſ-
ſime ſerviens, à Nino filio, cujus in-
ceſtos expetiverat amplexus, necatur
anno imperii ſui XLII.

Ninus minor. Ninus, ſeu Ninias, ſuperioris Nini 23.
filius, à patre penitus degeneravit, per- Diod. l. 2. Juſt. l. 1.
inde quaſi luxuriâ cum matre certa-
ret. Regni adminiſtrationem præfectis 24.
commiſit: ipſe, deliciis effeminatus,
conſenuit in cœtu mulierum, pernici-
oſiore etiam exemplo, quam inſti-
Nequitia regum Aſſyriorum. tuto. Nequitiæ ſuæ imitatores XXX. 25.
deinceps Aſſyriorum reges habuit, a-
lium alio nequiorem. Qui omnes, per- 26.
inde ac ſi nati non eſſent, in tenebris
ac ſilentio jacuerunt, verbo reges, re
autem verâ mancipia voluptatis.

CAP. IV.

ABRAMUS.

Anno à mundo cond. MM.

Abramus anno mundi 2000. ABRAMUS, genere Chaldæus, ab He- 1.
bero originem trahens, extremis Gen. c. 11 & 12.
(ut Euſebio & Auguſtino placet) Ni- Joſ. antiq. l. 1.
ni majoris temporibus natus eſt. Ita- c. 7. & 8.
que, minore regnante Nino, à Deo 2.
evo-

evocatur, anno poſt mundum condi-
3. tum circiter MM. Domo igitur relictâ, Deum ſequitur multis ſeculis ante philoſophos natos, qui id præcepe-
4. runt. Palæſtinam, ſedem poſteris promiſſam ſuis, cum peragraret, annonæ inopiâ coactus, deſcendit in Ægyptum.
5. Ibi raptam quidem à Pharaone rege
6. uxorem deſideravit. Sed brevi Dei immortalis beneficio maximis cum mu-
7. neribus recepit intactam. Ægypto re-
8. pente ex inopi opulentus excedit. Lo-
Gen. 14. thum inde, fratris filium, peregrinationis comitem, Sodomis captivum
9. abductum, cæso hoſte, liberat. Victor Melchiſedeco ſacerdoti decumas per- Decumæ.
10. ſolvit. Porro jam centenarius, cum
Gen. 17. ſibi ac ſuis, Dei juſſu, præputia cir- Circumci-
Gen. 21. cumcidiſſet, e Sara, conjuge ſterili, ſio.
divinitus promiſſum genuit filium, ei
Gen. 19. ex riſu matris Iſaaci nomen inditum.
11. Nondum natus erat Iſaacus, cum Abrahamus Lothum, una cum ejus uxore ac liberis, (Deo exorato) Sodomæ in-
12. cendio exemit. Sed Lothi uxor, quod contra Angeli educentis præceptum reſpexiſſet, in ſalem eſt verſa, (*a*) ſtul-
13. titiæ documentum. Lothus ipſe, vino Lothi ebrietas.

(*a*) *Omnes aliæ Edd. habent*: in ſtatuam ſalis eſt verſa, &c.

& filiarum calliditate deluſus, oſtendit, nihil eſſe tam fœdum, quod non admittat ebrietas. Iiſdem temporibus Titanes exſtiterunt in Creta, quorum natu maximus Saturnus fuit, qui pater perhibetur Jovis. 14. Euſeb. Chro 1. Diod. l. 5.

Abrahami porro fides, (Iſmaële filio cum Agare ancilla matre (*a*) ablegato) divinitus tentata, mire enituit, magno ſuo ac ſuorum bono. Imperanti Deo, ut Iſaacum unicum filium, ſpem ſtirpis, ſuâ manu immolaret, parêre non dubitavit. Conatus pro facto fuit. Jam impoſitum aræ filium ferro appetebat, cum repente cœleſti voce dextram cohibere, filio parcere, jubetur. Spectata pietas egregiaque obediendi voluntas copioſiſſima ſobole remuneratur Chriſtoque promiſſo. 15. Gen. 21. & 22. 16. 17. 18. 19.

Abrahami obedientia.

Chriſtus promiſſus.

Hebræorum parenti Abrahamo Jovem, Deorum patrem, Cretæ regem, ſupparem facit Euſebius; ut multis hominibus junior ille Deorum pater inveniatur. Is propter paternam in populos charitatem Deus eſt habitus. Ejus fratres Neptunus & Pluto, alter regiæ claſſis præfectus, alter funerum inventor in Græciâ. Quæ res illi maris, huic inferorum, imperium ac numen, 20. Euſeb. Chron. 21. Diod. l. 5. c. 15. 22. 23.

Jupiter Abrahamo ſuppar.

Neptunus. Pluto.

(*a*) *Al. Edd. hab.* ancilla ejus matre &c.

Digitized by Google

men peperit apud ſtultam antiquitatem. (*a*)

(*a*) *Colonienſ. Ed. poſt* antiquitatem, *addit* quanquam alii in his tribus fratribus Japhetum, Semum & Chamum recognoſcant.

CAP. V.

ISAACUS.

Anno à mundo cond. MMC.

1. ISAACUS, primis Græciæ Diis haud multo junior, vero exorato Deo, Eſaum & Jacobum ex Rebecca uxore genuit ſterili. Geraras annonæ cauſsâ profectus, Dei numine & conjugis pudicitiam ab Abimelechi regis libidine intactam ſervat, & rem familiarem auget vehementer. Ceterum, affectâ jam ætate, cum nihil cerneret, à Jacobo filio deceptus, Eſaum illi non ſine divino conſilio poſthabuit.

Gen. 25. & 26. Joſ. l. 1.

Iſaacus anno mundi 2100.

4. Iſaaci fere æqualis, Argivorum rex primus, Inachus exſtitit, cujus filius Phoroneus vagos homines ac diſperſos in unum coëgiſſe locum, ac mœnibus legibusque ſepſiſſe memoratur à Græcis.

Euſeb. Chron. Aug. de civ. l. 18. Pauſan. l. 2.

Inachus, Iſaaci æqualis. Phoroneus. Mœnia. Leges.

CAP. VI.

JACOBUS.

Anno à mundo cond. MMCC.

1. JACOBUS, Meſopotamiam petens, in quiete Dei ſpeciem vidit, è ſummis

Gen. 28. Joſ. l. 1.

Jacobus anno mundi 2200.

mis ſcalis Chriſtum ſibi pollicentis. Inde apud Labanum avunculum maximos greges labore atque ſolertiâ ſibi paravit. Ex Lia, Rachele, aliiſque uxoribus Patriarchas progenuit, duodecim tribuum auctores. In Palæſtinam rediens, poſt nocturnam cum Angelo luctam, Iſraël à Deo appellatur. Hinc Iſraëlitis nomen factum.

2.

Patriarchæ.

3.

4.

Nomen Iſraël.

5.

In Patriarcharum ætatem Apollo, Mars, Vulcanus, Venus, Minerva, Jovis filii, præcipua Græciæ numina & ſuperſtitionum Patriarchæ, inciderunt. Itemque Ogyges, primus rex Atticæ, quo regnante memorabilis illa Atticæ inundatio exſtitit, (mortalium animis ſuperſtitione jam obrutis) annis ante Urbem conditam circiter ML.

6.

Apollo. Mars. Vulcanus. Venus Minerva.

Diod. l. 5. c. 15.

7.

Oroſ. l. 1. Aug. l. 18. de civ. c. 8.

Ogygium diluvium.

CAP. VII.

JOSEPHUS.

Anno à mundo cond. MMCCL.

Joſephus anno mundi 2250.

JOSEPHUS, unus è Patriarchis, paullo poſt Ogygium diluvium, ac ſuperſtitionis vitiorumque omnium eluvionem, præclara pudicitiæ ac moderationis documenta dedit. A fratribus in Ægyptum per invidiam amandatus,

1.

Gen. 37. Joſ. l. 2.

2.

Gen. 39. 40. 41.

datus ac venditus, tum aliis, tum ſuæ
3. genti ſaluti fuit. Quippe, heræ libi-
dine elusâ, falſo crimine conjectus in
vincula, ob divinam conjiciendorum
ſomniorum ſolertiam è carcere ad im-
perium evocatur, annonæque & Ægy-
pto præpoſitus, ab ipſo rege Salvator
4. orbis terræ appellatur. Ceterum, al-
titudine animi fortunæ inſolentiam ſu-
perans, fratribus injuriam, ulciſcendi
5. oblatâ occaſione, condonat. Patri per-
Gen. 41. ad 46. ſuadet, uti cum ſtirpe universâ demi-
Act. 7. gret in Ægyptum. Erant Iſraëlitarum
6. tum omnino capita LXXV. Sed bre-
7. vi eorum ſoboles mirum in modum
Exod. 1. propagata eſt; quamvis poſt Joſephi
mortem, opprimente rege, ærumnis
vegetiorem fœcundioremque fieri di-
ceres.

Demigratio in Ægyptum, anno à mundo cond. 2300

8. Joſephi pene æqualem ſtatuit Eu- Spartus.
Euſeb. Chron. ſebius Spartum, Phoronei filium, qui
Spartam condidit, paucis ante annis,
quam Argus, Phoronei nepos, is, qui Argus.
ob prudentiam incredibilem Centocu-
lus dictus eſt, Argos conderet; quam- Argos.
Pauſ. l. 3. quam Pauſanias Spartam a Lacedæmo- Sparta.
ne, Eurotæ regis filio, conditam pro-
dit, eamque Spartæ, uxoris ejus, nomi-
9. ne appellatam. Jobum quoque, pa- Jobus.
Euſeb. Chron. tientiâ nobilitatum, Joſephi ſupparem
facit

facit Hieronymus: alii tamen multo juniorem. Per idem tempus Prometheus & Atlas, egregii aſtrologi, exſtiterunt, fabuloſis Græcorum carminibus incliti. 10. Aug de civ. l. 18. Diod. l. 3. & 4.

Prometheus. Prometheus, Japeto (is unus è Titanibus fuit) natus, quod rudes homines ad humanitatem informaſſet, hominem ex luto finxiſſe; quod in Caucaſo, Scythiæ monte, ſiderum curſus obſervaret aſſidue, Caucaſo affixus; quod ignis eliciendi e ſilice alendique rationem inveniſſet, ignem Diis ſubripuiſſe, dictus eſt a poëtis. 11.

Atlas. Atlas autem, ejus frater, propter ſummam aſtrologiæ ſcientiam, cœlum humeris ſuſtinuiſſe perhibetur; & Atlanti, Mauritaniæ monti, feciſſe nomen. 12.

CAP. VIII.

MOSES.

Anno à mundo cond. MMCCCC.

Moſes anno mundi 2400. MOSES, Jacobi abnepos, tribu Levi, LX. circiter annis poſt Joſephi mortem, difficillimo Iſraëlitarum tempore, natus, a Pharaonis filiâ educatus eſt, & literis excultus Ægyptiis. Octogenarius, auctore Deo, adjutore Aarone fratre, Iſraëlitarum gentem ab Ægyptiorum ſervitute vindicare aggre- 1. Exod. c. 1, 2, 3. Joſ. l. 2.

2. greditur. Denique, rege plurimis maxi-
misque prodigiis perculſo, anno poſt
diluvium circiter DCCC. Iſraëlitas,
Ægyptiorum ſpoliis onuſtos, educit.
3. Phaſe, ſeu Paſcha, ſolemneſque Azy- Paſcha.
Ex. 12. morum ferias inſtituit, partæ liberta-
Joſ. 1. 2. tis monumentum. Cenſa ſunt Iſraëli-
4. tarum ad millia ſexcenta, præter pue-
ros, feminas, ac promiſcuum vulgus.
5. Omnes, proſperâ utentes valetudine,
Moſen ſecuti, duce itineris Angelo, Angelus
noctu ignis ſpecie, nubis interdiu. dux.
6. Ceterum, imminente cum omnibus co-
Exod. 14. piis Ægyptiorum rege, Moſes, ſub-
latâ virgâ, viam ſuis inter Erythræi Rubrum
maris fluctus aperit, munitque, mari mare divi-
in montis ſpeciem utrimque curvato. ſum.
7. Inſequentes Ægyptii, fluctibus cir-
cumventi, ad unum obruuntur omnes,
ut ne nuntius quidem tantæ cladis ſu-
8. pereſſet. Iſraëlitis porro vaſtâ in ſo-
Exod. litudine commeatus divinitus ſuppe-
16. 17. tebat. Manna de cœlo; aquæ è ſaxis Manna.
19. 20. defluebant. Ad Sinam montem leges Leges He-
9. Hebræis per Moſen datæ. Aurea ar- braïs datæ.
ca & tabernaculum, templi inſtar, effe- Arca, & ta-
ctum. Sacra & cærimoniæ inſtitutæ. bernacu-
10. Aaron ſummus ſacerdos conſecratus. lum.
11. Miſſi deinde ex Phara ſolitudine ex- Cærimo-
12. ploratores in Palæſtinam ea de incola- niæ.
Num. 14. & 15. rum Aaron, ſummus ſa-
cerdos.
Exploratores.

rum procceritate renunciarunt, quibus cunctus populus animo conſternatus eſt; ſic prorſus, ut, deſperatâ regionis ejus poſſeſſione, in ſolitudine mori præoptaret. Proinde iratus Deus confirmat fore, ut, præter Joſuem & Calebum, qui populum bono animo eſſe juſſerant, ex omni multitudine, quæ cenſa in ſolitudine erat, ad promiſſam ſedem perveniat nemo. Itaque eos Moſes, Dei juſſu, annos XL. per ſolitudinem longiſſimo circuitu circumduxit, quoad ſcilicet, quicumque Dei numen offenderant, interiiſſent. Nec vero interitus cauſſæ defuerunt. Chores, Dathan, & Abiron, (a) primores Levitarum, Moſi & Aaroni obtrectantes, una cum familiis, vaſto terræ hiatu abſorpti ſunt. CCL. eorum ſectatores, thus incendentes, cœleſtis ignis incendio hauſti Millia hominum quindecim, qui illorum interitum Moſi vitio verterent, dirâ clade mactata. Aaron ipſe, ſummus ſacerdos, qui in eliciendâ aquâ è ſilice addubitaſſet, exſtinctus, Eleazaro filio in ejus locum ſuffecto. Complures alii, viæ ac laboris tædio de Moſe queſti, igneis ſerpentibus divinitus immiſſis,

13.

14.

15. Num. 16.

Chores, Dathan, Abiron terrâ abſorpti.

16.

17.

18.

Aaronis interitus.

19.

20.

Serpentes igneï.

(a) *Omnes al. Edd. delent voc.* Primores Levitarum,

ſis, inconſtantiæ ac temeritatis ſuæ pœ-
21. nas dederunt. Ceterum ipſe Moſes, propitiato precibus Deo, ejus monitu æneum in medio ſtatuit ac myſticum ſerpentem, cujus aſpectu ſaucii ſana-
22. bantur. Haud ita multo poſt Balaas hariolus primo Angeli admonitu favit Iſraëlitis, exſecratione in fauſtam precationem versâ: inde, reverſus ad ingenium, indigenas puellas objecit, ut
23. eos in fraudem illiceret. Haud facile alias magis cujuſquam enituit religio-
24. nis ardor, quam tum Phineæ. Is quippe, libidinis auctoribus in omnium conſpectu transfixis, ipſoque Balaâ cum quinque regibus indigenis obtruncato, Iſraëlitici nominis maculam abolevit.

Æreus ſerpens.

Balaas hariolus.

Phineas.

Balaæ mors.

25. XL. inde libertatis & peregrinationis
Num 26. anno ad Jordanem cenſu habito, ſumma eorum, qui arma ferre poſſent, amplius DC. millium fuit, in quibus
Deut. c. 34. nemo omnino ex iis, qui antea cenſi fuerant, præter Joſuem Calebumque.
26. Nam Moſes, ex Abari monte promiſſam ſedem cum proſpexiſſet, interiit, Joſue ſucceſſore deſignato.

Moſis interitus.

27. Eodem ferme tempore ſacra & cæ-
Euſeb. Chron. Idem de præpar. l. 10. rimonias Moſes tradidit Hebræis, & Cecrops, Athenarum conditor, (diabolo videlicet Deum æmulante) ſimula-

Cecrops.

Digitized by Google

mulacra & ſacrificia induxit in Græ-
Mercurius. ciam. Cecrope regnante, Mercurius, 28.
Atlantis nepos, Jovis & Majæ filius, Diod. l. 3. & 5.
idemque eloquentiæ & multarum re-
Deucalion. rum inventor, exſtitit. Deucalion, ob- 29.
rutâ eluvione Theſſaliâ, mortales com- Euſeb. Chron. Diod. Sicul. Apollod. l. 1.
plures in Parnaſſi jugis, ubi imperi-
tabat, conſervavit, eoſque, Pyrrhæ
conjugis operâ, à durâ agreſtique vitâ
ad humanum cultum civilemque tra-
duxit. Hinc locus multiplici fabulæ 30.
datus. Eadem tempeſtate, perinde ac 31.
ſi ad hominum perniciem ignis cum
Phaëtontis incendium. aquâ conjuraſſet, Phaëthonte rege, Euſeb. Chron.
maximum in Italia ad Eridanum flu-
men exarſit incendium, poëtarum li-
centiæ haud parva fingendi materies.
Oenotrus. Oenotrus, Lycaone prognatus, quaſi 32.
id detrimentum ſarcire vellet, Arca- Dion. l. 1. Pauſan. l. 8.
dum coloniâ in Italiam deductâ, ad
mare inferum conſedit, Umbriſque
indigenis repulſis, frequentavit Ita-
Aborigenes, Itali, & Italia. liam. Hi Aborigenes primum ab incer- 33.
tâ origine; inde ab Italo rege Itali ap-
pellati, regioni Italiæ nomen fecere.

CAP. IX.

JOSUES.

Anno à mundo cond. MMD.

Joſues anno mundi 2500. JOSUES, alter Hebræorum dux, paullo 1. Joſu c. 1. Joſ. l. 5.
ſerius,

ſerius, quam Oenotrus, ſed glorioſius
multo, ad deſtinatam ſedem ſuos per-
2. duxit. Jordane flumine divinitus paul-
Joſu. 3. liſper ſiccato, traduxit exercitum. Hie-
3. richontis inde oppidi muros, arcâ fœ-
deris ſepties circumlatâ, tubarum clan-
gore atque exercitus clamore diſtur-
4. bat. Amorrhæos, Gabaonem ſociam
Joſu. 10. Hebræis urbem obſidentes, adortus,
& 11. ſole ac lunâ ejus juſſu per unius diei
ſpatium, tanquam ſpectatoribus victo-
riæ, ſubſiſtentibus, occidione occidit.
5. Demum, XXX. regibus omnibuſque
Joſu. 12. Palæſtinæ gentibus debellatis, Iſraë-
& 13. litas in promiſsâ majoribus ſede collo-
6. cavit. Agrum & oppida CXV, bello
capta, tributim diviſit anno poſt mun-
dum conditum circiter MMD.

7. Judæa tribus inde (*a*) principatum Judæa tri-
Jud. c. 1. tenuit. Hæc Adonizebecum, Chana- bus.
8. næorum regem, acie victum cepit.
9. Capto præcidit manus pedeſque. Nec
10. dubia Dei ultoris ira fuit, ipſo rege
prodente, LXX. olim reges ab ſe ca-
ptos pari ſupplicio eſſe mactatos. (*a*)
11. Exin Hieroſolymam finitimaſque ur-

B bes,

(*a*) *Al. Edd. ita habent:* Judæa tribus inde Adonizi-becum &c. *vocabulis* principatum tenuit. Hæc *omiſſis.*

(*b*) *Omnes al. Edd. hanc periodum ita exhibent:* Exin Hieroſolyma, aliæque ab aliis tribubus captæ civitates, & vectigales factæ, Deo haudquaquam illud probante, qui feriri cum illis fœdus vetuerat,

bes, per vim captas, vectigales fecit, Deo haudquaquam id probante, qui eas deleri jusserat.

Dum Josues Hebræos in destinatâ 12.
Danaus. sede constituit, Danaus, quinquaginta Euseb. Chron. Oros. l. 1.
generis per totidem filias contrucidatis, Ægypti regno potitur. Sed à Li-
Orcus. no genero pulsus Argos occupat. Or- 13.
Proserpina. cus, Molossorum rex, Proserpinam, 14. Diod. l.
Triptolemus. Cereris filiam, e Sicilia abripit. Tri- 5. c. 2.
Frumentum. ptolemus subinde longâ navi frumen- 15.
tum, à Cerere acceptum, Eleusinam 16.
(Atticæ ea urbs erat) primum invexit. 17.
Europa. Europa, ab Jove rapta, Minoëm ac Euseb. Chron.
Minos. Rhadamanthum, tertiæque orbis ter- Just. l. 2.
Rhadamanthus. rarum parti nomen, peperit. Ingens Diod. l. 4. & 5.
poëtis materies fabularum. Per eadem 18.
Areopagitæ. fere tempora Athenis concilium Areo- 19.
pagitarum exstitit, ex eo dictum, quod Pausan. l. 1.
Areopagus. in eâ urbis regione, quæ Areopagus appellabatur, Mars capitis caussam dixisset.
Busiris. Busiris quoque, Neptuni & Libyæ 20.
filius, ad Nilum, per speciem hospi- Aug. de civ. l. 18.
talitatis, in hospites sæviisse dicitur, Euseb.
sanctissimo hospitii jure violato. Haud Chron.
multo humanius sub ea tempora ab re- 21.
ge Mesopotamiæ accepti sunt domi
suæ Israëlitæ. Quippe, desertâ avitâ 22.
religione, deserti ipse a Deo sunt, &
finitimo regi traditi in servitutem,
quod

quod idem illis poſtea ſæpius uſu venit.
23. Nimirum ut, quem ſecundis rebus ignorarent, adverſis agnoſcerent Deum
24. Ad eos deinceps liberandos judices divino munere conceſſi.

CAP. X.

JUDICES HEBRÆORUM.

OTHONIËL.

Anno à mundo cond. MMDXXX.

Judices Hebræorum.

1. OTHONIËL, primus Hebræorum judex, populum reſipiſcentem, Meſopotamiæ rege cæſo, in libertatem vindicat. Othoniël Eudus ambidexter, idemque Eglonis, Moabitarum regis, interfector, Eudo Debora ſucceſſit, mulier virtute pluſquam virili.

Jud. c. 3. Joſ. l. 5.

Othoniël anno mundi 2530.

2.

Eudus anno mundi 2600.

Debora.

3. Hæc, Barachum ducem exercitus ad bellum comitata, inſignem de hoſtibus victoriam peperit: muliebris victoriæ Jahel mulier particeps fuit; quæ Siſaram, hoſtium imperatorem, ex fugâ receptum, lacte pro aquâ dato,

Jud. c. 4.

Jahel.

4. conſopivit: dormienti tempora trabali trajecit clavo; hoſtiumque cladem ducis cæde cumulavit.

5. Dum in Palæſtina etiam mulieres bellicis laudibus florent, apud ceteras nationes viri pacis fere artibus viguerunt. Triſmegiſtus, Mercurii nepos,

Euſeb. Chron. Aug. l. 8. de civ. c. 26.

Triſmegiſtus.

in Ægypto doctrinæ gloriâ præstitit. 6.

Janus. Janus in Latio imperitavit. Cadmus, 7.

Cadmus. Europæ frater, literas è Phœnicia 8.

Thebæ. deportavit in Græciam; Thebas in

Rhadamanthus. Bœotia condidit. Rhadamanthus in 9.

Minos. Lycia, Minos in Creta insulâ, summâ Diod. l. 4. Apollod.

Acrisius. cum severitatis laude, regnarunt. Acri- l. 3.

Amphictyonum concilium. sius, Argivorum rex, Amphictyonas, 10.

graviſſimum Græciæ concilium, in- Diod. l. 5. c. 15.

Oraculum Delphicum. stituit: Apollinis Delphici ædem & o-

Amphion. raculum excitavit. Interim Amphion, 11.

Linus. Lini æqualis, Cadmo ejecto, Theba- Plato in Gorgia.

nâque arce, per conciliatos blando ora- Pausa.

tione agrestes homines, exstructâ, ma- l. 2.

gnam poëtis mentiendi licentiam fe-

Bacchus. cit. Liber Dionysius, seu Bacchus, 12.

Nysa urbs. Nysam urbem propter Indum flumen Euseb. Chron.

condidit. Indiam muliebri Baccha- 13.

Perseus. rum exercitu subegit. Perseus, Danaë Diod. l. 1. & 5. c. 5.

& Jove natus, ingens poëtarum argu-

Gorgonis caput. mentum. Gorgoni, meretrici eximiâ 14.

specie, caput demsit. Exin (*a*) cele- 15.

Bellerophontis navis. berrima Bellerophontis navi trajecit in Euseb. Chron.

Asiam: barbaros domuit: victos suo 16.

Persæ. nomine Persas appellavit. Pelops quo- 17.

Pelops. que, Tantali filius, Pisæ rex, deductis Diod. l. 5. c. 1.

Peloponnesus. colonis, Peloponneso nomen fecit. Hu- 18.

Niobe. jus soror Niobe fuit; quæ, ob amissos liberos ex mœrore stupefacta, poëtarum

(*a*) *Pro* celeberrimâ *Omnes al. Edd. hab.* celerimâ.

19. rum mendácio locum dedit. Darda- Dardanus.
Eutrop. l. 1. nus, Jove genitus, Teucri gener, Dar- Teucer.
daniæ; ejus filius ac ſucceſſor Tros Dardania.
20. Troadi regioni nomen fecerunt. Jano Tros.
21. Saturnus ſucceſſit in Latio. Quo rege Troas.
Juſt. l. 43. omnia communia, omnes liberos fuiſ- Janus.
22. ſe perhibent. Inde aureum ſeculum Saturnus.
23. appellatum. Idem Saturnus agros co- Aureum ſeculum.
lere, domos ædificare, vineas ponere, Latii cultus.
24. fruges colligere docuit. Neque agro-
rum modo, ſed etiam ingeniorum, cul-
turam per id tempus à Græcis accepit
25. Italia. Pelaſgi, maritimâ Italiæ orâ, Pelaſgi.
Pauſ. l. 7. Plin. l. 8. quæ Siciliæ eſt proxima, occupatâ,
26. literas in Italiam attulerunt. Ab his Literæ in Italia.
27. regio Magna Græcia nominata. Sicu- Magna
Dion. l. 1. Diod. l. 5. lus, Itali filius, Italiâ pulſus à Pelaſgis, Græcia. Siculus.
in proximam trajecit inſulam, quam
olim Cyclopes tenuerant, tum Sicani Cyclopes.
28. incolebant. Ab Siculo rege Siculi, ab Sicani. Siculi &
29. his inſula Sicilia dicta. Haud ita mul- Sicilia.
Eutrop. l. 1. Aug. de civ. l. 18. tis ætatibus poſt Græcas literas in Ita-
liam invectas, vernaculæ in Latio li- Latinæ literæ.
teræ exſtiterunt. Ab Saturno Picus, Picus.
30. à Pico Faunus, quartus ab Jano, re- Faunus.
31. gnum per manus accepit. Fauni uxor,
eademque Latini regis mater, Latinas
32. literas reperiſſe memoratur. Ita eâdem
ferme ætate hæc Latinis literas; De-
bora victoriam peperit Hebræis.

CAP. XI.

GEDEON.

Anno à mundo cond. MMDCC.

Gedeon anno mundi 2700.

GEDEON porro, judex Hebræorum 1.
IV, facinus edidit omnium gen- Jud. c. 6. & 7.
tium literis celebrandum. Roris ac vel- 2.
leris miraculo confirmatus, Dei mo-
nitu viros ex omni exercitu trecentos
delegit. Hos tubis ac lampadibus ar- 3.
mavit. Tum lagenas, quibus incluſæ 4.
lampades erant, complodi, inflarique
tubas omnes imperat uno tempore. In- 5.
ſolita pugnæ ſpecies uſque eo Madia-
nitarum caſtra turbavit, ut mutuâ ſe
cæde conficerent. Sentires utique di- 6.
vinâ potius, quam humanâ, ope liber- Jud. c. 9.
Abimelechus. tatem Hebræis & otium partum. Ge- 7.
deonis filius diſſimilis patri Abimele-
chus fuit. Is, fratribus cæſis numero 8.
ad LXX, tyrannidem occupavit mi-
nime diuturnam. Intra triennium, me- 9.
mori divini Numinis irâ, dum turri
Thebeti (oppidi nomen eſt) ignem
ſubdit, molæ fragmine capiti incuſſo,
proſtratur à feminâ: moribundus ar-
migero ſe necandum præbet; ne cæ-
ſus mulieris dicatur manu.

Extremam Gedeonis, divini He- 10.
bræorum ducis, ætatem Græcorum Diod. l. 5. c. 3.
heroës

Dares Phry. l. 1. heroës attigere, haud exigua materia Heroës.
11. fabularum. Hercules, Orpheus, Caſtor, Pollux, ceterique Minyæ ſive Argonautæ, Argo navi ædificatâ, Jaſone duce, è Theſſaliâ Colchos (ea Hercules. Orpheus. Caſtor, & Pollux. Argonautæ.
12. Ponti regio eſt) navigarunt. Ibi Medeæ, Colchorum regis filiæ, operâ cuſtodes feros ac barbaros deliniunt. Jaſon. Medea.
13. Theſauros, eo à Phryxo è Theſſaliâ
14. deportatos, auferunt. In reditu Laomedontem, Ili filium, Trojæ regem, ob pactam mercedem negatam violatamque jurisjurandi religionem, obtruncant, regnum Priamo, ejus filio, Laomedontius rex.
15. tradunt. Theſeus, Ægei filius, Dædali ope, cum Taurum quendam, Minoïs regis aſſeclam, in certamine ſuperaſſet, graviſſimo tributo Athenas, patriam ſuam, liberavit, eaſdemque, compulſis Atticæ incolis è vicis, frequentavit. Theſeus. Dædalus. Minotaurus. Athenæ frequentatæ.
16. At Minos, Dædalum fugientem claſſe inſecutus, in Sicilia a Cocalo rege necatur in balneo.
17. Theſeus inde cum Centauris, Theſſalis equitibus, bene pugnavit, ſeque Herculi comitem adjunxit. Centauri.
18. Bellicoſis hominibus bella non defuere.
19. Amazones, mulieres è Scythiâ oriundæ, amiſſis in bello viris, cum armis animum virilem ſumpſerant: occuparant Aſiam: Amazones.

Diod. l. 5. c. 5. Plut. in Theſ. Palæph. Apollod. l. 3.

Diod. l. 5. c. 73.

Plut. in Theſeo.

Herod. l. 4. Diod. l. 3. Juſt. l. 2.

Epheſum condiderant. His Hercules ac Theſeus intulere bellum, eaſque prœlio vicerunt, majore victarum gloriâ, quam ſuâ. Quippe & mulieres cum talibus viris fortiter depugnarunt, & captivæ, cæſis cuſtodibus, aufugerunt. Hercules porro Olympicos ludos, Theſeus Iſthmios fertur inſtituiſſe. Fœda iiſdem fere temporibus ſpectacula edidit Græcia. Atreus & Thyeſtes, Pelope nati, plus quam fraterna inter ſe odia exercuerunt. Thyeſtes enim fratris uxori ſtuprum intulit: Atreus illi viciſſim filios epulandos apoſuit. Oedipus, a Lajo patre expoſitus, eum deinde in rixâ ignarus occidit; agrumque Thebanum, Sphinge inſidiosâ muliere elusâ occisâque, pacatum reddidit. Ita, paternum regnum adeptus, Jocaſtam matrem inſcius ducit uxorem. Ceterum, re omni ex Tireſia vate cognitâ, ſibi ipſe eruit oculos, regnum Etheocli & Polynici filiis relinquit. Sed brevi intellectum eſt, quam infida eſſet regni ſocietas. Polynices, regno à fratre pulſus, ad Argivorum regem confugit. Ejus opibus ſubnixus, fratri bellum infert, comite Amphiarao vate, qui, ab Eriphyla conjuge, auro corruptâ, proditus, Alcmæoni

20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.

Olympici ludi. Iſthmii ludi. Euſeb. Chron. Atreus & Thyeſtes. Plut. in Theſeo. Euſeb. Chron. Hyginus. Oedipus. Euſeb. Chron. Sphinx. Diod. l. 5. c. 6. Tireſias vates. Etheocles, & Polynices. Amphiaraus. Eriphyla,

mæoni filio, matrem ut necaret, imperavit; hoc ſceleratior uxore, quod
31. filium fecit parricidam. Eo bello Amphiaraus hiatu terræ abſorptus: Polynices & frater mutuis vulneribus periere.

CAP. XII.

JEPHTES.

1. JEPHTES, VII. Hebræorum judex, Jephtes.
Jud. c. 11. Joſ. l. 5. his atque ipſo Hercule paullo minor natu, virtute ac religione longe major exſtitit. Is, ſigna cum hoſte
2. collaturus, vovit, ſi viciſſet, ſe Deo immolaturum, quidquid revertenti pri-
3. mum occurriſſet. Confligit cum hoſte: victoriam refert: voti damnatur: domum redeunti filia, quam unicam habebat, prima omnium obviam venit, victoriam, quam gratulabatur,
4. funeſtatura. Quare ille filiâ ſe unicâ orbavit, ut ſuo dolore jurisjurandi religionem ſanciret.

5. Multo gravior ſub idem tempus Priamus.
Hieron. l. 1. Dares Phry. Dict. Cret. Priamo, Trojano regi, caſus evenit; qui cum Helenam, a Paride filio ſuo raptam, Græcis reddere noluiſſet, diuturno bello conflictatus, liberis, re-
6. gno, vitâ orbatur a Græcis. Troja Troja everſa anno ab orbe cond. 2800.
Dion. l. 1 everſa anno a mundo condito circi-

ter MMDCCC. ante primam Olympiadem CCCCVI. ante Romam conditam CCCCXXXII. Labdone Hebræorum judice, (ut Euſebio placet) qui Samſonem proxime anteceſſit. Æneas, Trojâ profugus, in Italiam venit. Ibi cum Latino, Latinorum rege, (ab Jano is quintus erat) fœdus affinitatemque jungit. Oppidum, ab ſe conditum, ab uxoris nomine Lavinium appellat. Turnum, Rutulorum regem, prœlio fundit, fugatque. Florentes inde Hetruſcorum opes fregit; Latinoque in acie mortuo, ipſe omnem tulit victoriæ fructum. Ad firmandas opes, Trojanis Latinorum leges ab eo ac nomen impoſitum. Latinorum ipſe rex dictus. Cum regnatum eſſet in Latio a quinque regibus annos circiter CL. paucis interjectis menſibus, Æneas adverſus Hetruſcos bene pugnans interiit. Cum exanimum ejus corpus nusquam appareret, Deus Indiges habitus.

Euſeb. Chron.

Æneas. 7.

Dion. l. 1.

Latinus. 8.

Liv. l. 1.

9.

Turnus. 10.

11.

12.

13.

14.

15.

CAP. XIII.

SAMSON.

Samſon. SAMSON, ab heroïcis recens temporibus, Æneæ tempore ſuppar fuit, ſuperior robore. Leonem inermis necavit;

1.

Jud. 13. Joſ. l. 5.

2.

cavit; Philiſtæos domuit: ſitiens ex aſini maxillâ, quâ hoſtes trucidarat, fuſis ad Deum precibus, fontem ellcuit.

3. Ceterum invictam bello virtutem in
4. pace mulier vicit. Dalila, quam de- Dalila.
peribat, prodente, amiſſis cum comâ viribus, in hoſtium poteſtatem per-
5. venit. Quibus, orbatus luminibus, diu
6. ludibrio fuit. Demum, receptis cum capillo viribus, turpis ſervitutis honeſtum quæſivit exitum. Domus ejus,
7. unde Philiſtæi ludentem ipſum ſpectabant, columnas concutit; quibus confractis, ædium ruinâ hoſtium victor opprimitur.

8. Quietæ interea res in Latio fuere.
Dion. l. 1. Liv. l. 1. Aſcanius, Æneæ filius, Lavinio novercæ relicto, Albam longam condi- Aſcanius. Alba.
9. dit. Silvio inde, Æneæ filio poſtumo, regnum a populo delatum eſt, a Silvius.
10. quo Albani reges Silvii appellati. Julo, Reges Silvii. Julus.
Aſcanii filio, ſacerdotium datum, quod gens Julia, ab Julo orta, hereditarium habuit.

11. Turbis interim ac bellis Palæſtina
12. non caruit. (*a*) Benjaminia tribus, Tribus Benjaminia.
Jud. c. 19. Joſ. l. 1. cum nefarium Gabaonitarum flagitium defenderet, a ceteris tribubus, bello illato,

(*a*) *Omnes al. Edd. hab.* Benjaminia tribus, quod nefarium Gabaitarum flagitium defenderet, &c.

illato, pene delata est. Civili bello 13.
hostile successit. Hebræi, adversus 14.
Philistæos cum male pugnassent, ar- 1 Reg. 4. Jos. l. 5.
cam fœderis in castra deferri jubent.
Sed, irato Deo, divinum præsidium 15.
detrimento magis, quam adjumento,
fuit. Commisso prœlio, maximam cla- 16.
Arca sacra à Philistæis capta. dem accipiunt. Arca ipsa in hostium 17.
Helis sacerdos. pervenit manus; quo nuncio perculsus Helis sacerdos ac judex è sellâ corruit, fractisque cervicibus exspiravit.
Arca, apud hostes captiva, brevi dissi- 18.
mulatum Dei numen ostendit. Maxi- 19.
mas quippe hostium Diis, corporibus, agris intulit clades. Itaque mense septimo, quam capta fuerat, cum donis 20.
ultro remittitur; plaustroque imposita novo, à bobus ipsis, nullo rectore, in Hebræos fines devehitur. E Bethsa- 21.
mitis, qui arcam curiose introspexerant, millia amplius quinquaginta, divinitus illatâ clade, perierunt.

CAP. XIV.

SAMUEL.

Samuel. SAMUEL porro, judex postremus, 1.
Hebræis, regem postulantibus, 1 Reg. 9. Jos. antiq. l. 6.
Saulem e tribu Benjaminia, paternas asinas quæritantem, Dei admonitu consecrat regem, septennio antequam

Æneas

Æneas Silvius, Æneæ nepos, regna-
2. re occepit in Latio. Adminiſtrata res Hebræa eſt à judicibus annos circiter CCCC.

CAP. XV.

REGES HEBRÆORUM.

SAUL.

Anno à mundo cond. MMDCCCC.

1. SAUL, Iſraëlitarum rex primus, cum Reges Hebræorum. Saul anno mundi 2900.
Reg. l. 1. c. 11. regno regium accepit animum, anno poſt mundum conditum prope
2. MMDCCCC. Is Jabenſes, Naha rege devicto, qui dextros illis oculos, ſi deditionem facerent, effodere conſti-
3. tuerat, obſidione liberat. Philiſtæos,
c. 14. divinâ Jonathæ filii virtute perterrefactos, cædit, fugatque. Ceterum Jo-
4. natham, qui, paternæ ignarus exſecrationis, è ſummâ virgâ mel ſilveſtre
5. guſtaſſet, morti juratus addicit. Sed recenti juvenis merito diſcuſſum periculum, & inſontis ſupplicium depre-
6. canti populo condonatum. Rex porro, re primum bene geſtâ, deinde gra-
7. viter offendit. Amalecitis cæſis, eo-
c. 15. rum regem ac prædam, contra divi-
8. num imperium, ſervavit. Quocirca
c. 16. rejicitur à Deo. In ejus locum David
9. è Judæa tribu ſufficitur. Hic, Golia
10. Phi-

Philiſtæo gigante ex provocatione in- c. 17.
terfecto, regius evaſit gener. Sed ma- 11.
gno illi regis affinitas ſtetit. A ſocero 12.
primum clam inſidiis petitus, deinde
palam armis exagitatus eſt. Ceterum 13.
patientiâ ac manſuetudine ſoceri furo-
rem fregit. Bis eum interficere cum 14.
poſſet impune, noluit. Proinde ipſe, 15.
divini Numinis beneficio, è præſenti-
bus periculis non ſemel eſt ereptus. At 16.
Saul, XX. regni anno adverſus Phili-
ſtæos pugnans, clade acceptâ, Deo
ac Davidi pœnas dedit. Ejus corpus 17.
ab hoſtibus ſuſpenditur mœnibus: ca-
put in fano Dagonis affigitur. David, 18.
inimici ſoceri morte deploratâ, regno 2Reg. 1.
Latinus Silvius. jam diu debito potitur, rege Latino-
rum Latino Silvio, Æneæ Silvii filio.

CAP. XVI.

DAVID.

David. DAVID rex, homo eximiâ erga ini- 1.
micos manſuetudine, hoſtium 1Reg. 1. 2.
perpetuo victor exſtitit. Hieroſolymæ c. 5.
arcem, vi captam, munivit, eamque, Joſ. l. 7.
ſuo nomine, Davidis urbem dixit. Ibi, 2.
cum & ſibi & Deo ſedem ac domici- 3.
lium collocaſſet, ſacrum tabernaculum
& arcam fœderis incredibili apparatu
ac lætitiâ ſtatuit. Idem porro, libidine 4.
lapſus,

a. 11. lapſus, documentum dedit imbecilli-
5. tatis humanæ. Adulterium homicidio
6. cumulavit. Sed, a Natha prophetâ
c. 12. objurgatus, agnovit culpam, lacrimiſ-
que delevit, prope honeſtius poſt ca-
7. ſum ſurgens, quam ante ſtetiſſet. Cul-
8. pam tamen pœna eſt ſecuta. Qui uxo-
ri Uriæ ſtuprum obtuliſſet, ipſumque
interficiendum curaſſet, regno ab Ab-
9. ſalone filio pellitur. In uxoribus ſuis
id probri accipit, quod conjugi intu-
10. lerat alienæ. Ceterum, divino Numi-
ne demiſſione placato, Abſalonem acie
11. ſuperat, regnum amiſſum recipit. Il-
luſtre vel irati, vel placati, Dei do-
cumentum.

12. Eodem ferme tempore Abſalon im-
Euſeb. Chron. pietatis in patrem pœnas luit; & Co- Codrus.
Aug. de drus, Athenienſium rex poſtremus,
civ. l. 18. laudem tulit egregiæ in patriam pie-
Juſt. l. 2. c. 6. tatis. Bello Peloponneſiaco ſeu Dorien-
13. ſi, cum ex oraculo cognoviſſet, ſupe-
riores fore hoſtes, niſi Athenienſium
rex cecidiſſet, caput ſuum pro patriæ
ſalute devovit, atque id ipſum præca-
14. ventes fefellit hoſtes. Ruſtico veſtitu
indutus gregarium militem Dorienſem
ex jurgio ſauciat: ab eo, ut optabat,
interemptus, hoſtium obſidione pa-
triam eximit, pater patriæ, re magis,
quam

quam nomine. Ejus morte Athenarum 15.
administratio ad magistratus devenit,
Archontes Athenarum. qui Archontes sunt appellati. Eorum 16.
primus Medon fuit, filius Codri. An- 17.
nis circiter LX. post exstinctum Athe-
niense regnum, Hebraïcum labefacta-
tum est ab eo, à quo vel optime con-
stitutum oportuit.

CAP. XVII.

SALOMON.

Salomon. SALOMON, rex Hebræorum III, si- 1.
mul cum divinâ sapientia bonorum 1 Reg. 1. 3. c. 3.
Templum conditum anno mundi fere 3000. omnium copiam acceperat. Templum, Jos. l. 8.
à Davide patre destinatum, magnifi- 2.
centissime exædificarat, instruxeratque
anno post mundum conditum prope
MMM, Albâ Silvio rege Latinorum.
In ejus dedicatione boum XX. ovium 3.
C. millia, eoque amplius, immolarat. cap. 8.
Propter egregiam sapientiæ famam do- 4.
nis regum ac nationum egregie cultus,
perpetuam Palæstinæ pacem rerum-
que omnium pepererat copiam. Sed 5.
res nimium secundæ eum pessum de-
derunt. Ad extremum otii & bono- 6.
rum abundantia talem virum sui dissi-
millimum fecit, sapientiam in amen-
tiam vertente luxurie. Ille, omnium 7.
mortalium sapientissimus, uxoribus c. 11.

DCC,

DCC, concubinis CCC, iiſque alie-
8. nigenis, implevit regiam. Ab his, jam ſenex, perducitur ad cultum Deorum,
9. aris quidem ac templis dicatis Uſque eo difficile eſt amare ac ſapere, etiam
10. ſapienti. Ergo iratus Deus per vatem præſignificavit fore, ejus ut regnum
11. diſtraheretur. Itaque, anno regni ſui XL. moriens, Roboam filium reliquit
12. regni labantis heredem. Salomone ſenior aliquanto Homerus fuit, ſiquidem exſtitit (ut Herodotus perhibet) anno CLXVIII. poſt bellum Trojanum. Homerus ſenior Salomone.

CAP. XVIII.

ROBOAS.

1. ROBOAS nutans paternâ culpâ impe- Roboas.
3 Reg. 12. rium ſuâ ſtultitiâ evertit. A po-
2. pulo rogabatur, ut de oneribus, a pa-
3. tre impoſitis, remitteret. Suadebant ſenes conſiliarii, ut æquis populi poſtulatis obſequeretur: juvenes contra
4. diſſuadebant. Ille, æqualium uſus conſilio, acerbe admodum reſpondet populo, ejuſque juſta poſtulata rejicit.
5. Ergo, auctore Jeroboa, exortâ ſeditione, duæ duntaxat tribus, Judæa & Benjaminia, in fide remanſerunt: re- Jeroboas rex primus Iſraëlitarum.
6. liquæ regnum Jeroboæ detulerunt. Sic
7. duo ex uno regna facta. Alterum Ju- Duo regna Hebræorum.

dæ, ſeu Hieroſolymæ; alterum Iſraëlis, ſive Samariæ, dictum eſt. Judæa 8.
tribus ac Benjaminia Roboæ ac ſtirpi deinceps paruerunt Davidicæ: ceteræ tribus, a Jeroboa primo rege (ne Hieroſolymitani templi religio eas ad Judææ regem revocaret) ad Deorum ſimulacra traductæ depravatæque, diverſiſſimarum ſtirpium reges habuere. Quippe Samariæ reges omnes ad unum 9.
impii fuerunt cultoreſque idolorum: Hieroſolymæ reges non item. Et hæc 10.
duo regna perpetuis inter ſe bellis fere contenderunt. Neutris tamen divini 11.
vates defuerunt. Jeroboam, regem 12.
Iſraëlitarum, thus aureo vitulo incendentem, propheta graviter accuſavit. 3 Reg. 14.
Extemplo rex, irâ furens, comprehendi 13.
hominem manu porrectâ jubet; ecce tibi manus, ita ut erat, exaruit. Tum 14.
vero rex ſuum ſcelus agnoſcere, divino ſupplicare vati; ita, illo deprecante, manum incolumem recipit. Pro- 15.
pheta, in reditu ab alio prophetâ per mendacium deceptus, apud eum contra Dei cœnavit imperium, non tamen impune. Ab eo digreſſum leo, di- 16.
vinitus immiſſus, interfecit. Aſinum, 17.
quo is vehebatur, dimittit incolumem. 3 Reg. 14.
Roboas quoque, rex Hieroſolymæ, 18.
paul-

paullatim Jeroboæ impietatem æmulatus, avitam interim religionem neglexerat: aras, ſtatuas, lucos in colli-
19. bus inſtituerat. Itaque a Seſaco, Ægy-
20. pti rege, Hieroſolyma obſidetur. Accedit Semeiæ prophetæ denunciatio, Judæos deſertos a Deo, quod ipſi an-
21. te Deum deſeruiſſent. Illi reſipiſcere: pacem a Deo ac veniam ſuppliciter
22. orare. Nec ſpes eos fefellit. Seſacus pacem, omni ſacrâ ſupellectili pactus,
23. dedit. Exſecrandæ tamen illæ religio-
24. nes diu in collibus hæſere. Roboas,
Euſeb. Chron. XVII. regni anno excedens è vitâ, Silvius Athys. Abiæ filio regnum legat, Silvio Athy rege Latinorum.

CAP. XIX.

ABIAS.

Abias. 1. ABIAS, ut paternæ impietatis labem
Reg. l. 3. Paral. l. 2. elueret, religionis cauſsâ Jeroboæ intulit bellum. Ceterum, illius copiis
2. circumventus, Dei fidem implorat.
Joſ. l. 8. Ecce autem ſacerdotalium tubarum
3. clangore & Judæi clamore exercitus tantus repente timor inceſſit hoſtes, ut effuſâ fugâ palantes cæderentur.
4. (a) Conſtat eo prœlio L. Iſraëlitarum

(a) *Ita quidem & omnes al. Edd. ſed omnino leg.* Conſtat eo prœlio D. Iſraëlitarum millia deſiderata, *Vide* 2 *Chronicor.* c. 13. v. 17.

millia deſiderata, Jeroboam ipſum, divinitus percuſſum, non diu fuiſſe ſuperſtitem. Abiæ III. regni anno Aſa filius ſucceſſit. 5.

CAP. XX.

ASA.

Aſa. ASA, ſummâ rex pietate, expiatâ Hieroſolymâ, & ſœdiſſimo Priapi ſimulacro ad Cedronem torrentem exuſto, templum adornavit. Zaram Æthiopem, innumerabilibus copiis Hieroſolymitanum agrum vaſtantem, divino auxilio implorato, prœlio vicit. Inde, cum Benadadum, Damaſci regem, in Baaſam, regem Iſraëlitarum, magnis muneribus incitaſſet, ab Hanano prophetâ Dei verbis objurgatur, quod Syriæ potius regem imploraſſet, quam Deum; cujus nuper majore in periculo præſentem ſenſiſſet opem. Ibi tum ille, objurgationis impatiens, divinum vatem in vincula conjici jubet. Itaque ipſe, haud dubiâ irâ divini Numinis, pedibus æger, cœleſti ope neglectâ, medicorum arte fretus, interiit, documentoque fuit, medicamenta parum prodeſſe corporibus eorum, qui divinam animo reſpuant medicinam. Regnavit annos XLI, 1. Reg. l. 3. Paral. l. 2. Joſ. 8. 2. 3. 4. 5. 6.

7. XLI. Ejus buſtum nimio luxu factum, unguentis odoribuſque exquiſitiſſimis adhibitis: quaſi unguentorum odor arrogantiæ infamiam poſſet obruere.

8. Hoc regnante, Capys regnum te- Capys.
Euſeb. Chron. nuit in Latio. Amrius, Iſraëlitarum rex, Samariam, urbem regiam, con- Samaria condita.
9. didit.

CAP. XXI.

JOSAPHATUS.

Anno à mundo cond. MMML.

1. JOSAPHATUS, rex VI. à Davide, pie- Joſaphatus anno mundi 3050.
Reg. l. 3. tate David alter fuit. Succiſis lu-
2. cis collibuſque expiatis, aſſeclarum
Paral. l. 2. primores una cum ſacerdotibus ad ſuæ
Joſ. l. 8. ditionis homines oppidatim erudien-
3. dos dimiſit. (*a*) Ea res finitimos ita fregit hoſtes, ut ei munera mitterent,
4. & vectigal ſponte penderent. At Acha- Achabus rex Samariæ.
bus, Samariæ rex, Jezabele, Sidonio-
rum regis filiâ, in matrimonium ductâ, perinde quaſi impietate cum Joſaphati pietate certaret, Baali fanum Samariæ
5. dicat, aras & lucos inſtituit. (*b*) Hu- Jezabel.
jus conjux Jezabel fuit, cujus furori, Helias Thesbites.
in ſacros vates ſævienti, Helias Thes-

 bites

(*a*) *Cum Edd. Pariſ. & Colonienſ. leg.* Eâ re finitimos ita fregit hoſtes, ut ei &c.

(*b*) *Omnes al. Edd. hab.* Hujus magiſtra inſaniæ conjux Jezabel fuit.

Digitized by Google

bites reſtitit; imbres per annos tres & eo amplius ab eorum ditione prohibuit: cum voluit, reddidit: pſeudoprophetas, in certamine religionis victos, numero ad CCCL. (a) obtruncavit. Joſaphatus inde cum Achabo 6.
amicitiam & affinitatem junxit, magno & periculo ſuo, & pernicie liberorum. Bello, quod Achabus geſſit 7.
contra Syros, Joſaphatus, belli ſocius, a Syris circumventus, in pugna cecidiſſet utique, niſi cœleſte auxilium imploraſſet. Dei tectus præſidio, aver- 8.
ſiſque alio hoſtibus, evadit incolumis. At Achabus, qui alieno veſtitu inierat prœlium, caſu, aut divinitus po- 9.
tius, ſagittâ transfixus, cadit. Joſa- 10.
phatum porro, è bello reverſum, Jehus propheta vehementer incuſat, quod cum homine impio ſocietatem inierit; meruiſſe quidem ipſum, ut ſocius calamitatis foret; ſed ejus pietati Deum peperciſſe: haud leve documentum, quam exitialis ſit ſocietas improborum. Syris porro & Moabitis arma inferen- 11.
tibus, Joſaphatus jejunio & ſupplicationibus cœleſte Numen placat, diviⁿâque pugnandi ratione hoſtibus occur-

(a) *Per errorem typographicum pro* cccc l. *quemadmodum etiam habet Monaſterienſ. ſed Edd. Pariſ. & Colon.* dcccl.

currens, cantores præire, divinas laudes canentes, jubet. Vix cani cœptum erat, cum repente hoſtes mutuis ſe vulneribus concidunt. Itaque ipſe, Deo pro ſe pugnante, ſpectator otioſus hoſtilis calamitatis fuit. Diſpar Ochoziam, Achabi filium, excepit exitus. E cœnaculo delapſus cum graviter ægrotaret, miſit, qui de morbi eventu Beëlzebubem conſulerent. His Elias obviam factus denunciat, regem, qui Deos conſulendos putarit, eo ipſo morbo moriturum. Regios ſatellites, ad ſe comprehendendum miſſos, cœleſti comburit igni. Ipſe regi eadem prædicit, & prædictionem res ipſa comprobavit. Denique Elias, igneo curru ſublimis cum raperetur in cœlum, Eliſeo diſcipulo ſpectanti reliquit pallium. Hoc ille pallio Jordanem cum percuſſiſſet, diviſis undis tranſiit. Ex eo cognitum, Eliæ ſpiritum in Eliſeo reſediſſe; quod idem poſtea multæ prædictiones & miracula declararunt. Nec ita multo poſt Joſaphatus, XXV. regni ſui anno excedens è vitâ, Joræ filio regnum per manus tradit.

12. 13. 14. Reg. l. 4. Paral. l. 2. 15. Joſ. l. 9. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

Elias in cœlum raptus. Eliſeus.

Eodem fere tempore, quo Tiberinus, Capeti filius, Capys nepos, rex Alba-

23. Euſeb. Chron. Liv. l. 1.

Tiberinus.

Albanorum ab Aſcanio nonus, in tra-
Tiberis fluvius unde dictus. jectu Albulæ amnis ſubmerſus, flumi-
ni nomen dedit.

CAP. XXII.

JORAS.

Joras. JORAS, Judææ rex, Achabi regis ge- 1.
ner, impietatem ſoceri ſecutus & Reg. l. 4. Paral. l. 2.
uxoris, à paternâ pietate degene- Joſ. l. 9.
ravit: quippe, dominandi inſtinctus
rabie, fratres omnes de medio ſuſtulit.
Ergo, ultore tanti ſceleris Deo, po- 2.
puli plerique ab eo deficiunt, & Phi-
liſtæi Arabeſque, Judæam populati,
Hieroſolymam ipſam domumque re-
giam diripiunt. Regia ſtirps omnis 3.
abducitur in ſervitutem, uno Ochoziâ
natu minimo relicto. Joras ipſe, inſa- 4.
nabili alvi morbo miſere (ut etiam in-
teſtina egereret) conſumptus, exſe-
quiis & ſepulcro caruit regio.

CAP. XXIII.

OCHOZIAS.

Ochozias. OCHOZIAS, Hieroſolymæ rex, im- 1.
pius ex paternâ maternâque diſci- Reg. l. 4. Joſ. l. 9.
plinâ, annum regnavit omnino unum.
Jehus rex Israëlitarum. Jehus, à prophetâ quodam, Eliſei 2.
juſſu, rex Samariæ conſecratus ad A-
chabi ſtirpem funditus delendam, rex

a ce-

a ceteris ducibus univerſoque exercitu conſalutatur. Inde Samariam infeſto agmine contendit. Ioram, Samariæ regem, ſimulque Ochoziam, qui ad eum venerat, ſibi occurrentes, interficit. Jezabelem de feneſtrâ, unde ſpectabat, præcipitari jubet. Ea ſimul & præcipitata, & à canibus (uti Elias prædixerat) devorata eſt. Sacerdotes Baalis ac pſeudoprophetæ, per ſollemnis ſacrificii ſimulationem coacti, in ipſo Baalis fano ad unum mactantur omnes. Idolum eodem impetu comminutum eſt, templumque funditus everſum. Hiſce rebus geſtis meritus eſt Jehus, ut ejus poſteri ad quartam uſque ætatem regno potirentur, etſi ipſe deinde à germanâ religione deflexerat. Dum Jehus Samariam expiat, Athalia, Ochoziæ mater, nefarias religiones induxit Hieroſolymam. Hæc, ſtirpe regiâ interfectâ, dominatum occupaverat: paternis, hoc eſt, impiis & exſecrandis, ſacris urbem templumque polluerat. Ceterum VII. anno Jojadas pontifex, idemque Ochoziæ affinis, (ejus quippe ſororem habebat in matrimonio) Joam, Ochoziæ filium ſeptennem, uxoris operâ à cæde ſervatum, atque in templo ipſo altum

educatumque, centurionibus ac populo adjuvantibus, producit: insignitum diademate regem appellat. Athaliam 13.
intervenientem è templo abripi necarique imperat: Hierosolymam expiat,
Agrippa rex Latinorum. Agrippâ rege Latinorum.

CAP. XXIV.

JOAS.

Anno à mundo cond. MMMC.

Joas anno mundi 3100. JOAS, decimus a Davide rex Judæorum, gazophylacium pro templi valvis statuit. Templum, ab Athalia spoliatum, collectitiâ pecuniâ instauratum, decoravit. Sed eum bonum magister faciebat. Jojada mortuo, principum adulationibus depravatur; desertâque avitâ religione, lucos ac Deos sequitur. Zachariam prophetam, eundemque Jojadæ filium, nefariis religionibus adversantem, æque ingratus atque impius, in ipso templi vestibulo lapidibus obruit. Ergo, vertente anno, Judæa regio à non magnâ Syrorum manu direpta est. Regni primores ad unum occisi. Rex ipse, ignominiose tractatus, auro omni, tum sacro, tum profano, sese redemit. Nec ita multo post à suis in ipso lectulo necatus

1. Reg. 14. Jos. 1. 9.
2.
3.
4.
5. Mat. 23.
6.
7.
8.
9.

catus anno regni XL. regiæ ſepultu-
10. ræ expers fuit. Ejus morte regnum
ad Amaſiam filium pervenit.

Romulus Silvius.

11. Miſeriorem etiam exitum Romulus
Euſeb. Chron. Liv. l. 1. Silvius, XII. Albanorum rex, habuit,
quod eſſet arrogantiâ majore: is, ſu-
pra humanum faſtigium elatus, pro
Deo ſe gerens, tonitrua ac fulgura
12. imitabatur. Quare, cum cœleſte Nu-
men irritaſſet, vero ipſe fulmine ictus
13. deflagravit. Aventinus deinde obtinuit
regnum, qui colli, ubi ſepultus eſt,
cognomen dedit.

Aventinus rex.

CAP. XXV.

AMASIAS.

Amaſias.

1. AMASIAS, rex Judææ, ut Idumæam
Reg. l. 4. Joſ. l. 9. omnibus viribus adoriretur, de-
lectu habito, centum Iſraëlitarum mil-
2. lia conduxerat. Repente à prophetâ
Dei verbis monetur, uti ſtipendiarios
dimittat milites, divinâque magis ope,
quam militum multitudine, confidat.
3. Paret ille vel vati, vel Deo, nullâ ha-
bitâ perſoluti jam ſtipendii ratione:
confligit cum hoſte: victoriam ac præ-
4. dam ingentem reportat. Sed prædæ
5. ipſe ſuæ præda fuit. Captiva ac præ-
datitia Deorum ſimulacra demens co-
6. lere venerarique cœpit. Quocirca ob-
jurgan-

jurgantis prophetæ vocem ſurdis reſpuens auribus, ab Joa, rege Samariæ, quem temere laceſſierat, amiſſo exercitu, capitur: muri Hieroſolymitani diruuntur: templum auro argentoque ſpoliatur: gaza regia atque obſides abſportantur. Rex ipſe paullo poſt necatur à ſuis. At Joas, rex Samariæ, Eliſeum morientem cum inviſiſſet, ex ejus vaticinatione Benadadum, Syriæ regem, tribus attrivit cladibus. Eliſeus porro, morte obitâ, publico funere celebratus eſt, & virtus etiam ſepulti divinitus honorata. In ejus ſepulcrum mortuus quidam forte conjectus, ſanctorum oſſium contactu revixit. 7. 8. 9. 10.

Joas rex Samariæ.

Eliſei obitus.

Eliſei fere æqualem Euſebius Lycurgum perhibet; qui Lacedæmoniorum regnum, à fratre relictum, cum aliquamdiu adminiſtraſſet, nato fratris filio poſtumo Charilao, ſuâ ſponte regno ſe abdicavit, non minore laude fidei, quam prudentiæ. Inde, optimatibus auctoribus ipſoque Charilao, rempubl. conſtituit: agrum Laconicum viritim æqualiter diviſit: auri argentique uſum ſuſtulit, ferreo numo inducto: leges non literis, ſed diſciplinæ, mandavit. In legibus, qua- 11. 12.

Lycurgus Eliſei fere æqualis. Euſeb. Chron. Plut. in Lycur.

Charilaus rex Lacedæm.

ille Rhetras appellavit, fuit, ne leges ſcriberentur, nimirum ut moribus cuſtodirentur. (*a*) Alcandrum, qui ei oculum in turba effoderat, ad ſupplicium ſibi a populo datum, clementiâ ac facilitate ex inimico amiciſſimum reddidit. Cives inde ſacramento cum adegiſſet, nihil de legibus immutaturos, quoad ipſe à conſulendo Delphico revertiſſet oraculo, exſul voluntarius in Creta obiit, ſub necem Judæorum regis Amaſiæ. Rhetræ Lycurgi leges.

(*a*) *Ita etiam hab. Monaſterienſ. Ed.* (*Pariſ.* fecit, ne &c.) *Sed Colon. hoc modo*: fuit parcus, nimirum ne leges ſcriberentur adeo, ut moribus cuſtodirentur.

CAP. XXVI.

OZIAS.

OZIAS, qui etiam Azarias dictus eſt, Amaſiæ filius ac ſucceſſor, fuit XII. rex Hieroſolymæ. Is Zachariâ prophetâ eſt uſus ita, ut Jeroboamus, rex Samariæ, Jonâ. Ozias igitur, Deo ob ſingularem religionem carus, Philiſtæos domuit; devicit Arabas; Moabitas ſtipendiarios fecit. Ceterum victorem hoſtium vicit ſuperbia. Victoriâ elatus ſacerdotale munus invadit. Sacerdotibus nequidquam reclamantibus, thus incendit in templo; nec im-

Ozias. Zacharias propheta. Jonas propheta. Azarias rex leprosus.

1. 2 Reg. l. 4. c. 13. Joſ. l. 9. 2. 3. 4. 5. 6. 6.

impune: mox leprâ divinitus affectus, à ſacerdotibus ejicitur. Itaque, a cœtu hominum ſubmotus, Joathæ filio regni adminiſtrationem reliquit is, qui per arrogantiam ſacerdotale ſibi munus adſciverat. 7.

Nihilo honeſtior per eadem tempora aut Amulii, Latinorum regis, cauſſa; aut Sardanapali, poſtremi Aſſyriorum regis, exitus fuit. Amulius, Numitore majore fratre pulſo, regnum occupavit. Id tuto ut teneret, ſcelus ſcelere cumulat; virilem fratris ſtirpem interficit: Rheam Silviam, filiam ejus unicam, Veſtalem virginem legit, quo ſpem ſobolis ei præcidat omnem. 8. 9. 10.

Amulius.

Ilia, ſeu Rhea Silvia.

Dion. l. 1. Liv. l. 1.

Sardanapalus autem, a Nino XXXV, (per tot enim reges poſteritati ſuæ Ninus imperium propagavit) homo plane effeminatus, cum feminis muliebri vivebat ritu: parietibus ac tectis nequitiam occultabat, quaſi quidquam tam tectum eſſe poſſit, quod non dies proferat in lucem. Hunc igitur Arbaces, Medorum præfectus, purpuram in puellarum choro nentem conſpicatus, populis perſuadet, ut feminæ ſibi non ferendum imperium putent. Arma contra regem capit, minime paratum ad reſiſtendum, jamque luxu- 11. 12. 13.

Sardanapalus Aſſyriorum rex ultimus.

Juſt. l. 1. Diod. l. 3. Herod. l. 1.

riâ

14. riâ victum ſuâ. Itaque rex, prælio ſuperatus, ſe concubinaſque ſuas, & quidquid in vitâ carum fuerat, conjicit in rogum, idoneo ſane libidinis ſupplicio quæſito.

15. Arabaces, annis ante primum Olympiadem prope L. poſt mundum conditum prope MMMCL. regno occupato, imperium ab Aſſyriis tranſtulit ad Medos, cum ſtetiſſet imperium Aſ-
Juſt. l. 1. ſyriorum annos circiter M. & CCC,
16. auctore Juſtino. Manſit tamen apud
Euſeb. Chron. Aſſyrios ſpecies quædam imperii: neque enim regnum, neque reges, omnino defecerunt.

Arbaces primus rex Medorum anno poſt mundum cond. prope 3150.

17. Paucis annis interjectis, Eliſſa, quæ
Juſt. l. 18. Appian. in Libyc. etiam Dido appellabatur, Pygmalionem fratrem, Sichæi viri ſui interfectorem, exoſa, omnem viri gazam clam imponit in naves: cum multis primariis civibus, conſilii ac viæ ſo-
18. ciis, Tyro ſolvit. Ad Libyam appulſa, urbem condit, quæ Byrſa primum, inde, opibus aucta, Karthago dicta
19. eſt. Hæc non minus urbe conditâ, quam conſervatâ pudicitiâ, illuſtris fuit.
20. Cum enim à multis expeteretur procis, ne Hyarbæ, Mauruſiorum regi finitimo, nubere cogeretur, ſibi manus
21. attulit. Ob egregium pudicitiæ ſtudium,

Dido.

Karthago.

Didonis interitus.

Digitized by Google

dium, quamdiu ſtetit Karthago, Dea numerata. Condita Karthago eſt, ut Dionyſio placet, annis ante primam Olympiadem XXXVIII. ante Romam conditam circiter LXX. poſt captam Trojam circiter CCCLXX. 22. Dion. l. 1.

Condita Karthago poſt captam Trojam anno fere 370.

Bocchorus. Sub idem tempus Bocchorus, ſeu Bocchorides, rex Ægypti, leges Ægyptiis & jura conſtituit, haud multis annis ante primam Olympiadem, & regnum Joathæ, regis Judæorum. 23. Dion. l. 1.

CAP. XXVII.

JOATHAS.

Joathas. JOATHAS, Oziæ filius, vir pius & Deo carus, Ammonitis debellatis tributum impoſuit. 1. 2 Reg. l. 4. Joſ. l. 9.

Olympiades inſtitutæ. Hoc rege primam Olympiadem actam ſcribit Africanus, quæ ab Iphito, Eleo magiſtratu, inſtituta eſt, quinquennali Olympicorum ludorum celebritate apud Olympiam, Peloponneſi urbem, inducta. 2. Euſeb. in Chron. Pauſ. l. 1. Strab. l. 8. Oroſ. l. 1. c. 5.

Ex eo tempore Græci ad tempora diſtinguenda Olympiades, Romanis luſtris pares, adhibere cœperunt. 3. Varro apud Cenſor.

Ante id tempus fabulæ viguere. 4.

Ex eo Græcorum initium ducit hiſtoria. 5.

Heſiodus. In auſpiciis primæ Olympiadis, ſi Herodoto credimus, Heſiodus obiit, Homero 6. Herod. in Homeri vita.

7. mero junior annis circiter CXL. Joathas autem, XVI. regni anno moriens, regnum Achæ filio legat.

CAP. XXVIII.

ACHAS.

Achas rex Judæorum impius.

1. ACHAS, parenti diſſimillimus, ab
Reg. l. 4. Joſ. l. 9. avitâ religione abhorruit: aras ac ſtatuas Baäli poſuit: liberos luſtravit
2. igni. Itaque ab (*a*) rege Samariæ magnam cladem accepit, ab Idumæis Philiſtæiſque vexatus eſt, maxime ve-
3. ro ab rege Aſſyriorum. Eo demum dementiæ venit, ut Damaſcenos ſibi placandos cenſeret Deos; &, clauſo templo, aras Diis paſſim excitaret.

Theopompus rex Lacedæm. Olym. V. Ephori.

4. Eadem tempeſtate Theopompus,
Plut. in Lycur. Lacedæmoniorum rex, quo regnum, communicatâ cum populo poteſtate, efficeret diuturnius, ephoros quinque (hi tribunis plebis apud Romanos perſimiles fuerunt) creavit, annis poſt Lycurgum CXXX.

Romulus & Remus.

5. In Latio autem Romulus & Remus,
Dion. l. 1. Liv. l. 1. Iliâ Veſtali, Numitoris filiâ, nati, ab Amulio majore avunculo expoſiti, à Fauſtulo, paſtore regio, educati ſunt.
6. Confirmatâ inde ætate, Numitorem avum agnoſcunt, eumque, Amulio ob-

D

(*a*) *Omnes al. Edd.* ab regibus Samariæ ac Syriæ &c.

obtruncato, reſtituunt in regnum. Ipſi, coactâ paſtorum & convenarum manu, novam in Palatio, ubi educati fuerant, condunt urbem, cui deſtinabatur imperium orbis terræ. 7.

Roma in Palatino monte condita.

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER II.

CAPUT I.

ROMULUS.

Anno à mundo cond. MMMCCXXV.

Roma condita anno mundi fere 3225. Olympiade 7.

ROMA condita eſt (ut Dionyſio placet) Olympiade VII. ineunte, anno poſt Trojam everſam CCCCXXXII, poſt mund. cond. circiter MMMCCXXV. Urbi Romulus, augurio ſuperior, nomen dedit, muros circumdedit. Remum fratrem, verbo quod per contumeliam muros novos tran- 1. Dion. lib. 1. 2. Dion. l. 1. & 2. Liv. l. 1. Plut. in Romulo, 3.

Romulus primus rex Romanorum.

Remi mors.

tranſiluiſſet, re verâ quod regni ſocium
4. habere nollet, morte multavit. Aſy- Aſylum.
lum deinde in Capitolio aperuit, ma-
gnamque perfugarum multitudinem
5. coëgit. Ex tam parvis initiis tanta
6. urbs exſtitit. Ne viribus conſilium de- Senatores centum.
7. eſſet, centum Senatores legit. Patres Patres.
ab honore atque ætate, Patriciique Patricii.
8. eorum progenies appellati. Connubia
novo populo, cum à finitimis non im-
9. petraſſet, extorſit. Conſualibus ludis
Sabinas aliaſque virgines, quæ Romam
ſpectandi ſtudio confluxerant, rapi ju-
10. bet. Itaque finitimi populi Romanis
11. inferunt bellum. Romulus, Cæninis
fugatis, eorumque rege obtruncato,
Jovi Feretrio, cui tum ædem in Ca- Jupiter Feretrius.
12. pitolio dicavit, opima ſpolia tulit. De Opima ſpolia.
13. Antemnatibus triumphavit. Inde, à Triumphus.
Tatio, Sabinorum rege, aciem ſuam
fugari videns, Jovi Statori templum
14. vovet in foro. Mox, redintegrato bel-
lo, victores viciſſim fundit fugatque.
15. Ibi tum Sabinæ, in aciem ex trans-
verſo irrumpentes, prœlium, ſuâ cau-
16. sâ commiſſum, precibus dirimunt. Per-
cutitur inter duces fœdus; &, regno
conſociato, Sabini commigrant Ro-
17. mam. Romulus, civitate in curias
XXX. divisâ, curiis nomina impo- Curiæ XXX.

fuit Sabinarum. Populum in tres di- 18.
ſtribuit partes, quas tribus appellavit. Dion. Halic l 2
Tenuiorum clientelas patrocinio com- 19.
miſit locupletum. Ita plebem patribus 20.
Fidenæ captæ. devinxit. Bello à Fidenatibus & Ve- 21.
jentibus illato, Fidenas cepit. Vejen- 22.
tes victos agri parte multavit. Deni- 23.
que, exercitum extra pomœrium ad
Cipreæ paludem cum recenſeret, ſu-
bitâ coörtâ tempeſtate, nuſquam appa-
ruit. Regnavit annos XXXVIII. 24.

Dum Romana res efflorescit, He- 25.
bræa afflicta magnâ ex parte concidit.
Paucis annis poſt urbem conditam 26.
Samariæ & Iſraëlitici regni excidium Olymp. 8. Samaria à Salmanaſſere, Aſſyriorum Reg. l. 4. Joſ. l. 9.
rege, capta & everſa eſt Olympiade
VIII. Tribus decem cum Oſea rege 27.
in Aſſyrios abductæ. Unus è captivis 28.
Tobias. Tobias fuit, cui libertatem in ipsâ ſer- Tob. 1.
vitute pietas conſervavit. Hieroſoly- 29.
ma quoque deinde à Sennacheribo, Sal-
manaſſeris filio, obſeſſa. Rex tum erat 30.
Ezechias rex Judææ. Hieroſolymæ Ezechias, Acha rege Reg. l. 4. Joſ. l. 10.
natus, homo ſingulari pietate. Is ur- 31.
bem paternis ſuperſtitionibus expiarat;
ſuſtulerat lucos; templum ornarat; cæ-
rimonias reſtituerat. Quare, inſultan- 32.
te hoſte & prædicante, Hieroſolymi-
tanos à Deo ſuo liberari non poſſe,
Eſaïas propheta. confirmatur Ezechias oratione Eſaïæ,

vati-

vaticinantis fore, ut brevi hoſtis obſi-
33. dionem ſolveret. Inſecutâ igitur nocte
contrucidantur ab Angelo millia ho-
34. ſtium CLXXXV. Rex, ſummo cum
dedecore Ninivem reverſus, in capti-
vos Iſraëlitas furorem convertit ſuum.
35. Eam procellam Tobiæ benignitas fe-
Tob. 2. cit leviorem. Is quippe mortuos ſepul-
36. turâ, vivos omni ope juvit. Ceterum,
37. ſatis jam in alienis malis ſpectata, in
ſuo caſu longe magis enituit virtus.
38. Nidificantis hirundinis ſtercore occæ-
catus, ſingularis patientiæ documen- Tobiæ pa-
tum dedit. tientia.
39. Tandem, Raphaëlis Ar-
Tob. 5. 11. changeli beneficio peropportuno, ut
filium reducem intueretur, lumen re-
40. cepit. At Ezechias, hoſtium metu li- Ezechiæ morbus.
Reg. l. 4. beratus, gravem in morbum incidit;
Paral. l. 2. Joſ. l. 10. quo morbo cum eum Iſaïas denun-
tiaſſet moriturum, ille Deum cum la- Preces.
41. crimis oravit pariter, exoravitque. Va-
letudinis ſignum umbram decem in
horologio lineas regredientem accepit.
42. Tertio die valens templum adiit, an- Dies mortis prolongatur.
nis XV. ad vitam additis.

CAP. II.

NUMA POMPILIUS.

Anno ab Urbe cond. XXXIX.

1. Dion. l. 2. Liv. l. 1. NUMA Pompilius, Romanorum rex Numa Pompilius,

rex secundus Romanor. anno ab urbe condita 39.

II, extrema Ezechiæ tempora attigit.
Is, propter sapientiæ famam ad regnum è Curibus, Sabinorum oppido, vocatus, eo admirabilior rex fuit, quod recusavit diu regnum. Romam, armis ferocem, religione, vel potius superstitione, mansuefecit. Sacra sacerdotesque instituit : simulatis cum Dea Egeria nocturnis congressibus, ejus se monitu sacra ac cetera instituere præ se ferens. Jani dein templum exstruxit, ejusque valvas, pacis bellique indices, clausit. Annum, qui mensibus Martio & Decembri Romuli instituto claudebatur, Januario ac Februario additis explevit. Anni initium Januarium esse voluit. Fastos nefastosque dies notavit. Regnavit annos XLIII.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Sacra Romæ instituuntur.

Jani templum.

Annus Numæ.

Manasses rex Judææ.

Haud minus Manasses ab Ezechia patre, quam Numa à Romulo, diversus fuit. Lucos araſque Baäli restituit; liberos igni expiavit; somnia auguriaque observavit; magicis artibus inservivit; Hierosolymam innocentium sanguine implevit. Accessit in scelerum cumulum cædes Esaïæ, quem, exitium & iram divini Numinis denunciantem, ligneâ serrâ dissecari imperavit. Itaque Assyriis armis opprimitur; amisso regno, Babylonem catenis

10. 11. 12. 13.

2. Reg. l. 4. Paral. l. 2.

Joſ. l. 10.

14. tenis vinctus abſtrahitur. Ibi, ærumnis quaſi expergefactus, cum ſcelerum ſuorum veniam ſuppliciter petiiſſet à Deo, etiam ab hoſte impetra-
15. vit. Proinde, divini Numinis magis, quam barbari hoſtis, beneficio, in
16. regnum reſtituitur. Mutatâ inde vitæ ratione, Deorum ſimulacra lucos arasque ſuſtulit; Deum pie ſancteque coluit.

17. Sunt, qui ſub id tempus Juditham exſtitiſſe velint, eam, à qua Holofernes, Aſſyriorum dux, ſit obtruncatus. Judith.
18. Ac ſane illa hiſtoria cum his tempori-
19. bus plane congruere videtur. Gyges Gyges.
Herod. l. 1. quoque (ut tradit Euſebius) in eadem tempora incidit. Qui intimus
20. Juſt. l. 1. Candaulis, Lydorum regis, fuiſſe aſſecla dicitur, ab eoque coactus, ut clam nudæ reginæ ſpeciem contemplaretur: re deinde patefactâ, reginæ juſſu regem obtruncaſſe, ipſe regnum invaſiſſe. Candaules rex Lydorum.

CAP. III.

TULLUS HOSTILIUS.

Anno ab Urbe cond. prope C.

1. TULLUS Hoſtilius interea, poſt Numam rex creatus, neglectâ reli-
Dion. l. 3. Liv. l. 1. gione, ipſum Romulum ferociâ ſupe- Tullus Hoſtilius rex Rom. anno ab urbe cond. prope 100.

Bellum Albanum. ravit. Bellum Albanis intulit. Eo bello placuit utrisque, paucorum certamine decerni, utri utris imperarent. Tres Horatii Romani cum tribus Curiatiis Albanis compositi. Victoria penes Romanos fuit. Albani in populi Romani ditionem redacti. Cum rebellassent, Tullus Metium Suffetium, Albanorum dictatorem, qui defectionis auctor fuerat, quadrigis illigatum distrahit. Albanos, Albâ eversâ, Romam demigrare jubet. Diruta Alba est anno prope D. postquam fuerat ab Ascanio condita. Roma Albæ ruinis aucta. Duplicato civium numero, Cœlius mons urbi additus. Primores Albanorum in patres lecti. Ordine aucto, curia exstructa, quæ Hostilia dicta est. Ad ultimum rex, diuturno implicatus morbo, nullam non suscepit superstitionem. Sed, dum valetudinem malis artibus recuperare studet, vitam amisit. Sacra Jovi Elicio cum non rite feciſſet, (ut profanæ historiæ produnt) fulmine ictus cum domo conflagravit, anno regni sui XXXII.

Tres Horatii.

Albani subacti.

Metii supplicium.

Alba eversa.

Cœlius mons urbi additus.

Curia Hostilia.

Sacra Jovis Elicii.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

Ammon rex Judæorum. Nihilo lætior Ammonis, Hierosolymorum regis, exitus. Is, cum primos illos Manassæ parentis furores superasset, 17. 2 Reg. l. 4. 18. 2 Paral l. 2. Jos. l. 10.

peraſſet, II. regni anno domi à famulis ſuis interficitur.

CAP. IV.

ANCUS MARCIUS.

Ancus Marcius rex Rom.

1. ANCUS MARCIUS, Numæ avi inſtituta ſtudioſe retinens, religionem
2. ac pacem coluit. Sed, Latinorum armis laceſſitus, per Feciales (quos ſacerdotes juſti belli arbitros fecerat) eis
3. bellum indicit. Multis Latinorum oppidis expugnatis, multa Latinorum
4. millia in civitatem adſciſcit. Aventinum
5. num novis civibus datum. Janiculum inde munitum, & urbi ſublicio ponte conjunctum. Carcer, in mediâ urbe
6. imminens foro, ædificatus. Exin, ſilva
7. Mæſia Vejentibus ademta, uſque ad mare Romanum imperium propagavit. Oſtiam urbem in ore Tiberis
8. condidit. Anno regni XXIII. mo-
9. riens, Tarquinium Priſcum liberorum ſuorum tutorem reliquit. Apud quem plus imperandi cupiditas, quam fides,
10. valuit. Ablegatis venatum regiis pueris, cum comitia haberentur, Priſcus efficit, ut ipſe rex crearetur.

Dion. l. 3. Liv. l. 1.

Feciales.

Aventinus mons.

Janiculum.

Pons ſublicius.

Carcer.

Silva Mæſia.

Oſtia urbs condita.

11. Anci æqualis Joſias numeratur, Eze-
12. chiæ nepos. Is, à puero religionem amplexus, Hieroſolymâ expiatâ popu-

Joſias rex Judææ.

Reg. l. 4 Paral. l. 2.

lares ad avitam pietatem revocavit. Verum egregiam ejus virtutem (a) obſtinata quædam temeritas afflixit, perdiditque. Nechaoni, Ægyptiorum regi, in Aſſyrios exercitum ducenti, cum infeſtis copiis occurrit. Dei verbis ab illo admonitus, uti prœlio abſtineret, nihilominus acie decernit. Itaque, re male geſtâ, in prœlio ſauciatur: ex eo vulnere paucis diebus moritur, anno regni ſui XXXIII. Jeremias prophetа. Eum cunctus populus luxit. Jeremias lamentationibus proſecutus eſt ejusmodi, quæ deinceps canerentur. Joſ. l. 10 13. 14. 15. 16. 17. 18.

(a) *Al. Edd. hab.* parum conſulta quædam fiducia afflixit, &c.

CAP. V.

TARQUINIUS PRISCUS.

Tarquinius Priſcus rex Rom. TARQUINIUS PRISCUS, regnum fraude partum ut firmaret, centum in patres legit, qui minorum gentium ſunt appellati. Circo, qui poſtea maximus dictus eſt, inter Palatinum & Aventinum locum deſignavit. Solemnes inde annuique manſere ludi, Circenſes à Circo appellati. Hetruſcorum deinde opes cum fregiſſet, ab his, principatum ultro deferentibus, coronam auream, ſellam eburneam, togam 1. Dion. l. 3. Liv. l. 1. 2. 3. 4.

Patres minorum gentium.

Circus Max.

Ludi Circenſes.

gam purpuream pictam, ſceptrum, regia inſignia, accepit, quibus uſi ſunt deinceps reges Romani. Latinorum nomen, omnibus prope eorum oppidis captis, domat. Sabinis devictis Collatiam adimit. Infima urbis loca, cloacis è faſtigio in Tiberim ductis, regio plane opere ſiccat. Ad eum Sibylla Cumana carminum libros attuliſſe dicitur, qui libri Sibyllini dicti, & XV. viris commiſſi. Demum Tarquinius, inchoatâ Jovis Capitolini æde, filiorum Anci operâ graviter vulneratur. Exceſſit è vita, cum annos regnaſſet XXXVII. & urbem muro lapideo cingere inſtituiſſet.

Regis Rom. inſignia ab Hetruſcis.

Latini ſubacti.

Sibylla Cumana.

Gel. l. 1. c. 19. Lact. l. 1.

Jupiter Capitolinus.

Diſpar omnino fuit Romanorum conditio & Judæorum, qui, deſertâ avitâ religione, patriam, templum, regnum, libertatem iiſdem temporibus amiſerunt. (*a*) Joathas, Joſiâ natus, patri diſſimillimus, tertio menſe regno ſpoliatus, Nechaoni Ægyptiorum regi divinitus traditur in ſervitutem. (*b*) Joachimus, qui etiam Jechonias

Joathas rex Judææ captivus.

Reg. l. 4. Par. l. 2. Joſ. l. 10.

(*a*) *Omnes al. Edd. pro* Joathas *rectius habent* Joachas.

(*b*) *Omnes al. Edd. hanc periodum longe aliter exhibent, nempe Monaſterienſis & Lugdunenſ. hoc modo*: Eliacimus inde Joachæ frater, cui verſum nomen Joacimus; poſtea & Joachimus, (qui & Jechonias dictus eſt) Eliacimo genitus, regni atque impietatis ſucceſſor,

Jechonias rex Jud. captivus cum nobilitate.

chonias dictus eſt, Joſiæ frater, regni atque impietatis ſucceſſor, à Nabuchodonoſore, Chaldæorum rege, pari ratione cum Daniele omnique nobilitate, in ſervitutem abducitur. Ex captivorum numero Mardochæus fuit, ſeu potius Cis, atavus Mardochæi, de quo poſterius dicturi ſumus.

Daniel captivus. 14.

Graviore conditione Athenæ liberæ uſæ ſunt, quam Hieroſolyma captiva. Dracon atrociſſimas Athenienſibus leges impoſuit, quibus æque minima peccata, (ut pomorum atque olerum furta) ac maxima ſcelera, capitalia erant.

15. Plut. in Solone.

Draconis leges. 16.

Brevi tamen, cum Judæi divinâ patientiâ abuterentur, exitialis Hieroſolymæ exitus eſt conſecutus. Sedechias, rex Judæorum poſtremus, ob defectionem ab rege Babylonis filiis atque oculis orbatus, & in catenas ac ſervitutem redactus. Templum quoque ac Hieroſolyma incenſa. Cives Babylonem traducti Olympiade XLVII, anno

17.

Sedechias rex Jud. poſtremus. 18. Reg. l. 4. Jer. l. 10.

19.

Hieroſolyma incenſa. 20.

ceſſor, à Nabuchodonoſore, Chaldæorum rege, pari ratione cum Daniele omnique nobilitate, in ſervitutem abducitur. *Monaſterienſ. ſola pro* ſucceſſor *hab.* ſucceſſores, *& pro* abducitur, abducuntur. *Pariſ. vero & Colonienſ. habent* Eliacus, *pro* Eliacimus Joachimus, *pro* Joacimus. *item* Joachinus, *pro* Joachimus *& denique* Joconias, *pro* Jechonias. *in reliquis conveniunt cum Monaſterienſi & Colonienſi.*

anno poſt templum conditum circiter Servitus Babylonica Judæorum.
21. (*a*) CCCXL. Regnatum eſt Hieroſolymis à (*b*) regibus XXX. annos circiter D.

22. Herod. l. 1. Eadem vero ætate Nabuchodonoſor Hieroſolymam, Syriæ, & Cyaxares Ninivem, Aſſyriæ lumen, exſtinxit.

23. Cyaxares, Medorum rex, Phraortem patrem ut ulciſceretur, qui ad Ninivem cum exercitu ceciderat, Ninivem, obſidione captam, ſolo æquavit. Cyaxares Medorum rex. Ninive ſolo æquata.

24. Laërt. l. 1. Plut. in Solone. Dum Palæſtina & Syria barbarorum armis evaſtantur, Græcia ſapientum inſtitutis excolitur. Septem illi Græciæ ſapientes uno tempore exſtitere. Septem Græciæ ſapientes.

25. 26. Ex quorum numero Solon, abrogatis Draconis legibus, commodiores Athenienſibus leges tulit. Solonis leges.

(*a*) *Omnes al. Edd. rectius hab.* circiter cccccxl.
(*b*) *Edd. Pariſ. & Colonienſ.* a regibus xxxii. *Sed Monaſterienſ. recte hab.* a regibus xxii.

CAP. VI.

SERVIUS TULLIUS.

Anno ab Urbe cond. prope CC.

1. Dion. l. 4. Liv. l. 1. SERVIUS Tullius, VI. Romanorum rex, ſapientum ſuppar ætati, vir Servius Tullius anno ab urbe cond. 200.
2. prudens ac ſapiens in primis fuit. Is, Hetruſcis ac Vejentibus debellatis, cenſum inſtituit: luſtrum induxit, ut Luſtrum inſtitutum.

quinto

quinto quoque anno populus Romanus cenſeretur. Populum ex cenſu in claſſes quinque, claſſes in centurias ex ætate deſcripſit. Senatum deinde ſupplet. Urbi Quirinalem, Viminalem, Exquilinum montem adjungit. Urbem, ſeptem impoſitam montibus, aggere, foſſis, muroque circumdat, paucis annis poſt Hieroſolymam everſam. Ipſe à L. Tarquinio genero ante Curiam ipſam regno vitâque ſpoliatur, anno regni ſui XLIV. Quo cæſo Tarquinius Romæ tyrannidem occupavit.

3 4. 5. 6. 7. 8.

Quirinalis mons, Viminalis, Exquilinus, urbi addit i. Urbs ſepticollis.

Id malum multo etiam ante ſenſerat Græcia, ubi tyranni complures per eadem fere tempora exſtitere. Nam, velut ex compoſito, Periander (is qui ſupplicium de nautis ſumpſit, à quibus Arion Methymnæus coactus fuerat in mare deſilire) principatum occupavit Corinthi: Piſiſtratus Athenis, nequidquam obſiſtente Solone: Thraſybulus Mileti: Polycrates, homo fortunatiſſimus, in Samo inſulâ: Agrigentinus Phalaris, tyrannorum immaniſſimus, in Sicilia.

9. 10. 11. 12. 13.

Periander. Herod. l. 1. l. 3.

Arion.

Piſiſtratus. Plut. in Solone.

Thraſybulus.

Polycrates.

Phalaris tyrannus. Herod. l. 1. l. 1.

Eadem ætas & tyrannorum feraciſſima fuit, & ſapientum. Nam, præter ſeptem illos Græciæ ſapientes, & Æſopum ſapientiſſimum, fabularum archi-

14. 15.

Æſopus. Lucian. in Phalaride. Euſeb. Chron.

Digitized by Google

16. architectum, Pythagoras, qui ſe pri- Pythagoras primus ſe philoſophum dixit.
Laërt. l. 1. mus Philoſophum nominavit, in ea
Liv. l. 1. orâ Italiæ, quæ magna Græcia dice-
Dion. l 2. batur, diſcipulis floruit, rege Servio.

17. Huic tyrannorum ac ſapientum ætati Græciæ poëtæ.
uberrimus Lyricorum poëtarum fœ- Sappho.
18. tus ſucceſſit in Græcia. Sappho enim, Steſichorus.
Euſeb. Chron. Alcæus, Steſichorus, Simonides, A- Simonides. Anacreon.
nacreon, Pindarus, eodem omnes ſe- Pindarus.
culo, illuſtres fuere.

19. Cyrus Perſa interea, Servio regi Cyrus rex Perſarum
Herod. l. 1. Rom. ætate ſuppar, virtute ſuperior, Servio regi Rom. ſuppar.
Harpagi ducis copiis auctus, Aſtya- Aſtyages rex Medorum ultimus.
gem avum, poſtremum Medorum re-
gem, à quo ipſe infans fuerat expoſi-
tus, bello petiit, debellatum in hono- Perſarum imperium.
20. re habuit. Imperium Medorum tranſ-
iit ad Perſas, cum ſtetiſſet annos cir-
citer (*a*) CCCL.

21. Cyrus inde, Aſſyriâ, Cappadociâ, Cyrus primus rex Perſarum.
Herod. l. 1. Arabiâ, ac tota prope Aſiâ potitus, Babylon à Cyro capta.
Juſt. l. 1. capit Babylonem, ibi Danielem com-
Joſ. l. 10. plexus eſt. Judæos anno ſervitutis Judæi liberati.
22. LXX. liberat. Crœſum, opulentiſſi- Crœſus rex Lydorum.
23. mum Lydorum regem, bello laceſſen-
tem, prœlio ſuperat: expugnatiſque
Sardibus, urbe regiâ, vivum capit, &,
quod ſine cauſa contra ſe arma ſum-
ſiſſet, ardentem in pyram injici ju-
bet.

(*a*) *Omnes al. Edd. hab.* annos circiter ccc.

bet. Tum vero ille Solonis paullo ante demortui vocem, *Mortalem ante mortem beatum dicendum neminem*, veram esse intelligere, Solonem magnâ voce inclamare. Itaque Cyrus, de rerum humanarum vicissitudine admonitus, hominem, supplicio liberatum, apud se liberaliter habuit. 24. 25.

Ipse porro, infinito propagandi imperii studio longius provectus, in fœdam calamitatem incidit. Bactrianis, Cilicibus, Paphlagonibus subactis, bellum Scythis intulit, principio lætiore, quam exitu. Tomyris reginæ filium, fugæ simulatione & vini epularumque illecebrâ deceptum, cum exercitu cædit. Brevis & fallax fuit fructus victoriæ. Victoriâ elatus Cyrus in iniquum locum progreditur, ubi, insidiis hostium locorumque angustiis circumventus, cum omnibus copiis concidi- 26. Herod. l. 1. Justin. 1. 27. 28. 29. 30.

Tomyris Scytharum regina.

Cyri mors. tur. Fertur Tomyris Cyri caput in utrem, humano plenum sanguine, conjecisse cum exprobratione crudelitatis: *Satia te sanguine, quem sitisti.* Obiit Cyrus, cum regnasset annos XXX, Cambyse filio herede imperii relicto. 31. 32.

Cambyses rex Persarum.

Is paterno regno Ægyptum adjecit. Smerden fratrem, quem post se regnaturum ex oraculo cognorat, clam per 33. Herod. l. 1. 34. Just. l. 2.

per Magum familiarem necandum cu-
35. ravit. Sed brevi necis fraternæ pœ-
36. nas dedit. Nam, cum equum aſcen-
deret, gladio, è vagina delapſo, gra-
37. viter vulneratus interiit. Magus igi-
tur ille, priuſquam de Smerdis nece
fama emanaret, pro eo fratrem ſup-
poſuit ſuum, qui, Smerden, oris ſi-
militudine & amictu regio fretus, ſe
38. ſimulans, regno potitur. Sed nulla ſi-
39. mulatio diuturna. Fraude patefactâ,
pſeudo-rex cum fratre à Perſarum prin-
40. cipibus confoditur. Eodem fere tem-
pore tyrannus à Perſis interfectus eſt,
& à Romanis ejectus.

CAP. VII.

TARQUINIUS SUPERBUS.

1. TARQUINIUS SUPERBUS cognomen Tarquinius
Dion. l. 4 traxit ex factis. Senatus auctori- Superbus
2. tatem in adminiſtrandâ republicâ ne- rex Rom.
Liv. l. 1. gligebat. Senatores per calumniam
3. morte exiliove multabat. Latomias,
4. compedes, catenas, Romæ primus
Euſeb. Dion. l. 4. uſurpabat. Idem, quaſi caligine ab-
ſtersâ, fanum Jovis Latialis in Albano Jupiter La-
5. monte condidit; Ferias Latinas inſti- tialis.
tuit. Jovis Capitolini templum, à pa- Feriæ La-
6. tre inchoatum, exſtruxit; Volſcos ar- tinæ.
mis domuit; Gabios, cum vi non poſ-

set, Sexti filii dolo cepit. Ceterum 7.
ejusdem flagitio regnum amisit anno
XXV. Ardeam rex obsidebat, cum 8.
Lucretia. ab eodem Sexto stuprum Lucretiæ,
feminæ nobilissimæ, illatum est. Ita- 9.
que populus Romanus, rei indignita-
L. Brutus. Reges exacti anno ab urbe cond. fere 250. Olymp. 68. te & L. Bruti, qui regis metu ad eam
diem insaniam simularat, oratione per-
motus, reges exigit, seseque in liber-
tatem vindicat. Regnatum est Romæ à 10.
septem regibus annos prope CCXLV.
Roma liberata Olymp. LXVIII. In- 11.
Consules. de bini quotannis consules creari cœ- 12.
pti. Primi consules L. Junius Brutus 13.
& Tarquinius Collatinus creati. Sed, Dion. l. 5.
Collatino propter Tarquiniæ gentis 14.
invidiam abdicare coacto, in ejus lo- Liv. l. 2.
Lex de provocatione ad pop. cum P. Valerius Publicola subrogatus
est, qui legem de provocatione ad
populum tulit, fasces populo submit-
Bruti severitas in filios. tere instituit. Brutus, conjuratione 15.
contra libertatem patefactâ, de con-
juratis, in quibus erant filii ejus duo,
supplicium sumpsit: ipse in prœlio,
quod cum Tarquiniis commissum est,
fortissime pugnans cecidit. Vir plane 16.
amantissimus patriæ, cui & liberorum
charitatem, & vitæ amorem, post-
habuerit.
Atheræ libertatæ. Athenienses per idem tempus par 17.
causa

Thucyd. l. 6. cauſſa tyrannide liberavit, pari libera-
18. toris gloriâ. Hipparchus, ſeu Diocles, Harmodius
Juſt. l. 2. Piſiſtrato natus, Harmodii ſororem & Ariſto-
19. violarat. Itaque Harmodius, Ariſtogi- gitontyran-
tone adjutore, tyrannum obtruncat. nicidæ.
20. Ab Hippia, tyranni fratre, nominare
cædis conſcios tormentis coactus o-
21. mnes tyranni amicos nominat. Qui-
bus interfectis quærenti tyranno, ec-
quis ſupereſſet? Nemo, inquit, ſuper-
eſt, quem mori cupiam, præter ty-
22. rannum. Hac virtute excitata civitas,
Hippiâ pulſo, ſe in libertatem aſſerit.
23. Harmodio & Ariſtogitoni ſtatuas po-
Herod. l. 3. nit. Præclarius ex ſimili facinore Da- Darius hin-
Juſt. l. 1. rio, Hyſtaſpis filio, præmium in Per- nitu equi
24. ſide obvenit. Is unus è conjuratis erat, venit ad imperium
25. qui Magum illum tyrannum necave-
26. rat. Hujus equus, cum ante ſolis or-
tum primus hinnitum edidiſſet, re-
gnum domino (ſic enim inter Perſa-
rum principes convenerat) peperit.
27. Darius ergo, rex Perſarum creatus, Dariustertius Perſarum rex.
Eſdræ. l. 1. poteſtatem Judæis facit templi abſol-
28. vendi. Babylonem, quæ à Perſis de-
Juſt. l. 1. ſciverat, Zopyri amici dolo recepit.
29. Quippe is, naſo ſibi & auribus de-
Herod. l. 3. ſectis, fidem fecerat Babyloniis, ſe,
Plut. in Apoph. à Dario crudeliter tractatum, ad eos
30. confugiſſe. Itaque urbem, ſuæ fidei

ab illis creditam, regi prodit. Darius tamen malle se dixit, Zopyrum illius fœditatis expertem esse, quam centum Babylonas habere. Ad hujus Darii opes Hippias Athenienſis, tyrannide ejectus, confugit eadem fere tempeſtate, quâ Tarquinius Superbus Porſenæ, Hetruſcorum regis, auxilium imploravit. 31. 32. Herod. l. 5.

CAP. VIII.

Porſena Hetruſcorum rex.

Porſena igitur, bello, ut Tarquinios reſtitueret, Romanis illato, Janiculum occupat. Hetruſci ſubito ad urbem decurrunt. Hoſtium impetum Horatius Cocles tamdiu ſuſtinet in ſublicio ponte ſolus, quoad pons à tergo reſcindatur. Inde in Tiberim deſilit, atque inter hoſtium tela incolumis tranat ad ſuos. Mucius porro, qui Scævola poſtea dictus eſt, (quod, dextrâ exuſtâ, ſiniſtrâ uteretur) ut patriam obſidione hoſtium eximeret, in eorum caſtra ſe inſinuat. Deceptus ſimilitudine, ſcribam pro rege obtruncat: ad tribunal regis retractus, dextram foculo injicit, atque exurit inſpectante rege; ſimulque illi trecentos juventutis Romanæ principes eadem ratione in caput ejus conjuraſſe de- 1. Dion. l. 5 Liv. l. 2. 2. 3. Horatius Cocles. 4. Mucius Scævola. 5. 6.

7. denunciat. Itaque Porſena, ne capitis diſcrimen in horas ſingulas adiret, pacis conditiones ultro Romanis tulit.

8. Nec virorum eo bello propria vir- Cloelia.
9. tus fuit. Cloelia, virgo Romana, una ex obſidibus, dux agminis virginum, eluſis cuſtodibus, Tiberim inter He-
10. truſcorum tela tranavit. Tarquinius, Hetruſcâ ſpe fruſtratus, Tuſculum ſe ad Mamilium Octavium, generum
11. ſuum, contulit. Cum triginta populos conjuraſſe, Mamilio concitante, conſtaret, (*a*) T. Largius primus di-
12. ctator dicitur. Is Sp. Mælium magi-
13. ſtrum equitum ſibi adſciſcit. Hoc me-
14. tu bellum ſopitur. Aulo inde Poſtumio dictatore, in agro Tuſculano ad Lacus Regillus.
lacum Regillum adverſus Tarquinio-
15. rum copias bene pugnatum eſt. In eâ pugna Tarquinii ſpes omnis cum Mamilio concidit.

16. Haud abſimili eventu Darius, Per-
Herod. l. 6.
ſarum rex, Hippiam in priſtinum re-
Juſt. l. 2.
gnum armis reſtituere eſt conatus. A-
17. thenis bellum maximis copiis intulit.
18. Venienti Miltiades, Athenienſium Miltiades. Marathonia
Plut. & Prob. in Miltiade
dux, ad Marathonem cum parvâ ma- pugna.
nu celeriter occurrit. Cum ſexcentis
19.

(*a*) *Sic quidem & omnes al. Edd. Sed lege etiamnum* T. Lartius, *& mox* Sp. Caſſium.

Perſarum millibus, decem Athenienſium millia ita dimicarunt, ut hos viros, illos pecudes, diceres. Conſtat CC. hoſtium millia eo prœlio cæſa: regem cum reliquo exercitu fugatum. In ea pugnâ Themiſtocles adoleſcens ſuæ virtutis ſpecimen dedit. Cynægirus miraculo fuit, qui onuſtam hoſtium navim manibus primum, denique, his præciſis, mordicus retinuiſſe dicitur. Miltiades, patriâ præſenti periculo liberatâ, de Perſis tropæa conſtituit. Majoribus inde periculis minori cum gloriâ Romani perfuncti ſunt.

Themiſtocles. 20. Cynægirus. 21. 22. Tropæa Miltiadis. 23. 24.

CAP. IX.

Liberata urbs externis hoſtibus, inteſtinis diſcordiis pene concidit. Plebs, à patribus ac fœneratoribus vexata, in ſacrum montem trans Anienem ſeceſſit Olymp. LXXI. Sed Menenii Agrippæ oratione delinitur, &, tribunorum plebis ac ſacratæ legis præſidio adverſus patres accepto, in urbem remigrat. Mox aliud ex alio periculum. Marcius Coriolanus, tribunorum invidiâ ab urbe pulſus, Volſcorum armis omnem pene ditionem Romanis ademit, eorumque opes adeo fregit,

Seceſſio plebis in ſacrum montem. 1. Dion. l. 6. 2. Liv. l. 2. 3. Menenius. Agrippa. Tribuni plebis. 4. Marcius Coriolanus. 5. Dion. l. 7. Liv. l. 2.

Digitized by Google

fregit, ut Veturiâ matre ad eum able- Veturia.
6. gatâ, pacem petere cogerentur. Ita ille, non armis, ſed pietate, victus, receſſit.

7. Diſſimili animo & eventu Ariſtides, Ariſtides.
Plut. Ariſtide. cognomento Juſtus, Athenis exulavit.
8. Brevi enim reſtitutus, Themiſtoclem, cujus operâ ejectus fuerat, bello Perſico adjuvit, privatis injuriis patriæ condonatis.

CAP. X.

1. Nec minor civium Romanorum, quam Græcorum, exſtitit amor
2. in patriam. (*a*) Sp. Mælium, largitio- Sp. Mælius.
Dion. l. 8 Liv. l. 2. ne periculoſas libertati opes quærentem, pater ipſe, pro patriæ ſalute,
3. morte multavit. Fabia gens, ut patriam moleſtiâ liberaret, bellum ſibi
4. Vejentinum ipſa depoſcit. Vejentes
5. ſæpe vicit. Jam victrix ab hoſtibus per inſidias pene deleta eſt: amplius CCC. Fabiis unâ die ceciderunt. Fabiorum clades.

6. Longe gravior Perſarum clades fuit
7. in Græcia. Xerxes, Darii Hyſtaſpis fi- Xerxes quartus Perſarum rex.
Diod. l. 11. Juſt. l. 2. Herod. l. 7. Plut. in Themiſt. lius, paterni regni atque odii in Græcos heres, juncto navibus Helleſponto, Athoque monte perfoſſo, Græciam

(*a*) *Iterum pro* Sp. Mælium *leg.* Sp. Caſſium. *Hos duos Auctor idemtidem inter ſe confundit.*

ciam cum M. armatorum millibus in-
Leonidas rex Spartiatarum. vaſerat. Ei Leonidas, rex Spartiata- 8.
Thermopylæ. rum, parvâ manu ad Thermopylarum
anguſtias primum, deinde in ipſis ca-
ſtris, maximam intulit cladem, donec
cædendi defatigatione ſuper ſtragem
hoſtium corrueret victor. Athenien- 9.
ſes interim, relictâ urbe, claſſem CC.
navium adornarant. Xerxes igitur 10.
Athenæ incenſæ à Perſis. Athenas, vacuas nactus, incendit. Ce- 11.
terum Themiſtoclis, Athenienſium
Salaminia victoria. ducis, dolo ac virtute ad Salamina
victus fugatuſque diſceſſit. In fugâ ſo- 12.
lutum tempeſtate pontem, quem ad
Abydum fecerat, offendit: piſcato-
riâque ſcaphâ trepidus trajecit, qui
tanto faſtu Helleſpontum navibus jun-
xerat.

Herodotus Themiſtoclis æqualis. Hoc rege floruit hiſtoriæ pater He- 13.
rodotus, annis prope DC. junior Ho- Diod. l. 2. c. 32.
mero. Compertum eſt, eodem tem- 14.
Gelon rex Syracuſarum. pore Græcos de Xerxe, & Gelonem Herod. in vita Hom.
in Sicilia de Karthaginienſibus victo-
riam reportaſſe. Himerenſes ab Ha- 15.
milcare, Pœnorum duce, cum pre- Diod. l. 11. c 21. & 22.
merentur, legatos ad Gelonem, Sy-
racuſarum regem, rogatum auxilium,
miſerant. At ille, interceptis Hamil- 16.
caris ad Seleucios literis, in quibus
erat, ut certâ die equitatum mitterent,
equi-

equites ſuos Seleuciorum mittit orna-
17. tu. Qui, ubi in hoſtium caſtra vene-
runt, pro ſociis accepti, Hamilcarem
ſacrificantem obtruncant; claſſem in-
18. cendunt. Gelon, perturbatos ducis &
claſſis interitu, hoſtes, ex compoſito
19. adortus, concidit. Eo prœlio amplius
CL. Pœnorum millia cæſa traduntur.

20. Haud melior Perſarum conditio fuit
21. in Græcia. Mardonius, cum CCC.
Diod. l. 11. Juſt. l. 2. Plut in Themiſt. armatorum millibus à Xerxe ad per-
ſequendum bellum relictus, magnam
ad Platæas calamitatem accepit à Græ-
cis, (*a*) Ariſtide & Pauſania Athe-
22. nienſium ducibus. At Themiſtocles,
elusâ Lacedæmoniorum, penes quos
Græciæ imperium erat, inſolentiâ,
Athenas reficiendas, & Piræo navali
23. addito, amplificandas curavit. Deni-
que ille defenſor atque amplificator
patriæ, (*b*) quod Pauſanianæ prodi-
tionis conſcius fuiſſet, patriâ pulſus
24. ad Xerxem ſe confert. Ab eo hono-
rifice exceptus, ad bellum Athenien-
25. ſibus inferendum incitatur. At ille,
ne aut in regem ingratus, aut in pa-

Mardonius dux Perſarum.

Perſarum clades ad Platæas.

Athenæ à Themiſtocle reficiuntur.

Piræum.

Themiſtoclis exilium.

Pauſaniæ proditio.

(*a*) *Al. Edd. habent:* Ariſtide Athenienſium, & Pauſania Laconum ducibus.

(*b*) *Al. Edd.* primo per oſtraciſmum ob nimiam potentiam amandatus: deinde, tanquam Pauſanianæ proditionis conſcius fuiſſet, damnatus, ad Xerxem ſe confert.

Themiſtoclis pietas in patriam.

triam impius eſſet, mori ſtatuit. Atque, ut moriens patriæ, quamvis ingratæ, conſuleret, regem obſtringit jurejurando, bellum Græcis non illaturum ſine Themiſtocle: inde, taurino cruore hauſto, excedit è vitâ. 26.

CAP. XI.

Cincinnatus.

Quinctius Cincinnatus Themiſtocli, ut ætate, ſic virtute, ſuppar perhibetur; qui, ab aratro ad dictaturam vocatus, Q. Minucium conſulem, ad Algidum obſeſſum ab Æquis, circumvento viciſſim circumſeſſoque hoſte, liberavit. 1. Dion. l. 10. Liv. l. 3.

Par virtus in diſpari bello, eodem prope tempore, Hieronis exſtitit. 2.

Hieron Syracuſarum rex.

Is, Gelonis frater, & Syracuſani regni heres, Cumanis, auxilium petentibus, ſalutem attulit. 3. Diod. l. 11.

Tyrrheni tum mari potiebantur. 4.

Cumas ingenti claſſe cinctas tenebant. 5.

Cum his Hieronis claſſis ita conflixit, ut victrix Cumanos ex belli eriperet faucibus. 6.

Cimon Miltiadis filius.

Cimon quoque, Miltiadis filius, Xerxis copiis ad Cyprum pari virtute divictis, ac Perſarum opibus acciſis, Græcas Aſiæ urbes in libertatem aſſeruit. 7. Diod. l. 11. Juſt. l. 2. Plut. in Cimone. 8.

Milo Croſoniates.

Crotoniatæ vero, duce Milone, athletâ nobili, Sybaritas, prœlio victos, deleverunt. Diod. l. 12. 9.

Sybarim

10. barim ſolo æquarunt. Ejus loco Thuria condita eſt.

11. Nec vero imperatoribus modo, ſed etiam philoſophis, Græcia floruit: eadem ætas Heraclitum, Democritum, Anaxagoram, alioſque complures effudit in ipsâ Græciâ. In Italia autem

Euſeb. Chron.

Heraclitus. Democritus. Anaxagoras.

12. Charondam, qui Thuriis, & Zaleucum, Pythagoræ diſcipulum, qui Lo-

Diod. Sic. l. 12.

Charondas, Zaleucus.

13. crenſibus leges ac jura deſcripſit. Roma quoque per id tempus leges adſcivit è Græcia.

CAP. XII.

1. Romæ anno poſt urbem conditam circiter CCC. pro duobus conſulibus decemviri ſine provocatione le-

Dion. l. 10. Liv. l. 3.

Decemviri anno a urbe cond. 300. Olymp. 82.

2. gum ferendarum cauſsâ creati. Hi leges, è Græcia, ac potiſſimum Athenis, per legatos petitas, conſcripſere.

3. Hæ, quoniam tabulis duodecim mandatæ ſunt, leges XII. tabularum appellatæ. Paucis annis, propter Appii

Leges XII. tabularum.

4. Claudii libidinem collegarumque impotentiam, res ad conſules rediit.

5. Jam Roma legibus erat conſtituta, cum Hieroſolyma denuo cingi mœnibus cœpta eſt. Artaxerxes Longima-

Juſt. l. 3. Diod. l. 11.

Artaxerxes Longimanus.

6. nus, Artabano regni inſidiatore per inſidias interfecto, receptâque Ægy-

Eſd. l. 2. Joſ. l. 11.

pto,

Neëmias. pto, Neëmiæ pincernæ ſuo poteſtatem muros Hieroſolymæ reficiendi fecit Olymp. LXXXIII. paucis poſt annis, quam Eſdras ſacerdos ſacros libros, qui interciderant, immutatis Hebræis literis, in lucem protulit. Euſeb. Chron. 7.

Eſdras.

Empedocles. Parmenides. Hippocrates. Polycletus. Phidias. Zeuxis. Parrhaſius. Timantes.

Artaxerxe regnante Empedocles & Parmenides phyſici; Hippocrates medicus; Polycletus, Phidias ſtatuarii; Zeuxis, Parrhaſius, Timantes pictores clari fuerunt. Romæ autem ſub novas leges novi magiſtratus exſtitere. 8. Euſeb. Chron. Plin. l. 34 & 35. 9.

CAP. XIII.

Tribuni militum conſulari poteſtate Olymp. 85.

Decennio fere poſt decemviros creatos, ne conſulatus cum plebe communicaretur, tribuni militum conſulari poteſtate Romæ creari cœpti: primum terni, deinde quaterni, uſque ad ſenos, idque per annos circiter XXX. binis conſulibus non raro interjectis. 1. Liv. l. 4.

Cenſores.

Cenſores quoque tum primum ad cenſum agendum creati. 2.

Sp. Caſſius.

(a) Sp. Caſſius, cum in ſuſpicionem veniſſet regni appetendi, à Servilio Ala magiſtro equitum, L. Quinctii dictatoris juſſu, interfectus eſt. 3.

Servilius Ala.

Cornelius Coſſus.

At Cornelius Coſſus, tribunus militum, Tolumnio Vejentium rege necato, ſpolia opima Jovi Fere-

Altera opima ſpolia. 4.

(a) *Imo:* Sp. Mælius,

Feretrio alter ab Romulo tulit.

5. Eodem anno, quo primum tribuni militum Romæ creati ſunt, bellum Peloponneſiacum exarſit in Græcia; quod, Periclis operâ excitatum, totâque pervagatum Græciâ, annos duravit XXVII. cum communi pernicie Græcorum. Id bellum Thucydides, à Pericle ejectus in exilium, hiſtoriæ mandavit. Eo bello Braſidæ Spartani virtus & Periclis prudentia maxime ſpectata eſt. Lacedæmoniis, Atticam populantibus, Pericles, cum hærentem agris hoſtem nullo poſſet modo depellere, claſſem ad Peloponneſios agros viciſſim vaſtandos immittit. Sic hoſtes domeſtico periculo domum avocantur. Denique, multis ultro citroque cladibus illatis, cum belli utroſque tæderet, pax inter Athenienſes & Lacedæmonios facta eſt, ut belli vulneribus mederentur.

Diod. l. 12. Juſt. l. 3.

Peloponneſiacum bellum.

Pericles.

Thucydides.

Braſidas rex Lacedæm.

11. Paucis interjectis annis bellum in Siciliam tranſiit. Athenienſes, Catanenſibus opem implorantibus, bellum adverſus Syracuſanos ſuſceperunt Olymp. XC, Dario Notho rege Perſarum, annis poſt Trojam captam DCCC. Cujus belli præclara initia, exitus calamitoſiſſimus fuit. Lamachus

Diod. l. 12 & 13. Juſt. l. 4.

Bellum Syracuſanum.

Darius Nothus rex Perſarum.

Lamachus & Nicias

duces Athenienſium. chus & Nicias, Athenienſium duces, primo aliquot adverſus Syracuſanos

Gylippus Lacedæmoniorum dux. prœlia ſecunda fecerunt. Sed Gylippus, Lacedæmoniorum dux, Syracuſanis ſubſidio miſſus, exploratam eis victoriam ademit. In Syracuſarum portum cum penetraſſent Athenienſes, primam cladem a Gylippo accepere, Lamachumque alterum ducem amiſere. Deinde, portus aditu ab hoſtibus intercluſo, ducibus Nicia & Demoſthene circumveniuntur; ita, maximâ claſſe atque exercitu amiſſo, Athenienſium opes conciderunt. Sed, armis ceſſantibus, Athenis bonarum artium ſtudia viguere. Ariſtophanes, Cratinus, & Eupolis comici poëtæ: Sophocles & Euripides tragici: Praxiteles ſtatuarius inſignis: Gorgias aliique ſophiſtæ quam plurimi, & Socrates, philoſophorum parens, tum vel maxime floruerunt. Diagoras autem, Deos eſſe negans, Athenis exulavit, præmio publice propoſito, ſi quis eum occidiſſet.

15. 16. 17. 18. 19. 20.

Athenienſium opes fractæ.

Ariſtophanes. Cratinus. Eupolis. Sophocles. Euripides. Praxiteles. Gorgias. Sophiſtæ. Socrates.

Diagoras.

Euſeb. Chron.

Diod. l. 13.

CAP. XIV.

Dum Athenienſes, amiſſis opibus, ingenia excolunt, Romanorum bellica gloria opeſque crevere. M. Furius

1. 2.

Liv. l. 5.

Furius Camillus.

rius Camillus dictator Vejos, decimum jam annum obſeſſos, actis cuni- Veji capti.
3. culis, capit diripitque. Faliſcos inde circumſedens, magiſtrum, qui è Faliſcis principum liberos in caſtra deduxerat, nudatum ac vinctum, cum pueris eum verberantibus, in urbem Camilli juſtitia, & ſupplicium pædagogi proditoris.
4. remiſit. Hac fide juſtitiâque victi hoſtes, qui armis reſtiterant, deditionem faciunt. Sed minus Camilli fides Camilli exilium.
5. apud cives, quam apud hoſtes, valuit.
6. Ob prædam Vejentanam, quam in votivo Apollinis dono conſumpſiſſe arguebatur, damnatus, Ardeam exulatum abiit, damno patriæ majore, quam ſuo.
7. Galli Senones, Tarquinio Priſco
Liv. l. 5. regnante, Italiæ partem, quæ Gallia Ciſalpina poſtea dicta eſt, Thuſcis ex-
8. pulſis, occuparant. Hi, in oppugnatione Cluſii (Etruſcorum id oppidum eſt) à Q. Fabio, legato populi Rom. irritati, in Romanos arma verterunt; eorum copiis ad Alliam flumen cæſis, urbem Brenno duce invadunt: captam ferro flammaque popu-
9. lantur. Roma incenſa anno, poſtquam Roma à Gallis incenſa anno ab urbe cond. 365. Olymp. 98.
10. condita eſt, CCCLXV. Capitolium, quo ſe flos civitatis receperat, obſi-
11. dent. Nec defuerunt inſidiæ, ſed parum

rum proceſſere: nocturna eorum irruptio, ab anſeribus patefacta, à M. Manlio, qui poſtea Capitolinus dictus eſt, manu repulſa. In anguſto Romana res erat: nec ulla auxilii ſpes oſtendebatur. Ibi tum Camillus exul, ut gratiâ cum ingratâ patriâ certaret, dictator abſens creatus, exercitum comparat. Gallos, pactum pro ſolvendâ obſidione aurum ad iniqua pondera exigentes, ferro domat. Hoſtes primo concurſu fuſi, inde juſto prœlio omnes ad unum cæſi, ut ne teſtis quidem Romanæ cladis relinqueretur. Ergo Camillus triumphans urbem init. Romulus ac pater patriæ appellatur. Populum Romanum, Vejos demigrare cogitantem, Romæ retinet, atque ad urbem recreandam, quibuſcunque rebus poteſt, juvat.

Conſimilis per ea tempora Athenas caſus excepit. Lyſander, Lacedæmoniorum dux, opibus Perſicis adjutus, Cononem, Athenienſis exercitus ducem, cum fregiſſet, omnem Athienſium ditionem ipſaſque Athenas cepit, muros diruit. Triginta ex ipſis reip. impoſuit, qui brevi tyrannidem occuparunt, Dionyſio tyranno dudum Syracuſis dominante. Sed Thraſybulus exul,

Anſeres. Manlius Capitolinus. — 12.

Camillus Dictator abſens creatus. — 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Camillus alter Romulus ac pater patriæ appellatur.

Lyſander dux Lacedæm. — 19. 20.

Juſt. l. 5. Plut. in Lyſan.

Athenarum muri à Lacedæmoniis diruti.

Dionyſius tyrannus. — 21.

Juſt. l. 5

Thraſybulus Athenas liberat. — 22.

Probus in Thraſ. exul, tyrannis acie victis ac de medio ſublatis, legem obliviſcendarum injuriarum tulit, remque publicam con-

23. ſtituit. Paucis interjectis annis Conon, item exul, Artaxerxis Mnemonis, Perſarum regis, claſſe inſtructus, Piſandrum navali prœlio vincit, &, Epa-

Plut. in Ageſil. minondâ, Thebanorum duce, belli

24. ſocio, in Spartam movet. Actum erat

Juſt. l. 5. de Sparta, niſi Ageſilaus, rex Lacedæmoniorum, revocatus ab Aſia, in-

25. terveniſſet. Is certam hoſtibus explo-

26. ratamque victoriam eripuit. Peropportune etiam Artaxerxes, cognomento Mnemon, rex Perſarum, Cyro fratre acie victo interfectoque, Ægyptio bello implicitus, omnes in Græ-

27. cia diſcedere ab armis juſſit. Hic Ar-

Euſeb. Chron. Afric. l. Eſther. taxerxes Mnemon (ut Euſebio videtur) Aſſuerus ab Hebræis dicitur, is qui Eſtherem captivam duxit uxorem.

28. Quæ, conſilio uſa Mardochæi, naturâ patrui, adoptione patris, perniciem, ab Amano ſatrapâ Judæis comparatam, in ipſius machinatoris caput,

29. exorato rege, convertit. Mardochæus autem, pro ſuis erga regem meritis, regiis ornatus honoribus, ſecundus ab

30. rege numeratus eſt. Hujus æqualis Cteſias Gnidius fuit, qui, bello Cyri con-

Conon dux Athenienſium.

Epaminondas Thebanorum dux.

Ageſilaus rex Lacedæm.

Artaxerxes Mnemon rex Perſarum.

Eſther.

Mardochæus.

Cteſias Gnidius hiſtoricus.

contra Artaxerxem captus, propter medendi ſcientiam magno in honore ab rege eſt habitus, & Perſarum ſcripſit hiſtoriam. Conon igitur, Lacedæmoniorum agros populatus, Athenas revertitur. Urbis muros eorumdem, qui diruerant, manubiis reficit. Eadem tempeſtate Architas Tarentinus, itemque Antiſthenes, Ariſtippus, Xenophon, Plato, Iſocrates, Socratis diſcipuli, floruerunt, Græciæ imperio à Lacedæmoniis ad Athenienſes revocato, Olymp. circiter C.

31. Diod. l. 13.

32.

33. Euſeb. Chron.

Athenarum muri Spartiatarum manubiis refecti.

Architas Tarentinus.

Antiſthenes.

Ariſtippus.

Xenophon.

Plato.

Iſocrates.

Digitized by Google

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER III.

CAP. I.

1. ROMA, pari viciſſitudine re- Roma à Camillo refecta anno ab Urbe cond. circiter 365.
Liv. l. 6. rum perfuncta, intra an-
num Camilli beneficio no-
2. va urbs ſtetit. Brevi etiam
3. opibus atque animis aucta. Capitolium Capitolium munitum.
ſaxo quadrato ſubſtructum, opus vel
in magnificentiâ urbis ſuſpiciendum.
4. M. Manlius, qui plebem in patres con- M. Manlius è Capitolio deturbatur.
citarat, ex Capitolii arce, quam à no-
cturno Gallorum impetu defenderat,
deturbatur, adjectâ notâ, ne quis M.
5. Manlius vocaretur. L. Sextius, poſt Conſul primus è plebe.
longum certamen primus è plebe con-
ſul factus, finem tribunis militum
6. creandis attulit. Prætor urbanus, qui Prætor urbanus.
Liv. l. 7. jus diceret; Ædiles curules duo, qui Ædiles curules duo.
7. ludos facerent, creari cœpti. M. Cur- M. Curtius in hiatum terræ deſilit.
tius, ut ex oraculo patriæ conſuleret,

in fori hiatum, equo insidens & armatus, insiluit.

Glorioſior Epaminondæ mors obtigit. Is, Lacedæmoniorum rege Cleombroto cum exercitu ad Leuctram cæſo, ad Mantineam, cum Ageſilao fortiter pugnans, cecidit, ſalvo ſcuto, partâque victoriâ. Cum eo Thebanorum virtus occidit, amiſſo duce, itemque Athenienſium gloriæ æmulo extincto. Lacedæmoniorum quoque diſciplina & laus bellica concidit, invectâ à Lyſandro duce cum auro avaritiâ.

A Græcis ad Karthaginenſes bellica virtus tranſiit, qui Sardiniam armis domuerunt; &, Dionyſio, Syracuſarum tyranno, ſuperato, multa Siculis oppida ademerunt. Haud ita multo poſt Dionyſius, interfectus à ſuis, tyrannidem Dionyſio filio reliquit. Is, ob ſingularem nequitiam demum à Dione Syracuſano, Platonis auditore, ejectus Syracuſis, ludum aperuit Corinthi, docente etiam tum Athenis rhetoricam Iſocrate, magiſtro Demoſthenis.

Leuctrica pugna. Epaminondæ mors. 8. 9. Juſt. l. 6. Plut. in Epaminond. & Ageſilao

Avaritia fregit Spartiatas. 10. 11. Plut. Lyſand. & Lycur.

Karthaginenſes Sardiniam ſubigunt, tranſeunt in Siciliam. 12. Juſt. l. 20. Plut. in Dion. Xenoph. rerum Græc. l. 5.

Dio Syracuſanus expellit Dionyſium tyrannum. 13. 14. Diod. lib. 16. Plut. in Dion. Juſt. l. 21.

Iſocrates.

CAP. II.

Dum ſtudia optimarum artium Athenis vigent, Romæ artes bellicæ 1. Liv. l. 7.

Digitized by Google

licæ enituere. T. Manlius, is qui patrem à vexatione tribunitiâ vindicarat, bello Gallico Gallum eximiæ procceritatis in oculis utriuſque exercitus ex provocatione occidit; torquem ſibi & cognomen induit, ex eo Torquatus dictus. M. item Valerius Gallum pari magnitudine item ex provocatione obtruncavit corvi præſidio, qui, in ejus galeâ inſidens, hoſtem alis roſtroque terruerat. Inde cognomen illi Corvi, ſeu Corvini, factum.

T. Manlius Torquatus.

M. Valerius Corvinus.

Anno poſt Urbem cond. prope CCCC. Olymp. CVI. quo tempore Alexander Magnus natus eſt, ejus pater Philippus, rex Macedonum, qui, phalange conſertis ſcutis inſtituta, Illyrios ſubegit, multas de Athenienſibus aliiſque Græcis urbes cepit, totâque Græciâ potitus eſſet, niſi Demoſthenem oratorem adverſarium habuiſſet. Numos aureos ſuo nomine Philippos appellavit. Denique, ad bellum Perſicum adminiſtrandum Græciæ dux creatus, à Pauſania, ſui corporis ſatellite, cujus injuriam vindicare neglexerat, interficitur, Artaxerxe Ocho rege Perſarum; qui, Ægypto receptâ, Memphim ceteraſque urbes muris nudavit, templa diripuit; cum

Diod. l. 16. Juſt. l. 8.

Alexander Magnus natus ſcitur anno ab Urbe cond. 400. Olympiade 106.

Philippus rex Macedonum.

Phalanx Macedonica.

Demoſthenes.

Artaxerxes Ochus.

Memphis mœnibus nudata.

Artemisia Carum regina. Mausolæum.

Artemisia, Carum regina, Mausolo viro mortuo magnificentissimum sepulcrum conderet, quod Mausoleum est nominatum.

CAP. III.

Samniticum bellum.

Nec vero per id tempus, dum Ægyptii & Græci bellis exercentur, otium Romanis fuit. Samniticum interim bellum exstitit, sane grave ac diuturnum. Pro Campanis, qui se suaque populo Rom. tradiderant, bellum Samnitibus indictum, ac varie gestum est. Latinum bellum accessit, quo bello T. Manlius Torquatus consul filium, quod contra edictum cum hoste pugnasset, quamvis victorem, securi percussit, ac militarem disciplinam suo dolore sancivit. Eodem bello P. Decius Mus, inclinatâ acie Romanâ, se pro exercitu devovit. Naves Antiatum, bello captæ, partim Romam in navalia subductæ, partim incensæ. Earum rostris suggestum in foro exstructum adornari placuit; Rostraque id templum appellatum. Verum T. Veturius & Sp. Postumius Coss. magnam nomini Rom. labem aspersere. Apud Caudinas furcas, deducto in locum iniquum exercitu, sub jugum

1. 2. Liv. l. 7. 3. 4. Liv. l. 8. 5. 6. 7. Liv. l. 8. c. 14. 8. Liv. l. 9. 9.

Manlii Torquati severitas in filium.

P. Decius se devovet pro exercitu.

Naves Antiatum.

Rostra.

Caudinæ furcæ.

jugum à Samnitibus miſſi ſunt cum
10 omnibus copiis. Sed brevi, per Papirium Curſorem Samnitibus victis, & viciſſim ſub jugum una cum Pontio ipſo, eorum imperatore & dedecoris auctore, miſſis, eam Romani maculam eluerunt, Diogene Cynico Antiſthenis, Ariſtotele, Xenocrate, Speuſippo Platonis auditoribus docentibus in Græcia.

Papirius Curſor.

Euſeb. Chron.

Diogenes Cynicus. Ariſtoteles. Xenocrates. Speuſippus.

11. Multo felicius interea bella geſſit Alexander Magnus, Philippi filius. Is, cum puer Ariſtoteli operam dediſſet, adoleſcentulus Illyricos Thraceſque perdomuit; Thebas evertit; Athenas in deditionem accepit. Inde, Theſſalorum Græcorumque ſociorum armis adjutus, ad Perſicum bellum trajicit in Aſiam, parvâ, ſed firmâ, manu (veteranorum millia XXX, equitum quatuor millia in ejus exercitu erant) innumerabilem hoſtium multitudinem delet. Dario, Perſarum rege, tribus prœliis debellato, Aſiam ſubigit. Regnum à Perſis ad Macedonas traducit anno circiter CCCXXX. Olymp. CXII.

Alexandri Magni res geſtæ.

Diod. l. 17.

Juſt. l. 11. & 12.

Q. Curtius. Plut. in Alexan.

Perſarum regnum ad Macedonas tranſit.

17. Alexander porro, captâ Tyro, Judæam invadit. Sed, Hieroſolymis ab Jaddo, ſummo ſacerdote, amice ac-

Q. Curtius l. 3. Joſ. l. 11.

ceptus, in templo victimas immolat.

Alexandria condita. Ægypto potitus Alexandriam, urbem 19.
ab se conditam, ex suo nomine appellat. Denique, Indis subactis, Baby- 20.
lonem revertitur. Ibi omnium fere Diod. l. 17.
nationum, pacem petentium, legati 21.
præsto fuere, præterquam Romanorum. Hi delerant jam Caudinam ma- 22.
culam, aut inibi reserat. Samniticum 23.
bellum magnâ ex parte confecerant. Liv. l. 9.
Habebant maximas ac firmissimas co- 24.
pias, T. Manlium Torquatum, Valerium Corvinum, Fabium Max. L. Papirium Cursorem, egregios imperatores, quos Alexandro opponerent, 25.
si in Italiam arma vertisset. Itaque Alexander, intactâ Italiâ, annos XXXIII. natus, (cum XII. annos imperasset) excessit è vita, Perdiccâ parvi filii cu- 26.
Theopompus, Megasthenes, Hecatæus historici. ratore relicto. Eo regnante (a) Theopompus & Megasthenes Persa, & Hecatæus Abderita, historici floruerunt. Joſ. con. App. l. 1.

Alexandro mortuo, multi pro uno 27.
reges extitere. Ptolemæus, Lagi fi- 28.
lius, in Ægypto; Eumenes in Cappadocia; Antigonus in Asia; Lysimachus in Thracia; Seleucus Babylone Juſt. l. 13.
regnarunt. Cassander, Alexandri filio 29.
Cassander Macedon. rex. ac matre Olympiade interfectis, regnum

(a) Al. edd. Theopompus Chius.

30. gnúm Macedoniæ occupavit. Eadem tempeſtate Menander comicus poëta, Crantor Xenocratis, Crates Thebanus, Diogenis Cynici diſcipulus, Epicurus, Zeno Cittieus, (*a*) Cratis ſucceſſor, idemque Stoïcorum parens, itemque Theophraſtus, Ariſtotelis auditor, nomen habuerunt.

Euſeb. Chron. Laërt. l. 6. & 7.

Menander. Crantor. Crates Thebanus. Epicurus. Zeno Stoïcorum parens. Theophraſtus.

(*a*) *Al. edd.* Cratis auditor.

CAP. IV.

1. Romæ ſub Alexandri mortem Appius, qui poſtea cæcus factus eſt,

Liv. l. 9.

2. cenſor Appiam viam munivit. Collegium augurum, quinque additis, ad

Liv. l. 10.

Appia via. Collegium augurum auctum.

3. novem pervenit. Fabius Max. (*a*) Etruſcorum opes multis prœliis fregit.

4. Decius filius, patris exemplum XL. anno poſt ſecutus, bello Samnitico ſe pro exercitu populi Romani devovit.

5. L. Papirius Curſor Samnitum copias, jurejurando obſtrictas, fudit, ac fugavit ſic, ut religione abſolutas diceres.

6. Nondum erat Samniticum bellum exſtinctum, cum Tarentinum, ob legatos populi Romani violatos, excitatum eſt, anno poſt Urbem cond. circiter CCCCL. Quo bello adverſus Pyrrhum, Epirotarum regem, qui Ta-

Epit. Livii l. 12 13. & 14.

Flor. l. 1. c. 18. Plut. in Pyrrho.

Tarentinum bellum anno ab Urbe cond circiter 450. Pyrrhus rex Epirotarum.

(*a*) Rullianus.

rentinis auxilio venerat, Curii & Fabricii Coſſ. integritas ac virtus enituit. 8.
Papirius denique Pyrrhum devictum 9.
Italiâ expulit. Tarentinos ad deditionem compulit. 10.
Samnites, qui cum Tarentinis bella conjunxerant, debellavit. 11.
Samnium deletum. Samnium delevit, ſic ut ne appareret quidem materia XXX. triumphorum. 12.
Appuli, Bruttii, Lucani ſubacti. Appuli, Bruttii, Lucani ejus belli contagione ſubacti ſunt
Longe diſſimili ratione Judæi in 13.
Ptolemæi regis ditionem venerunt. Joſ. l. 12.
Dum Alexandri Magni ſucceſſores in- 14.
Ptolemæus, Lagi filius, Hieroſolymam capit. ter ſe de imperio decertant, Ptolemæus, Lagi filius, amicitiæ ſimulatione Judæam occupat: captivos in Ægyptum quamplurimos abducit. At 15.
Agathocles Syracuſarum tyrannus, Juſt. l. 21. 22. & 23.
Agathocles, Syracuſarum tyrannus, à Pœnis obſeſſus, occulte cum claſſe trajicit in Africam. Ita hoſtes ad de- 16.
fendendam patriam avocat. Pace cum 17.
Karthaginenſibus factâ, Siciliæ imperio potitur. Huic Hieron ſucceſſit, 18.
Hieron rex Syracuſ. qui propter ſummam moderationem rex à Syracuſanis appellatus eſt. Hic 19.
primi belli Punici occaſionem Romanis dedit.

CAP. V.

Bellum Punicum
Populus Romanus, anno poſt Urbem 1.
con-

Polyb. l. 1. Epit. Liv. l. 16. & ſeqq. Flor. l. 2. c. 1. & 2. Appian. in Lyb.

conditam circiter CCCCLXXX. Olympiad. CXVI, domita ſubactâque tota pene Italiâ, ut Mamertinis ſociis contra Hieronem & Karthaginenſes auxilium ferret, tranſmiſit in Siciliam. Unde gradum fecit ad imperium orbis terræ. Sed, cum annos prope D. in Italiâ ſubigendâ laboraſſet, annorum CC. ſpatio totum pene terrarum orbem in ſuam ditionem redegit. Romani igitur, Appio Claudio duce, Hieronem vincunt; victo pacem petenti dant. Pœnis profligatis, oppida Siciliæ complura in deditionem accipiunt. C. inde Duilius victoriam triumphumque navalem de Pœnis primus reportavit. Mox, Atilio Regulo imperatore, bellum in Africam tranſit. Is, Tuneto aliiſque Pœnorum oppidis vi captis, Karthaginem obſidet. Verum, à Xanthippo, Lacedæmoniorum duce, qui Pœnis ſubſidio venerat, victus, in poteſtatem hoſtium venit. Ejus virtus egregia, in calamitate magis, quam in victoria, enituit. Romam miſſus de redimendis captivis, rem ſibi ac ſuis ſalutarem, inutilem patriæ, diſſuaſit. Ipſe, ne datam hoſti fidem falleret, Karthaginem reverſus, omni cruciatu necatur, non minore fortitudinis laude,

primum anno ab Urbe cond. prope 500.

Duilii triumphus navalis.

M. Atilius.

Tunetum captum.

Xanthippus Lacedæm. dux.

Atilii Reguli fides.

Lutatius. de, quam fidei. Lutatius denique Con- 13.
Karthaginenſes debellati ſul navali prœlio Karthaginenſium
opes fregit. Pacem his conditionibus 14.
Sicilià & Sardiniâ ejecti. dedit, ut Siciliâ, Sardiniâ, ceteriſque
inſulis excederent, certum tributum
Karthago vectigalis facta per annos XX. populo Romano pen-
derent. Ita bellum primum Punicum 15.
Janus iterum clauſus. (a) vigeſimo anno confectum. Janus 16.
iterum clauſus, anno poſt Urbem cond.
Ligures, Illyrici, Inſubres à Rom. ſubacti. circiter D. Sed, Liguribus, Illyri- 17.
cis, & Inſubribus Gallis bellum mo- Epit. Liv. l. 20.
ventibus, paullo poſt apertus; omnes
debellati, & ſubacti. M. Marcellus 18.
Conſul, Virodomaro Inſubrum rege
interfecto, tertius à Romulo ſpolia
Opima ſpolia tertia. Jovi Feretrio opima tulit. C. Flami- 19.
nius cenſor viam Flaminiam munivit,
& Circum exſtruxit.
Aratus. Cleanthes. Chryſippus. Arceſilas. Demetrius phalereus. At in Græciâ Aratus, Cleanthes, 20.
& Chryſippus, Zenonis auditores, Ar- Euſeb. Chron. Laërt. l. 7.
ceſilas, mediæ academiæ auctor, De-
metrius Phalereus, Theophraſti diſci-
pulus, præclara ingeniorum ac doctri-
Ptolemæus Philadelphus. næ monumenta reliquerunt, regnante Joſ. l. 12.
in Ægypto Ptolemæo Philadelpho,
qui, pace cum Antiocho Sothere, Se-
Bibliotheca Alexandrina. leuci filio, factâ, celeberrimam A-
lexandriæ bibliothecam inſtruxit ope-
râ Demetrii Phalerei. Quæ ut eſſet cu- 21.
mu-

(a) *Potius*, Vigeſimo tertio.

mulatior, Judæis captivis gratis Hieroſolymam remiſſis, ab Eleazaro ſummo pont. ſacros libros & ſeniores LXX, qui eos interpretarentur, im-
22. petravit. Hinc ſeptuaginta interpre- Septuaginta interpretes.
23. tum monumenta. Interea, dum in
Euſeb. Chron. Juſt. l. 41. Ægypto bibliotheca inſtruitur, primumque bellum Punicum in Africa geritur, Parthi à Macedonum imperio defecerunt, primuſque in Parthia regnavit Arſaces, unde ceteri Parthorum Primus Parthorum rex Arſaces.
24. reges Arſacidæ dicti. Regnare occepit Arſaces efflorescente Hannibale, qui bellum Punicum ſecundum conflavit.

CAP. VI.

1. Romæ poſt primum bellum Puni- Bellum
Polyb. l. 3. & 4. cum vix (*a*) XIV. annorum re- Punicum ſecundum.
2. quies. Saguntus, urbs amica populo Saguntus
Liv. l. 21. Rom. ab Hannibale, Pœnorum duce, deleta.
22. & 23. deleta, ſecundi belli Punici principium Hannibal.
3. fuit. Hannibal, Haſdrubale fratre cum
Appian, in Lyb. exercitus parte relicto in Hiſpania, per
Flor. l. 2. Alpes viam ſibi primus munivit, at-
Plut. in Hannibale. que in Italiam deſcendit. Ei P. Cornelius Scipio Coſ. ad Ticinum occur- Clades
4. rit. Sed, amiſſo exercitu, ipſe à Sci- Rom. ad Ticinum.
5. pione, filio adoleſcentulo, cui Afri- Scip. Afr.
cani cognomen debebatur, ægre ſervatus

(*a*) *Imo* XXIV, *non* XIV, *ut male hic hab. edd.*

Digitized by Google

Clades ad Thraſimenum. vatus evadit. C. Flaminius deteriore exitu ab Hannibale ad lacum Thraſimenum cum exercitu cæditur. Itaque Q. Fabius Maximus dictator hoſtem, victoriis exſultantem, cunctando reprimere inſtitit. Quippe ita ejus tergo hærebat, ut neque pugnandi poteſtatem faceret, & populandi adimeret facultatem. Ex eo Cunctator appellatus. Sed C. Terentii Varronis Coſ. temeritate nobilis ad Cannas, Apuliæ vicum, clades accepta. Amplius XLV. civium Romanorum millia cæſa. In his Æmilius Paullus Coſ. & Senatores LXXX; equitum multitudo tanta, ut aureorum annulorum modius Karthaginem mitteretur. Actum erat de Urbe, ſi Hannibal ſciſſet uti victoriâ. Romæ quidem etiam prætextatos ac ſervos neceſſitas armavit. Capua & magna Italiæ pars ad Hannibalem defecit. Sed Capuæ ille Cannas invenit. Itaque, ubi Hannibalis virtus Campanis deliciis emollita eſt, M. Claudius Marcellus, ad Nolam ſecundo prœlio facto, docuit Hannibalem poſſe ſuperari.

Q. Fabius Max. cunctator.

Cannenſis clades.

Capuæ defectio.

Capua deliciis frangit Hannibalem.

M. Marcelli Nolana victoria.

6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

CAP. VII.

Novum inde bellum è bello exortum. 1.

tum. Hierone Syracuſarum rege mortuo, Hieronymus regni, non fidei, heres ad Hannibalem deſciverat. Quare Marcellus Coſ. Syracuſanis bellum infert. Urbem Syracuſas, non minus Archimedis ingenio, quam civium armis, defenſam, cum fruſtra oppugnaſſet, tandem, ſecuritate & luxuriâ victam, noctu de improviſo capit. Victoriæ gloriam auxit moderatio victoris. Urbi & civitati pepercit. Archimedi, qui in prima militum irruptione ceciderat, quoniam vivo non potuit, honorem habuit mortuo, propinquis ejus pecuniâ adjutis. Lævinus deinde, Siculis pacatis, Siciliam primam populi Romani provinciam fecit.

Liv. l. 24. & 25.

Hieronymus rex Syracuſ.

Archimedes.

Marcellus Syracuſas capit.

Sicilia prima provincia pop. Rom.

CAP. VIII.

Sed Romanæ res non ubique lætæ. In Hiſpania duo Scipiones, ſæpe bene geſtâ, denique ab Haſdrubale, Hannibalis fratre, cæſi ſunt. Numquam tamen populus Rom. fortior. Hannibal prope ad portas Urbis erat, cum P. Cornelius Scipio, adhuc adoleſcentulus, patris ac patrui ultor, in Hiſpaniam mittitur. Is Karthaginem novam, ubi totius Hiſpaniæ obſides aſſervabantur, Magonem item, Pœnorum

Liv. l. 26. & 27.

Scipiones ab Haſdrubale in Hiſpania cæſi.

Scipio Africanus.

Karthago nova capta.

Scipionis temperantia.

norum ducem, capit. Plus tamen temperantiâ profecit, quam victoriâ. Egregiâ formâ puellam nobilem, ſibi adductam, ſponſo reddidit intactam. Tantæ virtutis & integritatis fama Hiſpanos illi mire conciliavit. Ergo Hasdrubalem fugat ex Hiſpania; eam primam in continenti provinciam facit; fœdus cum Maſiniſſa, Maſæſulorum rege, ferit. 6. 7. 8. 9.

Haſdrubal Hiſpania expellitur.

Hiſpania in provinciam redacta.

Maſiniſſa rex.

CAP. IX.

Nec minus lætæ res in Italia. Q. Fulvius Flaccus procoſ. interim, repulſo ab Urbe Hannibale, Capuam in deditionem accepit. De ſenatu ſupplicium ſumptum. Capua præfectura facta. Fabius quoque Max. complures Italiæ urbes, atque in his Tarentum, recepit. Lætis rebus triſtes intervenere. Marcellus Coſ. ad Venuſiam, ſpeculandi causâ egreſſus è caſtris, ab hoſtibus circumvenitur: ejus corpus ab Hannibale humatur, vincente hoſtile odium humanitate ac virtute viri. 1. 2. Liv. l. 27. 3. 4. 5. 6. 7.

Capua recepta, ac præfectura facta.

Tarentum receptum.

Marcellus explorans occiditur.

Marcelli corpus humatum ab Hannibale.

CAP. X.

At M. Claudius Nero Haſdrubalem, in Italiam ad conjungendas cum 1. Liv. l. 27. 28. 29. & 30.

Haſdrubal à Claudio Nerone cæſus.

cum Hannibale fratre vires & copias venientem, ad Metaurum flumen oppreſſit clade tantâ, ut Cannenſis hoſti
2. reddita videretur. Haſdrubalis caput ante ſtationes Hannibalis projecit; quâ ille ſpecie perculſus in Italiæ angulum
3. ad Bruttios ſe recepit. P. autem Scipio, ut hærentem Italiæ hoſtem abſtraheret, tranſmittit in Africam: Hannonem, Pœnorum ducem, cum exercitu cædit: Syphacem, Numidiæ regem, eorumdem ſocium, acie victum,
4. capit. Quare Hannibal à Karthaginenſibus (*a*) XVI. belli anno in Africam
5. revocatur. Signa cum Scipione con-
6. fert. Victus è prœlio fugit. Rebus de-
7. ſperatis profugit in Aſiam. Karthago
8. domita & ſubacta anno poſt Urbem cond. prope DL. Scipio ex Africa cum triumpho Africani cognomen deportavit, primus nomine devictæ ab
9. ſe gentis nobilitatus. Idem Ennium, Euſeb. Chron. poëtam epicum, in honore habuit, cui Nævius, Cæcilius, Plautus comici fere æquales numerantur.

Scipio bellum in Africam transfert.

Hanno dux cæditur.

Syphax Numidiæ rex capitur.

Hannibal à Scipione victus.

Karthago ſubacta.

Africani cognomen.

Ennius. Nævius. Cæcilius. Plautus.

(*a*) *Imo potius* XIV.

CAP. XI.

1. Liv. lib. 31. PAcem Punicam bellum Macedonicum excepit, quod, pro Athe-

Bellum Macedonicum ab Ur-

ceptus, in templo victimas immolat.

Alexandria condita. Ægypto potitus Alexandriam, urbem 19.
ab ſe conditam, ex ſuo nomine appel-
lat. Denique, Indis ſubactis, Baby- 20.
lonem revertitur. Ibi omnium fere Diod.
nationum, pacem petentium, legati l. 17. 21.
præſto fuere, præterquam Romano-
rum. Hi delerant jam Caudinam ma- 22.
culam, aut inibi reſerat. Samniticum 23.
bellum magnâ ex parte confecerant. Liv. l. 9.
Habebant maximas ac firmiſſimas co- 24.
pias, T. Manlium Torquatum, Va-
lerium Corvinum, Fabium Max. L.
Papirium Curſorem, egregios impe-
ratores, quos Alexandro opponerent,
ſi in Italiam arma vertiſſet. Itaque A- 25.
lexander, intactâ Italiâ, annos XXXIII.
natus, (cum XII. annos imperaſſet)
exceſſit è vita, Perdiccâ parvi filii cu-
ratore relicto. Eo regnante (a) Theo- 26.
Theopompus, Megaſthenes, Hecatæus hiſtorici. pompus & Megaſthenes Perſa, & He- Joſ. con. App. l. 1.
catæus Abderita, hiſtorici floruerunt.

Alexandro mortuo, multi pro uno 27.
reges exſtitere. Ptolemæus, Lagi fi 28.
lius, in Ægypto; Eumenes in Cappa- Juſt. l. 13.
docia; Antigonus in Aſia; Lyſima-
chus in Thracia; Seleucus Babylone
regnarunt. Caſſander, Alexandri filio 29.
Caſſander Maced. rex. ac matre Olympiade interfectis, re-
gnum

(a) Al. edd. Theopompus Chius.

30. gnúm Macedoniæ occupavit. Eadem tempeſtate Menander comicus poëta, Crantor Xenocratis, Crates Thebanus, Diogenis Cynici diſcipulus, Epicurus, Zeno Cittieus, (*a*) Cratis ſucceſſor, idemque Stoïcorum parens, itemque Theophraſtus, Ariſtotelis auditor, nomen habuerunt.

Euſeb. Chron. Laërt. l. 6. &7.

Menander. Crantor. Crates Thebanus. Epicurus. Zeno Stoïcorum parens. Theophraſtus.

(*a*) *Al. edd.* Cratis auditor.

CAP. IV.

1. Romæ ſub Alexandri mortem Appius, qui poſtea cæcus factus eſt,

Liv. l. 9.

2. cenſor Appiam viam munivit. Collegium augurum, quinque additis, ad

Liv. l. 10.

3. novem pervenit. Fabius Max. (*a*) Etruſcorum opes multis prœliis fregit.

4. Decius filius, patris exemplum XL. anno poſt ſecutus, bello Samnitico ſe pro exercitu populi Romani devovit.

5. L. Papirius Curſor Samnitum copias, jurejurando obſtrictas, fudit, ac fugavit ſic, ut religione abſolutas diceres.

Appia via. Collegium augurum auctum.

6. Nondum erat Samniticum bellum exſtinctum, cum Tarentinum, ob legatos populi Romani violatos, excitatum eſt, anno poſt Urbem cond. circiter CCCCL. Quo bello adverſus Pyrrhum, Epirotarum regem, qui Ta-

Epit. Livii l. 12 13. & 14.

7.

Flor. l. 1. c. 18. Plut. in Pyrrho.

Tarentinum bellum anno ab Urbe cond circiter 450. Pyrrhus rex Epirotarum.

(*a*) Rullianus.

rentinis auxilio venerat, Curii & Fabricii Coſſ. integritas ac virtus enituit. 8.
Papirius denique Pyrrhum devictum 9.
Italiâ expulit. Tarentinos ad deditionem compulit. Samnites, qui cum 10.
Tarentinis bella conjunxerant, debellavit. Samnium delevit, ſic ut ne appareret quidem materia XXX. triumphorum. Appuli, Bruttii, Lucani ejus belli contagione ſubacti ſunt 11. 12.

Samnium deletum.

Appuli, Bruttii, Lucani ſubacti.

Longe diſſimili ratione Judæi in Ptolemæi regis ditionem venerunt. 13. Joſ.l.12.
Dum Alexandri Magni ſucceſſores inter ſe de imperio decertant, Ptolemæus, Lagi filius, amicitiæ ſimulatione Judæam occupat: captivos in Ægyptum quamplurimos abducit. At 14. 15.
Agathocles, Syracuſarum tyrannus, à Pœnis obſeſſus, occulte cum claſſe trajicit in Africam. Ita hoſtes ad defendendam patriam avocat. Pace cum 16. 17.
Karthaginenſibus factâ, Siciliæ imperio potitur. Huic Hieron ſucceſſit, 18.
qui propter ſummam moderationem rex à Syracuſanis appellatus eſt. Hic 19.
primi belli Punici occaſionem Romanis dedit.

Ptolemæus, Lagi filius, Hieroſolymam capit.

Juſt.l.22. 22.&23.

Agathocles Syracuſarum tyrannus.

Hieron rex Syracuſ.

CAP. V.

Populus Romanus, anno poſt Urbem 1.
con-

Bellum Punicum

Polyb. l. 1. Epit. Liv. l. 16. & ſeqq. Flor. l. 2. c. 1. & 2. Appian. in Lyb.

conditam circiter CCCCLXXX. Olympiad. CXVI, domita ſubactâque totâ pene Italiâ, ut Mamertinis ſociis contra Hieronem & Karthaginenſes auxilium ferret, tranſmiſit in Siciliam. Unde gradum fecit ad imperium orbis terræ. Sed, cum annos prope D. in Italiâ ſubigendâ laboraſſet, annorum CC. ſpatio totum pene terrarum orbem in ſuam ditionem redegit. Romani igitur, Appio Claudio duce, Hieronem vincunt; victo pacem petenti dant. Pœnis profligatis, oppida Siciliæ complura in deditionem accipiunt. C. inde Duilius victoriam triumphumque navalem de Pœnis primus reportavit. Mox, Atilio Regulo imperatore, bellum in Africam tranſit. Is, Tuneto aliiſque Pœnorum oppidis vi captis, Karthaginem obſidet. Verum, à Xanthippo, Lacedæmoniorum duce, qui Pœnis ſubſidio venerat, victus, in poteſtatem hoſtium venit. Ejus virtus egregia, in calamitate magis, quam in victoria, enituit. Romam miſſus de redimendis captivis, rem ſibi ac ſuis ſalutarem, inutilem patriæ, diſſuaſit. Ipſe, ne datam hoſti fidem falleret, Karthaginem reverſus, omni cruciatu necatur, non minore fortitudinis laude,

primum anno ab Urbe cond. prope 500.

Duilii triumphus navalis.

M. Atilius.

Tunetum captum.

Xanthippus Lacedæm. dux.

Atilii Reguli fides.

Lutatius. de, quam fidei. Lutatius denique Con- 13.
Karthaginenſes debellati ſul navali prœlio Karthaginenſium opes fregit. Pacem his conditionibus 14.
Sicilià & Sardiniâ ejecti. dedit, ut Siciliâ, Sardiniâ, ceteriſque inſulis excederent, certum tributum
Karthago vectigalis facta per annos XX. populo Romano penderent. Ita bellum primum Punicum 15.
Janus iterum clauſus. (a) vigeſimo anno confectum. Janus 16.
iterum clauſus, anno poſt Urbem cond.
Ligures, Illyrici, Inſubres à Rom. ſubacti. circiter D. Sed, Liguribus, Illyri- 17.
cis, & Inſubribus Gallis bellum mo- Epit. Liv. l. 20.
ventibus, paullo poſt apertus; omnes
debellati, & ſubacti. M. Marcellus 18.
Conſul, Virodomaro Inſubrum rege
Opima ſpolia tertia. interfecto, tertius à Romulo ſpolia
Jovi Feretrio opima tulit. C. Flami- 19.
nius cenſor viam Flaminiam munivit,
& Circum exſtruxit.
Aratus. Cleanthes. Chryſippus. Arceſilas. Demetrius phalereus. At in Græciâ Aratus, Cleanthes, 20.
& Chryſippus, Zenonis auditores, Ar- Euſeb. Chron.
ceſilas, mediæ academiæ auctor, De- Laërt.
metrius Phalereus, Theophraſti diſci- l. 7.
pulus, præclara ingeniorum ac doctri-
Ptolemæus Philadelphus. næ monumenta reliquerunt, regnante Joſ. l. 12.
in Ægypto Ptolemæo Philadelpho,
qui, pace cum Antiocho Sothere, Se-
Bibliotheca Alexandrina. leuci filio, factâ, celeberrimam A-
lexandriæ bibliothecam inſtruxit ope-
râ Demetrii Phalerei. Quæ ut eſſet cu- 21.
mu-

(a) *Potius*, Vigeſimo tertio.

mulatior, Judæis captivis gratis Hieroſolymam remiſſis, ab Eleazaro ſummo pont. ſacros libros & ſeniores LXX, qui eos interpretarentur, im-
22. petravit. Hinc ſeptuaginta interpre- Septuaginta interpretes.
23. tum monumenta. Interea, dum in
Euſeb. Chron. Juſt. l. 41. Ægypto bibliotheca inſtruitur, primumque bellum Punicum in Africa geritur, Parthi à Macedonum imperio defecerunt, primuſque in Parthia regnavit Arſaces, unde ceteri Parthorum Primus Parthorum rex Arſaces.
24. reges Arſacidæ dicti. Regnare occepit Arſaces efflorescente Hannibale, qui bellum Punicum ſecundum conflavit.

CAP. VI.

1. Romæ poſt primum bellum Puni- Bellum Punicum ſecundum.
Polyb. l. 3. & 4. cum vix (*a*) XIV. annorum requies. Saguntus, urbs amica populo
2. Saguntus deleta.
Liv. l. 21. 22. & 23. Rom. ab Hannibale, Pœnorum duce, deleta, ſecundi belli Punici principium
3. Hannibal. fuit. Hannibal, Haſdrubale fratre cum
Appian, in Lyb. Flor. l. 2. Plut. in Hannibale. exercitus parte relicto in Hiſpania, per Alpes viam ſibi primus munivit, atque in Italiam deſcendit. Ei P. Cornelius Scipio Coſ. ad Ticinum occur-
4. Clades Rom. ad Ticinum.
rit. Sed, amiſſo exercitu, ipſe à Sci-
5. Scip. Afr. pione, filio adoleſcentulo, cui Africani cognomen debebatur, ægre ſervatus

(*a*) *Imo* XXIV, *non* XIV, *ut male hic hab. edd.*

Digitized by Google

Clades ad Thraſimenum. vatus evadit. C. Flaminius deteriore exitu ab Hannibale ad lacum Thraſimenum cum exercitu cæditur. Itaque Q. Fabius Maximus dictator hoſtem, victoriis exſultantem, cunctando reprimere inſtitit. Quippe ita ejus tergo hærebat, ut neque pugnandi poteſtatem faceret, & populandi adimeret facultatem. Ex eo Cunctator appellatus. Sed C. Terentii Varronis Coſ. temeritate nobilis ad Cannas, Apuliæ vicum, clades accepta. Amplius XLV. civium Romanorum millia cæſa. In his Æmilius Paullus Coſ. & Senatores LXXX; equitum multitudo tanta, ut aureorum annulorum modius Karthaginem mitteretur. Actum erat de Urbe, ſi Hannibal ſciſſet uti victoriâ. Romæ quidem etiam prætextatos ac ſervos neceſſitas armavit. Capua & magna Italiæ pars ad Hannibalem defecit. Sed Capuæ ille Cannas invenit. Itaque, ubi Hannibalis virtus Campanis deliciis emollita eſt, M. Claudius Marcellus, ad Nolam ſecundo prœlio facto, docuit Hannibalem poſſe ſuperari.

Q Fabius Max. cunctator. 6. 7. 8. 9. 10.

Cannenſis clades. 11. 12. 13. 14.

Capuæ defectio. 15.

Capua deliciis frangit Hannibalem. 16. 17.

M. Marcelli Nolana victoria.

CAP. VII.

Novum inde bellum è bello exortum. 1.

tum. Hierone Syracuſarum rege mortuo, Hieronymus regni, non fidei, heres ad Hannibalem deſciverat. Quare Marcellus Coſ. Syracuſanis bellum infert. Urbem Syracuſas, non minus Archimedis ingenio, quam civium armis, defenſam, cum fruſtra oppugnaſſet, tandem, ſecuritate & luxuriâ victam, noctu de improviſo capit. Victoriæ gloriam auxit moderatio victoris. Urbi & civitati pepercit. Archimedi, qui in prima militum irruptione ceciderat, quoniam vivo non potuit, honorem habuit mortuo, propinquis ejus pecuniâ adjutis. Lævinus deinde, Siculis pacatis, Siciliam primam populi Romani provinciam fecit.

Liv. l. 24. & 25.

Hieronymus rex Syracuſ.

Archimedes.

Marcellus Syracuſas capit.

Sicilia prima provincia pop. Rom.

Cap. VIII.

Sed Romanæ res non ubique lætæ. In Hiſpania duo Scipiones, ſæpe bene geſtâ, denique ab Haſdrubale, Hannibalis fratre, cæſi ſunt. Numquam tamen populus Rom. fortior. Hannibal prope ad portas Urbis erat, cum P. Cornelius Scipio, adhuc adoleſcentulus, patris ac patrui ultor, in Hiſpaniam mittitur. Is Karthaginem novam, ubi totius Hiſpaniæ obſides aſſervabantur, Magonem item, Pœnorum

Liv. l. 26. & 27.

Scipiones ab Haſdrubale in Hiſpania cæſi.

Scipio Africanus.

Karthago nova capta.

Scipionis temperantia.

norum ducem, capit. Plus tamen temperantiâ profecit, quam victoriâ. Egregiâ formâ puellam nobilem, ſibi adductam, ſponſo reddidit intactam. Tantæ virtutis & integritatis fama Hiſpanos illi mire conciliavit. Ergo Hasdrubalem fugat ex Hiſpania; eam primam in continenti provinciam facit; fœdus cum Maſiniſſa, Maſæſulorum rege, ferit. 6. 7. 8. 9.

Haſdrubal Hiſpania expellitur.

Hiſpania in provinciam redacta.

Maſiniſſa rex.

CAP. IX.

Nec minus lætæ res in Italia. Q. Fulvius Flaccus procoſ. interim, repulſo ab Urbe Hannibale, Capuam in deditionem accepit. De ſenatu ſupplicium ſumptum. Capua præfectura facta. Fabius quoque Max. complures Italiæ urbes, atque in his Tarentum, recepit. Lætis rebus triſtes intervenere. Marcellus Coſ. ad Venuſiam, ſpeculandi causâ egreſſus è caſtris, ab hoſtibus circumvenitur: ejus corpus ab Hannibale humatur, vincente hoſtile odium humanitate ac virtute viri. 1. 2. Liv. l. 27. 3. 4. 5. 6. 7.

Capua recepta, ac præfectura facta.

Tarentum receptum.

Marcellus explorans occiditur.

Marcelli corpus humatum ab Hannibale.

CAP. X.

At M. Claudius Nero Haſdrubalem, in Italiam ad conjungendas cum 1. Liv. l. 27. 28. 29. & 30.

Haſdrubal à Claudio Nerone cæſus.

cum Hannibale fratre vires & copias venientem, ad Metaurum flumen oppreſſit clade tantâ, ut Cannenſis hoſti
2. reddita videretur. Haſdrubalis caput ante ſtationes Hannibalis projecit; quâ ille ſpecie perculſus in Italiæ angulum
3. ad Bruttios ſe recepit. P. autem Scipio, ut hærentem Italiæ hoſtem abſtraheret, tranſmittit in Africam: Hannonem, Pœnorum ducem, cum exercitu cædit: Syphacem, Numidiæ regem, eorumdem ſocium, acie victum,
4. capit. Quare Hannibal à Karthaginenſibus (*a*) XVI. belli anno in Africam
5. revocatur. Signa cum Scipione con-
6. fert. Victus è prœlio fugit. Rebus de-
7. ſperatis profugit in Aſiam. Karthago
8. domita & ſubacta anno poſt Urbem cond. prope DL. Scipio ex Africa cum triumpho Africani cognomen deportavit, primus nomine devictæ ab
9. ſe gentis nobilitatus. Idem Ennium, poëtam epicum, in honore habuit, cui Nævius, Cæcilius, Plautus comici fere æquales numerantur.

Euſeb. Chron.

Scipio bellum in Africam tranſfert.

Hanno dux cæditur.

Syphax Numidiæ rex capitur.

Hannibal à Scipione victus.

Karthago ſubacta.

Africani cognomen.

Ennius. Nævius. Cæcilius. Plautus.

(*a*) *Imo potius* XIV.

CAP. XI.

1. Liv à lib. 31. Pacem Punicam bellum Macedonicum excepit, quod, pro Athe-

Bellum Macedonicum ab Ur-

be cond. anno prope 550. nienſibus amicis paullo ante ſuſceptum, renovatum, & per decem annos varie geſtum eſt. Denique à T. Quinctio (a) Flaminio confectum, Philippo Macedoniæ rege debellato. Ei pax ita data, ut Græciæ civitatibus excederet. Nabidi quoque, Lacedæmoniorum tyranno, devicto eadem conditione pax data. Græciæ univerſæ libertas reſtituta, ſola Sparta ſerva relicta. ad 34. Juſt. l. 39. 2. 3. 4. 5.

Philippus, Macedonum rex, debellatus.

Græciæ libertas data.

Sparta in ſervitute relicta.

(a) Flaminino.

CAP. XII.

Sed, pacatâ Græciâ, pax & otium Romanis ipſis non fuit. Antiochus, cognomento Magnus, rex Aſiæ ac Syriæ, Hannibalis impulſu bellum Romanis intulit. Verum, L. Scipione, Africani germano, imperatore, & Africani, ejuſdem legati, conſilio ac virtute terrâ marique ſuperatus, pacem petiit. His conditionibus data, ut Aſiâ excederet, Hannibalem dederet; qui, ne in poteſtatem hoſtium veniret, denique hauſto veneno interiit. In ſummis utique imperatoribus numerandus, niſi fidei violator, bellique in pace concitator, fuiſſet. L. Scipio ex Aſia cognomen Aſiatici retulit. Ceterum 1. 2. Appian. in Syriacis. 3. Liv. à lib. 35. ad 37. Juſt. l. 31. 4. Plut. in Scipione & Hannib. Flor. l. 2. c. 8. 5. 6. 7.

Bellum Antiochi, vel Syriacum.

Antiochus domitus Aſiâ cedit.

Hannibalis mors.

Aſiatici cognomen.

terum cum triumpho Aſiaticam deportavit luxuriem, quæ brevi bellicoſam gentem effeminavit.

CAP. XIII.

Scip. Aſiatici mors.

1. Liv. l. 38. Nec ita multo poſt in Scipionum familiâ magna rerum eſt facta
2. converſio. Aſiaticus enim, peculatus
3. crimine damnatus, exceſſit è vita. A- Africani exilium. fricanus, qui eo bello fratris legatus, ac magna victoriæ pars, exſtiterat, à tribuno pleb. eodem crimine arceſſitus, Linternum conceſſit, ibique exulavit, humanæ viciſſitudinis documentum, cum quidem illis temporibus Livius, tragœdiarum ſcriptor, clarus Livius tragicus poëta.
4. haberetur. Nec vero, clariſſimis hiſce
Appian. in Libyc. imperatoribus amiſſis, imperatores e-
Liv. l. 38. gregii Romanis defuere. M. Fulvius,
5. captâ Ambraciâ, Pyrrhi, regis Epiro-
Eutrop. l. 1. tarum, ſede, Ætolos domuit. Cepha- Ætoli domiti.
6. lenia, Zacynthus, ceteræque adjacen- Cephalenia, Zacynthus inſulæ ſubactæ.
Flor. l. 2. c. 9. tes inſulæ in victoriæ cumulum acceſſere. L. Poſtumius Albinus procoſ. Lu-
7. Liv. l. 40. ſitanos; Appius Pulcher Iſtros ſube- Luſitani & Iſtri in
8. git. L. Æmilius Paullus Perſen, Ma- ditionem pop. Rom. redacti.
Flor. l. 2. c. 10. cedonum regem, rebellantem debel- Perſes, Maced. rex, in
Liv. l. 41. lavit, atque in triumpho duxit. Q. triumpho ductus.
9. porro Metellus Pſeudo-Philippum,
Liv. l. 44. & 45. qui Macedoniæ regnum invaſcrat, vi-

be cond. anno prope 550. nienſibus amicis paullo ante ſuſceptum, renovatum, & per decem annos varie geſtum eſt. Denique à T. Quinctio (a) Flaminio confectum, Philippo Macedoniæ rege debellato. Ei pax ita data, ut Græciæ civitatibus excederet. Nabidi quoque, Lacedæmoniorum tyranno, devicto eadem conditione pax data. Græciæ univerſæ libertas reſtituta, ſola Sparta ſerva relicta. ad 34. Juſt. l. 39. 2. 3. 4. 5.

Philippus, Macedonum rex, debellatus.

Græciæ libertas data.

Sparta in ſervitute relicta.

(a) Flaminino.

CAP. XII.

Sed, pacatâ Græciâ, pax & otium Romanis ipſis non fuit. Antiochus, cognomento Magnus, rex Aſiæ ac Syriæ, Hannibalis impulſu bellum Romanis intulit. Verum, L. Scipione, Africani germano, imperatore, & Africani, ejuſdem legati, conſilio ac virtute terrâ marique ſuperatus, pacem petiit. His conditionibus data, ut Aſiâ excederet, Hannibalem dederet; qui, ne in poteſtatem hoſtium veniret, denique hauſto veneno interiit. In ſummis utique imperatoribus numerandus, niſi fidei violator, bellique in pace concitator, fuiſſet. L. Scipio ex Aſia cognomen Aſiatici retulit. Ceterum 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Bellum Antiochi, vel Syriacum.

Antiochus domitus Aſiâ cedit.

Appian. in Syriacis.

Liv. à lib. 35. ad 37. Juſt. l. 31.

Hannibalis mors.

Plut. in Scipione & Hannib. Flor. l. 2. c. 8.

Aſiatici cognomen.

terum cum triumpho Aſiaticam deportavit luxuriem, quæ brevi bellicoſam gentem effeminavit.

CAP. XIII.

1. Liv.l.38. Nec ita multo poſt in Scipionum familiâ magna rerum eſt facta

Scip. Aſiatici mors.

2. converſio. Aſiaticus enim, peculatus

3. crimine damnatus, exceſſit è vita. Africanus, qui eo bello fratris legatus, ac magna victoriæ pars, exſtiterat, à tribuno pleb. eodem crimine arceſſitus, Linternum conceſſit, ibique exulavit, humanæ viciſſitudinis documentum, cum quidem illis temporibus Livius, tragœdiarum ſcriptor, clarus

Africani exilium.

Livius tragicus poëta.

4. haberetur. Nec vero, clariſſimis hiſce

Appian. in Libyc. Liv.l.38. imperatoribus amiſſis, imperatores egregii Romanis defuere. M. Fulvius,

5. captâ Ambraciâ, Pyrrhi, regis Epirotarum, ſede, Ætolos domuit. Cepha-

Eutrop. l.1.

Ætoli domiti.

6. lenia, Zacynthus, ceteræque adjacen-

Flor.l.2. c.9.

Cephalenia, Zacynthus inſulæ ſubactæ.

tes inſulæ in victoriæ cumulum acceſſere. L. Poſtumius Albinus procoſ. Lu-

7. Liv.l.40.

Luſitani & Iſtri in ditionem pop. Rom. redacti.

ſitanos; Appius Pulcher Iſtros ſube-

8. git. L. Æmilius Paullus Perſen, Ma-

Flor.l.2. c.10. Liv.l.41.

Perſes, Maced. rex, in triumpho ductus.

cedonum regem, rebellantem debelavit, atque in triumpho duxit. Q.

9. porro Metellus Pſeudo-Philippum,

Liv.l.44. & 45.

qui Macedoniæ regnum invaſcrat, vi-

Pseudo-Philippus rex captus. Macedonia subacta.

cit, ac cepit. Ita Macedonia, tribus bellis perdomita, sub imperium populi Rom. redacta est, anno post Urbem cond. circiter (a) DC. Flor. l. 2. c. 12. 10. Epit. Liv. l. 50. Flor. l. 2. c. 14.

Dum floret res Romana, Judæa vehementer afflicta est. Seleucus (b) Philometor, Magni Antiochi filius, rex Syriæ, Olympiade CXL. Hierosolymitanum templum spoliare cum statuisset, rem conatur per Heliodorum. Is, in ipso sacrilegii conatu ab Angelis male acceptus, regem à consilio deterret. Judæorum calamitatem paullisper dilatam effecit mora graviorem. 11. 12. Machab. l. 2. 13. 14.

Seleucus Philometor.

Antiochus Epiphanes.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fraterno regno potitur. Is, Ægypto, quam occupare conabatur, repulsus, Hierosolymam invadit. Summum sacerdotium Oniæ, viro sanctissimo, adimit, Jasoni, homini nefario, tradit. 15. Machab. l. 1. & 2. 16. Joseph. l. 12. 17.

Hierosolyma cum templo eversa.

Hierosolymam ac templum evertit Olympiade CXLIII. Sede religionis eversâ, religiosos viros insectatur. Magna eorum cædes facta. In tormentis cruciatibusque pro religione perferendis Eleazari, principis viri, & septem Machabæorum virtus enituit. Impii regis furori sese Mathathias oppositit, col- 18. 19. 20. 21. 22.

Eleazari fortitudo.

Machabæorum virtus.

Mathathias.

(a) *Al. edd. hab.* DLXXX.

(b) *Imo* Seleucus Philopator *fuit appellatus,*

23. collectâ piorum manu. Mathathiæ Judas Machabæus filius ſucceſſit; qui, inter duorum Africanorum ætates interjectus, bellicâ gloriâ cum utroque certavit. Is parvâ manu regios exercitus maximos, divinâ ope fretus, ſæpe delevit. Tandem, hoſtibus Palæſtinâ pulſis, templum Hieroſolymamque reſtituit. Societatem cum populo Rom. iniit. Itaque Antiochus ex mœrore malus male periit, inuſitatis viſcerum torminibus vermibuſque conſumtus. Ejus tamen regni ac furoris hæres Demetrius, (*a*) Seleuci filius, qui Romæ obſes fuerat, ſucceſſit. Hujus ducem Nicanorem cum exercitu Judas, divino Numine invocato, ad internecionem cædit. Ceterum, cum Bacchide, regio item duce, pugnaturus, Dei opem implorare oblitus, ſuis pugnavit viribus. Itaque, multitudine hoſtium obrutus, in acie cadit. Ejus mortem Jonathas frater ac ſucceſſor ultus eſt, Bacchide magnis cladibus affecto. Idem ſummo ſacerdotio præfuit, & Demetrii (*b*) regis conceſſu purpurâ uti cœpit: ſocietatem cum Romanis renovavit: paullo poſt à Try-

Judas Machabæus ſuppar Africano majori.

Hieroſolyma cum templo refecta.

Antiochi acerba mors.

Demetrius Seleuci filius.

Joſ. l. 13.

Jonathas dux Judæorum.

Purpurâ uſus.

(*a*) Soter.

(*b*) Nicatoris; qui filius Soteris.

phone, regio duce, per insidias circumventus, occiditur. Ejus locum 34.
Simon dux Judæorum. Simon frater occupat, ac, tertio amicitiâ cum Romanis renovatâ, otio fruitur. Sed opportunum insidiis se- 35.
curitas fecit. Amicorum fraude interfectus, heredem Joannem filium re- 36.
liquit. Paucis ante annis Hierosolyma à Machabæo refecta, quam Karthago à Scipione minore deleta est. 37.

CAP. XIV.

Karthaginenses, neglectis fœderibus, 1.
belloque Masiniſſæ illato, tertii Appian. in Libyc.
belli Punici occasionem dedere. Ita- 2.
que eis, suasore M. Catone censorio, Epit. Livii l. 48. 49. & 50.
bellum infertur. Quarto demum anno
Scipio Æmilianus, qui & Africanus minor. à P. Scipione Æmiliano (qui, Paullo 3.
Æmilio genitus, ab Africani filio adoptatus) debellati deditionem faciunt.
Karthago deleta anno ab Urbe cond. fere 600. Karthago solo æquatur. Scipio ex ea 4.
Flor. l. 2. c. 15.
Africani nomen, quod hereditarium habebat, per se partum reportat, an- 5.
no post Urb. cond. circiter (a) DC.
Olymp. CLVIII. Idem Scipio Pa- 6.
Panætius philosophus. nætium philosophum, Polybium histo- Euseb. Chron. Gel. l. 13.
Polybius hist. ricum, Terentium comicum poëtam
Terentius. familiares habuit. His senibus succes- 7.
Pacuvius. Accius. sere Pacuvius & Accius tragici poëtæ,
&

(a) *Al. edd. hab.* DCVII.

& Ariſtarchus grammaticus. Ariſtarchus.

8. Corinthum ſub ea tempora idem, qui Karthaginem, exitus excepit. Corinthii legatos populi Rom. pulſaverant, & Achæos ſibi belli ſocios adjunxerant. Itaque L. Mummius Coſ. Achajâ in deditionem acceptâ, Corinthum delevit. Æris varii, quod incendio confluxerat, maſſa vaſorum Corinthiorum materiam dedit. Ejuſdem belli contagione Theſſalia, Epirus imperio Rom. adjuncta. Q. Fabius Luſitaniam, à Viriatho latrone occupatam, & adverſus Romanos exercitus egregie defenſam, magnâ ex parte recepit, pacem æquis conditionibus cum Viriatho fecit. Scipio Africanus, XIV. anno poſt Karthaginem everſam, Numantiam in Hiſpania evertit eodem exercitu, qui propter luxuriem à Numantinis ſæpius fugatus antea fuerat. Tantum valuit dux & diſciplina.

Epit. Liv. l. 51. — 9. Juſt. l. 34. — 10. Flor. l. 2. c. 16. — 11. Plin. — 12. — 13. Epit. Liv. l. 52. & 53. — 14. Epit. Liv. l. 52. & 54. Epit. Liv. l. 57. Flor. l. 2. c. 18.

Corinthiacum bellum. L. Mummius. Achaja in deditionem accepta. Corinthus deleta. Æs Corinthium. Theſſalia, Epirus ſubacta. Luſitania recepta. Viriathus latro. Numantia everſa.

CAP. XV.

1. Dum foris bella Romanus feliciter gerit, domi turbis non vacavit. Plut. in Gracch. — 2. Tib. Sempronius Gracchus, agrariâ lege latâ, rempublicam turbavit. Itaque — 3. à Scipione Naſica in Capitolio cæditur cum ſuis. Eum jure cæſum cum Appian. l. 1. B. Civ.

Gracchorum ſeditio. Tib. Gracchus cæſus à Scipione Naſica.

judicaſſet Africanus, ipſe domi ſuæ repertus eſt mortuus. Nec multo poſt C. Gracchus, Tiberii frater, idem eodem eventu conatus, à L. Opimio Conſule in Aventino obtruncatur, vigente Satyrico poëtâ Lucilio.

C. Gracchus ab Opimio oppreſſus.

Lucilius poëta.

Neque à liberis modo, ſed etiam à ſervis, periculum fuit. Eunus quidam Syrus, effractis in Sicilia ergaſtulis, contractâque agreſtium ſervitiorum manu, juſtum exercitum effecit. Clades imperatoribus populi Rom. multas & magnas intulit. Ad ultimum, à P. Rupilio Coſ. ad Ennam obſeſſus, latronum ſupplicio, fame & cruce, multatur. Servile tamen bellum paucis interjectis annis ab Athenione paſtore majoribus opibus atque animis inſtauratum. Is, interfecto domino, familiâque ergaſtulo liberatâ, purpuram argenteumque baculum rex voluntarius aſſumit. Conflato exercitu, vicos, caſtella, oppida diripit. Ab eo prætorii exercitus duo cæſi, totidem caſtra capta. Sed eum Aquilius imperator ita commeatibus intercluſit, ut ſuppliciorum metu ipſi de ſe ſupplicium ſumerent; dux ipſe comprehendentium manibus diſcerperetur, dum rapitur ad ſupplicium.

Servile bellum Euni in Sicilia.

P. Rupilius Coſ.

Servile bellum Athenionis in Sicilia.

Aquilius imp.

4. Flor l. 3. c. 14.

5.

6.

7. Flor. l. 3. c. 19.

8. Epit. Liv. l. 56. & 59.

9.

10. Diod. Sic. Excerpt. l. 36.

11.

12.

13.

14.

CAP.

CAP. XVI.

1. Bella iiſdem temporibus cum ſervis,
Salluſt. de bell. Jugurt. cum ſociis, cum hoſtibus geſta
ſunt. Jugurtha, Numidiæ rex, (*a*) Ma- Jugurthi-
2. ſiniſſæ nepos, fratres regno ejecerat. num bel-
lum.
3. Hi populi Rom. tutoris fidem implo-
Flor. l. 3. cap. 1. rant. Itaque Jugurthæ bellum infer-
tur, qui denique, acciſis opibus, ac
4. regno pulſus à C. Mario, ad Bocchum, C. Marius.
Epit. Liv. l. 63. Mauritaniæ regem, belli ſocium, con-
fugit, parum commodum nactus per-
5. fugium. Ab eo L. Sullæ, quæſtori L. Sulla.
6. Marii, vinctus traditur. Itaque, à Ma-
rio in triumpho ductus, necatur in Jugurtha
carcere, eodem fere tempore, quo na- rex in
tus eſt Cicero, anno poſt Urb. cond. triumpho
ductus.
7. circiter DCL. Marius, continuato ob Cicero na-
Cimbrorum metum per complures an- tus anno
nos conſulatu, Cimbros, Teutones, poſt Urbem
cond. fere
aliaſque barbaras nationes, in Italiam 650
irrumpentes, delevit. Cimbricum
bellum.

(*a*) *Al. edd.* Maſiniſſæ nepos. Micipſæ per adoptionem filius, ex eodem genitos fratres, &c.

CAP. XVII.

1. Dum res militiæ bene geritur, tur-
Flor. l. 3. c. 16. bæ ſunt exortæ domi. L. Ap-
2. pulejus Saturninus trib. plebis, homo Seditio Sa-
Epit. Liv. l. 69. turbulentus, agrariâ lege per vim la- turnini an-
no ab Urbe
tâ, cond. 650

tâ, optimatibus aliquot exilio ac morte multatis, ſenatum in ſe concitavit. Igitur, concurſu in eum optimatium facto, una cum Glaucia prætore, furoris ſocio, necatur. Eadem paullo poſt M. Livius Druſus trib. plebis majoribus opibus conatus eſt. Senatus enim auctoritate & Italiæ conſenſu fretus, Metello & Rutilio, qui legibus adverſarentur, exilio multatis, Philippo Coſ. perterrito, leges agrarias per vim pertulit; quibus nihil uſquam ad largitionem relinquebat, niſi ſi quis aut cœnum dividere vellet, aut cœlum. Verum cum Italicis populis promiſſa perſolvere non poſſet; Italiâ tumultuante, domi ſuæ occiſus eſt.

M. Livii Druſi ſeditio.

3. 4. Appian. l. 1. bel. civil. 5. Epit. Liv. l. 70. & 71. Flor. l. 3. c. 17. 6.

CAP. XVIII.

Seditione domeſticâ ſedatâ, ſociali bello ardere cœpit Italia. Marſi, Picentes, Peligni, Samnites, Lucani aliique populi Italiæ, cum civitatem, à M. Druſo tribuno plebis oſtentatam, non impetraſſent, armis extorquere conati ſunt. Denique, à Cn. Pompejo Strabone, L. Sulla, aliiſque populi Rom. imperatoribus domiti, pacem petierunt. Civitas ultro cum pace data. Id bellum Marſicum, Italicum,

Bellum Sociale, italicum, ſeu Marſicum.

1. 2. Appian. l. 1. bel. civ. Epit. Liv. l. 72. Flor. l. 3. c. 18. 3. Flut. in Sulla.

Italicis populis civitas data.

4. 5.

cum, & Sociale dictum.

6. Pax & otium per id tempus in Ju-
7. dæa fuit. Ariſtobulus, Joannis Hircani filius, Simonis ejus, qui Judæ Machabæi germanus fuit, nepos, pontifex maximus regia inſignia recepit Olymp. CLXV. anno poſt Sedeciam, ultimum Judææ regem, prope D. Ariſtobulus rex Judææ.

CAP. XIX.

1. Romæ autem à ſociali bello ad civile ventum eſt, (*a*) cujus occaſio Mithridates, rex Ponti, Ariobarzanem Cappadociæ, & Nicomedem Bithyniæ reges, amicos populi Rom, regnis ſuis exturbaverat. Ei bellum indictum duce L. Sullâ. Ex eo civile bellum invidiæ facibus excitatum eſt. C. Marius, tantam gloriæ ſegetem Sullæ, legato olim ſuo, invidens, egit per Sulpicium trib. plebis, ut id bellum ſibi mandaretur. Eam ob rem urbe pulſus ab Sulla ſecedit in Africam. Sulla, in Aſiam profectus, adverſus Mithridatem bene pugnavit. Bithyniam, Cappadociam, Aſiam recepit. Interea Marius, L. Cinnâ Conſule adjuvante, Romam cum copiis irrumpit.

Appian. in Mithrid. Flor. l. 3. c. 5. — Bellum Mithridaticum primum.

Juſt. l. 37. & 38. — Bellum civile Marianum.

4. Appian. l. 1. bel. civil.

5. Plut. in Sulla, & Mario.

(*a*) *Al. edd.* Cujus occaſio Mithridaticum bellum fuit. Mithridates rex. &c.

Digitized by Google

M. Antonius orator.

pit. Cn. Octavium Conſulem, M. Antonium oratorem, alioſque Sullanos obtruncat. Septimum conſulatum occupat. Ecce tibi Sulla victorem exercitum tranſportat ex Aſia, &, profligatis Marianis, urbem & Italiam ſtragibus complet, proſcriptione civium tum primum inductâ. Conſtat, præter innumerabilem aliorum civium multitudinem, ex ipſo equeſtris ordinis flore ac ſenatu ad duo millia proſcripta. Et tamen homo infelix Felicis nomen optavit: Cn. Pompejo, Strabonis filio, qui Carbonem, Marianum Conſulem, in Siciliâ oppreſſum necaverat, Hiarbam, Mauritaniæ regem Marianarum partium, ſuo Marte debellarat, Magni cognomen dedit: permiſitque, ut de Africa novo exemplo eques Rom. ac privatus triumpharet. Ipſe dictator factus (cujus honoris uſurpatio amplius annos C. intermiſſa fuerat) cum faſcibus XXIV. proceſſit, rempubl. præclaris legibus conſtituit. Sed nihil tam mirum, quam quod, tot tantiſque ſtragibus editis civium, dictaturâ ſponte ſe abdicavit, privatuſque vixit incolumis. Sed pœnas, à mortalibus condonatas, cœleſti Numine repetente, Felix ille pediculari morbo

9.

10.

11.

Proſcriptio Sullana.

12.

13.

Plut. in Pomp.

Pompejus Magnus cur appellatus.

Sulla dictator.

14.

15.

Sullanæ, ſeu Corneliæ leges.

Sulla ſponte ſe abdicat dictatura.

16.

Sullæ miſerabilis interitus.

17. bo confectus interiit. Ceterum moderatio animi in ſummo imperio deponendo haud exiguum gloriæ fructum tulit. 18. Abdicatio dictaturæ ita grata populo Rom. accidit, ut ejus funus incredibili pompâ ac frequentiâ celebraret.

CAP. XX.

1. Civilis belli ſcintilla non parvum in Hiſpania excitavit incendium. Sertorius, Marianarum partium dux, ex fugâ Hiſpanias occuparat, ſocietatemque cum Mithridate coïerat. Contra hunc Q. Metellus & Cn. Pompejus vario eventu pugnarunt. Quippe Sertorius, dux nulli ſecundus, imperatoribus duobus populi Rom. ſæpe par, interdum etiam ſuperior, exſtitit. Sed homo, magis adverſus externos hoſtes paratus, quam contra domeſticos cautus, Perpennâ conjurationis auctore, à ſuis occiditur. 6. Brevi Perpennâ interfecto, Hiſpaniæ recipiuntur.

Plut. in Sertorio. Appian. l. 1. B Civ. Flor. l. 3. c. 23.

Bellum civile Sertorianum. Sertorius dux nulli ſecundus. Sertorii mors. Perpennæ.

CAP. XXI.

1. Non cum exulibus modo, ſed etiam cum ſervis ac piratis, eadem 2. tempeſtate dimicandum fuit. Spartacus, cum amplius LXX. gladiatoribus

Servile bellum Spartaci.

Digitized by Google

bus Capuâ ex ludo elapſus, magnis copiis contractis, mirificos populo Rom. ludos & clades reddidit. Ad extremum, cum de invadendâ urbe cogitaſſet, à M. Craſſo repellitur, & in angulo Bruttio opprimitur. P. autem Servilius, (*a*) piratas in latebras uſque Ciliciæ perſecutus, Ciliciam domuit; & ab Iſauro, Ciliciæ arce, Iſaurici cognomen adamavit. Rurſus cum piratæ toto mari impune prædarentur, à Cn. Pompejo quadraginta diebus deleti ſunt. Neque interea otium à juſtis hoſtibus fuit. Mithridates, novis copiis inſtructus, bellum in Aſia renovarat. Eum L. Lucullus, multis prœliis fractum, in Pontum compulit. Eodem tempore Q. Metellus, Cretâ inſulâ vaſtatâ, & in ditionem populi Rom. redactâ, Creticus appellatus eſt.

Plut. in Craſſo. Appian. l. 1 bel. civil. 3. Flor. l. 3. cap. 20. 4. Epit. Liv. l. 93. Flor. l. 3. c. 6. 5. Epit. Liv. l. 99. 6. Plut. in Pomp. 7. Dio Caſſ. l. 36. 8. 9. Plut. in Lucullo. Flor. l. 3. c. 7. Dio Caſſ. l. 36.

Bellum Piraticum primum.

P. Servilius Iſauricus.

Bellum Piraticum ſecundum.

Bellum Mithridaticum ſecundum.

L. Lucullus.

Creta ſubacta.

Metellus Creticus.

(*a*) *Al. edd.* Cilices piratas, &c.

CAP. XXII.

Cnejus inde Pompejus Mithridatem debellatum regno ſpoliavit. Tigranem, belli ſocium, in deditionem accepit, eique Syriam ac Phœnicen ademit. Pontum in provinciæ formam redegit. Mithridates, XL. regni anno à Pharnace filio obſeſſus, fruſtra

1. Plut. in Pomp. 2. Flor. l. 3. c. 5. 3. 4.

Bellum Mithridaticum tertium.

Tigranes rex.

Syria & Phœnice ademta.

Pontus in

fruſtra tentatam veneno animam gladio expulit. provinciam redacta.
5. At Pompejus, Ariſtobulo & Hyrcano, Alexandri regis Judæorum filiis, de regno diſſidentibus, in Judæam ad eorum controverſias tollendas arbiter venit. Mithridatis mors.
Joſeph. l. 14.
6. Sed, ab Ariſtobulo irritatus, Hieroſolymam vi capit, muros diruit, in templi adyta cum paucis ingreſſus, ſacri nihil attigit. Hieroſolyma à Pompejo capta, ac muris nudata.
7. Hyrcano ſacerdotium, à parentibus legatum, reddidit. Judæa ſtipendiaria facta.
8. Cæterum Judæam ſtipendiariam populo Rom. facit. Ariſtobulus rex in triumpho ductus.
9. Ariſtobulum Romam ad triumphum ducit. Hieroſolymæ muri refecti.
10. Antipatrum procuratorem Judææ relinquit, qui deinde, Pompejo mortuo, Cæſaris permiſſu, muros Hieroſolymæ refecit.

CAP. XXIII.

1. Dum imperium Rom. totâ Aſiâ propagatur, Roma ipſa inteſtino bello pene deleta eſt. L. Catilina, ſenator populi Rom. exercitu in Etruria comparato, cum Lentulo prætore, Cethego, aliiſque ſenatoribus, de cæde Conſulum ac ſenatus, deque inflammandâ urbe conjuraverat. Ea conjuratio à M. Tullio Cicerone Coſ. patefacta & oppreſſa eſt. Catilina urbe ejectus; de reliquis conjuratis ſuppli- Conjuratio Catilinæ anno abUrbe cond. 690.
2. Salluſt. de bel. Catil. Plut. in Cic. Diod. 37.
3.
4.

Digitized by Google

ſupplicium ſumtum. Catilina à C. Antonio procoſ. cum exercitu cæſus. Cicero *pater patriæ* à Catone trib. plebis appellatus. Præclarum tamen ac ſalutare factum fraudi M. Tullio ac peſti fuit. Triennio poſt à P. Clodio trib. plebis ob ſupplicium conjuratorum ejicitur in exilium. Sed menſe XVI. ſummâ cum gloriâ reducitur. Idem eloquentiæ gloriâ floruit, cum M. Varro (*a*) philoſophus, Salluſtius hiſtoricus, Lucretius, & Catullus poëtæ Romæ in honore eſſent. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

M. Tullius Cicero pater patriæ appellatur.

Exilium Ciceronis.

Reditus in patriam.

M. Varro. Salluſtius. Lucretius. Catullus.

(*a*) Philologus *potius fuit.*

CAP. XXIV.

Liberata M. Tullii conſilio urbe, nova ſemina jacta ſunt opprimendæ reipubl. C. Julius Cæſar Coſ. invito ſenatu & M. Bibulo collegâ, leges agrarias cum pertuliſſet, Capuamque coloniam deduxiſſet; Cn. Pompejum, Juliâ filiâ in matrimonium datâ, affinitate ſibi devinxit. M. Craſſum, cognomento Divitem, & Pompejo & ſibi conciliavit: ita trium principum civitatis conſpiratio facta, uti omnia illorum arbitratu gererentur. Ergo Cæſari utraque Gallia, Ciſalpina videlicet & Narbonenſis, in quinquen- 1. 2. 3. 4.

Agrariæ leges à Cæſare perlatæ

Capua colonia.

Appian. l. 2. B. Civ. Dio l. 37 & 38. Plut. & Suet. in Cæſar.

M. Craſſus Dives.

Digitized by Google

quennium: Pompejo Hiſpania item
5. in quinquennium decernitur. Craſſo
6. bellum Parthicum mandatur. Cæſar, in provinciam profectus, Helvetios, qui exuſtis oppidis ſuis iter per provinciam facere conarentur, victos domum compulit. Arioviſtum, Germa-
7. norum regem, vexatorem Galliæ, profligavit. Aquitanos, Gallos, Belgas, bel-
8. lum facientes, ſubegit. Craſſus, Hiero-
9. ſolymitano templo ſacrâ pecuniâ ſpoliato, non impune ſacrilegium tulit.
Joſ. l. 14.
10. Adverſus Parthos male pugnavit. Exercitum cum filio amiſit. Demum
Plut. in Craſſo.
11. ipſe, per ſpeciem colloquii ab hoſte
12. circumventus, occiditur. Cnejus Pom-
Appian. in Parth.
pejus, ad ſeditiones urbanas comprimendas Conſul ſine collega (quod num-
13. quam antea factum erat) creatus cum
Juſt. l. 41. & 42.
dictatoriâ poteſtate, motus urbis ſedavit; judicio præfuit, quo Milo pro-
Plut. in Pomp.
Dio l. 40.
pter cædem Clodii exilio damnatus
Plut. in Cæſar.
eſt. Cæſar porro, provinciâ in alte-
Dio l. 39.
rum quinquennium prorogatâ, Gal-
14. liam pacavit: (*a*) Britanniam, Germa-
15. niam, Sueviam domuit. Itaque haud ægre à populo Rom. ut in petitione conſulatus abſentis ratio haberetur,

Bellum Helveticum.
Bellum Germanicum Arioviſti.
Bellum Gallicum.
M. Craſſus templum Hieroſol. diripit.
Craſſi exitus.
Pompejus Conſul ſine collega factus cum dictatoria poteſtate.
Gallia ſubacta.
Britannia, Germania, Suevia domita.

H im-

(*a*) *Al. edd.* Britanniam domuit, Germaniam magnis cladibus attrivit, Itaque, &c.

impetravit. Antequam è provincia de- 16.
cederet, Juliæ ejus filiæ mors affinitatem, quæ illi cum Pompejo interceſſerat, amicitiamque diſſolvit. Qua- 17.
re, Pompejo & Coſſ. adverſantibus, Dio l. 41. Appian. l. 2. b. c. Flor l. 4. cap. 2.
quod nimia Cæſaris potentia videretur periculoſa reipublicæ, (a) neque rationem ejus abſentis proximis comitiis haberi ſinit, & ipſe ante certam diem exercitum dimittere jubetur. Adver- 18.
ſus M. Antonium tribunum pleb. ſenatus auctoritati pertinaciter intercedentem, extremo illo S. C. conſules armantur.

(a) *Al. edd.* Senatus neque, &c.

CAP. XXV.

Belli civilis initia, anno poſt U. C. fere 700.

Ex hiſce initiis coortum eſt bellum 1.
civile, anno poſt Urbem cond. circiter DCC. Cæſar, reip. oppri- 2.
mendæ cauſſam nactus, Romam infeſto agmine contendit. Flaminiâ, Pi- 3.
ceno, Marſis, Pelignis, Samnitibus potitus, in Urbem, nobilitate vacuam, ingreſſus, ſe dictatorem dicendum curat: ærarium ſanctius compilat. Inde, 4.
Pompejanis ipſoque Pompejo Italiâ pulſo, Afranium & Petrejum ejus legatos expellit Hiſpaniâ: Maſſiliam per

Cæſar Romam cum exercitu contendit.

Pompejum ac Pompejanos Italiâ expellit.

Maſſiliam in deditio-

De-

Decimum Brutum legatum in dedi- nem recipit.
5. tionem recipit. Dictator abſens à M. Dictator
Lepido prætore factus, Romam rever- abſens efficitur.
6. titur, ac dictaturam init. Mox, Pom-
pejum bello perſequens, tranſmiſit in
7. Græciam. Sed, ad Dyrrhachium eum- Cladem
dem Pompejum obſidens, magnam accepit ad
8. accepit cladem. Debellatus fuiſſet, Dyrrhachium.
Dio l. 41. (ut ipſe faſſus eſt) ſi Pompejus ſciſſet
9. uti victoriâ. Bello ad Pharſaliam de-
Appian. l. 2. b. c. Plut. in Cæſar. lato, Pompejus intercluſum commea-
tu hoſtem fame potius, quam ferro,
vincere ſtatuerat. Sed, nobilitatis vo-
10. cibus coactus, cum hoſte conflixit,
11. amiſſoque exercitu victus aufugit. In
Ægyptum ex fuga profectus, Ptole- Pompeii
mæi regis, ad quem confugiebat, juſſu interitus.
necatur.

12. Cæſar victor Ciceroni, qui, impe- Cæſaris
rator è Cilicia decedens, Pompeji ac clementia
reipub. partes ſecutus erat, itemque erga Cice-
Pompejanis, quicumque permiſerant ronem imperatorem
ſe poteſtati victoris, ignovit, majore & Pompejanos.
13. clementiæ laude, quam victoriæ. Is,
Alexandriam quoque cum appuliſſet, Bellum
& Ptolemæi atque Cleopatræ ejus ſo- Alexandrinum.
roris controverſias componere cona-
retur, ab eodem rege pene oppreſſus
14. eſt. Sed claſſem ſuam, ne veniret in
15. hoſtium poteſtatem, incendit. Quo

Bibliothecæ Alexandrinæ incendium.

incendio nobiliſſima illa Alexandriæ Bibliotheca, à Philadelpho Ptolemæo inſtructa, conflagravit. At, victo tandem exſtinctoque Ptolemæo, regnum Cleopatræ tradit. Pharnacem inde, Mithridatis filium, qui in populi Rom. fines irruperat, primo impetu debellavit; prope ut ante viciſſe hoſtem, quam vidiſſe, videretur. Jubam etiam, Mauritaniæ regem, (a) L. Scipione & Catone auctoribus civile bellum in Africa inſtaurantem, devicit. Afranium alioſque ad CCC. ſenatores interfici juſſit. At Cato, ne in poteſtatem Cæſaris veniret, Uticæ mortem ſibi ipſe conſcivit, ex quo Uticenſis eſt appellatus. 16.

Pharnaces rex ſimul viſus, & victus. 17.

Civile bellum Africanum. 18. Dio l. 42. Appian. l. 2. B. Civ. 19.

Catonis exitus. 20.

(a) *Imo* Q. Scipione.

CAP. XXVI.

Quatuor triumphi Cæſaris.

Dum Cæſar ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africâ quatuor uno tempore triumphos ageret, à Cn. & Sexto, Pompeji Magni filiis, bellum in Hiſpania apparabatur, ut quintus ex Hiſpania triumphus accederet. Eo Cæſar cum exercitu contendit: acie decernit, Pompejos ad Mundam, Hiſpaniæ urbem, victus vincit. Cohortes enim quædam Pompejanæ 1. Appian. l. 2. B. Civ. Dio l. 43.

Civile bellum Hiſpaniense Pompejorum. 2. 3.

Digitized by Google

pejanæ prætereuntes, cum fugæ forte ſpeciem præbuiſſent, fecerunt, ut victores, dum fugere putant ſuos, ipſi quoque fugerent; victi, dum ſe vincere arbitrantur, vincerent. tantum
4. in bellis valet opinio. Cnejus, ex
5. fuga retractus, occiditur. Sextus, fu-
6. gâ elapſus, ad alia bella reſervatur. Civile bellum pariter cum reipub. ruinâ reſtinctum eſt.

CAP. XXVII.

1. Oppreſsâ repub. pacatoque populi Rom. imperio, Cæſar, dictator perpetuus novo more appellatus à ſenatu, ſalutares tulit leges; ſed curiam obſcuris ac barbaris ſenatoribus inquinavit. Pomœrium protulit. Karthaginem & Corinthum colonias de-
2. duxit. Anni deſcriptionem, à Numâ
3. introductam, de Mathematicorum ſen-
4. tentiâ intercalatis diebus ſex & ſexaginta, atque intercalari die poſt quartum quemque annum, (*a*) [quod vulgo biſſextum dicitur] inſtituto, cor-
5. rexit. Ei ampliſſimi ac divini hono-
6. res à ſenatu decreti. In his ut Quinctilem menſem ſuo nomine Julium ap-

Cæſar dictator perpetuus.

Juliæ leges.

Pomœrium prolatum.

Karthago, & Corinthus coloniæ.

Annus Julianus.

Julius menſis.

Dio L. 42. & 43. Appian. l. 2. de bel. civ. Plut. & Suet. in Cæſar.

Macr. l. 1. Saturn.

Dio l. 44. Appian. l. 2. b. civ.

(*a*) *Al. edd. non habent hæc uncis incluſa, & debuit ſcripſiſſe Auctor*: qui v. biſſextus dicitur.

pellaret; ut faſtigium, templum, flaminem, tanquam deus, haberet. Proinde, inſolentiâ elatus, ſenatum contemnere, ac regnum affectare cœpit. 7. Plut. & Suet. in Cæſar.

Ergo quinto dictaturæ anno à Bruto, Caſſio, ceteriſque conjuratis in curia apud Cneji Pompeji theatrum, vulneribus confectus, interiit, C. Octavio, ſororis nepote, adoptato, atque herede inſtituto. 8.

Cæſaris exitus.

Ceterum, tyranno ſublato, tyrannis manſit. 9.

M. Antonius tyrannus.

M. Antonius Conſul repentinus tyrannus exortus eſt. Is in funere Cæſaris, plebe in patriæ liberatores concitatâ, turbavit omnia; armis ſenatum oppreſſit; nefarias leges per vim tulit; Galliam Ciſalpinam invaſit, D. Brutum, Galliæ prætorem, obſedit. 10. 11. Dio l. 44. 45. & 46.

Civile bellum M. Antonii.

Itaque bellum contra eum à ſenatu, Cicerone auctore, decernitur. 12. Plut. in Ciceron.

Hirtius & Panſa Coſſ. itemque C. Octavius cum exercitibus ad Mutinam proficiſcuntur: ſignis cum Antonio collatis, victoriam referunt. 13. 14.

Magno ea victoria pop. Romano ſtetit. Conſulibus mortuis, exercitus tres uni Octavio paruerunt, qui, copiis Romam adductis, conſulatum à ſenatu adoleſcens, annos XX. natus, extorſit. 15.

Octavius Conſul annos 20. natus.

Antonius in Galliam Tranſalpinam ad M. Lepidum 16.

ma-

magiſtrum equitum, magnis inſtructum copiis, confugit: equitatum, in quo erant ad XXX. equitum millia,
17. incolumem ex acie deducit. Ita cum
18. Lepido ſocietatem init. At Octavius, bello contra Lepidum & Antonium à ſenatu præpoſitus, fidem ac patriam prodit: amicitiam cum utroque jungit.

CAP. XXVIII.

Triumviratus Octavii, Lepidi, & Antonii.

1. Triumviratu igitur inſtituto,
Diod. 47. CXXX. ſenatores à triumviris
2. proſcripti. Ex horum numero M. Ci-
Plut. in Ciceron. Flor. l. 4. cero fuit, qui, ab Antonianis obtruncatus, cum repub. pariter concidit.
3. Ejus caput ac manus, pro roſtris affixæ, ſpectaculo fuerunt, ubi mira-
4. culo fuerat eloquentia. Orbis terra-
5. rum, quaſi patrimonium, à triumviris diviſus. Oriens & Græcia Anto-
nio; Africa Lepido; Italia & occi-
6. dens Octavio obvenit. Sexto Pompejo, Magni filio, qui claſſe plurimum
7. valebat, Sicilia aſſignata, Diodoro Siculo jam dudum vigente.

Proſcriptio.

Ciceronis exitus.

Orbis terrarum à triumviris diviſus.

Diodorus Siculus hiſtoricus.

CAP. XXIX.

Julius Cæſar Octavianus cur dictus.

1. Octavius, lege curiatâ in familiam
Appian. l. 3. 4. b c. Dio l. 47. Cæſaris adoptatus, more Roma-
2. no C. Julius Cæſar Octavianus dictus
Plutarch, Suet eſt, Cæſaris inde interfectores, die dictâ,

Civile bellum Bruti & Caſſii.

dictâ, damnandos curavit. Ea novi belli civilis origo fuit. Cæſar Octavianus & Antonius, cum ſe Julii Cæſaris dictatoris ultores profiterentur, M. Brutum & C. Caſſium bello perſequi cœperunt. Ad Philippos, Theſſaliæ urbem, vario Marte pugnatum eſt. Caſſius ab Antonio, Cæſar viciſſim à Bruto fractus, caſtris exuitur. Parem cladem error imparem fecit. 3. 4. 5. 6. 7.

Caſſii mors.

Caſſius victus, Brutum quoque eadem uſum fortunâ ratus, ſibi necem conſcivit. Brutus tamen unus duobus imperatoribus egregie reſtitit. Is, laborantibus rerum inopiâ hoſtibus, exploratam habebat victoriam, ſi bellum duceret. Sed, (uti olim Pompejus) ducum efflagitatu coactus, prœlio dimicavit. Jam victor ob Caſſianarum copiarum fugam vincitur; clade acceptâ, ut manus hoſtium vitaret, ſibimet manus attulit; cum eo omnis reipub. ſpes occidit. 8. 9. 10. 11. 12.

Bruti mors.

Brevi univerſum imperium Rom. ad unum pervenit, quod tres ſoles, per id temporis exorti, qui paullatim unum in orbem coïerunt, portendiſſe putati ſunt. 13.

Tres ſoles exorti.

Sext. Pompejus, cum Cæſare contendens, à M. Agrippa ejus duce denique navali prœlio ſuperatus, in A- 14. Dio l. 48. 49.

Mors Sext. Pompeji.

ſiam

ſiam profugit, ubi paullo poſt mortem obiit, Herode Judææ rege, qui Antipatre Aſcalonitâ natus, Antonii & Cæſaris operâ primus alienigena Judææ rex appellatus eſt. Herodes primus Judææ rex alienigena.

CAP. XXX.

1. De Siciliâ, Sexto ademtâ, inter triumviros certamen exortum.
2. M. Lepidus, XX. legionum fiduciâ bellum in Sicilia movens, ſine armis opprimitur; ejus copiæ ſollicitatæ ſi- Bellum civile Lepidi.
3. gna ad Cæſarem transferunt. Lepidus Dio l. 50. ipſe à Cæſare in ordinem cogitur. M. Lepidus in ordinem coactus.
4. Antonius, Octaviâ Cæſaris ſorore repudiatâ, Cleopatram, Ægypti reginam, in matrimonium duxerat; quam Plut. in Anton. Flor. l. 4 ut orbis terræ dominam conſtitueret, M. Antonius Cleopatram in matrimonium ducit.
5. Cæſari bellum intulit. Commiſſo apud Actium prœlio navali, cum æquo Marte pugnaretur, ſubito refugientem temere Cleopatram homo uxorius proſequitur, pugnâ deſertâ, in qua de orbis terræ imperio dimicabat; uſque eo
6. amor animum obcæcarat. Itaque Cæſar, partâ victoriâ, hoſtem inſecutus,
7. Alexandriam obſidet. Antonius, rebus deſperatis, ſibi manus affert; eum imitata Cleopatra, ne videlicet in triumpho duceretur à Cæſare, mam- Antonii & Cleopatræ mors.

mæ aſpidem admovet. Ita demum ad unum imperii Rom. ſumma pervenit, 8.

Ventidius Baſſus. paucis annis poſtquam Ventidius Baſſus, Antonii legatus, de Parthis primus victoriam reportavit. Plut. in Anton. Dio l. 49.

CAP. XXXI.

CÆSAR OCTAVIANUS.

Cæſar Octavianus primus Imperator. CÆSAR OCTAVIANUS anno poſt triumviratum inſtitutum XII. rerum potitus eſt. 1. Dio à l. 51. ad 56.

Cur Auguſtus appellatus. Ob ſanctitatem, ſive ob auctum imperium, Auguſtus à ſenatu primus appellatus Auguſto menſi, qui antea Sextilis dicebatur, nomen dedit. 2. Suet. in Cæſar. Flor. l. 4.

Auguſtus menſis.

Ægyptus provincia facta. Ægyptum provinciam fecit. 3.

Cantabria, Dalmatia, Pannonia, Illyricum, Rhœtia, Vindelici, Rom. imperio adjuncti. Cantabriam, Dalmatiam, Pannoniam, Illyricum, Rhœtiam, Vindelicos per Druſum & Tiberium privignos Rom. imperio adjunxit. 4. 5. 6.

Armenia recepta. Armeniam à Parthis & ſigna Craſſi recepit.

Scythis & Indis pax data. Scythas etiam & Indos, famâ duntaxat cognitas, ad ſuam populique Rom. amicitiam, per legatos ultro petendam, allexit.

Pomœrium prolatum. Pomœrium protulit. 7.

Janum tertio clauſit, pace terrâ marique partâ. 8.

Virgilius. Horatius. T. Livius. Strabo. Virgilium & Horatium poëtas complexus eſt. T. Livium & Strabonem (a) hiſtoricos in honore habuit. 9. 10.

(a) *Al. edd.* Hiſtoricos (quo tempore & Pompejus Trogus vixit) in honore &c.

habuit. Ovidium in Pontum relegavit. Horum æquales Q. Curtius hiſtoricus, Tibullus ac Propertius poëtæ fuerunt; itemque M. Agrippa, Auguſti gener, qui Romæ Pantheon condidit, Aquam virginem duxit.

Ovidii exilium. Q. Curtius. Tibullus. Propertius. Pantheon ab Agrippa conditum.

Nec vero uſquequaque felix ille Auguſtus fuit: ſtirpem virilem, cui tantum imperium legaret, nullam habuit. Marcellum etiam, ſororis filium, Lucium & Cajum, ex Juliâ nepotes, prope continuatis funeribus extulit. Juliam filiam, probris ac flagitiis infamem, Agrippam Poſtumum nepotem, ingenio præferocem, relegare coactus eſt. Itaque, Druſo privigno mortuo, Tiberium Neronem, item privignum, adoptat; eique Liviæ uxoris impulſu imperium legat. Germanicum Cæſarem, Druſo ortum, octo apud Rhenum legionibus præpoſuit, adſcirique per adoptionem à Tiberio juſſit. Annos regnavit cum triumviris XII, ſolus XLIV. Mortem obiit Nolæ, Romam (ut ipſe gloriabatur) è lateritia marmoream relinquens. Mortuo divini honores decreti à ſenatu, CHRISTO, Dei filio, jam XV. annos nato.

Auguſtus à liberis infelix. Marcellus Lucius, & Cajus Auguſti nepotes. Julia ejuſdem filia. Agrippa Poſtumus nepos. Druſus & Tiberius Nero privigni. Livia uxor. Germanicus Cæſar. Auguſti mors.

HO-

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER IV.

CAP. I.

Anno ab urbe cond. 752. A mundo cond. circiter 4000. Olymp. 194. Jesus Christus ex Maria virgine genitus.

ANno ante excessum Augusti XV. JESUS CHRISTUS, æternus Dei Filius, ex MARIA virgine genitus est, è cœlo missus piaculum cœlestis iræ, magister ac vindex generis humani. Itaque XXXIII. annos natus, à Judæis in crucem actus, suo sanguine scelus humanum luit. Ac, Petro in terris vicario relicto, suis sectatoribus viam munivit in cœlum, anno imperii Tiberii Cæsaris XVIII. 1. Euseb. hist. Eccles. l. 1. Oros. l. 7. 2. 3.

CAP. II.

TIBERIUS NERO.

Tiberius Nero imperator.

TIBERIUS NERO, privignus idem ac gener hæresque Augusti, totus 1. Tac. à l. 1. ad l. 6.

Dio l. 56. & 57. Suet. in Tibet. tus ab illo diverſus fuit, ingenio non ſolum arroganti trucique, ſed etiam occulto fingendiſque virtutibus ſubdolo. Principia ejus imperii moderata Germanici Cæſaris metu. Conſulibus affurgere ſolitus, ac decedere viâ. Quorumdam illuſtrium virorum exſequias ad rogum uſque celebravit. Præſidibus provinciarum ſuadentibus, ut (a) tributa augeret, reſcripſit, *Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere.* Tiberii elogium. Nec ſuperbos titulos à ſenatu accepit, nec templa aut aras aut ſimulacra à civitatibus ſibi ſtatui facile permiſit; quanto plus adeptus foret, tanto magis ſe in lubrico verſari dictitans. Aſylis templorumque perfugiis, quibus plerique ad licentiam abutebantur, præſcriptus ab eo modus. Duodecim Aſiæ urbibus, in quibus Epheſus fuit, nocturno terræ motu collapſis ex ærario ſubventum, & tributa in quinquennium remiſſa. Compluribus Romæ in monte Cælio, ac rurſus in Aventino, incendio abſumptis ædibus, ad eas reficiendas pecuniæ dominis pro damni modo ex publico attributæ. Ita civium calamitas in gloriam principis verſa. Germaniæ motus per Germanicum

Euſeb. l. 2.

(a) *Al. edd.* tributa provinciarum augeret.

Compositi Germaniæ motus. cum composuit, Varianam cladem ultus. Et Pilati admonitu ad senatum retulit, ut Jesus Christus, miraculis clarus, in Divos referretur. Ceterum, Germanico veneficiis exstincto, metu solutus mores solvit. Sed ejus petulantiæ à Livia matre, quam reverebatur, non nihil obstitum. Rege Cappadociæ per speciem amicitiæ evocato retentoque, ejus regnum in provinciam redegit. Herodem Agrippam, Ascalonitæ Herodis nepotem, qui Romam Herodis Antipæ accusator venerat, in custodiam tradidit, quia publice precatus erat, ut Cajum, Germanici filium, videret Augustum. Inter hæc, Liviâ matre demortuâ, in omne ruit crudelitatis genus. Drusum Cæsarem, ex se genitum, affectati regni suspectum, veneno sustulit. Neronem ac Drusum, Germanici filios, nepotes suos, fame necavit. Sejani præfecti prætorii instinctu Romam primorum civitatis cædibus polluit. Sed tandem ira Principis in ipsum vertit crudelitatis auctorem. In Capream insulam cum secessisset, eam infamem reddidit suâ nequitiâ luxuque. Dumque, oblitus imperii, Veneri intemperanter indulget, Armenia à Parthis,

12.
Oros. l. 7.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.

Germanici mors.
Herodes Agrippa.
Herodes Ascalonita.
Herodes Antipa.
Liviæ mors.
Drusi Cæsaris mors.
Neronis ac Drusi nepotum mors.
Sejanus Tiberii crudelitatem acuit.
Caprea insula.
Damna Imperii Rom.

Digitized by Google

this, Mœſia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, à Germanis Gallia eſt depopu-
24. lata. Ad ultimum, deliciis confectus, ad Miſenum exſtinguitur, principatus
25. ſui anno XXIII. Reliquit in ærario vicies ac ſepties millies HS. ab ſe illatum, ingentem ſucceſſoris luxui ma-
26. teriam. (*a*) Eo imperante Valerius Maximus, Columella, Pomponius
27. Mela floruere. Joh. Baptiſta capite
28. multatus. Stephanus ſaxis obrutus.
29. Paulus Chriſto ſe adjunxit. Petrus
30. Antiochenam fundavit eccleſiam, ubi ſeptem annos obtinuit ſedem.

Euſeb. l. 2.

Tiberii mors.

Valerius Maximus. Columella. Pomponius Mela.

Joh. Baptiſtæ ac Stephani interitus.

Paulus Chriſtianus efficitur.

Antiochena eccleſia fundatur.

(*a*) *Al. edd.* Eo imperante, Vellejus Paterculus, Valerius Max. &c.

CAP. III.

CAJUS CALIGULA.

A Chriſto nato anno XXXIX.

1. CAJUS CALIGULA, Germanico & Agrippinâ genitus, in caſtris mi-
2. litari habitu educatus, ex eoque Cali-
3. gula dictus eſt. Is primo quidem haud
4. indignum ſe Germanico patre ac populi Rom. favore præbuit. Sed brevi tyrannus exſtitit, Tiberio immanior. Omnium primum Agrippam Herodem, Aſcalonitæ nepotem, à Tiberio vinctum, ſolvit; eique Herodis Antipæ

Diol. 59. Suet. in Calig. Euſeb. l. 2.

C. Caligula imp. anno Chriſti 39.

Cur. Caligula appellatus.

tipæ tetrarchiam cum regni titulo conceſſit ultro. Antipam porro Lugdunum in Galliam relegavit. Qui, inde fugitans in Hiſpaniam una cum Herodiade inceſtâ conjuge, & parricidio ſacri vatis infami, tandem periit, mœrore conſumtus. Hic exitus illum Joh. Baptiſtæ carnificem, Chriſtique illuſorem excepit. Nec melior Pilati fuit; qui, item à Cajo relegatus in Galliam, ærumnarum finem voluntariâ morte quæſivit. Cajus porro, in ſævitiam ac luxuriam præceps, neque proximorum cæde, neque amicorum conjugibus, nec (dictu nefas) germanis ſororibus ſuis temperavit. Inſigne ejus in Romanos odium vecors illa vox ſatis oſtendit: *Utinam pop. Romanus unam cervicem haberet.* In exſtructionibus nihil magis efficere moliebatur, quam quod negaretur effici poſſe. Ergo in montium valliumque æquationes, atque ejuſmodi opera immenſas opes totumque illud vicies ac ſepties millies HS, quod Tiberius Cæſar reliquerat, non toto vertente anno abſumſit. Inde in rapinam verſa profuſio. Ad extremum eo proceſſit dementiæ, ut divinos ſibi honores arrogaret, Romæ totoque orbe terrarum templis dicatis.

5. 6.

Herodis Antipæ mors.

7.

Egeſ. l. 2. Euſ. l. 2. Joſ. l. 18.

Pilati mors.

8.

9.

10.

Vecors Caligulæ vox.

11.

Ado chr. Oroſ. l. 7.

12.

13.

14.

Cete-

15. Ceterum novus Deus IV. imperii anno necatur à ſuis, ferro quidem per obſcœna adacto, ut cauſſa cædis exſtaret. Caligulæ mors.

CAP. IV.

CLAUDIUS NERO.

A Chriſto nato anno XLIII.

1. CLAUDIUS NERO, Caligulæ patruus, ab eo ad ludibrium reſervatus, imperii ſucceſſor fuit; bonus princeps magis, quam ſapiens. Publicis operibus immortalitatem nominis quæſivit. Aventinum urbi inclu- 2. ſit. Aquam Claudiam duxit. Fucinum 3. ſiccavit lacum. Romanum portum ex- 4. ſtruxit. Britanniam & Orcadas inſu- 5. las ſine prœlio ac ſanguine ſubegit. 6. In amicos adeo effuſus, ut A. Plau- 7. tium, ob res in Britannia proſpere ge- 8. ſtas triumphantem, Cæſar ipſe proſequeretur, eique Capitolium conſcen- 9. denti lævum tegeret latus. Illud dementer, quod, præterito Britannico filio, Neronem privignum heredem 10. imperii fecit. Itaque privigni fraude 11. pater cum filio exſtinguitur. Tenet fama, venenum Claudio ab Agrippi- 12. na conjuge in boleto datum. Annos imperavit XIV.

Tacit. l. 11. & 12. Suet. in Claud.

Dio apud Xiph.

Eutr. l. 7.

Claudius Nero imp. anno Chriſti 43.

Aqua Claudia.

Fucinus lacus.

Portus Rom.

Britannia ſubacta.

Nero, Claudii privignus, imperii heres.

Claudii imperatoris ac Britannici filii mors.

Jacobi apoſtoli interitus.

Inter principatus ejus initia Herodes Agrippa rex Jacobum apoſtolum, Joannis Euangeliſtæ germanum fratrem, morte multavit. Petro, apoſtolorum principi, ad ſupplicium catenas injecit: at ille, divinitus Herodianâ cuſtodiâ elapſus, altero Claudii imperatoris anno Romam, Deo ducente, venit, ibique Chriſti vicario æternam poſuit ſedem. Subinde Herodes Agrippa rex, cum pro concione verba faceret ad populum, qua ſplendore veſtis inſolito, qua adulatione multitudinis deum ſucclamantis, ſupra humanum faſtigium elatus, manifeſtâ irâ divini Numinis, fœdâ vermium conficitur tabe. Illuſtre non inultæ ſuperbiæ documentum. Ei Agrippa filius à Claudio ſubrogatus. 12. Euſeb. Chron. Act. Apoſt. c. 12. 13. 14. Joſ. Antiq. l. 19. 15. 16. 17.

Petrus apoſtolus Romam venit.

Romanam conſtituit ſedem.

Herodis Agrippæ mors.

Philo Judæus.

Dion. Areopagita.

Dionyſ. Halicarnaſſ.

Perſius Poëta.

Per eadem tempora Philo Judæus, Dionyſius Areopagita, Dionyſius item Halicarnaſſeus, & Perſius poëta viguerunt. Deipara quoque virgo cum redivivo corpore in cœlum migravit, cœleſtium regina pariter ac patrona mortalium conſtituta. 18. 19.

Deipara virgo migrat in cœlum.

CAP.

CAP. V.

NERO.

A Chriſto nato anno LVII.

Nero imp. anno Chriſti 57.

1. NERO. Germanici ex filiâ nepos, Caligulæ avunculo magis, quam avo, ſe ſimilem præbuit. Quamdiu eodem, quo erectus erat, adminiculo, Senecâ magiſtro, ſtetit, optimus princeps habitus: illo ſublato in omnia probra ac dedecora ruit; quippe, majeſtatis immemor, in ſcenam, non tragœdus modo, ſed etiam citharœdus, prodiit. Luxus ejus incredibilis: nullam veſtem bis induit: (*a*) numquam carrucis minus mille iter fecit, ſoleis quidem mulorum argenteis. Aviditas luxui par. Argumento eſt illa, pluſquam tyrannica, vox: *Hoc agemus, ne quis quidquam habeat.* Neroniana porro crudelitas etiam proverbio celebratur. Etenim Agrippinam matrem, Octaviam conjugem, Antoniam amitam, alioſque cognatione proximos, Senecam quoque præceptorem, Lucani poëtæ patruum, ipſumque Lucanum necavit. Ad hæc magnam urbis partem, obſcuris ædibus informem, per ludum incendit, ut Trojæ repræſentaret incendium.

Tac. à l. 13. ad l. 16.

2. Suet. in Nerone. Dio apud Xiph. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 7.

3. Neronis luxus.

4. Aviditas.

5.

6. Crudelitas.

7.

Seneca philoſophus.

8. Lucanus poëta.

Urbis incendium.

(*a*) *Al. edd.* piſcabatur rete aureo: numquam &c.

Aream à Palatio ad Exquilias immenſo ædificio occupavit. Incendii culpam pœnamque in Chriſtianos tranſtulit, quos Romæ inſectatus eſt primus; ut Chriſtianorum cauſſam ſatis probaret inſectatoris improbitas. Itaque Petrum & Paullum, apoſtolorum principes, Simonis magi interitu accenſus, morte multavit. Nec ita multo poſt ipſe, mortalibus juxta cœleſtibuſque ob immanem crudelitatem inviſus, cum à ſenatu populoque Rom. ad necem quæreretur, in ſemet carnificis officium occupavit. Obiit anno poſt initum imperium XIV. tantâ civium lætitiâ, ut plebs pileata, velut ſervitio exemta, triumpharet. Exin ab ejus ducibus de principatu diſceptatum eſt armis.

9. 10. 11. 12. 13. 14.

Chriſtianorum perſecutio prima Neroniana.

Petri & Pauli interitus.

Aur. Vict.

Neronis mors.

CAP. VI.

SERGIUS GALBA. OTHO SILVIUS. VITELLIUS.

A Chriſto nato anno LXXI.

Ser. Galba.

(a) SERGIUS GALBA, Cæſar ab exercitu creatus, Neroni ſucceſſit. Sed nimia ſeveritas breve ejus imperium fecit. Othonis inſidiis menſe ſeptimo jugulatur. 1. 2. 3.

Tacit. l. 2. & 3. hiſt.

OTHO

(a) *Imo* Servius *fuit appellatus* Galba.

3. Suet. in Galba. Plut. in Galba. Otho Silvius.

Otho (*a*) Silvius, invaſo imperio, haud diuturnior eo, quem ſuſtulerat, Cæſar fuit. Quippe, à Vitellio, qui à Germanicis legionibus imperium acceperat, ad Cremonam levi prœlio victus, voluntariam mortem oppetiit menſe imperii quarto.

4. Eutr. l. 7.

5. Vitellius.

Vitellius, à Veſpaſiani ducibus multo cum dedecore captus, per urbem raptatur nudus. Tandem jugulatus præcipitatur in Tiberim menſe principatus octavo. Vix alia ætas magis oſtendit in ſummo orbis terrarum imperio fragilitatem felicitatis humanæ. (*b*) Tres imperatores populi Rom. intra biennium per ludibrium periere.

6.

7.

8.

(*a*) M. Salvius Otho.
(*b*) *Al. edd.* Quatuor impp. &c

Cap. VII.

FLAVIUS VESPASIANUS.

A Chriſto nato anno LXXII.

1. Suet. in Veſp. Aur. V. & Eutrop. l. 7.

Flavius Veſpaſianus imp. anno Chriſti 72.

Flavius Veſpaſianus, à Nerone ad pacandos Judææ motus cum validâ manu miſſus, multa Judæorum oppida urbeſque, qua armis, qua conſilio, ceperat. Nerone mortuo, imperator ab exercitu ſalutatus, bellum copiaſque Tito filio tradit. Romam profectus rerum potitur, vir obſcuro qui-

2. Oroſ. l. 7. Zon. l. 2.

3.

Titus Veſpaſiani filius.

quidem loco natus, ſed bellicis operibus clarus. Altero ejus principatus anno, qui annus à Chriſti morte XL. fuit, Hieroſolyma à Tito, ejus filio, capta ac deleta eſt. Auctor eſt Joſephus, ipſis feriis paſchatis in ſumma hominum celebritate urbem repente obſeſſam, atque exitiali illa obſidione amplius quingenos captivorum Judæorum quotidie crucibus affixos ab hoſtibus, ut jam ſpatium crucibus deeſſet, corporibus cruces; (a) ac demum, urbe jam captâ, centum millia ſub coronâ vendita, & in ſervitutem abducta. Ita Dei filio eorum, ad quos tanti parricidii contagio pertinebat, ſanguine parentatum eſt. Per idem tempus Achaja, Thracia, Lycia, Samus, Rhodus, quæ regiones antea liberæ, aut amicis regibus ſubjectæ erant, in ditionem populi Rom. redactæ. (b) Rhodi coloſſus erectus in altitudinem pedum CVIII. Veſpaſianus porro, pace partâ, templum pacis condidit ornavitque. Amphitheatrum, ab Auguſto deſtinatum, inchoavit. Sed ex omnibus ejus monumentis facilitas in audiendo maxime memoranda; quæ tanta

Joſ. de Bel. Jud. l. 6. 7.

4.

Hieroſolyma à Tito capta ac deleta.

5.

6.

7.

Euſeb. Chron.

Achaja, Thracia, Lycia, Samus, Rhodus ſubactæ.

8.

Coloſſus Rhodius.

9.

Templum pacis.

Amphitheatrum Veſpaſiani

10.

11.

facilitas in audiendo.

(a) *Al. edd.* Undecies centena millia, qua fame, qua ferro, abſumta; ac demum &c.

(b) *In al. edd. abeſt vocab.* Rhoci.

Digitized by Google

tanta fuit, ut, quamvis gravi ac difficili morbo implicitus, vulgo adeuntes
12. audiret cubans. Tandem, alvo ad defectionem ſolutâ, conſurgens ait, *Im-* Veſpaſiani morientis elogium.
13. *peratorem ſtantem mori oportere.* Exſtinctus eſt anno, quam imperare cœperat, X.

14. Ab eo Aſconius Pedianus & Plinius ſenior in honore habiti; quorum fere æquales exſtitere Fabius Quinctilianus, à Galba Romam ex Hiſpania deductus, & Joſephus Judæus, Judaïci belli non narrator ſolum, ſed etiam
15. adjutor. Per idem tempus Silius Ita-
16. licus poëta viguit. Apollonius Tya- Hieron. de ſcr. eccl. neus, magus unicus, Romam venit, Euſ hiſt. eccl. l 3. qui, fictis miraculis à Philoſtrato no- Iren. l. 3. bilitatus, pro Deo coli cœptus eſt.

Aſconius Pedianus. Plinius ſenior. Fabius Quinctilianus. Joſephus Judæus. Silius Italicus. Apollonius Tyaneus.

CAP. VIII.

TITUS.

A Chriſto nato anno LXXXI.

1. TITUS, ultæ Chriſti necis titu- Suet. in Tito. lo inclitus, in optimis imperatoribus numeratur. Amphitheatrum,
2. velut hereditarium monumentum, per- Aur. V. & Eutr. l. 7. fecit dicavitque. Præcipue facilitas
3. ejus ac liberalitas commendantur. Ni- Zon. l. 2. hil cuiquam, quod concedi fas eſſet,
4. abnuebat; negans, *oportere quemquam*

Titus imp. anno Chriſti 81. Amphitheatrum perficit. Titi facilitas ac liberalitas.

à principe triſtem diſcedere. Cum vero aliquando inter cœnam eum diem beneficio vacuum abiiſſe meminiſſet; converſus ad amicos, *Hunc*, inquit, *diem, ſodales, perdidi.* Adeo vitam principibus ad bene de mortalibus merendum datam putabat. Proinde uſque eo carus, ſummis æque, atque infimis, fuit, ut *humani generis deliciæ* diceretur. Sed brevitas tantum bonum illuſtrius fecit. Anno principatus III. deceſſit, miro ſui deſiderio omnibus relicto.

5. 6. 7. 8. 9.

Ejus commendanda vox.

Titus humani generis deliciæ.

Eo imperante exortum Veſuvii montis incendium; cujus cinis affatim Plinium ſeniorem, improvidum novæ rei ſpectatorem, obruit, urbesque duas, Herculanum & Pompejos, pumicibus oppreſſit.

10. Plin. junior l. 6. ep. 16.

Veſuvii montis incendium.

Plinii ſenioris obitus.

CAP. IX.

DOMITIANUS.

A Chriſto nato anno LXXXIV.

DOMITIANUS, Titi frater, imperator varius virtutibus vitiisque, ad extremum Neroni ſimilior, quam Tito, fuit. Inter principatus rudimenta, parum memor majeſtatis, ſepoſitum quotidie habebat tempus, quo muſcas captans ſtilo configeret.

1. Suet. in Domit. Dio apud Xiph. 2. Aur. Vict. Eutr. l. 8.

Domitianus imp anno Chriſti 84.

Ce-

3. Ceterum, fraternæ laudis æmulator,
popularem ſe & juſtitiæ tenacem præ-
4. buit. Spectacula aſſidue ſumtuoſa de- Spectacu-
dit, ſive in Circo maximo, ſive in lorum ſtu-
Amphitheatro, ubi etiam certamen
5. navale commiſit. Edidit quoque nava-
les pugnas juſtarum pene claſſium, ef-
foſſo & circumducto circa Tiberim la-
6. cu, ubi & naumachiam fecit. Verum, Nauma-
in ludos effuſus, bella parum proſpe- chia.
7. re geſſit. De Dacis tamen Cattisque
duplicem egit triumphum, magnis u-
8. trumque emtum cladibus. Magiſtra-
tus urbanos & provinciarum præſides
adeo in officio continuit, ut neque
modeſtiores umquam, neque juſtiores,
9. exſtiterint. Calumniatores maximis re-
preſſit pœnis; ferebaturque ejus vox,
Princeps, delatores non caſtigans, irri- Laudabilis
10. *tat.* Probroſis feminis lecticæ uſum & Domitiani
11. capiendi legati jus ademit. Senatorem, vox.
qui ſaltandi ſtudio teneretur, ſenatu
12. movit. Martialem, aſſentatorem ve- Martialis.
rius, quam poëtam, in deliciis habuit, Statius.
cujus æquales Statius & Juvenalis fuere. Juvenalis.
13. Ad ultimum, humano faſtigio non con-
14. tentus, ruit. Primus imperatorum do-
15. minum ſe deumque appellari juſſit. In- Altera per-
de, in rabiem crudelitatemque verſus, ſecutio
tum ſenatorum complures leviſſimis de Chriſtiano-
rum Do-

mitiani. cauſſis interemit, tum Chriſtianum nomen afflixit. Quâ tempeſtate Joannes 16.
Joh. Euangeliſta relegatus. Euangeliſta in Pathmon inſulam relegatus. Cletus, & 17.
Cletus & Anacletus pontifices exſtincti. gatus. Cletus & Anacletus, Romani pontifices, pro religione exſtincti. At 18.
Cæſar, XV. principatus anno à ſuis interemtus, etiam humanis caruit honoribus, qui arrogaverat divinos.

CAP. X.

NERVA COCCEJUS.

A Chriſto nato anno XCIX.

Nerva Coccejus imp anno Chriſti 99. NERVA COCCEJUS affectâ jam 1.
Dio apud Xiph. Aur. Vict. ætate à Domitiani interfectoribus delatum accepit imperium. Bonus, ſed brevis, imperator exſtitit. 2.
Actis Domitiani reſciſſis, ademta per 3.
injuriam bona reſtituit. Tanta porro Eutt. l. 8.
ejus ab integritate vitæ fiducia, palam 4.
Laudabilis Cocceji vox. ut dictitaret, *ita ſe imperaſſe, ut, abrogato imperio, privatam ſecurus vitam eſſet acturus.* Exſtinctus eſt altero anno, 5.
quam ad principatus faſtigium aſcenderat; nullâ re memorabilior, quam quod Trajanum adoptione ad imperium adſcivit; virum, non alienum modo, ſed etiam alienigenam, ob eximiam virtutem proximis præferens.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

ULPIUS TRAJANUS.

A Chriſto nato anno C.

Trajanus imp. anno Chriſti 100.

1. ULPIUS TRAJANUS, natus in
Dio apud Xiph. Aur. Vict. Hiſpania, ipſo anno à virginis
partu centeſimo eſt adeptus imperium
2. Quod ita geſſit, ut omnibus prope
Eutr. l. 8. Romanis imperatoribus præferatur.
3. Iræ potens adeo, ut numquam ab eâ
4. vinceretur. Militaris diſciplinæ cuſtos
comiter ſeverus: benignitate in mili-
5. tes ſingulari. Cum falciæ ad obligan-
da militum vulnera deeſſent, ne ſubu-
6. culæ quidem ſuæ parcebat. Pedibus
plerumque præibat exercitum, ut pe-
7. dites alacrius ſequerentur. Itaque mi-
8. les imperatori non defuit. Daciam ſub-
egit; Armeniam recepit de Parthis; Dacia, Perſis, Seleucia, Babylonia
Perſidem, Seleuciam, Babyloniam, Rom. imperio adjunctæ.
maximamque Aſiæ partem Rom. ad-
9. junxit imperio. Exin, ad Indiæ fines
progreſſus, tres novas in itinere pro-
vincias fecit, Armeniam, Aſſyriam, Armenia, Aſſyria, Meſopotamia, Arabia provinciæ factæ.
10. Meſopotamiam. His Arabiam adjecit.
11. Et bellicam gloriam urbanis artibus
vicit; comitate, moderatione, libe-
12. ralitate inter omnes eminens. Omni-
no, ut ipſe dicere ſolitus erat, *talem* Trajani dicta.
ſe præbebat imperatorem privatis, qualem

erga

erga ſe eſſe imperatorem privatus optaſſet. 13.
Doctorum hominum conſuetudine de- 14.
Tacitus lectabatur. Cornelium Tacitum, L.
Florus. Florum, Solinum, & (a) ſcilicet Pli-
Solinus. nium juniorem complexus eſt, à quo
Plinius junior. de Chriſtianorum moribus edoctus, conquiri eos vetuit, puniri juſſit oblatos. Tandem, ingens rerum geſtarum 15.
fam â, ad urbem remigrans, apud Seleuciam Iſauriæ alvi profluvio exſtinguitur. Imperium obtinuit annos XX. 16.
Uni ex omnibus & triumphus mortuo, & ſepulcrum intra urbem, datum. Ejus cineres Romam triumphali 17. 18.
Forum Trajanum. pompâ invecti, & in foro Trajano
Trajani columna. conditi. Columna ingens, pedum 19.
CXL. in altitudinem eminens, monumento eſt. Egregium ſane, nec altitudine magis, quam cælatis rebus à 20.
Trajano geſtis, viſendum opus.

Hoc imperante, Clemens, Rom. 21.
Clemens Rom. pontifex. pontifex, pro Chriſti fide mortem Euſeb. l. 3.
Lucianus atheus. oppetiit. Lucianus, deſerto Chriſto, 22.
factus eſt atheus. Ignatius Anti- 23.
Ignatius Antiochenus epiſc. chenus epiſcopus, pro religione diſcerptus à leonibus; ſub cujus necem
Antiochiæ terræ motus. Antiochia horribili terræ-motu corruit, cum ingenti civium aſſeclarumque imperatoris clade, ipſo tantæ ruinæ

(a) *In al. edd. abeſt vox* ſcilicet, *& recte.*

næ ſpectatore Trajano, qui ægre periculum evaſit.

CAP. XII.

ÆLIUS HADRIANUS.

A Chriſto nato anno CXX.

Hadrianus imp. anno Chriſti 120.

1. ÆLIUS HADRIANUS, in Hiſpania quoque natus, Trajani propinquus, vir fuit literis bonisque artibus, maxime vero mathematicis, eruditus: idemque doctorum hominum irriſor pariter fautorque. Plutarchum familiarem, Suetonium ab epiſtolis habuit. Comis in amicos adeo, ut & inviſeret ægrotantes, & convivas ſupra ſe juberet accumbere. Ægre patiebatur à ſe quidquam peti, obviâ benignitate preces antevertere geſtiens. Admoneri ſe etiam ab infimæ ſortis hominibus æquo ferebat animo. Obvia mulier cum eum rogaret, ut ſe audiret; neganti Cæſari, ſibi vacare, ſuccLamavit, *Noli igitur regnare.* Ea vox ita principem movit, ut eam aniculam audiret ſtatim ſeduloque. Pacis avidus tres provincias, quas in Aſia Trajanus Rom. imperio adjecerat, dimiſit. Bellum nullum movit, & motum ab aliis extemplo compoſuit. Romanum orbem ferme pedibus obiit, arces

Dio apud Xiph. Aur. Vict. Eutr. l. 8.

Plutarchus. Suetonius.

Lamprid.

Hadriani comitas.

Zon. l. 2.

Facilitas.

Studium pacis.

arces muniens, & populorum commodis ſerviens. Patriam tamen, quamvis multis auctam muneribus, numquam reviſit. In ſolos Judæos arma cepit, quos, totâ Palæſtinâ rebellantes, maximis obtrivit cladibus. Hieroſolymam, ab ſe inſtauratam, ſuo nomine Æliam appellavit. Calvariæ montem mœnibus incluſit, Judæis non modo acceſſu urbis, ſed etiam proſpectu, prohibitis. Chriſtianæ rei illum faviſſe credas, niſi Chriſtianorum complures extremo ſupplicio affeciſſet. Ad ultimum, gravi diutinoque implicitus morbo, expertus eſt, quam miſerum eſſet, cupientem mori non poſſe. Tandem moriens tritum illud Græcorum proverbium uſurpavit, *Multi medici regem perdidere.* Imperitavit annos XX, ſepultus propter Tiberim; & ſepulcro ab Antonino, adoptivo filio, qui ex eo Pius appellatus eſt, moles impoſita, quæ Hadriani dicitur.

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Hieroſolyma refecta.

Græcorum adagium ab Hadriano uſurpatum.

Antoninus adoptivus Hadriani filius.

Antoninus cur Pius dictus.

Hadriani monumentum.

Euſeb. l. 4 hiſt. eccl.

Per id tempus (*a*) Pauſanias & Pompejus Trogus hiſtorici floruere. Sabina Romana, Symphoroſa Tiburtina cum filiis ſeptem, Fauſtinus, & Jovita

19. 20.

Pauſanias, Pompejus Trogus hiſtorici. Sabina, Symphoro-

Plutina.

(*a*) *Al. edd. hab. h. l. tantum*, Pauſanias hiſtoricus floruit: *nam* Pomp. Trogus *antiquior fuit.*

21. vita Brixiani pro religione cæſi. A-
lexander Rom. pontifex luſtralem in-
22. duxit aquam. Carpocrates, Gnoſti-
corum (hi Epicureis ipſis nequiores
erant) auctor, & Prodicus, Adami-
tarum parens, exſtiterunt; quorum
probra ac dedecora Chriſtianum no-
men traduxere.

ſa, Fauſtinus, & Jovita pro religione cæſi.

Aqua luſtralis ab Alexandro pontif.

Carpocrates Gnoſticorum auctor.

Prodicus Adamitarumparens.

CAP. XIII.

T. ANTONINUS PIUS.

A Chriſto nato anno CXL.

Antoninus Pius imp. anno Chriſti 140.

1. T. ANTONINUS PIUS, ab Hadriano
Dio apud Xiph. Jul. Capit. adoptatus, alter Numa, impe-
2. rium pace refovere, quam bello pro-
ferre, maluit. Æquiſſimos viros ad
Aur. Vict. Eutr. l. 8. reip. adminiſtrationem deligebat, bo-
nis honorem habens, improbos ſine
3. acerbitate caſtigans. Quæ res illi Pii
cognomen, quod ei pietas in Hadria-
num patrem, & ægrum & mortuum,
4. fecerat, affirmavit. Amicis regibus
venerabilem magis ſe præbebat; quam
5. formidabilem. Ergo juſtitiæ ejus fama
Bactrianos, Hyrcanos, Indos, alias-
que barbaras nationes compulit, ut,
depoſitis armis, eum arbitrum ſume-
6. rent. Hujus illa vox imperatore digna,
Malo unum civem ſervare, quam mille
7. *hoſtes perdere.* Huic Juſtinus philoſo-
phus

Antonini Pii juſtitia.

Antonini vox.

Juſtinus philoſophus.

Digitized by Google

Juſtini apologia. phus Chriſtianorum apologiam ſcripſit. Itaque Pius, ſive hujus oratione motus, ſeu magnis quibusdam Rom. imperii cladibus, legem tulit, ut, ſi quis hoc ſolo nomine, quod Chriſtianus eſſet, poſtularetur, in accuſatorem ſupplicium verteretur. Rei Romanæ imperium tenuit annos XXIII. Quo regnante Teleſphorus pontifex quadrageſimarii jejunii morem, ab apoſtolis introductum, lege ſanxit. Hyginius, item pontifex, is qui ſacroſancto paſchati Dominicum ſanxerat diem, mortem pro Chriſto (enimvero ne Pio quidem Auguſto ſatis tuta fuit ab improbis Chriſtiana religio) oppetiit. Euſeb. l. 4. 8. 9. 10. 11.

Quadrageſimæ jejunium à Teleſphoro pontif. Platina.

Hyginius pont. pro religione cæſus.

Dominicus dies paſchati conſtitutus ab Hyginio.

Eadem ætas, ingeniorum ferax, Juſtinum, compilatorem verius, quam hiſtoricum, L. Apulejum, magum pariter, ac philoſophum, Ptolemæum aſtrologum, A. Gellium grammaticum, Galenum medicum fudit. 12.

Juſtinus compilator.

Apulejus magus.

Ptolemæus aſtrologus.

A. Gellius grammat.

Galenus medicus.

CAP. XIV.

M. AURELIUS ANTONINUS VERUS. LUCIUS VERUS.

A Chriſto nato anno CLXIII.

M. Aurel. MAURELIUS ANTONINUS VERUSCO, 1.

Antoninus, & L. Verus impp. anno Chriſti 163.

Dio apud Xiph. Jul. Capit. Vict. Eutrop. l. 8. Herod. l. 1.

cognomento Philoſophus, à puero diſciplinæ Stoïcæ deditus, numquam vultum gaudio aut mœrore mutaſſe dicitur, nullamque ad inſolentiam imperii faſtigio extuliſſe ſeſe. A Pio adoptatus L. VERUM fratrem in ſocietatem adſcivit imperii, rarum ad poſteros moderationis exemplum. Et concordibus quidem imperarunt animis, & communibus conſiliis Parthicum bellum proſpere geſſerunt. Ceterum Lucius, triumpho de Parthis acto, ſubitâ apoplexiâ exſtinguitur anno principatus XI. Marcus porro, fratre & collegâ amiſſo, Marcomannicum bellum, Vandalis, Sarmatis, Suevis, aliisque barbaris nationibus perdomitis, feliciter confecit. Quo bello, Romanis copiis ſiti enectis, Chriſtianæ legionis pietas ſalutem & victoriam peperit. Quippe Chriſtianarum cohortium preces, coactis repente nubibus, imbrem ſuis, fulmina in hoſtes excuſſere. Ex quo legioni Fulminatrici nomen inditum. Ergo Philoſophus imperator Chriſtianorum beneficio de hoſtibus triumphavit. Ad ejus belli ſumptus, exhauſto ærario, ne cuiquam gravis foret, inſtrumentum omne imperatorii cultus vendidit,

Aur. Antoninus à Pio adoptatus.

L. Verus Aurelii Anton. Veri frater.

Euſ hiſt. eccl. l. 5. Dio apud Xiph.

Tertull. Apol. c. 5.

Legio Fulminatrix.

idque, partâ victoriâ, ex manubiis redemit. Ad ultimum anno post susceptum imperium XVIII. decessit, ingenti vel rerum gestarum, vel moderationis ac sapientiæ famâ. Dicas comprobatam ab eo vocem illam Platonis: *Tum demum beatas fore respub. si aut philosophi regerent, aut reges philosopharentur.* Exstat Romæ propter viam latam Antoniniana columna, Trajanæ æmula, Antonini hujus monumentum.

11. 12. 13.

Columna Antoniniana.

Philosophia non alias magis Romæ quam philosopho imperante, floruit. Præter alios plures Epictetus & Alexander Aphrodisiensis philosophi floruere. Quorum æquales Julius Pollux, Aphthonius, Philostratus, Egesippus, Appianus Alexandrinus, Athenæus, Macrobius numerantur.

14. 15. 16.

Epictetus. Alexander Aphrodis. Julius Pollux. Aphthonius Philostratus Egesippus. Appianus Alexand. Athenæus. Macrobius.

Verum dum literis armisque Romana res floret moderatione ac sapientiâ principis; Christiana res prætorum improbitate non leviter obtrita est. Quippe multi Christianorum greges, tum alibi, tum maxime in Gallia, mactati. Romæ vero Justinus, ex philosopho Christianus, cum alteram senatui ac Cæsaribus Christianorum apologiam tradidisset, martyrii palmam de-

17. 18. 19.

Euſ. hiſt. eccl. l. 4.

Justinus ex philosopho Christianus ac martyr. Altera Ju-

20. defensæ religionis præmium tulit. Pius, Anicetus, Soter, Rom. pontifices, (quorum postremus instituto de consecrandis à sacerdote nuptiis memorabilis) pro Christo interfecti. Felicitas Romana, illustris illa septem filiorum martyrum mater, pro eodem interemta. Polycarpus, Smyrnensis episcopus, carnificis ferro transfixus, quod ejus sanctitati flamma parcebat. Sed læta tristibus intermista. Eleutherius pontifex, certis hominibus Lucii regis rogatu in Britanniam missis, regem ipsum bonamque populi partem ad Christi aggregavit fidem.

21. 22. 23. 24. Bed. l. 1. hist. eccl.

CAP. XV.
COMMODUS.
A Christo nato anno CLXXXII.

1. Dio apud Xiph. COMMODUS, Philosopho genitus, nondum maturâ imperio ætate imperare occepit. Itaque, ab assentatoribus corruptus, Domitiano extitit similior, quam patri; [illegible] sævitiâ, ac præcipue [illegible] Cognomina ac titulos [illegible] inde mutabat. Depugnabat [illegible] phitheatro cum gladiatoribus [illegible] que. Et sui principatus [illegible] reum appellari jussit, [illegible]

2. Aur. Vict. Herod. l. 1.

3. Lampr.

4. Eutr. l. 8.

5. Zon. l. 2.

mitiani. cauſſis interemit, tum Chriſtianum nomen afflixit. Quâ tempeſtate Joannes 16.
Joh. Euangeliſta relegatus. Euangeliſta in Pathmon inſulam relegatus. Cletus & Anacletus, Romani 17.
Cletus, & Anacletus pontifices exſtincti. pontifices, pro religione exſtincti. At 18.
Cæſar, XV. principatus anno à ſuis interemtus, etiam humanis caruit honoribus, qui arrogaverat divinos.

CAP. X.

NERVA COCCEJUS.

A Chriſto nato anno XCIX.

Nerva Coccejus imp anno Chriſti 99. NERVA COCCEJUS affectâ jam 1. Dio apud Xiph. Aur. Vict.
ætate à Domitiani interfectoribus delatum accepit imperium. Bonus, ſed brevis, imperator exſtitit. 2.
Actis Domitiani reſciſſis, ademta per 3.
injuriam bona reſtituit. Tanta porro Eutt. l. 8.
ejus ab integritate vitæ fiducia, palam 4.
Laudabilis Cocceji vox. ut dictitaret, *ita ſe imperaſſe, ut, abrogato imperio, privatam ſecurus vitam eſſet acturus.* Exſtinctus eſt altero anno, 5.
quam ad principatus faſtigium aſcenderat; nullâ re memorabilior, quam quod Trajanum adoptione ad imperium adſcivit; virum, non alienum modo, ſed etiam alienigenam, ob eximiam virtutem proximis præferens.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XI.

ULPIUS TRAJANUS.

A Chriſto nato anno C.

1. ULPIUS TRAJANUS, natus in Hiſpania, ipſo anno à virginis partu centeſimo eſt adeptus imperium. Quod ita geſſit, ut omnibus prope Romanis imperatoribus præferatur. Iræ potens adeo, ut numquam ab eâ vinceretur. Militaris diſciplinæ cuſtos comiter ſeverus: benignitate in milites ſingulari. Cum falciæ ad obligandа militum vulnera deeſſent, ne ſubuculæ quidem ſuæ parcebat. Pedibus plerumque præibat exercitum, ut pedites alacrius ſequerentur. Itaque miles imperatori non defuit. Daciam ſubegit; Armeniam recepit de Parthis; Perſidem, Seleuciam, Babyloniam, maximamque Aſiæ partem Rom. adjunxit imperio. Exin, ad Indiæ fines progreſſus, tres novas in itinere provincias fecit, Armeniam, Aſſyriam, Meſopotamiam. His Arabiam adjecit. Et bellicam gloriam urbanis artibus vicit; comitate, moderatione, liberalitate inter omnes eminens. Omnino, ut ipſe dicere ſolitus erat, *talem ſe præbebat imperatorem privatis, qualem erga*

Dio apud Xiph. Aur. Vict. Eutr. l. 8.

Trajanus imp. anno Chriſti 100.

Dacia, Perſis, Seleucia, Babylonia Rom. imperio adjunctæ.

Armenia, Aſſyria, Meſopotamia, Arabia provinciæ factæ.

Trajani dicta.

erga ſe eſſe imperatorem privatus optaſſet. 13.
Doctorum hominum conſuetudine de- 14.
Tacitus lectabatur. Cornelium Tacitum, L.
Florus. Florum, Solinum, & (*a*) ſcilicet Pli-
Solinus. nium juniorem complexus eſt, à quo
Plinius ju- de Chriſtianorum moribus edoctus,
nior. conquiri eos vetuit, puniri juſſit oblatos. Tandem, ingens rerum geſtarum 15.
fam â, ad urbem remigrans, apud Seleuciam Iſauriæ alvi profluvio exſtinguitur. Imperium obtinuit annos XX. 16.
Uni ex omnibus & triumphus mortuo, & ſepulcrum intra urbem, datum. Ejus cineres Romam triumphali 17. 18.
Forum Trajanum. pompâ invecti, & in foro Trajano
Trajani columna. conditi. Columna ingens, pedum 19.
CXL. in altitudinem eminens, monumento eſt. Egregium ſane, nec altitudine magis, quam cælatis rebus à 20.
Trajano geſtis, viſendum opus.

Hoc imperante, Clemens, Rom. 21.
Clemens Rom. pontifex. pontifex, pro Chriſti fide mortem Euſeb. l. 3.
Lucianus atheus. oppetiit. Lucianus, deſerto Chriſto, 22.
factus eſt atheus. Ignatius Anti- 23.
Ignatius Antiochenus epiſc. chenus epiſcopus, pro religione diſcerptus à leonibus; ſub cujus necem
Antiochiæ terræ motus. Antiochia horribili terræ-motu corruit, cum ingenti civium aſſeclarumque imperatoris clade, ipſo tantæ ruinæ

(*a*) *In al. edd. abeſt vox* ſcilicet, *& recte.*

næ ſpectatore Trajano, qui ægre periculum evaſit.

CAP. XII.

ÆLIUS HADRIANUS.

A Chriſto nato anno CXX.

Hadrianus imp. anno Chriſti 120.

1. ÆLIUS HADRIANUS, in Hiſpania quoque natus, Trajani propinquus, vir fuit literis bonisque artibus, maxime vero mathematicis, eruditus: idemque doctorum hominum irriſor pariter fautorque. Plutarchum familiarem, Suetonium ab epiſtolis habuit. Comis in amicos adeo, ut & inviſeret ægrotantes, & convivas ſupra ſe juberet accumbere. Ægre patiebatur à ſe quidquam peti, obviâ benignitate preces antevertere geſtiens. Admoneri ſe etiam ab infimæ ſortis hominibus æquo ferebat animo. Obvia mulier cum eum rogaret, ut ſe audiret; neganti Cæſari, ſibi vacare, ſuccłamavit, *Noli igitur regnare.* Ea vox ita principem movit, ut eam aniculam audiret ſtatim ſeduloque. Pacis avidus tres provincias, quas in Aſia Trajanus Rom. imperio adjecerat, dimiſit. Bellum nullum movit, & motum ab aliis extemplo compoſuit. Romanum orbem ferme pedibus obiit, arces

Dio apud Xiph. Aur. Vict. Eutr. l. 8.

Plutarchus. Suetonius. Hadriani comitas.

Lamprid.

Zon. l. 2.

Facilitas.

Studium pacis.

arces muniens, & populorum commodis ſerviens. Patriam tamen, quamvis multis auctam muneribus, numquam reviſit. In ſolos Judæos arma cepit, quos, totâ Palæſtinâ rebellantes, maximis obtrivit cladibus. Hieroſolymam, ab ſe inſtauratam, ſuo nomine Æliam appellavit. Calvariæ montem mœnibus incluſit, Judæis non modo acceſſu urbis, ſed etiam proſpectu, prohibitis. Chriſtianæ rei illum faviſſe credas, niſi Chriſtianorum complures extremo ſupplicio affeciſſet. Ad ultimum, gravi diutinoque implicitus morbo, expertus eſt, quam miſerum eſſet, cupientem mori non poſſe. Tandem moriens tritum illud Græcorum proverbium uſurpavit, *Multi medici regem perdidere.* Imperitavit annos XX, ſepultus propter Tiberim; & ſepulcro ab Antonino, adoptivo filio, qui ex eo Pius appellatus eſt, moles impoſita, quæ Hadriani dicitur.

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Hieroſolyma refecta.

Euſeb. l. 4 hiſt. eccl.

Græcorum adagium ab Hadriano uſurpatum.

Antoninus adoptivus Hadriani filius.

Antoninus cur Pius dictus.

Hadriani monumentum.

Per id tempus (*a*) Pauſanias & Pompejus Trogus hiſtorici floruere. Sabina Romana, Symphoroſa Tiburtina cum filiis ſeptem, Fauſtinus, & Jovita

19. 20.

Plutina.

Pauſanias, Pompejus Trogus hiſtorici. Sabina, Symphoro-

(*a*) *Al. edd. hab. h. l. tantum*, Pauſanias hiſtoricus floruit: *nam* Pomp. Trogus *antiquior fuit.*

21. vita Brixiani pro religione cæſi. A-
lexander Rom. pontifex luſtralem in-
22. duxit aquam. Carpocrates, Gnoſti-
corum (hi Epicureis ipſis nequiores
erant) auctor, & Prodicus, Adami-
tarum parens, exſtiterunt; quorum
probra ac dedecora Chriſtianum no-
men traduxere.

ſa, Fauſtinus, & Jovita pro religione cæſi.

Aqua luſtralis ab Alexandro pontif.

Carpocrates Gnoſticorum auctor.

Prodicus Adamitarumparens.

CAP. XIII.

T. ANTONINUS PIUS.

A Chriſto nato anno CXL.

Antoninus Pius imp. anno Chriſti 140.

1. T. ANTONINUS PIUS, ab Hadriano
Dio apud Xiph. Jul. Capit. adoptatus, alter Numa, impe-
rium pace refovere, quam bello pro-
2. ferre, maluit. Æquiſſimos viros ad
Aur. Vict. Eutr. l. 8. reip. adminiſtrationem deligebat, bo-
nis honorem habens, improbos ſine
3. acerbitate caſtigans. Quæ res illi Pii
cognomen, quod ei pietas in Hadria-
num patrem, & ægrum & mortuum,
4. fecerat, affirmavit. Amicis regibus
venerabilem magis ſe præbebat; quam
5. formidabilem. Ergo juſtitiæ ejus fama
Bactrianos, Hyrcanos, Indos, alias-
que barbaras nationes compulit, ut,
depoſitis armis, eum arbitrum ſume-
6. rent. Hujus illa vox imperatore digna,
Malo unum civem ſervare, quam mille
7. *hoſtes perdere.* Huic Juſtinus philoſo-
phus

Antonini Pii juſtitia.

Antonini vox.

Juſtinus philoſophus.

Digitized by

Juſtini apologia. phus Chriſtianorum apologiam ſcripſit. Itaque Pius, ſive hujus oratione motus, ſeu magnis quibusdam Rom. imperii cladibus, legem tulit, ut, ſi quis hoc ſolo nomine, quod Chriſtianus eſſet, poſtularetur, in accuſatorem ſupplicium verteretur. Rei Romanæ imperium tenuit annos XXIII. Quo regnante Teleſphorus pontifex quadrageſimarii jejunii morem, ab apoſtolis introductum, lege ſanxit. Hyginius, item pontifex, is qui ſacroſancto paſchati Dominicum ſanxerat diem, mortem pro Chriſto (enimvero ne Pio quidem Auguſto ſatis tuta fuit ab improbis Chriſtiana religio) oppetiit. Eusеb. l. 4. 8. 9. 10. Platina. 11.

Quadrageſimæ jejunium à Teleſphoro pontif.

Hyginius pont. pro religione cæſus.

Dominicus dies paſchati conſtitutus ab Hyginio.

Eadem ætas, ingeniorum ferax, Juſtinum, compilatorem verius, quam hiſtoricum, L. Apulejum, magum pariter, ac philoſophum, Ptolemæum aſtrologum, A. Gellium grammaticum, Galenum medicum fudit. 12.

Juſtinus compilator.

Apulejus magus.

Ptolemæus aſtrologus.

A. Gellius grammat.

Galenus medicus.

CAP. XIV.

M. AURELIUS ANTONINUS VERUS. LUCIUS VERUS.

A Chriſto nato anno CLXIII.

M. Aurel. MAURELIUS ANTONINUS VERUSCO, 1.

Dio apud Xiph. Jul. Capit. Vict. Eutrop. l. 8. Herod. l. 1.

cognomento Philoſophus, à puero diſciplinæ Stoïcæ deditus, numquam vultum gaudio aut mœrore mutaſſe dicitur, nullamque ad inſolentiam imperii faſtigio extuliſſe ſeſe. A Pio adoptatus L. VERUM fratrem in ſocietatem adſcivit imperii, rarum ad poſteros moderationis exemplum. Et concordibus quidem imperarunt animis, & communibus conſiliis Parthicum bellum proſpere geſſerunt. Ceterum Lucius, triumpho de Parthis acto, ſubitâ apoplexiâ exſtinguitur anno principatus XI. Marcus porro, fratre & collegâ amiſſo, Marcomannicum bellum, Vandalis, Sarmatis, Suevis, aliisque barbaris nationibus perdomitis, feliciter confecit. Quo bello, Romanis copiis ſiti enectis, Chriſtianæ legionis pietas ſalutem & victoriam peperit. Quippe Chriſtianarum cohortium preces, coactis repente nubibus, imbrem ſuis, fulmina in hoſtes excuſſere. Ex quo legioni Fulminatrici nomen inditum. Ergo Philoſophus imperator Chriſtianorum beneficio de hoſtibus triumphavit. Ad ejus belli ſumptus, exhauſto ærario, ne cuiquam gravis foret, inſtrumentum omne imperatorii cultus vendidit,

Antoninus, & L. Verius impp. anno Chriſti 163.

Aur. Antoninus à Pio adoptatus.

L. Verus Aurelii Anton. Veri frater.

Euſ hiſt. eccl. l. 5. Dio apud Xiph.

Tertull. Apol. c. 5.

Legio Fulminatrix.

Digitized by Google

idque, partâ victoriâ, ex manubiis redemit. Ad ultimum anno post susceptum imperium XVIII. decessit, ingenti vel rerum gestarum, vel moderationis ac sapientiæ famâ. Dicas comprobatam ab eo vocem illam Platonis: *Tum demum beatas fore respub. si aut philosophi regerent, aut reges philosopharentur.* Exstat Romæ propter viam latam Antoniniana columna, Trajanæ æmula, Antonini hujus monumentum.

11. 12. 13.

Columna Antoniniana.

Philosophia non alias magis Romæ quam philosopho imperante, floruit. Præter alios plures Epictetus & Alexander Aphrodisiensis philosophi floruere. Quorum æquales Julius Pollux, Aphthonius, Philostratus, Egesippus, Appianus Alexandrinus, Athenæus, Macrobius numerantur.

14. 15. 16.

Epictetus. Alexander Aphrodis. Julius Pollux. Aphthonius Philostratus Egesippus. Appianus Alexand. Athenæus. Macrobius.

Verum dum literis armisque Romana res floret moderatione ac sapientiâ principis; Christiana res prætorum improbitate non leviter obtrita est. Quippe multi Christianorum greges, tum alibi, tum maxime in Gallia, mactati. Romæ vero Justinus, ex philosopho Christianus, cum alteram senatui ac Cæsaribus Christianorum apologiam tradidisset, martyrii palmam de-

17. 18. 19.

Euseb. hist. eccl. l. 4.

Justinus ex philosopho Christianus ac martyr. Altera Ju.

defenſæ religionis præmium tulit. Pius, Anicetus, Soter, Rom. pontifices, (quorum poſtremus inſtituto de conſecrandis à ſacerdote nuptiis memorabilis) pro Chriſto interfecti. Felicitas Romana, illuſtris illa ſeptem filiorum martyrum mater, pro eodem interemta. Polycarpus, Smyrnenſis epiſcopus, carnificis ferro transfixus, quod ejus ſanctitati flamma parcebat. Sed læta triſtibus intermiſta. Eleutherius pontifex, certis hominibus Lucii regis rogatu in Britanniam miſſis, regem ipſum bonamque populi partem ad Chriſti aggregavit fidem.

Juſtini apolog. Pius, Anicetus, Soter, Romani pontifices martyrium ſubeunt.

Inſtitutum de conſecrandis per ſacerdot. nuptiis à Sotere pontif.

Felicitas Romana.

Polycarpus pro Chriſto enecti.

Bed. l. 1. hiſt. eccl.

Lucius Britanniæ rex baptizatus.

CAP. XV.

COMMODUS.

A Chriſto nato anno CLXXXII.

COMMODUS, Philoſopho genitus, nondum maturâ imperio ætate, imperare occepit. Itaque, ab aſſentatoribus corruptus, Domitiano exſtitit ſimilior, quam patri; libidine, ſævitiâ, ac præcipue levitate inſignis. Cognomina ac titulos coacervans ſubinde mutabat. Depugnabat in Amphitheatro cum gladiatoribus beſtiisque. Et ſui principatus ſeculum aureum appellari juſſit, adeo ſtultitiæ

Commodus imp. anno Chriſti 182.

Dio apud Xiph.

Aſſentatorum corruptela.

Aur. Vict. Herod. l. 1.

Lampr.

Eutr. l. 8.

Zon. l. 2.

favebat ſuæ. Porro ſimulacra Herculis habitu ſibi poni voluit. Coloſſo, qui Romanis venerabilis erat Solis imaginem gerens, capite demto, ſuam effigiem indidit. Tandem igitur ob crudeles & indignos Auguſto mores, ſuis inviſus æque infeſtusque, ſtrangulatur anno principatus XIII. Quâ tempeſtate templum pacis, à Veſpaſiano conditum, (incertum quo caſu) deflagravit. (a) Irenæus, itemque Vellejus Paterculus, & Dio Caſſius, hiſtorici haud ignobiles, exſtitere.

Coloſſus Solis. 6. 7.
Templum pacis deflagravit. 9. Herod. l. 2.
Irenæus. Vellejus Paterculus. Dio Caſſius. 8. 10.

(a) *Al. edd.* Irenæus Lugdunenſis epiſcopus, itemque Dio Caſſius, hiſtoricus haud ignobilis, exſtitere.

CAP. XVI.

(a) ÆLIUS PERTINAX.

A Chriſto nato anno CXCV.

(a) ÆLIUS PERTINAX ex eo cognomen traxit, quod mandatum ex SC. imperium accepit invitus. Et modeſtia, quâ imperium acceparat, imperantem ſecuta eſt. Nec uxorem Auguſtam, nec filium Cæſarem, ab ſenatu appellari eſt paſſus. Ceterum dum ægræ civitatis morbos, qui conſilio egebant & tempore, ſimul cunctos curare aggreditur, incurrit, ut fit, in odia multorum. Ergo inter ini-

Ælius Pertinax imp. anno Chriſti 195. 1. Dio apud Xiph. Herod. l. 2. 2. Spart. Vit. 3. Eutr. l. 8. Zon. l. 12. 4. 5.

(a) *Imo* P. Helvius Pertinax,

initia principatus, Juliani Jurisperiti fraude, à prætorianis militibus obtruncatur; haud leve documentum, quanto tutius ſit detrectare, quam accipere, imperium.

CAP. XVII.

JULIANUS DIDIUS.

A Chriſto nato anno eodem CXCV.

1. JULIANUS DIDIUS principatum male partum male perdidit. Quinto menſe ſenatus abrogatum illi imperium Septimio Severo detulit. Cujus juſſu Didius occiditur, hoc tantum adeptus, ut, ingenio celebris, tyrannide infamis moreretur.

Julianus Didius imp. anno Chriſti eod. 193.

Dio apud Xiph. Herod. l. 2. Spart. Aur. Vict. Eutr. l. 8. Zon. l. 2.

CAP. XVIII.

SEPTIMIUS SEVERUS.

A Chriſto nato anno CXCVI.

1. SEPTIMIUS SEVERUS, oriundus ex Africa, imperii Rom. olim æmulâ, in Ælii Pertinacis gratiam, cujus ultor fuerat, Pertinax dici voluit. Prudens maxime armis, felixque adeo, ut nullo congreſſu non diſceſſerit victor.

Septimius Severus imp. anno Chriſti 196.

Spart. Herod. l. 3. Dio apud Xiph. Aur. Vict.

2. Arabas interiores, Adiabenos, alios-
3. que barbaros debellavit, deque iis
4. triumphum egit. Exſtat triumphi monumentum, *Fornix Triumphalis*, Ro-

Arcus Sept mii.

mæ in clivo Capitolino. Dein bel- 5.
Bellum Britannicum. lum in Britanniam perduxit. Ibi Se- 6.
verus, cum pedibus æger belli curſum moraretur, cumque Baſſianum, ab ſe genitum, Cæſarem ab exercitu ſalutatum intellexiſſet, extemplo lecticâ deferri ſe in tribunal, ſimulque novum Cæſarem cum tribunis & centurionibus citari jubet; quibus, Auguſti majeſtate perterrefactis, veniamque poſcentibus, *Sentitisne*, inquit Severus,
Septimii ſententia. *caput imperare, non pedes?* Britanniæ 7.
provinciis receptis, adverſus finiti- Beda l. 1. hiſt. eccl.
Vallum in Britannia. morum hoſtium incurſiones vallum ingens, perpetuâ foſsâ caſtellisque communitum, per CCC. fere millia paſſuum (quam lata eſt inſula) memorabili opere perduxit. Ad ultimum, 8.
cum ſentiret adeſſe ſupremam horam, Aur. Vict.
velut teſtis idem & contemtor humanæ felicitatis, exclamaſſe fertur, *cuncta fui, ſed nihil prodeſt.* Deceſſit E- 9.
Septimii vox humanæ felicitatis contemtrix. boraci anno imperii ſui XVIII. ancipiti famâ. Quippe idem, & rerum 10.
geſtarum gloria inclitus, & illuſtrium virorum cæde infamis, fuit. Itaque il- 11.
Vulgare de Septimio dictum lud vulgo jactatum, *Severum aut numquam naſci oportuiſſe, aut numquam mori.*
Jurisconſultorum fœcus. Haud alia ætas Jurisperitorum fœ- 12.
cun-

cundior, Papinianum, Caſſium, Ulpianum, Paullum, compluresque alios, præter Julianum Cæſarem, effudit. Per idem tempus Ammonius philoſophus, Clemens Alexandrinus magiſter Origenis, & Tertullianus Afer libris editis, Victor Rom. pontifex decreto de paſchate poſt XIV. Lunam celebrando illuſtres fuere.

Papinianus. Caſſius. Ulpianus. Paullus. Ammonius philoſophus. Clemens Alexandrin. Tertullianus. Victor pontif. Decretum de paſchate à Victore pontif.

CAP. XIX.

ANTONINUS CARACALLA.

A Chriſto nato anno CCXIII.

1. Herod. l. 4. Spart. Aur Vict. ANTONINUS CARACALLA, magicis artibus addictus, bonas contemſit artes. Ergo, aſperior Severo patre, ſenatorum principes fortunis exuit vitâque. Inde, Getâ fratre, conſorte imperii, in ſinu matris occiſo, documentum dedit, quam infida ſit regni ſocietas. Idem, Alexandri Magni admirator, nihil ejus, niſi cervicem in lævum humerum inflexam, æmulabatur. Iræ adeo impotens, ut Alexandrinorum dicacitatem ingenti eorum ſtrage vindicarit. Itaque, omnibus invitus, à domeſticis obtruncatur, ſex annis imperio potitus, in quibus nihil pene memoriâ dignum

Antoninus Caracalla imp. anno Chriſti 213.

2. Dio apud Xiph.

Caracalla Severi imperatoris filius.

3. Eutr. l. 8

Geta à fratre Caracalla interfectus.

4.

5.

Iracundia Caracallæ.

6.

Thermæ Antoninianæ. fecit præter Thermas, quæ Antonianæ vocantur.

Zephyrinus Pontifex. Eadem tempeſtate Zephyrinus pon- 7.
Decretum de comm. per ferias paſchatis. tifex, decreto de anniverſariâ ſacroſanctæ Euchariſtiæ communione circa ferias paſchatis, Chriſtianam pietatem accendit.

CAP. XX.

M. AURELIUS ANTONINUS HELIOGABALUS.

A Chriſto nato anno CCXX.

Heliogabalus imp. anno Chriſti 220 M. Aurel. Antoninus Heliogaba- 1.
lus, Macrino cum Diadumeno filio interfectis, imperium invaſit. Herod. l. 4. & 5. Capit.
Antoninus Heliogabalus Caracallæ filius credebatur. Caracallâ ſe genitum ferebat. Nihil 2.
illo corruptius. (*a*) Abrasâ barbâ cum 3.
muliebri ſtolâ mores quoque mulie- 4.
Heliogabali nequitia. bres ſumſit, & homo effeminatus, fe- Dio apud Xiph.
mina quia fieri non poterat, haberi volebat. Omnino Aſſyriorum regi- 5.
bus, quam Romanis Auguſtis, ſimilior. Itaque illi haud ex vano Sar- 6.
Sardanapali cognomen. danapali cognomen factum. At po- Aur. Vict.
pulus Rom. non diu tantum dedecus 7.
tulit. Quarto imperii anno per tu- Lampr.
multum militarem interfectus, & per 8.
vias cloacasque in Tiberim raptatus, Eutr. l. 8.
purgamentum ac fex populi Rom.

CAP.

(*a*) *Al. edd.* Accuratâ facie eum muliebri, &c.

Digitized by Google

CAP. XXI.

ALEXANDER SEVERUS.

A Chriſto nato anno CCXXIV.

Alexander Severus imp anno Chriſti 224.

Mammæa Severi mater.

Materna inſtitutio.

1. Herod. l. 6. Lampr. Eutr. l. 9. Zon. l. 12. Alexander Severus, Mammææ filius, etſi Heliogabali conſobrinus ac puer imperitare occepit, optimis tamen principibus æquatus eſt
2. omni genere virtutum. Tantum vel rara ejus indoles, vel materna inſtitu-
3. tio valuit. Mirus in eo & literarum amor & literatorum, quorum calamos vereri præ ſe ferebat, ne quid
4. ſuo nomini labis adſpergerent. Egregia in militari diſciplina tum ſeveri-
5. tas, tum comitas. Summa in jure di-
6. cendo diligentia. Juris conſultiſſimos viros in conſilium adhibebat, ex quo numero (*a*) Papinianus, Ulpianus, &
7. Paullus fuere. Idem, adulatorum irriſor, ſimplicitatem etiam in ſalutationibus titulisque adamabat; dominum ſe appellari, aut poſitis genibus
8. adorari, vetuit. Chriſtum, in Deorum numero reponere fruſtra conatus,
9. in larario ſuo coluit. Illam vocem, *quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, adeo amplexatus eſt, ut & in regia,

Lampr.

Chriſtus in larario Alexandri imp.

(*a*) *Al. edd.* Papiniani diſcipuli, Ulpianus, & Paullus fuere.

& in publicis operibus inſcribi juſſerit; eamdemque in vindicandis injuriis idemtidem uſurparit. Cohortem imperatoriam ſcurrarum, eunuchorum, deſidioſorum miſſione purgatam habuit. Præcipuum ejus odium in judices iniquos ac ſordidos fertur intentum, paratumque digitum habuiſſe, ut ei, ſi quem iſtiusmodi judicem nactus eſſet, oculum erueret. Turinum, aſſeclam ſuum, qui favorem principis vendiderat, fumo, quem è ſtipula lignisque humidis fieri juſſerat, necavit, clamante præcone, *Fumo punitur, qui fumum vendidit.* Prætoribus, in provincias proficiſcentibus, priſco more repetito, neceſſarium inſtrumentum præbebat ex publico, ne populis oneri ac ſumtui forent. Magiſtratus nullos venales eſſe voluit, dictitans fieri non poſſe, quin vendat, qui emerit; nec poſſe à principe animadverti in eum, qui vendat, quod emerit. Nec domi fuit, quam militiæ, clarior. Inſignem de Perſis victoriam retulit: ac, verſis in Germaniam armis, per ſeditionem Gallicarum legionum, diſciplinam aſpernantium, necatur anno poſt initum principatum XIII. Cæſa eſt cum filio Mam-

Cohors imperatoria purgata. 10.

Alexander Severus juſtitiæ ſtudioſiſſimus. 11.

Severitatis exemplum in aſſeclam. 12.

Præconis ſententia. 13.

Magiſtratus nulli venales, ſed gratis dati. 14.

Severi imperatoris dictum.

15.

16.

Severi & matris 17.

Mammæa mater, celebris mulier, & ab Origene de Chriſtianis rebus edocta. Mammæa interi us. Origenes. Chriſtianorum perſecutio ſub Alxand. imp.

18. Haud tamen Chriſtianæ res Alexandro imperante uſque quaque lætæ.
19. Chriſtianorum non pauci pro religio-
20. ne interemti. Inter quos inſigne Romanorum pontificum par, Calliſtus,
21. & Urbanus. Ille confirmatione jejunii, quod quater in anno apoſtolorum traditione celebrabatur; hic decreto de bonis eccleſiaſticis in pios u-
22. ſus conferendis, memorabilis. Eâdem tempeſtate Julius Africanus hiſtoricus & Cenſorinus viguere.

Calliſtus, & Urbanus pont. pro Chriſto cæſi. Jejunia quatuor anni temporum. Decretum de bonis eccl. in pios uſus conferendis. Africanus hiſtoricus. Cenſorinus.

CAP. XXII.

MAXIMINUS.

A Chriſto nato anno CCXXXVII.

1. Maximinus, genere Thrax, vaſtâ corporis mole ac prævalido robore inſignis, obtruncato Alexandro, primus ſine ſenatus auctoritate invaſit imperium, quod ſcelere quæſitum ſævitiâ tueri ſtatuit; perinde quaſi vis molesque inuſitata corporis (ut crede-
2. bat) eum faceret immortalem. Ne ignobilitas majeſtati officeret, generis ſui conſcios ac nobilitatem delere
3. inſtitit. Tandem promiſcue in omnes, maxi-

Herod l. 7 & 8. Capit. Eutr. l 9. Zon. l. 2

Maximinus imp. anno Chriſti 237. Nobilitatis hoſtis. Perſecutio Chriſtiano.

tum Maximini. maxime in Christianos, sævire cœpit.
Pupienus & Balbinus Augusti. Itaque à senatu hostis reipub. judicatus. Adversus eum Maximus Pupienus (*a*) Clodiusque Balbinus Augusti, Gordianus Cæsar creati. Ipse ad Aquilejam à suis interemtus, nondum triennio tyrannidis suæ exacto. Ejus caput per Italiam circumlatum, & Romæ pilo infixum, spectaculo documentoque fuit, quid timendum sit principi, qui ob crudelitatem timeri velit. Subinde, Pupieno & Balbino per consternationem militum occisis, ad Gordianum summa rerum pervenit. 4. 5. 6. 7. 8.

Maximini imperatoris caput circumlatum.

Pupienus, & Balbinus occisi.

Maximino imperante, tum multi Christianorum jugulati greges, tum præcipue Pontianus pontifex, primum deportatus in Sardiniam, mox pro religione (*b*) mactatus. Anterus item pontifex, qui res martyrum impensius conscribi jusserat, martyrio affectus. 9. 10.

Pontianus & Anterus Pontifices pro religione cæsi.

(*a*) *Imo* Cælius Balbinus, *nam* Max. Pupieno *nomen* Clodius *fuit.*

(*b*) *Al. edd.* occubuit.

CAP. XXIII.

GORDIANUS.

A Christo nato anno CCXLI.

Gordianus Gordianus, patre & avo imperatoribus 1.

Capit. Eutr. l. 9. Zon. l. 2. ribus clarus, nondum maturus imperio, imperare cœpit, egregiâ puer indole, & omnibus corporis animique dotibus prædítus. Ceterum inter primum imperii rudimentum, ab aſſentatoribus deceptus, multa in magiſtratibus muneribusque mandandis fecit, quæ deinde facta nollet. Miſitheus ſocer, non tam genere, quam virtute, inclitus, ei ſaluti fuit. Ab hoc igitur de omnibus rebus edoctus exclamavit, *Miſerum eſſe principem, apud quem vera fileantur.* Inde, quamdiu ſocer vixit, ejus conſilio innixus, præclare ſtetit, Gothos, Sarmatas, Germanosque, Thraciam incurſantes, acie delevit. Devictis Perſis, Antiochiam, Carras, Niſibim recepit. Socero ſubinde vitâ functo, ipſe à Philippo, quem in ſoceri locum ſubſtituerat, exſtinguitur anno imperii V.

imp. anno Chriſti 241.

Aſſentatorum fraudes.

Veritas principibus ignota.

Mors Gordiani.

CAP. XXIV.

PHILIPPI, PATER ET FILIUS.

A Chriſto nato anno CCXLVI.

Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. Zon. l. 2. PHILIPPI, Pater & Filius, genere Arabes, Gordiano interfecto imperioque occupato, milleſimum ab Urbe

Philippi, Pater & Filius, imp. anno Chri-

sti 246. Annus ab Urbe cond. milleſimus.

Urbe conditâ annum ingenti ludorum apparatu celebrarunt. Multi auctores ſunt, hos primos Romanorum imperatorum Chriſtianis initiatos ſacris. Ceterum Philippi, VI. ferme anno Decii dolo necati, principatum ſcelere partum pari ſcelere amiſerunt.

Euſ. l. 6. H. Ecc. c. 34. 2. 3.

CAP. XXV.

DECIUS.

A Chriſto nato anno CCLIII.

Decius imp. anno Chriſti 253. Perſecutio Chriſtianorum Deciana.

DECIUS ex inferiore Pannoniâ, Auguſtus ab exercitu appellatus, Chriſtianum cruorem ſitiens, quem in Philippis guſtaverat, ingentem piorum edidit ſtragem. Ergo altero principatus anno, clade à Gothis acceptâ, fugientem obvia palus hauſit. Eodem tempore Porphyrius Plotini diſcipulus, & Herodianus hiſtoricus exſtitere.

1. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. Zon. l. 2. 2. 3.

Porphyrius Plotini diſcipulus. Herodianus hiſtoricus.

CAP. XXVI.

GALLUS. VOLUSIANUS.

A Chriſto nato anno CCLIV.

Gallus & Voluſianus imp. anno Chriſti 254.

GALLUS & VOLUSIANUS, ejus filius, in Mœſiam ad Æmilianum, res novas molientem, profecti, vix circumacto biennio, à militibus, à quibus

1. Trebel. Eutr. l. 9. Oroſ. l. 7. Zon. l. 2.

Digitized by Google

bus imperium acceperant, exitium habuerunt.

CAP. XXVII.

ÆMILIANUS.

Æmilianus imp.

1. Eutrop. Oroſ. Zo. ibid. ÆMILIANUS, genere Maurus, (ne qua barbaries Rom. imperii expers foret) intra menſem tertium cum principatu vitam amiſit. Tanti ei brevis imperii uſura ſtetit.

2.

CAP. XXVIII.

VALERIANUS. GALLIENUS.

A Chriſto nato anno CCLVI.

Valerianus & Gallienus imp. anno Chriſti 256.

1. Trebel. Oroſ. L. 7. Eutr. l. 9. VALERIANUS, Auguſtus ab ſenatu appellatus, cum Gallieno filio imperium geſſit inſigni Chriſtianorum clade, quæ tum aliis plurimis peperit martyrii decus, tum maxime Cypriano, epiſcopo Karthaginenſi, & Xyſto II. pontifici, qui Laurentium etiam diaconum ad idem mortis genus accendit exemplo ſuo. Itaque Pater VII. anno ſenſit ultorem Deum. Bello Perſico à Sapore, Perſarum rege, victus (*a*) captusque, cum ingenti filii probro, apud hoſtes miſerabili ſervitu-

Perſecutio Chriſt. anorum Valeriani.

Euſ. hiſt. eccl. l. 7. c. 10. & ſeqq.

Cyprianus, Xyſtus II. pontifex, Laurentius diac. martyres.

2.

3.

(*a*) *Al. add. hab.* Captusque miſerabili ſervitute conſenuit. *& rejiciunt hæc*: cum ingenti filii probro apud hoſtes.

vitute conſenuit. Quippe rex barba- 4.
rus, nimiâ fortunâ vecors, equum
Valerianus imp. pro ſcabello eſt. conſcenſurus, Valeriani Auguſti dor- 5.
ſo utebatur pro ſcabello. Adeo nulla
majeſtas eſt ab ultimo etiam ludibrio
tuta.

Gallienus ſolus imp. Gallienus porro, paterno doctus ex- 6.
emplo, pacem otiumque Chriſtianis Trebel. Eut. Zon. ibidem.
reddidit. Patris tamen non prius me-
mor exſtitit, quam fama mortuum tu-
lit. Illum tum demum in Deos retu- 7.
lit, quem infra homines eſſe ſuſtinue- 8.
rat. Ceterum, in luxuriam effuſus, 9.
ducibus cupidis rerum novarum bar-
barisque nationibus audaciam fecit. Et 10.
Perturbatio imperii Rom. vis undique coörta Romanum con-
cuſſit imperium. Illyricum, Ægyp- 11.
tum, Africam tyranni occupant. Ger- 12.
mani in Hiſpaniam; Alemanni, ex-
hauſtis Galliis, in Italiam irrumpunt.
Dacia, quam Trajanus ultra Danu- 13.
bium adjecerat, in perpetuum amiſ-
ſa; Græcia, Macedonia, Pontus, A-
ſia à Gothis, Pannonia à Sarmatis Qua-
disque populata, Meſopotamia à (a)
Parthis ſubacta, Syria tentata. Seden- 14.
te imperatore, privati homines impe-
Poſtumius. ratoria munera obierunt. (b) Poſtu- 15.
mius,

(a) *Imo* à Perſis.

(b) *Dictus fuit* Poſtumus.

Digitized by Google

mius, in Galliis purpurâ ſumptâ, af-
16. flictas provincias recreavit. Odena- Odenatus.
tus, defensâ Syriâ, Meſopotamiâ re-
ceptâ, tutatus eſt Orientem; captos
præterea Perſarum Satrapas Gallieno,
exprobrandæ ignaviæ gratiâ, miſit.
17. At deſidem illum de captivis alienis
18. triumphare non puduit. Tandem fa-
ma tyrannorum, qui variis locis XXX.
exorti erant, Gallienum luxu ſopitum
19. excitavit. Igitur, Aureolum tyran- Aureolus tyrannus.
num bello perſequens, ejusdem dolo ad
20. Mediolanum interficitur. Imperavit
omnino annos XV.

CAP. XXIX.

CLAUDIUS II.

A Chriſto nato anno CCLXXI.

1. CLAUDIUS II, ab ſenatu appellatus Claudius II. imp. anno Chriſti 271.
Trebel. Eutr. l. 9. Oroſ. l. 7. Auguſtus, virtute ac rebus ge-
ſtis tantum nomen implevit. In ſena-
2. tu barbaros prius, quam tyrannos,
Zon. l. 2. opprimendos cenſuit: illos enim rei-
3. pub. hoſtes eſſe, hos principis. Ita- Gothorum clades.
que Gothos, Illyricum Macedoniam-
que vaſtantes, ingenti clade proſtra-
4. vit. Cæſa dicuntur pluribus prœliis
Gothorum millia CCCXX. duo mil-
5. lia navium merſa. Perdomitis barba- Aureoli ac tyrannorum interitus.
ris, Aureolum aliosque tyrannos pari

virtute ac felicitate ſuſtulit. Cete- 6.
rum intra alterum principatus annum
morbo deceſſit.

CAP. XXX.

AURELIANUS.

A Chriſto nato anno CCLXXIII.

Aurelianus imp anno Chriſti 273.

AURELIANUS, è Daciâ ſive Mœſiâ 1.
oriundus, devictis acie Gothis Vopiſ. Oroſ l.7. Zon. l.12. Eutr. l.9.
Gothorum clades. apud Placentiam, apud Fanum, apud
Ticinum, ter tribus prœliis ſervavit
Italiam. Barbaris domitis, in tyran- 2.
nos arma vertit. Tetricum in Gallia 3.
Zenobia ducta in triumpho. ad deditionem compulit. Zenobiam, 4.
virilis animi feminam, quæ, Odena-
to viro ſuo interfecto, Orientem oc-
cuparat, victam duxit in triumpho.
Campus Martius urbe incluſus. Urbem, campo Martio incluſo, laxio- 5.
ribus validioribusque mœnibus ſepſit.
Ceterum belli decora & inſignia ni- 6.
mius pacis luxus & crudelitas defor-
Perſecutio Chriſtianorum Aureliani. marunt. Igitur, Chriſtianorum cæ- 7.
de imbutus, V. principatus anno ſer-
Gregorius Thaumaturgus. vi ſui fraude occiditur ab amicis. Eo- 8.
Cyrillus Alex. dem tempore Gregorius Thaumatur-
gus & (*a*) Cyrillus Alexandrinus epi-
ſcopus clari fuerunt.

(*a*) *Al. add.* Dionyſius Alexandrinus.

CAP.

CAP. XXXI.

TACITUS.

A Chriſto nato anno CCLXXVIII.

Tacitus imp. anno Chriſti 278.

1. Vopiſ. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. TACITUS, Imperator ab ſenatu appellatus, nullâ re magis, quam moderatione, memorandus fuit. To-
2. Zon. l. 2. gis & tunicis iisdem Auguſtus utebatur, quibus privatus. Gemmas au-
3. rum & clavatas veſtes interdixit uxo-
4. ri. Filios fratremque in ſocietatem imperii aſſumere noluit, ratus ingentem eſſe gloriam principis, rempub. magis amare, quam ſuos. Obiit exacto ſexto imperii menſe.

Taciti imperatoris modeſtia.

5.

CAP. XXXII.

FLORIANUS.

Florianus brevis imp. Taciti germanus frater.

1. Vopiſ. Oroſ. Eutr. Zon. ibid. FLORIANUS, germanus Taciti frater, nullo ſenatus arbitrio, ſed hereditario quaſi jure, ſibi debitum invaſit imperium. Ei Probi metus
2. voluntariâ morte imperium fraterno brevius fecit.

CAP. XXXIII.

PROBUS.

A Chriſto nato anno CCLXXIX.

Probus imp. anno Chriſti 279.

1. Vopiſ. Oroſ. l. 7. PROBUS, belli pacisque artibus longe clariſſimus, adeo probatus eſt

& in publicis operibus inſcribi juſſerit; eamdemque in vindicandis injuriis idemtidem uſurparit. Cohortem imperatoriam ſcurrarum, eunuchorum, deſidioſorum miſſione purgatam habuit. Præcipuum ejus odium in judices iniquos ac ſordidos fertur intentum, paratumque digitum habuiſſe, ut ei, ſi quem iſtiusmodi judicem nactus eſſet, oculum erueret. Turinum, aſſeclam ſuum, qui favorem principis vendiderat, fumo, quem è ſtipula lignisque humidis fieri juſſerat, necavit, clamante præcone, *Fumo punitur, qui fumum vendidit.* Prætoribus, in provincias proficiſcentibus, priſco more repetito, neceſſarium inſtrumentum præbebat ex publico, ne populis oneri ac ſumtui forent. Magiſtratus nullos venales eſſe voluit, dictitans fieri non poſſe, quin vendat, qui emerit; nec poſſe à principe animadverti in eum, qui vendat, quod emerit. Nec domi fuit, quam militiæ, clarior. Inſignem de Perſis victoriam retulit: ac, verſis in Germaniam armis, per ſeditionem Gallicarum legionum, diſciplinam aſpernantium, necatur anno poſt initum principatum XIII. Cæſa eſt cum filio Mam-

Cohors imperatoria purgata — 10.

Alexander Severus juſtitiæ ſtudioſiſſimus. — 11.

Severitatis exemplum in aſſeclam. — 12.

Præconis ſententia. — 13.

Magiſtratus nulli venales, ſed gratis dati. — 14.

Severi imperatoris dictum.

15.

16.

Severi & matris — 17.

Mammæa mater, celebris mulier, & ab Origene de Chriſtianis rebus edocta. Mammæa interi us. Origenes. Chriſtianorum perſecutio ſub Alxand. imp.

18. Haud tamen Chriſtianæ res Alexandro imperante uſque quaque lætæ.

19. Chriſtianorum non pauci pro religio- Calliſtus, & Urba-
20. ne interemti. Inter quos inſigne Ro- nus pont.
manorum pontificum par, Calliſtus, pro Chriſto cæſi.
21. & Urbanus. Ille confirmatione jeju- Jejunia quatuor anni temporum.
nii, quod quater in anno apoſtolorum traditione celebrabatur; hic decreto de bonis eccleſiaſticis in pios u- Decretum de bonis eccl. in
22. ſus conferendis, memorabilis. Eâdem pios uſus conferendis.
tempeſtate Julius Africanus hiſtoricus & Cenſorinus viguere. Africanus hiſtoricus. Cenſorinus.

CAP. XXII.

MAXIMINUS.

A Chriſto nato anno CCXXXVII.

1. Maximinus, genere Thrax, vaſtâ corporis mole ac prævalido ro- Maximinus imp. anno Chriſti 237.
Herod l. 7 & 8. Capit. Eutr. l 9. Zon. l. 2 bore inſignis, obtruncato Alexandro, primus ſine ſenatus auctoritate invaſit imperium, quod ſcelere quæſitum ſævitiâ tueri ſtatuit; perinde quaſi vis molesque inuſitata corporis (ut crede-
2. bat) eum faceret immortalem. Ne Nobilitatis hoſtis.
ignobilitas majeſtati officeret, generis ſui conſcios ac nobilitatem delere
3. inſtitit. Tandem promiſcue in omnes, Perſecutio Chriſtiano.

maxi-

tum Maximini. maxime in Chriſtianos, ſævire cœpit. Itaque à ſenatu hoſtis reipub. judica- 4.
Pupienus & Balbinus Auguſti. tus. Adverſus eum Maximus Pupienus (*a*) Clodiusque Balbinus Auguſti, Gordianus Cæſar creati. Ipſe ad Aquilejam à ſuis interemtus, nondum 6.
Maximini imperatoris caput circumlatum. triennio tyrannidis ſuæ exacto. Ejus caput per Italiam circumlatum, & Romæ pilo infixum, ſpectaculo documentoque fuit, quid timendum ſit principi, qui ob crudelitatem timeri
Pupienus, & Balbinus occiſi. velit. Subinde, Pupieno & Balbino per conſternationem militum occiſis, ad Gordianum ſumma rerum pervenit.

Maximino imperante, tum multi 9.
Pontianus & Anterus Pontifices pro religione cæſi. Chriſtianorum jugulati greges, tum præcipue Pontianus pontifex, primum deportatus in Sardiniam, mox pro religione (*b*) mactatus. Anterus item 10.
pontifex, qui res martyrum impenſius conſcribi juſſerat, martyrio affectus.

(*a*) *Imo* Cælius Balbinus, *nam* Max. Pupieno *nomen* Clodius *fuit.*

(*b*) *Al. edd.* occubuit.

CAP. XXIII.

GORDIANUS.

A Chriſto nato anno CCXLI.

Gordianus Gordianus, patre & avo imperato- 1.
ribus

Capit. Eutr. l. 9. Zon. l. 12. ribus clarus, nondum maturus imperio, imperare cœpit, egregiâ puer indole, & omnibus corporis animique dotibus prædítus. Ceterum inter primum imperii rudimentum, ab aſſentatoribus deceptus, multa in magiſtratibus muneribusque mandandis fecit, quæ deinde facta nollet. Miſitheus ſocer, non tam genere, quam virtute, inclitus, ei ſaluti fuit. Ab hoc igitur de omnibus rebus edoctus exclamavit, *Miſerum eſſe principem, apud quem vera ſileantur.* Inde, quamdiu ſocer vixit, ejus conſilio innixus, præclare ſtetit, Gothos, Sarmatas, Germanosque, Thraciam incurſantes, acie delevit. Devictis Perſis, Antiochiam, Carras, Niſibim recepit. Socero ſubinde vitâ functo, ipſe à Philippo, quem in ſoceri locum ſubſtituerat, extinguitur anno imperii V.

imp. anno Chriſti 241.

Aſſentatorum fraudes.

Veritas principibus ignota.

Mors Gordiani.

CAP. XXIV.

PHILIPPI, PATER ET FILIUS.

A Chriſto nato anno CCXLVI.

Philippi, Pater & Filius, imp. anno Chri-

Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. Zon. l. 12. PHILIPPI, Pater & Filius, genere Arabes, Gordiano interfecto imperioque occupato, milleſimum ab

Urbe

ſti 246. Urbe conditâ annum ingenti ludorum apparatu celebrarunt. Multi auctores ſunt, hos primos Romanorum imperatorum Chriſtianis initiatos ſacris. Ceterum Philippi, VI. ferme anno Decii dolo necati, principatum ſcelere partum pari ſcelere amiſerunt.

Annus ab Urbe cond. milleſimus.

Euſ. l. 6. H. Ecc. c. 34.

2.

3.

CAP. XXV.

DECIUS.

A Chriſto nato anno CCLIII.

Decius imp. anno Chriſti 253. DECIUS ex inferiore Pannoniâ, Auguſtus ab exercitu appellatus, Chriſtianum cruorem ſitiens, quem in Philippis guſtaverat, ingentem piorum edidit ſtragem. Ergo altero principatus anno, clade à Gothis acceptâ, fugientem obvia palus hauſit.

1. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. Zon. l. 2.

Perſecutio Chriſtianorum Deciana.

2.

Porphyrius Plotini diſcipulus. Herodianus hiſtoricus. Eodem tempore Porphyrius Plotini diſcipulus, & Herodianus hiſtoricus exſtitere.

3.

CAP. XXVI.

GALLUS. VOLUSIANUS.

A Chriſto nato anno CCLIV.

Gallus & Voluſianus imp. anno Chriſti 254. GALLUS & VOLUSIANUS, ejus filius, in Mœſiam ad Æmilianum, res novas molientem, profecti, vix circumacto biennio, à militibus, à quibus

1. Trebel. Eutr. l. 9. Oroſ. l. 7. Zon. l. 2.

Digitized by Google

bus imperium acceperant, exitium habuerunt.

CAP. XXVII.

ÆMILIANUS.

Æmilianus imp.

1. ÆMILIANUS, genere Maurus, (ne qua barbaries Rom. imperii expers foret) intra menſem tertium cum principatu vitam amiſit. Tanti ei brevis imperii uſura ſtetit.

Eutrop. Oroſ. Zonar. ibid.

2.

CAP. XXVIII.

VALERIANUS. GALLIENUS.

A Chriſto nato anno CCLVI.

Valerianus & Gallienus imp. anno Chriſti 256.

1. VALERIANUS, Auguſtus ab ſenatu appellatus, cum Gallieno filio imperium geſſit inſigni Chriſtianorum clade, quæ tum aliis plurimis peperit martyrii decus, tum maxime Cypriano, epiſcopo Karthaginenſi, & Xyſto II. pontifici, qui Laurentium etiam diaconum ad idem mortis genus accendit exemplo ſuo. Itaque Pater VII. anno ſenſit ultorem Deum. Bello Perſico à Sapore, Perſarum rege, victus (*a*) captusque, cum ingenti filii probro, apud hoſtes miſerabili ſervitu-

Trebel. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9.

Euſ. hiſt. eccl. l. 7. c. 10. & ſeqq.

Perſecutio Chriſtianorum Valeriani.

Cyprianus, Xyſtus II. pontifex, Laurentius diac. martyres.

2.

3.

(*a*) *Al. edd. hab.* Captusque miſerabili ſervitute conſenuit. *& rejiciunt hæc*: cum ingenti filii probro apud hoſtes.

vitute conſenuit. Quippe rex barba- 4.
rus, nimiâ fortunâ vecors, equum
Valerianus imp. pro ſcabello eſt. conſcenſurus, Valeriani Auguſti dor- 5.
ſo utebatur pro ſcabello. Adeo nulla
majeſtas eſt ab ultimo etiam ludibrio
tuta.

Gallienus ſolus imp. Gallienus porro, paterno doctus ex- 6.
emplo, pacem otiumque Chriſtianis Trebel. Eut. Zon. ibidem.
reddidit. Patris tamen non prius me-
mor exſtitit, quam fama mortuum tu- 7.
lit. Illum tum demum in Deos retu- 8.
lit, quem infra homines eſſe ſuſtinue-
rat. Ceterum, in luxuriam effuſus, 9.
ducibus cupidis rerum novarum bar-
barisque nationibus audaciam fecit. Et 10.
Perturbatio imperii Rom. vis undique coörta Romanum con-
cuſſit imperium. Illyricum, Ægyp- 11.
tum, Africam tyranni occupant. Ger- 12.
mani in Hiſpaniam; Alemanni, ex-
hauſtis Galliis, in Italiam irrumpunt.
Dacia, quam Trajanus ultra Danu- 13.
bium adjecerat, in perpetuum amiſ-
ſa; Græcia, Macedonia, Pontus, A-
ſia à Gothis, Pannonia à Sarmatis Qua-
disque populata, Meſopotamia à (a)
Parthis ſubacta, Syria tentata. Seden- 14.
te imperatore, privati homines impe-
Poſtumius. ratoria munera obierunt. (b) Poſtu- 15.
mius,

(a) *Imo* à Perſis.

(b) *Dictus fuit* Poſtumus.

Digitized by Google

mius, in Galliis purpurâ ſumptâ, af-
16. flictas provincias recreavit. Odena- Odenatus.
tus, defensâ Syriâ, Meſopotamiâ re-
ceptâ, tutatus eſt Orientem; captos
præterea Perſarum Satrapas Gallieno,
exprobrandæ ignaviæ gratiâ, miſit.
17. At deſidem illum de captivis alienis
18. triumphare non puduit. Tandem fa-
ma tyrannorum, qui variis locis XXX.
exorti erant, Gallienum luxu ſopitum
19. excitavit. Igitur, Aureolum tyran- Aureolus tyrannus.
num bello perſequens, ejusdem dolo ad
20. Mediolanum interficitur. Imperavit
omnino annos XV.

CAP. XXIX.

CLAUDIUS II.

A Chriſto nato anno CCLXXI.

1. CLAUDIUS II, ab ſenatu appellatus Claudius II. imp. anno Chriſti 271.
Trebel. Eutr. l. 9. Oroſ. l. 7. Auguſtus, virtute ac rebus ge-
ſtis tantum nomen implevit. In ſena-
2. tu barbaros prius, quam tyrannos,
Zon. l. 2. opprimendos cenſuit: illos enim rei-
3. pub. hoſtes eſſe, hos principis. Ita-
que Gothos, Illyricum Macedoniam- Gothorum clades.
que vaſtantes, ingenti clade proſtra-
4. vit. Cæſa dicuntur pluribus prœliis
Gothorum millia CCCXX. duo mil-
5. lia navium merſa. Perdomitis barba-
ris, Aureolum aliosque tyrannos pari Aureoli ac tyrannorum interitus.
vir-

virtute ac felicitate ſuſtulit. Cete- 6.
rum intra alterum principatus annum
morbo deceſſit.

CAP. XXX.

AURELIANUS.

A Chriſto nato anno CCLXXIII.

Aurelianus imp anno Chriſti 273. Gothorum clades.

AURELIANUS, è Daciâ ſive Mœſiâ 1.
oriundus, devictis acie Gothis Vopiſ. Oroſ l.7. Zon. l.12. Eutr. l.9.
apud Placentiam, apud Fanum, apud
Ticinum, ter tribus prœliis ſervavit
Italiam. Barbaris domitis, in tyran- 2.
nos arma vertit. Tetricum in Gallia 3.

Zenobia ducta in triumpho.

ad deditionem compulit. Zenobiam, 4.
virilis animi feminam, quæ, Odena-
to viro ſuo interfecto, Orientem oc-
cuparat, victam duxit in triumpho.

Campus Martius urbe incluſus.

Urbem, campo Martio incluſo, laxio- 5.
ribus validioribusque mœnibus ſepſit.
Ceterum belli decora & inſignia ni- 6.
mius pacis luxus & crudelitas defor-

Perſecutio Chriſtianorum Aureliani.

marunt. Igitur, Chriſtianorum cæ- 7.
de imbutus, V. principatus anno ſer-
vi ſui fraude occiditur ab amicis. Eo- 8.

Gregorius Thaumaturgus.

dem tempore Gregorius Thaumatur-

Cyrillus Alex.

gus & (a) Cyrillus Alexandrinus epi-
ſcopus clari fuerunt.

(a) *Al. add.* Dionyſius Alexandrinus.

CAP.

CAP. XXXI.

TACITUS.

A Chriſto nato anno CCLXXVIII.

Tacitus imp. anno Chriſti 278.

1. Vopiſ. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. TACITUS, Imperator ab ſenatu appellatus, nullâ re magis, quam moderatione, memorandus fuit. To-
2. Zon. l. 2. gis & tunicis iisdem Auguſtus utebatur, quibus privatus. Gemmas au-
3. rum & clavatas veſtes interdixit uxo-
4. ri. Filios fratremque in ſocietatem imperii aſſumere noluit, ratus ingentem eſſe gloriam principis, rempub. Taciti imperatoris modeſtia.
5. magis amare, quam ſuos. Obiit exacto ſexto imperii menſe.

CAP. XXXII.

FLORIANUS.

Florianus brevis imp. Taciti germanus frater.

1. Vopiſ. Oroſ. Eutr. Zon. ibid. FLORIANUS, germanus Taciti frater, nullo ſenatus arbitrio, ſed hereditario quaſi jure, ſibi debitum
2. invaſit imperium. Ei Probi metus voluntariâ morte imperium fraterno brevius fecit.

CAP. XXXIII.

PROBUS.

A Chriſto nato anno CCLXXIX.

Probus imp. anno Chriſti 279.

1. Vopiſ. Oroſ. l. 7. PROBUS, belli pacisque artibus longe clariſſimus, adeo probatus eſt

omnibus, ut ex humili genere (Dalmatico quippe ſanguine & agreſti patre genitus) ad imperii Rom. faſtigium aſcenderit. Delatum ab exercitu principatum invitus accepit, ac ſubinde clamitans, *Nec mihi nec vobis expedit, milites: ego enim vobis blandiri non queo.* Gallias à Germanis, Illyricum à Sarmatis recepit. Thraciam, Gothis qua domitis, qua in fidem acceptis; Aſiam, Perſarum rege ad pacem petendam compulſo, pacavit. Itaque non dubitavit affirmare, brevi opus non fore militibus, pacato orbe terrarum. Ceterum, debellatis hoſtibus, ipſe à militibus, diſciplinam in pace non ferentibus, interficitur, anno circiter VI. documentum quam difficile ſit duci, probi nomen & vitam tueri.

Eutr. l. 9. Zon. l. 12.

Imperium invitus accipit. 2.

Res ejus geſtæ. 3.

4.

5.

Interficitur. 6.

CAP. XXXIV.

CARUS. NUMERIANUS. CARINUS.

A Chriſto nato anno CCLXXXV.

CARUS, (*a*) Romæ natus ex parentibus Illyricis, carus imperator fuit, commendatior ad poſteros futurus, niſi Carinum filium, imperii ſo-

Carus Numerianus & Carinus impp. anno Chriſti 285. 1.

Vopiſ. Oroſ. l. 7. Eutr. l. 9. Zon. l. 12.

(*a*) *Imo* Narone *in Illyrico natus fuit.*

ſocium, adſciviſſet; etenim, dum cœptam à Probo in Perſas expeditionem proſequitur, Carinus in Occidente
2. imperat. Carus igitur, bello Perſico fuſis hoſtibus, Seleuciam Meſo-
3. potamiamque univerſam recepit. Sed, caſtris ad Tigrim poſitis, ictus fulmi-
4. ne deflagravit anno imperii II. Caro in Oriente exſtincto, capeſſunt imperium Cæſares filii duo, Carinus & Numerianus.

Carus imp. fulmine ictus.

Carinus & Numerianus Cari imp. filii.

5. Numerianus, bonæ indolis adoleſcens, in Oriente, ubi cum patre in expeditione agebat, imperium init.
6. Sed, paterni obitus mœrore ægrotans, paullo poſt Apri ſoceri, regna-
7. re cupientis, occiditur dolo. Re compertâ, ab exercitu Diocletianus imperator appellatur.

Numerianus in Oriente init imperium.

Interficitur.

8. Carinus interim imperium in Occidente, vivo patre inchoatum, perſequitur, ſævitiâ & libidine inſignis; Illyricum Galliam Italiam ſuis flagitiis ac ſceleribus polluit, ut Carus, ejus pater, filii probra audiens, ex-
9. clamaret, *Non eſt meus.* Ergo Carinus, tribuni ſui manu, cujus conjugem contrectarat, interfectus, meritam pœnam habuit anno principatus III.

Carinus in Occidente imperium perſequitur.

CAP. XXXV.

DIOCLETIANUS. MAXIMIANUS.

A Chriſto nato anno CCLXXXVII.

Diocletianus imp. anno Chriſti 287.

DIOCLETIANUS Dalmata, imperator appellatus ab exercitu, ſuperbiâ & ſævitiâ nobilis fuit. Euſ. l. 8; Eutr. l. 9. Quippe à rebus ſecundis tumens, veſtes calceosque auro gemmis margaritis adornavit. Zon. l. 12. Inde, ſupra humanum faſtigium elatus, divinos ſibi honores haberi jubet. Oroſ. l. 7. Chriſtianis toto terrarum orbe internecivum bellum indicit. Non alia gravior procella in Chriſtianum nomen incubuit, ut appareret, ultimos inferni tyranni eſſe conatus.

Perſecutio Chriſtianorum Diocletiani.

Cajus pont. martyr.

Eâ tempeſtate Cajus Rom. pontifex, decreto de ſeptem ordinibus, quibus veluti gradibus ad epiſcopatum adſcenditur, nobilis; Marcellinus item pontifex, religionis, quam per metum deſeruerat, acerrimus aſſertor, pro Chriſto interemti.

Marcellinus pontif. martyr.

Marcus, Marcellianus, Coſmas, Damianus, Antimus, Euthymius, Vincentius, Sebaſtianus, Agnes, Lucia,

Eadem tempeſtate Marcus & Marcellianus, fratres Rom. nobiles, Coſmas & Damianus germani quoque fratres, Antimus Nicomediæ epiſcopus, Euthymius, Vincentius, Sebaſtianus, Agnes, Lucia, aliique innumerabiles mar- Niceph. l. 7. c. 6.

8. martyrii palmam adepti. Eadem tem martyres.
poris procellâ Chriſtianorum militum
Thebæorum legio cædem pro Chri- Legio Thebæorum militum.
9. ſto perpeſſa. Ac tantus tandem fuit
martyrum numerus, ut unâ natali
Chriſti nocte (*a*) L. Chriſtianorum L. Chriſtianorum millia concremata.
millia fuerint uno in templo concre-
10. mata. Ceterum Diocletianus hoc u-
no moderatus eſt habitus, quod, mul-
tis ſubinde provinciis rebellantibus,
Maximianum Herculeum collegam Maximianus Herculeus Diocletiani collega.
imperii, Conſtantium Chlorum & Ga-
lerium Maximianum Cæſares fecit.

11. Maximianus igitur Herculeus, Conſtantius Chlorus & Galerius Maximianus Cæſares.
Occidenti præpoſitus, motibus Gal
liæ ſedatis, Africam quoque pacavit.
12. Et Gallerius adverſus Perſas, & Con-
ſtantius adverſus Alemannos rem bene
13. geſſerunt. Ipſe autem Diocletianus,
Achilleo tyranno debellato, Alexan-
14. driam recepit. Romam inde regreſſus
de Perſis cum Maximiano Herculeo De Perſis triumphus
15. collegâ triumphavit. In triumpho
Narſes, Perſarum rex, ductus cum Narſes Perſarum rex ductus in triumpho.
16. conjugibus liberisque. Memorabilis
17. deinde res traditur. Diocletianus XX.
principatus anno, ſive curarum tædio, Diocletianus deponit imperium.
ſeu potius rei Chriſtianæ ſucceſſu, pa-
riter cum collegâ imperium depoſuit.

(*a*) *Al. edd. hab.* permulta Chriſtianor. millia.

Digitized by Google

Sed non æque uterque tenax propoſiti 18.
Maximiani Herculei mors. fuit. Maximianus, mutato conſilio, 19.
haud ita multo poſt principatum repetens, Conſtantini Auguſti juſſu, cui inſidiabatur, Maſſiliæ occiditur. At 20.
Diocletianus hortorum culturæ addictus. Diocletianus Salonis, in urbe Dalmatiæ, hortorum culturæ addictus hæſit. Et, quamvis à Maximiano Herculeo 21.
ad recuperandum imperium ſolicitaretur, numquam tamen à quietâ illâ vitâ abduci potuit, rus imperio præferendum ratus. Ceterum cum ar- 22.
Maxentius Maximiani Herculei filius. gueretur faviſſe Maxentio, Maximiani Herculei filio, X. ruſticationis anno,
Diocletiani interitus. minacibus Conſtantini Auguſti literis territus, veneno hauſto, ſubduxit ſe iræ mortalium, immortales apud inferos pœnas ſuperis daturus.

Eadem ætas non martyrum tantum, 23.
ſed hiſtoricorum quoque, fœcunda fuit.
Julius Capitolinus, Ælius Lampridius, Fl. Vopiſcus, Pollio Trebellius. Julius Capitolinus, Ælius Lampridius, Flavius Vopiſcus, Pollio Trebellius Romæ floruerunt.

CAP. XXXVI.

FLAVIUS CONSTANTIUS CHLORUS GALERIUS MAXIMIANUS.

A Chriſto nato anno circ. CCC.

Fl. Conſtantius Chlorus FL. CONSTANTIUS inter hæc Occi- 1.
dentis, GALERIUS MAXIMIA- Eutr. l. 9. Euſeb.
NUS l. 8. & 9.

Zon. l. 2. NUS Orientis imperium tenuere, diſ- & Galerius Maximianus impp.
2. pari ingenio, eventuque. Galerius anno Chriſti circiter
Oroſ. l. 7. quippe, homo ſævus ac truculentus, 300.
toto Oriente, maxime vero Alexan- Perſecutio
driæ, in Chriſtianos eſt debacchatus. Chriſtianorum Galerii Maximiani.
3. Itaque, fœdo atrocique morbo con- Galerii exitus.
ſumtus, genitalibus putreſcentibus
moritur, divinam expertus iram.

4. Exinde Licinius & Maximinus, Ga- Licinius,
Eutr. l. 10. Zoſim. l. 2. hiſt. lerii Maximiani ex ſorore nepos, ab & Maximinus Galerii Maximiani ſororis filius.
eodem, antequam moreretur, Gale-
rio creati Cæſares, in Oriente impe-
5. ritarunt. Inter quos haud diuturna
6. pax. Maximinus, crudelitate in Chri-
ſtianos avunculo ſimilis, prœlio à Li-
cinio victus, eodem, quo avunculus,
morbo periit ſub initia imperii Con- Maximini mors.
7. ſtantini. Sunt, qui velint, ab hoc
Catharinam, virginem Alexandrinam, Catharina Virgo Alexandrina martyr à Maximino.
ob Chriſti cultum interemtam; quod
propius vero videtur, quam, quod
fama tenet, à Maxentio interfectam:
ſatis ſiquidem conſtat, Maxentium Maximinus in Oriente tyrannidem exercet.
Romæ tantum tyrannidem exercuiſſe,
Maximinum in Oriente, ac præcipue
Alexandriæ.

8. Conſtantius porro Auguſtus ab exi- Conſtantius imp. Chriſtianorum fautor,
mia benignitate immortalibus juxta &
mortalibus carus atque acceptus fuit.
9. Quippe haud dubius Chriſtianæ reli-

gionis fautor, ac pius adeo, ut numerari posset Christianus. Itaque per- 10.
Constantii obitus. petuâ floruit pace. Ad ultimum XVI. 11.
imperii anno Eboraci in Britannia decessit, & moderationis famâ, & aulæ
Constantius Constantini pater. disciplinâ, & scilicet Constantino filio clarus.

Per idem tempus Maxentius, velut 12.
Maxentius. crudelitate cum Maximino certaret, Romanos tyrannicâ vexavit rabie:
Marcellus pontif. martyr. complureſque Christianorum supplicis mactavit : Marcellum præcipue pontificem, stabulo addictum, ærumnis ac tetro odore confecit.

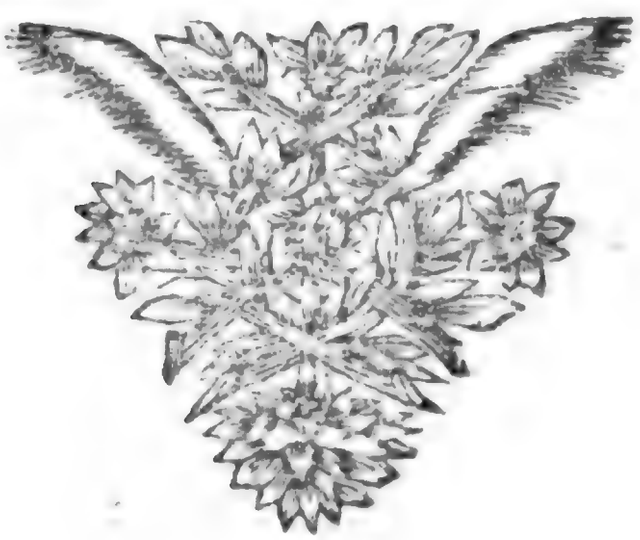

HO-

Digitized by Google

HORATII TURSELLINI
E SOCIETATE JESU,
EPITOMÆ HISTORIARUM
à Mundo condito
LIBER V.

CAPUT I.
FLAVIUS CONSTANTINUS MAGNUS. LICINIUS.
A Christo nato anno CCCIX.

1. FLAVIUS CONSTANTINUS MAGNUS, XXXIV. Romanorum imperator, superiores omnes, virtute pariter & gloriâ, vicit. Euſ. in vita Conſtant. Eutr. l. 10 Zon. l. 3. Conſtantinus Magnus & Licinius impp. anno Chriſti 309.

2. Is, ceteris fratribus, aliâ matre genitis, Conſtantii patris teſtamento prælatus, in Italiam cum exercitu venit. Socr. l. 1. Hiſt. eccl. Oroſ. l. 7.

3. Romam, imperii caput, à Maxentio tyranno occupatam, divinitus liberavit. Nam, cœleſtis crucis oſtento erectus, & ejus effigiem pro ſigno præferens, ad pontem Milvium proſpere Niceph. l. 7. Roma tyrannide Maxentii liberata.

4.

Maxentii exitus. ſpere cum hoſte conflixit; Maxentioque in tranſitu è navi in Tiberim prolapſo, & gurgitibus hauſto, triumphans urbem, tyrannide ereptam, init. Cujus 5.

Conſtantini triumphus.

Triumphi monumenta. triumphi monumentum apud amphitheatrum arcus triumphalis exſtat. Ejus 6. quoque ſtatua, crucem manu prætendens, in foro poſita, victoriæ, crucis beneficio partæ, argumentum. Inde, 7. SS. Petri & Paulli apoſtolorum admonitu à Silveſtro pontifice baptizatus, abſtersâ leprâ, Chriſtianam religionem non minus impenſe fovit, quam ſuperſtitionem ethnicorum afflixit. Itaque dubium reliquit, plurane templa araſque deorum everterit, an Chriſto ſanctisque martyribus excitarit. 8.

Niceph. l. 7.

Conſtantini baptiſmus.

Licinius Orientis imp. LICINIUS interim, à Galerio Maximiano Cæſar creatus, Orientis obtinebat imperium, homo ingenio aſper & infeſtus literis, quas propter ſummam inſcitiam peſtem publicam nominabat. Igitur, etſi Conſtantino affinitate junctus, (Conſtantiam quippe ejus ſororem duxerat) Chriſtianos hoſtilem in modum vexare cœpit. Sed Conſtantino affinitate potior religio fuit. Nam, Licinio fruſtra monito, ut ab impio conſilio deſiſteret, pium bellum intulit; debellato vitam cum impe- 9. 10. 11. 12.

Zon. l 3.

Licinius imp. ob inſcitiam literis infeſtus.

Perſecutio Chriſtianorum Liciniana.

13. imperio ademit. Ita uſquequaque pax ecclesiæ & otium partum. Licinii mors.

14. CONSTANTINUS porro, rerum potitus, Gothos, Thraciam populantes, perdomuit, egregiasque victorias crucis, quam in vexillo præferebat, beneficio de barbaris reportavit. Pace partâ, etiam ab Indis legatos cum muneribus accepit. Nec major illi Romanæ rei, quam Chriſtianæ, pacandæ cura fuit. Diſcordes inter ſe epiſcopos reconciliare ſtuduit, Nicæno concilio amplius CCC. epiſcoporum, cui ipſe interfuit, coacto. Quo concilio Ariana hæreſis, divinitatem Chriſto adimens, damnata eſt. Conſtantinus ſolus imp. Euſ. in vita Conſtant. Socr. l. 1. Theod. l. 1. Soz. om. l. Zon. l. 3. Concilium Nicænum.

19. Præcipua inibi Conſtantini moderatio ac pietas enituit. Tanto quippe honore epiſcopos coluit, ut poſtremus ſederet Auguſtus. Criminoſos diſſidentium epiſcoporum libellos in ignem conjecit, dictitans, *Ego vero, epiſcopum delinquentem ſi viderem, vel hac purpurâ operirem.* Conſtantini imp. modeſtia. Conſtantini dictum.

22. Spiridioni, epiſcopo Trimithuntis in Cypro, effoſſum ob Chriſti confeſſionem oculum exoſculatus eſt, beatos prædicans talia pro Chriſto perpeſſos. Spiridion antiſtes Trimithuntis.

23. Exin, pontificis Rom. verecundiâ ſedem imperii alio transferendum ratus, Byzantii in Thra-

Conſtantinopolis nova Roma.

Thracia novam Romam, transſcriptâ magnâ Romanæ nobilitatis parte, condidit; eamque Conſtantinopolim ſuo nomine appellavit. Ceterum crudelitas, alieniſſimum à gravitate principis vitium, magnam ejus nomini impoſuit labem. Namque, (a) ad deteriora credenda pronus, Criſpum Cæſarem, filium ſuum, falſo Fauſtæ novercæ crimine circumventum, ſupplicio affecit. Quamquam, Auguſtæ libidine ac fraude deinde perſpectâ, juſtas ex ea expetiit pœnas. Veriſimile autem eſt, quod nonnulli tradunt, Criſpi cædem Conſtantini baptiſmo priorem fuiſſe. Ad ultimum XXXI. imperii anno deceſſit, optimus utique princeps, niſi ejus gloriam extrema tempora deformaſſent.

Conſtantini crudelitas. 24.

25. Zon. l. 13.

26.

27.

Criſpi mors.

28.

Arnobius. Lactantius Firmianus. Donatus grammat. Victorinus Rhetor. Euſebius Cæſarienſ. Juvencus poëta. S. Nicolaus. S. Paullus eremita. S. Antonius Abbas.

Hujus principatus & doctis, & ſanctis viris inſignis fuit. Per ea tempora Arnobius, Lactantius Firmianus, Criſpi Cæſaris magiſter, Donatus grammaticus, & Victorinus rhetor, præceptores Hieronymi, viguere. Euſebius item Cæſarienſis, Juvencus poëta, S. Nicolaus Mireæ epiſcopus, S. Paullus eremita, & S. Antonius Magnus, cujus pre-

29.

30.

31.

(a) *Al. edd. non habent hæc:* ad deteriora credenda pronus.

precibus Conſtantinus ſe ac liberos impenſe per literas commendavit.

CAP. II.

CONSTANTINUS. CONSTANTIUS. CONSTANS.

A Chriſto nato anno CCCXL.

Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans impp. anno Chriſti 340.

1. CONSTANTINUS, CONSTANTIUS, & CONSTANS, Magno Conſtantino geniti, diviſum à patre accepe-
Socr. l. 1. Theodor. l. 2. Sozom. l. 3. & 4. runt imperium. Sed latius imperandi
2. cupido fratres in mutuam perniciem
Zon. l. 3. armavit.

Amm. Marc. Ruff. l. 2. Eutrop. l. 10. CONSTANTINUS, natu maximus, Conſtanti fratri impium bellum intulit. Igitur ad Aquilejam à fratris ducibus
3. per inſidias necatur, nondum expleto Conſtantini imp. mors.
4. triennio.
5. CONSTANS victor, transalpinis inde gentibus domitis, Magnentii comitis dolo exſtinguitur, cum imperaſſet
6. annos XIII. Ita Rom. imperium ad Conſtantis imp. mors. unum revolvitur.
7. CONSTANTIUS ergo, Magnentio Conſtantius ſolus imp. debellato, ut ſolus ac ſecurus imperaret, Gallum Cæſarem patruelem in-
8. teremit. Cujus parricidii furiis agitatus, eo demꝛntiæ venit, ut fieret
9. Arianus. Itaque ab eo Athanaſius, Conſtantius imp. Arianus, Alexan-

Athanaſii Alex. epiſcopi exilium. Alexandrinus epiſcopus, idemque Arii exagitator, in exilium ejectus, vir utique virtute fideque longe clariſſimus, quo pene uno eâ tempeſtate res catholica ſtetit. Liberius quoque Rom. pontifex, Arianæ hæreſis oppugnator, & Athanaſii fautor, urbe pulſus. Ariana peſtis toto pene terrarum orbe propagata. Nec impune; quippe & à Perſis magnas Conſtantius accepit clades; & Julianus Cæſar, Galli frater germanus, ad Alemannos comprimendos ab ipſo miſſus in Galliam, re bene geſtâ, Auguſtus ab exercitu eſt appellatus. Quæ fama Conſtantium adeo perculit, ut, verſis ad bellum civile armis, exſtingueretur in via, anno, quam imperare occeperat, XXIV.

Liberii, Rom. pontif. exilium. 10.

Ariana hæreſis propagata. 11, 12.

13.

Templum S. Mariæ ad nives. Hoc imperante Liberius pontifex B. Mariæ templum, æſtivæ nivis miraculo inclitum, in colle Exquilino condidit. Macedonius hæreſiarcha, divinitatem Spiritui ſancto adimens, exſtitit. Hilarius, Pictavorum antiſtes, Arianis cum Athanaſio ſeſe objecit.

14.

Macedonius hæreſiarcha. 15.

S. Hilarius Pictavorum antiſtes, 16.

CAP.

CAP. III.

JULIANUS.

A Chriſto nato anno CCCLXIV.

Julianus apoſtata imp. anno Chriſti 364.

1. JULIANUS, imperio potitus, Chriſtianam religionem deſeruit, ex quo Apoſtatæ ei cognomen fuit. Socr. l. 3. Theodor. l. 3.

2. Is, deorum cultum reſtituens, non crudelius, quam callidius, Chriſtianum nomen afflixit. Sozom. l. 5. & 6. Zon. l. 13.

3. Christianorum animos, illecebris magis, quam cruciatibus, tentabat, hoc pernicioſior hoſtis, quo lenior. Si quos ob religionem morte multabat, alias ſuppli- Ammian. l. 16. ad l. 25.

4. cii cauſſas præferebat. Studia bonarum artium, ethnicis libris Chriſtianisque magiſtris ademtis, adimere

5. conabatur Chriſtianæ juventuti Quæ res Gregorium Nazianzenum impulit ad condenda carmina, ne tenera ætas Gregorius Nazianzenus.

6. poëticæ facultatis expers foret. Sed non diu occultum rei Chriſtianæ vexatorem Deus tulit, qui apertos tulerat.

7. Altero anno, cum bellum Perſis intuliſſet, ducis fraude perductus in inſidias, cecidit, non ſine magna ſuorum ſtrage. Sunt, qui ſagittâ de cœlo miſsâ transfixum exclamaſſe ferant, Juliani imp. exitus.

8. VICISTI GALILÆE, ſic enim Chri-

9.

ſtum per ludibrium appellabat. Ita impius impie occubuit.

CAP. IV.

JOVIANUS.

A Chriſto nato anno CCCLXVI.

Jovianus imp. anno Chriſti 366.

JOVIANUS, ſeu JOVINIANUS, ab exercitu creatus Auguſtus, imperium ſuſcipere noluit prius, quam duces militesque omnes Chriſtianos ſe fore profeſſi ſunt. Pacem cum Sapore, Perſarum rege, turpibus quidem, ſed neceſſariis conditionibus fecit. Magna Meſopotamiæ pars hoſti conceſſa: legionesque Rom. ſub jugum miſſæ. Inde, Conſtantinopolim petens, ſeu cruditate, ſeu recenti tectorio gravique prunarum vapore, exanimatur, menſe VII. Imperator adepto imperio clarior, quam geſto.

1. Ammian. l. 25. & 26. Socr. l. 3. Theod. l. 4.

2. Sozom. l. 6.

3. Zon. l. 2. Ruff. l. 3.

4.

Joviani imp. obitus.

5.

CAP. V.

VALENTINIANUS. VALENS.

A Chriſto nato anno CCCLXVII.

Valentinianus & Valens imp. anno Chriſti 367.

VALENTINIANUS, ab Juliano ob religionem tribunatu motus, Joviano ſucceſſit, Deo probrum in decus vertente. Is Valentem fratrem, in imperii ſocietatem adſcitum, Orienti præ-

1. Amm. l. 26. Ruff. l. 2. Socr. l. 4.

Valentinianus & Valens fratres.

2. Theod. l. 4.

Sozom. l. 6. Zon l. 3. præpoſuit: Gratianum filium, egregiâ indole puerum, creavit Cæſarem. Princeps fuit non pace ſolum, ſed etiam bello, clarus. Præcipua ejus laus amor juſtitiæ. In magiſtratus, injuriæ convictos, graviter animadvertebat, primam Principi juſtitiæ curam eſſe oportere dictitans. Procopium tyrannum oppreſſit: Saxones, Romanis finibus imminentes, arcuit. Firmum, Africæ tyrannum, debellavit. Ceterum, in Pannoniam ad Sarmatarum arma coërcenda profectus, ſubitâ ſanguinis profuſione exanimatur. Annos imperavit XI. Princeps vel factis egregiis, vel Gratiano filio, memorandus.

Gratianus Valentiniani filius.

Juſtitiæ amor.

Procopius tyrannus.

Firmus tyrannus.

Valentiniani mors.

Amm. l. 27 ad l. 31. Socr. l. 4. Theod. l. 4 Soz. l. 6. Zon. l. 3. Ruff. l. 2. VALENS interim haud pari laude in Oriente imperavit. Hic, ab Eudoxio Ariano epiſcopo baptizatus, Arianâque contactus peſte, catholicum nomen in Oriente vexavit fœdum in modum. Baſilio Magno infenſus monachos, à piis meditationibus abductos, militaribus addixit miniſteriis. Itaque, etſi ſeras, non leves tamen, Numini pœnas dedit. Gothos, ſedibus ſuis ab Hunnis pulſos, exceperat; quos, baptiſmo expiatos, Arianis epiſcopis & ſacerdotibus datis, Arianâ

Valens Orientis imp. Valens Arianus.

Perſecutio catholicorum Valentis imp.

Baſilius Magnus.

Digitized by Google

infecerat peſte. Hos ipſos expertus 16.
Bellum Gothicum. eſt cœleſtis iræ miniſtros. Nam, ſub- 17.
inde Maximi præfecti, ſub quo me-
rebant, injuriis vexati, arma capiunt,
fuſisque imperatoriis copiis, Thraci-
am ferro flammâque populantur. Ibi 18.
Valens, ſerâ ſubeunte animum pœni-
tentiâ, epiſcopos ceterosque catholi-
cos ab exilio revocat. Inde cum bar- 19.
baris acie decernit. Ceterum, amiſ- 20.
ſo exercitu, ſagittâ ſaucius in deſer-
tam cum refugiſſet caſam, à barbaris
deprehenſus, ſubjecto igni, cum tu-
Valens imp. vivus comburitur. gurio vivus exuritur, inſigne memo-
ris divinæ iræ in impium principem
documentum. Imperium tenuit an- 21.
Themiſtius philoſophus. nos XIV. Quâ tempeſtate Themi- 22.
ſtius viguit philoſophus, Valenti cha-
Auſonius Gallus. rus, Auſonius Gallus, Gratiani Cæ-
ſaris & Paullini, qui poſtea Nolanus
epiſcopus fuit, magiſter. Itemque 23.
Eutropius. Eutropius, Vegetius, Jamblichus Pro-
Vegetius. Jamblichus. cli doctor, Libanius ſophiſta, (a) &
Libanius ſophiſta. Martinus Turonenſis antiſtes, vir ſan-
S. Martinus Turonenſis epiſc. ctitate inſignis ex Hilarii diſciplinâ.

(a) *Al. edd. hab. h. l.* Ammianus Marcellinus hiſtoricus, & Martinus &c.

CAPI

CAP. VI.

GRATIANUS. VALENTINIANUS II.

A Chriſto nato anno CCCLXXVIII.

Gratianus & Valentinianus II. Impp.

1. GRATIANUS interea, Valentiniano patre mortuo, Occidentis adeptus imperium, conſortem adſcivit Valentinianum fratrem. In bonis utique principibus numerandus, parcus cibi ſomnique, libidinis victor, domique ac militiæ clarus. Apud Argentarium, Galliæ oppidum, Chriſto fretus, XXX. Alemannorum millia delevit. Valente patruo Ariano auxilium adverſus barbaros petente, negavit, paternæ videlicet pietatis æmulus, recte cum Dei hoſte belli ſocietatem iniri. Poſt Valentis cladem, rerum potitus majorem curarum ſubiit molem. Itaque Theodoſium, genere Hiſpanum, eximium belli ducem, per quem Thraciam, Hunnis, Alanis, Gothis domitis, pacaverat, coöptat Orientis Auguſtum, imirâ omnino opportunitate. Haud ita multo poſt Maximum, Britanniæ & Galliæ tyrannum, bello petens Andragathi ducis dolo interficitur, anno poſt Valentis caſum VI. Cædis auctor haud

Socr. 5. Theod. l. 5. Sozom. l. 6. & 7.

Ruff. l. 2. Amm. l. 27.

Zon. l. 2.

Gratianus & Valentinianus filii ſuperioris Valentiniani.

Theodoſius Orientis Auguſtus anno Chriſti 378.

Maximus tyrannus.

Gratiani mors.

Ambroſius Mediolanenſis epiſc.

dubius Maximus fuit. Igitur Ambroſius, Mediolanenſis epiſcopus, depulſæ ex Italiæ Arianæ peſtis titulo inclitus, ei ſacris interdixit. 9.

Non facile alia ætas viris, doctrinâ pariter ac ſanctitate claris, illuſtrior notatur. Præter Baſilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, & Ambroſium, Gregorius Nyſſenus, Cæſarius Nazianzeni frater, Cyrillus antiſtes Hieroſolymitanus, Didymus cæcus oculatiſſimus, Ephremus eremita, Damaſus pontifex, Hieronymus, Auguſtinus, Oroſius, Severus Sulpitius, Martini Turonenſis diſcipulus, Caſſianus, & alii enituere. 10. 11.

Gregorius Nyſſenus. Cæſarius Nazianzeni frater. Cyrillus Hieroſolymitanus epiſc. Didymus. Ephremus. Damaſus pontif. Hieronymus. Auguſtinus. Oroſius. Severus Sulpitius. Caſſianus.

CAP. VII.

THEODOSIUS. VALENTINIANUS II.

A Chriſto nato anno CCCLXXXII.

Theodoſius & Valentinianus II. impp. anno Chriſti 382.

THEODOSIUS imperator, non virtute bellicâ, quam pietate, clarior, Valentinianum II. Auguſtum, Gratiani fratrem, à Maximo tyranno ejectum, excepit, Maximoque divinâ magis, quam humanâ, ope debellato, reſtituit in Occidentis imperium. Inde, de inſigni Theſſaloni- 1. 2.

Socr. l. 5. Theod. l. 5. Ruff. l. 2. Soz. l. 7. Zon. l. 3. Paull. Diac. l. 12.

Valentinianus II. in occidentis imperium reſtitutus.

cen-

censium (magiſtratus quippe aliquot injurioſe tractatos ſaxis obruerant) insolentiâ commonefactus, adeo exarſit irâ, ut cives pene omnes, in theatrum coactos, contrucidaret immiſſis legionibus. Thessalonicensium cædes.

3. Sed mox Mediolani, ob cædem Theſſalonicæ factam, ab Ambroſio epiſcopo templi aditu prohibitus paruit, & publicam pœnam, ab illo impoſitam, rite perſolvit, admirabilior pœnitentiæ commendatione poſt lapſum, quam antea innocentiæ. Ambroſio paret Theodoſius.

4. Nec tamen ab Ambroſio in ſacram ædem admiſſus eſt prius, quam lege cavit, ne capitales ſententiæ ante trigeſimum diem ratæ haberentur, nimirum ut iracundo principi facultas foret eas revocandi, ſpatio iræ dato.

5. Quæ deinde lex Antiochiæ ſaluti fuit: eam etenim urbem Theodoſius ob raptatam Flacillæ Auguſtæ in civium ſeditione ſtatuam, cæſis ſeditioſis omnibus, everti quidem juſſerat; ſed mox, intra trigeſimum diem placatus Macedonii ſancti eremitæ voce monentis, ne propter mulieris imaginem tot homines, imagines Dei, perderet, civibus pariter & urbi pepercit. Antiochensium periculum. Flacilla Theodoſii imp. uxor. Macedonius eremita.

6. Inter hæc VALENTINIANUS Auguſtus Arbogaſtis comitis fraude ſtran- Valentinianus II. imp. ſtrangulatus.

Socr. l. 5.

gulatus eſt, atque, ut voluntaria mors videretur, laqueo ſuſpenſus. Itaque Theodoſius Eugenium & Arbogaſtem tyrannos, cœlo ac tempeſtate favente, victor oppreſſit. Inde Arcadium & Honorium filios Cæſares creavit, quos adhuc pueros Arſenio præceptori commendans, eos non ut Cæſares, ſed ut diſcipulos, tractari, &, ſi quid deliquiſſent, etiam verberibus excipi juſſit. Itaque cum, forte ſcholam aliquando ingreſſus, præceptorem ſtantem, filios in ſellis conſidentes, conſpexiſſet, rei indignitate motus Arſenium ſedentem docere, Cæſares ſtantes audire, voluit; tantum magiſtro auctoritatis tribuebat. Ceterum Arſenius ſubinde aulæ prætulit ſolitudinem. Theodoſius porro, Arcadio & Honorio heredibus imperii relictis, moritur, nulli imperatorum ſecundus, ſi tam potens iræ fuiſſet, quam pius ac felix fuit. Principatum tenuit annos XVII, hoc eſt, cum Gratiano, & Valentiniano annos IV, cum Valentiniano tantum annos X, ſolus annos fere tres.

Sozom. l. 7.

7.

Eugenius & Arbogaſtes tyranni.

8.

Arcadius & Honorius, Theodoſii imp. filii, creati Cæſares.

Arſenius Cæſarum magiſter.

9.

10.

Arcadius & Honorius imperii heredes.

11.

12.

CAP.

CAP. VIII.

ARCADIUS. HONORIUS.

A Chriſto nato anno CCCXCV.

Areadius & Honorius impp. anno Chriſti 395.

1. ARCADIUS & HONORIUS, adhuc pue-
Socr. l. 6. Theod. l. 5. Zon. l. 13. Niceph. l. 13. ri, ita à Theodoſio patre acce-
perunt imperium, ut Arcadius in O-
riente, in Occidente Honorius impe-
raret. Ceterum utrumque pueritia
2. opportunum tutorum perfidiæ fecit
Soz. l. 8. Paull. Diac. l. 13. non ſine gravi diſcrimine imperii. Gil-
do, Arcadii tutor, Africam regnique
faſtigium occupare conatus eſt. Sed,
3. per Maſcezelem ducem, eumdemque
4. fratrem ſuum, parvâ manu oppreſſus,
debitas perfidiæ pœnas luit, Deo pro
pupillo fratrem in fratrem armante.

Anno Chriſti 400. Gildo ex tutore tyrannus.

5. Subinde Stilico, tutor idem ac ſocer
Honorii, per tutelæ ſpeciem princi-
6. patum affectare cœpit. Etenim (*a*)
Rhadagaſium, Gothorum regem, cum
CC. millibus Feſulanis anguſtiis in
Hetruria concluſum ac fame domi-
tum, ſine ferro nuper cum oppreſſiſ-
ſet; opibus ac factis ingens, turbarum
omnium ſemina jecit in Occidente.

Stilico per tutelam tyrannidem affectat.

Rhadagaſius Gothorum rex fame enectus.

7. Itaque Vandalos, unde ipſe erat, Sue-
vos, Alanos, Burgundiones, omnem-

Vandali, Suevi, Alani, Burgun-

(*a*) *Potius* Rodagaiſus *fuit appellatus.*

diones evocati.

que barbariam excivit in Gallias, eâ quidem mente, ut, turbatâ re Romanâ, ex turbis Eucherio filio imperium quæreret. Ad hæc Alaricum, Gothorum regem, conceſſas ab Honorio in Gallia ſedes petentem, irritavit, ut aliquid hinc quoque turbarum oriretur. 8.

Alaricus Gothorum rex irritatus.

Jo. Chryſoſtomi patriarchæ Conſtantinopolitani exilium.

Inter hæc Arcadius Joannem Chryſoſtomum, Conſtantinopolitanum antiſtitem, Eudoxiæ uxoris inſtinctu cum ejeciſſet in exilium; brevi ipſe cum Auguſta ceſſit è vita, anno principatus ſui XIII. Moriens Theodoſio filio imperium per manus tradit. Sed cum probe noſſet, Honorium fratrem ſibi perinfenſum eſſe, timens, ne quid inſidiarum poſt ſuum obitum Theodoſio puero (erat ſiquidem annorum octo) eſſet moliturus, Iſdegerdi, Perſarum regi, quo cum fœdus pridem inierat, ejus tutelam permiſit: ita felici magis, quam prudenti conſilio, quem pupillo imperatori hoſtem metuebat, tutorem fautoremque fecit. 9. 10. 11.

Eudoxia uxor Arcadii.

Theodoſius, Arcadii filius, heres imperii.

Theodoſius puer annorum octo.

Iſdegerdes, Perſarum rex, Theodoſii junioris tutor.

Paull. Diac. l. 13.

Cap.

CAP. IX.

HONORIUS. THEODOSIUS II.

A Chriſto nato anno CCCCVIII.

Honorius & Theodoſius II. junior impp. anno Chriſti 408.

1. THEODOSIUS inde junior cum
Socr. l. 7. Honorio patruo imperitavit, e-
Soz. l. 9. tiamnum puer. Sed puero imperium
2. non tam regis Perſarum, quam Pul-
Zon. l. 3. cheriæ ſororis, memorabili tutelâ ſte-
Euag. l. 1 tit. Quippe Pulcheria, virgo ſanctiſ-
Niceph. l. 14. ſima, divinitus edocta, tenerum im-
3. peratorem ad omnia imperatoria mu-
Oroſ. l. 7. nera inſtituit, & tantiſper, dum ille
Paull. Diac. l. 14. adoleſceret, Orientem cum laude rexit.

Pulcheria Theodoſii junioris ſoror.

4. Hæc inter Stiliconis, Eucherio filio ambientis imperium, detecta fraus, & ipſe cum filio, juſſu Honorii, interfectus. Nec tamen periculum omnino diſcuſſum. Alaricus, vel recenti Stiliconis injuriâ, vel cæſi ab eodem Rhadagaſii regis memoriâ, commotus Romam ex improviſo adortus capit, diripitque. Valuere tamen apud barbarum & Arianum regem humanitas & religio. Civibus temperatum, in tecta ſævitum eſt, templis & ſacris vaſis intactis. Capta urbs à Gothis anno poſt Chriſtum natum CCCCX. qui mox, Romanâ veluti non contenti

Stiliconis & Eucherii filii exitus.

Roma ab Alarico Gothorum rege capta, anno Chriſti 410.

ti prædâ, Campaniam, Lucaniam, Brutios populati, Alaricum regem ad Conſentiam amiſere. Cui ſublectus Athaulphus, Romam cum remigraſſet, corradit, quod prior clades reliquum fecerat: Placidiam, Honorii ſororem, in Hiſpanias abducit, quæ, hoſti nuptiis juncta, efferatum barbari regis ingenium adeo mitigavit, ut rem Romanam, quam delere moliebatur, fulcire niteretur, fautor ex hoſte factus. Itaque, de pace agitans cum Romanis, apud Barcinonem à ſuis interficitur. Sigericus inde rex creatus. cujus, quia idem animus, idem etiam exitus fuit. Huic ſubrogatus Vallia rex, & ſibi & Romanis felicior. Is, pace cum Honorio factâ, Placidiam ei ſororem reddidit, quæ Conſtantio, clariſſimo duci, exinde nupſit. Pax ita Gothis data, ut Aquitaniam omnem & certas quasdam provinciæ Narbonenſis urbes obtinerent. Hi, quod in occaſum ſolis vergerent, Viſigothi ipſorum linguâ appellati. Nam Oſtrogothi dicti, qui deinde Italiam tenuere, quod ſpectarent ſolem orientem. Porro Vandali, Suevi, Alanique, Gallias depopulati, Viſigothorum metu tranſierunt in Hiſpaniam.

Alaricus moritur ad Conſentiam. 10.

Roma ab Athaulpho Gothorum rege capta.

Placidia Honorii imp. ſoror, uxor Athaulphi. 11.

Sigericus rex Gothorum. 12.

Vallia rex Gothorum. 13.

14.

Pax cum Gothis. 15.

16.

Viſigothi. Oſtrogothi. Paull. Diac. 17.

18. Iſidor.

Hos

19. Hos ſubinde Vallias rex, bello perſe-
20. cutus, magnis affecit cladibus. Soli Burgun-
Socr. l. 7. Burgundiones ex barbaris, quos Sti- diones Chriſtiani
lico exciverat, Chriſtianam religio- fiunt.
nem per id tempus amplexi, in Gallia
ad Rhenum conſederunt, (*a*) ac re-
gioni Burgundiæ nomen fecerunt. Burgundia.
21. Placidia interim, viro orbata, & ab
Honorio fratre pulſa, cum Valenti- Valenti-
niano filio Conſtantinopolim ad Theo- nianus III.
22. doſium confugit. Nec ita multo poſt filius Placi-
Paull. Diac. Honorius, nullâ relictâ ſtirpe, Ro- diæ.
mæ deceſſit, anno imperii ſui XXVIII. Honorii imp. obi-
23. Ejus corpus porphyretico Mauſoleo il- tus.
latum, quod in baſilicæ S. Petri atrio
24. viſitur. Imperavit cum Arcadio fra-
tre annos XIII. cum Theodoſio Ju-
25. niore, fratris filio, annos XV. Bien-
Socr. l. 7. c. 18. nio antequam decederet, ſævitum in
Theodoret. l. 5. c. 39. Perſide in Chriſtianum nomen, ſive ab Perſecutio in Chriſtianos excitata in Perſide anno Chriſti 420.
Iſdegerde, rege Perſarum, ſive ab ejus
filio Bararane.
26. Ejus principatus illuſtribus poëtis Claudia-
floruit, Claudiano, Prudentio, Se- nus.
dulio, & Paullino, (*b*) qui, deinde Pruden-
Nolanus epiſcopus, ſanctimoniâ inſi- tius.
gnis Sedulius.
Paullinus.

(*a*) *Al. edd.* mox verſus occidentem ſolem progreſſi, ac regioni &c.

(*b*) *Al. edd. ita habent*: qui etiam Nolanus epiſcopus, ſanctimoniâ inſignis, & mirus charitate adverſus pauperes & captivos exſtitit, *omiſſa* Poſidonii *mentione*,

Posidonius. gnis exstitit, & Posidonio S. Augustini discipulo.

CAP. X.

THEODOSIUS II. VALENTINIANUS III.

A Christo nato anno CCCCXXIII.

Theodosius II, dictus Junior, & Valentinianus III. impp. anno Christi 423.

VALENTINIANUS III, THEODOSII II. consobrinus, adhuc puer, Occidentis Augustus à Theodosio coöptatus, principatum gessit multiplici clade ac demum occasu imperii infamem. 1. Socr. l. 7. Niceph. l. 14. Euagr. l. 1. Zon. l. 3. Cedren.

Meroveus rex Francorum.

Meroveus quippe, rex Francorum, Rheno trajecto, Galliæ partem occupavit. 2. Paull. Diac. l. 14. & 15.

Attila Hunnorum rex.

Attila, Hunnorum rex, cum CCCC. armatorum millibus invasit Gallias. 3.

Aëtius Patricius.

Aëtius, Patricii titulo insignis, singulari consilio ac virtute barbari regis impetum repressit avertitque. 4. Zos. l. 9.

Bonifacius Africæ tyrannus.

Subinde Bonifacius, dux bellicis laudibus clarus, à Castino Cæsaris duce graviter læsus, & in suspicionem defectionis apud Valentinianum adductus, ab eo defecit; Africâque occupatâ, adversus Valentiniani classem externa auxilia parans, Vandalos Alanosque evocavit ex Hispania. 5.

Africa à Vandalis occupata, & Arii errore infecta.

Barbari, auxilio acciti, exitio fuere. 6. Quippe Africam, populationibus vexatam, Arianâ in- 7.

su-

8. ſuper labe polluerunt. Ita Africa
9. Vandalorum ditionis facta. Eâ tem- S Auguſtini obitus anno Chriſti 430
Roſid. c 28. & 29. peſtate Auguſtinus, Hippone à Vandalis obſeſſus, exceſſit è vita.
10. Haud meliore eventu Britannia, Britannia ab Anglis ſubacta.
Sigeb. Chron. militibus ac ducibus à Valentiniano exhauſta, barbarorum auxilia excivit.
11. Angli, gens Saxonum, à Britannis adverſus Scotos Pictoſque, è Scythia oriundos, acciti, fractâ horum audaciâ, ipſi, affluentibus ſubinde novis à Saxonia copiis, Britanniam ſubegerunt.
12. Itaque Britannorum plerique, injuriis Anglorum coacti vexatique, in eam Galliæ partem, quæ peninſulæ modo in Oceanum excurrit, commigrarunt, cui deinde Britanniæ nomen inditum; exin Anglia fuit, quæ olim Britannia fuerat, niſi quod inſulæ partem Scoti obtinuerunt, à qui- Britannia in Gallia. Anglia.
13. bus Scotia eſt appellata. Ceterum Scotia.
ſubinde & Africæ & Britanniæ damna Scotiæ & Hiberniæ ad Chriſti Scoti & Hiberni Chriſto ſe aggregant.
14. fidem acceſſio ſarſit. Itaque à Cœleſtino, Rom. Pontifice, Palladius epiſcopus ad Scotos, Patricius ad Hiber- Cœleſtinus pontif. Palladius epiſc.
15. nos deſtinati. Africa quoque ex fœdere inter Valentinianum & (*a*) Gen- S. Patricius.
16. ſericum diviſa. Sed tamen Catholi-

ca

(*a*) *Vel potius* Gaiſericum.

Genſericus rex Arianus.

ca religio ab Ariano rege Genſerico vexata eſt. Eadem tempeſtate, cum promiſſa mortuorum anaſtaſis in dubium veniſſet, mirâ opportunitate huic malo obviam itum eſt. Septem martyres Epheſi in ſpeluncâ, à Decio imperatore olim obſtructâ, ac tum forte patefactâ, reperti: qui, continuato per CC. prope annos ſomno, excitati revocandorum ad vitam mortuorum adfirmarunt fidem. Theodoſius porro, Bononienſi academiâ inſtitutâ, XLIII. quam imperare cœperat anno, ſine ulla ſtirpe moriens, vacuum herede Orientis imperium reliquit. Imperavit cum Honorio patruo annos XV, cum Valentiniano conſobrino annos XXVIII.

17. Greg. Turon. l. 1. d. Glor. Mart. c. 95.

Septem dormientes

18.

Bononienſis academia.

19.

Theodoſii II. imp. obitus.

20.

Ejus ætas, ingeniorum ſatis ferax, Theodoretum, Socratem, Sozomenum, hiſtoricos nobiles; Proclum, Proſperum Aquitanicum, Euodium, Maximum Taurinenſem epiſcopum, & alios viros doctos effudit.

21.

Theodoretus.
Socrates.
Sozomenus.
Proclus.
Proſper Aquitan.
Euodius.
Maximus Taurinenſis epiſc.

CAP. XI.

VALENTINIANUS III. MARCIANUS.

A Chriſto nato anno CCCCLI.

Valentinianus III. & Marcia-

MARCIANUS inde ob inſignem pro-

1.

bi-

Evagr. l. 2. Nicéph. l. 13 Zon. l. 13.

bitatem ac prudentiam ex gregario milite Auguſtus Orientis eſt creatus. Huic haud major fuit imperii cura, quam pacis. Quippe ſolitus erat dicere, *Imperatori abſtinendum bello, quamdiu honeſtâ pace frui liceret.* Ceterum, dum Oriens longâ pace floret, Occidentis imperium, Valentiniani principis inertiâ, variis concuſſum cladibus ruit Attila, Hunnorum rex, recens ab excidio Aquilejæ, Patavium, Veronam, Vicentiam, Brixiam, magnamque Galliæ Ciſalpinæ partem vaſtavit impune. Quâ tempeſtate Venetæ regionis incolæ, in paludes ſinus Hadriatici confugientes, nobiliſſimæ Venetiarum urbis ignobilia fundamenta jecere. Porro Attila, victoriis ferox, jam infeſto exercitu Romam petebat, imperii caput; cum Leo pontifex, cognomento Magnus, barbaro regi ad Mincium amnem occurrit; divinâque eloquentiâ perſuadet, ut, converſis repente ſignis, abiret. Ceterum haud multo poſt, invadere denuo Italiam moliens, in nuptiali convivio cum ſe vino oneraſſet, ingentem vim ſanguinis profudit. Ita homo, cruoris humani ſitientiſſimus, ſuo cruore ſuffocatus exſtinguitur.

Marciani nus impp. anno Chriſti 451.

Marciani dictum.

Cedren. Paull. Diac. l. 15.

Valentiniani inertia.

Magna Galliæ Ciſalpinæ pars vaſtata ab Attila.

Venetæ urbis origo.

Leo Magnus pontifex.

Attilæ exitus.

Aëtii cædes. Subinde Valentinianus, Aëtii fortu- 10.
nam ſuſpectam habens, virum egre-
gium, quo Galliæ & Occidentis ſalus
nitebatur, interficiendum curavit: nec
impune. Aëtii miles, ſive irâ ſtimu- 11
lante, ſeu Maximi tyranni promiſſis
oneratus, ipſum obtruncat Auguſtum
Valentiniani III. imp cæſes. anno ejus principatus XXX. & cum
Occidentis imperium diſcerptum à barbaris. imperatore imperium concidit Occi-
dentis. Barbari namque, omni metu 12.
liberi ac ſoluti, paſſim volitare, im-
periumque Romanum diſcerpere cœ-
perunt. Franci, Meroveo rege, Pa- 13.
riſios eamque Galliæ partem, quæ de-
inde Francia dicta eſt, occuparunt.
Viſigothi, Euricii regis ductu, Hi- 14.
Maximus tyrannus Romam capit. ſpaniam ſubegerunt. Maximus tyran- 15.
nus, Româ armis occupatâ, Eudo-
xiam, Valentiniani imperatoris con-
jugem, connubio ſibi junxit invitam.
Illa igitur, amens irâ, & ulciſcendæ 16.
injuriæ avida, Genſericum, Vandalo-
rum regem, arceſſit ex Africa, tyran-
num oppreſſura patriæ ruinâ. Sed, un- 17.
de mali remedium petebatur, majus
Maximi tyranni cædes. exſtitit malum. Rex barbarus, Maxi- 18.
mo interfecto, Romam capit, hoſti-
Roma capta à Genſerico Vandalorum rege, lem in modum direpturus; niſi Leo
pontifex victoris leniſſet iram. Ce- 19.
terum ille, Romanis ſpoliis onuſtus,
ipſam

ipſam Eudoxiam Auguſtam, Theodoſii filiam, una cum liberis Kartha- Eudoxia uxor Valentiniani, ac filia Theodoſii, captiva.
20. ginem abducit. Vandali, Neapolim, Nolam, Campaniamque omnem populati, aſportarunt in Africam ingen-
21. tem numerum captivorum. (*a*) Qua tempeſtate Paullini Nolani epiſcopi memorabilis erga captivos charitas exſtitit.

22. At Marcianus Auguſtus VII. imperii ſui anno ſuorum fraude periit cum ingenti famâ probitatis. Marciani imp. interitus.

(*a*) *Al. edd. hab. omittunt ea, quæ ſequuntur de* Paullino.

CAP. XII.

LEO I.

A Chriſto nato anno CCCCLVII.

1. LEO I. (*a*) Græcus Marciano ſucce- Leo I. imp. anno Chriſti 457.
Euag l 2 dit in Orientali imperio. Impe-
2. rator infelix eſt habitus: ejus quippe principatum multi & atroces caſus in-
3. famen fecerunt. Regia urbs fortuito
Zon. l. 3. incendio deformata. Claſſis amplius
4. MC. navium, quæ adverſus Genſeri-
Niceph. l. 13. cum, Africæ tyrannum, deſtinata erat, inertiâ Baſiliſci ducis amiſſa. Su-
5. per hæc Occidentis imperium exſtinctum eſt. Namque Avitus, Majo- Avitus.
Paull. Diac. l. 15 & 16.
6. rianus, Severus, Anthemius, Olybrius, Majorianus. Severus. Anthemius. Olybrius.

(*a*) *Al. edd. hab.* Thrax genere.

Digitized by Google

Glycerius. Julius Nepos. brius, Glycerius, Julius Nepos in Occidente, partim tyranni, partim imperatores, exſtitere. Quorum pleroſque Ricimer patricius, genere Gothus, ad imperium elatos necavit. Idem, Anthemio Cæſari, ſocero ſuo, infenſus, urbem obſeſſam vi cepit, captam magnâ diruit ex parte: ut urbs illa, omnium gentium domitrix, quater uno ſeculo conculcaretur à barbaris; ſemel à Vandalis, ter à Gothis. Alii deinceps ſub occaſum imperii Romani, ſeu tyranni, ſeu imperatores, Oreſtes & Auguſtulus exorti Ceterum Odoacer, Herulorum rex, è Pannonia profectus in Italiam, Oreſte acie victo, etiam Auguſtulum, metu exterritum, imperio exuit. Ita Romanum imperium, ab Auguſto ortum, cum Auguſtulo exſtinctum eſt, cum ſtetiſſet annos circiter D. Exinde Leo, Orientis imperator, XVI, quam imperare cœperat, anno moriens, præterito Zenone genero, quod nec animum regium haberet, nec ſpeciem imperio dignam, Leoni, nepoti ex filia, imperium legat. Is tamen, Zenone patre in ſocietatem principatus aſſumto, X. imperii menſe ceſſit è vita.

Roma à Ricimero Gotho capta.

Oreſtes. Auguſtulus

Odoacer, rex Herulorum, potitur Italiâ.

Imperium Romanum exſtinctum.

7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.

HO-

Digitized by Google

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER VI.

CAPUT I.

ZENO.

A Chriſto nato anno CCCCLXXV.

1. Niceph l. 16. Procop. de bel. G. l. 1. Euag. l. 3. Zon. l. 3. 4.

ZENO, Orientis imperator, genere Iſaurus, truculentus idem & effeminatus fuit, inſignique, vel corporis, vel animi, deformitate. Is Odoacrum, Italiæ tyrannum, Theodorici Oſtrogothorum regis ope atque operâ ad Ravennam oppreſſit. Theodorico præmium victoriæ Italia fuit. Ita Roma, omnium gentium olim domina, jugum accepit Gothorum anno à virginis partu CCCCLXXXV. Ceterum per idem tempus Michaël Archangelus templum, in monte Gargano divinâ excava-

Zeno Orientis imp. anno Chriſti 475.

Odoacris exitus.

3. Paull. Diac. l. 16. Annon. l. 1.

Roma à Theodorico Gothorum rege ſubacta anno poſt Chriſtum natum 485.

4. 5.

Michaël Archange-

lus in monte Garganocavatum manu, illuſtri miraculo ſibi adſcivit, inde, velut ex arce, præſidium oppreſſæ laturus Italiæ. Et Zeno, tantorum auctor malorum, brevi pœnas exſolvit. Nam cum, ſive inteſtino dolore, ſive nimio vino, exanimatus corruiſſet; ab ipſa conjuge, ut mature exſtingueretur, ſepulcro illatus eſt vivus, anno, poſtquam imperare cœperat, XVII. Nec lætior (a) Honorici, Vandalorum regis exitus fuit. Is quippe, Genſerico patre immanior, dum Arianæ ſectæ impenſius faveret in Africa, miſerandum in modum rem catholicam afflixit. Epiſcopis amplius (b) CCCC. mutilatis, quorum aliqui vel capti linguis divina myſteria eloquebantur, & in exilium ex Africa ejectis, ipſe ultore Deo periit, à vermibus miſerabili morte conſumtus. At Clodoveus, rex Francorum, à Clotilde uxore Chriſtianâ ad Chriſti cultum illectus, in bello adverſus Alemannos divinam expertus eſt opem. Igitur voti reus à Remigio, Remenſi epiſcopo, baptizatur. Ludovico inde nomen fuit. Et francorum gens, pii regis exemplum ſecuta, Chri-

Zeno imp. ſepultus eſt vivus.

Catholicorum perſecutio Honorici, Vandalorum regis, in Africa.

Honorici mors.

Clodoveus rex Franciæ.

Remigius Remenſis epiſcopus.

6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

Greg. Tur. l. 2. Annon. l. 1.

(a) *Imo potius* Hunericus *fuit appellatus.*
(b) *Imo vero* CCC.

Chriſtianæ religioni ſe aggregavit, anno poſt Chriſtum natum circiter D. Franci baptizantur una cum Clodoveo rege anno poſt Chriſtum natum circ. 500.

15. Annon l. 1. Sigeb. Chron. Itaque Ludovicus rex, Deo favente, Burgundiâ, Aquitaniâ, aliisque regionibus ſubactis, Francici regni fines longe lateque propagavit, ac regiam ſedem

16. Pariſiis ſtatuit. Eodem regnante Genovefa virgo in Francia, Brigitta vidua in Scotia ſanctitatis laude floruerunt. S. Genovefa virgo. S. Brigitta vidua.

17. Theodoricus porro, ad firmandas opes ſtabiliendumque ſibi novum Italiæ regnum affinitate cum Ludovico Franciæ rege juncta, (ejus quippe filiam in matrimonium duxerat) Siciliam aliasque adjacentes Italiæ inſulas Theodoricus Clodovei, ſeu Ludovici, gener.

18. Procop. & Dalmatiam ſuæ ditionis fecit. Ac primo rex barbarus & Arianus vix cuiquam Romanorum Cæſarum moderatione, prudentiâ, liberalitate, juſtitiâ

19. ceſſit. Itaque ſummâ populorum benevolentiâ ac fide pacatam rexit Italiam.

CAP. II.

ANASTASIUS DICORUS.

A Chriſto nato anno CCCCXCII.

1. Niceph. l. 16. Euagr. l. 3. Zon. l. 3. ANASTASIUS DICORUS interim Orientis imperium tenuit ancipiti famâ. Primo, populos tributis oppreſſos levando, venales antea magi- Anaſtaſius Dicorus imp. anno Chriſti 492.

ſtratus gratis mandando, optimos prin- Cedren. Pauil. Diac. l. 17.
Proclus mathematicus. cipes æquavit. Proclum, mathematicis inſignem, in honore habuit; qui, 2.
Archimedis æmulator inclitus, æreis 3.
ſpeculis claſſem Vitaliani Thracis, Byzantium obſidentis, incendit. 4.
Porro Anaſtaſius, Eutychianâ infectus peſte, Theodoricum ipſum barbarum regem
Anaſtaſii imp. crudelitas. ſcelere & inmanitate vicit. Quippe, 5.
catholicis infeſtus, Conſtantinopolitanum antiſtitem exegit. 6.
Hormiſdæ Rom. pontificis legatos, ex quorum
Euodius Ticinenſis epiſcopus. numero Euodius fuit Ticinenſis epiſcopus, ſanctimoniæ laude præclarus,
in conſpectum ſuum venire vetuit; quin etiam labefactæ impoſitis navi,
ut naufragio interirent, omni Græciâ interdixit. Tantum vel Chriſtianæ religionis, vel Rom. pontificis, 7.
Anaſtaſius imp. fulmine ictus. odium animo imbiberat. Ergo haud 8.
ita multo poſt fulmine ictus interiit, inter pauca cœleſtis iræ exempla memorandus. Imperitavit annos XXVIII.
Fama eſt, ei ſub mortem horribilis 9.
viri ſpeciem in ſomnis oblatam, librum tenentis manu, & ſimul increpantis, *En ob tuam improbitatem XIV. tibi vitæ annos deleo*; ut appareret, im-
Vita ob improbitatem diminuitur. proborum vitam, Dei nutu, ſæpe fieri breviorem.

CAP.

CAP. III.

JUSTINUS.

A Chriſto nato anno DXVIII.

1. JUSTINUS exinde, è ſubulco Auguſtus, (ut in omni hominum genere virtus eſſet honorata) Orientem gubernavit, vir pietate clarus, & acerrimus religionis catholicæ propugnator. Quippe Arianis aliisque hæreticis templa ac publicos ademit cœtus. Quamquam ea Joannis Rom. Pontificis rogatu deinde reſtituit. Joannes namque pontifex cum Symmacho, Boëtio, aliisque Romanis ſenatoribus Theodorici regis miſſu Conſtantinopolim ad eum venit, à quo honorifice exceptus eſt, expoſitisque mandatis ac minis barbari regis, niſi Arianis jus priſtinum redderetur, Juſtinum exoravit, ne efferatum regem in Romanæ urbis exitium irritaret. 5. Ita vetus licentia Arianis reddita. 6. Juſtinus vero primus Græcorum imperatorum à Rom. pontifice imperatoriis inſignibus decoratur. 7. At Theodoricus, domeſticorum inſtigantium vocibus plenus, & jam ad deteriora credenda pronus, legatorum gratiam apud Græcum imperatorem primo

Euagr. l. 4. Niceph. l. 17. Zon l. 3 Annon. l. 2. Paull. Diac. l. 17. Blond. l. 3. d 1.

Juſtinus imp. è ſubulco anno Chriſti 518.

Joannes pontifex.

Symmachus. Boëtius.

ſuſpectum habere, deinde ſævire vehementer cœpit. Itaque Symmachum & Boëtium, conſulares viros, ac ſapientiæ famâ illuſtres, ut alios obſcuriores taceam, primum exilio, inde morte multavit. Joannem pontificem, perpetuo carcere maceratum, exſtinxit Verum nec ſera, nec obſcura cœleſtis ira Numinis fuit. Cœnanti impio regi forte caput piſcis ingentis appoſitum erat. Id Symmachi ab ſe nuper occiſi caput viſum eſt, torvis oculis, exſertisque dentibus exitium minitantis. Et horrenda hæc ſpecies tantum illi terroris incuſſit, ut inſolito jactatus horrore moreretur, ſuam in repræſentandis ſuppliciis præcipitem crudelitatem incuſans. Theodorico Amalaſiuntha (*a*) uxor, femina inſigniter literis exculta, cum filio ſuo Athalarico ſucceſſit. Sed brevi filius luxu, mater Theodohati (*b*) novi conjugis fraude, interiit. At Ildericus, ex captivâ Valentiniani Auguſti filiâ genitus, Vandalorum regnum, à Thraſimundo (*c*) patre legatum, maternis conſiliis rexit; epiſcopisque

Obitus Symmachi, Boëtii, & Joannis Rom. pontificis. 8. 9. 10. 11. 12, 13.

Theodorici regis mors. 14.

Amalaſiuntha regina Gothorum cum Athalarico filio. 15.

Ildericus rex Vandalorum catholicos fovet. 16.

Proc. bel. Goth. l. 1.

Procop. l. 1. B. Goth.

Proc. l 1. B. Vandal.

(*a*) *Al. edd.* filia vidua.
(*b*) *Al. edd. hab.* amitini fratris, quem in regis nomen adſciverat, fraude &c.
(*c*) *Al. edd.* patruele,

pisque ab exilio revocatis, catholicam
17. religionem impenſe fovit in Africa. Materna inſtitutio.
Tantum etiam inter barbaros materna
18. diſciplina valuit ad pietatem. S. Fulgentius.

Per eadem tempora Fulgentius Ruſpenſis, & Germanus Pariſienſis, epiſcopi ſanctimoniâ incliti, Caſſiodorus, & Arator poëta viguerunt. S. Germanus. Caſſiodorus. Arator poëta.

CAP. IV.

JUSTINIANUS.

A Chriſto nato anno DXXVII.

1. JUSTINIANUS, (*a*) Juſtini gener he- Juſtinianus imp. anno Chriſti 527.
Euagr. l. 4. Niceph. l. 17. resque, in Oriente imperavit ingenti vel felicitatis, vel ſapientiæ, famâ. Auxit Auguſti gloriam Beli-
2. Procop. l. 1. Annon. l. 1. ſarius, dux bello clariſſimus, ſuperûm dono rei Romanæ datus. Is quippe, Perſis domitis, amiſſa recuperavit. Beliſarii ducis in bello virtus.
3. Gelimere, Vandalorum rege, capto, Gelimer Vandalorum rex captus.
Zon. l. 3. Africam recepit. Inde, victoriis ni-
4. tens, in Italiam ducit exercitum. Re- Africa recepta
Paull. l. 17 & 18. cepta Sicilia de Gothis, Neapolim, Sicilia recuperata.
5. ingenti aquæ ductu aditum præbente, Neapolis per aquæ ductum capta
6. capit diripitque. Protinus Româ, ci-
7. vibus dedentibus, potitur. Exin ur- Roma Beliſario ſe dedit.
8. bem, mœnibus circumdatam, Vitige, Vitiges Gothorum rege, oppugnante, defendit.

(*a*) *Al. edd hab.* Juſtini heres, cujus erat ſororis filius, in Oriente &c.

rex Gothorum. dit. Subinde Vitigem, Mediolani 9.
Italia in Justiniani ditionem redacta per Belisarium. everſorem, bello perſecutus, acciſis Gothorum viribus, univerſam Italiam in Juſtiniani ditionem redegit. Nec 10. major ejus virtus bello Italico, quam fides, exſtitit. Urgentibus Gothis, 11. ut ipſorum & Italiæ regnum acciperet, obſirmato reſtitit animo. Adeo 12.
Beliſarii fides. illi fides regno potior fuit. Itaque 13.
Vitigis rex captus Vitigem, Ravennæ captum, Conſtantinopolim abduxit. Ubi majus e- 14.
Annon. l. 1. Beliſarii moderatio ac fides. tiam dedit fidei moderationisque documentum. Quippe, falſis æmulorum criminibus affectati imperii ſuſpectus Auguſto, ſimul honore atque 15. opibus exutus eſt. Et paulo poſt Auguſtus, Beliſarii præſidio nudatus, 16. conjuratione procerum in ordinem cogitur. Ad Florianum ſenatorem 17. inſignia imperii deferuntur. Hic Be- 18. liſarius, ſtipatus fortiſſimorum juvenum globo, in forum venit, &, novo Cæſare per ſpeciem ſalutationis occiſo, cæſisque conjuratis, tyranni caput cum inſignibus ad Juſtinianum protinus defert, atque in priſtinum faſtigium reſtituit eum, à quo ipſe detractus fuerat per ſummam injuriam de ſuo. Ita & factis crimen diluit, & 19. Auguſtum ſpectatâ fide ſibi devinxit,

ut nemo apud illum honore aut gratiâ
20. prior foret. *Felix*, *ſi plus apud illum*
Zon. l. 3. *Dei*, *quam principis*, *gratia valuiſſet.*
21. Nam, Romam inde reverſus, cum Silverius pontif.
Theodoræ Auguſtæ juſſu Silverium pontificem, vi captum, in Pontiam inſulam relegaſſet, ipſe haud ita mul-
22. to poſt ruit. Byzantii, Juſtiniano Infelix exitus Belliarii.
ſuſpectus inſidiarum, honoris faſtigio dejicitur, & in cuſtodia habitus mœrore atque ærumnis conſumitur, glorioſæ vitæ exitum ſortitus inglorium.

23. Inter hæc Totila, Gothorum rex, Totila Gothorum rex.
Procop. l. 3 B. Goth. vir non paucis regiis virtutibus clarus, Florentiâ tentatâ, Campaniam petens,
24. Caſſinum divertit. Ibi, Benedicti S Benedictus Abbas.
Abbatis vaticinatione erectus mitigatusque, Neapolim, fame domitam, in Neapolis à Totila capta.
25. fidem accepit. Ceterum & civium Totilæ humanitas ac juſtitia.
ſaluti, & mulierum pudori gravi edi-
26. cto exemploque conſuluit. Armigerum ſuum, carum in paucis, qui ingenuæ puellæ vim attuliſſet, ducibus nequidquam reclamantibus, ſupplicio affecit, negans regna ſtare poſſe, ſi
27. diſciplina labaret. Veritus ne, civibus fame enectis, copia ex inopia, ut fit, exitio foret, vetuit quemquam urbem egredi, &, cibariorum quod

ſatis

ſatis eſſet, importare, donec modico cibo deliniretur fames. Romam inde vi capit, & urbem quidem incendit, ſed civibus pepercit, monitorum Benedecti memor. Totâ ſiquidem urbe præcones pronunciare juſſit, ut cives à victorum irâ templorum ſeſe religione defenderent. Ita Roma quartum à Gothis capta direptaque. Sed breve ac peſtiferum Totila inde gaudium abſtulit. Namque haud multo poſt à Narſete eunucho, Juſtiniani duce, acie victus una cum exercitu cæditur. Cum Totila regnum ac nomen Gothorum in Italia deletum, anno, quam ortum erat, circiter LXX. Italia imperio Orientis adjuncta: (a) & Romani pontificis confirmandi jus, imperatori à Vigilio pontifice ultro delatum, fidem Romanæ ſedis adſtrinxit. Juſtinianus porro, animo ad conſtituendum jus civile verſo, ex immenſo librorum aliorum ſuper alios cumulo rem ad pauca redegit volumina, quibus fontes continentur omnis publici privatique juris. Acres quoque leges in impudicos tulit. Puerorum amatoribus, in flagitio deprehenſis,

28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37.

Roma quartum à Gothis capta.

Totila à Narſete victus, cæſuſque.

Regnum Gothorum in Italia deletum.

Italia imperio Orientis adjuncta.

Confirmandi pontificis jus imperatori delatum.

Jus civile in pauca volumina redactum.

Leges Juſtiniani imp.

(a) *Al. edd. recidunt ſequentia uſque ad voc. Juſtinianus.*

ſis, virilitatem exſecabat, dictitans
38. & ſacrilegis præcidi manus. Tandem
ſapientiæ famam religionis inconſtan-
39. tiâ deformavit. Namque, in Euty- Juſtinianus imp. in Eutychianam lapſus hæreſim.
chianam lapſus hæreſim, Agapetum Agapetus pontif.
Rom. pontificem, qui ad eum venerat de pace Italiæ acturus, ſummâ vi in ſuum errorem pertrahere eſt conatus.
40. At ille, ad minas interritus, *Enim vero*, inquit, *credebam me ad Juſtinianum, non ad Diocletianum, ve-*
41. *niſſe.* Libera vox adeo obſtinatum emolliit pectus, ut reſipiſcens pravam
42. reſpueret opinionem. Cæterum vir uxorius Silverium & Vigilium Rom. Vigilius pontif.
pontifices à Theodora Auguſta mul-
43. tari exilio eſt paſſus. Ergo ad ultimum ſapiens ille imperator redactus
44. eſt ad inſaniam. Ita, magnificentiſſimo S. Sophiæ (Dei Patris ſapientia Templum S. Sophiæ. Juſtinianus imp. mente captus moritur.
deſignabatur) templo Byzantii condito, ipſe è vita deceſſit inſanus, documentum quam parum humanæ fidendum
45. dum ſit ſapientiæ. Principatum obtinuit annos XL. uno minus; felicior futurus, ſi breviore uſus eſſet imperio.

46. Juſtiniano imperante Fortunatus Poëta Fortunatus.
poëta, Procopius hiſtoricus, Priſcia- Procopius hiſtoricus.
47. nus grammaticus, clari fuere. Duo Priſcianus grammat.
mo-

monachi, ex India Byzantium profecti, bombycum ova ab Seribus attulerunt, sericique conficiendi rationem Græcos docuerunt; præclarum inventum, (a) nisi materia luxus monachos haberet auctores.

Serici artificium allatum in Græciam.

(a) *Al. edd.* nisi ad materiam luxus mortales abuterentur.

CAP. V.

JUSTINUS JUNIOR.

A Christo nato anno DLXVI.

Justinus II. imp. anno Christi 566.

JUSTINUS JUNIOR à Justiniano avunculo adeo degeneravit, ut non minus ipse suâ stultitiâ afflixerit Romanum imperium, quam ille sapientiâ erexerat. Narsetis quippe gloriæ invidens, inclitum belli pacisque artibus virum Italiæ administratione amovit, Longino Patritio in ejus locum suffecto, qui primus Italiæ Exarchus est appellatus. Narses igitur simul atroci imperatoris injuriâ, simul Sophiæ Augustæ, eunuchum ad pensum revocantis, contumeliâ accensus, iram in rabiem vertit. Et minatus Augustæ dicitur, telam se ejusmodi texturum, quam nec ipsa, nec vir ejus, retexeret. Nec leviora facta dictis fuere. Longobardos, gentem è Scandia

Euagr. l. 5. Niceph. l. 17. Annon. l. 1. Zon. l. 3. Paul. Diac. l. 18.

Longinus Patritius primus Exarchus Italiæ.

Narses Eunuchus, Sophia Augusta.

Longobardi à

1. 2. 3. 4. 5. 6.

dia oriundam, quorum forti fidelique operâ uſus erat in Gothis Italiâ pellendis, è Pannonia revocat in Italiam. Narſete revocati in Italiam.

7. Ceterum ipſe tempeſtatis concitor haud multo poſt, rabie ac mœrore confectus, interiit, præclaro liberatæ Italiæ titulo æternâ maculâ deformato. Narſetis interitus.

8. Hæc inter Longobardi, relicta Hunnis ſociis Pannoniâ, Alboïnum regem ſecuti, Galliam Cisalpinam primo belli impetu occuparunt, anno à par- Alboïnus rex Longobardorum Gallia Ciſalpina potitur anno poſt Chriſtum natum circ. 570.

9. tu virginis circiter DLXX. Ab his regio Longobardia primum, inde, corrupto vocabulo, Lombardia ap- Longobardia, ſeu Lombardia unde dicta.

10. pellata. Eodem ferme tempore Cantabria à Viſigothis Leovigildi regis ductu ſubacta; Suevisque debellatis, Gothicum regnum longe ac late in Hiſpaniis propagatum, ac Toleti ſedes Leovigildus rex. Toletum viſigothorum regia.

11. regia conſtituta. At rex Alboïnus, Venetiâ regione, Umbriâ, Hetruriâque ferme universâ in ſuam ditionem redactâ, ducibusque impoſitis, ducatus tres inſtituit, Forojulienſem, Spo- Ducatus tres ab Alboïno inſtituti.

12. letanum, Thuſcumque. Quibus deinde Beneventanus adjectus a rege A- Agilulphus rex.

13. gilulpho. Subinde, Ticino potitus, Alboïnus ibi ſedem ſtatuit regni, quæ Ticinum Longobardorum regia

14. urbs deinde dicta eſt Papia. Cete

rex in convivio ab uxore occiditur.

rum breve male parti regni gaudium fuit. Nondum vertente anno, in convivio factus hilarior, cum Roſimundæ conjugi poculum ex patris ejus calvâ rex barbarus porrexiſſet, juſtam illi concitavit iram. Itaque vino ſomnoque gravis ab ea obtruncatur. Ejus loco Clepho Imolæ conditor, inde XXX. ſimul duces coöptati, qui totam pene Italiam ſubegere. Per idem tempus Juſtinus Auguſtus deceſſit anno imperii ſui XVI.

15. 16. 17. 18.

Imola Urbs condita.

Duces XXX. Longobardorum.

CAP. VI.

TIBERIUS.

A Chriſto nato anno DLXXXII.

Tiberius II. imp. anno Chriſti 582.

Tiberii imp. benignitas.

TIBERIUS II, Juſtini (*a*) gener atque heres, imperium deinceps tenuit, munificentiâ juxta ac felicitate inclitus. Quippe theſauros, ab Juſtino Auguſto conditos, nactus erogavit in pauperes. Inde marmoream tabulam, cruce inſignem, è pavimento, ubi inambulabat, religionis cauſsâ tolli cum juſſiſſet, ingentem inibi auri vim defoſſam reperit. Quo ad benignitatem haud maligne uſus, Narſetis eunuchi gazam, ab ſene quodam monſtratam, indeptus eſt. Deum cum

1. Evag. l. 5 Niceph. l. 18. Zon. l. 3.

2. Anon. l. 3.

3. Paull. Diac. l. 18.

4.

5.

Crucis religio.

(*a*) *Falſum eſt, fuiſſe* Juſtini generum.

cum Auguſto largitate certare dice-
6. res. Nec pace fuit, quam bello, fe-
7. licior. Armenios Perſasque multis magnisque cladibus per duces domuit ſuos, ingenti prædâ ex hoſtibus ca-
8. ptâ. Ceterum, hoſtibus quoque benignitatem ſuam impertiendam ratus, captivos ſplendide ornatos domum re-
9. miſit gratis. Româ quoque, ab Authari Longobardorum rege obſeſſâ, ſubmiſſo à Tiberio imperatore magno frumenti numero, depulsâ fame, ob-
10. ſidionem eluſit barbarorum. Exin S. Gregorius diaconus cardinalis Byzantium Pelagii II. pontificis miſſu ad Tiberium venit, conſecrationem novi pontificis in urbe obſeſsâ purgatu-
11. rus. Quâ in legatione & commentarios in Jobum aggreſſus eſt; & Eutychium Conſtantinopolitanum epiſcopum, de corporum anaſtaſi male ſentientem, coram imperatore convicit, adeo ut paullo poſt moriens
12. ſuum damnaret errorem. Tiberius porro, IV. principatus anno moriens, Mauritio genero imperium per manus tradit.

Roma ab Authari Longobardorum rege obſeſſa.

S. Gregorius diaconus cardinalis.

Pelagius II. pontif.

Commentarii in Jobum.

Eutychius patriarcha Conſtantinop.

Mauritius Tiberii gener.

CAP. VII.

MAURITIUS.

A Christo nato anno DLXXXVI.

Mauritius imp. anno Christi 586.

(a) MAURITIUS, primus ex Græcorum genere ad imperii fastigium evectus, per Philippicum ducem ingentes Persis intulit clades. Quibus debellatis, Cosdroam profugum ac supplicem in paternum regnum restituit. Roma interim memorabili Tiberis inundatione obruta; & diluvium excepit lues atrox adeo, ut complures, alioqui valentes, sternutando aut oscitando efflarent animam. Itaque Gregorius, in tanta patriæ clade Romam reversus, Pelagio pontifice pestilentiâ exstincto, pontifex creatur invitus. Cujus pontificatus ex tristibus primordiis lætissimus exstitit. Nam litaniis supplicationibusque institutis depulit morbum, &, testis placati Numinis, in summa Hadriani mole gladium vaginâ condens conspectus est Angelus, qui celebre deinde arci nomen ad posteros dedit. Inde Gregorius, velut communis parens, omnes pene orbis terræ pauperes aluit; divinum cultum cerimoniis statio-

1. Euagr. l. 6. Niceph. l. 18. Zon. l. 3. Annon. l. 3.

Tiberis inundatio.

2.

3.

Romana pestilentia.

Gregorius Magnus pontif. Max.

4.

5.

Pestilentia litaniis depulsa.

6.

Angelus in summa Hadriani mole visus.

Gregorii liberalitas.

7.

(a) *Al. edd.* Mauritius ex Cappadocum genere, &c.

Digitized by Google

ſtationibusque auxit; afflixit commenta hæreticorum; Chriſtianam religionem propagavit. Ab eo quippe Anglia per Auguſtinum aliosque monachos ad Chriſti fidem adducta, anno poſt Chriſtum natum circiter DC. Et eodem ferme tempore Hermenigildi martyris frater Ricaredus, Viſigothorum rex, Leandro epiſcopo Hiſpalenſi auctore, Arianam peſtem diſcuſſit in Hiſpania. Agelulphus quoque, Longobardorum rex, Theodolindæ uxoris impulſu Longobardiam, Arianâ hæreſi damnatâ, ad catholicam religionem revocavit. Gregorius porro Mauritio Auguſto, qui lege latâ vetuiſſet, quemquam, niſi bello inutilem, è milite fieri monachum, acriter reſtitit. Itaque ille, horrendis exterritus viſis, optavit delictorum ſuorum pœnas luere in hac vita. Proinde, annuente Deo, à Phoca centurione imperator, conjuge ac liberis ante oculos ejus trucidatis, jugulatur. Non alius Auguſtus aut majorem clade, aut fortius tulit. In ſuorum ac ſuâ cæde una illa ejus vox audita, *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum.* Imperavit annos XVII, nullâ

Stationes.

8. Anglia ad Chriſti fidem adducta, anno circ. 600.

9. Annon. l. 3. Roder. Tol. l. 2. Sigeb. Chron. Ricaredus, Viſigothorum rex, & Hermenigildi frater.

10. S. Leander Hiſpalenſis epiſc.

Agelulphus rex Longobardiam catholicis adjungit.

11.

12. Annon. l. 4. Mauritius imp optat pœnas luere in hac vita.

13. Zon. l. 3. Sigeb. Chron.

14. Mauritii fortitudo in ſuo ac ſuorum exitio.

15.

16.

re magis, quam forti ac pio vitæ exitu, memorandus.

S. Gregorii pont. mors.

Subinde Gregorius, urbe à Longobardorum armis egregie defensâ, factâque inter Romanos barbarosque pace, excessit è vita, eximium posteris Romani pontificis exemplum relinquens. Hujus æquales Gregorius, Turonensis episcopus, & Joannes patriarcha Alexandrinus, cognomento Eleëmosynarius, numerantur. 17.

Gregorius episcop. Turonensis

Joh. patriarcha Eleëmosynarius. 18.

CAP. VIII.

PHOCAS.

A Christo nato anno DCIII.

Phocas imp. anno Christi 603.

PHOCAS, tyrannus verius, quam imperator, male partum pessime gessit imperium, homo crudelitate ebrietate nequitiâ infamis. Itaque, eo sedente, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia, Galatia, Syria, Phœnice, Palæstina à Cosdroa, Persarum rege, populata; Hierosolyma direpta; sacra crux, velut opimum spolium, in Persidem ablata. Sed ea, mutato loco, etiam apud barbarum hostem religionem tenuit. Cosdroas quippe, argenteâ ad id ædiculâ excitatâ, sacram thecam, velut collegam sibi adscitam, ad dexteram in aureo 1. Niceph. l. 18. Zon. l. 3. Annon. l. 4. 2. Paull. Diac. l. 18. 3. 4. Annon. l. 4.

Cosdroa rex Persarum.

Hierosolyma direpta.

Sacra crux in Persidem ablata.

statuit

5. ſtatuit ſolio. Ceterum idem, vecors ab rebus ſecundis, Chriſtianum no- Coſdroæ perſecutio Chriſtianorum.
6. men variis ſuppliciis afflictavit. Super hæc omnia ipſe, peſtis humani generis, Phocas, immemor hoſtium, libidine ac furore præceps, cives ve-
7. xabat hoſtilem in modum. Ergo Heraclius, Africæ præfectus, procerum
8. rogatu tyranno bellum movet. Acie victum capit, capto & ſuperbiam in miſeria retinenti collum pedibus cal-
9. cat. Tandem illuſum, virilitate ademta, ut libido hominis notaretur, obtruncat, tyrannidis anno VIII. Phocæ imp. exitus.

10. (*a*) Hoc imperante & approbante, Reg. l. 1. Chron. controverſia inter Romanam Conſtantinopolitanamque ſedem compoſita.
11. Tres erant ex concilii Nicæni decreto ſedes patriarchales, Romana, A- Patriarchales ſedes
12. lexandrina, & Antiochena. His à Sigeb. Chron. Bonifacio IV, qui Pantheon conſecravit, adjectæ duæ, Conſtantinopolitana, cui propter ſedem imperii ſecundus datus eſt locus, & Hieroſolymitana, cui poſtremus: Romana, ut
13. ſemper, obtinuit principatum. Ita demum controverſia in perpetuum ſublata,

Pantheon conſecratum à Bonifacio IV. pontif.

(*a*) *Al. edd. ſic hab.* Hoc imperante & approbante, controverſia inter Romanam Conſtantinopolitanamque ſedem compoſita; Romana, ut ſemper, obtinuit principatum, *Reliquis reſectis.*

lata, non pontificiâ ſolum auctoritate, ſed etiam imperatoriâ.

CAP. IX.

HERACLIUS.

A Chriſto nato anno DCX.

Heraclius imp. anno Chriſti 610.

HERACLIUS, quam clarus initio imperii, tam turpis exitu fuit. Inter primum regni rudimentum, Coſdroâ Perſarum rege divinitus debellato, Syriam ac Hieroſolymam recepit: auguſtiſſimamque Chriſti Domini crucem, ex hoſte recuperatam, ſummâ religione, maximâ hominum celebritate, ſuum in locum reſtituit. Ceterum, Monothelitarum deinde errore implicitus, imperator nullus fuit. Itaque Mahometes, genere Arabs ſeu Saracenus, fatale portentum Chriſtianæ religionis, Romanum ſubinde conculcare cœpit imperium. Is quippe, patre Ethnico, matre Judæâ, genitus, ideinque Chriſtianis imbutus ſacris, ſimulato Archangeli Gabrielis congreſſu, adjutore Sergio monacho, monſtroſam ſectam ex diverſis conflavit diſciplinis, Chriſtianâ, Judæâ, Ethnicâque. At primo vates, deinde dux exercitus, nefariam diſciplinam in Arabiam inducit armis; quæ Sara-

Hieroſolyma recepta. S. Crux maximo honore reſtituta.

Mahometes auctor Saracenorum.

1. Zonar. l. 3.
2. Annon. l. 4. Paull. Diac. l. 18. Sigeb. Chron.
3.
4.
5.
6.

Digitized by Google

7. Saraceni regni origo fuit. Et, ceſ- Saracenire-
ſante Heraclio, blanda ſimul ac vio- gni origo.
lenta ſecta, paullatim ſerpens, non
minus licentiæ dulcedine, quam ar-
morum viribus, brevi in immenſum
8. crevit. Et hæreſis viſa eſt Mahome-
9. tanam tyrannidem arceſſiviſſe. Quippe
aliquot ante annis Armeniorum, Ja-
cobitarum, Georgianorum hæreſes
10. infecerant Aſiam. Igitur Haomarus, Haomarus
Arabiæ rex à Mahomete III, Arme- Saracen.
niam, Meſopotamiam, Ægyptum, rex.
Syriam, Palæſtinam, Hieroſolymam- Hieroſoly-
11. que ipſam ſubegit. Inde, Perſarum ma à Sara-
rege Ormiſdâ debellato, Perſis quo- cenis capta.
12. que imperitavit. Ac tot tantasque res Perſæ à Sa-
13. ſexennio geſſit. Ceterum hoc Orien- racenis ſub-
tis damnum ipſe, qui damni cauſſam acti.
dederat, Heraclius nequidquam ſar-
14. cire conatus eſt. Namque in Oriente Judæi ad
Annon. Judæos omnes baptizari juſſit, aut baptiſmum
l. 4. exulare. Idemque in Hiſpania à Si- compulſi.
15. ſebuto, in Francia à Dagoberto regi- Siſebutus
Roder. bus, edicendum curavit. Ita plerique rex Hiſpa-
l. 2. Judæorum terrore exilii ſunt ad ba- niæ.
16. ptiſma compulſi, conſilio pio magis, Dagobertus
Sigeb. quam ſalubri, ut poſtea docuit eventus. rex Fran-
Chron. 17. Subinde Heraclius diem explevit ex- ciæ.
tremum, cum annos imperaſſet XXXI.
hoc pernicioſior ob ignaviam impera-
tor, quo diuturnior. Ea-

S. Isidorus junior. S. Columbanus. Bonifacius V. in templis asyla reis aperit.

Eadem tempestate S. Isidorus junior, Hispalensis episcopus, & S. Columbanus Abbas exstitere. Bonifacius V. Rom. pontifex in templis arisque asyla reis aperuit. 18. 19.

CAP. X.

CONSTANTINUS III.

A Christo nato anno DCXLI.

Constantinus III. imp. anno Christi 641.

CONSTANTINUS III, Heraclii filius, Martinæ novercæ insidiis periit, veneno exstinctus, cum vix unum regnasset annum; nullâ re, nisi novercali odio ac supplicio, memorabilis. Quippe Martinæ, ob privigni parricidium, à proceribus lingua exsecta. Heracleoni, ejus filio, delectus nasus; uterque ex SC. in exilium pulsi. 1. Zon. l. 3. Paull. Diac. l. 18. Cedren. 2. 3.

CAP. XI.

CONSTANS II.

A Christo nato anno DCXLII.

Constans II. imp. anno Christi 642.

Martini pontificis relegatio.

CONSTANS II, qui & Constantinus, Heraclii nepos, aviti erroris æmulus, tyrannicos spiritus sumsit. Itaque Martinum Rom. pontificem, qui coacto Romæ concilio Monotheletas damnasset, in Ponti insulam relegavit. Inde, exercitu in Italiam transmisso, cum Longobardis in agro Bene- 1. Zon. l. 3. Paull. Diac. l. 18. Regin. l. 1. Chron 2. 3.

4. Beneventano varie pugnavit. Tan- Conſtans imp honorifice Romæ excepius Vitalianus pont.
dem, pace factâ, Romam iter inten-
5. dit. Venienti Vitalianus pont. cum
ſacerdotum agmine populoque Rom.
ad quintum ab urbe lapidem proce-
6. dit obviam. At ille, velut urbe per
vim captâ, omnia ærea ornamenta (ut Urbis ornamenta ab imperatore ablata.
ne tegulis quidem, quibus Pantheon
opertum erat, parceret) Byzantium
7. deſtinavit. Diceres illum, non pie-
tatis, ſed prædæ, cauſsâ veniſſe Ro-
8. mam. Ceterum, provectus in Sici-
liam, à ſuis propter inſolentiam bal-
nei vapore exſtinguitur, anno impe-
9. rii ſui XXVII. Romana præda magnâ
ex parte in Sicilia relicta.

10. Eadem tempeſtate S. Eligius Flan- Flandria baptizatur.
Mer. T. Zon. l. 3. driam ad Chriſti cultum adduxit. Re- Regina Perſarum baptizatur.
11. gina Perſarum, Conſtantinopolim pro-
fecta, Chriſtianis ſe aggregavit; &
virum ſuum ad baptiſma ſuo pellexit
12. exemplo. Romæ autem Vitalianus
Volat. l. 22. pont. organa aliaque muſica inſtru- Organa in templis adhiberi cœpta.
menta in templis ad ſacrorum cultus
adhibuit primus.

13. Porro Halys, à Mahomete quin- Halys rex Saracenorum.
G. Tyr. l. 19 c. 20. tus, rerum ſucceſſu elatus, dedigna-
ri cœpit Calyphæ nomen. Reges
14. quippe, qui Mahometi ſucceſſerant, Calyphæ nomen.
Calyphæ, id eſt, Mahometis ſucceſ-
ſores

ſores ac velut vicarii, appellabantur.
Itaque ipſe propheta eximius, Ma- 15.
homete ipſo major, dici credique vo-
luit, ſcitam ad id commentus fabulam.
Ajebat, Gabriëlem angelum, novæ 16.
legis latorem, ad ſe miſſum à Deo:
ſed, errore deceptum, iſſe ad Maho-
Saracena ſecta diviſa. metem. Ita Saracena ſecta diviſa, 17.
aliis Mahometem, aliis Halym ſequen-
tibus.

CAP. XII.

CONSTANTINUS IV. POGONATUS.

A Chriſto nato anno DCLXIX.

Conſtantinus IV. Pogonatus anno Chriſti 669.

CONSTANTINUS IV. POGONATUS 1.
ſeu Barbatus, Conſtante geni- Zon. l. 3. Regin. l. 1. Chr.
tus, paternæ vitæ ac mortis eventu Paull. Diac. l. 18.
exterritus, oculos aperuit. Itaque,
miſſis ad Donum Rom. pontificem li-
Donus Rom. pontifex. teris, auctor fuit, ut concilium Con- 2.
ſtantinopolitanum de duabus Chriſti
voluntatibus adverſus Monothelitas ce-
lebraretur. Per idem quoque tempus 3.
Ravennatum eccleſia ad Rom. pontif auctoritatem redit. Ravennas eccleſia, quæ, exarchorum
opibus nixa, à pontif. Romano de-
ſciverat, Theodori archiepiſcopi Ra-
vennatis operâ ad eccleſiæ Rom. au-
ctoritatem revocata. Sigebertus, rex 4.
Sigebertus rex Franciæ fit Monachus. Auſtraſiorum in Galliis, expers pro- Sigeb. Chron.
lis

lis, monaſteriis aliquot conditis, monaſticam vitam ipſemet amplexus eſt.
5. Ita copioſam Deo cœloque ſobolem
6. peperit. Ceterum Conſtantini principatus non tam ſucceſſibus, quam
7. cladibus, inſignis fuit. Anno ejus ſe-
Paull. Diac. l. 6. d. Geſt. Longob. c. 5. Sigeb. Chron. culi circiter LXXX. atrox peſtilentia totam ferme funeribus exhauſit Italiam, Papiam præcipue, urbemque Romam, portentoque ſimilis cla-
8. des erat. Viſus à multis diabolus, cum haſta urbem obiens, ad Angeli imperium cuſpide domorum ferire januas; & poſtero die mortuorum nu-
9. merus haſtæ ictus æquabat. Ceterum ara, Sebaſtiano martyri in æde S. Petri ad vincula ex oraculo conſecrata, ex-
10. templo abſterſit luem. Conſtantinus porro imperator antiquam pontificiorum comitiorum libertatem, inde uſque ab Juſtiniano intermiſſam, eccleſiæ Rom. reſtituit, (*a*) & jus illud confirmandi pontificis ab imperatore remiſſum rogatu Benedicti II. Rom. pontificis, anno hujus ſeculi LXXXIV.
11. Saraceni interim, Rhodo captâ, coloſſum æneum, famâ nobilem, everterunt; (*b*) cujus ære camelorum centum

Peſtilentia atrox anno Chriſti 680.

Jus confirmandi pontificis ab imperatore remiſſum.

Rhodus à Saracenis capta.

Coloſſus everſus.

(*a*) *Al. edd. rejiciunt ſequentia uſque ad voc.* rogatu, *ea tantum gratia, ut ſuæ cauſſæ faveant Pont.*

(*b*) *Al. edd.* cujus ære nongentos camelos oneratos ferunt,

Digitized by Google

tum millia onerata feruntur. Exinde, 12.
Syracuſæ captæ Siciliæ depopulata. in Siciliam delati, expugnatis Syracuſis, totam ferme depopulati ſunt inſulam. Hinc, transgreſſi in Africam, 13.
pene diruere Karthaginem. Ad hæc 14.
Bulgari, gens Scythica, Pannoniam & Thraciam invaſerunt. Nec ſedes imperii aut ipſe imperator expers periculi fuit. Conſtantinus quippe, cum 16.
duos fratres ſuos, imperii conſortium affectantes, amputato naſo, deformaſſet, ab Saracenis Byzantii obſeſſus, ægre regiam tutatus eſt urbem. Qui 17.
Imperator Byzantii obſeſſus. deinde, illato Bulgaris bello, per imprudentiam, jam victor, ignominioſam cladem accepit. Circumſeſſis hoſtibus, ipſe, pedibus æger, ad aquas ſalubres cum comitatu regio tendens, & ſuis & hoſtibus ſpeciem præbuit timoris. Igitur exercitus, nullo ſequente, capeſſit fugam, effuſe fugientes hoſtis à tergo adortus occidione occidit. Et ea clades neceſſitatem 20.
Imperator ſtipendiarius Bulgarorum. impoſuit Auguſto Bulgaris tributa pendendi, dedecore etiam majore, quam damno. Nec diu ipſe cladi ſuperſtes fuit. Deceſſit anno principatus 22.
XVII.

Abdimelechus Calypha Halys. Per eadem tempora Abdimelechus 23.
in Ægypto exſtitit, qui primus poſt Halym, Gul. Tyr. l. 19. c. 20.

Zon. l. 3. Sigeb. Chron.

Halym, atavum ſuum, Calypha Halys
24. eſt appellatus. Hic, Mahometicæ diſciplinæ infeſtus, novam ſectam no-
25. vasque cerimonias condidit. Porro S. Alphonſus, ſive Idelphonſus, B. Iſi- Roder. l. 2.
dori diſcipulus, idemque archiepiſcopus Toletanus, in Hiſpania floruit; qui à Deiparâ virgine cæleſte amiculum, defenſæ ab Helvidii inſaniâ ejus
26. virginitatis pretium, accepit. Sub id tempus Bamba, Gothorum rex, vir regii animi & corporis dotibus clarus, in Hiſpania regnare cœpit, hoc maxime admirandus, quod omnium conſenſu delatum regnum non, niſi minis ac terroribus coactus, ac-
27. cepit. Ac deinde, multis bellicis operibus inclitus, depoſitis regiis inſignibus, monachum induit; ut expeditam ſibi viam ad regnum cœleſte muniret.

S. Alphonſus B. Iſidori diſcipulus.

Cœleſte amiculum.

Bamba Gothorum rex.

Fit monachus.

CAP. XIII.

JUSTINIANUS II. RHINOTMETUS.

A Chriſto nato anno DCLXXXVI.

1. JUSTINIANUS II, cognomento RHINOTMETUS, in magna morum ac fortunæ varietate intermiſſum exilio geſſit imperium. Primo pius im-

Zon. l. 3. Cedren. Regin. l. 1. Chr.

Juſtinianus II. Rhinotmetus imp. anno Chriſti 686.

2.

imperator juſto pariter ac felici bello Iberos, Albanos, aliasque Orientis nationes in ſuam redegit ditionem. Inde, ubi, depravatus ab aſſentatoribus, Sergium Rom. pontificem, ſuo adverſantem errori, appetivit inſidiis, adverſo uſus eſt divino Numine. Namque, Sclavicis legionibus elatus, rupto perperam fœdere Arabibus bellum intulit. At illi, Deo fœderis teſte invocato, tabulasque fœderis ex haſta ſuſpenſas præferentes, Cæſari occurrunt, initioque fugæ à Sclavicis copiis facto, ingentem inferunt cladem. Ergo, ſeu calamitatis magnitudine, ſeu præfectorum injuriis, inviſus civitati, à Leontio duce, quem in vinculis habuerat, comprehenditur, naſoque mutilatus (ex quo illi Rhinotmeto cognomen inditum) in Cherſonenſum relegatur.

3. 4. 5. 6.

Juſtiniano imp. naſus deſectus. Unde Rhinotmeti cognomen inditum.

Leontius porro imperium, ſcelere quæſitum, triennio poſt pari ſcelere amiſit. Per tumultum à Tiberio Abſimaro captus, naſo deſecto, in cuſtodiam traditur.

7. 8.

Leontius imp. deſecto naſo deformatus.

Tiberius Absimarus deinde regnare occepit ipſo anno poſt Chriſtum natum DCC. Inter hæc Abdimelechus, Ægypti Calypha, Conſtantinopo-

9. 10.

Tiberius III Abſimarus imp. anno poſt Chriſtum nat. 700.

nopolitanas turbas ſuam occaſionem ratus, Africam & Siciliam ſuæ ditionis fecit. Et Romoaldus, Beneventanus dux, Tarentum, Brunduſium, omnemque circumjectam regionem Græcis ademit. Per idem tempus Aritpertus II, Longobardorum rex, Alpes Cottias (regnum olim Cottii regis in Alpibus fuerat, XII. urbes continens) eccleſiæ Rom. donavit, eamque donationem aureis conſignatam literis Joanni VI. pontif. miſit.

Africa & Sicilia à Saracenis occupatæ.

Aritpertus II. Longobardorum rex Alpes Cottias donat Joanni VI. pont. anno Chriſti 704.

Paull. Diac. d. Geſt. Long. l. 6. c. 28.

JUSTINIANUS porro, decennali perfunctus exilio, Bulgaricis armis recipit imperium, Leontio Tiberioque jugulatis. Exin illatas ab ſe pontifici Rom. injurias meritis compenſare ſtatuit. Igitur Conſtantinum pontificem, Conſtantinopolim invitatum, omni honore coluit, ut etiam humi procumbens Auguſtus oſcularetur pontificis Rom. pedes. Ceterum Chersonenſes Boſporanique, injuſto bello à Juſtiniano vexati, Philippicum exulem ſalutant imperatorem, qui, ipſorum armis Byzantio potitus, ac Juſtiniano obtruncato, invadit imperium. Imperavit Juſtinianus annos omnino XVI. Nec melior in pari cauſſa Aritperti, Longobardorum regis, exi-

Imperator Romani pontif pedes oſculatur

Philippicus exul ſalutatur imperator.

Aritperti Longobardorum regis mors.

tus fuit. Quippe, ingenti ab hoſtibus clade acceptâ, onuſtus auro in Franciam ad contrahenda auxilia properans, in trajectu amnis auro degravatus mergitur. Rex ceteroqui prudentiâ ſolertiâque inſignis. De nocte urbem regiam mutato luſtrans habitu, quid de ipſo, quid de magiſtratibus judicibusque ſentiret populus, explorabat; ſatis gnarus, ad regum aures aditum haud quaquam patere veritati. Eâ tempeſtate, Franciæ regibus luxui deditis, Pipinus, dux Auſtraſiæ, regio ſanguine ortus, idemque magiſter aulæ, regiis virtutibus regnum adminiſtrabat; qui, majores in dies parando opes, poſteris ſuis ad regni faſtigium viam fecit, Bedâ florente in Britannia.

19.

Aritperti regis vigilantia ac prudentia.

20.

21.

22. Annon. l. 4. Sigeb. Chron.

Pipinus dux Auſtraſiæ.

Beda.

CAP. XIV.

PHILIPPICUS BARDANES.

A Chriſto nato anno DCCXI.

PHILIPPICUS BARDANES ſextam ſynodum orthodoxam, quantum in ipſo fuit, abrogavit; ſed non impune. Tertio imperii anno, oppreſſus à ſuis in convivio & oculis captus exilio multatur.

1. Zon. l. 3. Cedren. Sigeb.

2.

Philippicus Bardanes imp. anno Chriſti 711.

Philippico imp. oculi effoſſi.

CAP.

CAP. XV.

ANASTASIUS II.

A Chriſto nato anno DCCXIII.

Anaſtaſius II, qui & Arthemius, imp. anno Chriſti 713.

1. ANASTASIUS II, ſive Arthemius, ut
Zon. l. 3. Cedren. Regin. l. 1. erat vir egregie doctus piusque, ſacra ſimulacra impenſe fovit. Cete-
2. rum pio proboque principi ducum improbitas obfuit. Milites, injurio-
3. ſius tractati, Theodoſio Adramytteno
4. imperium deferunt. Igitur Anaſta- Anaſtaſius imp. efficitur monachus.
ſius, perditis rebus, deponit princi-
patus inſignia, ac ſibimet imperare aſſueſcit, monaſtico habitu ſumto.
5. Par Adramytteni conditio. Primo Adramytenus imp.
6. imperii anno nondum exacto, à Leone Iſauro ejus duce captus & initiatus acris, quietiorem, quam in imperio, vitam egit.

CAP. XVI.

LEO ISAURUS ICONOMACHUS.

A Chriſto nato anno DCCXVI.

Leo Iſaurus Iconomachus imp. anno Chriſti 716.

1. LEO ISAURUS ICONOMACHUS,
Zon. l. 3. Cedren. Regin. l. 1. otio ab hoſtibus fruens, cum Deo divisque bellum impium geſſit. Nam
2. ſacrarum cultum imaginum, velut ex ethnicorum errore natum, primus adniſus eſt tollere ex orbe Chriſtiano.

Digitized by Google

Unde Iconomachi cognomen.

Quæ res ei cognomen Iconomachi dedit. Igitur Chriſti Deiparæque effigies, Judæis auctoribus, concremavit in foro, minaci edicto propoſito in eos, qui ſacras aſſervarent imagines. Gregorius ergo II. Rom. pontifex in concilio Romano decrevit, imagines ſacras ad juvandam imperitæ multitudinis memoriam eſſe retinendas; ipſum autem Leonem anathemate perculit, popularibus ejus ſacramento ſolutis. Cujus decreti fama Romanos, Campanos, Ravennates, & Pentapolitanos à Leonis imperio abrupit. Haud leviore pœnâ Deus ſchiſma in Hiſpania vindicavit, quam Dei vicarius hæreſim in Italia vindicarat. Vitiza, Viſigothorum rex, libidine ardens, uxoribus ac pellicibus impleverat regiam. Igitur, ut liberiore licentiâ frueretur, epiſcopos ac ſacerdotes ſuo exemplo edictoque primum conjugibus aut pellicibus irretivit; inde à Rom pontificis, qui talia flagitia laturus non erat, auctoritate ſemovit. Ergo gens omnis, in luxuriem effuſa, brevi ſenſit iram ultoris Dei. Saraceni, ab Juliano comite, filiæ ab rege violatæ probrum ulturo, ex Africa arceſſiti, in Hiſpaniam

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Gregorius II. Rom. pontifex.

Leonis imp. populares jurejurando à pontifice abſoluti.

Populorum defectio ab imperatore.

Vitizæ Hiſpan. regis libido inſignis & contumacia.

Roder. l. 3.

Hiſpania deficit ab auctoritate Rom. pontificis.

Saraceni, Roderico rege victo, Hiſpania potiuntur,

niam trajiciunt; ac, Roderico rege acie victo, regionem ſubigunt anno à virginis partu ferme DCCXL. Hic Gothici regni exitus in Hiſpania fuit CCC. circiter anno, quam cœperat. anno poſt Chriſt. natum 738 Goth ci regni finis in Hiſpania.

Sigeb. Chron. 12.

13. Alii deinceps Saracenorum duces, ex Mauritania transvecti in Hiſpanias, Viſigothis oppreſſis, rem Gothicam in plura diſtraxere regna. Aſtures tamen, Cantabri, ceteræque montanæ gentes, communis cladis immunes, etiam aliis perfugium præbuere. Subinde Sardinia quoque à Saracenis ſubacta. Ceterum hanc jacturam, Germanis ad Chriſti fidem aggregatis, (*a*) Gregorius III. pontif. ſarſit. Quâ tempeſtate Batholdus, dux Friſonum, inſigne ſtultitiæ documentum dedit. Cum ad Vilfrandum epiſcopum baptizandus accederet, ſciſcitatus ab eo eſt, apud inferosne, an apud ſuperos, plures eſſent majorum ſuorum? Ubi plures apud inferos cruciari accepit, *Satius eſt*, inquit, *ut plures ſequar*. Itaque expers baptiſmi triduo moriens damnatorum numerum auxit. Inſigne dein Rom. pontificis factum traditur. Gregorius Luitprandum, Longobardorum regem, urbe obſeſsâ, ſuum peten

Aſtures & Cantabri cladis immunes.

Sardinia à Saracenis ſubacta.

Germania baptizatur.

Batholdi Friſonum ducis ſtultitia.

Gregorii III. pont. factum memorabile.

(*a*) *Vel potius* Gregorius II.

tentem caput, ultro adiit, infeſtumque hoſtem adeo dictis & ſubmiſſione placavit, ut ille ſupplicis pontificis Rom. verecundiâ ſeſe ad ejus proſterneret pedes. Itaque, apoſtolorum corpora veneratus, ſine ullo maleficio reducit exercitum. 23. 24.

Carolus Martellus Franciæ princeps dictus.

Per eadem tempora Carolus Martellus, Pipini magiſtri aulæ filius, paterno titulo non contentus, Franciæ princeps eſt appellatus: & novum titulum nobilis ſubinde victoria decoravit. Annon. l. 4. Regin. l. 1. Sigeb. Chron.

Saracenorum CCCLXX. millia uno prœlio cæſa.

Ingentem Saracenorum manum, ex Hiſpania in Aquitaniam Eudonis ducis arceſſitu transgreſſam, incredibili cæde proſtravit. Fama eſt, uno prœlio ad CCCLXX. hoſtium millia cæſa. 25. 26. 27.

Leoni Iconomacho abrogatum imperium à Rom pont Gregor. III.

Hæc inter Gregorius III, tertio Romæ concilio pro ſacris imaginibus habito, Leoni Iconomacho abrogavit imperium. 28.

Luitprandus rex Longobardorum Martelli meru urbis obſidionem ſolvit.

Ergo Luitprandus ad vacui ſpem imperii erectus, urbem obſidet, Rom. imperii titulos à pontifice expreſſurus. Sed incaſſum ſpes visque omnis cecidit. Carolus Martellus à Gregorio eſt imploratus. Luitprandus Martelli denunciatione ab incepto deterritus. 29. 30. 31. 32.

Anthimus & Amor-

Inde Martellus, liberatæ obſidione urbis titulo nitens, Anthimum & Amorrheum, Saracenorum reges,

reges, Franciæ fines ingreſſos, in
33. genti clade illatâ repulit. Et Pela-
Roder. Tolet. gius, Comitis Cantabri filius, vir im-
l. 4. piger juxta ac pius, unicum afflictæ
Hiſpaniæ auxilium, ex Cantabriæ la-
tebris emerſus, Aſtures ad ſpem liber-
34. tatis erexit. Collectâ igitur Aſturum
manu, divino favente Numine, in-
gentes Saracenorum edidit ſtrages: rex
appellatus Aſturiæ regnum inſtituit.
35. Hujus deinde gener heresque Alfon-
ſus, cognomento Catholicus, fuit exi-
miâ religione cultuque templorum,
qui à Recaredo Gothorum rege pro-
36. gnatus. Hic, prolatis finibus, Gal-
leciæ regno initium fecit: in Aſturia
Legionem urbem de barbaris recepit
37. Quæ urbs regia deinde fuit ac ſedes
regum, qui ex eo Legionenſes ſunt
38. appellati. At Abathamius Calypha,
Gul. Tyr. l. 19. Abdimelechi nepos, Ægypto ſubactâ,
Cærem urbem regiam, (Cayrum vo-
camus) ubi Memphis olim fuerat,
39. condidit. Idemque primus Ægypti
40. Calypha eſt appellatus. Ex quo tem-
pore Calyphæ duo, alter Baldacenſis,
41. alter Ægyptius, eſſe cœperunt. Sub-
inde Leo Iconomachus, mortalibus
juxta & immortalibus infeſtus invi-
ſusque, XXV. tyrannidis ſuæ anno ex

rheus Saracenorum reges.

Pelagius regius juvenis.

Aſturiæ regnum inſtituit.

Alphonſus Catholicus Galleciæ regno initium fecit.

Reges Legionenſes.

Abathamius Calypha Cayrum condidit.

Calyphæ duo.

inteſtinorum dolore deperiit. Qui hoc 42.
pernicioſior fuit, quod Conſtantinum
filium, patre deteriorem, reliquit he-
redem. Diſpari omnino eventu Ca- 43.
Caroli Martelli obitus. rolus Martellus, eodem anno dece-
dens, Carolomanno & Pipino filiis le-
gavit regimen Franciæ.

CAP. XVII.

CONSTANTINUS V. COPRONYMUS.

A Chriſto nato anno DCCXLI.

Conſtantinus V Copronymus imp. anno Chriſti 741. Unde dictus Copronymus.

CONSTANTINUS V, COPRONYMUS 1.
ex eo dictus, quod infans, dum Zon. l. 3. Cedren. Paull. Diac.
ſacrâ ablueretur aquâ, lavacrum ſter-
core inquinarat, ſacra omnia (quod
patriarcha prædixerat) polluit. (*a*) Is, 2.
bimus coronatus & in ſocietatem im-
perii impietatisque adſcitus à patre,
non divorum templis, non ſacris re-
liquiis, non B. Mariæ virginitati pe-
percit. Horret animus ea prodere li- 3.
teris, quæ de illius nefariâ improbi-
tate Græci ſcriptores memoriæ pro-
didere. Eadem tempeſtate Zachariæ 4.
Zacharias Rom pontifex. pontificis eximia virtus enituit. Ra- 5.
chis, Longobardorum rex, Peruſiam
oppu-

(*a*) *Al. edd.* Is bimus coronatus, (quâ etiam ex cauſſa Porphyrogeniti nomen, quod primus tulit, ei convenit,) & in ſocietatem, &c.

6. oppugnabat. Ad eum Zacharias in caſtra venit, cœleſtis Numinis, ſi
7. pergat, intentans iram. Itaque ille ſubitâ religione perfuſus, obſidionem ſolvit, ac, protinus Romam progreſſus, ſe cum uxore ac filiâ conſecrat
8. Deo. Ipſe, Benedictino habitu ab ipſo pontifice indutus, Caſſinum recipit ſe, clarior ſpreto regno, quam
9. geſto. Valuit fortaſſis apud Rachim
10. recens Carolomanni exemplum. Is quippe, Caroli Martelli filius atque heres, paterni exitii (ut ferunt) denunciatione oſtentoque commotus, Caſſinati diſciplinæ ſe addixerat, magnarumque dabat documenta virtu-
11. tum. Zacharias porro, Chilperici Franciæ regis ignaviâ damnatâ, Pipinum, Martelli filium, Francis proceribus approbantibus, regem appellat.
12. Chilpericus, regno exutus, quietam
13. in cœnobio vitam egit. Per idem tempus Aiſtulphus, cui Rachis frater Longobardiæ regnum legaverat, Ravennâ potitus, cetera exarchatus oppida ac Pentapolim in ſuam ditionem
14. redegit. Hic finis inſtituti ab Nar-
15. ſete exarchatus fuit. Aiſtulphus ergo, ſucceſſu elatus, in Pontificiam ditionem populabundus irrumpit, extrema

Rachis rex Longobardorum Benedictinum habitum ſumit.

Annon. l. 4. Regin. l. 2. Friſin. l. 5.

Carolomannus fit monachus.

Pipinus rex Franciæ à Zacharia Rom. pontifice appellatur.

Chilpericus ex rege Franciæ monachus.

Annon. l. 4. Paull. Diac. Sigeb. Citron.

Aiſtulphus rex Longob. exarchatu potitur.

minitans Romanis, niſi ſe ſuaque de-
dant. (a) Itaque Stephanus II. pon- 16.
tifex ad Pipinum regem contendit in Annon.
Galliam, petiturus auxilium. Num- l. 4.
quam alias ante major Romani ponti- 17.
ficis majeſtas viſa. Venienti pontifici 18.
ad tria paſſuum millia proceſſit obviam Regin.
rex. Repente ad pontificis conſpe- l. 2.
ctum deſilit equo, eumque procum- 19.
bens cum conjuge liberis ac regni pro- Friſin.
ceribus excipit, cuncto populo cum l. 5.
canticis occurrente. Et ipſe rex, equi 20.
pontificii frenum tenens, eum dedu-
cit ad regiam. Subinde Pipinus, trans- 21.
greſſus Alpes, Aiſtulphum bello petit:
acie victum Papiæque circumſeſſum
tandem perpulit, ut exarchatum (nunc
Romania dicitur) & Pentapolim, quæ
Anconam & quatuor alias Piceni ur-
bes continebat, pontifici traderet. In- 22.
de, in Galliam regreſſus, Aquitaniam
& Vaſconiam ſubigit: auctum Fran-
ciæ regnum Carolo filio legat. Ai- 23.
ſtulpho interim exſtincto Deſiderius
dux Thuſciæ ſucceſſerat, qui, regni
proferendi avidus, Romanam ditio-
nem invaſit. Hadrianus tum Rom. 24.
pon-

Stephanus Rom. pontifex a Pipino R. F. honorificentiſſime excipitur.

Aiſtulphus a Pipino victus exarchatum & Pentapolim pontifici tradit.

Pipini donatio.

Pipinus Aquitaniam & Vaſconiam ſubigit.

Hadrianus Rom pontif.

(a) *Al. edd.* Itaque Stephanus III. pontifex (ſecundum vulgo numerant, ob brevitatem pontificatus præteriti, qui vere ſecundus fuit) ad Pipinum. &c.

25. pontifex erat. Qui expertam Franci
Annon. l. 4. regis imploravit fidem. Carolus ergo
26. Deſiderium, res ablatas pontifici re-
Paull. Diac ſtituere abnuentem, commiſſo prœlio
27. fundit, fugatque. Papiæ deinde ob-
Sigeb. Chron. ſeſſum malisque domitum in deditio-
28. nem accipit. Ita rex, dominandi avi-
dus, regnum augere moliens amiſit,
nobilior ad poſteros Longobardico re-
gno perdito, quam Alboïnus inchoato.
29. Stetit id regnum annos circiter CCXX.
30. Carolus, victoriâ ingens, Romam pro-
Annon. l. 5. fectus, cunctis Romanorum ordinibus
Regin. l. 2. obviam effuſis, cum ingenti ſignifica-
tione lætitiæ excipitur. Ingreſſus ur-
31. bem pedibus ad apoſtoli Petri ædem
venit, ubi eum pontifex præſtolaba-
32. tur, cum patribus ſedens. Congreſ-
ſus eorum ingentem ſpeciem pontifi-
ciæ majeſtatis apud Romanos Gallos-
33. que fecit. Quippe rex, dum com-
plexu à pontifice excipitur, venera-
34. bundus ejus oſculatus eſt pedes. Inde,
Pipini patris donationem ſanxiſſe non
contentus, eam munifice cumulat,
Corſicâ, Sardiniâ, Siciliâ, ducatu
35. Spoletano Thuſcoque adjectis. Ce-
terum Italiæ partem, quam Longo-
36. bardi tenuerant, retinet ſibi. Id re-
37. gnum Italiæ appellatum. Eodem tem-
pore

Deſiderius rex Longobardus à Carolo Magno victus regnoque exutus.

Longobardiæ regnum exſtinctum.

Carolus Magnus Romæ ſummo honore excipitur.

Carolus Magnus pedes pontificis oſculatur.

Caroli Magni donatio.

Regnum Italiæ inſtitutum.

pore & pontificia majeſtas in Occidente, & in Oriente catholica religio illuſtrata. Dum Copronymus, quaſi indicto bello, divos catholicosque perſequitur, complures martyres fecit. Et Beryti (urbs eſt Syriæ haud ignobilis) Chriſti crucifixi effigies, ab Judæis per ludibrium (*a*) rurſus acta in crucem, effuſo ſalubri cruore, tanti ſceleris convertit auctores. Copronymus porro, cum de Bulgaris triumphaſſet adeo ardenti correptus eſt febri, ut ſe vivum conjectum in flammas clamitaret. Deceſſit, cum imperaſſet poſt obitum patris annos XXXV. Idcirco illi prorogatum imperium credas, ut ſanctarum honor imaginum plurimorum teſtium ſanguine ſanciretur. (*b*) Conſtat quippe, plures ab eo Catholicos martyrio affectos, quam ab ullo ethnico tyranno Chriſtianos.

Catholicorum perſecutio Copronymi. 38.

Chriſti crucifixi effigies à Judæis acta in crucem. 39. Sigeb. Chron.

40. Zon. l. 3.

Copronymi interitus. 41.

42.

43.

Catholicorum cædes maxima.

(*a*) *Al. edd expunxerunt voc.* rurſus.
(*b*) *Al. edd. hab.* Tradunt quippe, &c.

CAP. XVIII.

LEO IV. PORPHYROGENITUS.

A Chriſto nato anno DCCLXXVI.

Leo IV. Porphyrogenitus

LEO IV. PORPHYROGENITUS I. (*a*) di-

Zon. l 3. Cedren. Paull. Diac.

(*a*) dictus, quaſi in purpura genitus, quod à patre adhuc infantulus adſcitus eſſet in ſocietatem imperii. Itaque à puero cum patre, inde ſolus, demum cum filio imperitavit, mali corvi, ut dicitur, malum ovum. Quippe patris exemplo ſanctarum imaginum cultores indignis vexavit modis. Ceterum V. tyrannidis ſuæ anno manifeſtas divino Numini pœnas dedit. Nam cum coronam auream, gemmis inſignem, ex æde S. Sophiæ ſublatam, capiti impoſuiſſet ſuo, ſtatim peſtilerâ correptus febri, miſere abſumitur. Ac, ne dubia morbi cauſſa foret, in ejus capite carbunculi exſtiterunt. At Carolus, rex Franciæ, proferendæ religionis avidus, Saxones, ſubinde rebellantes, armis domitos ad Chriſti ovile compellere inſtitit.

imp. anno Chriſti 776. Cur Porphyrogenitus dictus.

Catholicorum perſecutio Leonis Porphyrogeniti.

Annon. l. 5. Sigeb. Chron.

Leonis Porphyrogeniti interitus.

Saxones à Carolo Magno ad Chriſti fidem compelluntur.

(*a*) *All. edd.* & ipſe dictus vel à natali cubiculo, cui nomen eſſet purpura; vel quod ipſe quoque a patre adhuc infantulus, &c.

CAP. XIX.

IRENE. CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS.

A Chriſto nato anno DCCLXXXI.

Zon. l. 3. Cedren.

IRENE Auguſta, Leonis uxor, virili animo & conſilio mulier, primo

Irene Auguſta cum Conſtanti-

Digitized by Google

no Porphyr imp. anno Christi 781.

mo cum CONSTANTINO PORPHYROGENITO filio suo imperavit, inde, regimine amota, cum filii flagitia ferre non posset, adnitentibus legionibus, imperio potitur. Annon. l. 5. Regin. l. 2.

Constantinus Porphyr. orbatur oculis.

Constantinus, in oculos procerum saeviens, orbatus est oculis, & in custodiam traditus. Atque, ut manifesta esset Dei ultoris ira, ille ipse dies fuit anni vertentis, quo ipse oculos effoderat patruo. Ex eo tempore religio in Oriente tollere oculos visa, Irene sacra refovente. Hæc inter Carolus, bello in Hispaniam translato, Saracenos magnis afflixit cladibus. Inde Germaniam, Daciam, ipsamque Angliam (si Reginoni & aliis credimus) subegit. Inde, ad opera pacis versus, magnificentissimum Aquisgranæ templum condidit, ornavitque, & Hadriani pontificis, per id tempus demortui, sepulcrum carminibus decoravit. Exin Leo III. pontifex, à primoribus Rom. civitatis injuriose tractatus, ad Carolum, unicum auxilium, contendit in Galliam. Sollemni Francorum ritu exceptus, haud ægre eum perpulit, ut Romam ad res componendas tenderet. Ceterum cum rex in consilio episcoporum consedisset, de criminibus, Leoni objectis,

2.

3.

4.

5.

Germania, Dacia, Anglia a Carolo Magno subacta.

6.

7.

Templum Aquisgranæ conditum.

Leo III. pontifex ad Carolum confugit.

8.

Sigeb. Chron.

9.

10.

jectis, cognituru, conſurgentes epiſcopi ſuccla-
marunt, *Rom. pontificem à*
11. *nullo mortalium judicari.* Quæ vox
adeo regium perculit pectus, ut pro-
12. tinus incepto deſiſteret. Leo tamen,
non ſupremâ magis poteſtate, quam
innocentiâ tutus, egregie purgavit ſe-
13. ſe, ſuperos Deumque conteſtans. Ita-
que rex violatores pontificis, ipſo ex-
tremum ſupplicium deprecante, mul-
14. tat exilio. Pontifex ergo, illuſtria
Zon. l 3 Cedren. Paull. Diac. l. 13. in eccleſiam Rom. Caroli merita re-
munerans, ipſo anno DCCC. natali
Chriſti die, eum imperatorem appel-
15. lat, tutelâ eccleſiæ eidem traditâ. Ita
Rom. imperium, ob deſtitutum à Græ-
co imperatore Eccleſiæ patrocinium,
pervenit ad Francos.

Rom. pontifex a nullo mortalium judicatur.

Carolus Magnus à Leone III. pontifice imperator creatur, anno poſt Chriſt. natum 800

Imperium ad Francos pervenit.

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER VII.

CAP. I.

CAROLUS MAGNUS.

A Christo nato anno DCCC.

Carolus Magnus imp. anno Christi 800.

CAROLUS MAGNUS, primus è gente Francorum, ingenti, vel sua, vel gentis laude, imperium Occidentis obtinuit. Ac primum Irenes Augustæ nuptias ambire cœpit, vires Orientis Rom. imperio adjecturus. Ceterum, cum, fœdere icto, de connubio per legatos ageretur, Nicephorus Patricius, indignum ratus omnia ad Latinum Augustum vergere, rem turbavit, tumultuque per eam occasionem Byzantii concitato, Irenen comprehendit; câque in Lesbum relegatâ, ipse vacuum invadit

Irene in Lesbum relegata.

Annon. l. 5. Zon. l. 3. Regin. l. 2. Frisin. l. 5.

1. 2. 3.

4. vadit imperium. Mox, legatis ad Carolum deſtinatis, pacem cum co fœdusque renovat, ut, alter Orientis, alter Occidentis, Auguſti fratresque inter ſe eſſent. Quidquid Italiæ hinc à Neapoli, inde à Siponto in mare procurrit, cum ſuis è regione inſulis, ad Græcum; reliqua pars ad Latinum imperatorem pertineret. Fœderis conditionibus adjectum, ut Venetiæ liberæ ab utroque imperio & immunes forent. Ea urbs, ante annum ferme CCCL. in Hadriatici ſinus paludibus inchoata, paullatim ingentibus auctibus creverat incolarum opumque. Ceterum eodem anno inteſtina Venetorum diſcordia, Joanne duce exacto, turbavit remp. & Francica irritavit arma. Joannem Nicephorus Græcus imperator per vim reſtituere parabat. Itaque Obelerio tribuno ac Venetis, Caroli juſſu, Pipinus ſubſidio venit. Qui, ut Obelerium, quod Francis ſtuderet, ab urbe exactum vidit, in ipſos Venetos arma convertit. Ergo, terrâ marique Venetias aggreſſus, Metamaucum, quæ tum ducum ſedes erat, occupat. Inde Rivum altum, quo cives cum Beato duce confugerant, lintribus ac ratibus haud lane

Nicephorus Patricius imperator Græcus.

Fœdus inter Carolum, & Nicephorum.

Venetiarum urbs libera.

Venetorum diſcordia.

Franci Venetis bellum inferunt Pipino duce.

Francorum clades in vadis Venetiarum.

feliciter tentavit. Ita, multis Francorum millibus, qua locorum iniquitate, qua vadorum fraude, amiſſis, Ravennam remigravit inglorius. Nec ita multo poſt, Romoaldo Beneventi duce domito, ceſſit è vita, Bernardo filio ſuperſtite. Hæc inter Carolus Florentiam (*a*) condidit. Exin duodecim Pares Franciæ inſtituit. Pariſienſe excitavit gymnaſium. Huic Papienſem academiam adjecit; Bononienſem, quaſi vetuſtate prolapſam, reſtituit, non minus Muſarum, quam Martis, alumnus fautorque. Ceterum nova res maturæ jam ejus gloriæ aliquid impoſuit labis. Alphonſi, Gallæciæ regis, (cui Caſto haud ex falſo cognomen fuit) rogatu in Hiſpaniam traduxerat copias. Ibi adverſus Maſſilium, Maurorum regem, recentem ex Africa, bellum feliciter geſſerat. Victorem inde reducens exercitum, in deſcenſu Pyrenaei montis Vaſconum inſidiis exceptus, nobilem accipit cladem. Non alius locus Francorum ſtragc celebratior. Roncavallis appellatur, Rollandi aliorumque Francorum procerum cæde inſignis. Sub eam expeditionem Turpinus Rhemenſis epiſco-

14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

Florentia condita

Pares XII. Francæ.

Pariſienſe gymnaſium.

Papienſis academia inſtituta.

Bononienſis academia reſtituta.

Alphonſus Caſtus rex Gallæciæ

Turp. Annon. l. 5.

Maſſilius rex Mauritum à Carolo victus.

Carolus Vaſconum inſidiis exceptus.

Turpinus Rhemenſis epiſcopus.

(*a*) *Al. edd. hic rectius hab.* reſtituit.

Digitized by Google

ſcopus deceſſit; poëtæ, quam hiſtorico, propior, idemque Caroli in bel-
27. lis comes. At Carolus, ſe viribus deſtitui ſentiens, ſacrarum literarum ſanctorumque patrum lectioni deditus, anno imperii ſui XIV. exceſſit rebus humanis, vir bello ac pace ſummus, juſtitiæ, religionis, literarum cultor eximius, & cum Conſtantino Magno
28. utique comparandus. Cujus etiam te-
29. ſtamentum memorabile. Quidquid in theſauris fuit, pauperibus ſacrisque ædibus legatum. Ludovicus filius im-
30. perii heres, Bernardus nepos Italiæ
31. rex declaratus. Et Caroli ætas non ducibus ſolum, ſed etiam doctis viris,
32. floruit. Paullus Diaconus hiſtoricus, Haymo, Rabanus, OEcumenius, Suidas, Theophylactus, & Alcuinus Caroli Auguſti doctor, per id tempus
33. illuſtres fuere. Quin ex gymnaſiis ab illo inſtitutis magna ſubinde ſeges exſtitit
34. hominum doctiſſimorum. Auxit quoque Caroli famam Græcorum im-
35. peratorum infamia. Nicephorus Lo-
Zon. l. 3. gotheta ejus æqualis fuit, homo improbitate ac perfidiâ inſignis, & hian-
36. te ſemper avaritiâ infamis. Nam, pluribus theſauris per fraudem potitus, novas coacervandæ pecuniæ excogi-

Carolus ſacrarum litterarum ſtudio deditus.

Decedit è vita.

Caroli Magni teſtamentum.

Paulus Diaconus.

Haymo.

Rabanus.

OEcumenius.

Suidas.

Theophylactus.

Alcuinus, Caroli Magni doctor.

Nicephorus Logotheta imp.

Græcus Avaritia Nicephori.

tavit vias. Quicumque è tenui re ad magnas opes perveniſſent, hos, theſauros inveniſſe criminans, fortunis omnibus exuebat. Dum ille urbem regiam his artibus populatur, Saraceni Aſiæ reliquias, Bulgari Thraciam populationibus vexare cœperunt. Itaque, pace à Saracenis auro redemtâ, in Bulgaros exercitum ducit, confligit, victos exuit caſtris. Sed victorem ſecuritas vicit. Ab re bene geſtâ inflatus Auguſtus omnes conditiones pacis repudiabat. Igitur Crumus, (Chrunnum alii vocant) Bulgarorum dux, deſperatione audaciam ſtimulante, noctu ex improviſo caſtra Græcorum aggreditur, ingentique editâ hoſtium ſtrage, Nicephorum ipſum obtruncat, IX. jam imperantem annum, & Auguſti caput, ſtipiti infixum, diu ſpectaculo ludibrioque barbaris fuit. Inſigne inſolentis victoriæ documentum.

37. 38. 39. 40. 41. 42. 43.

Victorem ſecuritas vincit.

Auguſti caput ſtipiti infixum ſpectaculo fuit.

† Nicephoro Stauratius filius, annuus imperator, huic Michaël Curopalata ſuffectus, vir penitus à Nicephoro diverſus. Principatu inito nihil prius habuit, quam ut ſpoliatis à Nicephoro bona redderet. Sed pace, quam bello, melior exſtitit. A Leone Ar-

44. 45. 46. 47.

Stauratius imp. Græcus.

Michaël Curopalata imp. Græcus.

menio, copiarum præfecto, proditus
48. bello Bulgarico exercitum amiſit. Itaque Leo, præpollens opibus, à ſuis
49. legionibus imperator ſalutatur. Et Michaël, imperii minime tenax, inſignibus ultro Leoni miſſis, altero imperii anno fit monachus, vir utique monaſterio, quam imperio, aptior. Monachus factus.

50. Leo Armenius exinde imperare cœ- Leo Armenius
51. pit. Is, prœlio cum Bulgaris commiſſo, dictis factisque inclinantem imp. Græcus.
52. erexit aciem. Itaque, victoriâ partâ,
53. de Bulgaris triumphavit. Nec bellicis ſolum, ſed civilibus etiam, artibus
54. præſtitit. Magiſtratus omnes, delectu ex optimis viris habito, deferebat, nullo relicto loco pecuniæ gra-
55. tiæve. Ceterum, Iconomachorum deinde errore implicatus, & Superûm & mortalium odia incurrit.

CAP. II.

LUDOVICUS PIUS.

A Chriſto nato anno DCCCXIV.

1. LUDOVICUS PIUS, Caroli patris Ludovicus Pius
Annon. l. 5. Regin. l. 2. æmulator, nihil potius habuit, imp. anno Chriſti
quam ut præberet ſe patronum eccle- 814.
2. ſiæ. Itaque Romanos, Leoni III.
Friſin. l. 5. pontifici inſidiantes, per Bernardum,
Italiæ regem, coërcuit. Stephanum Stephanus
3. inde

IV. pontif. à Ludovico Augusto perhonorifice excipitur.

inde (a) IV. pontificem, ad se in Gal- Sigeb. Chron.
liam venientem, quanto maximo po-
tuit honore, excepit; avitique insti-
tuti magis, quam suæ majestatis, me-
mor insidentem equo pontificem Au-
gustus ipse pedes in regiam introduxit
urbem. Et Stephanus eum rite in- 4.
unctum coronatumque appellavit Au-
gustum. Ludovicus porro, subliciæ 5.
porticus, qua transibat, subitâ ruinâ
mortalitatis admonitus, Lothario, filio
natu maximo, imperium ac regnum
Franciæ legat. Pipinum Aquitaniæ, 6.
Ludovicum Bavariæ constituit reges.
Jus confirmandi Rom. pontifices, Ca- 7.
rolo ab Hadriano datum, remisit, &
paternam avitamque donationem ex-
plicavit, sanxitque. 8.
Exstat diploma 9.
imperatorium Ludovici. Ceterum fa-
ma de divisione regnorum, Franco- Volat. l. 5
rumque procerum favor Bernardum, Sigeb. Chron.
Italiæ regem, ad regnum Franciæ sibi
armis vindicandum erexit. Sed im- 10.
pium bellum non majore animo, quam
consilio, gessit. Nam, ingenti Lu- 11.
dovici exercitu conterritus, ante pu-
gnam patruo tradidit se. Hunc igitur 12.
ille, à judicibus capite damnatum, lu-
minibus orbari sat habuit, regnoque
exu-

Regnorum divisio à Ludovico Pio facta.

Ludovici Pii donatio & explicatio.

Bellum civile inter Francos.

(a) *Alii* V.

13. exutum Italiæ in ordinem coëgit. At Arioldus rex Daniæ baptizatus.
Sigeb. Chron. Arioldus, Daniæ rex, cum conjuge, liberis, & Danicâ nobilitate Moguntiæ baptizatus, à Pio imperatore, velut auctoramentum religionis, Friſiam accepit.

14. Per idem tempus Leo Armenius, Leonis Armenii Iconomachi interitus.
Zon. l. 3. Cedren. Græcus imperator impius, (quippe ſacris imaginibus bellum integraverat) mirâ quadam ratione vitam cum im-
15. perio amiſit. Ipſo natali Chriſti die de Michaële Balbo, majeſtatis reo, ſumturus ſupplicium, deprecante Au-
16. guſtâ, diſtulit pœnam, quæ in ipſum vertit. Nocte inſequenti Balbus, è carcere elapſus, cuſtodis operâ contrahit veterum conjuratorum manum.
17. Cum his, ſub monachorum habitu ſicas ferentibus, imperatorem, in ſymphoniacorum choro canentem, interficit imperii anno VIII.

18. Balbus adhuc compeditus (clavis Michaël Balbus imp Græcus.
quippe compedum non comparebat)
19. imperator ſalutatur. Qui, Conſtantini Copronymi æmulator, epiſcopos, Catholicorum perſecutio Balbi Iconomachi.
ſacrarum patronos imaginum, qua exi-
20. lio, qua morte, multavit. Cetero-quin Auguſtus ille Græcus non balbus
21. ſolum, ſed etiam bardus, fuit. Jumentorum ingenia atque indolem noſſe ſi-

bi pulcrum ratus, tardiſſimo ipſe ingenio erat, rudisque penitus literarum.

Balbus erudire pueros literis vetat.

Proinde, ne pueros ſe doctiores cerneret, erudiri eos literis vetuit. 22.

Creta & Sicilia à Saracenis occupata.

Saraceni interim Cretam & Siciliam occuparunt. 23.

Ludovicus autem Auguſtus, Pannoniæ rege domito, Lotharium filium Italiæ regem deſtinavit. 24.

Lotharius rex Italiæ Modoëtiæ coronatur.

Is igitur, Modoëtiæ ab archiepiſcopo Mediolanenſi rex Italiæ rite appellatus, Romæ à Paſchali pontif. imperatoriis ornatur inſignibus. 25.

Subinde Ludovicus, Britannis Franciæ incolis debellatis, Rhotomagi legatos Balbi, Græci imperatoris, audivit, pacem petentes, & de ſacris imaginibus conſulentes. 26.

Legati Balbi Græci imp. ad Ludovicum Pium.

At ille, pace datâ, ad Rom pontificem (is tum erat Eugenius II.) eos rejecit. Sed fruſtra. 27.

Itaque haud ita multo poſt Balbus, inceſto ſacræ virginis conjugio potitus, phreneſi & inteſtino viſcerum dolore periit, anno poſt invaſum imperium IX. 28.

Balbi Iconomachi interitus.

Hujus heres Theophilus Iconomachus, impietate certans cum patre, ſacras imagines pingi vetuit omnino. 29.

Theophilus Iconomachus Græcus imp.

Zon. l. 2. Cedr.

Earum loco pecudum aviumque ſimulacra reponi juſſit. 30.

Quæ lex magnam piis hominibus pictoribusque 31.

pro-

procellam concitavit in Oriente.

32. Et in Occidente Pipini, Aquitaniæ
Annon. regis, odium adverſus Juditham no-
l. 5. vercam in nefarium facinus erupit.
Reg l. 2. Fratrum quippe ope operâque Ludo-
Friſin. vicum Auguſtum patrem, dolo com-
l. 5. prehenſum, abdicare coëgit imperium.
33. Ceterum, Germanorum procerum fa-
34. vore dimiſſus, Ludovicus in priſtinum
reſtituitur graduin. Haud facile alias
35. magis paterna erga impios filios cle-
mentia exſtitit. Pipinum, Lotha-
36. rium, impune ulciſci cum poſſet, er-
rati veniam petentes, bonâ fide re-
cepit in gratiam. Pipino exinde mor-
37. tuo, Carolum, ex Juditha genitum,
Aquitaniæ regem dedit. Ad extre-
38. mum prodigioſa ſolis defectio tantum
ejus animo mœroris incuſſit, ut, con-
ſecuto mœrorem morbo, ſupremum
obierit diem, anno imperii ſui XXVIII.
39. Ludovici mortem trium filiorum de
40. paternis regnis certamen excepit. Igi-
tur poſt acciſas civili bello Franciæ
vires pax denique ita convenit, ut Lo-
thario imperium & Italia, Carolo
Francia, Ludovico Germaniæ regnum
cederet.

Pipinus Aquitaniæ rex Ludovicum patrem abdicare imperium cogit.

Ludovicus in priſtinum gradum reſtituitur.

Paterna clementia in liberos.

Solis defectio mœrorem ac mortem Ludovico Auguſto parit.

Bellum civile Francorum.

41. Per eadem tempora Evechus, ſive
Roder. Eunicus, vir bello aſper, ex quo Ari-
Tolet. 4.

ſtæ cognomen traxit, cum ex Pyre- Roder. Sanct. par. 2.
Regni Navarræ origo. næis jugis in Navarræ plana deſcendiſſet, multa adverſus Saracenos prœlia ſecunda fecit. Itaque, belli operibus 42.
ingens, primus Navarræ rex eſt appellatus. Huic Garſias Eunicus ſucceſſit, non paternâ gloriâ, quam ſuâ 43.
virtute, clarior. Cujus filius ac ſucceſſor Sanctius Garſia, multis Cantabriæ oppidis, ipsâque Pampelonâ 44.
de barbaris receptâ, Navarræ regnum propagavit. Hujus inventum proditur 45.
Calcei ex crudis coriis. calcei ex crudis coriis, (*Abarcas* Hiſpani vocant) quibus ipſe adeo eſt delectatus, ut ex eo Abarca diceretur.
Itaque ejusmodi calceis milites inſi- 46.
gnes habuit, (tantum apud populum
Regis exemplum. regis exemplum valet) quorum egregiâ virtute Pampelonam, à barbaris ſummâ hyeme obſeſſam, per obſita nivibus & concreta glacie loca transgreſſus, obſidione exemit. Raymi- 47.
Jacobus apoſtolus pugnat pro Hiſpanis. rus autem, rex Legionis, Jacobi a- Roder. Tolet. l. 4. c. 13.
poſtoli ſpecie in ſomnis oblata, egregiam de Saracenis victoriam retulit.
Eo prœlio apoſtolus, ex equo candido, 48.
cum vexillo rubrâ cruce inſigni, pro Hiſpanis pugnans, in acie conſpectus
Ordo militiæ S. Jacobi. eſt. Ex quo ordinem militiæ S. Ja- 49.
cobi inſtitutum auctor eſt Didacus Valera:

lera: quem ordinem ann. MCLXXX.
50. inchoatum ſcribit Volaterranus. Eadem tempeſtate Rabanus (*a*) & Aimoinus hiſtoricus floruere. Rabanus & Aimoinus hiſtorici.

(*a*) *Al. edd. hoc modo*, & Annonius, ſeu potius Aimonius, hiſtoricus floruere.

CAP. III.

LOTHARIUS.

A Chriſto nato anno DCCCXLI.

1. Annon. l. 5. Sigeb. Chron. Regin. l. 2. LOTHARIUS Auguſtus Auſtraſiam regionem, quam ſibi in Francia reſervarat, à ſuo nomine Lotharingiam appellavit. Inde Ludovicum filium, regem Italiæ declaratum, con- Lotharius imp. anno Chriſti 841. Lotharingia à Lothario appellata.
2. ſortem ſibi adjungit imperii. Cete- Ludovicus rex Italiæ.
3. rum Lotharii principatus magnis Chri- Friſin. l. 6. ſtiani orbis cladibus inſignis fuit. Sa-
4. raceni, oram Italiæ depopulati, ve- Saraceni Apuliam vexant,
xarunt Apuliam, Anconam diripue- Anconam diripiunt.
5. re, Barium occuparunt. Unde cre- Barium occupant.
bris excurſionibus Apuliam, Calabriam, Campaniam infeſtam habuere, compluribus oppidis in ſuam ditionem redactis.

6. Par Saracenorum tempeſtas perva- Zon. l 3. Cedr. ſit Armeniam, & Theophilus, Græcus imp. mœrore deletæ à barbaris patriæ ſuæ conſumtus, interiit anno imperii XII. Amor patriæ.

Exin

Michaël Porphyrogenitus Græcus imp.

Exin Michaël Porphyrogenitus, adhuc infantulus, Theophili filius, cum Theodora matre imperitavit. At Theodora Augusta, tota à viro diversa, sacras imagines, quas etiam illo vivo impense coluerat, exemplo restituit. 7. 8.

Theodoræ Augustæ pietas.

Caussa sacrarum imaginum sublevatur.

Juvit etiam imaginum caussam salus Manueli, tutori imperatoris, jam moribundo, si sacris imaginibus faveret, à monacho quodam promissa, & faventi divinitus reddita. 9.

Theodoræ Augustæ virtus ac sapientia.

Porro Bulgarorum regi, bellum inferenti, denunciavit Augusta, semet illi cum exercitu obviam ituram. Proinde videret ipse, quid ageret, cui nec feminam vincere glorioſum foret, & à femina vinci turpissimum. Ea vox barbarum regem à belli consiliis avertit. Qui deinde, morbo ac malis domesticis afflictus, sororis (hæc apud Theodoram Augustam captiva Christiane educata fuerat) admonitu Christum invocavit; cujus ope malis repente discussis, Christiana sacra cum universa Bulgarorum gente susscepit. Eodem ferme tempore Marci euangelistæ corpus, ab Justiniano duce Venetias translatum, præsidio esse cœpit urbi, jam opibus præpollenti. 10. 11. 12. 13. Zon. l. 3. Cedren. 14. Sigeb. Chron.

Bulgarorum rex cum omni regno baptizatur.

Marci euangelistæ corpus Veneti.

At

15. At Ludovicus Cæſar, Romam pro- netias
fectus, avi exemplo oſculum Sergii tum à Ju-
16. II. pontificis obtulit pedi. Itaque ab ſtiniano
eo accepit inſignia & nomen Auguſti. Venet. duce.
17. Saraceni ſubinde, ſucceſſibus elati,
18. trajecerunt in Latium. Ab his apo- Ædes SS.
Sigon. ſtolorum Petri & Pauli ſuburbanæ Apoſtolo-
l. 5. rum Petri
19. Baſilicæ ſpoliatæ. Latium omne de- & Pauli à
20. populatum. Pervaſtata inde Campa- Saracenis
21. nia, Tarentum direptum. Super hæc direptæ.
Veneta & Conſtantinopolitana claſſis,
quæ barbaris occurrerat, cum clade
ingenti repulſa; ut facile appareret,
illam non tam barbariæ vim eſſe,
22. quam iram divini Numinis. Sed tan-
dem cœleſtis ira recidit in iræ mini-
23. ſtros. Onuſti prædâ domum repe- Saraceni
tentes, fœdâ tempeſtate coörta, pa- onuſti præ-
riter cum præda obruuntur fluctibus. dâ ſubmer-
guntur.
24. Paucis interjectis annis alia Saraceno-
rum manus in Latium transmiſit eâ
mente, ut ipſam orbis terræ arcem
25. diriperet Romam. Ceterum Leo IV.
Sigeb. Chron. Rom. pontifex, tribus claſſibus, Nea-
politanâ, Amalphetanâ, Cajetanâque,
quæ urbi ſubſidio venerant, fretus,
Romanas copias, nullâ re magis,
quam divinis myſteriis, armatas, e-
mittit in barbaros, & pii pieque ad-
26. miniſtrati belli felix exitus fuit. Na-
vali

Navalis Romanorum de Saracenis victoria.

vali pugnâ Saracenus ad Oſtiam ſuperatus, & inſignis eſt relata victoria, quæ populo Rom. antiquam navalis triumphi ſpeciem præbuit. Inde Leo 27.

Ædes Apoſtoli Petri à Leone IV. pontif. exornata & mœnibus cincta.

IV. pont. S. Petri ædem, refectis argenteis valvis, quas Saracenus abſtulerat, magnifice exornat, atque, ut in poſterum tuta ab incurſionibus foret, circumdat mœnibus. Nova urbs 28.

Urbs Leonina.

Leonina conditoris nomine appellata. Fuit idem pontifex etiam miraculis 29. clarus, cujus ſanctitatis fama Adeolphum, ſive Adilulphum, Angliæ regem, Romam excivit. Is, benigne 30. exceptus à pontifice, Angliam vectigalem Rom. eccleſiæ fecit, argenteo nummo in ſingulas familias impoſito, qui B. Petri nummus etiam noſtrâ memoriâ dicebatur. Lotharius porro 31. Auguſtus controverſiæ tollendæ cauſſa Beneventanum ducatum ita diviſit, ut Adelgiſus Beneventi, Siconolphus Salerni & Capuæ principes eſſent: quæ Salernitani & Capuani principatus fuere primordia. At Lotharius 32. ipſe, cum poſt deceſſum Ludovici patris annos XV. imperaſſet, rerum humanarum pertæſus, abdicavit ſe imperio, & in Prumienſi monaſterio dicavit ſe Deo, nobilior depoſito principatu,

Adilulphus rex Angliam pontif. Rom. vectigalem fecit.

Polm. Chron.

Nummus B. Petri in Anglia.

Capuanus, & Salernitanus principatus.

Lotharius ex imperatore monachus.

cipatu, quam adminiſtrato. Paterna hereditas ita liberis diviſa. Imperium cum regno Italiæ penes Ludovicum ſtirpis maximum manſit. Carolo Provincia & altera Burgundia; Lothario Burgundia altera cum Lotharingia ceſſit. Sunt, qui ab Lothario rege Lotharingiam appellatam velint. Per idem tempus Ado epiſcopus Viennenſis hiſtoricus floruit.

Lotharii hereditas liberis diviſa.

Ado epiſcopus Viennenſis hiſtoricus.

CAP. IV.

LUDOVICUS II.

A Chriſto nato anno DCCCLVI.

Reg. l. 2. Friſin. l. 6. Annon. l. 5. Sigeb. Chron.

LUDOVICUS II. imp. avitæ in pontificem obſervantiæ haud parum memor, Nicolao pontifici, ad ſe in caſtra tendenti, obviam progreſſus, pontificalem freno deduxit equum. Ab eodem pontifice libido notata Lotharii regis, qui, conjuge repudiatâ, pellicem duxerat. Et rex, cum proceribus Lotharingiæ Romam ſui purgandi cauſa profectus, in mendacio exitium invenit. Nam cum ipſe ac proceres, apud pontificem mentiti, ad ſacram euchariſtiæ menſam acceſſiſſent; omnes intra finem vertentis anni variis caſibus ſunt exſtincti. Inter hæc dominandi cupido turbavit Italiam.

Ludovicus II. imp. anno Chriſti 856.

Ludovicus imperator Nicolaum pontif. ſummo honore excipit.

Mendacium exitiale.

taliam. Adelgiſus, Beneventanus princeps, Sedoanum, Saracenorum Barienſium ducem, in Capuanum principem incitarat. Igitur barbarus, populabundo exercitu Campanum agrum ingreſſus, obvias Chriſtianorum copias fundit. Inde, victoriâ elatus, magnam Campaniæ partem populatur. Venafrum etiam ſubigit. Et alii ſubinde Saraceni, prædæ dulcedine illecti, Apuliam Calabriamque occuparunt. Itaque Ludovicus Auguſtus exercitum in Saracenum ducit. Capuam, cujus perfidiam expertus erat, vi captam, magnâ delet ex parte. Ceterum Barium, Saracenorum arcem, ſummâ ope oppugnare adortus, tandem irrito incepto receſſit. 6. Sigon. l. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.

Sedoani Saracenorum ducis populationes Campaniæ.

Apulia & Calabria à Saracenis occupatæ.

Capua à Ludovico imperatore magna deletur ex parte.

Nec vero, Saracenis Italiam urentibus, Orientis imperium ab hac peſte intactum fuit. Michaël Porphyrogenitus, matre ac tutoribus regimine amotis, Bardâ avunculo auctore, totum ſe ludis ac nequitiæ dederat. Tandem Saracenis proxima regiæ urbi loca populantibus, præſenti tandem periculo excitus, occurrit hoſti. Sed delicatus imperator, ſine magno certamine victus, caſtris exuitur, ludo videlicet, quam bello, aptior. Exin 14. 15. Zon. l. 3. Cedren. 16. 17. 18.

Michaëlis, Porphyrogeniti nequitia.

Bar-

Bardam, proditionis compertum, per Baſilium Macedonem ducem interfi-
19. cit. Baſilium in compotatione temu- Baſilius
20. lentus ſocium adſciſcit imperii. Qui Macedo Græcus
deinde, in convivio imperium remi- imp.
gi à Michaële delatum ægre patiens, Auguſto ſuper menſam obtruncato, ſibi imperium vindicat.

21. Hujus deinde claſſe ſubnixus Ludo-
Sigon. vicus Romanus imp. Barium terrâ
22. marique oppugnare inſtitit. Tandem
23. anno quarto urbs capta. Sedoanus Sedoanus
ipſe in Francorum poteſtatem reda- in Franco-
rum pote-
24. ctus. Ceterum Ludovici nimia faci- ſtatem re-
litas in victoria bellum inſtauravit. digitur.
Sedoani
25. Barbarus ab eo dimiſſus, accitis novis perfidia.
ex Africa copiis, Capuam aliaque
26. finitima oppida ſuæ ditionis fecit. Ergo Ludovicus, irâ furens, in perfidum hoſtem agmen citatum rapit.
27. Cetera oppida haud magno negotio
28. recepta. Capua vix tandem, fame
29. domita, in deditionem venit. Eadem tempeſtate Syracuſas à Saracenis ca- Syracuſæ
a Saracenis
30. ptas auctor eſt Cedrenus. Ludovicus captæ
Cedren. porro, Saracenis Campaniâ expulſis, Saraceni
Sigeb. Campaniâ
Chron Beneventi ab ſecuritate magnum adiit expulſi.
Fruſin. vitæ famæque diſcrimen. Adelgiſus, Adelgiſi
l. 6. Beneventa-
Sigon. Beneventi princeps, cum ſubdola ora- ni princi-
l. 6. tione perſuaſiſſet Auguſto, ut exer- pis dolus in
imper.
31. R citum

citum dimitteret, prætorium à præſidio nudum armis atque igni oppugnare inſtitit. Itaque Auguſtum ſacramento adigit, numquam ſe in poſterum Beneventi fines ingreſſurum, neque eam injuriam ulturum. At Ludovicus, Romæ jurejurando à pontifice abſolutus, Adelgiſum bello illato exegit Italiâ. Paucis interjectis annis Ludovicus Mediolani moritur, anno principatus XX. nullâ virili ſtirpe relictâ. Quæ fama patruos ejus Carolum Calvum Franciæ, & Ludovicum Germaniæ reges ad imperii certamen accendit. Ceterum Joannis VIII. pontificis Rom. prudentiâ & auctoritate oriens incendium reſtinctum eſt. Contentio ab armis ad jus revocata, coactoque epiſcoporum concilio imperium Carolo Calvo, Ludovici Auguſti patruo, omnium conſenſu datum. Per eadem tempora Sclavi, Dalmatiæ incolæ, cum Sueropilo rege ad Chriſtum adjuncti. Hungari Bulgarique ad Chriſti fidem à rege traducti; qui monachus factus, ubi ſenſit à Trebellio filio regnum ad deorum cultum revocari, coacto exercitu filium, bello victum, capit, &, effoſſis oculis, in cuſtodiam conjicit, regnumque minori

Adelgiſus Italiâ exigitur. 32. 33. 34. 35. 36. 37.

Contentio ob armis ad jus revocata.

Sclavi baptizati. 38. Chron. Pol. Bonfin. l. 10.

Hungari & Bulgari Chriſtiani facti. 39. Blon. Dec. 2. Sigeb. Chron. Regin. l. 2.

nori filio adminiſtrandum tradit, Chriſtianâ religione ſalvâ.

CAP. V.

CAROLUS CALVUS.

A Chriſto nato anno DCCCLXXVI.

Carolus Calvus imp. anno Chriſti 876.

1. Annon. l. 5. Regin. l. 2. Friſin. l. 6. CAROLUS CALVUS, Magni nepos, à Joanne VIII. Romæ Auguſtus rite appellatus, pontificem ingentibus coluit donis. Sunt qui Joannem VIII. feminam fuiſſe fabulentur. Quod,

Joannes VIII. pontif. falſo femina fuiſſe dicitur.

2. falſo creditum, veri locum apud im-
3. peritum vulgus obtinuit, ſive mulie-
Sigon. l. 4. & 5. bris pontificis facies, (*a*) ſive effemi-
4. nata vita fabulæ dederit locum. Calvus porro Berengarium Forojulienſibus, Vidonem Spoletanis duces dedit, magnarum Italiæ turbarum au-
5. ctores futuros. Ipſe autem Auguſtus bello parum prudens felixque habitus.

Caroli Calvi imp. calamitas ex imprudentia.

6. Carolus Craſſus, Ludovici Germaniæ regis filius, arma Francis inferebat; huic Calvus cum exercitu improvide occurrit, militemque, vigiliis nocturnoque itinere atque imbri fatigatum,
7. objecit hoſti. Itaque, ſine certamine
8. victus, amiſſo exercitu, fugit. Nobiliſſimus quisque Francorum captus,

(*a*) *Al. edd.* Sive effeminatus interdum vigor fabulæ dederit locum.

gitized by Google

ſed clementer exercita victoria, captivi indulgenter habiti, gratisque dimiſſi. Quæ res Craſſo in præſentia decori, inde etiam emolumento fuit. 9.

Exin Calvus Normannos, Franciam effuſe populantes, non armis, ſed donis, repreſſit. 10.

Ingens ſubinde Romæ exſtitit motus. Joannes pont. Romanorum procerum conſpiratione compertâ, Formoſum, Portuenſem epiſcopum, (a) aliosque conjuratos ſolemni ignominiâ notavit. 11. 12. 13.

Formoſus Portuenſis epiſc. ignominiâ notatus.

Ceterum domeſticas inſidias externa vis excepit. Saraceni, qui Tarentum tenebant, Salernitanos, Amalphetanos, Neapolitanosque perpulere, ut Romanam invaderent ditionem. Et adventantis cum exercitu imperatoris opem intempeſtiva mors avertit. 14. 15. 16.

Calvi in veſtitu inſolentia.

Jam Calvus, quod præter Francorum principum morem diademate ceteroque habitu auguſtior incederet, cœperat eſſe proceribus inviſus. Sigeb. Chron. 17.

Judæi medici fraude imperator exſtinguitur.

Itaque, Mantuæ per morbi occaſionem Sedechiæ Judæi medici fraude exſtinctus, documento fuit, quam tuto Chriſtianorum ſalus Judæis credatur medicis: imperavit annos II. 18.

Latium depopulatum.

Inter quæ Latium impune à fœderatis hoſtibus populatum,

(a) *Al. add.* & conjuratos.

19. tum. Majus etiam in Campania da-
20. mnum acceptum. Docibilis, dux Ca-
jetanus, prælio victus à Saracenis, Garilianum oppidum efferatis conceſſit hoſtibus; ex quo multa gravia-que in Romanam ditionem mala fluxere. Garilianum oppidum conceſſum Saracenis.

CAP. VI.

LUDOVICUS BALBUS.

A Chriſto nato anno
DCCCLXXVIII.

1. Antonn. l. 5. Friſin. l. 6. LUDOVICUS BALBUS, Calvi filius & heres Joannem VIII. pont. ad ſe venientem, Lugduni honorifice excepit more majorum. Itaque ab eo viciſſim Auguſti inſignibus ac titulis decoratur. Ceterum, gravi diutinoque implicitus morbo, imperator nullus fuit. Igitur, regio ornatu ad Ludovicum filium miſſo, eum Franciæ regem appellat: ipſe decedit anno imperii ſui II. Ludovicus Balbus imp. anno Chriſt. 878.

2. Regin. l. 2.
3.
4.

5. Zon l. 3. Cedren. Iisdem ferme temporibus inſignis juſtitia ac religio Baſilii Macedonis, Græci imperatoris, enituit. Is quippe magiſtratus integerrimis mandabat viris, maximeque ab ambitione alienis. Et ipſe, quoties vacaret, judiciis aderat, præconibus per urbem circum-miſſis, Baſilii Græci imp. juſtitia.

6.
7.

missis, qui denuntiarent, adesse Augustum ejus ope aut operâ uti volen-
Basilii imp. liberalitas in caritate annonæ. tibus. In summa caritate annonæ, 8.
apertis publicis horreis, cum maximo fisci detrimento populi inopiam levavit. Nec facile alius plura templa vel 9.
instauravit, vel condidit. Judæorum 10.
complures, etiam pecuniâ, ad Christi sacra pellexit. Barbarorum quoque 11.
Russi ad Christum traducti. ingentem vim, in his Russos, ad veram traduxit religionem, misso ad eos
egregiæ sanctitatis episcopo. Igitur 12.
propitio Deo bella contra Saracenos feliciter per duces gessit. Ameras, 13.
Saracenorum rex, cum exercitu cæ-
Tarentum de Saracenis receptum. sus, Cretensium classis oppressa. Ta- 14.
rentum de Saraceno receptum.

CAP. VII.

CAROLUS CRASSUS.

A Christo nato anno DCCCLXXX.

Carolus Crassus imp. anno Christi 880. CAROLUS CRASSUS, Germaniæ 1.
rex, Joannis VIII. pontificis ar- Frisin. l. 6. Regin. l. 2. Sigeb. Chron.
cessitu in Italiam venit, ab eoque
imperii insignia accepit, ut unus pontifex (quod nemini præterea contigit)
tres crearit Augustos. Nec defuit 2.
Crasso materia virtutis & gloriæ.
Normannos, gentem è Scandia, Fran- 3.
ciam populantes, acie vicit; victos

non

non tam in ſuam, quam in Chriſti,
4. redegit ditionem. Gothofredus rex cum tota gente Chriſtianus factus. Normanni cum rege baptizati.
5. Regio in Francia Normannis data,
6. quæ deinde Normannia fuit. Atroces deinceps duorum principum inter ve- Normannia. Venatio periculoſa.
7. -nationes caſus produntur. Carolo-
Regin. l. 2. mannus, rex Franciæ, ex apri vulnere
8. obiit. Baſilius, imp. Græcus, cervi
Zon. l. 3. cornibus transfoſſus, effuſis inteſtinis efflavit animam, anno imperii ſui XX.
9. Miſerior etiam Craſſi Auguſti exitus
10. fuit. Nam, cum corpore ſimul &
Annon. l. 5. animo languere cœpiſſet, à Germanis
Regin. l. 2. regio nomine exutus, & novo exemplo patruus fratris filio Arnulpho in tutelam datus; ſic ut Auguſtus ab eo Craſſus imp. tutelæ commiſſus.
11. victum emendicaret. Tantumque ex tam inſigni contumeliâ mœroris hauſit, ut haud ita multo poſt migrarit è vita, anno XII. quam imperare cœ-
12. perat. Vir tribus regnis Germaniæ, Galliæ, Italiæ, & imperii titulis (quod præter Carolum Magnum & Ludovicum Pium nemini contigit) clarus, ſi parta regna majeſtatemque regiam
13. æque tueri, ac parare, potuiſſet. Exin, cum imperatoriæ ſtirpis virtus indolesque defeciſſet, Francicum quoque imperium defecit, anno, poſtquam Francicum imperium defecit, cum annos XC. perduraſſet.

cœperat, (a) XC. Itaque regnum 14.
Imperium ad Italicos principes devolvitur. Italiæ cum imperio ad Italicos prin-
cipes devolutum eſt. Quorum æmu- 15.
latio, imperandi avida, magnis mo-
Berengarius rex Italiæ anno poſt Chriſtum natum 884. tibus concuſſit Italiam Berengarius 16.
quippe, Forojulienſis dux, Hadriani Regin. l. 2.
III. pont. decreto ſubnixus, rex Ita-
liæ appellatur, anno poſt Chriſtum
natum DCCCLXXXIV. Subinde 17.
Vido rex Italiæ. Vido, Spoleti dux, Stephano V. pont.
favente, rex Italiæ ſalutatus, Beren-
gario duobus prœliis debellato, viam
ſibi ad imperium fecit.

(a) *Al. edd.* LXXXIV.

CAP. VIII.

VIDO.

A Chriſto nato anno DCCCXCII.

Vido imp. anno Chriſt. 892. VIDO, imperatoriis inſignibus titu- 1.
lisque (a) à Stephano pont. deco- Regin. l. 2.
ratus, primus Italicæ gentis impera- Friſin. l. 6.
vit. Ceterum nec quietum, nec diu-
turnum, ejus imperium fuit. Haud 2.
ita multo poſt Arnulphus, Carolo- Sigeb. Chron.
manno genitus, rex Germaniæ, Vido- 3.
nem, Italiæ regno exutum, compulit Sigon. l. 6.
Spoletum. Ita Berengarius Arnulphi 4.
beneficio regnum recipit. Et Vido, 5.
Ar-

(a) *Imo* à Formoſo, *uti melius hic habent aliæ edd.*

Digitized by Google

Arnulphum inſectans, ad Tarum amnem ſubitâ ſanguinis vomitione exſtin-
6. guitur, anno principatus III. Eâ tempeſtate Hiſpanienſes Saraceni, in Italiam delati, Fraxinetum, arcem Cottiarum Alpium, cepere, unde, in Longobardiam excurrentes, Garilianenſium populationes propemodum
7. æquarunt. Et Romæ Formoſus, deformatus quidem à Joanne pontifice, ſed tamen elegantiâ doctrinæ ac morum
8. nobilis, pontificatum obtinuit. Quæ deinde res ingentium in urbe turba-
9. rum materiem præbuit. Berengarius porro, Lamberto Vidonis filio bellum inferente, ob iræ impotentiam deſer-
10. tus à ſuis, regnum amiſit. Arnulphus
Regin. l. 2. Sigeb. Chron. ſubinde, à Formoſo pontifice ad urbis Italiæque turbas ſedandas evocatus, Romam obſedit, quam, diu fruſtra oppugnatam, per occaſionem leporis, forte in urbem refugientis, capit, Romanis ſtationibus ludicro hoſtium inſequentium clamore atque impetu,
11. tamquam vero, conterritis. Hoc ſolum deërat urbi, victrici orbis terræ, dedecus, ut à lepore capta diceretur.
12. Arnulphus igitur, cæſis factioſis ac turbulentis civibus, à Formoſo pontifice inſignia titulumque extorquet

Saraceni Fraxinetum occupant.

Formoſus Rom. pontifex.

Roma per occaſionem leporis capta.

Auguſti. Ex eo tempore Germani proceres ſibi jus imperii, etſi nondum maturum, nec jure partum, præpropere uſurparunt. 13.

CAP. IX.

ARNULPHUS.

A Chriſto nato anno DCCCXCV.

Arnulphus imp. anno Chriſti 895.

ARNULPHUS, ex Caroli Magni ſtirpe ſanguinem magis, quam indolem, trahens, vi partum violenter geſſit imperium. Cum de nocte agmen duceret, libido eum cepit Berengarii, laternam præferentis, excœcandi. Quod ille ubi ſenſit, trepidus, abjectâ laternâ, profugit. Hæc vecordiæ fama Arnulphum cunctis Italicis populis inviſum fecit. Itaque ille, Lamberto regi infenſus, plerisque Italiæ urbibus captis, Firmum obſedit. Obtinebat eam urbem Vidonis conjux, eademque Lamberti regis mater, vafra mulier in paucis; cujus fraude venenum Auguſto à famulo ſuo datum ferunt. Mox gravi lethargo oppreſſum ſolviſſe illum obſidionem, ad ultimum phthiriaſi conſumtum periiſſe, anno poſt partum imperium III. Ei Ludovicus filius à Germanis proceribus ſubrogatus, ſolo nomine Au-

1. Regin. l. 2. Friſin. l. 6. Sigeb. Chron. 2. Sigon. l. 6.

Arnulphi imp. vecordia. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

9. Auguſtus. Eadem tempeſtate nova
Regin. l. 2. Hunnorum manus è Scythia in Pan-
10. nonia conſedit. Hi deinde, Hungari
Friſin. l. 6. Sigeb. Chron. appellati, Hungariæ nomen dedere, ac, Ludovico Arnulphi filio debellato, ſtipendiariam fecere Germaniam.
11. Romæ interim ex contentione par-
12. tium infandum facinus ortum. (*a*) Ste-
Platin. phanus VI. pontifex peſſimo exemplo Formoſi pontificis, velut vitio creati, acta reſcidit, irritâ declaratâ conſecratione eorum, qui ab illo ini-
13. tiati fuerant ſacris. Indignum deinde
14. facinus proditur. Formoſi cadaver effoſſum, & in conſpectu omnium pontificalibus exutum inſignibus, & cum profano habitu in Tiberim projectum ferunt.

Hungaria.

Germania ſtipendiaria.

Formoſi pontif. acta reſciſſa.

Formoſi cadaver in Tiberim abjectum.

(*a*) *Aliis* Stephanus VII.

CAP. X.

LAMBERTUS.

A Chriſto nato anno DCCCXCVIII.

1. LAMBERTUS, à Stephano pont. ap-
Friſin. l. 6. Sigeb. Chron. Sigon. l. 6. pellatus Auguſtus, in magna eccleſiæ Rom. perturbatione imperium geſſit. Romanus, Stephano ſublectus, Formoſi cauſſam inde ſuſcepit;
2. ejusque corpus, ad Tiberina oſtia repertum, referri in urbem juſſit ad ſepul-

Lambertus imp. anno Chriſti 898.

pulturam. Id cum Vaticanæ inferretur ædi, ſacræ imagines venerabundæ excipere viſæ, divino Numine ejus pontificatum approbante. Proinde pontifex in conventu epiſcoporum Formoſum ſacrisque ab eo initiatos in integrum reſtituit. Subinde Lambertus Auguſtus Francorum imperatorum donationes ratas eſſe juſſit. Ceterum Italici principes, ut ante Berengarii, ita deinde Lamberti, ſeverum imperium exoſi, conſilia de illo pellendo agitarunt, audaci magis conatu, quam proſpero eventu. Inſidiæ patefactæ, de conjuratis ſupplicium ſumtum. Sed Lamberto ut cautio ſaluti, ita ſecuritas exitio fuit. Inter venandum curſu fatigatus quietem capiebat, uno Hugone cuſtode, cujus pater in conjuratis fuerat. Is igitur, paternæ cædis magis, quam imperatoriæ largitatis, memor, valido fuſte ſopitum ſomno occidit Auguſtum, altero principatus anno.

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Formoſus in integrum reſtitutus.

Leo imp. Græcus.

Et Leo, Græcus Auguſtus, per id tempus ſimili periculo perfunctus eſt, diſſimili exitu. Accedenti ad aram templi ſupplicandi gratiâ (*a*) Cæſari fultis, cervicibus à ſicario incuſſus, vi-

11. Zon. l 3. Cedren. 12.

(*a*) *Al. edd. delent voc.* Cæſari.

vitam utique ademiſſet, niſi penſilis lychnus forte intercedens ruentem fregiſſet ictum. Quo caſu admonitus imperator Conſtantinum filium, pene infantem, Cæſarem creat. Inde moriens Alexandro fratri parvum filium ſuum commendat, eidemque imperium legat, adulto tradendum Cæſari.

Conſtantinus Porphyrogenitus imp. Græcus.

Exinde novum in Italia bellum. Berengarius, Lamberto functo, tertium regno Italiæ potiebatur, cum Ludovici II. Auguſti nepos, ad aviti regni ſpem erectus, bellum intulit Berengario. Cum res parum proſpere cederet, pacem cum hoſte fecit hac lege, ut numquam in poſterum in Italiam ſe rediturum juraret. Sed jurisjurandi religionem regnandi cupido vicit. Itaque, cum maximis copiis transgreſſus Alpes, ſummis Longobardorum ſtudiis recipitur, ingentique principum gratulatione rex Italiæ ſalutatur. Romam inde progreſſus à Benedicto IV. rite appellatur Auguſtus.

Friſin. l. 6.

Ludovicus Provinciæ rex.

Ludovicus rex Italiæ.

Per eadem tempora Regino Prumienſis Abbas, & Ado Viennenſis, nobiles annalium ſcriptores exſtitere, quibus Simeon Metaphraſtes ſuppar numeratur.

Sigeb. Chron.

Regino. Ado.

CAP.

CAP. XI.

LUDOVICUS.

A Chriſto nato anno DCCCC.

Ludovicus III. imp. anno Chriſt. 900.

LUDOVICUS III. ob neglectam juris- 1.
jurandi religionem haud diutino Regin. l. 2.
eſt uſus imperio. Biennio poſt, cum, Sigon. l. 6.
pulſo ex Italia Berengario, Veronam
quoque cepiſſet, victorem ſecuritas 2.
perdidit. Berengarius, ubi eum ſe- 3.
curum ab hoſte copias omnes dimiſiſ-
ſe cognovit, occulte in Italiam inſi-
nuat ſe, &, corruptis portarum cu-
ſtodibus, Veronam ſilentio noctis in-
greſſus cum fida neceſſariorum manu,

Ludovico imp. effoſſi oculi.

Ludovicum aggreditur nihil tale me-
tuentem. Capto cum perjurii expro- 4.
bratione oculos effodit. Cœcum in 5.

Berengarius ter amiſſum Italiæ regnum obtinet.

ordinem cogit. Ipſe, receptâ Vero- 6.
nâ, regnum ter amiſſum recipit; quod
pacate deinceps per annos tenuit XX.
Ceterum Italis, pacem colentibus, à 7.

Hungari Italiam populantur.

barbaris otium non fuit. Hungari, 8.
pervaſtatis Bavariæ Saxoniæque fini-
bus, invadunt Italiam, &, omnia
longe ac late populantes, ipſam regni
ſedem Papiam petunt. Sed, Beren- 9.
gario cum ingentibus copiis occur-
rente, capeſſunt fugam, multisque
ſuorum amiſſis petunt ab Italis, ut,

re-

receptâ omni prædâ, ipſos incolumes
10. abire ſinant. Superbum à victoribus reſponſum redditum, quod in ipſos
11. vertit. Quippe victi, deſperatione ad audendum accenſi, Italos incautos
12. cædunt fugantque. Documentum ad poſteros, effugium hoſtibus ultro ape-
13. riendum. Hungari ergo, victoriâ inflati, Tarviſium, Vicetiam, Patavium
14. fœdâ populatione deformant. Exin Venetias, contractis ad id lembis, trajiciunt, &, Clodiâ ceterisque circa urbem locis perpopulatis, non Metamaucum modo, ſed etiam Rivoaltum primi mortalium poſtremique tenta-
15. runt. Tandem, à Petro, Venetorum duce, navalibus copiis repulſi, ad Apennium uſque omnia depopulan-
16. do pervadunt. Ad ultimum, acceptâ à Berengario grandi pecuniâ, remigrant domum, auro victi, non armis.
17. Sub id tempus, Sergio III. pontifice, Sigeb. Chron. Cluniacenſis ordo ab Odone (is ex Benedicti diſciplinâ erat) in Burgundia inſtitutus.

Victoriæ inſolentia.

Effugium hoſtibus ultro aperiendum.

Hungari Venetias penetrant armis.

Ordo Cluniacenſis.

18. Ludovico autem Germaniæ rege, qui è Caroli Magni ſtirpe ultimus fuit, exſtincto, Conradus è Franconia, vir bello inclitus, à Germanis proceribus rex & Cæſar appellatur, qui adverſus Hun-

Conradus Cæſar.

Hungaros bene pugnavit. Huic, sep- 19.
tennio post rebus humanis exemto,
Henricus Cæsar. Henricus, Othonis Saxoniæ regis fi-
lius, subrogatus. Qui Hungaris, Fran- 20.
Hungari pene deleti. ciam, Alemanniam, Saxoniamque
vastantibus, cum exercitu occurrit,
votoque nuncupato victor (*a*) barba-
ros pene delevit. Inde, Carolum Sim- 21.
plicem, Franciæ regem, adversus re-
Carolus Simplex Franciæ rex. belles tutatus, & regem & regnum
sibi devinxit, Lotharingiâ receptâ.
Saraceni, Calabriâ, Apuliâ, Benevento potiuntur. Saraceni porro, qui Garilianum te- 22.
nebant, Calabriâ, Apuliâ, Benevento, aliisque Romanæ ditionis urbibus
potiti, vicina urbi loca incursare cœ-
perunt. Ceterum, à Joanne X. pont. 23.
per Saracenum transfugam, adjectâ Sigeb. Chron.
validâ Romanorum manu, multis,
magnisque afflicti cladibus, Garilia-
Saraceni domiti. num recipiunt se. At Joannes pon- 24.
tifex, omnibus ferme Italiæ princi-
pibus, ipsoque Constantino Porphy-
rogenito imp. Græco, ad ejiciendos
Saraceni Gariliano expulsi exsique. Italiâ Saracenos concitatis, Garilia-
num obsedit. Tandem barbari, de- 25.
serto oppido, fugientes intercepti, &
ad unum cæsi. Satis constat, pio 26.
bello divinam opem adfuisse. Sige- 27.
bertus auctor est, in prœliis adversus Sigeb. Chron.
Sa-

(*a*) *Al. add.* hostes.

Saracenos apoſtolos Petrum & Paulum, pro Romanis pugnantes, eſſe conſpectos. Pari eventu Hungari in Germania, & Saraceni in Italia oppreſſi. Hungari, cum tributum contra fas impoſitum repeterent, ab Henrici exercitu occidione occiduntur. Tributum, quod repetebat hoſtis, Deo, victoriæ auctori, conſecratum, & ſacris ædibus pauperibusque diviſum.

Apoſtoli Petrus, & Paulus pro Romanis pugnant.

Hungarorum clades.

CAP. XII.

BERENGARIUS.

A Chriſto nato anno DCCCCXV.

BERENGARIUS interim, Auguſtus à Joanne X. rite appellatus, parum quietum habuit imperium. Regni proceres Rodulphum, Burgundiæ regem, in Italiam evocatum, pulſo ejus ope Berengario, regem Italiæ ſalutant. Ergo Berengarius, regno exutus, altero imperii ſui anno Veronenſium fraude occiditur. Rarum humanæ felicitatis, vices variantis, exemplum. Et Rodulphum præpropera cupido patrii regni reviſendi Italico regno ſpoliavit. Illo abſente, Hungari, Mantuâ, Brixiâ, Bergomo, direptis, Papiam ipſam popu-

1. Sigeb. Chron.

Berengarius imp. anno Chriſti 915.

2. Sigon. l. 6.

Rodulphus rex Italiæ.

3.

4.

Berengarius rerum humanæ viciſſitudinis exemplum.

5.

6.

Hungari iterum Italiam populantur.

latione incendioque fœdarunt. Igitur, 7.
alienatis à Rodulpho rege populorum
animis, Hugo Arelatenſis comes, Lo-
Hugo Arelatenſis rex Italiæ. tharii Lotharingiæ regis nepos, ab
Italicis principibus evocatur, qui, fa-
vente Joanne X. pontifice, Italiæ re-
gnum Rodulpho ademit. Ac ſubin- 8.
dè, Papienſium conjuratione ſolerter
Hugonis regis prudentia. oppreſsâ, tantam apud Italos pruden-
tiæ famam collegit, ut nequaquam
ludibrio, ut ceteri reges, ſed admira-
tioni omnibus foret. Nefarium inde 9.
facinus traditur à femina ortum. Vi- 10.
do, Thuſciæ Marchio, Marociæ con- Sigon. l. 6.
Joannes X pontifex necatur. jugis inſtinctu Joannem X. pont. com- Sigeb. Chron.
prehendit, faucibusque cervicali oc-
cluſis necavit. Sed paullo poſt, Deo 11.
tanti ſceleris ultore, divinitus exſtin-
ctus eſt ipſe. At Marocia, Romæ 12.
præpollens opibus, ne gratuitum pon-
tificis patricidium foret, Hugonem
Italiæ regem ad ſuas pellicit nuptias,
urbis Romæ imperium, velut dotale,
Hugo Marociæ beneficio Roma potitur. promittens. Ita Hugo, ſimul cum 13.
Marociæ conjugio, urbis imperio po-
titur. Sed impotentia animi breve 14.
id gaudium fecit. Albericus, Maro- 15.
Hugonis impotentia animi. ciâ natus, alapâ ab Hugone percuſ-
ſus, quod parum ſcite manibus mi-
niſtraſſet aquam, ſtimulante irâ, Ro-

ma-

manos perpulit, ut barbarum urbe
16. exigerent regem. Veteri ergo magi- Conſul Romæ creatus urbem regit.
ſtratu renovato, ipſe, conſul factus,
exacto rege, urbem regit poteſtate
17. conſulari. Ex quo tempore Roma-
ni, regibus pontificibusque contem-
tis, veteris reipublicæ formam revo- Romæ veteris reip. forma revocata.
carunt, conſulibus, tribunis pleb. &
præfecto urbis ex antiquitate repeti-
18. tis. Nec mirum: pontificatum te-
nebat illis temporibus Joannes XI,
19. Alberici conſulis frater. Per eadem
Sigeb. Chron. tempora Genuæ fons, per totum diem Genuæ fons ſanguine manat.
ſanguine manans, imminentem civi-
20. bus portendiſſe dicitur cladem. Eo-
dem quippe anno à Mauris ex impro-
viſo capta; viri omnes interfecti; mu- Genuenſium clades.
lieribus ac pueris temperatum; præda
21. omnis in Africam deportata. At Hun-
gari, Campaniâ depopulatâ, Marſo- Hugarorum cladeſ.
rum Pelignorumque inſidiis circum-
22. venti cæſique. Præda ingens de præ-
23. datoribus capta. Nec levior ſubinde
24. Saracenis eſt illata clades. Hugo, rex
Italiæ, Saracenorum, qui è Fraxineto
maritimam oram infeſtam habebant,
claſſem Græco igni cremavit; & ea
clades adeo barbarorum opes atque
animos fregit, ut Fraxinetum aliquan- Saraceni Fraxineto ejecti.
25. do deſererent. Exin Berengarius exul,

(Berengarii Auguſti is nepos erat ex filia) Romanis Italicisque proceribus conciliatis, Mediolani gerere ſe pro rege cœpit. Tandem res ita convenit, ut regium nomen penes Hugonem & Lotharium ejus filium, regimen apud Berengarium foret. Ceterum Hugo, animi æger, trans Alpes regreſſus, ceſſit è vita. 26. 27.

Haud lætior Conſtantini Porphyrogeniti Græci imp. exitus fuit. Is, Lacapeno ſocero, quem conſortem imperii adſciverat, in ordinem coacto, tonderique juſſo, Romanum filium Cæſarem fecit. Qui, etſi adhuc puer, habere imperium, quam exſpectare, maluit. Itaque patrem, (a) per annos jam XL. imperantem, veneno ſuſtulit. Ipſe, parricidii oblitus, invadit imperium. Porro Tapis, rex Hungarorum, ſub deceſſum Hugonis ex Longobardia Italiâque prædas agebat impune, Lothario ſedente. At Berengarius, pecuniâ populationem redemturus, argentum undique tantâ iniquitate extorſit, ut populationem hoſtium æquaret. Et, decem nummorum modiis Hungaro datis, ceteram ſummam, quæ major erat, 28. Zon. l. 3. 29. Cedren. 30. 31. 32. 33. Sigon. l. 6. 34. 35.

Conſtantinus Porphyrogenitus à filio necatur.

Hungari Italiam tertio populantur.

(a) *Pariſienſ. ed.* per annos jam XL. imperatorem.

erat, avertit. Rei indignitas Lotharium, ex mœrore in phreneſim lapſum, extinxit. Igitur Berengarius, rex ab Italis ſalutatus, cum Adelberto filio regnum obtinuit, haud ſane quietum à bellis. Adeleida, Lotharii conjux, Papiâ urbe regiâ, quam dotis nomine tenebat, ejecta, Othoni Germaniæ regi nupſit. Otho igitur, Papiâ dotali urbe per vim receptâ, cum uxore in Germaniam remigrat, Conrado genero Lotharingiæ duce relicto ad perſequendum bello Berengarium. Qui, prœlio victus, ad victoris clementiam una cum filio confugit. Nec fruſtra. Otho receptis in fidem ſupplicibus regibus regnum reſtituit. Ceterum Berengarius, regno recepto, deſeruit fidem. Namque, Othone civilibus Italiæ bellis implicito, ab eo deſcivit. Conradus quippe dux, Othonis gener, Hungaris in ſocerum conductis, in Bavariam deſcenderat tantâ barbarorum mole, ut vulgo, niſi à terra abſorberentur, aut obruerentur à cœlo, negarent ſe poſſe vinci. Sed Otho, cum expeditâ manu eis occurrens, duce interfecto, tantâ Hungaros cæde proſtravit, ut parem (*a*) de

Berengarius II. rex Italiæ.

Otho rex Germaniæ.

Othonis clementia inſignis.

Berengarii perfidia.

Hungarorum exercitus maximus.

Hungarorum clades longe maxima.

(*a*) *Al. edd.* de exteris.

barbaris victoriam Germani numquam pepererint. Sclavos, belli socios, par clades excepit. Inter hæc Berengarius, pontificiam hostiliter vexans ditionem, humana jura ac divina miscebat. Igitur Otho, Germaniæ rex, Joannis XII. pont. rogatu in Italiam venit, maximisque Italicorum antistitum procerumque studiis exceptus, Italiæ regno potitur. Ergo, Mediolani rex Italiæ appellatus, Romæ à Joanne XII. imperatoriis decoratur insignibus. Ita demum Romanum imperium ad Germanos transiit CXL. ferme annis, quam pervenerat ad Francos.

Sclavorum clades. 46. 47.

Otho Mediolani rex Italiæ appellatus. 48. 49.

Rom. imperium devolutum ad Germanos anno circiter 950. 50.

CAP. XIII.

OTHO I.

A Christo nato anno DCCCCLXII.

Otho I. imp. cognom. Magnus anno 962.

OTHO, Henrici primi Cæsaris filius, primus ex Germana gente legitimus imperator, animi rerumque gestarum magnitudine Magni cognomen invenit. Berengarium debellatum captumque in Bavariam relegavit. Principibus Italiæ, res novas molientibus, partim in Franciam, partim in Saxoniam amandatis, Romam venit, & in turbatores urbis graviter ani-

1. Frisin. l. 6. Sigon. l. 7. Lamb. Histor. Germ.

2. 3.

Digitized by Google

animadvertit. Conſules Italiâ pulſi; tribuni plebis (decarchontes vocabantur) ſuſpendio necati. Præfectus urbis, qui tumultus in pontificem auctor fuerat, inſigni ignominiâ notatus. Quippe nudus, utre redimitus, averſusque aſino per urbem circumvectus, inſuper virgis cæſus eſt, ſempiternisque vinculis traditus. Inſigne hoc imperatoriæ ſeveritatis exemplum non urbem modo, ſed Italiam quoque, pacavit. Exinde Otho veterem Pipini, Caroli, Ludovici donationem novo decreto ſanxit. Almaranum porro, generum ſuum, Marchionem Montisferrati conſtituit. Unde illi fluxere Marchiones. Sigebertum quoque, ſive Albertum, Canuſini comitis filium, Marchionem Ateſtis fecit, quæ Ateſtenſium, ſive Eſtenſium, Marchionum origo fuit. Et Thedaldus, Sigeberti frater, à Joanne XIII. pont. deinde dux Ferrariæ eſt appellatus. Exin duo in cœlo ſoles viſi, & eodem anno Otho filius, una cum Othone patre Romam profectus, à Joanne XIII. pontif. rite eſt coronatus. Sub id tempus Mieſlaus Poloniæ dux XIV. cum totâ gente Chriſti fidem ſecutus. Haraldus, rex Da-

Othonis ſeveritas in adverſarios Rom pontificis.

Veterum imperatorum donatio confirmata.

Sigon. l. 7.

Marchionum Montisferrati origo.

Ateſtenſium Marchionum origo.

Thedaldus dux Ferrariæ.

Duo ſoles in cœlo viſi.

Duo imperatores, pater & filius.

Polonia, cum Mieſlao duce baptizatur.

Crom. l. 3.

Dania cum Haraldo rege baptismo expiatur.

norum, baptismate expiatus, ad Christi fidem regnum omne pellexit. Sigeb. Chron.

Inter hæc Romanus, Constantini 16.
Augusti filius, in Oriente imperitavit, Zon l. 3. Cedren.
cognomento Puer. Quippe, luxu 17.
diffluens, ludisque & epulis deditus,
Bringæ cubiculario suo regimen mandavit imperii. Igitur III. principa- 18.
tus anno, deliciis consumtus, obiit,
ganco verius, quam princeps. Huic 19.
subrogatus Nicephorus Phocas; cujus
principatum variæ clades nobilitarunt.
Nam, Sicilienſibus Saracenis tribu- 20.
tum ex veteri pacto postulantibus,
tantum imperii probrum haud ferendum ratus, instructissimam classem
Manuëlis Patricii ductu in Siciliam
misit, honesto magis consilio, quam
felici. Classis temeritate ducis tota 21.
periit, & dux cum exercitu cæsus.
Aliæ deinde super alias clades acceptæ, 22.
quarum illa præcipua. Theophaniam, 23.
(a) seu sororem, seu filiam, (nam utrumque traditur) Othoni (b) Augusto filio cum despondisset, missos ab
Othone in Calabriam, ad sponsam deducendam cum ingenti apparatu, Græ-

Nicephorus Phocas imp. Græcus.

câ

(a) Seu sororem, seu filiam *nempe Romani Pueri, non autem Nicephori Phocæ, uti videtur innuere velle auctor.*

(b) *Vel potius* Augusti filio.

câ fide trucidandos ſpoliandosque cu-
24. ravit. Otho igitur Magnus, Græcis cæſis, Saracenisque Italiâ pulſis, Calabriam & Apuliam ſubegit. Et
Zon. l. 3. Nicephorus, qua inertiâ, qua avaritiâ, popularibus inviſus, Conſtantinopoli à plebe urbanâ maledictis laxisque inceſſitur in foro. Ad ultimum
26. Theophanionis Auguſtæ juſſu à Joanne Zimiſce in ſuo lectulo interficitur,
27. imperii ſui anno XII. Interfecti impe-
28. ratoris præmium imperium fuit. Inde
Zon. l. 3 Cedren. à Zimiſce, Græco imperatore, Theophania ſponſa ad Othonem filium miſſa, quæ Romam progreſſa à Joanne XIII. Auguſtæ titulo inſignitur.

Calabria & Apulia ab Othone Magno ſubacta.

Nicephorus imp. Græcus ſaxis appetitur.

Zimiſces imp. Græcus.

29. Nec ita multo poſt Otho Magnus pater exſtinguitur, rarum in longo principatu humanæ felicitatis exem-
30. plum. Quippe eodem ſemper virtutis & gloriæ tenore annos imperavit XXX. nulli imperatorum ſecundus, & translato ad Germanos imperio memorandus, apud quos jam manet annis amplius DC.

Otho M. rarum felicitatis exemplum.

31. Othoni Magno ætate ſuppar, ſanctitate prior, Stephanus I. rex Hun-
Sigeb. Chron. garorum fuit, (*a*) qui, Gizæ uxoris ope-

Stephanus I. rex Hung. cum

S 5

(*a*) *Al. edd. ſic. hab.* qui, quod Geiſa pater inchoarat, Hungaros ad Chriſti fidem adjunxit: ac demum religioſiſſime vitâ perfunctus ſanctorum numerum

rota gente baptizatur. operâ Christianus factus, Hungaros ad Christi fidem adjunxit, ac demum pro Christo mortem oppetiit, rex martyrio, quam regno, clarior. Per

Moscovia & Prussia baptizantur. idem tempus Liberus Moscoviæ, & Vildomirus Prussiæ duces Christo aggregavere sese. Felix omnino nomini Christiano seculum, quo (*b*) intra XI. annos Polonia, (*c*) Dacia, Hungaria, Moscovia, Russia, barbaræ olim nationes, Christianis sacris mansuefactæ: & tribus regibus, duobus potentissimis ducibus Christiana res aucta est, sarciente Numine Orientis damnum accessione Occidentis.

32. Chron. Polon. l. 2.

33.

Luithprandus Diaconus Ticinensis. Per eadem tempora Luithprandus, Diaconus Ticinensis, historicus claruit.

34.

auxit, apostolico rex titulo, quam regio clarior.

(*b*) *Al edd.* intra XC. annos.

(*c*) *Ita quidem hic hab. edd. Sed omnino lege* Dania & Prussia.

CAP. XIV.

OTHO II.

A Christo nato anno DCCCCLXXIII.

Otho II. imp. anno 973. OTHO II. imp. paternam virtutem nomine magis, quam indole, retulit. Cum Lothario, Galliæ rege, Germanisque principibus bella gessit haud sane fortiter feliciterque. Itaque,

1. Frisin. l. 6. Sigon. l. 7.

2.

3.

cum

cum ejus majeſtas apud populares exoleſceret, Italici populi, contemto Auguſti imperio, paſſim libertatem
4. uſurpare cœperunt. In plerisque civitatibus conſules facti, privatis reſpublica conſiliis adminiſtrari cœpta.
5. Romæ in primis tumultuatum, & tumultus plures deinceps pontifices exercuit.

In civitatibus Italiæ libertas uſurpari cœpta.

6. Inter hæc Zimiſces, Orientis Au-
Zon. l. 3. guſtus, Baſilium & Conſtantinum, Romani Cæſaris liberos, imperii conſortes fecit, raro ad poſteros exemplo.
7. Bellum inde adverſus Ruſſos, Scythicam gentem, feliciter juxta ac fortiter geſſit. Fama tenet, Theodorum
8. Martyrem in acie pro Græcis viſum
9. eſſe pugnantem. Ceterum inclito ceteroqui imperatori immodica lingua
10. exitio fuit. In Baſilium eunuchum cubicularium ſuum intemperantius invectus lento veneno ab illo exſtinguitur, cum nondum VII. principatus
11. expleſſet annum. Baſilius inde & Conſtantinus fratres concors imperium te-
12. nuere. Itaque Cretâ inſulâ Saracenos
13. ejiciunt. Saraceno inde milite conducto, claſſem in Italiam deſtinant, Barium expugnant, Apuliam Calabriamque recipiunt.

Theodorus Martyr in acie pro Græcis pugnat.

Linguæ intemperantia exitialis.

Baſilius & Conſtantinus imp. Græci.

Apulia Calabriaque à Græcis impp. recepta.

Igi-

Othonis II. imp. convivium sanguinazium.

Igitur Otho, cum ingenti exercitu in Italiam regressus, Romam venit, Italicisque proceribus ad convivium invitatis, inter epulas de seditiosis supplicium, ceteris inspectantibus, sumsit, insigni ad memoriam crudelitatis exemplo. Ex eo Sanguinarii cognomen Othoni factum; quippe hac cæde imbutus cum insontibus convivium celebrare sustinuit. Bello deinde Græcis illato, rem primo prospere gessit, deinde odio veteris crudelitatis offendit. Namque, à Beneventanis copiis subito destitutus, acceptâ clade in hostium venit potestatem. Quâ tempestate Saraceni nullo negotio Italiam occupassent, si scissent uti victoriâ. Sed deserta omnia sine viribus sine capite divina providentia tutata est, quæ victoribus prædonum potius mentem, quam hostium, dedit. Ceterum Otho, fugâ elapsus, contractis undique copiis, Beneventum ex improviso capit diruitque, civium proditionem ulturus. Tandem, Romam regressus, mœrore animi absumitur anno imperii sui X.

14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.

Otho II. sanguinazius appellatus.

Otho à Græcis captus.

Divina providentia tutatur Italiam.

Beneventum ab Othone dirutum.

Regino Abbas. Vittichindus.

Per idem tempus Regino Abbas monasterii Prumiensis chronicon, & Vittichindus rerum Saxonicarum historiam conscripserunt. CAP.

22.

CAP. XV.

OTHO III.

A Chriſto nato anno DCCCCLXXXIV.

1. Friſin. l. 6. OTHO III, Othonis II. filius, Magni nepos, avo, quam patri, ſimilior exſtitit. Is una cum Maria con-
2. Sigon. l. 7. juge à Gregorio V. pontifice Auguſtalibus inſignibus decoratur. Quo
3. Chron. Fran. Paul. Æm. Volat. ferme tempore, regiâ Francorum ſtirpe exſtinctâ, Hugo Capetus, Othonis Magni ex filia nepos, originem à Carolo Magno trahens, Franciæ regno
4. potitus eſt. Othone III. approbante, Grægorius V. pontifex ſeptem Germaniæ proceribus ad creandum Cæſa-
5. rem jus ſuffragii dedit. Electores imperii appellati; decretumque, ut ab his creatus Cæſar diceretur; ubi vero Rom. pontificis auctoritas acceſſiſſet,
6. appellaretur Auguſtus. Egregium porro juſtitiæ documentum principa-
7. tus Othonis initia nobilitavit. Maria Sigon. l. 7. Auguſta, comitem Mutinenſem nequidquam in ſui amorem pellicere conata, amore, ut fit, in odium verſo, inſontem ultro inſimulavit apud virum ſuum eo crimine, quod in ipſam
8. valebat. Comes, de Auguſti famâ magis, quam de vita ſua, ſollicitus, ubi

Otho III. imp. anno 984.

Otho III. cum Maria conjuge Romæ imperii inſignibus ornatur.

Hugo Capetus Franciæ regno potitur.

Septem Electores imperii.

Cæſaris titulus.

Auguſti titulus.

Othonis juſtitia.

ubi rem cum uxore ſuâ, feminâ prudentiſſimâ, contulit, haud cunctanter creduli imperatoris juſſu pœnas capite luit innoxius. Inde comitis conjux Auguſtum, in conventu viduis jus dicentem, adit; candentique lamina impune manibus tractatâ, fidem facit, virum ſuum inſontem morte multatum, & Auguſtam, falſi criminis architectam, ad ſupplicium vocat. Ita illa, igni cremata, debitas & libidinis & calumniæ pœnas exſolvit. Porro, Othone in Germaniam reverſo, ingens turba exſtitit Romæ. Creſcenti conſulis Rom. operâ Joannes, pſeudo-pontifex adverſus Gregorium creatus, pontificem perpulit, ut ad Othonem confugeret. Extemplo igitur Auguſtus infeſto agmine Romam petit. Interim Creſcentius Hadriani molem omni ope communierat. Ex quo turris Creſcentii eſt appellata. Ceterum, cum Romani, tandem malis victi, deditionem feciſſent, vis omnis verſa eſt in auctores malorum. Pſeudo-pontifex ignominioſe tractatus. Creſcentius contra fidem datam majeſtatis damnatus, & cum duodecim ſcelerum ſociis ſuſpendio exſtinctus. Mortuo deinde Gregorio V. pontifice,

91. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

Creſcentius Rom. conſul.

Turris Creſcentii.

Creſcentius cum ſociis ſuſpendio exſtinctus.

fice, Gerbertus Ravennas archiepiſcopus, magiſter olim Auguſti, ſublectus. Silveſtro II. nomen factum.

Crom. Ab eo Boleſlaus, cognomento Crobius, primus Poloniæ rex appellatus.

Boleſlaus Crobius Poloniæ rex.

Ceterum Silveſter pontifex ob exquiſitam reconditarum rerum ſcientiam magus falſo eſt habitus ab imperitis.

Silveſter II. pontif. falſo magus eſt habitus.

Ex quo horrenda de ejus interitu manavit fabula. Ipſe porro annus à Chriſto nato milleſimus Saracenico bello inſignis fuit. Saraceni, in Campaniam delati, Capuam occuparant. Igitur Otho validâ manu barbaros aggreſſus haud minore virtute hoſtes devicit, quam felicitate. Capuam recepit. Belli curâ perfunctus ad exſolvendam perfidiæ in Creſcentio necando religionem animum adjecit. Ergo, Romoaldo Caſſinenſi abbate auctore, poſt alia piacula, Archangeli Michaëlis ædem, in Gargano monte ſitam, nudis adit pedibus, majore pœnitentiæ, quam victoriæ, gloriâ.

Annos poſt Chriſtum natum M.

Capua à Saracenis capta & recepta.

Otho III. nudis adit pedibus Archangeli Michaëlis templum.

Ceterum Romoaldo ſuadenti, ut imperium cum monaſterio commutaret, obſequi in præſentia noluit. Ita optimum conſilium, temere dilatum, mora diſcuſſit. Romam profectus inſolito exſtinguitur caſu. Creſcentii olim

Mora optimis conſiliis inimica.

lim uxor, regnandi avida, ſuis illecebris Othonem pellexerat. Itaque, ob ſubitum Auguſti ex urbe diſceſſum ira furens, venenatas chirothecas pro munere amatorio ad eum mittit. Quâ ille peſte infectus VI. imperii anno abſumitur. Memorandum peſtiferi amoris documentum. Eodem ferme tempore Othonis III. juſſu apoſtoli Bartholomæi corpus Benevento Romam aſportatum, & in inſula Tiberina, condito ad id templo, ſitum. Sigeb. Chron. Sigon. l. 7. 34. 35. 36. 37.

Amatorium munus peſtiferum.

Corpus S. Bartholomæi apoſt. Romam aſportatum.

Inter hæc Baſilius, Græcus imperator, Phocâ Bardâ tyranno armis oppreſſo, victoriâ nitens ſolus imperavit: inane tantum imperatoris nomen fratri reliquit. Bulgaris inde ingenti clade domitis, Bulgariam omnem ſubegit. Sed hoſtium victor, ab avaritia victus, novis tributis ærarium referſit auro. 38. 39. 40.

Bulgaria à Baſilio Græco imp. ſubacta.

Baſilii imp. avaritia.

Per eadem tempora trium in Italia populorum, Genuenſium, Piſanorum, Florentinorumque opes auctæ. Genuenſes quippe Corſicam, Piſani Sardiniam, pontifice annuente, de Saracenis recepere. Florentini, Feſulis potiti, urbe eversâ, cives Florentiam deduxere. Ira Florentia crevit Feſularum ruinis. Henricus porro, Cæſar 41. 42. 43. Joh. Villa. l. 4. 44. 45.

Genuenſium, Piſanorum, & Florentinorum opes auctæ.

Feſulæ eversæ.

Henricus in Germa-

ſar in Germania creatus, Mediolanenſibus opem tulit. Ergo, Ardoïno, qui regnum Italiæ occupaverat, debellato, Romam progreſſus, à Benedicto VIII. pont. conſecratur Auguſtus, cum imperium occidentale vacaſſet annos XII. poſt obitum Othonis III. imperatoris.

nia creatur Cæſar.

46.

Henricus à Benedicto VIII pontifice Romæ conſecratur Auguſtus.

HORATII TURSELLINI

EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER VIII.

CAPUT I.

HENRICUS II.

A Chriſto nato anno MIII.

1. Friſin. l. 6. Sigon. l. 7.

HENRICUS Cæſar, hoc nomine II, ſed primus Auguſtus, bellicæ virtutis laudem ſanctitatis gloriâ cumulavit. Donata Romanæ ſedi à Pipino & aliis imperatoribus rata eſſe juſ-

Henricus II. Cæſar, ſed I. Auguſtus anno Chriſti 1003.

2.

Pandulphus Capuanus princeps in Germaniam relegatus.

ſit. Pandulphum inde, Capuanum principem, qui ad Baſilium Græcum imperatorem defecerat, acie victum captumque, in Germaniam relegavit. 3.

Principatus Capuanus Pandulpho Theanenſi comiti conceſſus.

Principatus Capuanus Pandulpho Theanenſi comiti conceſſus. 4.

Exinde, Græco exercitu ad Salernum fuſo fugatoque, pacavit Italiam. 5.

Henricus Auguſtus pacat Italiam.

Ceterum nulla Henrici laus admirabilior, quam quod Cunegundam Auguſtam parentibus intactam, ut acceperat, moriens reddidit. 6.

Henricus imp. Cunegundam uxorem virginem reliquit.

Adeo ſanctus imp. virginalem lauream imperatoriæ prætulit ſtirpi, æterna magis imperia intuens, quam caduca. 7.

Deceſſit XI. principatus anno, ſanctimoniâ clarus. 8.

Henricus cum Cunegunda uxore in cœleſtium numerum relatus.

Itaque deinde cum Cunegunda uxore vitæ ſociâ in cœleſtium numerum eſt relatus, ut nominis ſui cultum propagarent, qui generis ſtirpem propagare neglexerant. 9.

Conradus inde, dux Franconiæ, Henrico ſubrogatus ipſius Henrici ſuffragio. 10.

Henrico principe, duæ egregiæ ſanctorum virorum familiæ ex Benedictino inſtituto profectæ, altera Camaldulenſis à S. Romoaldo, altera Vallis umbroſæ à Joanne Valberto inchoata. 11.

Camaldulenſium, & Vallis umbroſæ cœnobium inſtitutum.

Eadem tempeſtate Turcæ, gens ab Scythis oriunda, Syriam depopulati, Hie- 12.

Turcæ Hieroſolymam diripiunt.

ro-

roſolymitanum templum, Chriſti ſepulcro nobile, ſpoliarunt.

13. Baſilius tum Orientis imperium tenebat, avaritiâ & crudelitate infamis. *Baſilii Græci imp. crudelitas.*

14. Qui, verſis in Bulgaros armis, victor XV. hoſtium captivorum millibus effoderat oculos, uno ſingulis centuriis 15. luſco duce relicto. *Cæcatis Bulgaris luſci centuriones præpoſiti.*

Huic LII. principatus anno Conſtantius (*a*) filius ſuccеſſit, qui, deliciis ac deſidiæ addictus, imperio aliis commiſſo, voluptatibus ipſe ſervivit. *Conſtantinus Græcus imp.*

16. Immenſos theſauros, per fas ac nefas à patre collectos, diſſipavit. *Theſauri male parti, male diſſipantur.*

17. Barbarorum quippe mores non armis, ſed muneribus, ſedandos ratus, hoſtes accendit ad prædam. 18. Servis, quibus ad verrendum cubiculum conciliandumque ſomnum utebatur, plauſtra pecuniis onuſta donabat. 19. In aſſeclas profuſus erat ultra fidem. 20. Calumniatoribus deditus, & in ſupplicia pronus, complures principum orbavit oculis. 21. Demum, III. imperii anno moriens, Romano Argyropolo per manus imperium tradit: hoc tantum utilis imperator, quod brevis fuit. *Romanus Argyropolus imp. Græcus.*

22. Hujus fere æqualis Caſimirus, regiâ ſtirpe natus, *Caſimirus ex monacho rex Poloniæ.*

Crom. l. 4. Chron. Polon.

(*a*) *Imp vero* frater, *non* filius: *uti mox pro* patre *etiam leg.* fratre.

Joanne XX. annuente, ex monacho Cluniacenſi rex Poloniæ factus, regiis virtutibus floruit.

Per idem tempus Sanctius Major, rex Navarræ, Caſtellæ comitatum uxoris beneficio adeptus, Caſtellæ regem ſe dici voluit; quod regni Caſtellæ initium fuit. Ferdinandus autem Magnus, Caſtellæ rex, Legionenſe regnum paterno adjunxit, hereditarium uxoris; ſed moriens filiis tribus regna diviſit. Hujus filius atque heres Ranimirus, ſeu Ramirus, vir bello clarus, Aragoniæ rex dici voluit. Hæc regni Aragoniæ origo notatur, cujus vocabulum ex Tarracone conſtat eſſe corruptum.

23. Roder. l. 5.

Regni Caſtellæ initium.

Legionenſe regnum.

24.

25. Roder. l. 6.

Ranimirus primus rex Aragoniæ.

Regni Aragoniæ origo.

26.

CAP. II.
CONRADUS.

A Chriſto nato anno MXXVII.

CONRADUS interim, Auguſtus ab eodem Joanne XX. pont. creatus, armis & religione inſignis exſtitit. Italicorum principum conjurationem repentino oppreſſit adventu. Mediolanenſibus inde, conjuratorum fautoribus, infenſus Mediolanum obſidet, urbi exitium minitans. Ceterum S. Ambroſii minax objecta ſpecies,

1. Friſin. l. 6. Sigon. l. 8. Regin. l. 2.

2.

3. Sigeb. Chron.

4.

Conradus imp. anno 1027.

S. Ambroſius Mediolanum tuetur.

cies Auguſtum ab incepto deterruit.

5. Conradus porro, domitis Hungaris, Petroque eorum rege in regnum reſtituto, Hungariam ſibi vectigalem

6. fecit. Subinde, Pandulpho Capuano principe ob defectionem debellato, ejus principatum Vaimaro Salernita-

7. no principi dedit. His rebus geſtis clarus deceſſit, anno quam imperare

8. occeperat XIII. Conrado imp. Robertus & Ricardus, Normanorum principes, ingentem popularium ſuorum manum in Italiam traduxerunt ex Francia; qui, per Italicorum principum diſcordias aliquot Campaniæ oppidis potiti, in Apulia conſedere.

Hungaria imperatori vectigalis.

Capuanus principatus Vaimaro Salernitano principi datus.

Normanorum adventus in Italiam.

9. Romanus porro Argyropolis, Græcus Auguſtus, primo benignitate in

10. pauperes & captivos inclitus fuit. Inde, acceptâ ab Saracenis clade, ex benigno principe acerbus factus eſt

11. quæſtor. Ceterum, Zoæ conjugis infœcundæ pertæſus, ejus fraude pe-

12. riit anno imperii ſui VI. (*a*) Michaëli Calephato, imperatoris interfectori atque adultero, ſceleris ac flagitii mer-

13. ces imperium fuit. Is igitur, ut erat ingenio ſubdolo, cognatos omnes Au-

Michaël Calephatus Græcus imp.

(*a*) *Auctor omittit* Michaëlem Paphlagonem, *qui adulter Zoës & interfector fuit* Romani, *non* Calephatus.

guſtæ fecit eunuchos: Auguſtam ipſam, paullatim imperio exutam tonſamque, relegavit. Ceterum Zoë, invito Michaële à ſenatu ac populo tumultuante revocata, recepit imperium. At Michaël, ſuæ vitæ metuens, depoſitis imperii inſignibus, monaſterio ſe addixit, neceſſitate magis monachus, quam voluntate. Ibi, ut aliquando mentis oculos aperiret, Auguſtæ juſſu luminibus orbatur. 14. 15. 16.

Zoë Auguſta relegata.

Michaël Calephatus ex imperatore monachus.

Michaël Calephatus imp. oculis orbatus.

Eadem tempeſtate Berengarius, archidiaconus Turonenſis, (*a*) primus ſacroſanctæ euchariſtiæ oppugnator, à Benedicto IX. pont. ignominiâ notatus, ſacrilegum de poſuit errorem. 17.

Berengarius archidiaconus Turonenſis, hæreſiarcha damnatus.

Porro Maniacus, Apuliæ prætor, (Catapanum Græci vocabant) contractis Græcorum copiis, acceptisque ab Vaimaro, principe Normanorum, auxiliis, magnam Siciliæ partem de Saraceno recepit. Captis Syracuſis, Luciæ Martyris corpus Conſtantinopolim miſſum, victoriæ indicium. Sed, Maniaco Byzantium revocato, Stephani Græci ducis inertiâ avaritiâque inſula non ſine Græcorum clade 18. 19. 20.

Siciliam Græci de Saracenis recipiunt.

S. Luciæ Martyris corpus Conſtantinopolim miſſum.

(*a*) *Al. add. hoc modo*: Primus ſacroſanctæ euchariſtiæ oppugnare veritatem cœpit: ſæpiusque poſtea alternans ſana ac velana dicta, adextremum ſacrilegum depoſuit errorem.

Digitized by Google

21. de rurſus amiſſa. Et Sicilienſem cla-
22. dem Italica excepit clades. Ardoïnus,
genere Longobardus, Normanorum
(quorum peregrina virtus inclita jam
erat in Italia) copiis fretus, Melphim,
Venuſiam, Aſculum, totamque ferme
23. Apuliam adimit Græcis. Apulia in- Apulia Græcis ademta, & inter Normanos diviſa.
ter Normanos diviſa: quorum prin-
cipes Ranulfus Averſæ comes, &
Gulielmus Drogoque fratres erant.

24. Per idem tempus in Oriente Zoë Zoë Auguſta Græc.
Zon. t. 3. Cedren. Auguſta cum Theodora ſorore ger- Conſtantinus Monomachus Græcus imp.
25. manâ imperitavit. Sed Zoë, viri cupi-
da, Conſtantinum Monomachum, vi-
rum bellicis operibus clarum, in im-
perii ſocietatem adſcivit.

26. Inter hæc Henricus, Conradi Au-
guſti filius, rex Germaniæ, Boëmico
Hungaricoque bello aliquando defun-
27. ctus, in Italiam transiit. Exules Lon-
Blon. l. 3. gobardos, olim à Conrado imp. pro-
pter conjurationem ejectos, reſtituit.
28. Qui, humilitatem, quam præ ſe in
exilio tulerant, retinentes, Deo reli-
29. quam dicarunt vitam. Hinc nonnulli
tradunt, Humiliatorum ordinem na- Humiliatorum ordo
tum, qui Mediolani maxime floruit.

30. At Henricus, cum Agnete conjuge
Romam profectus, coacto epiſcopo-
3 rum conventu, ſchiſma ſuſtulit. Ita-

que à Clemente II. pont. Auguſtalibus decoratur inſignibus. Ab eodem Clemente, auctor eſt Blondus, ſuffragia populo Rom. comitiis pontificiis ademta, propterea quod jure ſuffragii abutebatur ad ſchiſmata. 32.

Comitiis pontificiis jus ſuffragii populo Rom. ademtum.

CAP. III.

HENRICUS III.

A Chriſto nato anno MXXXVII.

Henricus III. imp. anno 1037.

HENRICUS III imperator vitâ famâque egregius fuit. Capuanum principatum Pandulpho reddidit. 1. Lamb. Schaf.

Drogoni & Ranulfo, Averſæ comitibus, partam bello ditionem ſuâ auctoritate ſanxit 2.

Cardinalibus in novi pontificis creatione diſſidentibus, ab altera factione rogatus imperator, ut legeret ipſe pontificem, ſibi nimium arrogavit. 3. Friſin. l. 6. Sigeb. Chron. 4. Sigon. l. 8.

Henrici Auguſti temeritas.

Brunonem quippe, Tullenſem epiſcopum, peſſimo exemplo Romam pontificali deſtinavit ornatu. 5.

Sed Ildebrandi Saonenſis monachi prudentia correxit temeritatem Auguſti. 6.

Is etenim Brunoni auctor fuit, ut, pontificalibus inſignibus depoſitis, Romam peteret habitu peregrini. 7.

Itaque Romam Ildebrando comite profectus, cum ſuam cardinalibus cauſſam probaſſet, adnitente eodem Ildebrando, 8.

9. brando, pontifex creatur. Leoni IX. nomen factum. Qui, ſalubris conſilii memor, Ildebrandum in collegium patrum coöptavit. Et ipſe pietate clarus exſtitit. Leproſum ante ædium fores nactus ſedulo curatum in ſuo lectulo collocarat: quem cum deinde non reperiſſet, ſenſit ab ſe Chriſtum in paupere exceptum hoſpitio. Sed domi pius magis, quam militiæ felix, fuit. Beneventum cum fruſtra repetiſſet, Normanis ipſemet arma intulit cum valida Germanorum manu. Atque hoſtes quidem primo victi fuſique ceſſerunt. Sed, collectis inde copiis, pontificia caſtra ex improviſo adorti, ipſos vicere victores. Germani ad internecionem cæſi, pontifex ipſe captus eſt. Ceterum ab hoſte hoſpitaliter habitus, & cum ingenti honore (tantum pontificia majeſtas valuit) gratis Romam reductus.

Leo IX. Rom. pontifex.

Plat. in Leone IX.

Leonis pont. pietas.

19. Nec minor per id tempus majeſtas abſentis potificis apud Græcos fuit, quam præſentis apud Normanos fuerat. Conſtantinus Monomachus Conſtantinopolitano patriarchæ primas deferebat, legatos, ſuper eâ re à pontifice miſſos, reverenter magis, quam obedienter, audiebat. Igitur, poſtea

Zon. l. 3. Cedren.

Auctoritas pontificis apud Græcos reſtituta.

ſteaquam patriarcha & Auguſtus ad concilium, ex pontificis auctoritate indictum, venire recuſabant, legati, urbe egreſſi, ſandalia ſua (uti apoſtolis Chriſtus præceperat) in eos cum cœleſtibus minis excutiunt. Ea res civitatem univerſam ipſumque Cæſarem & patriarcham tantâ religione perfudit, ut cuncti poſtridie, ſaccis induti & cinere conſperſi, legatos adirent, pontificis faciem in eis venerantes, & imperata facturi. Ita controverſia haud magno eſt negotio ſublata, patriarchâ diſcordiæ auctore damnato. Exin Zoë Auguſta morbo abſumta; & Monomachus ancipiti exemplo Alanam pellicem Auguſtam fecit. Sed paullo poſt morbo articulari miſere conſumtus exſtinguitur principatus ſui anno XIII. Conſtantino Monomacho imperante, Turcæ à Mahomete, Perſidis ac Mediæ rege, ſub quo meruerant, deſcivere, &, Seduci Sultani ductu Saracenis debellatis, eorum ſectam cum regno ſuſceperunt anno ejus ſeculi circiter L. Hinc exitiale nomini Chriſtiano Turcicum regnum exſtitit, CCCC. ferme annis poſt Saraceni regni principia.

22.

23.

Zoë & Monomachus moriuntur.

24.

25.

26.

Turcæ anno ML. poſt Chriſti ortum.

Zon. l. 3. Tyr. l. 1.

27.

Eadem tempeſtate Piſani, à Mu-

28.

lacto,

Sigon. l. 8. facto, Saracenorum rege, Sardiniæ poſſeſſione exuti, Genuenſibus Corſicæ ademere partem. Inde Sardiniam, Saraceno expulſo, recepere. Belli inter Piſanos, & Genuenſes initia.

Hæc inter Piſanos & Genuenſes ſemina fuere bellorum. Piſani porro, in Siciliam claſſe delati, Panormum, quod à Saracenis tenebatur, captum diripiunt, ac, domum revecti, epiſcopales ædes ac baſilicam egregiam ex Sicilienſibus manubiis exſtruunt. Panormum à Piſanis direptum.

Zon l. 3. Cedren. Porro in Oriente Theodora Auguſta tantâ cum laude prudentiæ ac moderationis imperium tenuit, ut, illâ imperante, nemo deſideraret Auguſtum. Sed altero anno deceſſit, Michaële Stratiotico adoptato. Michaël Stratioticus Græcus imp.

At Henricus Romanus Auguſtus, Victore II. pontifice in Saxoniam accito, in ejus conſpectu complexuque efflavit animam. Regnavit annos omnino XVII, omnibus in rebus felix æque ac pius. Efflorescebat eo tempore Petri Damiani egregia indoles. Qui, deinde à Stephano IX. Oſtienſis epiſcopus creatus, magno Chriſtianæ rei præſidio fuit decorique. Petrus Damianus.

CAP.

CAP. IV.

HENRICUS IV.

A Christo nato anno MLV.

Henricus IV. Cæsar, anno circiter 1055.

HENRICUS IV, filius Henrici III, adhuc puer Cæsar appellatus, ob ingenii violentiam ad Augustalia decora numquam pervenit. Pravis quippe domesticorum consiliis depravatus, sacerdotia ac munera ecclesiastica canonicorum, abbatum, episcoporum, pessimo exemplo venalia habuit. Quæ semina ingentium certaminum fuere inter pontificem Cæsaremque. Inter ejus principatus initia Nicolaus II, concilio Romæ habito, castitatem sacerdotum jam prolapsam severis adstrinxit legibus. Cavit etiam, ne quisquam profanus homo, nec gratis nec pretio, cuiquam sacerdotia sacrosve reditus deferret. Eodem in concilio Berengarius, vetus eucharistiæ oppugnator, errorem suum ter tribus conciliis jugulatum abjecit. Sunt, qui eodem ipso concilio creandi Rom. pontif. jus ad cardinalium suffragia revocatum tradant: ex eo cardinalium auctoritatem maximis deinde incrementis auctam. Inter hæc Robertus Viscardus, Drogonis frater heresque, Apu-

1. Friſin. l. 6. Sigeb. Chron.

Henricus Cæsar simoniacus.

2. Sigon. l. 9.

3.

Nicolaus II. pont. castitatem sacerdotum adstringit.

4.

Simoniam damnat.

5.

6.

Berengarius suum errorem abjicit.

7.

Robertus Viscardus.

8.

9. Apuliam Calabriamque ſubegerat. Ricardus, ejus frater, Capuam ademe-
10. rat Landulpho principi. Jamque ambo junctis armis pontificiæ ditioni imminebant, cum, anathematis, quaſi fulminis, vi conterriti, profitentur, Excommunicationis vis.
11. ſe in poteſtate pontificis futuros. Itaque Nicolaus, ad vim impar, concedendum ratus, quod eripi non poterat, Ricardo Capuanum principatum, Roberto ducatum Apuliæ Ca- Ricardus Capuæ princeps.
12. labriæque confirmat. Ceterum & eorum fides ſacramento obligata ponti- Robertus dux Apuliæ à Nicolao II. pontif.
fici Rom. & certa in ſingulos annos
13. penſio conſtituta. Hinc Apulia, Ca-
Sigon. l. 9. labria, Campania fiduciariæ poſſeſſionis (quam feudum dicimus) eſſe cœ-
14. perunt. Viſcardus porro, ex hoſte Viſcardus ex hoſte patronus eccleſiæ.
patronus eccleſiæ, pontificiam ditio-
15. nem pacavit armis.* Eodem tempore Petrus Damianus Mediolanenſem antiſtitem ac ſacerdotes, qui, pellicibus implicati, à pontifice Rom. defecerant, ad ejus auctoritatem revocavit. Petri Damiani auctoritas. Mediolanenſes ad pontif. Rom. auctoritatem redeunt.
16. At Henricus Cæſar, Nicolao vitâ
Sigeb. Chron. Friſin. l. 7. Sigon. l. 9. functo, Cadaloum, ſeu Cadalum, ex Parmenſi epiſcopo pontificem ab ſe creatum, Romanis obtrudere molitus eſt armis. Et jus vi victum foret, Cadalus pſeudo-pontifex.
17. niſi pro jure divinum Numen & humana

Mathildis. mana pietas ſteriſſet. Mathildis, Tuſciæ comes, virili animo mulier, pro pontifice arma cepit: cum Gilberto, Longobardiæ præfecto, ad urbem confligit: regias copias ſimul cum pſeudo pontifice fundit fugatque. 18.

Pſeudo-pontificem fugat.

Inter hæc Byzantii Michaël, cognomento Stratioticus, homo in togatos benignus, in milites aſper, brevi ab exercitu exutus imperio eſt, Iſaaco Comneno ſublecto. Et Stratioticus, abjectis imperii inſignibus, haud ſane invitus ceſſit regiâ, cœnobiumque adamavit, cœlo vitæque tranquillitate potiturus. At Comnenus, avaritiâ captus, curas omnes intendit ad referciendum ærarium. Itaque, reſciſſis ſuperiorum Cæſarum actis, ab eis donata eripiebat. Cœnobiis ſacrisque ædibus conſecrata vindicabat ſibi. Ceterum, gravi implicitus morbo, tandem reſipuit. Ergo, raſo capillo, pro purpura aſperam lacernam ſumit. Conſtantinoque Ducâ in imperii faſtigium adſcito, ipſe in cœnobium recipit ſe. Et pœnitentia felix, non ſolum vera, exſtitit. Ibi, recuperatâ valetudine, reliquam exegit vitam, privatus melior, quam princeps. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.

Iſaacus Comnenus Græcus imp.

Comneni avaritia.

Comnenus ex imperatore monachus.

Conſtantinus Duca Græcus imp.

Comneni imp. pœnitentia felix.

Diſpar

29. Diſpar Henrici Rom. Cæſaris pœ- Henricus
nitentia in pari, aut etiam majore, ſce- ob ſimo-
30. lere fuit. Is, quod abbatias epiſco- niam ex-
Sigon. patusque palam nundinaretur, opima communi-
l. 9. cœnobiorum ſacrarumque ædium præ- catus.
dia aſſeclis ſuis condonaret, decumas
à ſacerdotibus exigeret, ab Alexandro
II. pont. Romam ad cauſſam dicen-
31. dam citatus non paruit. Igitur à Gre- Gregorius
gorio VII. (is Ildebrandus olim mo- VII. ponti-
nachus fuit) piorum cœtu prohibitus fex.
32. eſt. At ille, irâ furens, in conventu
Vormacienſi pontificatum Gregorio
33. abrogavit. Et Cincius, præfectus Cincii au-
urbis, Henrici, ut creditum eſt, im- dacia.
pulſu pontificem, inſidiis exceptum,
34. in turrim incluſit. Sed vis in violenti
35. hominis caput vertit domumque. Tur-
ris à populo Rom. expugnata, ac ſolo
36. æquata, pontifex liberatus. Cincius, Cincii i-
deſecto naſo, non ſine ignominia re- gnominia.
37. legatus. Inde in concilio Lateranenſi
Gregorius ſacris interdixit Henrico, Henrico
turbarum auctori, ejus popularibus Cæſari po-
fidei ſollemnisque ſacramenti religione pularium
38. abſolutis. Ergo ille, Germanis pro- fides ſub-
ceribus ejus congreſſum averſantibus, trahitur.
populisque certatim deficientibus, con-
ſternatus animi, utcumque reſipuit. Henrici
39. Protinus ad Canuſium, ubi tum pon- pœnitentia
tifex inſignis.

tifex apud Mathildem diverſabatur, venit vulgari habitu, nudis pedibus, ſupplex veniam petiturus. Et ad portam oppidi ſub dio, perfrigidâ tempeſtate, jejunus exſpectavit ad veſperam. Quod cum iterum ac tertio fruſtra feciſſet, quarto tandem die pontifex, Mathilde & Azone ejus viro deprecantibus, eum admiſit. Et jurejurando obſtrictum, ſe in pontificis Rom. poteſtate futurum, atque in Auguſtano concilio objecta crimina diluturum, abſolvit ſub ea conditione, ut, niſi promiſſa feciſſet, jus amitteret regni. Quæ omnia Henricus prolixe recepit, pontificis genibus advolutus. Vix alia umquam pœnitentiæ ſpecies illuſtrior, ſi vera, foret. Sed perfidia Cæſaris poſt veniam impetratam ſatis oſtendit, illa omnia vana fuiſſe, & temporis cauſsâ ſimulata. Dum Cæſaris majeſtas neſariis flagitiis exoleſcit, Robertus Viſcardus imperatoriis officiis fungebatur. Tarento ac Bario potitus Panormum aliaque complura Siciliæ oppida barbaris ademit. Ita Saraceni Græcique Siciliâ Italiâque expulſi omnes præter ſacerdotes. Exin Viſcardus, Salernitano principe debellato, Salerni etiam principa-

40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49.

Roberti Viſcardi incrementa. Sigon. l. 9.

Græci, Saracenique Italiâ ac Siciliâ pulſi.

50. cipatum ſuæ ditionis fecit. Nec in Italia ſolum Normanorum opes, ſed in Francia quoque & Anglia, creve-
51. runt. Gulielmus, Normaniæ rex, ab Eduardo, Angliæ rege, propter affinitatem heres inſtitutus, in Angliam cum ingenti claſſe trajecit; &, Araldo adulterino rege debellato, An-
52. gliâ potitur. Ex eo Normani ſanguinis reges Anglia habere cœpit.

P. Æmil. l. 3.

Normani Angliæ regno potiuntur.

53. Eadem porro tempeſtate Græcorum opes magis etiam in Aſia à Turcis, quam in Italia à Normanis, de-
54. bilitatæ fractæque. Conſtantinus Ducas, Græcorum imperator, cetera pius, ſed pecuniæ tenax, damnato belli ſumtu, bellicoſas nationes mu-
55. neribus reprimere inſtituit. Itaque, neglectâ apud Græcos militari diſciplinâ, barbaris adeo extulit animos, ut Græci imperii provincias impune
56. popularentur. Et, Ducâ intra VIII. annum exſtincto, Eudocia Auguſta Romano Diogeni nupſit, qui, collatis in Aſia cum Turcarum Sultano ſignis, victus in poteſtatem barbari
57. hoſtis venit. Et jacens Auguſtus proculcatus ab eo pedibus fertur: Tyrius antiſtes auctor eſt, aſcenſuro in ſolium deſcenſuroque barbaro regi Auguſtum

Tyr. de bel. ſac. l. 1.

Romanus Diogenes Græcus imp. à Turcis captus.

pro ſcabello fuiſſe. Tanta eſt fragi- 58.
litas majeſtatis humanæ. Romano 59.
Michaël Ducas imp. Græcus. Diogeni Michaël Ducas ſublectus, homo imbellis, & Muſis plus æquo deditus. Itaque, dum is, oblitus im- 60.
perii, operam dat condendis carminibus, Alphaſal, Turcarum Sultanus,
Turcæ magnâ parte Aſiæ potiuntur. Græcas opes invaſit armis, &, ab Helleſponto orſus, Pontum, Bithyniam, Galatiam, Pamphiliam, Lyciam, Piſidiam, Lycaoniam, Cappadociam, Aſiam, Syriam, ipſamque Hieroſolymam ſubigit, anno ejus
Hieroſolyma à Turcis capta an. MLX. ſeculi circiter LX. Igitur Ducas, tan- 61.
quam impar tanto imperio, infenſis proceribus faſtigio dejectus, in cœnobium includitur, Nicephoro Botoniatâ ſubrogato. At Ducas profugus 62.
Nicephorus Botoniata Græcus imp. Gregorium VII. pontificem Robertumque Viſcardum in Botoniatam incitavit. Ergo Viſcardus confeſtim 63.
Viſcardi bellum cum imp. Græco. cum ingenti claſſe trajecit in Græciam. Et Gregorius ſupplici Auguſto opem 64.
pontificiis armis tulit, Nicephoro Botoniatâ à piorum cœtu ſegregato. Qui 65.
haud ita multo poſt, ab Alexio Comneno imperii faſtigio detractus, in cœnobium compellitur, quo ipſe Ducam paullo ante compulerat. Nec 66.
melior cauſſa aut conditio Romani

Cæ-

67. Cæsaris fuit. Gregorius quippe pontifex Henricum Cæs. iterum divina omnia humanaque jura miscentem, iterum anathemate ictum, regni jure ac titulo exuit, Viscardo patrono ec-
68. clesiæ adoptato. Ceterum dum Viscardus, fuso fugatoque ad Dyrrhachium Alexio Comneno, Græco imp. Thessaliam subigit, Henricus infesto agmine Romam petit eâ mente, ut Clementem pseudopontificem in Ro-
69. mana sede per vim collocaret. At, primo ab invicta Mathildis manu re-
70. pulsus, incepto destitit. Inde, urbe Leoninâ improviso adventu occupatâ, Clementem in Petri sede constituit.
71. Eodem belli impetu apostolorum Petri & Pauli ædes ab Henrico direptæ, & urbs Roma per civium socordiam
72. capta. (*a*) Jamque rex impius summâ vi oppugnabat arcem, quo se Gregorius receperat; cum adventantis Viscardi fama Cæsarem cum suo ponti-
73. fice conjecit in fugam. Belli vis in Romanos, qui pro Cæsare arma ce-
74. perant, versa. Quibus prœlio fusis, urbs à Viscardo capta; sed de sontibus paterne magis, quam hostiliter, sup

Henricus Cæsar regni titulo ac jure exutus.

Urbs Leonina ab Henrico capitur.

Clemens pseudopontifex.

Apostolorum Petri & Pauli ædes direptæ.

Roma capta.

Henricus Viscardi metu ex urbe fugit.

Roma iterum à Viscardo capta, & ex parte incensa.

(*a*) *Al. edd.* Jamque summâ vi oppugnabatur arx; cum adventantis Viscardi fama &c.

plicium ſumtum. Pro corporibus te- 75.
cta luerunt pœnas. A porta Flami- 76.
nia ad ædem D. Laurentii in Lucina,
rurſus ab Amphitheatro ad Baſilicam
Lateranenſem, ſontium tecta con-
flagrarunt, ignem ſubjiciente Viſcar-
Gregorius VII pontif. Salernum petit. do. Qui, Romanos Gregorio in- 77.
ſenſos cernens, eum ſecum deduxit
Salernum. Itaque Clemens pſeudo- 78.
pontifex à Romanis in vacuam ſedem
receptus: ab eo Henricus appellatus
Auguſtus. Nec impune Romanis fuit. 79.
Irato Dei numine dira lues urbem in- 80.
Romæ fames atrox, ac peſtilentia. vaſit famesque atrox adeo, ut matres
complures, maternâ pietate exutâ, li-
beris ſuis mactatis tolerare vitam ſuſti-
nerent. Subinde Clemens, urbe pul- 81.
ſus, in Marſos exulatum abiit, & Gre-
gorius Salerni ſupremum explevit
diem. Pontificem Viſcardus eſt ſe- 82.
Rogerius dux Apuliæ & Calabriæ. cutus. Ducatus Apuliæ Calabriæque 83.
Rogerio ejus filio per manus traditus.
Novum deinde obtrudendi recuſandi- 84.
que ſummi honoris certamen traditur.
Deſiderii Abbatis inſignis modeſtia in pontificatu recuſando. Deſiderius, cœnobii Caſſinatis abbas, 85.
ter cunctis ſuffragiis pontifex creatus,
inſignia pontificatus non prius acce-
pit, quam in conventu Capuano, e-
piſcopis, cardinalibus, Rogerio duce,
Jordane principe Capuano, ſimul ad
ejus

ejus pedes procidentibus, victa ejus
86. pertinacia eſt. Victor III. haud va- Victor III. pontif.
87. no nomine appellatus. Ingenti exer-
citu in Africam transmiſſo, ingentem
88. peperit de Saraceno victoriam. C. bar- Victoria de Saracenis Afris.
89. barorum millia cæſa. Oppida aliquot
90. capta. Urbanus inde II. pont Roge- Urbanus II. pont.
rio ducatum paternum pontificali au-
91. ctoritate firmavit. Henricum omnes-
que ejus fautores ignominiâ notavit,
92. vetere anathemate renovato. Henricus
porro, Urbanum bello petens, ob-
vias habuit egregias Mathildis legio- Henricus
93. nes, quibus prœlio victus ceſſit. Mox, à Mathildis copiis victus.
à Conrado filio ex pontificis auctori
tate Longobardiæ regno exutus, ex- Henricus regno ſpoliatus à filio.
94. ceſſit Italiâ. Quæ res non modo Ita-
liæ otium, ſed etiam Hieroſolymæ li-
95. bertatem peperit. Etenim Urbanus
Annon. l. 5. II. Pontifex, concilio in Gallia habi-
Guliel. Tyr. l. 1. & 2. to, Chriſtianos principes ad Hieroſo-
lymitanum bellum accendit. Militiæ Bellum ſacrum.
96. inſigne crux purpurea dextro humero
Friſin. l. 7. aſſuta, ex quo cruciatæ nomen fa- Cruciata.
ctum. Principes expeditionis fuere (*a*)
97. ex Francia Gothofredus, dux Lotha-
Sgeb. Chron. P. Æmil. l. 4. ringiæ, cum duobus fratribus, Eu-
ſtachio & Balduino: Hugo Magnus,

(*a*) *Al. add* ex Gallia Gothofredus è Lotharingia gente, dux Bullionis, cum duobus fratribus &c.

Digitized by Google

Philippi Franci regis frater; Robertus, Normaniæ dux, idemque frater regis Angli, aliique complures. Ex 98.
Italia Bœmundus, Tarentinus princeps, Rogerii ducis frater, cum Tancredo ſororis filio, & Anſelmus Mediolanenſis epiſcopus. His igitur, cum 99.
ingenti exercitu Byzantium profectis, primum certamen cum Alexio Comneno Græco imp. fuit. Is quip- 100.
pe, ut erat ingenio ſubdolus, primo palam, deinde clam, conatibus obſtitit Latinorum. (a) Sed Græcam 101.
vim fraudemque virtus Latina vicit. Ergo, transmiſſo Boſporo, Nicæam 102.
atque Antiochiam ſubigunt, egregiâ utrobique de Alphaſale, Turcarum
Solimanus. Sultano, qui primus Solimanus appellatus, partâ victoriâ. Ad ultimum 103.
non ſine manifeſta divini Numinis
Hieroſolyma recepta anno 1100. ope Hieroſolyma, belli caput, vi capta eſt anno poſt Chriſtum natum circiter MC. Exin Hieroſolymæ regnum 104.
Gothofredus primus rex Hieroſolymæ. Gothofredi pietas. Gothofredo, cujus potiſſimum virtute urbem receptam eſſe conſtabat, omnium conſenſu delatum; quamquam pius rex nec inſigne nec nomen regium uſurpare voluit in ea urbe, ubi
Dei

(a) *Omnes al. edd.* Sed experrecta vim fraudemque virtus vicit.

Dei filium purpurâ indutum & regem per ludibrium meminerat appel-
105. latum. Antiochia Bœmundo, Edeſſa Balduino, Tiberias & Galilæa Tan-
106. credo ceſſerunt. Ceteri duces, patriam Syriacis regnis ac ſatrapiis præoptantes, cum ingenti gloriâ domum reverterunt; Venetis, Piſanis, Genuenſibus, quorum claſſes magno uſui in bello fuerant, debita laborum præmia
107. perſoluta. Haud ita multo poſt Hie-
Roder. Tolet. roſolymam receptam, Toletum ab Alphonſo, Caſtellæ, Navarræ, Galleciæque rege, de Saracenis receptum
108. eſt: regiaque eo ſedes revocata. Henricus porro, ab Henrico filio Germaniæque proceribus ex Rom. pont. auctoritate regno ſpoliatus, acie victus,
109. captusque, ludibrio fuit. Eo namque mendicitatis ac miſeriæ ſuperbiſſimus ille Cæſar eſt redactus, ut ab epiſcopo Spirenſi victum ſibi ac locum clerici in choro nequidquam peteret.
110. Itaque, ſerâ ſegnique ſubeunte animum pœnitentiâ, mœrore abſumtus, cum dedecore & ignominiâ moritur, regni aut potius tyrannidis ſuæ anno L.
111. (*a*) Per idem tempus Henricus, ge-

Toletum de Saracenis receptum.

Henricus Cæſar ab Henrico filio regno ſpoliatur.

Henrici Cæſar, mendicitas, ac miſeria.

(*a*) *Al. edd.* Per idem tempus Henricus alius, è Gallia oriundus, genere ac virtute clarus, ducta in matrimonium Thereſiâ, Alphonſi VI. Caſtelli regis filiâ, &c.

nere ac virtute clarus, ductâ in matrimonium Thereſiâ, Alphonſi ſexti Hiſp. filiâ, dotis nomine Luſitaniæ comitatum habuit. Is igitur, Saracenis magnâ ex parte ejectis aut domitis, Luſitaniæ obtinuit principatum anno poſt Chriſtum natum circiter MC. quæ Luſitani regni deinde primordia fuere. 112.

Comes Luſitaniæ anno 1100.

Eadem tempeſtate Carthuſianus ordo, & decennio poſt Ciſtercienſis inchoatus, (a) cui deinde ſuppar Claravallenſis fuit. 113.

Ordo Carthuſianus. Ordo Ciſtercienſis. Ordo Claravallenſis.

(a) *Al. eàd. omnes delent ea, quæ ſequuntur de* ordine Claravallenſi.

CAP. V.

HENRICUS V.

A Chriſto nato anno MCV.

HENRICUS V, patre avoque violentior, paternorum ſcelerum, quorum ultor fuerat, æmulator exſtitit. Nam Romam progreſſus, Paſchali II. pontifice cardinalibusque comprehenſis, per vim imperii titulos & jus deferendi epiſcopatus aliaque eccleſiaſtica munera, quibuscumque vellet, extorſit. Pontifex ergo poſt Henrici diſceſſum in concilio Lateranenſi illa omnia, quippe per vim expreſſa, irrita eſſe declaravit. Et 1. Sigeb. Chron. Friſin. l. 7. 2. Sigon. l. 10. 3.

Henricus V. Cæſar anno circiter 1105.

Henrici violentia.

Digitized by Google

4. Et Alexius Comnenus Græcus imp. per legatos imperii inſignia petiit, 5. quamquam non impetravit. Subinde Mathildis, femina omni ævo memoranda, ditionem ſuam univerſam apoſtolo Petro moriens legavit, pulchrius rata, divos heredes habere, quam 6. homines. Id S. Petri Patrimonium hodie appellatur.

Alexius Comnenus inſignia imperii à pontif. petit

Mathildis donatio.

Patrimonium S. Petri.

7. Exin Romæ turbatum eſt. Gela- 8. ſius II. novus pont. à Cincio Frangipanio, cive Rom. opibus præpollente, male acceptus Cajetam profugerat, cum Henricus, ad urbem profectus, Mauritium epiſcopum, à quo ipſe imperii titulos denuo acceperat, 9. pontificem obtrudendum curat. Ceterum utrique raptum decus in dede- 10. cus vertit. Henricus cum ſuo pontifice in conventu Capuano ignomi- 11. niâ notatus. Et pſeudopontifex, averſo camelo impoſitus, ludibrium urbis fuit, in qua ſummum faſtigium invaſerat. 12. At Henricus, gliſcentibus in Italia bellis velut expergefactus, ali- 13. quando reſipuit. Itaque, remiſſo epiſcoporum abbatumque inſtituendorum jure, anathematis ignominiâ exemtus, bonâ fide cum Calliſto II. pontif. 14 redit in gratiam. Ita demum pax ec-

Mauritius pſeudopontifex.

Henricus reſipiſcens redit in gratiam cum pont.

cleſiæ reddita. Ceterum ſuperbia cu- 15.
pidoque dominandi turbavit Italiam. Jo. Vill. l. 7.

Bellum inter Piſanos, & Genuenſes.

Piſani & Genuenſes de epiſcopo Cor- 16.
ſicæ dando contendebant. A certa- 17.
mine dignationis ad bellum venitur.
Quod ingenti animorum armorumque 18.
contentione multos per annos vario
eventu geſtum eſt, non ſine magna

Rogerius Apuliam & Calabriam Siciliæ adjicit.

utriusque populi clade. At Rogerius, 19.
Siciliæ comes, Gulielmo Apuliæ du-
ce Byzantium nuptiarum cauſsâ pro-
fecto, contra jus fasque ejus ditionem
invaſit; ac ſine certamine Apuliam
Calabriamque Siciliæ adjecit, magnâ
conſcientiæ famæque jacturâ.

Per id tempus Romæ egregium 20.

Modeſtiæ certamen in pontificatu.

modeſtiæ certamen fuit. Calliſto re- 21.
bus humanis exemto, diviſis cardina- Sigon. l. 10.
lium ſtudiis, duo pontifices creati,
Honorius & Cœleſtinus. Sed uterque 22.
pacem eccleſiæ ſuæ prætulit dignitati.
Cœleſtinus quippe, patrum plerosque 23.
accedere ad Honorium cernens, ultro
ſe abdicavit. Et Honorius, cum non 24.
omnibus patribus ſuam creationem
probari ſentiret, in cœtu cardinalium
ornatum pontificium ſuâ ſponte depo-
ſuit. Tanta hæc modeſtia, etiam 25.
alieniſſimis conciliatis, ſummum illi
ſacerdotium adfirmavit. Porro Henri- 26.

cus

cus Cæſar, pace, quoad vixit, ſancte pieque cultâ, deceſſit principatus ſui anno XXIV. hoc uno laudabilis, quod turpis impiique regni finem quæſivit honeſtum piumque.

27. Guliel. Tyr. P. Æmil. l. 5.

Henrico regnante Hieroſolymis duo ſacræ militiæ ordines inchoati, templariorum & hoſpitalariorum, ſeu S. Joannis, qui, peregrinorum hoſpitio ſacrorumque locorum tutelæ deſtinati, & rem Chriſtianam auxerunt in Syriâ; & ipſi, ingentibus opibus aucti, pene reges ipſos opulentiâ vicerunt. His acceſſit tertius ordo militaris Teutonicorum, à Teutonis ex ſuæ nationis hominibus inſtitutus, quem Paullus Æmilius ſub idem tempus, alii multo poſt, exſtitiſſe tradiderunt.

Templarii, Hoſpitalarii.

28. P. Æmil. l. 5.

Ordo Teutonicorum.

CAP. VI.

LOTHARIUS II.

A Chriſto nato anno MCXXIX.

1. Sigeb. Chron. Friſin. l. 7.

LOTHARIUS II, è duce Saxoniæ Cæſar, non virtute ſolum, ſed etiam pietate, inſignis exſtitit. Nam, ſimul regnum iniit, pontifici Rom.

Lotharius II Cæſar, anno circiter 1129.

2. Sigon. l. 11.

deditus, acerrimum eccleſiæ defenſorem futurum ſe profeſſus eſt. Quo-

3. circa à Friderico & Conrado, germanis fratribus, regni æmulis, cum premere-

meretur, haud ægre ab Honorio II. pont. impetravit, ut, intentato anathemate, utrumque à belli consiliis absterreret.

Jo. Comnenus Græcus imp.

Eodem ferme tempore Alexio Comneno Joannes Comnenus filius successit. Qui, multiplici de Turcis, Scythis, Servis, Hungaris partâ victoriâ, Deiparæ, cujus ope vicerat, imaginem pro se triumphare voluit. Et illa, triumpho decorata, multiplicem ei reddidit materiam triumphorum. 4. Nicet. Chon. l. 1. 5. 6.

Deiparæ imago pro Joh. imperatore triumphat.

Rogerius feudatarius pontificis.

Rogerius porro ab Honorio II. pontifice dux Apuliæ Calabriæque appellatus, & beneficiarius Rom. pontificis factus. 7.

Pisani à Genuensibus debellati.

At Pisani, terrâ marique à Genuensibus debellati, conditiones à victoribus accepere. Quarum præcipua illa fuit, ut ædes suas ad primam usque contignationem demolirentur; (a) quo civium elationem premeret humilitas tectorum. Magnus subinde motus, Romæ exortus, rem Christianam concussit. Post decessum Honorii Innocentius II. à majore ac meliore cardinalium parte sublectus erat, illo loco dignissimus. Huic ab aliis 8. 9. 10. 11. 12.

(a) *Omnes al. edd* quo civium elatos animos premeret humilitas tectorum.

aliis Petrus, Petri Leonis filius, ob- Petri Leo-
ductus, nobilitate atque opibus pol- nis ſchisma.
13. lens. Anacleto nomen factum. Fovit
14. in primis Anacleti audaciam Rogerii, Rogerius
Siciliæ comitis, infinita dominandi cu- rex Siciliæ.
15. pido. Namque is, Roberto principe
Capuano Pisas ad Innocentium pro-
fecto, ejus principatum occupaverat,
ſimiliter ut paullo ante ducatum Apu-
16. liæ Calabriæque. Itaque rex Siciliæ,
dux Apuliæ Calabriæque, & princeps
Capuæ ab Anacleto pſeudopont. ap-
pellatus, viciſſim illi epiſcopos abba-
17. tesque ſuæ ditionis aggregavit. At
Ludovicus Franciæ, Henricus An-
gliæ, & Lotharius Germaniæ reges,
à D. Bernardo Claravallenſi abbate Bernardus
18. conciliati, Innocentio favebant. Ita- Abbas Cla-
que Lotharius Cæſar, Genuenſium ravallenſis.
Piſanorumque claſſe inſtructus, Ro-
mam petit; &, urbe ſine certamine
receptâ, Innocentium in Lateranen-
19. ſem reſtituit ſedem. Ipſe Auguſtali Lotharius
diademate ac titulo ab Innocentio in ab Inno-
20. ſignitur. Exin Longobardia, quæ centio pont.
Anacletum ſequebatur, à Lothario creatur
21. pacata. Protinus vis belli in Roge- Auguſtus.
22. rium verſa. Qui, multis acceptis Lotharius
cladibus Campaniâ, Apuliâ, Calabriâ pacat Ita-
exutus, tandem in Siciliam compel- liam.
litur. Rogerius
male partis
exuitur.

Digitized by Google

litur. Capuanus principatus Roberto, veteri domino, reſtitutus. Ranulphus ex Germana nobilitate dux Apuliæ datus. Ita Rogerius per ſcelus parta cum dedecore amiſit. Lotharius porro pacatâ Italiâ ſanxit, ut in Longobardia Italici populi omnes uno jure civili Romano uterentur. Ex eodem auctore in Italiæ gymnaſiis, maxime vero Bononiæ, jus civile explicari cœptum. Subinde Rogerius, abſente Auguſto Campaniâ per vim receptâ, Capuam cædibus & incendiis fœdat. Barioque expugnato, cunctâ Apuliâ potitur. Et quidem in præſentia impune. Nam Lotharius, in Germaniam regrediens, repentino exitialique morbo ſub tugurio in ſilva deceſſit. Imperitavit annos XI. non bellicâ virtute magis, quam Chriſtianâ pietate, inclitus.

23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32.

Jus civile in Longobardia introducitur.

Jus civile in gymnaſiis explicatur.

Haud letior per id tempus Joannis Comneni, Alexio geniti, exitus fuit. In venatione prætereuntem aprum ferire feſtinans, ſagittâ veneno illitâ vulneravit manum. Quo ex vulnere interiit, cum præcidi ſibi manum à medicis noluiſſet, negans, *tantum imperium unâ manu regi poſſe.* Moriens, prætertò Iſaaco, natu majore filio, quod

33. 34. 35. 36.

Jo. Comneni imp. exitus.

Nicet. l. 1. Tyr. l. 15.

quod ferocem ingenio atque impotentem iræ juvenem minus aptum imperio judicaret, Manuëli minori natu legavit imperium.

37. Atrocior ſubinde Fulconis, Hieroſolymitani regis, in venatione caſus exſtitit. Is, leporem forte obvium inſectans, ſubitâ equi ruinâ præcipitatus terræ caput affixit, cerebroque per nares auresque erumpente, in reginæ oculis exſpiravit. Eadem tempeſtate Bernardi æqualis Rupertus abbas illuſtris fuit. Fulco rex Hieroſolymæ. Rupertus abbas.

38.

39.

CAP. VII.

CONRADUS III.

A Chriſto nato anno MCXL.

1. Sigeb. Chron. Friſin. l. 7. Sigon. l. 11. CONRADUS III. interim, (*a*) Lotharii frater, à Germanis proceribus Cæſar lectus, dum ſummâ vi Henricum, Saxoniæ ducem, premit, & propinquos ſuos extollit, ingens in Germania concivit bellum. Quo ille bello diſtrictus Romam ad capeſſenda imperii inſignia venire non potuit. Et Innocentius II. pont. Rogerio Siculo regi, quod Caſſinas monaſterium diripuiſſet, infenſus, ei primo ſacris interdicit. Conradus III. Cæſar anno circiter 1140. Rogerius Siciliæ rex excommunicatur.

2.

3.

(*a*) *Non fuit* Lotharii frater *Conradus III. ſed* Friderici *ducis Suevia, ex matre Agnete, quæ ſoror Henrici Sr.*

terdixit ; deinde etiam bellum ipſe-
met intulit , ſed pari eventu, (a) at-
que olim Leo pont. Roberto Viſcar-
Innocentius II, à Rogerio captus in bello, eum Siciliæ regem appellat. do. Dum Rogerium in Gallutio ca- 4.
ſtro obſidet , à Gulielmo ejus filio
circumſeſſus ipſe capitur. Deductus 5.
inde Neapolim , magnificeque à Ro-
gerio cultus , tandem eum, contra-
ctâ ſolutum noxâ, Siciliæ regem, du-
cem Apuliæ & Calabriæ , Capuæque
Rogerius rex Siciliæ feudatarius pont. principem appellat. Ita beneficiarius 6.
pontificis ex hoſte factus. Novum 7.
exin bellum excepit, majorum cauſſa
Bellum Tiburtinum. turbarum. Tiburtes aliique Latini 8.
populi à pontifice Rom. jam pridem
defecerant. Poſtquam interdicto non 9.
movebantur , ventum eſt ad arma.
Romanorum clades. Tiburtes igitur , acriter obſeſſi , eru- 10.
ptione factâ Romanos adoriuntur in-
cautos , eosque fuſos fugatosque exu-
Tiburtes domiti. unt caſtris. Ceterum majore inde 11.
belli mole conterriti , factâ deditione,
veniam à pontifice impetrant. Sed 12.
Romani ab Innocentio deficiunt. Romanorum ira ab hoſte in pontifi-
cem vertit. Certatim cives ab Inno- 13.
centio deſciſcunt , & veterem liber-
tatem capeſſunt. Extemplo priſci ma- 14.
giſtratus revocati : ſenatus reſtitutus.
Sola ſacrorum procuratio pontifici re- 15.
licta.

(a) *Al. edd.* atque olim Leo pont. Normanis.

16. licta. Quæ res & Innocentio mor-
tem ex mœrore peperit, & ceteros
deinceps pontifices uſque ad Clemen-
17. tem III. exercuit. Inter hæc Roma-
ni inexpiabili odio bellum Tiburtibus
18. movent. Nec ante urbis excidium
19. finis bellandi factus. Inde, ſuperbiâ
inflati, Conradum Cæſarem per le-
gatos ad accipienda ab eis Auguſtalia
20. inſignia invitant. Ceterum eorum va-
nitas à Cæſare irriſa, legatioque re-
21. pudiata. Et Eugenius III. pont. Ti-
burtibus aliisque Latinis populis in Ro-
manos concitatis, vanos eorum ſpiri-
22. tus fregit. Per idem tempus, Henri-
co I. Anglorum rege ſine liberis mor-
tuo, Stephanus, genere Francus, Hen-
23. rici ſorore genitus, ſubrogatur. Ita
Angliæ regnum à Normanis tranſit
24. ad Francos. Triſtis deinde fama E-
deſſæ cunctæque Meſopotamiæ à Tur-
cis ſubactæ Eugenium III. pontificem
perpulit, ut ſacrum bellum indiceret.
25. Præcipua in eo D. Bernardi opera e-
26. nituit. Is Conradum Cæſarem & Lu-
dovicum VII. Galliæ regem ſui ardo-
27. ris implevit. Moles erat belli tanta,
quæ totum orbem terrarum ſubigere
28. poſſe videretur. Sed hominum ſive
incuriâ, ſive diſcordiâ, ad nihilum

Tiburis excidium.

Romanorum ſuperbia ab Eugenio pont. fracta.

Angliæ regnum à Normanis tranſit ad Francos.

Sacrum bellum ſecundum Eugenii III.

recidit. Itaque, Damaſco fruſtra oppugnatâ, irrito incepto diſceſſum eſt. 29.

Felicius in Occidente adverſus Saracenos geſta res. (a) Alphonſus, dux Luſitaniæ, Eboram, urbem regiam, Olyſipponem aliaque Luſitaniæ oppida de Saracenis recepit. Inde, cœleſti viſo oblataque Chriſti crucifixi ſpecie erectus, & ab exercitu rex ſalutatus, cum Iſmaële aliisque Saracenis regibus acie conflixit, divinâque ope hoſtem profligavit. Itaque, victoriis ingens, ab Alphonſo, rege Caſtellæ, cujus beneficiarius erat, rex Luſitaniæ appellatur. At ille Luſitaniæ regnum Romanæ ſedi ſtipendiarium fecit. Rogerius porro rex Siciliæ Manuëli Comneno (Joanne genitus erat) Græco imp. ob legatos contra jus gentium violatos ingenti claſſe intulit bellum. Nuda erat, ob quæſtoris imperatorii parſimoniam, Græcis claſſibus ora maritima. Itaque ſine magno certamine Corcyram, Thebas, Chalcidem capit. Ex Græcia nulla præda nobilior deportata, quam ſerici artificium; quod, ut pleræque artes, ex Græcia in Italiam arceſſitum eſt,

30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.

Alphonſus dux Luſitaniæ.

Alphonſus primus rex Luſitaniæ.

Regnum Luſitaniæ ſtipendiarium eccleſiæ Rom.

Corcyra à Rogerio capta.

Serici artificium in Italiam advectum.

(a) *Omnes alia edd.* Alphonſus Henricus, dux Luſitaniæ &c.

eſt, artificibus inde traductis anno e-
39. jus ſeculi circiter L. Porro Conradus
Cæſar, Appulum bellum meditans,
jurejurando confirmavit, ſe primo
quoque tempore in Italiam tranſitu-
40. rum. Sed repentino morbo exſtinctus documento fuit, quam humana conſilia à divina providentia pendeant.
41. Deceſſit anno ſui principatus XIV. rex omnino pius; ſed fortis magis,
42. quam fortunatus. Illud in Conrado novum, quod ſanus & incolumis regalia inſignia Frederico, fratris filio, reliquit, parvum filium ſuum ejus fidei commendans.

43. Eodem regnante literæ, quæ à barbaris conculcatæ jacuerant, oculos a-
44. liquando tollere cœperunt. Itaque in Græcia Euſtathius interpres Homeri; in Hiſpania Averroës, Avicenna, & Rabbi Moſes; in Francia Hugo, & Richardus à S. Victore; in Germania Otho epiſcop. Friſingenſis; in Italia Gratianus, Petrus Lombardus, & alii exſtiterunt.

Conrado III. regnante literæ reviviſcunt.
Euſtathius.
Averroës.
Avicenna.
Rabbi Moſes.
Hugo.
Ricardus à S. Vict.
Otho epiſc. Friſing
Gratianus.
Petrus Lombardus.

CAP. VIII.

FRIDERICUS ÆNOBARBUS.

A Chriſto nato anno MCLIV.

Fridericus ſeu (ut alii) Fredericus Cæſar anno 1154.

FREDERICUS ÆNOBARBUS, (Barbaruſſa vulgo dicitur) è Sueviæ duce Cæſar, nobile ſane piumque regni ſui rudimentum poſuit. Traducto in Italiam exercitu, turbatam Mediolanenſium armis pacavit Italiam. Inde, Viterbium ad Hadrianum IV. pontificem adiens, pontificiæ majeſtatis ſpeciem renovavit. Adventanti pontifici obviam pedibus prodiit, & deſcendentis ex equo ſtapedam tenuit manu. Porro, ad urbem cum pontifice progreſſus, eluſis Romanorum legatis, Auguſtales titulos deferentium, ab Hadriano pont. in æde apoſtoli Petri Romanus imperator appellatur, abſente populo Romano. Romanisque deinde domitis in Germaniam remigravit. At Gulielmus, Siciliæ rex, Rogerio patre importunior, epiſcoporum ſuorum conſecrationem pontifici ereptam vindicabat ſibi. Nec, anathematis fulmine ictus, reſipuit; ſed irritatus pontificiam ditionem invaſit armis. Tandemque pontifex, bello

Hadrianus IV. pont.

Cæſaris obſequium erga pont. Rom.

Gulielmus rex Siciliæ, anathemate ictus, pontifici bellum movet.

1. Abbas Urſper. Radevic. l. 1.
2. Sigeb. Chron. Friſin. de geſt. Frid.
3.
4. Sigon. l. 12.
5.
6.
7.
8.
9.

bello feſſus, pace factâ, Gulielmum, ad pedes provolutum, in gratiam re-
10. cipit. Eidemque, beneficiarium Ro-
manæ ſedis ſe profitenti, paternos ti-
11. tulos firmat. Inde, Urbevetum pro-
fectus, ædes inibi pontificias condidit,
deſiderium pontificis populo Rom.
12. facturus. Mediolanenſes interim fini-
13. timas urbes armis oppreſſerant. Ita-
que à Frederico Mediolanum circum-
ſeſſum: cives, ferro, fame, peſti-
lentiâ domiti, in fidem Auguſti ve-
14. nerunt. Sunt, qui tradunt, primores
urbis ad victoris iram placandam maxi-
me humili habitu ad Fredericum
in caſtra proceſſiſſe: illum, tam in-
ſigni humilitate motum, & cives ur-
bi, & urbem civibus conſervaſſe, hinc
15. humiliatorum ordinem natum. Atrox
inde, ex parvis initiis inter Auguſtum
ac pontificem orta, diſſenſio ingentium
16. malorum cauſſa & origo fuit. Frede-
ricus ab Alexandro III. pont. petie-
rat, ut Ravennæ antiſtitem, ab ſe de-
17. ſignatum, conſecraret. Id cum non im-
petraſſet, totum ſe à pontifice aver-
18. tit. Et Gibellinorum & Guelphorum
nominibus, ex veteri Germaniæ di-
ſcordiâ repetitis, peſtiferas factiones
19. totâ Italia excitavit. Qui Auguſti

Gulielmus ſupplex in gratiam à pont recipitur.

Gulielmus feudatarius Rom. pont.

Mediolanum à Frederico imp. obſidetur.

Humiliatorum origo.

Diſſenſio inter pontificem & imperatorem.

Alexander III. pont.

Guelphorum, & Gibellinorum factiones anno circiter 1160.

partes ſequerentur, Gibellini, qui pon-
Frederici arrogantia. tificis, Guelphi appellati. Nec eo 20.
contentus pontificatum Alexandro III.
abrogat, & reges Franciæ, Angliæ,
Hiſpaniæ ad Victorem pſeudopontifi-
cem venerandum invitat. Sed apud 21.
pios reges plus religio, quam gratia,
valuit. Itaque Ludovicus Franciæ, 22.
Henricuſque Angliæ reges apud To-
riacum oppidum Alexandro venienti
Rom pontificis majeſtas. præſto fuere. Ac, dextrâ lævâque 23.
frenum equitantis pontificis pedites
ipſi tenentes, eum ad deſtinatum ho-
ſpitium perduxere. Quâ ſpecie pon- 24.
tificiæ majeſtatis non alia auguſtior
viſa. Subinde Alexander, Romano- 25.
rum animis per legatum delinitis, ur-
bem pontificiamque ditionem recepit.
Gulielmus Bonus Siciliæ rex feudatarius pont. Et Gulielmus Bonus, novus Siciliæ 26.
rex, miſſis ad Alexandrum legatis, ſe
pontificis beneficiarium profeſſus, o-
Mediolanum everſum. mnibus eum rebus impenſe juvit. Æ- 27.
nobarbus interim, Mediolano everſo,
& ſacris trium regum magorum reli-
quiis Coloniam deportatis, Brixianis,
Placentinis, Bergomatibus, Bononienſibus domitis, Germanos præfe-
ctos dederat. Quorum injuriis irrita- 28.
Lombardiæ civitates ab imperatore deficiunt. tæ civitates ex compoſito ab Ænobar-
bo deficiunt, &, præſidibus ejectis,
vete-

29. veteri inſtituto conſules creant. Ce-
terum Tuſculani, Germanis auxiliis
ſubnixi, Romanis, arma inferentibus, Romanorum clades.
ingentem intulere cladem, &, Lati-
nis populis in prædæ ſocietatem vo-
catis, populabundi in urbis mœnia
30. pervenere. Per eam occaſionem Æ-
nobarbus, Vaticanâ æde per vim po-
titus, Paſchalem pſeudopont. in Pe-
31. tri ſede ſtatuit. Nec læta victoria Ger-
32. manis fuit. Fœda lues maximam ex-
ercitus partem ac primæ nobilitatis du-
33. ces abſumſit. Deum, vicarii ſui ul-
34. torem, oculos aperuiſſe ſentires. Exin,
cum nihil adverſus conſpirantes Lon-
gobardiæ civitates proficeret, quod
aliæ aliis venirent auxilio, Ænobar- Fredericus
bus, deſperatâ regni Italici poſſeſſio- deſperat Italici regni
35. ne, remigrat domum. In ejus con- poſſeſſionem.
tumeliam nova urbs à fœderatis civi- Alexandria urbs
tatibus condita, cui ab Alexandro condita.
36. pont. Alexandriæ nomen factum. At
Fredericus, Mediolani magnificentius Mediolanum magnificentius inſtauratum.
inſtaurati famâ excitus, cum inſtru-
ctiſſimo exercitu ad ejus excidium re-
37. dit. Extemplo fœderati, conjunctis
38. armis animisque, occurrunt hoſti. Col-
latis ſignis, Germani divinâ ope cæ-
ſi, aquila imperatoris capta; imp. ip- Frederici imp. clades.
39. ſe, ſuffoſſo equo, pene oppreſſus. Hæc

Cæſaris clades finem attulit Longobardiæ cladibus, & initium otii pacisque. Tandem Fredericus, non cum hominibus, ſed cum Deo, bellare ſe ſentiens, pacem denique cum Alexandro fecit. Et, Venetias ad eum profectus, pedem pontificis venerabundus oſculo contigit. Et aſcenſuro in equum ſtapedam tenuit. Auguſti in colendo pontifice ſubmiſſio Romanorum ſuperbiam fregit. Itaque Alexander, Romam regreſſus, non urbi ſolum, ſed univerſæ Italiæ, priſtinum reddidit decus. Ante omnia tollendi in poſterum ſchiſmatis cauſſâ ſanxit, ut pontifex creatus ratus non eſſet, niſi minimum duas tertias ſuffragiorum tuliſſet partes.

Abbatis Urſp. Chron. 40. Gul. Neubrig. l. 3. 41. 42. Platin. in Alex. 43. Jo. Villa. l. 7 8. 44. Sigon. l. 13. 45.

Fredericus Venetiis Veniam ab Alexandro pont. petit.

Lex de duobus tertiis partibus ſuffragiorum comit. pont.

Annus erat ejus ſeculi LXXX, quo Manuël Græcus imper. deceſſit, pietate, humanitate, munificentiâ egregius. Devictis Hungaris, Deiparam virg. Joannis patris inſtituto triumphantem ipſe ovans ſecutus eſt. Balduinum III, Hieroſolymæ regem, eumdemque generum ſuum, qui citato ad curſum equo brachium fregerat, humaniſſime fovit. Quippe ipſe Auguſtus poſito genu affictum regis brachium ſuâ manu curavit, nec curatio-

46. Nicet. Chon. l. 2. 47. 48. 49.

Anno poſt Chriſt. natum 1180. obiit Manuël Græcus imp.

B Mariæ triumphus.

Balduinus III. rex Hieroſolymæ.

Manuëlis imp. humanitas.

rationem deſeruit, quoad ille plane convaluit: adeo amor vicerat majeſta-
50. tem. Inde, Sultano Iconienſi ſuos theſauros oſtentans, jubebat eum ſu-
51. mere, quidquid liberet. Cum is ſe eo contentum fore diceret, quod Auguſtus dediſſet; Manuël univerſos the-
52. ſauros ei dono dedit. Ceterum Chaldæorum ſcientiæ (ſi ſcientia potius eſt, quam credularum mentium ludibrium,) & aſtrologorum prædictioni-
53. bus deditus fuit. Sed ſibi, XIV. annis ante præſtitutum ab illis vitæ finem, adeſſe ſupremum diem ſentiens, patriarchæ admonitu chirographo ſuo aſtrologorum damnavit artem, & moribundus pullum monachi habitum,
54. pœnitentiæ indicium, ſumſit. Hæc
Gul. Tyr. l. 19. inter Saladinus, genere Turca, novus Sultanus Ægypti, Calyphâ inter-
55. fecto, invaſit imperium. Ita Ægyptus in Turcarum venit poteſtatem.
56. Et Saladinus, ab rebus ſecundis ferox,
57. Syriam invaſit. Itaque, Balduino Hieroſolymitano rege victo captoque, bellum circumferens, pleraque oppida ipſamque Hieroſolymam in deditionem accepit, anno ferme XC. quam
58. recepta de barbaris fuerat. Nec minor à Græcis, quam à Turcis, per

Manuëlis imp. munificentia.

Aſtrologorum, ſeu Chaldæorum, ars fallax.

Saladinus Turca Ægypto potitur.

Balduinus, rex Hieroſol à Saladino captus.

Hieroſolyma rurſus amiſſa anno prope 1190.

id tempus edita ſtrages eſt Latinorum.

Alexius Comnenus Græcus imp.

Alexius Comnenus, Manuëlis imp. filius heresque, Ludovici Franciæ regis filiam ſibi deſponderat. At Græci, Latinos ab Auguſto impenſius coli indigne ferentes, Andronicum exulem, Alexii patruelem, in ſpem imperii arceſſunt. Qui, tyrannide occupatâ, Auguſtum interficit. Protinus in Latinos, qui Byzantii verſabantur, (a) Græcorum rabies vertit. Legatus ipſe pontificis, ſacerdotes, ac plerique Latinorum cæſi, ut ne ægris quidem, in noſocomio cubantibus, temperaretur. Ceteri Turcis in ſervitutem addicti. Super hæc omnia mortuorum cadavera, ſepulcris eruta, & per vias tracta, exſecrandum ſpectaculum præbuere. Nec impune: Andronicus tyrannus, & ipſe in crudelitatem effuſus, Græcorum plurimos, rerum novarum ſuſpectos, qua vinculis, qua morte, multavit. Ad ultimum, per populi ſeditionem regni faſtigio deturbatus, omnique contumeliæ genere oneratus, ludibrio fuit, quibus modo terrori fuerat. Demum in foro inter duas columnas, capite in terram verſo, ſuſpenſus à furente popu-

59. Chon. l. 2. Paul. Æmil. l. 6.

Andronicus Græcus tyrannus.

60. Sigon. l. 14. Sabell.

61.

62.

Græcorum rabies in Latinos.

63.

64.

65.

Andronici tyranni exitus exitialis.

66. Chon. l. 2.

67.

68.

(a) *Al. edd. omnes delent voc.* Græcorum.

populo gladiis confoditur. Ceterum inter tot contumelias crucìatusque magnitudo animi enituit invicta. Una in tot malis Andronici vox audita, *Domine, miſerere.*

Magnitudo animi malis invicta.

At Romæ Clemens III. pont. pace cum Romanis factâ, ſacram expeditionem urgere inſtitit. Nec fruſtra. Ex Angliâ, Franciâ, Siciliâ, Italiâ ingentes copiæ, inſtructiſſimis Danorum, Friſonum, Ollandorum, Genuenſium, Piſanorum, Venetorum claſſibus, transmiſerunt. Et ipſe Fredericus Auguſtus, jam ætate gravis, cum robore Germanici exercitus in Syriam profectus, Iconienſi Sultano acie ſuperato, Iconium capit. Sed, ſive fluminis, in quod refrigerandi per æſtum corporis gratiâ deſcenderat, cæcis vorticibus hauſtus, ſive equi ruina oppreſſus, exanimatur anno imperii ſui XXXVI. egregia ſane animi indole imperator, qui virtute gloriâque Germanos Auguſtos omnes facile ſuperaſſet, ſi Othones potius in tuenda, quam Henricos in oppugnanda, eccleſia eſſet æmulatus. Philippus deinde Franciæ & Ricardus Angliæ reges cum ſuis exercitibus ſecuti. Et Ricardus Cyprum ſubegit, captæque Pto-

Sacrum bellum tertium Clementis III.

P. Æmil. l. 6.

Abbatis Urſper. Chr. Gul. Neub. l. 4.

Fredericus Ænobarbus ad bellum ſacrum profectus in flumine obruitur.

Gul. Tyr. l. 18.

Cyprus a rege Angliæ capta.

Ptolemaïs capta. Ptolemaïdis præcipuum decus tulit. Saladinus, Ægypti Calipha, prœlio victus; aliquot de Turcis oppida recepta. Ceterum orta inter reges, vetera odia retractantes, discordia domum utrumque revocavit. Ricardus vanum Hierosolymitani regni titulum, Cypro insulâ à Vidone rege emtum, pro præda retulit. Hic exitus tertii belli sacri fuit, Deo non tam Turcarum immanitati, quam Christianorum principum discordiæ, infenso. 78. 79. 80. 81.

Teutonicorum militum ordo institutus. Sunt, qui per id tempus Teutonicorum militum ordinem (*a*) à Germanis institutum tradant, bellicis operibus atque opibus insignem. 82.

Ordo militum Calatravæ. Ordo militum S. Jacobi. Radevicus. Eadem ferme tempestate duo sacræ militiæ ordines in Hispania exstitere, Calatravæ & S. Jacobi, rebus gestis adversus Mauros incliti. Itemque historici aliquot floruerunt, Radevicus, qui Frederici Ænobarbi scripsit historiam, & Conradus abbas Urspergensis, qui chronicon texuit. 83. Radevicus l. 2. & 3. 84.

Conradus abbas.

Isaacus Angelus imp. Græcus. Imperatoris Græci sacrilegium divinitus vindicatur. Hæc inter Isaacus Angelus Græcus Cæsar, qui Andronico tyranno successerat, luxu diffluere cœpit, & ad mensæ aulæque magnificentiam sacra è templis vasa detraxit, omnia Deo 85. Chon. l. 2.

&

(*a*) *Al. edd.* à Germanis in Syria institutum &c.

86. & Cæſari licere dictans. Ergo, ultore Deo, magnas à barbaris accepit clades: tantoque eis ludibrio erat, ut diuturnum illi imperium palam optarent. Ad ultimum ab Alexio fratre, quem, à Turcis redemtum, conſortem imperii fecerat, regno ac luminibus eſt orbatus, & in vinculis habitus; ut ſuperioris ætatis ſcelera captus oculis & videret melius, & lugeret.

87.

88. Porro Conſtantia, virgo Deo ſacra, Gulielmi Siciliæ regis conſobrina atque heres, Clementis III. pontificis permiſſu Henrico Cæſari, Ænobarbi filio, nupſit. De quibus innuptis nuptiis Joachimus abbas vaticinatus dicitur, eas funeſtam Italiæ facem parituras. Jam Tancredus, Rogerii regis ex pellice nepos, favore Siculorum regnum Siciliæ obtinebat, cum Henricus in Italiam ingentem traduxit exercitum, regnum dotale recepturus.

89. Joachimus abbas.

90.

CAP. IX.

HENRICUS VI.

A Chriſto nato anno MCXC.

1. Anton. P. 3. tit. 8.

HENRICUS VI, à Cœleſtino III, appellatus Auguſtus, Ænobarbo patre

Henricus VI. Auguſtus anno circiter 1190.

patre truculentior fuit. Campaniæ oppidis pluribus receptis, Neapolim fruſtra obſedit. Atrox lues, in caſtris orta, obſidionem ſolvit. Inde, Tancredo Siciliæ rege vitâ functo, reparat exercitum, &, Genuenſium Piſanorumque claſſibus fultus, Cajetam Neapolimque in fidem accipit. Cetera inde prona fuere. Meſſana, Catana, Syracuſæ vi captæ. Sibylla regina cum novo rege in deditionem accepta. Denique, Panormo expugnatâ, & Conſtantiâ in matrimonium ductâ, rex Siciliæ ſalutatur. Ceterum repente è rege tyrannus exſtitit. Direptis per calumnias & ſupplicia civium bonis, ſacras ædes per ſacrilegium expilavit. Exin ditionem pontificiam pene omnem in ſuam redegit poteſtatem. Alexium quoque Comnenum, Græcum imp. ſtipendiarium fecit. Ceterum, X. imperii anno nondum expleto, mortalibus immortalibusque inviſus, morbo ex venatione contracto, ceſſit è vita, tyrannus verius, quam Auguſtus. Meliore fama Saladinus, Chriſtiani nominis terror, paullo ante deceſſerat. Quippe in ejus funere, ut ipſe juſſerat, ſignifer interiorem ejus tunicam lan-

Henricus imp. Siciliâ potitur.

Sibylla regina.

Henricus imp. rex Siciliæ.

Henrici regis ſævitia, rapinæ, violentia.

Saladini funus memorabile.

2. Sigeb. Chron.

3. Sigon. l. 15.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15. Paul. Æmil. l. 6.

lanceâ ſublimem prætulit, clamitans, id unum Saladinum, domitorem Orientis, ſecum ex tantis opibus auferre: ſpectaculum Chriſtiano magis re-
16. ge, quam barbaro, dignum. Porro Innocentius III. pontif. Henrico mor- Innocentius III. pont.
tuo, Æmiliam, Picenum, Umbriam
17. recepit armis. Inde Conſtantiam Auguſtam & Fredericum ejus filium Siciliæ reges appellat, ducatu Apuliæ
18. & principatu Capuæ adjectis. Itaque Conſtantia moriens Innocentium Fre-
19. derici pupilli tutorem inſtituit. Qui ſummâ cum tutelæ laude pupillum regem impenſe fovit, quam funeſtum eccleſiæ anguem ſinu foveret, ignarus.

20. Quartum ſubinde ſacrum bellum Sacrum bellum quartum Innocentii III.
P. Æmil. l. 6. ſuſceptum, quod in Græcum impe-
21. rium vertit. Balduinus, Flandriæ comes, aliique Franciæ proceres Innocentii hortatu ſacræ militiæ nomina
22. dedere. Hi, Venetorum claſſe & auxiliis aucti, Alexium, Iſaaci Angeli filium, extorrem obvium habuerunt.
23. Cujus ingentibus promiſſis onerati By-
24. zantium petunt. Ibi ingens Græcorum exercitus à non magna Franco-
25. rum manu cæſus. Byzantium, tor- Byzantium captum.
pentibus tyranni fugâ & deſperatione civi-

civibus, captum. Alexius puer paternum in regnum reſtitutus. Alexius Comnenus tyrannus, fugâ elapſus, Trapezuntem ſe recepit, ibique Trapezuntii imperii fundamenta jecit. Ceterum, dum Alexius puer promiſſum Francis Venetisque aurum exigit, (a) Myrtilus, unus è Græcis proceribus, Alexio per ſeditionem populi obtruncato, tyrannidem invadit. Igitur urbs regia à Francis denuo expugnata. Græcum imperium procerum conſenſu Bálduino, Flandriæ comiti, delatum. Rediit Orientis imperium ad Latinos anno poſt Chriſtum natum circiter MCC. Balduinus igitur, beneficii memor, omnes Ægæi atque Ionii maris inſulas, ipſamque Cretam attribuit Venetis. Ex proceribus Francis Gothofredum Athenarum & Achajæ principem, Bonifacium ex Montisferrati Marchione Theſſaliæ regem conſtituit, & Balduino Auguſtalia inſignia ab Innocentio miſſa; contraque ab Auguſto Græcia ad Romani pontificis auctoritatem revocari cœpta. Ceterum Balduinus Hadrianopolim obſidens, commiſſo prœlio, in Myrtili tyranni poteſtatem venit, à quo

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34.

Trapezuntii imperii origo. Chon. l. 2. 3.

Alexius Comnenus puer Græcus imp.

Balduinus ex comite Flandriæ imp. Conſtantinopolitanus.

Orientis imperium redit ad Latinos anno circiter 1200.

Inſulæ maris Ægæi & Ionii Venetis datæ.

(a) *Ab aliis* Murtiphlus *appellatur.*

35. quo cum cruciatu necatus dicitur. Ei Henricus frater ſubrogatus Aſiatico
36. bello impenſe favit. Eodem ferme
Rod. Tol. l. 8. tempore Conſtantinopolis à Francis capta, & Bœticæ pars ab Hiſpanis Alphonſi, nobilis Caſtulonenſium regis,
37. ductu recepta. (*a*) Balduino autem, Conſtantinopolitano imperatori, Henricus frater ſuccedit. Henricus imp. Conſtantinopolitanus.

(*a*) *Al. edd. delent hanc ultimam periodum.*

CAP. X.

OTHO IV.

A Chriſto nato anno MCCIX.

1. OTHO IV, Auguſti diademate & Otho IV. imp. anno 1209.
Sigon. l. 15. titulo ab Innocentio III. decoP. Æmil. l. 6. ratus, imperatorum deterrimus fuit breviſſimusque. Is, pontifici, à quo
2. in eo faſtigio poſitus fuerat, infenſus,
3. pontificiam ditionem invaſit. Inde regnum Siciliæ, pontificis fidei tutelæque commiſſum, contra fas occu-
4. pare inſtitit. Igitur ei vertente anno in concilio, Romæ habito, imperium eſt abrogatum, atque ignominia ana-
5. thematis addita. Et Germani proceres, pontificis auctoritatem ſecuti, Fridericum, ſeu, ut alii, Fredericum,
6. regem Siciliæ, Cæſarem creant. Nec
7. defuit ira divini Numinis. Otho, Othoni imperium abrogatum.

Digitized by Google

multis, vel in Italia, vel in Germania, attritus cladibus, in Saxoniæ latebram ſe recepit, ubi haud ita multo poſt obiit ex mœrore. Inter hæc 8.
Joannes, Ricardo fratre interfecto, regnoque Angliæ per parricidium occupato infamis, rem Anglicam infeliciter geſſit. Ejus odio Normania to- 9.
Normania in fidem Francorum venit. ta in fidem Francorum venit, quæ res deinceps multorum fuit cauſſa bellorum. At Joannes, exhauſto bel- 10.
Joannis Angliæ regis ſacrilegia. lis ærario, opes Deo ſacras invaſit, pontificio anathematis fulmine contemto. Tandem, bellicis cladibus 11.
Ejuſdem pœnitentia memoranda. malisque victus, aperit oculos, pacem à pontifice orat. Nec fefellit. 12.
Pontificis legatum, proſtrato humi 13.
corpore, excepit; & regium inſigne ad ejus poſuit pedes. Ad hæc priva- 14.
tus quinque dies exegit. Sexto de- 15.
mum die diadema beneficii loco recipit à legato. Ergo, beneficiarium ſe 16.
Anglia & Hibernia Romano pont. vectigales facta. Romani pontif. profeſſus, Angliam Hiberniamque Romanæ ſedi ſtipendiarias fecit. Subinde Innocentius 17.
deceſſit, non minus factorum gloriâ, quam pontificatus diuturnitate, memorandus. Multæ religioſorum ho- 18.
minum familiæ illo pontifice inſtitutæ reſtitutæve. Almæ Trinitatis, ſeu 19.

re-

redemtionis captivorum, Cruciferorum, Heremitarum S. Auguſtini, Carmelitarumque: ut vitæ innocentia ſub Innocentio revixiſſe videatur. Ordo redempt. captivorum. Cruciferorum. Heremitar. S. Aug. Carmelitarum.

20. Innocentium ſecutus Honorius multarum rerum, quæ illo pontifice ortæ
21. erant, decus tulit. Inſtituta SS. Dominici & Franciſci pontificali auctoritate comprobavit. Dominicanorum. Franciſcanorum.
22. Petrum Antiſiodorenſem, tertium à Balduino Orientis imperatorem, cum conjuge Romæ Auguſtalibus decoravit inſignibus, parem deinde Frederico Cæſari honorem habuit. Petrus Antiſiod. imp. Conſtantinopolitanus.

23. Ceterum Antiſiodorenſis Auguſtus Dyrrachii inter epulas Theodori frau-
24. de exſtinguitur. Cui Robertus filius ſucceſſit, Veneto nomini adeo deditus, ut Venetorum ducem cariſſimum
25. imperii collegam appellaret. Qui, Romæ Auguſtus ab Honorio pontif. appellatus, diu ſuperſtes fuit. Robertus imp. Conſtantinop.

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER IX.

CAP. I.

FREDERICUS II.

A Christo nato anno MCCXI.

Fredericus II. imp. anno Christi 1211.

FREDERICUS II. interim, Ænobarbi nepos, improbitate cum avo & Henrico patre certavit. Imperii titulis ab Honorio III. honestatus, in pontificiam ditionem impetum fecit. Itaque ei decus & nomen Augusti idem, qui dederat, abolevit, adjectâque sollemnis ignominiæ notâ, interdixit piorum congressu sacrisque. Interim Andreas, Hungariæ rex, & paterno voto, & Honorii pontificis hortatu, cum Bavariæ & Austriæ ducibus profectus in Syriam, adversus Turcas bene pugnavit. 1. Anton. p 3. t. 19. P. Æmil. l. 6. 2. 3. 4.

Digitized by Google

5. vit. Ceterum, omnibus in ſpem re- Bellum
cipiendæ Hieroſolymæ erectis, in ipſo ſacrum
operum limine finem belli quæſivit. quintum
6. Nam, ut primum Jordanis aquâ cor- Honorii
pus abluit, veluti voti religione ab- III.
ſolutus belloque perfunctus, exerci-
7. tum deportavit. At Brennus, Cypri Brennus
& Hieroſolymæ rex, novis Franco- rex Hiero-
rum, Germanorum, Italorum, An- ſolym.
glorumque auxiliis fultus, Damiatam, Damiata
celeberrimum Ægypti emporium, capta.
8. cepit. Bellum inde ad Chayrum, re-
9. giam urbem, promotum. Sed inun-
data Nili emiſſariis caſtra neceſſitatem
impoſuere victoribus, ut, Damiatâ
10. relictâ, ipſi incolumes abirent. Bren-
nus porro, Romam advectus, Hono-
rio pontif. auctore, Iolen, filiam ſuam,
Hieroſolymæ reginam appellatam,
Frederico Cæſari in matrimonium dat,
eâ mente, ut ille, dotali ſacri regni
titulo auctus, majore animo ſacrum
11. capeſſeret bellum. Hinc Siciliæ re- Reges Si-
ges Hieroſolymitani regni titulum ha- ciliæ Hie-
12. buere. At Fredericus tandem, Gre- roſolymi-
gorii IX. pontif. impulſu cum exerci- tani regni
tu profectus in Syriam, urbem Hie- titulum
roſolymam à Sultano, non armis, ſed habent.
auro, recepit, anno ejus ſeculi circiter Gregorius
13. XXX. Itaque, majore famâ, quam IX. pont.
Hieroſo-
lyma re
cemta an-
no circiter
1230.

gloriâ, revectus è Syria, haud ægre
Frederici imp. vesania. veniam à pontifice & imperii titulos
impetravit. Ceterum brevi ad inge- 14.
nium rediit, &, pontifici infensus,
Guelphorum Gibellinorumque factio-
nibus longo intervallo revocatis, fœ-
dum in modum laceravit Italiam. Ad 15.
Beneventum direptum. hæc, Benevento Cassinatique cœno-
bio direpto, Ravennam in suam redi-
Casinas cœnobium spoliatum. git potestatem. Saracenis, quorum 16.
operâ, avi instituto, usus erat in bel-
Nuceria Saracenorum. lis, Nuceriam attribuit, quæ deinde
Saracenorum est appellata. Cardina- 17.
lium complures, qui, Gregorio pon-
tif. exstincto, Romam ad comitia ten-
debant, forte in itinere interceptos,
Fredericus pontificiam ditionem occupat. in custodiam tradit. Inde, ecclesiæ 18.
orbitatem suam occasionem ratus,
Flaminiam & Æmiliam occupat, Bo-
Gymnasium Patavinum. noniâque expugnatâ, gymnasium trans-
fert Patavium. In ultimum venerat 19.
Balduinus imp. Constantinop. discrimen Romana res, nisi Baldui-
nus, Cæsar Orientis, opportunitate
mirâ veniisset in Italiam. Hujus roga- 20.
tu dimissi à Frederico Cardinales. In- 21.
Innocentius IV. pont. nocent. IV. pontif. creatus. Qui, 22.
comperto Fredericum sibi domi foris-
que insidias struere, in Franciam ten-
In concilio Lugdunensi Frederico imperium abrogatur. dit. Ibi in concilio Lugdunensi Fre- 23.
derico jus imperii ac titulum abrogat.

Cardi-

24. Cardinalibus deinde, ut eum ordinem auguſtiorem faceret, rubri galeri inſigne dat, anno ejus ſeculi circiter
25. XLV. Inter hæc Fredericus Parmam obſtinatâ obſidione cinxit, haud du-
26. biâ ſpe victoriæ. Tenuit obſidio bien-
27. nium. Tandem, eruptione à Parmenſibus factâ, Cæſar funditur, caſtrisque, omnis opulentiæ plenis, exui-
28. tur. At ille, velut re bene geſtâ, inter ſpadonum & pellicum greges vitam egit, bellicum dedecus domeſtico probro cumulans.

Galerus ruber inſigne Cardinalibus datur anno circiter 1245.

Fredericus à Parmenſibus profligatur.

Frederici nequitia.

29. Eadem tempeſtate Tartari, gens
P. Æmil. l. 7. Sabel. Scythica, Hoccotæ regis ductu maxi-
30. mis agminibus inundarant Aſiam Europamque. Jamque, Perſide ſubactâ, victores cum literis ſuperſtitionem victæ gentis hauſerant; ac totam ferme Aſiam uſque ad Tanaïm amnem, qui Aſiam Europamque medius interfluit, victoriis emenſi, per Poloniam Hungariamque populabundi ad Auſtriam
31. uſque pervenerant. Igitur Innocentius, tantæ peſti obviam eundum exiſtimans, egregios viros è Franciſcana Dominicanaque familia, ad efferatas barbarorum mentes euangelio mitigandas, deſtinat. Nec ſpes fefellit.
32. Mago, ſeu Meto, novus eorum rex
33. Chri-

Tartari magnâ Aſiæ & Europæ parte potiuntur.

Tartarorum rex Meto fit Chriſtianus

Christianis initiatus est sacris. Subinde 34.
affertur, Parthos, patriâ sede à Tar- R. Æmil. l. 7.
taris pulsos, in Syriam penetrasse; &,
Hierosolymâ captâ dirutâque, augu-
stissimum Christi sepulcrum indignis
modis polluisse. Hæc fama Ludovi- 35.
cum IX, Franciæ regem, sanctitate
inclitum, ad maturandum iter in Sy-
riam accendit. Extemplo igitur in- 36.
genti classe claustra Ægypti aggredi-
tur. Et, Satrapâ debellato, Damia- 37.
tâ potitur. Protinus ad Chayrum bel- 38.
li moles transiit. Jamque accisæ erant 39.
cladibus Ægypti Calyphæ vires, cum
castra Francorum ex locis palustribus
lues invasit, quæ ipsum quoque cor-
ripuit regem. Itaque, malis victus ca- 40.
ptusque, conditiones accepit, ut,
traditâ Damiatâ, incolumem depor-
taret exercitum. Inter quæ Frederi- 41.
cus Cæsar, è longinquo luxu velut
alto excitus somno, impium pontifici
intulit bellum, & pontificiæ opes ad
ultimum periculi venerant, cum Fre-
dericus, haud dubiâ Superum irâ,
atroci morbo, seu potius Manfredi
filii dolo, extinguitur. Imperavit 42.
annos XXXIII. imperatoris nomine,
quo bis jure exutus est, prorsus in-
dignus.

Hierosolyma à Parthis diruta.

Ludovicus IX. Galliæ rex.

Bellum sacrum sextum Innocentii IV.

Damiata expugnatur.

Ludovicus, captus à Turcis, dimittitur anno post Christ. natum MCCL.

Frederici Cæsaris exitialis exitus.

(a) Fre-

43. (*a*) Frederico II. imperante, Innocentius IV. pontifex decretalium auctor, Vincentius Gallus hiſtoricus copioſior, quam elegantior, Alexander Alenſis egregius Theologus, Albertus Magnus non ſuâ doctrinâ, quam Thomâ Aquinate diſcipulo, clarior, Alphonſus Caſtellæ rex, celeberrimus aſtrologus, exſtiterunt. Decretales. Vincentius Bellovacenſis hiſtoricus. Alexander Alenſis. Albertus Magnus. Alphonſus Caſtellæ rex aſtrologus.

44. Meliore famâ Theodorus Laſcarus, qui, Auguſti titulo aſſumto, Græci imperii reliquias tutabatur in Aſia, quam Fredericus Cæſar, deceſſit. Divino quippe fretus Numine adverſus ingentes Turcarum copias exiguâ manu pugnavit ingenti periculo, ſed proſpero eventu. Sultano ipſo, à quo ex equo præcipitatus fuerat, obtruncato, ejus caput lanceâ præferens, inſignem peperit de Turcis victoriam: adeo illos ducis caſus conterruit. Nec partæ gloriæ Laſcarus diu ſuperſtes fuit. Theodorus Laſcarus imp. Trapezun. Laſcari imp. egregia virtus ac victoria.

Nicet. Gregoras l. 1. & 2.

48. Huic Joannes Ducas, Ducæ Theodorus, (*b*) Laſcari filius, ſubrogatus. Joannes Ducas imp. Trapez.

49. Is moriens Joanni filio principatum, & Michaëlem Palæologum tutorem Theodorus Laſcarus imp. Trapez. Jo. Theodori filius imp. Trapez. Michaël

(*a*) *Al. edd.* Frederico II. imperante, Gregorius IX. decretalium auctor, & Innocentius IV. earundem interpres, Vincentius Belluacenſis Theologus, & hiſtoricus copioſior, quam elegantior.

(*b*) *Imo* Theodorus Laſcarus, Ducæ *filius*, *non* Laſcari.

Paleologus ex tutore tyrannus.

reliquit. Qui per occasionem tutelæ principatum sibi vendicavit. Eodem ferme tempore Theodorus Angelus Thessaliæ regno, rege absente, potitus est. At Manfredus, Frederici ex pellice filius, ne gratuitum foret parricidium, paternum regnum per tutelæ speciem, dum Conradus frater, regni heres, è Sueviâ veniret, occupavit. Conradus quippe, falsis Manfredi criminibus irritatus, Campanis Neapolitanisque bellum intulit. Quo bello Neapolis & Capua mœnibus nudata est. Aquinum etiam incendio fœdatum. Exin Conradus ipse morbo, seu (quæ suspicio tenuit) veneno, fraude Manfredi dato, absumtus. Manfredus igitur regnum, per ultimum scelus partum, pari scelere augere institit. Nucerinis Saracenorum copiis subnixus invadit pontificiam ditionem. Ceterum à pontificio legato Germanicis copiis repressus est. Eccelinus quoque (Azolinum alii vocant) Patavii tyrannus, ob res impie nefarieque gestas ab Alexandro IV. pontif. anathemate notatus, pœnas luit crudelitatis suæ. Namque à Marino Turriano Mediolanensium duce fusus, & gravi vulnere saucius, fugit.

50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61.

Manfredus ex tutore tyrannus.

Conradus Cæsar credulus.

Neapolis & Capua mœnibus nudatæ.

Aquinum incensum.

Eccelinus Patavii tyrannus.

Sabell.

Martinus Turrianus, Mediolanensium dux.

Ita-

62. Itaque, cladis ignominiæque impatiens, conſutum reſcidit vulnus, di-
63. gnâque tyranno morte deceſſit. Civitates, tyrannidis jugo liberatæ, libertate frui cœpere ſub tutela pontificis. Eccelini tyranni exitus,
64. Alexander igitur; pacatâ Italiâ, ad Hieroſolymam recipiendam curas intendit, lætis ſubinde nunciis excitatus.
65. Meto, Tartarorum rex, jam Chri- Babylon à
P. Æmil. l. 7. Sabell. ſtianus, Heloni fratri Hieroſolymitanam expeditionem deſtinarat. Is, Ba- Tartaris ſubacta. Baldacen-
66. bylone (Baldacam appellant) potitus, ſis Calypha captus &
Calypham, Mahometanæ ſectæ antiſtitem, in ſuo theſauro deſtitutum, fame necatus.
67. fame necaverat. Jamque, universâ Tartari Perſide & Meſopotamiâ ſubactâ, Hie-
68. roſolymam, belli caput, petebat. Sed orta inter Venetos Genuenſesque diſcordia ſpem pene exploratam ſacræ urbis recipiendæ primo morata eſt, Meſopotamia potiuntur.
69. deinde diſcuſſit. Quippe Venetos in- Bellum
P. Æmil. l. 7. Sabell. ter & Genuenſes mercatores controverſia de templo, quod in urbe Ptolemaïde commune habebant, exorta ingens inter duos potentiſſimos Italiæ populos bellum excitavit, quod cum magno, & ipſorum, & rei Chriſtianæ, detrimento per plures ætates geſtum eſt, adeo ancipiti Marte varioque belli eventu, ut propiores victis inter Venetos & Genuenſes.

fue-

fuerint, qui vicerunt. Byzantina res, 70.
ut quæ harum civitatum viribus nixa
ſtabat, primam hujus diſcordiæ cla-
Michaël Palæologus Conſtantinopoli potitur. dem accepit. Michaël quippe Palæo- 71.
logus, Genuenſi claſſe ſubnixus, By-
zantium, civibus prodentibus, cepit.
Et Balduinus, Latinus Auguſtus, à 72.
Veneta claſſe nudus, deſperatis rebus,
Conſtantinopolitanum imperium redit ad Græcos anno circiter 1260. profugit. Ita Conſtantinopolitanum 73.
imperium rediit ad Græcos, anno
ferme LX. quam ad Latinos abierat.
Subinde Palæologus Cæſar, Veneto- 74.
rum armis fractus, labare cœperat,
cum Genuenſes, ſeu Venetorum odio,
ſeu ſpe præmiorum, laboranti tule-
runt opem. Ab his repulſa Veneta 75.
vis. Imperium Palæologo firmatum. 76.
Chios inſula Genuenſibus à Palæologo imp. data. Genuenſibus Chios inſula merces data. 77.
Inde bellum in Syriam tranſiit. Ve- 78.
netus Ptolemaïdem tenebat, Genu- 79.
enſis Tyrum. Proinde, quidquid Chri- 80.
ſtianorum in Syria fuit, in duas fa-
ctiones abiit: & arma, quæ in ſacrum
bellum deſtinata erant, in civile verſa
alieniſſimo quidem tempore. Halon 81.
quippe, Metonis Tartari regis frater,
(ut ſupra dictum eſt) acciſis Turca-
rum viribus, Syriam recceperat, jam-
que Hieroſolymam barbaris adimere,
& Chriſtianis reddere, moliebatur. Ce- 82.
terum

terum dum res, Chriſtianis armis cunctantibus, trahitur, Halon, Metonis morte ad fraternum regnum revocatus, abſceſſit.

83. Inter hæc Manfredus, Siciliæ tyrannus, Picenum Saracenis copiis occuparat. Igitur Urbanus IV. pontifex Francorum armis, qui ad Syriacum bellum nomen dederant, Saracenos Piceno præcipites agit. Mox Carolum, comitem Andegavenſem, eumdemque D. Ludovici regis fratrem, ad ſpem evocat Siculi regni. Dum Carolus exſpectatur, nova reip. forma Romæ inchoata eſt, abſente pontifice. Brancaleo, civis Bononienſis, ſenator populi Rom. cum ſummo imperio factus. Et regionatim magiſtratus creari cœpti cum poteſtate vitæ necisque. Itaque, ut Andegavenſis comes Romam venit, Clementis IV. pont. rogatu ſenatorium munus tantisper obiit, quoad Hieroſolymæ Siciliæque, quo nomine etiam Neapolitana ditio continebatur, rex eſt à pontifice declaratus. Onus ei cum imperio impoſitum, ut XL. aurcorum millia Romanæ ſedi quotannis penſitaret. Carolus igitur, regni titulo nitens, in Manfredum ducit. Ad Bene-

Jo. Vill. l. 6. 7.

84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92.

Picenum à Saracenis occupatum.

Urbanus IV. pont.

Carolus, comes Andegavenſis, Romæ ſenatorium munus obit.

Carolus Siciliæ rex declaratur à Clemente IV.

Vectigal feudi nomine impoſitum.

Carolus Neapolitanæ

no & Siculo regno potitur.

Beneventum collatis ſignis cum hoſte confligit. Tyranno victo cæſoque, 93.
regno potitur. Inde Conradinum, 94.

Conradinus rex Germaniæ.

Germaniæ regem, (is Siciliæ regnum Conradi patris jure ad ſe trahebat) novum hoſtem in Etruria nactus, in inſidias mirâ arte pellexit. (a) Ibi Conradinus non ſolum victus, ſed etiam 95.
cæſus. Ita demum pax Italiæ parta. 96.

Agabas Tartarorum rex.

Subinde Agabas, Tartarorum rex, 97.
(Halonis regis is filius heresque erat) P. Æmil. l. 7.

Ægyptius Calypha à Tartaris victus.

Ægyptiorum Calyphâ victo, Hieroſolymæ recuperandæ animum adjecit. Sabell.
Ergo, literis ad pontificem Chriſtianosque reges datis, omnium ad ſa- 98.

Bellum ſacrum ſeptimum Clementis IV.

crum bellum erexit animos. Primus 99.
Ludovicus, Franciæ rex, in Africam Jo. Vill. l. 7.
ſolvit eo conſilio, ut, Tuneto, quod fraterno Siciliæ regno infeſtum erat, expugnato, cum ſuis fraternisque copiis in Syriam pergeret. Læta belli 100.

Karthago capta.

initia. Karthago in fidem accepta. 101.
Tunetani regis vires acciſæ. Jamque 102.
urbs circumſeſſa deditionem ſpectabat; 103.

Ludovicus rex Franciæ ad Tunetum peſtilentiâ moritur.

cum ſæva in Francorum caſtris orta lues pium quoque regem abſumſit.
Enituit in eo anceps divinæ provi- 104.
dentiæ vis. Quippe hic exitus, in 105.
ſpe-

(a) *Al. edd.* Ibi Conradinus victus, poſteaque Neapoli cæſus. Ita demum &c.

Digitized by Google

ſpeciem funeſtus, auxit magis, quam imminuit, ejus ſanctimoniæ famam.

106. Funeſtis regiâ morte caſtris Carolus Siciliæ rex ſupervenit; qui barbarum regem, malis domitum, ſtipendiarium fecit, aditu in Africam euange-

107. lii præconibus patefacto. Porro Gregorius X. pontifex, indicto concilio Lugdunenſi, plerosque Chriſtiano-

108. rum principum concivit. Adfuerunt

109. frequentes. Nec Palæologus Græcus imp. defuit, Græcique antiſtites,

110. & Tartarorum proceres nonnulli. Ibi Græci, Palæologo auctore, de Spiritu ſancto Latinis aſſenſi, Roma-num pontif. communem humani ge-

111. neris parentem agnoverunt. Tartari

112. ſacro baptiſmate expiati. Palæologo Græcum imperium adjudicatum.

113. Eadem tempeſtate Thomas Aquinas & Bonaventura, duo duarum familiarum lumina, enituere.

Tunetanus rex vectigalis factus.

Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. anno circiter 1270.

Græci ad concordiam cum Latinis atque ad auctoritatem Romani pont. revocati.

Tartari baptizantur.

Palæologus Græcus imp.

S. Thomas Aquinas.

S. Bonaventura.

CAP. II.

RODULPHUS.

Anno à mundo cond. MCCLXX.

1. Alber. Argen. Jo. Vill. c. 7. RODULPHUS interim, à Germanis proceribus poſt varia multorum annorum certamina Cæſar creatus, nihil

Rodulphus Cæſar anno 1270.

hil fere memoriâ dignum geſſit, (a) niſi quod Boëmiæ regem, bello victum, cepit, atque, in ſervilibus miniſteriis habitum, in regnum reſtituit, (b) filiâ in matrimonium datâ. Nec defuit Cæſari occaſio rei bene gerendæ in Italia. Carolus, Siciliæ rex, idemque ſenator populi Rom. Romæ omnia ad arbitrium ſuum adminiſtrabat. Itaque Nicolaus III. pontif. ex familia Urſina comprimendæ ejus arrogantiæ Rodulphum Cæſ. evocat in Italiam: eique Etruriæ adminiſtrationem, Carolo ademtam, tradit. Ceterum, cunctante Rodulpho, (c) Nicolaus moritur, non ſine ſuſpicione cœleſtis iræ. Is ſiquidem fratris filios honoribus atque opibus contra jus fasque efferebat, ſpecioſo magis, quam ſalubri ad poſteros, exemplo. Itaque, Romanorum procerum caſtella circa urbem propinquis ſuis attribuens, repentinâ morte deceſſit. Pontificem, cetera egregium, nimius ſuorum amor inviſum aliis fecit. Et odium

Boëmiæ rex in ſervilibus miniſteriis habitus. 2.

Caroli Siciliæ regis arrogantia. 3.

Nicolaus III. pont. 4.

5.

6.

7.

8.

9.

(a) *Omnes al. edd.* magis, quam quod Bohemiæ regem &c.

(b) *Al. edd.* filia Bona Wenceſlao ejus filio in matrimonium data.

(c) *Edd. al.* Nicolaus repentinâ morte diſcedit. Pontificem cetera egregium, *& cetera, quæ ſequuntur §. 8. reliquis emiſſis.*

Digitized by Google

10. dium in propinquos ejus erupit. Poſt ejus deceſſum cardinales Urſini in vin-
11. culis habiti. Urſus Viterbii præturâ
12. dejectus eſt. Secutus inde Martinus IV. Carolum, Siciliæ regem, in gratiam recipit ; conceſſitque populo Rom. ut è ſuo corpore binos crearent
13. ſenatores. Palæologum inde, Græcum
Jo. Vill. l. 7. Auguſtum, qui contra decreta concilii Lugdunenſis Græcos ab Rom. ſedis auctoritate diſcedere paſſus eſſet,
14. anathemate perculit. Subinde Petrus, Aragoniæ rex, Joanne, Prochytæ olim domino, inſtigante, Siciliæ regnum, velut hereditarium Conſtantiæ uxoris ſuæ, (ea Manfredo genita erat) vi aut fraude recuperare ſtatuit.
15. Fraus prior intervenit. Joanne à Pro-
16. chyta impulſore, Meſſanæ Panormique conjuratio facta adverſus Francos.
17. Igitur ipſo die, Chriſto reſurgenti ſacro, Siculi, ſigno veſpertini officii dato, ex compoſito arma capiunt : Francosque omnes, nullo ætatis ſexusve diſcrimine, occidione occidunt.
18. Hinc Siculæ veſperæ in proverbium abiere, (*a*) magis Francorum clade, quam Siculorum crudelitate, nobiles.

Cardinales Urſini in cuſtodiam traditi.

Martinus IV. pont.

Palæologus anathemate notatus à Martino IV.

Siculæ Veſperæ Francorum clade nobiles.

(*a*) *Al. edd.* funeſtæ victis, non admodum honeſtæ victoribus, Protinus &c.

Petrus Aragoniæ rex Siciliæ regno potitur.

Protinus Aragoniæ rex, cum ingenti classe Panormum profectus, ingenti totius insulæ concursu rex Siciliæ salutatur. Inde cum Carolus, maritimis terrestribusque copiis superior, insulæ immineret, rex Hispanus præsens periculum novâ arte discussit, Carolo ad equestre paucorum certamen Burdegalæ provocato elusoque. Ad hæc Rogerius Lorius, classis Hispanæ præfectus, Carolum Claudum, Caroli regis filium, juvenem improvidum, haud procul Neapoli ad certamen elicuit, eumque, navali prælio victum, cepit, priusquam pater, qui haud longe aberat, cum regia classe adesset. At Martinus pontif. Petrum, Aragoniæ regem, quod Siciliam contra jus fasque occupasset, regio titulo exutum hostem ecclesiæ judicavit, ejusque res occupandi fecit volentibus potestatem. Quæ ille contemtim eludens, patrem duorum regnorum marisque dominum se appellabat. Sed pontificiæ notæ contemtor non diu felix aut superstes fuit. Philippus (*a*) Pulcher, rex Franciæ, infesto exercitu in Hispaniam transgressus, Tarraconensibus bellum intulit.

19. 20. 21. Jo. Vill. l. 7. 22. 23. 24. 25. Paul. Æmil. l. 8.

Petrus Aragoniæ rex à Martino pont. regio titulo exutus, ecclesiæ hostis judicatur.

Petri Aragonii insolentia.

(*a*) *Ipse* Audax, *qui fuit pater Philippi Pulchri.*

Digitized by Google

26. tulit. Milites omnes, velut ſacra mi-
27. litia, crucibus inſignes erant. Nec
Jo. Vill. l. 7. tantum in ſpeciem pium, ſed etiam
28. felix, bellum fuit. Perpinianum fi-
nitimaque oppida in fidem accepta.
29. Ora maritima, quâ vi, qua metu,
30. ſubacta. Petrus rex, viribus impar,
hoſtem captabat inſidiis: ſed, fraude
patefactâ, periculum in auctores ver-
31. tit. Inſidiatores Hiſpani inſidiis à
32. Franco excepti cæſique. Rex ipſe, Petri Aragonii exitialis exitus.
vulneratus irato Deo, haud ita multo
poſt exſtinguitur, amiſſo etiam avito
regno pro adventitio, quod nefariâ
fraude quæſierat.

33. Exin Honorius IV. ex familia Sa-
bella, vir ſapientiâ inclitus, adverſus
Ferdinandum, Siciliæ regem, per le- Ferdinandus rex Siciliæ.
34. gatum bene pugnavit. Vidonem Fel-
trium, acie ſuperatum, Flaminiâ ex-
35. pulit. Rodulphus porro Cæſar, ſcribâ
ſuo in Italiam miſſo, civitatibus E-
truriæ venalem propoſuit libertatem.
36. Itaque Lucenſes Florentinique, emtâ Lucenſes & Florentini emunt à Rodulpho Cæſare libertatem.
Sigon. l. 16. & 17. libertate, magiſtratus ſibi & vexilli-
ferum creavere. At Piſanorum opes,
37. accepta ad Lamellum inſulam ſupremâ
à Genuenſibus clade, conciderunt.
38. Pace deinde inter Jacobum Aragoniæ, Jacobus rex Aragoniæ.
& Philippum Pulchrum Franciæ re-

Carolus Claudus à Nicolao IV. rex Sicil æ declaratus.

ges factâ, Carolus Claudus, è custo-
diâ dimissus, Romam venit. Ibi à 39.
Nicolao IV. pontif. diadema & regni
Siculi titulum sumsit, materiam bel-
li adversus Hispanum. Eademque tem- 40.
pestate bellum, inter Eduardum An-
gliæ Philippumque Franciæ reges or-
tum, Christianam rem in Syria fun-
ditus perdidit. Calypha Ægyptius, 41.
simul Tartarorum metu solutus, si-
mul Christianorum principum fretus
discordiâ, Tripolim ipsamque Pto-
lemaïdem cepit diruitque; tectisque ac
mœnibus solo æquatis, fundamenta
quoque murorum ab imo molitur, ne
quod Christianæ rei ac nominis vesti-
gium exstaret in Syria. Annus ipse 42.
XCI. ejus seculi erat, quo eodem an-
no ac pene mense natalis Deiparæ virg.
domus, deficiente cultu, ex Asia in
Europam cœlestium ministerio trans-
iit. Quæ primo in Dalmatia, inde 43.
quadriennio post in Piceno consedit.
Ædi, miraculis & opulentiâ inclitæ, 44.
à Laureta silvæ ejus, quam in-
sedit, dominâ, Lauretanæ nomen in-
ditum.

Ptolemaïs funditus deleta.

B. Mariæ domus Lauretana.

Ordo Servitarum.

Per idem tempus ordo servorum 45.
Deiparæ (Servitas appellant) institu-
tus extremis Rodulphi Cæsaris tempo-
ribus.

46. tibus. Qui cum XIX. imperaſſet an-
47. nos, ceſſit è vita (*a*) inglorius. Per idem quoque tempus exſtitit B. Clara à Monteſalco. B Clara à Monteſalco.

(*a*) *Al. edd. omittunt voc.* inglorius, *idque in gratiam familiæ Auſtriacæ.*

CAP. III.

ADULPHUS.

A Chriſto nato anno MCCXC.

1. ADULPHUS, Cæſaris nomen potius, quam Cæſar, Rodulpho ſublectus eſt eodem ferme tempore, quo Nicolao IV. Cœleſtinus V. ex anachoreta pont. max. Qui cum tanto oneri ferendo eſſe non videretur, (*a*) facile adductus eſt, ut ſummum ſacerdotium deponeret, ad quod tuendum deeſſet animus. Subrogatus ei Bonifacius VIII. qui ſancti viri virtutem, ærumnis exercitam, illuſtravit. A Cœleſtino Cœleſtinorum diſciplina orta, (*b*) quam nulla res magis, quam ejus mors, evidentibus nobilitata miraculis, auxit. Memorabile deinde Jacobi, Siciliæ regis, factum traditur.

Alb. Argent. S. Anton. p. 3. Jo. Vill. l. 8. Platin. in Cœleſtino.

Adulphus Cæſar, anno circiter 1290.

Cœleſtinus V. ex eremita pontifex ſe abdicat pontificatu.

Cœleſtinorum origo.

Jacobi Siciliæ regis magnitudo animi.

(*a*) *Omnes al. edd.* cum tanto oneri ferendo eſſe ſibi non videretur, ſingulari exemplo ſummum ſacerdotium poſuit, ad quod tuendum, &c.

(*b*) *Al. edd.* quam magnopere ejus mors evidentibus nobilitata, &c.

tur. Hic, Alphonſi fratris Aragonenſe regnum adeptus, Siciliam Carolo regi & filios obſides reddit. Ce- 7.
Fredericus Siciliæ rex. terum Fredericus, Jacobi frater, certior factus, Siculos extrema pati potius, quam Francorum imperium, paratos; eo cum claſſe contendit: ſummiſque incolarum ſtudiis acceptus rex ſalutatur. Sed in Sicilia populorum 8.
voluntas vim juris obtinuit; in Flan-
Philippus Pulcher Flandriam occupat. dria vis pro jure fuit. Philippus Pul- 9.
cher, rex Francus, Flandriam, partim vi, partim metu, per Carolum Valeſium fratrem ſubegit, Flandriæ comite cum liberis in fidem acceptis. Et Albertus, Rodulphi Cæſaris filius, 10.
Adulphum Cælarem, prœlio victum, pariter vitâ exuit regnoque, cum is regnaſſet ferme ſexennium.

CAP. IV.

ALBERTUS

A Chriſto nato anno MCCC.

Albertus Cæſar, circiter anno 1300. ALBERTUS inde Cæſar fuit, cujus 1.
principatus initio ingens ac diu- Jo. Vill. l. 8. S. Ant. p. 3.
turnus terræ motus concuſſit Italiam. Quo terrore, & ſimul imminentibus 2.
orbi cladibus, motus Bonifacius pont. Albert. Argent.
Annus jubilæus à Bo- avertendæ divinæ iræ ſecularem annum (jubilæum vocamus) inſtituit;
apoſto-

apoſtolorum Petri & Paulli ædes rite adeuntibus delictorum omnium ve-
3. niam indulgens. Incidit ea celebritas in ipſum annum MCCC. à virginis
4. partu. Novi pontificalis beneficii fama, in omnes orbis Chriſtiani partes perlata, incredibilem totius Occiden-
5. tis excivit ſedibus ſuis molem. S. Antoninus auctor eſt, nullum fere abiiſſe diem, quin urbs Romana CC. peregrinorum millia hoſpitio exciperet.
6. Venit inter ceteros Illuſtres viros Carolus, Valeſii comes, Franci re-
7. gis frater germanus. Et per idem tempus Hieroſolymæ recuperandæ
8. ſpes affulſit. Caſſanus Scytha, Per-
Jo. Vill. l. 8. Platin. in Bonifacio.
ſis ſubactis, Armeniique regis filiâ in matrimonium ducta, ejus impulſu Chriſtiana ſacra ſuſceperat. Victoque
9. Ægyptio Calyphâ, Damaſcum Sy-
10. riamque ſuæ ditionis fecerat. Jamque Hieroſolymam ipſam petebat; cum ſubita defectio Perſarum eum domum revocavit. Ergo oratores ad Boni-
11. P. Æmil. l. 8. S. Ant. p. 3.
facium pont. & ad Francum regem deſtinat de ſacra urbe communibus viribus recuperandâ. Ceterum, miſ-
12. ſus à pontifice ad Pulchrum Franciæ regem, Apameënſis antiſtes nimio ar-
13. dore animi cuncta turbavit. Nam,

nifacio VIII. inſtitutus anno 1300.

Carolus Valeſii comes.

Caſſanus Tartarorum rex.

Bellum ſacrum ultimum Bonifacii VIII.

Apameënſis epiſcopi ardor ni-

mus negotium turbat. Francum ad ſacram expeditionem impellens, dum precibus miſcet minas, adeo regis accendit iram, ut is atroci edicto vetarer, quemquam è ſuo regno Romam ire, aut pecuniam mittere. Hinc iræ exarſere inter pontificem regemque, & per eam occaſionem cum novis factionum nominibus vetera odia revocata. Novæ quippe factiones Alborum Nigrorumque Piſtorii exortæ ſunt, ac totâ pene Italiâ propagatæ. Pro Gibellinis Albi, pro Guelphis Nigri appellati.

Diſcordiæ inter Bonifacium VIII. & Philippum regem Franciæ. 14. Jo. Vill. l. 8. & 9.

Alborum, & Nigrorum factiones. 15. 16.

Nova quoque per id tempus (a) Fraterculorum ſecta exſtitit, res in ſpeciem pia, reverâ flagitioſa, & viduarum, matronarum, virginum, quas ad nocturna ſacra pelliciebant, nefaria corruptela. Itaque & à Bonifacio, & ab aliis Romanis pont. omni ope repreſſa eſt. Inter hæc Carolus, Valeſii comes, Calabriam, à Frederico Siciliæ rege occupatam, recepit armis: Fredericumque ad leges accipiendas compulit, ut, inſulâ contentus, continentem Carolo Claudo cederet. Porro Claudus, pace partâ, Saracenos Nucerinos, divitiis præpollentes, magnâ ex parte ad Chri-

Fraterculorum ſecta. 17. 18.

Carolus Valeſii comes Calabriam recipit. 19. P. Æmil. l. 8.

Carolus Claudus rex Neapolit. 20.

Saraceni Nucerini baptizantur.

(a) *Al. edd.* Fratricellorum.

21. Chriſti pellexit fidem. At Bonifa-
cius, Pulchro Franciæ regi iratus, quod, velut ſede apoſtolicâ vacante, ad concilium appellaſſet; eum, anathemate percuſſum, regni jure ſpoliavit. Philippus Pulcher rex Franciæ à Bonifacio regni jure privatus.
22.
23. Quæ res in pontificis caput vertit. Sara Columna, unus è Romanis proceribus, deformatus atque ejectus
24. à pontifice, apud Pulchrum erat. Hic igitur regis inſtinctu Anagniam, ubi tum erat pontifex, ſervili habitu venit, &, noctu à ſuæ factionis hominibus receptus, per ultimum nefas Bonifacium pont. comprehendit, Romamque perducit in vinculis; ubi ille (*a*) paucis menſibus mœrore deceſ-
25. ſit. Exitus utique pontificali faſtigio indignus; (*b*) etſi dignus alicui videri fortaſſe poſſit eo pontifice, qui regibus terrori, quam venerationi,
26. eſſe mallet. Certe Auſonenſis epiſcopus, vir ſanctitate inclitus, vaticina-
27. tus dicitur. Enimvero peſtiferum id
28. gaudium Franco regi futurum. Quippe imminere ipſi ſoboliique ejus ingentes clades ac dedecora ab irato Deo, cujus vicarium tam atroci injuriâ de-
29. formaſſet. Prædictionem comproba-

Platin. in Bonifac. P. Æmil. l. 8. S. Ant. p. 3.

Bonifacius à Sara Columna in carcerem truditur.

Auſonenſis epiſcopi vaticinatio de rege Franciæ

(*a*) *Al. edd.* non multo poſt tempore mœrore deceſſit.
(*b*) *Al. edd. delent ſequentia uſque ad finem hujus periodi.*

vit eventus. Tres deinceps ejus filii, regnum adepti, magnis afflicti cladibus, ſine ſtirpe periere. 30.

Eadem tempeſtate illuſtres doctrinâ viri Florentiæ præcipue floruerunt. 31.

Accurſius. Accurſius juris civilis conſultiſſimus, 32.

Dantes Aldigerius. Jo. Villanus. Dantes Aldigerius poëta Etruſcis carminibus clarus, & Joannes Villanus hiſtoricus (*a*) nobilis. Horum æqualis 33.

Nicephorus Calliſtus. Scotus. Nicephorus Calliſtus hiſtoricus & Joannes Scotus fuit, acumine ingenii & doctrinæ ſubtilitate nulli ſecundus.

Benedicti XI. animadverſio in violatores Bonifacii. Benedictus porro XI, pontificiam majeſtatem gravi (*b*) exemplo ſanciendam ratus, Franciæ regem, Saram, ceterosque nefarii ſceleris participes, ignominiâ notatos, ſacrorum fecit exſortes. 34.

Franci regis pœnitentia. Ceterum rex, veniam orans, in piorum cœtum receptus; eoque deprecatore, etiam aliis venia data. 35.

Clemens V. ſedem pontificiam Lugdunum tranſtulit anno 1305. Subinde Clemens V. abſens pontifex creatus, cardinalibus Lugdunum excitis, pontificiam ſedem in Franciam tranſtulit anno ejus ſeculi V. Deo id cordi non fuiſſe multis prodigiis declaratum ferunt. 36. 37.

Super cetera Laterana Baſilica, ſedes Rom. pontif. (incer- 38.

(*a*) *Al. edd.* non ignobilis.
(*b*) *Aliæ non habent vocem* gravi.

39. certum quo caſu) deflagravit. At Clemens Sardiniam, à Saracenis occupatam, Frederico Aragonenſi regi con-
40. ceſſit vindicandam armis. Eadem tempeſtate Albertus Cæſar à Joanne, fratris filio, cujus oppidum occuparat, interemtus eſt anno principatus
41. ſui X. Sublectus Cæſar Henricus, co-
42. mes Lucemburgenſis. Et Clemens pontif. ultro ei detulit Auguſtalia inſignia tradenda Romæ, qui honos an-
43. te id tempus eſt habitus nemini. Joannes quoque, Alberti percuſſor, cum à pontifice veniam pœnamque petiiſſet, ad Henricum Cæſarem eſt rejectus; cujus juſſu monachorum ſepto
44. clauſus vitam reliquam egit. Et monaſtica vita dignum tanto parricidio
45. ſupplicium judicatum. At Carolus rex moriens regnum Roberto, filio natu
46. minori, legavit. Nam Martellus, natu major, in Hungaria, regnum, materno jure debitum, quærens, vi-
47. tam amiſerat. Carolus autem, Martelli filius, regnum Hungaricum, jure aviæ adeptus, obtinebat.

Sardinia Frederico Aragon. regi conceſſa.

Henrico Cæſari Auguſtalia inſignia à pontifice miſſa.

Monaſtica vita pro graviſſimo ſupplicio judicata.

Carolus rex Hungariæ.

CAP.

CAP. V.

HENRICUS VII.

A Chriſto nato anno MCCCX.

Henricus VII. Cæſar, Romam petens, turbavit Italiam; Matheum, ſeu Maffeum, vicecomitem, Gibellinarum partium principem, ab exilio revocatum, vicarium ſuum Mediolani reliquit, Vidone Turriano Guelpho regimine urbis amoto. Inde ex omnibus pene Longobardiæ oppidis Guelphos ejecit, Gibellinis reſtitutis. Itaque Clemens pontifex, veritus ne Cæſar Romam occuparet abſente pontifice, Roberti Neapolitani regis fidei urbem commendat. Henricus igitur, à legato pontificis appellatus Auguſtus, Roberto regi abrogat regnum. Jamque Fredericus, rex Siciliæ, Henrico fœderatus, Roberto bellum intulerat, totiusque Neapolitani regni fides nutabat; cum Henricus ipſe, belli auctor, Roberto & Florentinis exitium minitans, ad Bonum conventum, Etruriæ oppidum, non ſine veneni ſuſpicione deceſſit, anno quam Cæſar lectus erat VI. Cum belli concitore bellum exſtinctum. Subinde, in pleriſque Longobardiæ civita-

Henricus VII. Cæſar, anno circiter 1310. 1.

Albert. Argent. S. Ant. P. 3. Jo. Vill. l. 8. P. Æmil. l. 8.

Matthæus vicecomes ab exilio revocatus.

Vido Turrianus. 2.

3.

Robertus rex Neapolit. 4.

5.

Henrici imperatoris exitus. 6.

7.

vitatibus qui præpollebant opibus,
8. principatum occuparunt. Scaligeri Veronâ, Paſſerini Mantuâ, Carrarii
9. Patavio potiti. Per id tempus Dul-
Jo. Vill. l. 8. cinus cum Margareta conjuge promiſcuos ferarum ritu concubitus in
10. Longobardiam inducebat. Jamque fœda peſtis libidinis dulcedine ſerpebat latius: & licentiæ ducem ingen-
11. tia agmina ſequebantur. Igitur ſcelerata manus à legato pontificis armis
12. oppreſſa. In duces atrocia edita exem-
13. pla. Haud pari laude Pulcher, Fran-
Platina in Clem. corum rex, Templarios, eorum opu-
14. lentiæ inhians, exſtinxit. Multi au-
P. Æmil. l. 8. Jo. Vill. l. 8. ctores ſunt, falſis Pulchri criminibus Templarios in Francia circumventos conflagraſſe, regem in illorum opes
15. pene regias invaſiſſe. Ceterum Tem-
S. Ant. p 3. plariorum ordo abolitus: prædia Hoſpitalariis S. Joannis à Clemente pon-
16. tifice attributa. Qui, opibus auctí, in inſula Rhodo, quam de Turcis ce-
17. perant, ſedem poſuere. Inde Rhodii equites appellati, qui nunc ſunt Me-
18. litenſes. Sub idem tempus in Luſitania adverſus Saracenos novus Chriſti militum ordo natus, & Templariorum opibus locupletatus.
19. Veneti porro, Ferrariâ, dedentibus civi-

Scaligeri. Paſſerini. Carrarii.

Dulcinus & Margareta, flagitioſæ ſectæ auctores, ſupplicio afficiuntur.

Templarii à rege Francorum exſtincti.

Hoſpitalarii milites S. Joannis opibus auctí.

Rhodum capiunt, inde Rhodii equites appellati.

Novus Chriſti militum ordo adverſus Saracenos.

Veneti

Ferrariâ potiuntur, sed interdicto à pontifice multati.

civibus, in fidem acceptâ, non interdicto solum, sed etiam graviſſimis in negotiatores edictis, à pontifice male multantur, &, à legato pont. victi, Ferrariâ expelluntur. Tandem, malis fessi, pacem veniamque, à Clemente nequidquam petitam, Franciſci Danduli memorabili patientiâ impetrarunt. Is quippe, collo catenâ infertâ, tamdiu ad menſam pontificis jacuit, donec, mitigatâ ejus irâ, ignominioſam patriæ aboleret notam. Ex eo Canis Dandulo cognomen inditum. Et hæc humilitas illi ad ſummum in Veneta civitate faſtigium viam fecit.

Platina in Clem. Jo. Vill. l. 8. P. Æmil. l. 8. Sabel. 20.

Franciſci Danduli patientia, ac ſubmiſſio.

21.

Franc. Dandulus cognomento Canis.

22.

23.

Per idem tempus Ludovicus Hutinus, Pulchri regis Franci filius, patri ſucceſſit, qui regnum Navarræ, maternam hereditatem, creverat, Francicique regni opes auxerat. Ceterum diviſa Germanorum procerum in Cæſare creando ſtudia diviſerunt imperii vires. Duo erant Cæſares paribus ſuffragiis lecti, Ludovicus Bavariæ, & Fredericus Auſtriæ duces. Qui ingentes concivere turbas.

24. P. Æmil. l. 8.

Regnum Navarriæ tranſit ad Francos.

25.

26.

27.

CAP.

CAP. VI.

LUDOVICUS BAVARUS.

A Chriſto nato anno MCCCXV.

1. LUDOVICUS Cæſar, cognomento Bavarus, initiâ cum Mattheo vice-
Albert. Argen. Jo. Vill. l. 9. S. Ant. p. 3. comite ſocietate, Genuam bello pre-
mebat, ut Gibellini exules reſtitue-
rentur. Obſeſſi Joannis (*a*) XXI.
2. pont. qui ſedem Avenione locaverat,
3. imploravere fidem opemque. Igitur Joannes, poſtquam denunciatio nihil proficiebat, Bavarum & vicecomitem, ſollemni ignominiâ notatos, perſequi
4. cœpit armis. Interim Fraterculi, (hi,
Jo. Vill. l. 10. errore ducti, opes, purpuram, dominatum à ſacerdotibus aliena eſſe docebant) Occhâ Franciſcano theologo ſubnixi, Bavarum Cæſarem ſui furoris implerunt, pontificem, à quo ipſorum hæreſis damnata erat, ultro hæ-
5. reſis arguentes. Ille igitur, victo captoque Frederico imperii æmulo,
6. Romam venit. Ibi, cum in cœtu populi Rom. Joanni XXI. pontificatum nequidquam abrogaſſet, Petrum Corbarium Franciſcanum pontificem
7. legit, Nicolaus V. eſt appellatus. Ab eo Bavarus Auguſtalibus inſignibus orna-

Ludovicus Bavarus Cæſar anno circiter 1315.

Joannes XXI. ſedem Avenione locat.

Fraterculorum hæreſis damnata.

Occha Franciſcanus.

Ludovicus pſeudo-Auguſtus Nicolaum pſeudo-pontificem legit.

(*a*) *Aliis* XXII.

ornatur. Ceterum captus honos utri- 8.
que probro fuit. Pseudopontifex, Pi- 9.
sis à Bonifacio Pisano comite com-
prehensus, in catenis Avenionem ad
pontificem mittitur; & pseudo-Au-
gusto imperium à pontifice abroga-
tum.

Matheus Vicecomes Mediolani Dominus.

Per eadem tempora Mattheus vi- 10.
cecomes Mediolanensem, Passerinus Jo. Vill. l. 11.
Bonacossus Mantuanum dominatum
occuparunt. Mastinus & Albertus 11.
Scaligeri fratres ex Eccelini tyranni
latrocinio Veronensem tyrannidem
obtinuerunt. Castrucius, capitali sup- 12.
plicio exemtus à civibus, exacto U-
gacione tyranno, Lucensem tenuit
principatum. In pontificia quoque 13.
ditione novi repente domini exorti. J. Vill. l. 12. & 13.
Galeottus Malatesta Arimini, Fran- 14.
ciscus Ordelaphus Forolivii, Manfre-
dus Faventiæ, Polentanus Ravennæ.
Ferraria ab Estensibus occupata, Bo- 15.
nonia, pulso pontificis legato, in li-
bertatem asserta. Tanti Gallicana 16.
mansio pontifici stetit. Itaque, tam 17.
tristi nuncio mœstus, Joannes pontif. Jo. Vill. l. 9.
moritur, maximâ auri summâ in the-
sauris relictâ. Sunt, qui tradant, ad 18.
XX. talentorum millia fuisse, hoc est,
ad ducenties quinquagies centena mil-
lia aureorum nostratium. Per

Passerinus Mantuæ Dominus.

Mastinus & Albertus Scaligeri Veronæ tyranni.

Castrucius Lucæ Dominus.

In pontificia ditione novi domini exorti.

Ferraria ab Estensibus occupata.

Bononia deficit à pontifice Jo. XXI.

Pontif. ad XXV. millones auri in thesauris reliquit.

19. Per idem tempus Florentini, à Caſtrucio inteſtinisque diſcordiis fatigati, ſeſe Carolo, duci Calabriæ, Roberti Neapolitani regis filio, dediderunt. Florentini dedunt ſe Carolo duci Calabriæ.

Jo. Vill. l. 9. & 10.

20. Ludovicus Gonzaga, Paſſerino Bonacoſſo, Mantuæ domino, interfecto, dominatum occupavit. Canis Scaliger, Veronæ dominus, Patavio de Carrariis in deditionem accepto, Tarviſioque expugnato, moriens Maſtinum filium heredem reliquit. At Galeatius, Mattheo vicecomite natus, paterno principatu dejectus, ſub Caſtrucio (*a*) mœrens obiit, Azone filio ad ſpem Mediolanenſis principatus relicto. Porro Caſtrucius, Lucæ dux à Bavaro appellatus, idemque Piſarum & Piſtorii dominus, cum de Piſtorio triumphans Lucam iniſſet, à legato pontificis anathemate ictus interiit. Et, ejus filii paternis opibus à Bavaro, cujus cauſſa pontificem offenderat, ſpoliati. Iſabella, Angliæ regina, Franci regis fratris ſui pecunia & Allandi Ollandiæ comitis generi copiis uſa, Eduardum II, Angliæ regem, virum ſuum adulterum, cepit: & [illegible] reſipiſcere noluit, regno ſpoliatum

Caſtrucii interitus.

Iſabella, Angliæ regina, Eduardum II, virum ſuum, in vinculis habuit.

(*a*) *Sic quidem omnes edd. Sed haud dubie mœrens ſcripſit auctor.*

liatum in vinculis habuit, Edoardo filio in regnum adſcito.

Nec minor in Græcia per id tem- 27.
pus, quam in Italia, rerum eſt facta Cha. l. 1.
Andronicus imp. Græcus. converſio. Andronicus, Palæologi 28.
filius, damnatâ ſuorum populariorum fide, Tarraconenſes adverſus Turcas conduxerat. Qui, cum ſtipendiis 29.
fraudarentur, Athenarum duce debellato, Thebas Athenasque ſuæ ditionis fecere. Et Andronicus, Au- 30.
guſti nepos, in imperii conſortium ab avo adſcitus, conſortis impatiens, avum debellatum in ordinem cogit anno principatus L. At ille, amiſſis 31.
mœrore luminibus, mentis oculos aperuit. Itaque, cum tonſus in mona- 32.
ſterium includeretur, illam miſit plenam moderationis vocem, *Convertere, anima mea, in requiem tuam.* At, per 33.
occaſionem diſcordiarum inter avum & nepotem Auguſtos, Turcarum opes
Othomanus primus rex Turcarum anno circiter 1240. crevere. Othomanus, Artoguli regis filius, Pruſam, Myſiæ caput, magnamque Aſiæ partem ſubegit anno ejus ſeculi circiter XL. Manſit deinceps omnibus Turcarum regibus
Othomani cognomen. cognomen Othomani.
Scaligerorum opes auctæ. Inter hæc Scaligerorum opes in Italia creverant, ſupra quam finitimis tutum

37. tutum eſſet. Maſtinus, Canis Vero- Maſtinus
næ, Patavii, Tarviſiique domini fi- Scaliger.
lius atque heres, paternæ ditioni Vi-
cetiam, Brixiam, Bergomum, Par-
38. mam, Lucamque adjecerat. Felix,
ſi ſtatuiſſet rebus ſecundis modum.
39. Jamque, Boëmicis auxiliis ſubnixus,
Venetiis imminebat, cum commune Veneti ex
periculum finitimos ad ſocietatem belli Scaligeris
40. compulit. Ergo Veneti, Petri Ru- creſcunt.
bri Parmenſis egregii ducis operâ, Pa- Petrus Ru-
tavium & Tarviſium, Luchinus vice- ber Par-
comes (hic Azoni fratris filio in prin- menſis.
cipatu ſucceſſerat) Brixiam Bergo- Luchinus
41. mumque Scaligero adimunt. Victo vicecomes.
ita pax data, ut, quod quisque ce-
piſſet, retineret; ipſe Veronâ, Vi-
cetiâ, Parmâ, Lucâ, contentus eſſet.
42. Pacatâ Italiâ, Benedictus XI. pont Benedictus
legatum ad componendas res urbanas XI. pontif.
43. deſtinat Romam. Ibique Franciſcum Franciſcus
Petrarcham, poëtam nobiliſſimum, Petrarcha
in Capitolium triumphali pompâ in- Benedicti
44. vectum, laureâ donari jubet. Inde XI. juſſu
Luchino vicecomiti, Gulielmo Gon- Romæ lau-
zagæ, Maſtino Scaligero, Obicio- reâ dona-
45. ni Eſtenſi principatus ratos facit. At tur.
Bavarus Cæſar, gratiam pontifici re- Pontifex
laturus, dominatum, à privatis in principatus
pontificiæ ditionis oppidis partum, Longobar-
dorum do-
minorum
confirmat.
Pontificio-

rem oppidorum dominos exuit. pro imperatoria poteſtate ratum eſſe juſſit. Et malus auctor injuſtis dominis pro bono auctore fuit. Viterbii Vicanus, Cælenæ Sinobaldus, Urbini Feltrius, Piſauri Malateſta, Camerini Varanus, alii alibi, principes exſtiterunt. Ortum inde bellum inter Florentinos Piſanosque pene in caput eorum, qui arma intulerant, vertit. Valterus, dux Athenarum, à Roberto Neapolitano rege Florentinis auxilio miſſus, pene exitio fuit. Nam, ad ſedandas civiles diſcordias conſervator reip. conſtitutus, dominatum occupare cœpit. Urbem utique tyrannide oppreſſurus erat, niſi Angelus Acciajolus, Florentinus antiſtes, concitatis ad tuendam libertatem civibus, tyrannum expuliſſet. Ceterum multitudo, rerum novarum cupida, nobilitatem, regimine civitatis amotam, exegit urbe. Major ſubinde regnum Neapolitanum diſcordia agitavit. Robertus rex, Claudi filius, ſine virili ſtirpe moriens, Joannam, ex filio neptem, heredem reliquerat. Ea Andreæ, Caroli Hungariæ regis minori filio, deſponſa erat: ſed, novo ſponſo per inſidias interfecto, nupſerat Ludovico, patrueli ſuo

46.
47.
Bellum inter Florentinos, & Piſanos. 48.
Jo. Vill. l. 12.
Valterus dux Athenarum. 49.
50.
51.
Angelus Acciajolus epiſcopus Florentinus.
52.
Florentiæ nobilitas à plebe exacta. 53.
Jo. Vill. l. 12.
54.
Joanna regina Neapol. ſponſum necat. 55.

56. ſuo, Tarentini principis filio. Igitur Ludovicus, Hungariæ rex, infeſto exercitu in Italiam venit, indig-
57. nam (*a*) filii necem ulturus. Regnum Neapolitanum, à regina novoque rege deſtitutum, ſine certamine
58. ſubigit, Ceterum deinde, Clemente VI. pontifice deprecante, regnum Joannæ reginæ ab Hungaro redditum.

Neapolitanum regnum ab Hungaro rege occupatum.

59. Chalc. l. 1. At Orchanes, Othomano genitus, per Andronici Cæſaris ſocordiam Nicæam ipſamque Nicomediam, Bithy-
60. niæ caput, vi cepit. Nec ita multo poſt Andronicus, cum, neglectis medicorum præceptis, uberiore victu noxiisque cibis uteretur, urgente morbo, temeritatem morte luit, anno quam imperare occeparat XX.

Orchanes rex Turcarum regnum propagat.

61. Moriens Joanni, (Calojoannem alii appellant) parvo filio, regnum legavit, addito Cantacuzeno tutore.

Cantacuzenus tutor Calojoannis, regis Conſtantinopolitani.

62. Eadem tempeſtate Petrarcha, Liranus, Durandus, Gregorius Ariminenſis exſtiterunt.

Petrarcha. Liranus. Durandus. Gregorius Arimin.

(*a*) *Immo* fratris.

CAP. VII.

CAROLUS IV.

A Chriſto nato anno MCCCL.

1. CAROLUS IV, Boëmi regis filius, Carolus IV.

Cæsar anno circitet 1350. Cæsar creatus, haud indignum se parto titulo præbuit. Inter principatus ejus initia Nicolaus Rentius, (Colarentium appellabant) scriba pop. Rom. multitudine ad spem libertatis erectâ, tribunitium nomen ac potestatem imperatoriam invasit. Inde omnes ferme Italiæ populos, libertatis dulcedine delinitos, perpulit, ut pacem ab eo amicitiamque peterent. Ceterum res, majore animo, quam consilio, mota, ut brevi creverat, facile corruit. VII. mense, quam tribunatum occeperat, unam civitatis Rom. factionem amplexus, offendit alteram. Igitur, cum ruinæ proximus in lubrico staret, ad Carolum Cæsarem in Germaniam tendit, societatem ejus & amicitiam petens. At ille, turbulentos cives minime fovendos ratus, tribunum vinctum ad Clementem pont. mittit Avenionem. Ibi importunus ille vindex libertatis in vinculis habitus; rebus urbanis compositis, populo Rom. bini senatores redditi.

Albet. Argen. Jo. Vill. l. 12. 2. S. Ant. p. 3. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Volat. l. 24. 9.

Eodem ferme tempore Roma liberata est, & Constantinopolis tyrannide oppressa. Cantacuzenus, Joannis pueri tutor, sub specie tutelæ invasit imperium; & per annos XVI. pro im-

10.

Colarentius Romæ dominatum occupat.

Colarentius vinctus ad pont. mittitur Avenionem.

Bini senatores Romani.

Cantacuzenus Constantinopoli tyrannidem occupat.

imperatore ſe geſſit, pejoribus etiam artibus, quam quæſierat, firmans ty-
11. rannidem. Amicitiam quippe affinitatemque cum Orchane, Turcarum rege, junxit, filiâ illi in matrimonium collocatâ, ingenti cum Græciæ ma-
12. lo. Nam barbaris amicitia cum Græcis invadendæ Græciæ deinde occaſio fuit. Amicitia cum Turcis pernicioſa.

13. Porro Clemens VI. pont. rogatu populi Rom. ſecularem Jubilæi celebritatem ad quinquageſimum annum revocavit, egitque anno ejus ſeculi L. Jubilæum à Clemente VI. ad L. annum revocatur.
14. Ceterum eam celebritatem deformavit lues, quâ non alia fœdior ac funeſtior memoratur. E Scythia in Græciam transgreſſa, inde Illyricum emen-
15. ſa, Italiam pervaſit. Triennioque præcipuas funeribus exhauſit urbes,
16. vix centeſimo quoque ſuperſtite. Diceres, Italiam, etiam ſanctiſſimo illo
17. tempore civilibus bellis deditam, pœ-
18. nas luere temeritatis ſuæ. Ita, lue
19. ſequeſtrâ, ceſſatum ab armis eſt. Inter quæ Clemens Avenionem, ab Joanna regina Neapolitana emtam, pon-
20. tificiæ ditionis fecit. Bononiam, à Joanne vicecomite Luchini fratre
21. ademtam, amiſit. At Carolus Cæſar, ad urbem profectus, & à duobus Peſtilentia longe maxima. Avenio à pont. emta. Bononia amiſſa.

Innocentius VI. pont.

cardinalibus Innocentii VI. pont. nomine imperii insignibus ornatus, intactâ cessit Italiâ. Et cardinalis Ca- 22.

Cardinalis Carilla legatus pontificiæ ditionisoppida recipit.

rilla, pontificis legatus, qua vi, qua metu, recepit, quidquid novi dynastæ in Piceno, Umbria, Æmilia occuparant. Dynastarum conditio varia 23.

Dynastarum varia conditio.

pro cujusque meritis fuit. Malatestæ, Polentano, Varano, quod obsequentiores pontifici fuissent, fiduciarius principatus relictus: Ordelaphi ceterique bello domiti, ejectique: arces opportunis locis excitatæ. Vix- 24. 25.

dum pontificia ditio liberata à tyrannis erat, cum Roma jugum accepit.

Franciscus Baroncellus Romæ occupat dominatum.

Franciscus Baroncellus, iisdem artibus, quibus Nicolaus Rentius, tribunatu potitus, à pontifice per Ren- 26.

Per Rentium exstinguitur.

tium ipsum exstinguitur. Sed Rentius, fidei datæ immemor, tyranno sublato, ipse tyrannidem occupavit. 27.

Rentii exitus.

Itaque brevi, ab infensa olim factione 28.

captus, necatur. Dignus utique, qui 29.

tyrannus moreretur. Secundum Ren- 30.

Senator unus populi Rom. isque peregrinus.

tianam cædem unicus populi Rom. senator creari cœptus; ad vitandos ambientium motus, peregrinum urbi senatorem Innocentius dedit.

Eadem tempestate & Roma novæ, 31.

& Constantinopolis veteris tyrannidis jugo

32. jugo exemta. Calo-Joannes, Can-
Chalc. l. 1. tacuzeno tyranno Cataluſii Genuenſis ope operâque exacto, Conſtantino-
33. politanum recepit imperium. Ejus meriti pretium inſulas Lesbum & Mi- Lesbus & Mitylene, Cataluſio Genuenſi datæ.
34. tylenen Ligur accepit. Ceterum Calo-Joannes, cum Bulgaricis armis premeretur, initâ cum Turcarum rege ſocietate, ſe ejus ſtipendiarium fecit.
35. Quæ res Græci imperii labes fuit. Græcus imp. Turcarum ſtipendiarius.
36. Amurathes, Orchane genitus, Græco Cæſari opem adverſus Bulgaros Tur-
37. cicâ fide tulit. Bellum deditâ operâ trahens, per ſpeciem ſupplementi ex Aſia transportandi, Callipolim aliaque oppida circa fauces Helleſponti Amurathis regis Turcarum perfidia.
38. occupat. Bonâ inde Thraciæ parte potitus, Adrianopolim imperii ſedem transfert, anno ejus ſeculi L. Thraciæ pars amiſſa.
39. Majore Germania periculo defun-
40. cta eſt, damno minore. Judæi conſilia inter ſe agitarant de puteis veneno inficiendis, ut Chriſtianum nomen Amurathes ex Pruſa ſedem regni Adrianopolim transfert anno 1350.
41. exſtinguerent. Quæſtione habitâ convicti, omnesque ad unum combuſti. Judæorum veneficium in Germania.
42. Eadem tempeſtate conſternatio Romæ
43. exorta ſalutis initium fuit. Populus Rom. peregrini ſenatoris pertæſus, ſeptemviros conſtituendæ reip. cauſsâ
44. creaverat. Itaque Urbanus V. pont. Urbanus V.

Urbem revisit. ad res urbanas componendas Romam aliquando venit Catharinæ Senensis,

S. Catharina Senensis. sanctissimæ virginis, hortatu. Septem- 45.
viris abrogatis, senatores peregrinos
semestres restituit. Urbis regimen 46.

Banderesii Romæ capita regionum. penes Banderesios (hodie capita regionum vocantur) esse voluit. Eo- 47.
dem tempore Carolus Augustus cum
uxore & liberis Romam venit, item-

Brigitta Sueciæ princeps, egregiæ sanctitatis femina. que Brigitta, Sueciæ princeps, exi- 48.
miæ sanctitatis mulier. Ceterum Ur-
banus, urbanis rebus compositis, re-
migravit in Franciam, relatæ in Ita-
liam Romanæ sedis titulum ac decus

Florentinorum facinus. alteri relinquens. Inauditum inde Flo- 49.
rentinorum facinus proditur. Hi, le- 50.
gato pontificis infensi, vexilla com-
plura, ubi aureis literis inscriptum
erat, LIBERTAS, per cohortium du-

Pontificiæ ditionis oppida ad libertatem à Florentinis excitata. ces circum pontificis oppida misere,
populos ad defectionem à pontifice in-
vitantes. Immane dictu, quam fa- 51.
cile omnes libertatis dulcedo pellexe-
rit. Universæ pene Tusciæ, Piceni, 52.
Flaminiæ, Æmiliæque civitates atque

Oppidorum defectio à pont. oppida à pontifice defecere magno
Rom. urbis bono. Gregorius XI. pon- 53.

Sedes pontificia Romam à Gregorio XI. relata anno 1377. tif. ratus ea mala, ex pontificis ab-
sentia orta, ejusdem præsentiâ discuti
posse, Catharinæ Senensis impulsu
tandem

tandem remigrat Romam anno ejus
54. ſeculi LXXVII. Rediit Romana ſe-
des in Italiam LXX. ipſo anno, quam
Clemente IV. pont. abierat in Fran-
55. ciam. Pontificis reditus urbi & pon-
tificiæ ditioni ſaluti fuit.

56. Per eadem tempora Caſimirus Ma- Caſimirus Magnus Poloniæ rex.
gnus, Poloniæ rex, ſine liberis dece-
dens, regnum Ludovico, Boëmiæ
57. regi, legavit. Ex quo tempore Po- Poloni reges ex Boëmia.
loni peregrinis regibus parere cœpe-
58. runt. At Carolus Auguſtus, XXXII.
imperii anno moriens, (*a*) Ladiſlaum
59. filium ſucceſſorem habuit. Vir Mu-
ſarum fautor (quippe Pragenſis aca-
demiæ auctor) & pace magis, quam
60. bello, clarus. Cujus æqualis Carolus Carolus V. rex Franciæ Sapiens.
V, Franciæ rex, cognomento Sa-
piens, fuit, qui, bonis artibus unice
deditus, conſilio magis, quam armis,
quæcumque pater amiſerat, ab Anglis
recepit.

61. Eadem ætas & doctis viris & ſanctis
62. floruit. Baldus juris conſultiſſimus, Baldus.
idemque Bartoli auditor, & Gregorii Bartolus.
XI. magiſter, Joannes Boccacius, rur- Jo. Boccacius.
ſus Joannes Columbinus Jeſuatorum Jo. Columbinus auctor Jeſuatorum.
conditor, Catharinæ Senenſis & civis Catharina Senenſis.
& æqualis, exſtiterunt.

CAP.

(*a*) *Imo* Wenceſlaum *vel* Vinceſlaum.

Digitized by Google

CAP. VIII.

VINCISLAUS.

A Chriſto nato anno MCCCLXXX.

Vinciſlaus Cæſar, anno circiter 1380.

VINCISLAUS Cæſar ob inertiam inane Cæſaris nomen geſſit. Ejus principatus initium ingens Chriſtiani orbis diſcordia inſigne fecit. Nam per id tempus Fundis, Joannâ reginâ Neapolitanâ favente, Clemens VII, pſeudopont. adverſus Urbanum VI. à Francis cardinalibus creatus, rem Chriſtianam diſtraxit. Francia & Hiſpania Clementem, ceteri Urbanum pontificem, agnoſcebant. Per id tempus Jagello, Lituaniæ princeps, Chriſtianis ſacris initiatus, Lituaniam ad Chriſti fidem adduxit. Uladiſlao nomen inditum. Qui deinde, Poloniæ rex creatus, Lituaniam, Samogitiam, Ruſſiam regno Polonico adjunxit, & regnum ad poſteros (*a*) in centeſimum ferme annum propagavit. Ejus opus academia Cracovienſis fuit.

Schiſma graviſſimum.

Lituania Chriſto ſe adjungit.

Uladiſlaus rex Poloniæ.

Lituania Poloniæ adjuncta.

Cracovienſis academia.

Eadem tempeſtate Veneti, bello Genuenſi multis illatis acceptisque cladibus, in ultimum venere diſcrimen; quod tandem in Ligurem vertit. Petrus

1. S. Ant. p. 3.
2.
3. In Urb. VI.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10. Sabell.

(*a*) *Ita quidem aliæ, ſed Monaſterienſ. ed.* in ducenteſimum ferme annum &c.

trus Auria, Liguſticæ claſſis dux, acciſis ad Polam per inſidias navali prœlio Venetorum viribus, Iſtriam perpopulatus, Venetias ipſas, rerum ca-
11. put, invaſit. Jamque, Clodiâ, Metamauco, ceterisque circa urbem locis vi captis, imminebat urbi; cum Venetus, malis victus, oratores de pace per æqua & iniqua componenda, Venetorum periculum.
12. ad hoſtem miſit. Ligur, victoriâ ferox, hanc unam ſpem pacis oſtendebat, ſi ſe ſuaque permitterent victo- Victoris inſolentia.
13. ris arbitrio. Creverunt Veneto, ut fit, ex deſperatione animi, & ultima experiri, quam indigna pati, maluit.
14. Peropportune Germanus machinator tormenti bellici genus (bombardæ ab ſonitu & ardore nomen factum) excogitarat, anceps humanis rebus in- Bombardæ inventum.
15. ventum. Hoc igitur novo præſidio fretus Venetus cum nova claſſe occur-
16. rit hoſti. Et Ligures, improviſo malo perculſi, nec minore terrore, quam ſtrage, victi, ad Clodiam obſidentur.
17. Tandem, fame domiti, eandem conditionem à victoribus Venetis accepe- Genuenſes à Venetis victi.
runt, quam victis oſtenderant, haud leve temperandæ victoriæ documen-
18. tum. Cladem pax eſt conſecuta. Haud
19. ita multo poſt, cum utrique bellis malisque

lisque fatigati essent, pax inter eos stabilis constituta anno ejus seculi circiter LXXX. Hanc pacem nova belli vis excepit. (a) Carolus, Ludovici Hungariæ regis fratre genitus, ab Urbano pont. ad Neapolitani regni spem evocatus, Campaniâ sine certamine potitur. Neapoli faustis acclamationibus receptus, reginam, in arce nova obsessam, capit. Subinde Ludovicus Andegavensis, regiâ Francorum stirpe natus, Clementis pseudopont. impulsu cum XXX. equitum millibus Alpes transiit, Joannæ reginæ adversus (b) Hungarum opem laturus. Serum id auxilium fuit. Vix regni fines ingressus eam exanimatam cognoscit, pulvino faucibus intruso. Et Hungarus Francum, certaminis avidum, cunctando fregit. Dum bellum in Apulia trahitur, Andegavensis (incertum morbo, an veneno) decessit.

20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27.

Pax inter Venetos & Genuenses anno circiter 1380. S. Ant. p. 3.

Carolus Hungarus Neapolitano regno potitur. P. Æmil. l. 10.

Andegavensis interitus.

Exer-

(a) *Sic quidem edd. Parisiens. & Colonienf. sed Monasterienfis hoc modo*: Carolus Dyrrachinus, cognomento parvus, missu Ludovici regis Hungariæ (erant enim patruelium filii) cum Hungaricis copiis in Italiam venerat, ab Urbano pont. ad Neapolitani regni spem evocatus. Per summam felicitatem Campaniâ sine certamine potitur. Neapolim faustis acclamationibus receptus, Joannem reginam in arce nova obsessam capit.

(b) *Monast. ed. hic hab.* Hungaros, *uti mox in eadem ed. pro* Hungarus §. 26, *est* Carolus.

28. Exercitus amiſſo duce dilapſus. Sub-
29. inde Ludovicus, Hungariæ rex, cum majorem natu filiam (*a*) Sigiſmundo, Cæſaris filio, deſpondiſſet, exſtin-
30. guitur. Carolus ergo, regno Neapolitano ingens, arceſſitu procerum in Hungariam profectus, rex ſaluta-
31. tur. Ita Neapolitano Hungaricum regnum adjecit, felicior alterutro re-
32. gno futurus. Hungariæ regina (*b*) ge-
33. nero favebat. Hujus fraude Carolus
34. necatur, Sigiſmundus Hungarico reg-
35. no potitur. Pari ſcelere Joannes Galeacius vicecomes, Bernabone patruo in cuſtodiam tradito, Mediolanenſem
36. principatum occupavit. Inde, An-
S. Ant. P. 3. Sabel. tonio Scaligero & Franciſco Carrario inter ſe bellum gerentibus, Veronam, & Vicetiam Scaligeris, Patavium Car-
37. rariis ademit. Quod tamen non te-
38. nuit Franciſcus filius, Venetis adjuvantibus, paternum principatum brevi recepit.

Ludovici Hungariæ regis obitus.

Carolus rex Neapolit. Hungariæ regnum obtinet.

Sigiſmundus rex Hungariæ.

Jo. Galeacius vicecomes Mediolan. princeps.

39. Dum Italia domeſticis bellis quati-
Greg. l. 2 Chal. con. l. 2. tur, Byzantii ingens inter principes orta diſcordia Turcis Græciæ ſubigendæ

(*a*) *Ita quidem Pariſienſ. & Colonienſ. ſed Monaſterienſis ſic habet:* Sigiſmundo Vinciſlai Cæſaris fratri deſponditſet, exſtinguitur.

(*b*) *Monaſterienſis hic iterum* Sigiſmundo genero, *cum ed. edd. semen* Sigiſmundi *omittant.*

dæ locum dedit. Andronicus, Ca- 40.
lojoannis Auguſti filius, captus à pa-
Bajazetes rex Turcarum. tre, ad Bajazetem, Turcarum regem,
(Amurathe is genitus erat) confugit. 41.
Itaque, Conſtantinopoli Turcicis ar-
Andronicus Græcus imp feudatarius Turcarum. mis potitus, precarium à Turcis ac-
cepit imperium. Calojoannem patrem 42.
cum Emmanuele fratre in vinculis ha-
buit. Qui deinde, cuſtodiâ elapſi, 43.
ad Bajazetem & ipſi confugiunt. Cer- 44.
tamen fuit de imperio inter patrem
filiumque apud barbarum regem. Qui, 45.
Bajazetes vendit Græcorum imperium. velut auctionaretur imperium, Em-
manueli, plus licitanti, demum addi-
Calojoannes, Andronicus & Emmanuel ex imperatoribus Janizari. cit. Calojoanni, & Andronico Au- 46.
guſtis inter Janizaros locus datus. Quin 47.
etiam ipſe Emmanuel, novus Augu-
ſtus, in eundem numerum venit; a-
Græci imperii majeſtas obſoleta. deo obſoleverat jam Græci imperii
majeſtas. Bajazetes porro, his ipſis 48.
adjuvantibus, aliquot oppida Phoci-
dis, Peloponneſi, ac Theſſaliæ ce-
pit. Nicopolim inde aliasque haud 49.
ignobiles Bulgariæ urbes recepit.
Exin Ungariæ fines urere ac vaſtare 50.
inſtitit. Itaque Joannes, Audacis Bur- 51.
Joannes Audacis Burgundiæ ducis filius. gundiæ ducis filius, cum valido exer- P. Æmil. l. 10.
citu auxilium Sigiſmundo Hungariæ
regi tulit adverſus Turcas. Ceterum 52.
ad Nicopolim ingens clades accepta

53. temeritate Burgundi. Is, ut victo- Joannis Burgundi temeritas.
riæ decus ſuum faceret, priusquam
Sigiſmundus copias ſuas caſtris educe-
54. ret, cum hoſte conflixit. Et auda- Burgundorum clades.
cia infelix fuit: exercitus cæſus à Tur-
cis; dux ipſe captus CC. aureorum
55. millibus ſe redemit. Sigiſmundus, a- Sigiſmundi Hungari regis fuga.
miſſo exercitu, cum paucis procerum
effusâ fugâ periculum evaſit.

56. Inter hæc Bonifacius IX. pont. Bonifacius
conſilio ætatem ſuperans, (XXX. IX. pontificiam majeſtatem
quippe annos natus erat) tandem pon-
57. tificiam reſtituit majeſtatem. Nam- reſtituit.
que, S. Angeli arce communitâ, pri- Arx S. Angeli communita.
mus pontificum Romanos magiſtra-
58. tus ad arbitrium ſuum creavit. La- Ladiſlaus rex Neapolit.
diſlaum, Caroli regis filium, in Nea-
politanum regnum reſtituit, debella-
59. tis tyrannis. Et Franci proceres, cum
vidiſſent Benedictum Lunam pſeudo- Benedictus Luna pſeudopont.
pontificem de continuando magis,
quam de tollendo, diſſidio laborare,
eum non edictis ſolum, ſed etiam ar-
60. mis, Franciâ exegerunt. Itaque ille Franciâ expulſus in Hiſpaniam tranſit.
in Hiſpaniam ad natale ſolum conceſ-
61. ſit. Ibi à Ferdinando, Caſtulonenſi
rege, cultus, cui Aragonenſe regnum
62. caducum adjudicarat. Ex numero ju- S. Vincentius Ferrerius.
dicum Vincentius Ferrerius, euan-
gelii prædicator, miraculis inclitus,

fuit, qui nondum Lunam pſeudo-
pontificem eſſe ſenſerat. Vinceſlaus 63.
porro Cæſar, ingenti pecuniâ acce-
Galeacius vicecomes dux Mediolan. ptâ, Galeacium vicecomitem Media-
lanenſium ducem appellavit anno e-
jus ſeculi circiter XC. Per id tempus 64.
Albericus Agidarius militarem diſciplinam in Italiam revocavit. præerat Mediolanenſibus copiis Alberi-
cus Agidarius, Cunii comes, ab
Hiſpania oriundus, vir bellicis arti-
bus clarus. Iſ quippe militarem diſci- 65.
plinam longo intervallo revocarat in
Italiam, ut peregrino milite non ege-
Brachius & Sforzia. ret. Hinc Brachius & Sfortia, e- 66.
gregii bello duces; hinc Brachianæ,
& Sfortianæ cohortes, etiam barbaris
formidandæ. Hic igitur Albericus 67.
Florentinis, Piſas obſidentibus, arma
intulit Galeacii miſſu. Jamque, o- 68.
mnia ſuburbana populatus, Florentiæ
imminebat, cum Paullus Urſinus, u-
Paullus Urſinus. nus è præcipuis ejus ducibus, ad Flo-
rentinos tranſiit. Et ipſe Albericus à 69.
Galeacio ad domeſticum bellum eſt re-
Jacobus comes Armeniacus. vocatus. Jacobus quippe, comes Arme- 70.
niacus, Florentinorum auro pellectus,
Joannes Vermis. vicecomiti bellum intulerat. Sed Joan- 71.
nes Vermis, Mediolanenſium cohor-
tium dux nobilis, adverſus vim (a) ar-
te

(a) *Sic quidem editio Monaſter. rectius. Alia male* ante pugnavit.

72. te pugnavit. Alexandriæ incluſit ſe,
73. dum Francorum impetus reſideret. Illi, veluti jam debellatum eſſet, avide
74. diſcurrunt ad prædam. At Vermis incautos ac palantes adortus cædit im-
75. pune. Comes ſaucius in poteſtatem
76. hoſtium venit. Hæc victoria mire
77. Galeacii opes auxit. Peruſia, Luca, Piſæ, Bononia, aliaque oppida in ejus venere ditionem, ut jam XXX. ferme nobiliſſimæ Italiæ civitates Galeacio duci parerent.

Galeacii opes mire auctæ.

Peruſia, Luca, Bononia, Piſæ à vicecomite ſubactæ.

78. Per idem tempus Antoniottus Adurnus, dux Genuenſium, remp. feſſam diſcordiis exhauſtam ſumtibus Carolo VI. Franciæ regi dedidit anno (ut Auguſtinus Juſtinianus epiſc. Nebienſis tradit) MCCCXCVI.

Antoniottus Adurnus.

Genuenſium reſpublica Carolo VI. dedita anno 1396.

Aug. Juſtinianus Epiſc. Nebienſ.

79. Aderat jam ſecularis Jubilæi celebritas, quæ Romæ à Bonifacio IX. agitata eſt anno poſt Chriſtum natum
80. MCCCC. Non alia ætas inuſitatis & atrocibus principum caſibus fœcundior exſtitit. Carolus II, Navarræ rex,
81. cum ad excitandam libidinem aquâ, quæ ardens vocatur, corpus ſuum perfudiſſet, ambuſtus eſt. Haud ita multo poſt à Germaniæ proceribus Vinciſlao ob ejus inertiam imperium ab-
82. rogatum. Carolus VI. Franciæ rex

Seculare Jubilæum anno poſt Chriſt. natum 1400.

Carolus II. rex Navarræ ambuſtus.

Vinciſlao imperium abrogatur.

Carolus VI. rex

Franciæ ob insaniam regno amotus.

ob insaniam regni gubernaculis amotus.

Bajazetes rex Turcarum à Tamerlane in cavea habitus.

Bajazetes, rex Turcarum, à Tamerlane, Tartarorum rege, victus captusque, & in cavea ferrea ad ludibrium reservatus. Fama est, eum, cœnante Tamerlane, emissum, catenâ aureâ collo insertâ, inter canes cibum sub mensa cepisse. Ad hæc regi, equum conscensuro, substratum tergum præbuisse. Adeo barbare barbarus rex à rege barbaro tractabatur.

Tamerlanes rex Tartarorum.

Hac victoriâ Tamerlanes domuit, quidquid terrarum est à Tanaï flumine ad Nilum. Ceterum brevi tam horribilis tempestas detonuit. Regnum moriens duobus tribusve filiis reliquit, quorum discordia paternas opes, in immensum auctas, dissipavit.

Discordia filiorum Tamerlanis.

Nec major Bajazetis filiorum concordia exstitit. Quatuor deinceps fratres, inter se infensi infestique, regnum tenuere.

Discordia filiorum Bajazetis.

Mahometes rex Turcarum.

Quorum postremus Mahometes stabile ac diuturnum obtinuit regnum, &, quæ pater in Asia amiserat, recepit.

Paullus Venetus.

Eadem tempestate Paullus Venetus exstitit, & Chrysoloras Græcas literas in Italiam revexit.

Chrysoloras Græcas literas in Italiam revocat.

Nec ita multo post Latina lingua, cum silvesceret, excoli cœpta.

HO-

Digitized by Google

HORATII TURSELLINI EPITOMÆ HISTORIARUM

à Mundo condito

LIBER X.

CAP. I.

ROBERTUS.

A Christo nato anno MCCCC.

1. ROBERTUS interim, ex Ba- Robertus Cæsar anno circiter 1400.
2. varíæ duce Cæsar, ingentibus Florentinorum promissis oneratus, Galeacio Mediolanensium duci bellum intulit. Sed, collatis ad Benacum (Gardæ lacum appellant) signis, victoria penes vicecomitem stetit.
3. Ceterum haud ita multo post victor Galeacii vicecomitis interitus.
4. improvisâ morte exstinctus est. Ejus liberi partim oppressi, partim ejecti.
5. Imperium dissipari cœptum, aliis alias
6. urbes ad se trahentibus. Per idem tempus vicecomitum oppressæ opes, Vicecomitum opes dissipatæ.
& Scaligerorum Carrariorumque ex-
7. stinctæ. Franciscus Carrarius, Gu- Scaligeri deleti à Carrarés. liel-

lielmo Scaligero per fraudem exſtincto, Veronâque occupatâ, Scaligeros delevit. Magno illi fraus ſtetit. Brevi 8.
Carrarii à Venetis exſtincti. ipſe à Venetis ductu Franciſci Gonzagæ victus, Veronâque, Vicetiâ, 9.
Patavio exutus cum liberis ac nepotibus necatur. Carrariorum & Scaligerorum ruinis Venetæ opes crevere. 10.
Florentini Piſis potiuntur. Et Florentini, Piſis ad deditionem compulſis, potentiores eſſe cœperunt. 11.
Sigiſmundus quoque, Hungariæ rex, fratre mortuo, Boëmico auctus eſt regno. 12.
Novum deinde & anceps exemplum traditur. Subinde 13. 14.
Gregorio XII. & Benedicto Lunæ pontificatus abrogatur. Gregorio XII. pontifici & Benedicto Lunæ, quod ſchiſmatis tollendi cauſsâ ad colloquium, uti promiſerant, venire detrectarent, in concilio Piſano pontificatus eſt abrogatus.
Alexandri V. pont. egregia liberalitas. Alexander V. ſublectus, liberalitate inſignis. 15.
Pauperibus bonisque viris largiendo nihil pene ſibi reliqui fecit. 16.
Ladiſlaus rex Neapolitani regni iure ab Alexandro V. ſpoliatur. Cujus illa vox, *ſe divitem epiſcopum fuiſſe, pauperem cardinalem, mendicum pontificem.* Is Ladiſlaum regem, pontificiæ ditionis invaſorem, ſacrâ ignominiâ notatum, Neapolitano regno exuit, 17. 18.
Ludovicus Andegavenſis comes Neapolitanus rex deſignatur. Ludovico Andegavenſi comite in ſpem regni evocato.
Canonico- Eadem tempeſtate Canonicorum 19.

Re-

Regularium & Benedictinorum di-
20. ſciplina Patavii inſtaurata. Novusque
ſacerdotum Regularium ordo (apo-
ſtolici dicebantur) B. Laurentii Ju-
21. ſtiniani operâ Venetiis ortus. Rober-
tus Cæſar X. imperii anno ceſſit è vi-
ta, cum B. Franciſca Romana aſſi-
duo Angeli cuſtodis conſpectu inſi-
gnis Romæ vigeret.

rum regularium & Benedictinorum diſciplina inſtaurata.

Apoſtolicorum ſacerdotum ordo à B. Laurentio Juſtin. inſtitutus.

B. Franciſca Rom

CAP. II.

SIGISMUNDUS.

A Chriſto nato anno MCCCCX.

1. SIGISMUNDUS, (*a*) ex rege Hunga-
riæ Cæſar, pius in paucis & rei
2. Chriſtianæ ſalutaris eſt habitus. Hoc
auctore Joannes (*b*) XXII. pontifex
concordiæ cauſſa Conſtantienſe con-
3. cilium indixit. Quo in concilio Jo-
annes, multis & gravibus criminibus
Auguſto præſente convictus, & pon-
tificatu dejectus, decretum concilii
4. comprobavit. Exinde Gregorius Si-
giſmundi ſuaſu pontificatus inſignia
5. depoſuit. Quam ob cauſſam Piceni
legatus conſtituitur, è pontifice car-
6. dinalis. Tandem regibus Angliæ,
Franciæ, Hiſpaniæ, Auguſti ipſius

Sigiſmundus Cæſar anno circiter 1410.

Concilio Conſtantienſi Joannes XXII. Pontificatu ſpoliatus.

Gregorius XII. Pontificatus inſignia deponit.

Gregorius XII è pontifice Cardinalis.

(*a*) *Omnes al. edd.* ex rege Hungariæ & Bohemiæ Cæſar &c.

(*b*) *Aliis* XXIII.

legatione ad auctoritatem concilii revocatis, Benedicto Lunæ pontificatus nomen abolitum. Ita, pace aliquando ecclesiæ redditâ, Martinus V. Columna omnium consensu pontifex creatur anno ejus seculi XVII. Qui, Germaniæ Franciæque populis sedem deferentibus, in Italiam protinus transiit, dictitans, *rectorem navis in puppi, non in prora, esse oportere.* Ad eum Balthasar Cossa (Joannes XXII. olim fuerat) Florentiam profectus in numerum patrum coöptatur, ut eadem ætas duos videret ex pontificibus cardinales.

Schisma sublatum. 7.

Martinus V. pont. anno 1417. 8.

Martini pont. dictum egregium. 9.

Balthasar Cossa è pontifice Cardinalis.

Inter hæc, Ladislao rege in Florentiæ obsidione nuper exstincto, Joanna, regis soror atque heres, probrosam agebat vitam. Nec eo contenta cum Brachio Montonio, novo pontificis hoste, arma junxerat. Ergo pontifex regnum Joannæ abrogat, bellumque infert Sfortiæ ductu. Illa, necessitate subacta, Alphonsum, Aragoniæ regem, adoptat, ejus opem implorans. Ceterum Alphonsus, hostium victor, mulieris inconstantiam veritus, maritimis regni arcibus in potestatem redactis, reginam in ordinem cogit, ipse regno potitur. Igi-

10.

11.

12.

Joannæ reginæ Neapolit. regnum à Martino V. abrogatur. 13.

Alphonsus rex Arag. à Joanna regina adoptatus Neapolit. regno potitur. 14.

15.

tur

tur Joanna, Alphonſo exheredato, Ludovicum Andegavenſem adoptione filium adſciſcit, qui per eos dies fuerat à pontifice rex utriuſque Siciliæ appellatus. Et Philippus Maria vicecomes, paternâ ditione receptâ ingens, in pontificis gratiam Andegavenſem auxiliis & claſſe juvit. Itaque, debellatis Hiſpanis, regnum in novi regis Franci fidem venit. (*a*) Subinde Franciſcus Sfortia, Brachium acie victum perſequens, in Aterni fluminis (Piſcariam vocant) tranſitu, fluctuante ab æſtu maris amne, abreptus, hauritur fluctibus.

16. 17. 18.

Alphonſus à Joanna exheredatus.

Philippus Maria vicecomes paternam ditionem recipit.

Ludovicus Andegavenſis rex Neapolit.

Sfortia perit in flumine.

Eodem anno (*b*) Brachius, Sfortiæ æmulus, à Franciſco Sfortia filio ad Aquilam victus cæſuſque eſt, dux fortis magis, quam fidelis. Porro Philippus vicecomes, Brixiâ, Cremonâ, Parmâ potitus, Genuam quoque, ejecto Thomâ Frigoſio duce, in deditionem acceperat, cum Franciſcus Carminiola, dux egregius, ab eo tranſiit ad Venetos. Et Veneti, Florentinis in ſocietatem aſſumtis, Carminiolâ

19. 20. 21.

Brachius à Franciſco, Sfortiæ filio, interficitur.

Juſtinianus Epiſc. Neb. l. 5.

(*a*) *Sic quidem Monaſt. ed. ſed Pariſienſ. & Colonienſ. ita hab.* Subinde Sfortia Brachium perſequens, &c. *omiſſis vocib.* Franciſcus *&* acie victum.

(*b*) *Al. edd.* Brachius, Sfortiæ æmulus, duce Jacobo Galdorâ (*Monaſt. ed.* à duce J. Caldera) ad Aquilam victus, &c.

duce, ingentes vicecomiti intulere clades. Demum, pace facta, Brixia & Bergomum Veneto ceſſere. 22.

Eadem tempeſtate inſania Caroli, regis Franci, regnum conceſſit Anglis. Joannes Burgundiæ dux, adverſus comitis Armeniaci dominatum à regina imploratus, Pariſiis captis, regem ipſum in ſuam redegerat poteſtatem. 23. P. Æmil. l. 10. 24.

Johannes, Burgundiæ Dux, à Delphino Franciæ interfectus.

Jamque regnum omne ad Burgundionem inclinabat, cum is per ſpeciem colloquii, fide datâ acceptâque, à Delphino regis filio interficitur. Igitur Philippus, ducis filius heresque, rei indignitate motus, urbem regiam, regem, reginamque cum Catharina filia Henrico Angliæ regi tradit. Protinus Catharina, patre annuente, qui nec regni, nec mentis, potens erat, Anglo regi nubit his legibus, ut ad regis Franci generum liberoſve, ex Catharina genitos, regnum Franciæ, rege mortuo, perveniret. Ita Caroli inſani morte Franciæ regnum ab Anglis occupatum anno ejus ſeculi ferme XX. regni tamen jus ac titulus penes Carolum Delphinum manſit. 25. 26. 27. 28.

Franciæ regnum ab Anglis occupatum anno circiter 1420.

Amurathes rex Turcarum.

Per eadem tempora Amurathes, rex Turcarum, Theſſalonicam Venetis ademit. Ætoliam per dynaſtarum diſcor- 29. 30.

31. diſcordiam ſubegit. Inde etiam Vallachiam (Dacia olim fuit) Serviam, 32. Boſſinam ſtipendiarias fecit. Interim divina providentia Francicam rem mi- 33. râ prorſus ratione reſtituit. Joanna erat virgo Lotharinga, viriles animos gerens: hæc, divinitus inſtincta, impetratis à Carolo rege copiis, Aure- 34. liani obſidionem ſolvit. Victricia inde arma circumferens circumjecta oppida & Rhemos capit. 35. Ceterum, in Pariſiorum oppugnatione cum vulnus accepiſſet, à Burgundione circumventa, & ab Anglo rege cremata eſt, majore inferentis, quam ſubeuntis, ſupplicium probro. 36. Quippe illa & vixerat ſecundâ integritatis & innocentiæ famâ, & moriens facile ac proclive regi bellum ac victoriam tradidit. Itaque rex, pace cum Burgundiæ duce factâ, per eum amiſſas urbes oppidaque de Anglis recepit, reſtitutus in regnum ejuſdem ope, cujus operâ fue- 38. rat dejectus. Sigiſmundus porro, Auguſtus ab Eugenio IV. rite appellatus, Franciſco Gonzagæ, Mantuæ domi- 39. no, Marchionis titulum dedit. Ceterum, Sigiſmundo in Germaniam regreſſo, Philippus vicecomes nefarium pontifici bellum peſſimis artibus fecit.

Vallachia, Servia, Boſſina Turcarum regi ſtipendiaria.

Æn. Sylvius l. 8. P. Æmil. l. 10.

Joanna virgo Lotharinga ab Anglo rege cremata.

Sigiſmundus ab Eugenio IX. pont. rite appellatur Auguſtus.

Franciſcus Gonzaga Mantuæ Marchio.

Philippus vicecomes confictis

Con-

literis Eugenium pont. oppugnat.

Confictæ ſunt ab eo literæ, quibus ipſe concilii Baſileenſis dux & pontificiæ ditionis præfectus conſtitueretur, Eugenio in ordinem coacto. His literis Picenum, Franciſco Sfortiâ duce, ſubegit. Per Columnenſes populum Rom. in Eugenium concitavit. Qui, tempori cedendum ratus, Florentiam ſe recepit. Ibi, pontifice auctore, Medicei ab exilio revocati. Coſmus vexillifer creatur. Inde Joannes Vitelleſcus, patriarcha Alexandrinus, Romam à pontifice deſtinatus, Columnenſes Sabellosque, Gibellinæ factionis principes, armis domat. Protinus, in Campaniam progreſſus, pontificia oppida recipit.

40.

Sfortia Picenum occupat.

41.

Eugenius IV. Florentiam proficiſcitur.

42.

Medicei ab exilio revocantur.

43.

Coſmus vixillifer.

44.

Jo. Vitelleſcus legatus pontificiam ditionem recipit.

45.

46.

47.

Inter hæc, Ludovico rege reginâque eodem anno ſine liberis vitâ functis, ingens in regno Neapolitano exſtitit belli moles. Neapolitanorum plerique Rainerio Renato Andegavenſi, regis fratri, regnum deferebant, id teſtamento reginam juſſiſſe præferentes. Præcipui procerum favebant Alphonſo. Hic igitur inſtructâ claſſe Cajetam terrâ marique acriter oppugnabat, cum Genuenſis claſſis, à vicecomite miſſa, ſubſidio venit obſeſſis. Ibi Ligur, viribus inferior, arte vicit.

48.

Blon. l. 19.

Neapolitanorum de rege diſcordia.

49.

P. Æmil. l. 10. Sabel. l. 2.

50.

51.

52.

53. cit. Regiam navim, ſubito concurſu
ictam, pene demerſit, &, ſimul mag-
no vivæ calcis numero ante oculos
hoſtium in mare conjecto, Hiſpano-
rum animos ingenti terrore perſtrin-
54. xit. Itaque, poſitis armis, in calcis
55. caligine ſtatim eſt deditio facta. Capti
duo reges, Aragonenſis & Navarrus,
proceresque complures, ac magnâ
Genuenſium famâ ad vicecomitem ad-
56. ducti. Ceterum ab eo, non ut ho-
ſtes, ſed ut hoſpites, accepti, tandem
57. cum muneribus dimittuntur ultro. Ra-
rum in hoſte & omni ævo memora-
58. bile humanitatis exemplum. Verum
Epiſc. Neb. l. 5. enim vero Genuenſes, eâ re infenſi,
Franciſco Spinolâ duce, excuſſo vi-
cecomitis jugo, aſſerunt ſe in liber-
59. tatem. Inter hæc vicecomitis operâ
corruptum Baſileenſe concilium laſci-
60. vire in pontificem cœperat. Plerique
patrum, Piſani & Conſtantienſis con-
cilii memores, rei Chriſtianæ ſum-
mam arbitriumque à pontifice ad con-
61. cilium transferebant. Ergo Eugenius,
ne quod monſtrum conventus ille pa-
reret, Juliano Cæſarino legato inde
revocato, concilium Bononiam, inde
62. Florentiam, transfert. Eodemque for-
te tempore Sigiſmundus Auguſtus de-
ceſſit

Hiſpanæ claſſis à Genuenſi victa vivæ calcis beneficio.

Reges Aragoniæ & Navarræ a Genuenſibus capti.

Vicecomitis humanitas in captivos reges.

Genuenſes vindicantſe in libertatem anno 1436.

Concilium Baſileenſe à vicecomite corruptum.

Julianus Cæſarinus Card.

Concilium Florentiam tranſlatum.

Sigiſmun-

dus Aug. moritur. ceſſit anno principatus ſui XXVI.

Maffæus Ægius. Laurentius Juſtinianus. Dionyſius Carthuſianus. Antoninus Florentinus. Per idem tempus Maffæus Ægius poëta, Laurentius Juſtinianus, Dionyſius Carthuſianus, Antoninus Florentinus, doctrinâ pariter ac ſanctimoniâ clari, exſtiterunt. 63.

CAP. III.

ALBERTUS II.

A Chriſto nato anno MCCCCXL.

Albertus II. Cæſar, anno circiter 1440. ALBERTUS II. inde, dux Auſtriæ, Sigiſmundi gener, heresque regnorum, Cæſar creatus. 1.

Joannes Palæologus imp. Græcus ad pontificem venit. Eodemque anno Joannes Palæologus, Græcus imperator, cum patriarcha Conſtantinopolitano magnoque Orientis antiſtitum numero Ferrariam ad Eugenium venit. 2.

Concilio Baſileenſi Eugenio pontificatus abrogatus, & Amadeo datus. Et Baſileenſis conventus monſtrum, quod parturiebat, maturavit. Eugenio pontificatus abrogatus, & Amadeo, Sabaudiæ duci, (*a*) (is cum paucis familiaribus ſeceſſerat) delatus. 3. 4.

Felix pſeudo-pont. Felici nomen inditum omine infelici. 5.

Baſilea baſiliſcum peperit. Quippe Baſilea baſiliſcum peperiſſe vulgo ferebatur. 6. 7.

Concilio Florentino Græci ad concordiam cum Latinis Subinde Florentino concilio Græci, Palæologo præſente, convicti tandem ad Latinæ eccleſiæ religionem Romanique pon-

(*a*) *Al. edd.* (is cum paucis familiaribus ſtudio ſanctioris vitæ ſeceſſerat.)

pontificis auctoritatem ſummâ omnium gentium lætitiâ & gratulatione rediere, anno ejus ſeculi circiter XL. revocati anno circiter 1440.

8. Mox Armenii Indique, concilii auctoritatem ſecuti, in lætitiæ cumulum ac-
9. ceſſere. Permiſſum Græcis, ut ſuo ritu in baptiſmo uterentur, fermentatum panem conſecrarent, uxores ante Ritus Græcis permiſſi.
10. ſacerdotium ductas haberent. Per idem tempus ratio imprimendorum librorum apud Germanos inventa, magno ingeniorum compendio bonoque. Imprimendorum librorum ratio inventa.

11. Porro ne læta omnia eſſent, (*a*) Pecenninus, vicecomitis dux, Ravennam, Bononiam, ceteramque Æmi- Pecenninus vicecomitis dux.
12. liam pontifici ademit. Inde Venetorum
13. ditionem invaſit. Ceterum Sfortia, Philippi promiſſis eluſus, ad Ve- Franciſci Sfortiæ virtus.
14. netos defecit. Et, Veronâ Vicetiâque obſidionis periculo liberatis, rem
15. Venetam inclinantem erexit. Tantum in illo duce in utramque partem
16. momenti fuit. Inter hæc Albertus Cæſar, vix expleto biennio, regni
17. vitæque finem fecit. Renatus, ingenti Genuenſium claſſe ſubnixus, regnum Neapolitanum ſine certamine Renatus Neapolitano regno potitur.
18. occupavit. Sed poſt diſceſſum Liguſticæ

(*a*) *Al. edd.* Nicolaus, cui Piccininus à corporis brevitate nomen, vicecomitis dux, &c.

Alphonſus Arag. rex Neap. ſticæ claſſis Alphonſus, Aragoniæ rex, Neapolim obſidet, &, intromiſſis per aquæ ductum militibus, (ut olim Beliſarius) urbem capit. Renatus, a- 19.
Neapolis per aquæductum capta. miſſo regno, profugit in patriam. Ita 20.
demum Neapolitanum regnum Tarraconenſibus ceſſit anno ejus ſeculi XLII.

CAP. IV.

FREDERICUS III.

A Chriſto nato anno MCCCCXLII.

Fredericus III. Cæſar anno 1442. FREDERICUS III. Cæſar interim 1.
creatus: cujus principatum (*a*) inſignis Polonorum clades nobilitavit.

Uladiſlaus Hungariæ Poloniæque rex. Uladiſlaus, Hungariæ Poloniæque 2.
rex, ad Varnam, Myſiæ urbem, collatis ſignis cum Amurathe conflixit.

Joannis Hunniadis præfecti Hungariæ virtus. Ac primo impetu Joannes Hunniades, 3.
præfectus Hungariæ, Turcarum equitatum in fugam verterat. Sed rex, 4.

Polonorum clades. caſtra hoſtium temere aggreſſus, cecidit cum ingenti ſuorum clade. Ju- 5.

Juliani Cæſarini cardinalis interitus. lianus quoque Cæſarinus, pontificis legatus, incertum quo caſu, periit.

Poloni regis miſeranda mors. Regis caput à cervicibus abſciſſum, 6.
ac totâ ferme Græcia circumlatum.
Ceterum triſtis hujus nuncii mœro- 7.
rem

(*a*) *Al. edd.* inſignis Hungarorum ac Polonorum clades, &c.

rem Alexandri, ducis Epirotarum, (Scanderbechus à Turcis appellatur)
8. virtus abſterſit. Is, cum ab Amurathe defeciſſet, paternâ ditione receptâ, adverſus Turcas ſecunda prœlia
9. multa fecerat. Inde Crojam, præcipuam Epiri (quæ nunc Albania eſt) urbem, Amurathe oppugnante, defendit parvâ manu, mirabilia opera edens: &, quamdiu vixit, Turcarum terror, Epiri propugnator fuit.

Scanderbechi Epirotarum ducis egregia virtus.

Scanderbechus Turcarum terror.

10. Inter hæc Eugenius pont. cœtum Baſileenſem, cum decretis non poſſet, disjecit armis; Delphino, Caroli Franciæ regis filio, Baſileam immiſ-
11. ſo. Et per id tempus Bononia in pon-
12. tificis fidem venit. Æmilia per lega-
13. tum recepta. Sfortia, vicecomitis ex hoſte gener, ex Piceno pontificiam ditionem incurſans, Picennini ductu Alphonſique regis auxiliis Piceno
14. tandem exactus. Hac Eugenius victoriâ lætus deceſſit, pontifex doctorum hominum doctrinæque fautor in
15. paucis. Leonardum Aretinum, Carolum Poggium, Georgium Trapezuntium, Flavium Blondum hiſtoriâ nobilem, ſecretorum participes ha-
16. buit. Gymnaſia omnia enixe fovit, Romanum inprimis, quod omnium

Baſileenſis cœtus disjectus armis.

Bononia & Æmilia recepta.

Sfortia Piceno expulſus.

Leonardus Aretinus.
Carolus Poggius.
Georgius Trapezuntius.
Flavius Blondus.
Romanum

gymnasium ab Eugenio IV. instructum. disciplinarum magistris instruxit.

Nicolaus V. sublectus, qui doctri- 17.
næ ac virtutis gradibus ad pontificatus fastigium ascendit, eodem anno
Nicolaus V. eodem anno episcopus, cardinalis, pontifex creatus. episcopus, cardinalis, pontifex creatus. Et Felix pseudopontifex, con- 18.
Felix pseudo-pont. abdicato pontificatu cardinalis creatur. senssu omnium & Cæsaris auctoritate victus, pontificalem deposuit ornatum. Igitur ei, cardinali creato, 19.
Germaniæ legatio delata. Per id tem- 20.
Veneti Laudam & Placentiam occupant. pus Veneti, Philippo vicecomite extincto, Laudam & Placentiam occuparant. Et Sfortia, Mediolanensibus 21.
Franciscus Sfortia Venetorum ope Papiam expugnat. infensus, defecit ad Venetos. Quo- 22.
rum auxiliis fultus Papiam ceteraque oppida Mediolanensium vi capit. Ce- 23.
Mediolano potitur. terum, deferentibus Venetis, Cosmi Medicei pecuniâ adjutus, Mediolano potitur, & Mediolanensium dux salu-
Franciscus Sfortia dux Mediolani. tatur. Secutus est annus MCCCCL, 24.
Fredericus Cæsar cum conjuge Romæ Augustus appellatur anno 1450. Jubilæi celebritate & Frederici Cæsaris cum Leonora conjuge adventu in urbem & inauguratione insignis. (a) Ceterum nulla ferme in Augusto 25.
imperatoria virtus exstitit. Dona pe- 26.
tebat accipiebatque libentius, quam dabat. Unum illud ejus memorabi- 27.
Borsius Estensis Mutinæ dux. le, quod Borsium Estensem Mutinæ du-

(a) *Omnes al. edd. delent ea, quæ sequuntur, usque ad voc.* Borsium, *& ita habent:* Augustus Borsium Estensem, &c. *idque solummodo in gratiam Imperatoris.*

28. ducem appellavit. Ceterum Nicolai
V. pontificatum Conſtantinopolitana
29. clades inſignem fecit. Græci religio-
nem, in concilio Florentino nuper
jurejurando firmatam, haud ſine le-
30. vitate damnarant. Ergo Mahometes, rex Turcarum, Deo Græcis irato, Conſtantinopolim vi capit, &, Conſtantino Palæologo imperatore (ut à Conſtantino ortum cum Conſtantino deficeret imperium) interfecto, ingentes nobilitatis ac vulgi edidit ſtrages
31. anno ejus ſeculi (*a*) LII. Mahometes, ſede Græci imperii potitus, imperatorem ſe dici juſſit. Calliſtus inde III.
32. pontifex, Turcis bellum illaturus, nihil nec divinæ nec humanæ opis prætermiſit, perpetuis ſupplicationi-
33. bus indictis. Uſſumcaſſanum, Perſarum regem, muneribus in Turcam
34. incitavit. Copias in Hungariam, claſſem in Græciam deſtinavit, & apparuit cœleſte auxilium in multiplici
35. victoria. Belgradum, nobile Hungariæ oppidum, Mahometes CC. ar-
36. matorum millibus oppugnabat. Igitur Hunniades, Joanne Capiſtrano Chriſti crucifixi effigiem in hoſtem inferente, ingentem Turcis intulit cladem.

Mahometes rex.

Conſtantinus Palæologus Græcorum imp. ultimus.

Græcum imperium exſtinctum.

Mahometes imperator appellatur.

Calliſtus III. pont.

Bellum Turcicum.

Uſſumcaſſanus Perſarum rex in Turcam à pont. incitatus.

Joannes Capiſtranus Franciſcanus.

(*a*) *Al. edd. cum Petavio hab.* LIII.

Insignis de Mahomete Turcarum imp. victoria.

dem. Exercitus omnis parvâ manu fusus, ad XX. millia hostium cæsa, Mahometes ipse vulneratus. Classis hostilis maximâ ex parte capta, aut demersa. Bombardæ ad CLX. ademtæ. Castra omnis opulentiæ plena direpta. Porro Ludovici Aquilejensis patriarchæ ductu classis Turcica ad Rhodum victa, ac magna ex parte capta. Asiæ ora depopulata. Smyrna, Lemnus, Imbrus, aliæque Ægæi maris insulæ receptæ. Ussumcassanus quoque, & de Mahometis filio, & de ipso Mahomete, egregias victorias retulit, quibus amplius CCCC. Turcarum millia delevit, divinâ magis ope victor, (ut ipse in epistola ad pontificem datâ professus est) quam humanâ. Ceterum Mahometes, Græcorum dynastarum discordiâ invitatus, Corinthum magnamque Achajæ & Peloponnensi partem subegit. Athenas Atticamque universam in deditionem accepit. Spartam, Thomâ & Demetrio Palæologis fratribus decertantibus, occupavit, Thomâ expulso, & Demetrio, qui Turcarum opem imploraverat, abducto. Ita Peloponnesus pene omnis, præter Methonen urbem, quæ Venetorum fœderatorum

37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48.

Ludovici Aquilejensis Patriarchæ victoria navalis.

Ussumcassani de Turcis victoriæ.

Græcorum dynastarum discordia.

Corinthus, Achaja, & Peloponnesi pars, atque Athenæ à Turcis subactæ.

Sparta occupata.

Methone urbs Venetorum fœderatorum.

rum

rum erat, in Turcarum ditionem redacta.

49. Pius II. interim pontifex creatus Pius II. pont.
50. eſt. Is, pontificatum à pio bello orſus, Chriſtianos principes impellere
51. ſtatuit in Turcam. Mahometes quippe, Peloponneſo pene omni ſubactâ,
52. jam Epiro imminebat. Scanderbechus, Epiri princeps, periculo motus, junctâ cum Ferdinando rege Neapolitano amicitiâ, Neapolim primum ad regem, inde Romam ad pontificem,
53. cem, venerat. Ab utroque benigne acceptus, & cum muneribus ac ſpe
54. auxiliorum domum remiſſus. Sed mox domeſtica bella fuere impedimento, quo minus opem ferret, uti decreve-
55. rat, Scanderbecho Pius. Itaque Sigiſmundum Malateſtam, Arimini dynaſtam, armis domat, & Ferdinandum, Neapolitanum regem, ad regnum paternum à Joanne, Renati fi-
56. lio, tuendum auxiliis juvat. Pacatâ Italiâ, in Mantuano concilio ſacrum bellum indicit. Sacrum bellum octavum Pii II.

57. Inter hæc Mahometes, Trapezunte univerſâque Chalcide potitus, Davidem, Trapezuntium imperatorem, cum omni nobilitate Byzantium velut in triumpho duxerat, ut unus Trapezuntium imperium everſum.

Turcarum rex per Latinorum principum diſcordiam duo imperia Græcorum everteret. Matthias Hungariæ rex erat, Hunniade genitus, Turcicis victoriis nitens. Hic vel inprimis ſacri belli ſocius aſſumtus. Non alia res magis animos hominum movit, quam fama pontificis, ad ſacrum bellum ituri. Ceterum dum Pius Anconæ per autumnum ſociorum copias exſpectat, ſive tædio animi, ſive cœli intemperie, deceſſit.

Matthias Hungariæ rex. 58. 59. 60. 61.

Paullus II. pont. Matthias Hung. rex ſacro bello præpoſitus. 62.

Paullus II. pontifex ſecutus ſacro bello Matthiam, Hungariæ regem, præpoſuit; qui, Venetorum claſſe auxiliisque ſubnixus, magnas Turcis intulit clades. Veneti, Peloponneſiis (a) ad defenſionem ſollicitatis, Spartam, Arcadiam, aliasque regiones in fidem accepere. Sed poſt claſſis diſceſſum omnia à Turcis recepta ſunt. Inſuper Lesbos inſula Cataluſio Liguri, qui, fratre interfecto, principatum obtinebat, ademta. Paullus inde pontifex cardinalibus purpuram inſigne dedit. Borſium Eſtenſem Ferrariæ ducem creavit. Georgio Pogebrachio Boëmiæ rege hæreſis damnato,

63. 64. 65. 66. 67. 68.

Cardinalibus purpura à Paullo II. inſigne datur.

Borſius Eſtenſis dux Ferrariæ.

(a) *Sic quidem & omnes al. edd. ſed haud dubie ſcripſit Auctor*, ad defectionem ſollicitatis.

mnato, Boëmicum regnum Matthiæ, Boëmiæ regnum
69. Hungaro regi, condonavit. Itaque Hungariæ regi donatum.
Moravia, Sileſia, ceteræque regio-
nes & urbes catholicæ Hungarum ſe- Moravia, Sileſia,
70. cutæ. Per idem tempus Franciſcus à Hungariæ regno adjectæ.
Paulla ordinem Minimorum, Ludo-
vicus XI. rex Franciæ ordinem equi- Ordo Minimorum S. Franciſci à Paulla.
tum S. Michaëlis inſtituit.
71. Xyſtus inde IV, pontifex ſubroga- Ordo equitum S. Michaëlis.
tus, antiquam ædis Lateranenſis poſ- Xyſtus IV. pont. anno 1472.
ſeſſionem canonicis ſecularibus, quâ
inde uſque à Bonifacio VIII. pulſi
72. fuerant, reddidit. Regularibus cœ-
nobium & templum pacis exſtruxit.
73. Ita controverſia inter eos aliquando
74. ſublata. Fredericum Feltrium Urbi- Fredericus Feltr. us dux Urbini.
natium ducem appellavit, ſibique af-
finitate junxit, ejus filiâ Joanni Ro-
75. boreo, fratris filio, collocatâ. Fran- Franciſcus Maria dux Urbini.
ciſcus Maria inde genitus, (*a*) qui,
ab avo adoptatus, ad ducatum Urbi-
natium deinde pervenit.
76. Inter hæc Mahometes, rex Turca-
rum, Boſſinam, rege debellato & per
77. ſummam perfidiam necato, ſubegit. Boſ-
ſinæ regina Romam ad Xyſtum confu-
78. git. Qui, ſocietate cum Venetis & Fer- Bellum Turcicum Xyſti IV.
dinando Neapolitano rege initâ, Oli-

verius Carafa cardinalis.

(*a*) *Omnes al. edd.* qui ab avunculo Vidone Ubaldo Frederici filio adoptatus, &c.

verii Carafæ cardinalis ductu bellum intulit Turcis. Carafa igitur, Smyrnâ captâ, minus damni hostibus, quam terroris, attulit. Et domesticum bellum pontificis curas avertit. Nicolaus Vitellius, Tiferni regulus, Laurentii Medicei (Magni Cosmi hic nepos fuit) pecuniâ adjutus, tumultuabatur, finitimos populos ad defectionem trahens. Itaque pontifex, Vitellio per Julianum legatum domito, in Mediceum arma vertit. Quem, insidiis frustra appetitum, aperto persecutus est bello, Ferdinando Neapolitano rege in belli societatem adscito. Jamque res Florentina inclinabat, cum Laurentii singularis animi magnitudo prudentiaque præsens periculum discussit. Neapolim profectus regem ex hoste socium fecit. Mahometes interim, rerum successu ferox, Eubœam insulam (Negropontum vocant) & Scodram urbem munitissimam (vulgo Scutarim appellant) ademit Venetis, Rhodoque frustra oppugnatâ in Italiam arma vertit: &, Hydrunte improviso impetu captâ, Italiam terrore complevit. Igitur omnium curæ à domesticis bellis in communem hostem versæ. Verum, ubi

79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88.

Nicolaus Vitellius Tiferni regulus.

Ferdinandus rex Neapolit.

Laurentii Medicei magnitudo animi.

Eubœa insula & Scodra urbs à Turcis captæ.

Hydrus occupata.

ubi ſubita Mahometis mors Italiæ principes metu ſolvit, Hydrus ab Alphon-
89. ſo Calabriæ duce recepta eſt. Per id tempus Veneti, Cypri rege cum ſtirpe exſtincto, Cyprum inſulam, reginâ tradente, occuparant.

Hydrus recepta.

Veneti Cypro inſula potiuntur.

90. Inter hæc Xyſtus Jubilæi celebritatem, ad XXV. annum revocatam,
91. egit anno ejus ſeculi LXXV. Quam Ferdinandi regis Neapolitani adven-
92. tus inſignem fecit. Et eodem pontifice duo reges, alter Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, Gothorum; alter Vallachiæ & Boſniæ; duo item duces, Saxoniæ & Calabriæ, voti cauſſâ ad
93. apoſtolorum limina venere. Per idem tempus Judæi Tridentini in Simone, puero Chriſtiano, omnes Chriſti cru-
94. ciatus renovarunt. Galeatius Maria dux Mediolani à Joanne Andrea Lampragnano ob iram ademti ſibi fundi
95. eſt interfectus. Quæ res Genuenſes impulit, ut, Auriâ auctore, excuſſo (*a*) vicecomitum jugo, ſe in libertatem vindicarent.

Jubilæum ad XXV. annum à Xyſto revocatum.

Simon puer omnes Chriſti cruciatus expertus eſt.

Galeatii Mariæ Mediolani ducis obitus.

Genuenſes auctore Auriâ ſe in libertatem vindicant.

96. Xyſto IV. pontifice, Joannes Trithemius, Rodulphus Agricola, Ambroſius Calepinus, Angelus Politianus,

Jo. Trithemius.

Rodulphus Agricola.

Ambroſius Calepinus.

Angelus Politianus.

(*a*) *Al. add.* Sfortiarum jugo, &c.

Jo. Jovianus Pontanus. Hieronymus Vida, Sanazarius. Innocentius VIII. pont. anno 1484. Zizimus Mahometis filius Romam ad pont. mittitur. Christi lancea pontifici missa. S. crucis titulus repertus. Ferdinandus & Elizabetha Hispaniarum reges. Granata urbs de Mauris recepta anno 1485. Saraceni Judæique Hispania expulsi. Sacræ in-

nus, (a) Hieronymus Pontanus, Hieronymus Vida, Sanazarius illustres fuerunt.

Sublectus Xysto Innocentius VIII, pontifex amicus pacis & otii, sed, Aquilanis, qui à rege Neapolitano defecerant, in fidem acceptis, ingenti se implicuit bello. Ceterum Zizimi Sultani captivitas ejus pontificatum nobilitavit. Is Mahomete natus erat, & , à Bajazete fratre prœlio victus, ad Rhodiorum equitum magistrum confugerat. Itaque Romam ad Innocentium, bellum jam Turcicum meditantem, est missus. Ibi honestâ custodiâ habitus. At Bajazetes, ut pontificem sibi conciliaret, sacrosanctam Christi lanceam ei dono misit. Et eodem tempore sanctæ crucis titulus à Petro Mendozia cardinali repertus: quo ipso die Ferdinandus & Elizabetha, Hispaniarum reges, Granatâ urbe per vim potiti, Maurorum in Hispania regnum exciderunt anno circiter DCCL, postquam Saraceni Hispaniam invaserant. Saraceni Judæique aut Christum colere, aut exulare, jussi. Subinde sacræ inquisitionis officium est institutum. Ob eas res Ferdinan-

97. Jo. Jovianus. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106.

(a) *Omnes al, edd.* Joannes Jovianus Pontanus.

dinando regi ab Innocentio catholici quiſitionis officium.
107. cognomen datum. Porro rex catho- Ferdinandus Hiſp. rex Catholicus ab Innocentio appellatus.
licus Chriſtophori Columbi Genuenſis operâ novum orbem, aurifodinis prædivitem, antiquitati penitus ignotum, aperire cœpit anno ejus ſeculi Chriſtophorus Columbus novum Orbem aperit anno 1490.
108. circiter XC. Subactæ primum obviæ inſulæ, inde terra continens, cui
109. Mexico eſt nomen. Exin Americus Veſpucius Florentinus, Emmanuelis Luſitani regis miſſu, Braſiliam, (*a*) alteram novi orbis partem, luſtravit anno circiter MD. quæ deinde à Lu- Mexicum ab Hiſpanis ſubactum. Americus Veſpucius. Braſilia à Luſitanis occupata.
110. ſitanis paullatim occupata eſt. Ab hoc
111. Americæ nomen factum. Memora- Americæ nomen.
biles utique viri, ſed memorabiliores, ſi eos ad luſtrandas ignotas oras gen-
112. tesque religio impuliſſet. Subinde & Innocentius pont. & Laurentius Mediceus, Italicæ pacis perpetuus cuſtos, ceſſit è vita, Petro filio relicto, nec virtute, nec conſilio pari. Laurentii Medicei mors.

113. Innocentio VIII. rebus humanis exemto ſublectus eſt Alexander VI. Alexander VI. pont. anno 1491.
114. non ſine ambitus infamiâ. Satis conſtat, omnes, qui ſpe præmiorum illi ſuffragati fuerant, exitiales exitus habuiſſe, & ejus pontificatus graviſſimo
115. Italiæ bello inſignis fuit. Eodem ferme

(*a*) *Al. edd. omnes delent vce,* alteram.

me tempore Innocentio Alexander, Ferdinando regi Alphonſus filius, & Frederico Auguſto Maximilianus item filius ſucceſſit, cum ejus parens obiiſſet anno poſt initum imperium XXXVIII.

Sub idem quoque tempus Jacup- 116.
pus, Uſſumcaſſano genitus, impudicæ uxoris fraude oppreſſus eſt. Ejus liberis de imperio decertantibus, 117.

Iſmahel Sophus Perſarum rex. Iſmahel Sophus, ſororis filius, avitum Perſarum regnum recepit.

CAP. V.

MAXIMILIANUS.

A Chriſto nato anno MD.

Maximilianus Cæſar anno fere 1500. MAXIMILIANUS Cæſar Frederico 1.
patre non virtute clarior, ſed Italiæ funeſtior fuit. Inter principa- 2.
Ludovicus Sfortia Maurus ex tutore dux Mediolanenſis. tus initia, Ludovico Sfortiæ, (*a*) (Mauro ex colore cognomen erat) qui per tutelæ occaſionem tyrannidem occuparat, Mediolanenſium duce contra jus faſque appellato, gra-
Alphonſus II. rex Neapolitanus. viſſimi belli materiem dedit. (*b*) Al- 3.
phonſus II, rex Neapolitanus, Joannis Galeacii pupilli ſocer, generum in

(*a*) *Omnes Edd. hab.* Moro, *& ſic deinceps ſemper.*

(*b*) *Omnes al. edd.* Alphonſus Calabriæ dux, mox, obitu Ferdinandi patris, II. hoc nomine rex Neapolitanus, Joannis Galeacii &c.

Digitized by Google

in paternum principatum reſtituere
4. moliebatur armis. Maurus ergo, ut bellum averteret, Carolum VIII, Franciæ regem, ad Neapolitani regni velut hereditariam poſſeſſionem vocat. Carolus VIII. rex Franciæ.
5. Et Carolus, ingentibus copiis inuſitatoque bombardarum apparatu in Italiam tranſgreſſus, in Etruriam diver-
6. tit. Ac, Petri Caponis virtutem reveritus, Florentinos æquis conditionibus in fidem recipit, ſalvâ libertate, quam, Petro Mediceo Laurentii filio Petri Caponis virtus Florentia liberata.
7. pulſo, recuperarant. Eodem tempore Piſani, connivente magis, quam concedente, Carolo, ſe in libertatem Piſæ liberatæ.
8. vindicarunt. Rex, Romam profectus, ab Alexandro VI. pontifice amice accipitur, Zizimoque abducto Neapolim petit.
9. Inter hæc Alphonſus rex, non magis hoſtis apparatu, quam ſuorum procerum odio, exterritus, ceſſit, (*a*)
10. Ferdinando rege declarato. Qui, Francis impar, ne tentato quidem bello, in Ænariam inſulam (Iſchiam vocant) Ferdinandus rex Neapolitanus.
11. ſe recepit. Ergo Carolus, victor prius, quam hoſtem videret, tam opulento Carolus VIII. rex Franciæ,
12. regno ſine ullo certamine potitur. Sed, extemplo in Franciam remigrans, docu- Neapolitano regno potitus.

(*a*) *Al. edd. omnes*, Ferdinando filio rege declarato.

cumento fuit, quanto difficilius ſit
Conſpiratio Italorum in Francos. tueri res, quam parare. Tam felix 13.
victoria omnes ferme Chriſtianos principes, ſibi metuentes, in Francum armavit. Haud procul Parmâ dubio 14.
Francorum clades. Marte dimicatum eſt. Rex Francus, 15.
amiſſo exercitus robore ac flore, diſceſſit. Itaque Ferdinandus rex, qua 16.
Ferdinandus II. Neapolitanum regnum recuperat. favore procerum, qua auxiliis catholici regis, Conſalvi eximii ducis operâ regnum Neapolitanum facilius pene, quam amiſerat, recepit. Ceterum, 17.
recepto regno, haud diu ſuperſtes fuit.
Fredericus rex Neapolitanus. Sine liberis moriens Frederico patruo 18.
regnum legavit. Eodemque tempore 19.
Ludovicus XII. rex Franciæ. Ludovicus XII, Aurelianenſium dux, Carolo VIII. ſubrogatus. Hic, catholico rege in ſocietatem belli aſſumto, 20.
Ludovicus Maurus dux Mediolanenſis captus. Ludovicum, cognomento Maurum, Mediolani ducem, debellatum capit. Mediolano potitus regnum 21.
Mediolanum captum à Francis. Neapolitanum, Frederico rege tradente, recipit. Ceterum in regni di- 22.
Neapolis recepta. viſione ex fœdere ortum inter victores certamen Hiſpanos Gallosque commiſit. Conſalvus igitur dux, Fran- 23.
Certamen inter Francos & Hiſpanos de regno Neapolit. cis cæſis, regnum Ferdinando regi catholico vindicat, ex eo Magnus dux
Conſalvus dux cognomento Magnus. appellatur. Ita Neapolitanum regnum 24.
re-

Neapolitanum regnum redit ad Hiſpanos anno circiter 1500.

rediit ad Hiſpanos, anno circiter MD, qui annus Jubilæi celebritate inſignis fuit.

25. Magnus ſubinde motus Italiam agi-
26. tavit. Cæſar Borgia, dux Valenti- Cæſar Borgia dux Valentinus pontificiam ditionem occupat.
nus, Francicis auxilius fultus, Æmi- Jo. Bentivolus Bonon. tyrannus.
liam omnem (præter Bononiam, quæ à Joanne Bentivolo tyranno tenebatur) Flaminiamque in ſuam ditionem
27. redegit, diſſimulante Alexandro VI. pontifice, & filii opibus favente. Mox Vidonem Ubaldum, Urbini ducem,
28. principatu exuit. Camerino, Varanis
29. exſtinctis, potitur. Neque his contentus Columnenſium, Urſinorum, Caëtanorumque oppida, qua vi, qua
30. fraude, occupat. Ceterum Alexandri pontificis mors ejus tyrannidi finem impoſuit.

31. Alexandro VI. Pius III. breviſſimus Pius III. breviſſimus Pont.
32. pontifex, Pio Julius II. ſublectus. Qui Julius II. pontifex militaris anno 1504.
Borgiam, omni ditione ac dignitate
33. ſpoliatum, dimiſit. Ut, qui aut nihil, aut Cæſar, eſſe concupierat, quoniam Cæſar eſſe non poterat, nihil Cæſar Borgia ſpoliatus.
34. eſſet. Inde pontifex, Joanne Benti-
35. volo exacto, Bononiam recepit. Exin, Bellum Venetum.
Maximiliano Cæſare & Franciæ Hiſpaniæque regibus in ſocietatem aſſumtis, Venetos, continentis poſſeſſione Veneti in angustias compulsi.

exu-

exutos, in Venetiarum anguſtias compulit. Res captæ inter victores diviſæ, Cæſari Verona, Vicentia, Patavium cum Carnis; regi Gallo Bergomum, Brixia, Cremona, & Crema; Hiſpano Tranum, Monopolis, Bariolum, (Barlettam vocant) Apuliæ oppida ceſſere. Pontifici Ravenna, Ariminum, & Æmilia omnis reddita. Per idem tempus Piſani, cladibus fracti, arctâ obſidione domiti, tandem Florentinorum jugum recepere. Julius porro, minuendas in Italia Francorum opes ratus, Alfonſum, Ferrariæ ducem, ab eorum amicitia avellere cum non poſſet, bello petit. Mutinam Franciſci Gonzagæ ductu capit. Mirandulam ſuis auſpiciis expugnat, haud ſatis dignum tantis laboribus præmium. Ceterum ad Ravennam Gaſti Fois ductu ingentem accepit à Francis & à Ferrarienſi duce cladem. Nec incruenta hoſtibus fuit victoria. Ad XX. hominum millia, æquatâ ferme utrimque ſtrage, cecidiſſe traduntur. Et ex Francis dux ipſe Gaſtus cum nobilitate cæſus. Ex pontificiis Joannes Medices card. legatus captus. Qui, paullo poſt fugâ elapſus, Hiſpanarum copiarum

36.

Ravenna, Ariminum & Æmilia à pont. recepta. 37.

38.

Piſæ à Florentinis ſubactæ.

39.

Bellum Ferrarienſe

Mutina capta. 40.

Mirandula expugnata. 41.

42.

Clades ad Ravennam.

43.

44.

45.

Jo. Medices pontificis legatus captus. 46.

47.

rum ope Florentiæ principatum Me-
48. diceis reſtituit. Et Longobardi, Hel-
vetiis ſubnixi copiis, cæſis Francorum
præſidiis, in priſtinum ſtatum redie-
49. runt. Ita Mediolanenſis poſſeſſio Fran-
cis ademta, & Maximiliano, Ludo-
vici Mauri filio, ex auctoritate Cæ-
50. ſaris & pontificis reddita. Per idem
tempus Genua, quæ Francis parebat,
à Fregoſiis aſſerta eſt in libertatem.
51. Bononia, pulſis denuo Bentivolis, Ra-
52. vennaque à Julio receptæ. Parma &
Placentia ex fœdere pontifici tradi-
53. tæ. Inter hæc Veneti omnia ferme,
quæ ſuperiore bello amiſerant, armis
54. receperunt. Julius II. pont. Piſanum
conventum, rege Franco auctore in-
ſtitutum, Lateranenſi concilio indi-
55. cto actoque, diſſolvit. Bajazetes, Nau-
pacto & Methone potitus, cum Ve-
56. netis pacem fecit. Ad ultimum, fi-
liorum rebellantium bellis implicitus,
Selimi filii fraude interiit.

57. Per idem tempus Baptiſta Mantua-
nus, poëta ut illis temporibus nobilis,
floruit.

58. Leo inde X, Laurentii Medicei
filius, pontifex pacis otiique amator
59. & cuſtos fuit. Cum Franciſcus I.
rex Franciæ, Mediolano recepto, Par-

Medicei Florentiæ principatum recipiunt.

Franci Mediolano pulſi.

Maximilianus dux Mediolani.

Genua liberata.

Parma & Placentia pontifici traditæ.

Concilium Lateranenſe.

Bajazetes Selimi fraude necatur.

Mantuanus poëta.

Leo X. pontifex anno 1513.

Franciſcus I, rex Franciæ, Mediolanum recipit.

mam Placentiamque pontifici ademiſſet, Leo cum Franco de pace transegit. Pragmaticam ſanctionem de ſacerdotiis à Franco rege mandandis (*a*) (concordatam vocant) condidit. Subinde Ferdinandus rex catholicus, Navarrâ in poteſtatem redactâ, deceſſit, Carolo Nepote ex filia (hæc Philippo Auſtriaco Flandriæ comiti nupſerat) herede regnorum relicto. Porro Martinus Lutherus adverſus Rom. pontificem debacchari in Saxonia, unde ipſe erat, cœpit, Saxoniæ duce favente; & Ignatius Lojola, qui deinde ſocietatis Jeſu auctor fuit, ſanctimoniæ famâ florere cœpit, Deo novam piorum hominum cohortem adverſus impios fidei deſertores parante.

60. 61. 62.

Concordata Francix.

Navarra ab Hiſpano rege ſubacta.

Martinus Lutherus debacchatur in Rom. Pontificem.

Ignatius Lojola auctor ſocietatis Jeſu.

Inter hæc Selimus, Bajazete patre fratribusque exſtinctis, Turcarum invaſit imperium. Jactata eſt ſermonibus barbara illius vox, *Nihil jucundius eſſe in vita, quam ſublato proximorum metu regnare.* Inde, duobus Sultanis debellatis, Syriæ & Ægypti ampliſſima regna ſuæ ditionis fecit. Iſmaëli quoque Sopho, Perſarum regi, Tauri-

63. 64. 65. 66.

Selimus Turcarum imp.

Syria & Ægyptus à Turcis ſubactæ.

(*a*) *Al. edd.* per eam (quam concordatam vocant) abolevit. Subinde &c.

67. rinium, urbem regiam, ademit. Jam- Taurus, urbs regia, Perſis adque Italiæ imminebat, cum, cancro emta.
abſumtus, Solimano filio legat impe- Solimanus Turcarum imp.
rium.

68. Porro Hiſpania, cum ab Auſtriaco
rege & Belgis prætoribus regeretur,
69. magnis motibus agitata eſt. Adeo
Hiſpani peregrina imperia non ferunt.

70. Haud ita multo poſt Maximilianus Maximiliani imp. mors.
Cæſar XXVI. principatus anno ceſſit
è vita.

CAP. VI.

CAROLUS V.

A Chriſto nato anno MDXX.

1. CAROLUS V, Maximiliani Cæſaris Carolus imp. anno circiter 1520.
ex Philippo filio nepos, Cæſar
bellicâ virtute clarus in paucis fuit.

2. Hujus ope Leo pont. Proſperi Colu- Leo X. pont Italiâ expulit Francos.
mnæ ductu rurſus Italiâ expulit Fran-
3. cos. Mediolanenſis principatus Fran-
cilco Sfortiæ, Mauri filio, Parma
Placentiaque pontifici ex fœdere re-
4. ſtituta. Leo pontifex, ſive ex tam
læti nuncii gaudio, ſive ex veneno, in
morbum incidit, quo brevi eſt abſum-
5. tus. Pontifex, niſi fama luxus ob-
ſtaret, memorabilis, pietate, juſtitiâ,
liberalitate inſignis, literarum lite- Leo X. literarum fautor.
ratorumque fautor eximius paterno

Gymnaſium Rom. à Leone celebrius factum.

inſtituto gymnaſium Rom. nobilibus doctoribus undique accitis, celebrius fecit. Ex doctorum numero Janus 6.

Janus Parrhaſius.

Parrhaſius, Auguſtinus Niphus, &

Aug. Niph.

Baſilius Chalcondilas Demetrii filius,

Baſilius Chalcondilas.

fuere. Petrum Bembum & Jacobum 7.

Petrus Bembus.

Sadoletum ab epiſtolis habuit. Fran- 8.

Jacob. Sadoletus.

ciſcum à Paulla in ſanctorum album

Franciſcus à Paulla in ſanctorum numerum relatus.

retulit. Eodem anno, quo Leo, de- 9.

ceſſit Emmanuel, rex Luſitaniæ, Ar-

mutiâ, celeberrimo Arabiæ emporio Indiæque, & ultimâ Orientis orâ ſub-actâ nobilis.

Hadrianus VI. pont. lectus eſt ab- 10.

India ab Emmanuele Luſitaniæ rege ſubacta.

ſens, cum præeſſet Hiſpaniæ. Ejus 11.

pontificatum Rhodienſis clades funeſtum fecit. Rhodus quippe, dum 12.

Hadrianus VI. pont. anno 1521.

Chriſtianorum principum cunctantur auxilia, à Solimano in deditionem

Rhodus à Turcis capta.

accepta eſt anno ejus ſeculi XXII.

Inde Rhodiis equitibus Melita inſula 13.

Melita Rhodiis equitibus attributa.

aſſignata. Per idem tempus Belgra- 14.

Epiſc. Neb. l. 6.

dum quoque, Hungariæ propugna-

Belgradum amiſſum.

culum, amiſſum. Genua, à Cæſaris 15.

Genua in Hiſpanorum fidem pervenit, pulſo Franci regis præſidio.

copiis direpta, pulſo Franci regis præ-

ſidio, in cujus tutela annos octo fue-

rat, in Hiſpanorum fidem pervenit.

Habitus eſt utique Hadrianus in ne- 16.

gotiis lentior tardiorque. Itaque ce- 17.

Hieronymi Balbi dictum.

lebrata eſt illa Hieronymi Balbi, Hun-

gari

gari legati, libera in cardinalium ſenatu vox; *Fabius Max. cunctando rem Romanam reſtituit: Tu, P. beatiſſime, rem Romanam Chriſtianamque perditurus*
18. *videris.* Egregius cetera pontifex Ha-
19. drianus fuit. Eum Alexandrinus patriarcha per literas Chriſti vicarium
20. agnovit. Obiit cum ingenti opinione ſanctitatis, quæ ex eo orta eſt maxime, quod neminem ex cognatis honoribus atque opibus extulit; nolle ſe ædificare Sion in ſanguinibus dictitans.
21. Celebratur etiam ſapiens illa ejus vox; *Pontificiam ſedem ſpinoſam eſſe, iter*
22. *undique obſitum ſentibus* Proinde in ejus ſepulcro inſcriptum: *Hadrianus VI. hic ſitus eſt, qui nihil ſibi infelicius in vita, quam quod imperaret, duxit.*

Hadrianus pont. cognatos non auxit opibus.

Sapiens Hadriani vox.

23. Eadem tempeſtate Lutherana peſtis, è Saxoniâ emergens, proxima Da-
24. niæ regna corripuit. Chriſtianus, ſeu Chriſternus, rex Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, primus regum Lutherum ſecutus, ab orthodoxa reli-
25. gione deſcivit. Et documentum ce-
26. teris regibus fuit. Haud ita multo poſt tribus regnis ob crudelitatem exutus à ſuis, & à ſucceſſore vinctus, in clathrata cavea ad mortem uſque ha-
27. bitus dicitur. Subinde Lutherana ſe-

Daniæ regna Lutheri peſte infecta.

Chriſternus rex Daniæ.

Lutheranæ ſectæ divi-

cta, dissidentibus à magistro discipulis, in Zuinglianos, & Carolostadianos, Calvinianosque divisa est.

Clemens VII. pont. anno 1525.

Clemens VII, Leonis X. patruelis, pontificatum auspicatus est à celebritate Jubilæi, qui in XXV. ejus seculi annum incidit. Qui idem annus Francorum clade insignis fuit. Franciscus, rex Franciæ, dum Papiam obsidet, amisso exercitu, in Cæsarianorum potestatem venit. Inde, abductus in Hispaniam, (a) vicies centenis aureorum millibus se redemit. Exin Mediolanum à Cæsare receptum est, Francisco Sfortiâ in ordinem coacto. Rhegium Lepidi pontifici ademtum. Itaque Clemens, à Cæsare alienatus, ad Francos accessit. Eam ob caussam cum à Columnensibus oppugnaretur, eos, hostes ecclesiæ judicatos, dignitate atque opibus nudat. Pacem demum cum Cæsare hac conditione fecit, ut Lanoja prorex Neapolitanus Carolum Borbonium, Cæsariani exercitus ducem, ab urbe averteret. At ille, contemto Lanojæ proregis interdicto, Romam advolat. Ergo urbs sine magno certamine capta direptaque

Franciscus I. rex Franciæ capitur ab Hispanis

Urbis direptio anno 1527.

28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.

(a) *Al. edd. hab.* Sese filiis traditis, filios vicies centenis aureorum millibus redemit.

39. que anno ejus ſeculi XXVII. Borbo-
nius ipſe dux inter primum certamen
cecidit, ne captæ urbis gaudio frue-
40. retur. Arx deinde, quo ſe pontifex
41. receperat, acriter obſeſſa. Ceterum,
adventante Lautreco, Franci regis
duce, Cæſarianæ copiæ ceſſerunt, pe-
ſtilentiâ in urbe relictâ.

Lautrecus dux regis Franciæ.

42. Deterior Hungariam per id tempus
43. clades afflixit. Ludovicus, Hunga-
riæ & Boëmiæ rex, ingenti prœlio à
Solimano Turcarum imp. victus cæ-
44. ſusque eſt. Subinde Buda, urbs re-
gia, cum magna Hungariæ parte, qua
45. dolo, qua vi, à Turcis ſubacta. Ejus
morte Boëmiæ & Hungariæ regnum
ad Ferdinandum, Caroli Cæſaris ger-
manum, cui Ludovici regis ſoror erat
46. nupta, pervenit. Per eadem tempora
& Genua, auctore Andreâ Auriâ,
Francorum jugo excuſſo, Cæſarem
Patronum adoptavit, & Florentia,
Mediceis ejectis, recuperavit liberta-
47. tem. Ceterum, Lautreco cum exer-
citu in Neapolitana obſidione exſtin-
cto, pax inter Carolum, & Franci-
48. ſcum facta. Pax etiam inter Cæſarem
& pontificem ita convenit, ut Alex-
andro Mediceo, Laurentii junioris
filio, Cæſar Margaretam filiam nuptiis

Ludovicus Hungariæ rex à Solimano cum exercitu cæſus.

Buda cum magna Hungariæ parte à Turcis occupata.

Boëmiæ, & Hungariæ regna ad Ferdinandum.

Caroli Cæſaris germanum, perveniunt.

Andreas Auria.

Genua Carolum Cæſarem patronum adoptat.

Florentia recuperat libertatem.

Margareta Cæſaris filia.

jungeret, eique Florentiæ principatum armis recuperaret. Itaque Cæsar, Bononiæ Augustus à pontifice appellatus, Florentinis domitis Alexandrum ducem imposuit. Clementis rogatu Mediolanensem ducatum Francisco Sfortiæ reddidit. 49. 50.

Alexander Medices dux Florentiæ.

Solimanus à Vienna repulsus.

Subinde Solimano ad Viennam cum florentissimo exercitu Augustus occurrit. Itaque Barbarus, nihil aliud quam perfusis vano timore Germanis, abiit. 51. 52.

Henricus VIII. Angliæ rex schismaticus.

Cæterum Henricus VIII. Angliæ rex, in Annæ Boleniæ pellicis amorem effusus, cum impetrare nequisset à Clemente, ut, repudiatâ Catharinâ conjuge, Boleniam duceret, à pontifice defecit; &, Lutheri sectam, quam scripto confutarat, magna ex parte vitâ complexus, vexare catholicos cœpit rapinis & cruciatibus. 53.

Henricus catholicos insectatur.

Clemens porro Romanus pontifex ob Rhegium Lepidi Ferrariensi duci à Cæsare adjudicatum se ab ejus amicitia denuo avertit, &, fœdere cum rege Francorum inito, Catharinam, Florentini ducis sororem germanam, Henrico, Francisci regis filio, collocavit. 54.

Catharina Medices Henrico Francisci regis filio nubit.

Ferdinandus Cortesius, Mexi-

Per eadem tempora Ferdinandus Cortesius, primus post Columbum, 55.

(a) ad

(*a*) ad Peruana & Cuſcana regna, auri
56. fodinis celebrata, pervenit. Mexi-
canoque rege ſubacto, populos Chri-
57. ſtianis initiavit ſacris. A Mexicano,
itemque ab Æthiopiæ rege, legati ad
Clementem pont. venere, Chriſti vi-
58. carium eum agnoſcentes. At Aria-
denus Ænobarbus, ex archipirata rex
Algerii, per ſpeciem reſtituendi Ro-
ſeti regis, expulſo ejus fratre Muleaſ-
ſe, regnum Tunetanum in Solimani
ditionem redegit.

59. Paullus deinde pont. factus, quo
tempore Henricus Angliæ rex publi-
co edicto ſe Anglicanæ eccleſiæ ca-
put eſſe & dici voluit, & cum rege
60. Anglia à pontifice defecit. Ceterum
hoc damnum Deus barbarorum acces-
61. ſione in orbe novo ſarſit. Itaque
Paullus tres patriarchales ſedes inibi
inſtituit, quibus ſeptenos ferme con-
tribuit epiſcopatus: adeo res Chriſtia-
62. na illis locis creverat. At Henricus,
Thomâ card. Eboracenſi, qui tot
malorum auctor exſtiterat, interfecto,
furere in inſontes cœpit: mox, im-
butus catholicorum ſanguine, cœno-
biorum ſacrarumque ædium invaſit

co ſubacto populos Chriſtianis initiat ſacris.

Mexicani & Æthiopici legati ad Clementem VII. pont.

Ariadenus Ænobarbus rex Algerii.

Paullus III. pont. anno 1524.

Henricus Angliæ caput dici vult.

Anglia ſchiſmate implicata.

Tres patriarchatus in novo orbe inſtituti.

Thomas card. Eboracenſis perit ab Henrico.

(*a*) *Al. edd. hab.* ad Mexicana regna (unde & ad Peruana auri fodinis celebrata patefactus aditus) pervenit.

opes. Sed ſacrilegum regem ſacra 63.
præda pauperem fecit. Pontifex er- 64.
Henricus à Paullo III. regni jure ſpoliatur. go illum, anathemate percuſſum, regni titulo ac jure ſpoliavit. Itaque 65.
brevi rex impius ſentire iram divini
Numinis cœpit. Boleniam delicias 66.
ſuas, adulterii compertam damnatamque, adulter ipſe capite damnavit.
Triſtem hanc Anglicanæ hæreſis memoriam lætus Tunetanæ victoriæ nun- 67.
Carolus Auguſtus Tunetum capit. cius abſterſit. Carolus Auguſtus, fugato Ænobarbo, Tunetum receperat: 68.
& precarium regnum Muleaſſi reddiderat. Victor inde Romam profectus 69.
triumphali pene excipitur pompâ.
Alexander Florentiæ dux interficitur. Subinde Alexander, Florentiæ dux, 70.
à Laurentio Mediceo, cognato ſuo,
per inſidias interfectus, Florentinis
ſpeciem quamdam libertatis reliquit.
Coſmus Medices, vexillifer creatus, occupat principatum. Subrogatus ei Coſmus Medices, Joannis clariſſimi bello ducis filius, cum 71.
titulo vexilliferi. Ceterum is paulla- 72.
tim provectus principatum urbis, quam
majores ejus obtinuerant, recepit.
Per idem tempus Franciſci Sfortiæ 73.
mors novis bellis agitavit Italiam.
Taurinum & alia Sabaudiæ oppida à Francis expugnata. Franciſcus, Franciæ rex, Taurino a- 74.
liiſque Subalpinæ regionis urbibus vi
expugnatis, exercitum in Italiam tra-
duxit, Mediolanum recepturus. At 75.

pon-

pontifex, apud Niceam provinciæ urbem cum Carolo & Franciſco col-
76. locutus, id bellum avertit. Protinus, belli ſocietate cum Cæſare & Venetis initâ, auctor fuit, ut, CC. triremium claſſe contractâ, Græciæ ora bello
77. peteretur. Igitur itum eſt in Turcas: obvius fuit ad Actium promontorium
78. Ænobarbus cum claſſe Turcica. Victus haud dubie foret, ſi noſtri auſi
79. eſſent vincere. Sed, Andreâ Auriâ, Hiſpanæ claſſis præfecto, certamen detrectante, non ſine dedecore diſceſſum eſt.

80. Per eadem tempora Margareta, Cæſaris filia, olim Alexandri Florentini ducis uxor, Octavio Farneſio pon-
81. tificis nepoti matrimonio juncta. Octavius, virili Varanorum ſtirpe ex-
82. ſtinctâ, Camerini dux creatus. Poſtea tamen Parma & Placentia Petro Aloyſio Farneſio datæ, Camerinum ec-
83. cleſiæ redditum. Exin Peruſini, à
84. pontifice rebellantes, domiti. Aſcanius Columna ob contumaciam faſtigio de-
85. jectus eſt. SOCIETAS JESU condita pontificiâque auctoritate firmata anno
86. ejus ſeculi XL. Paucis ante annis alius regularium clericorum ordo ab epiſcopo Theatino (qui deinde Paullus IV. pont.

Bellum Turcicum Paulli III.

Andreas Auria pugnam cum Turcis detrectat exploratâ victoriâ.

Margareta Auſtriaca Octavio Farneſio nubit.

Octavius Farneſius dux Camerini.

Parma & placentia Petro Aloyſio data.

Peruſini à pont. domiti.

Societas Jeſu à Paulo III. comprobata anno 1540.

Theatinorum ordo inſtitutus.

IV. pont. fuit) inſtitutus, ab eoque Theatini appellati. Similitudo habi- 87.
tus fecit, ut ſocietatis Jeſu homines vulgo Theatinorum nomine appella-
rentur. Subinde Cæſar, rebus Flan- 88.
driæ compoſitis, Algerianam expe-
ditionem alieniſſimo tempore ſuſcepit,
Naufragium Cæſaris ad Algerium. fruſtra reclamante pontifice. Itaque 89.
claſſis ventorum vi fluctibuſque diſje-
cta; Auguſtus, irrito incepto, do-
mum mutilatum exercitum deporta-
vit inglorius. Cladem Algerianam ma- 90.
jor Francici belli moles excepit. Rex 91.
Turcas in belli ſocietatem adſciſcit Rex Francus, Turcis in belli ſocietatem
aſſumtis, arma inferebat Hiſpaniæ.
Et Cæſar, Henrico Angliæ rege bel- 92.
li ſocio, Aquitaniam invaſit. Verum 93.
enimvero cruenta illa & Hiſpanorum
Cæraſulana clades Hiſpanorum. clade inſignis ad Cæraſulam pugna
pacem, toties à pontifice fruſtra ex-
petitam, inter Hiſpanum Francum-
que peperit. Et pacem Franciſci re- 94.
gis mors ſequuta.

Inter hæc Germania pene omnis 95.
Germania à catholica fide & ab imp. defi-cit. ſimul à Cæſare & ab orthodoxa reli-
gione defecerat Defectionis princi- 96.
pes Philippus Landgravius Haſſiæ, &
Fredericus Saxonum regulus erant.
Carolus, etſi viribus impar, conſilio 97.
ſuperior exſtitit. Germanorum, ve- 98.
lut

lut partâ victoriâ, triumphantium fe-
99. roces impetus cunctando fregit. In- Landgravius Haſſiæ & Saxoniæ dux à Cæſare victi captique.
de, nec opinantes aggreſſus, pari vir-
100. tute ac felicitate delevit. Hoſtium u-
terque dux captus, Saxo ſuffragii ju-
101. re ſpoliatus. Germania omnis pacata.
102. Ingens ſubinde motus in Italia exor-
103. tus eſt. Petrus Aloyſius, Parmæ dux, Petrus Aloyſius Parmæ dux à ſicariis necatur.
à ſicariis interfectus, & Placentia in-
ter tumultum à Cæſarianis occupata.
104. Qui nuncius Paullo pontifici ex mœ-
105. rore mortem attulit. Per idem tem-
pus Franciſcus Xaverius è ſocietate Je- Franciſcus Xaverius ultimi Orientis populos imbuit euangelio.
ſu, à Paullo legatus in Indiam, non
modo Indiæ ultimique Orientis oras,
& Molucas Mauricasque inſulas
Chriſtianis excoluit inſtitutis, ſed e-
tiam Japoniam, regionem ſatis am-
plam, in ultimo orbis terræ angulo
ſitam, euangelio imbuit primus.
106. Per eadem tempora Paullus Æmi- Paul. Æmilius.
lius, Paullus Jovius, Franciſcus Vi- Paul. Jovius.
ciardinus hiſtorici, Ambroſius No- Franciſcus Viciardinus.
vedius poëta floruerunt. Amb. Novedius.
107. Julius inde III. pont. Jubilæi cele- Julius III. pont. anno 1550.
britatem, à Paullo indictam, egit
108. anno ejus ſeculi L. Armeniæ majoris Patriarcha Armenius.
patriarcham, qui ad Paullum venerat,
de religionis capitibus bene ſentien-
109. tem, muneribus cultum remiſit. Exin

novus

Patriarcha Assyrius. novus Assyriæ patriarcha per legatum à pontifice petiit, ut patriarchatus sibi delati auctor fieret. Re satis ex- 110.
ploratâ voti compos factus. Legato 111.
creditum, affirmanti Nestorianorum ecclesias hæresi vacare; quod à Patriarcha quodam, qui trecentis abhinc annis à pontifice Rom. creatus eo redierat, conversi ad catholicam fidem
Julii pont. diploma de non alienandis pontificiæ ditionis oppidis. dicerentur. (a) Porro Julius pontifex 112.
diplomate cavit, ne pontificiæ ditionis oppida alienari fas sit, utque cardinales omnes comitiis pontificiis in eam rem jurent.

Inter hæc bellum inter Hispanos 113.
Gallosque renovatum. Belli caussa 114.
fuit Gallicum præsidium, ab Octavio Farnesio Parmam introductum. Rur- 115.
susque Hispanum præsidium Gallorum ope à Senensibus ejectum. Ita- 116.
que & ad Senas bellatum est. At ul- 117.
timum Henricus rex Petri Strozii Florentini exulis ductu Etruriam bello premebat. Igitur Cosmus Medices, 118.
junctis cum Cæsare viribus, Jo. Jacobum Medicem Meliani Marchionem Francis opponit. Hoc duce Stro- 119.
Senæ captæ, Cosmoque concessæ, anno 1555. zius prœlio victus. Senæ tandem in 120.
de-

(a) *Al. edd. omnes sequentia usque ad finem hujus §. rejecinnt in Cap. VIII, §. 7, hujus Libri.*

deditionem redactæ, Coſmoque conceſſæ: ita Senenſes, libertate amiſſa, jugum accepere anno ejus ſeculi LV.

121. Biennio ante, Eduardo VI. Angliæ rege mortuo, regnum ad Mariam, Henrici ex juſta uxore filiam, pervenerat. Itaque Reginaldus Polus card. pontificis legatus, reginâ adnitente, Angliam, hæreſibus expiatam, ad avitam religionem revocare cœpit, anno poſt ejus exilium ferme

122. XX. Et Maria regina, Philippo, Cæſaris filio, utriuſque Siciliæ regi, nuptiis juncta, ſpem in poſterum affirmabat, ſi aut diuturna vita reginæ, aut Eliſabethæ, Henrici ex Bolenia filiæ, brevis fuiſſet.

123. Marcellus inde II, veteri ſanctitate pontifex, à Deo oſtenſus magis eſt

124. Romæ, quam datus. Vix trium hebdomadarum pontificatum geſſit, quo tempore tot tamque illuſtria pontificiarum virtutum documenta dedit, ut in plurimos annos deſiderium reliquerit ſui.

125. Paullus IV. inde ſucceſſit, ordinis Theatinorum conditor, idemque orthodoxæ religionis vindex acerrimus.

126. Multa & præclara ejus inſtituta etiamnum vigent, ex quo numero illud

127.

Eduardus VI. rex Angliæ.

Maria regina Angliæ.

Reginaldus Polus cardin. Angliam erroribus expurgat.

Marcellus II. trium hebdomadarum pontificatum geſſit, anno 1555.

Paullus IV. pont. anno eod.

Digitized by Google

Judæi croceis pileis insignes.

lud est, ut Judæi certis septis inclusi habitent, croceis pileis insignes. Ce- 128.
terum Paullus pontifex, à Cæsare abalienatus, in Cæsarianos, sibi suspectos, impetum fecit. Itaque, M. 129.

M. Antonius Columna ditione spoliatus. Jo. Caraffa ex comite Montorii dux Paliani.

Antonio Columnâ fortunis eversо, Joannem Montorii comitem, fratris filium, Paliani ducem appellat. Mox 130.
accitis è Francia auxiliis, de Neapolitano bello agitare cœpit. Igitur dux 131.

Bellum Neapolitanum.

Albanus, multis Campaniæ oppidis ac Latio potitus, urbem obsidet. In- 132.
ter hæc pontifex Petri Strozii ductu amissa magnâ ex parte recepit; & Guisius dux valido exercitu Neapolitanum regnum frustra tentavit. Ceterum 133.

Clades Francorum ad S. Quintinum.

nuncius de clade Francorum ad S. Quintinum, ubi Francicæ nobilitatis flos ceciderat, paxque inter Cæsarem & Henricum regem facta, Neapolitano Romanoque bello finem imposuit. Pax convenit anno seculi LVII. 134.
qui annus Tiberinâ inundatione insignis fuit.

Carolus V. imp. imperium Ferdinando Cæsari tradit, ipse in monasterium se recipit.

Per eadem tempora Carolus V, re- 135.
rum humanarum pertæsus, imperium Ferdinando Cæsari fratri, Hispaniæ regnum Philippo filio per manus tradit, cum imperasset annos XXXVIII.
Ipse in monasterium S. Justi secessit, 136.

piæ

piæ tranquillæque vitæ avidus, egre-
137. gio ad poſteros exemplo. Imperator omnino virtute ac felicitate ſecundus nemini.

CAP. VII.

FERDINANDUS.

A Chriſto nato anno MDLVIII.

1. FERDINANDUS interea, Cæſar jam pridem à Germanis proceribus lectus, pro Auguſto ſe gerere cœpit. Ferd'nandus Cæſar, anno circiter 1558.
2. At Paullus pont. fratrum filiis, in quos indulgentior fuerat, ob effuſam eorum licentiam infenſus, in cœtu cardinalium eos publicis muneribus exuit, exegitque, nunquam in gratiam redi-
3. turos. Inter hæc Chriſtiana religio in India & Oriente magnis auctibus
4. creverat. Itaque Paullus, Luſitani Epiſcopatus in India & Oriente inſtituti.
regis rogatu, aliquot inibi ſedes epi-
5. ſcopales inſtituit. Ceterum per idem tempus Angliæ regnum Mariæ reginæ morte ad Eliſabetham, Boleniæ Eliſabetha regina Angliæ.
filiam, devolutum eſt, & Angli ad errores priſtinos revoluti. Anglia ad ſchiſma redit.
6. Eodem anno Henricus, Franciæ rex, pacem cum Philippo rege affi-
7. nitatemque junxit, filiâ enuptâ. Ceterum nuptialibus ludis in ludicro certamine letale vulnus accepit, quod

non magis regi, quam regno, exitio
Calvini secta. fuit. Calvinus, nequior Luthero ma- 8.
gistro discipulus, novam & sanguinariam condidit sectam; quæ, per urbes Franciæ serpens, contemtâ tenerâ regum ætate, florentissimum regnum bellis civilibus attrivit.

Pius IV. pont. anno 1560. Pius IV. pontifex Paullo successit. 9.
Is Ferdinando Cæsari Augustales ti- 10.
tulos dedit. In Paulli IV. cognatos 11.
Card. Carafa strangulatus. graviter animadvertit. Carolo Carafæ 12.
cardinali fracto gutture spiritus intercl usus. Dux Paliani, Alifanus comes, 13.
Dux Paliani capite multatus. aliique capite multati: memorabile documentum, nimiam licentiam impunitam non esse. Ceterum Pii pon- 14.
Gerbensis clades Hispanorum. tificatum Gerbensis clades funestavit. Classis instructissima Philippi regis 15.
Tripolim, Africæ urbem Siculis infestam, bello petebat; quæ ad Gerbem insulam dum sedet, per ducum socordiam à Turcica classe opprimitur, haud minore damno, quam dedecore
Concilium Tridentinum. nominis Christiani. Porro Pius Tri- 16.
dentinum concilium, à Paullo III. inchoatum, integratum à Julio, ab se renovatum absolvit, ingenti rei Christianæ bono. Eodem in concilio 17.
Assyriæ patriarcha, orthodoxam professus religionem, ad pontificis auctoritatem rediit.

Per

18. Per idem tempus in Francia ab infelici regis Henrici caſu Chriſtiana res
19. ruere cœpit. Nam, cum Franciſci II. ac deinde Caroli IX. regum pueritia contemtui eſſet, Calviniani ingentes
20. excivere motus. Etenim, principe Condenſi & Admiralio Franciæ ducibus, multas urbes, regi ademtas, ſuâ peſte oppleverant, atrociſſima ſupplicia catholicis inferentes, ſacraque o-
21. mnia populantes. Itaque cardinalis Eſtenſis, legatus à pontifice in Franciam deſtinatus, malum ſerpens paul-
22. liſper repreſſit. Inde ad mores ex concilii Tridentini præceptis formandos Pii cura converſa. Militia equi-
23. tum S. Lazari reſtituta. Novus equi-
24. tum ordo, S. Stephano ſacer, Coſmo Florentino duce auctore, inchoatus.
25. Pii equites honorarii inſtituti, Ferdinando imp. qui annos regnavit circiter VII.

Cardinalis Eſtenſis legatus in Francia.

Ordo equitum S. Lazari reſtitutus.

Ordo equitum S. Stephani inchoatus.

Pii equites honorarii inſtituti.

CAP. VIII.

MAXIMILIANUS II.

A Chriſto nato anno MDLXV.

1. MAXIMILIANUS II. ſubinde, Ferdinando patre jam rerum humanarum feſſo, Cæſar creatus eſt: & pontifex ejus deinde imperium ratum

Maximilianus II. Cæſar, anno 1565.

habuit. Porro in Francia Calviniani à catholicis Caroli Guiſii ductu cæſi: ſed haud ita multo poſt Guiſius à ſicario interfectus, Theodori Bezæ Genevenſis hæreſiarchæ, ut creditum eſt, inſtinctu. Guiſii mortem illaudata pax ſecuta, quâ cuique, quâ libitum eſſet religione, vivendi poteſtas permiſſa. Exin Melita inſula, ingentibus copiis à Turcis obſeſſa, in ultimum diſcrimen venerat, cum, Garzia Tolerano auxilium ferente, Turcæ fugati, obſidio poſt menſem ſoluta, anni ejus ſeculi LXV. quo eodem anno Pius IV. deceſſit.

2.

Carolus Guiſius à ſicario interfectus.

Theodorus Beza Genevenſis hæreſiarcha.

3.

Melita à Turcis oppugnata.

4.

Pius exinde V. ſubrogatus, pius utique pont. & religionis inprimis acerrimus vindex. (a) Cum Auguſtanis comitiis de religione agendum foret, Maximiliano Auguſto denuntiavit, ſi id paſſus eſſet, ſe illi imperium abrogaturum. Eliſabethæ Anglorum reginæ, catholicis infeſtæ, anathematis notam inuſſit, regnique jus ademit. Ad hæc perfecit, ut Carolus IX, rex Franciæ, decretum Aurelianenſe de liber-

5.

Pius V. pont. anno 1566.

6.

7.

Eliſabetha regina Angliæ regni titulo ſpoliata.

8.

(a) *Al. edd. huc tranſtulerunt ea, quæ in hac ed. habentur Cap. VI. §. 112. eaque ita exhibent:* acerrimus vindex diplomate cavit, ne pontificiæ ditionis oppida alienari fas ſit, utque cardinales omnes comitia pontificiis in eam rem jurent. Cum Auguſtanis, &c.

Digitized by Google

libertate religionis aboleret, ſocietatem Franci regis cum Turcarum Rege damnavit, eam Franciæ labem di-
9. ctitans. Chriſtianis Principibus adverſus Solimanum Hungariæ imminentem accenſis, Cæſarem pecuniâ
10. juvit. Sed cunctanter barbaris obviam
11. itum. (*a*) Itaque Julia, urbs Hungariæ
12. nobilis, ab hoſte capta eſt. Seghetum, & naturâ & manu munitiſſimum, expugnatum, ſolerter per triduum — Seghetum expugnatum.
13. Solimani morte celatâ. Eodem tempore Chios inſula Turcarum fraude occupata: Francia ab Hugonotis populata, rex ipſe & appetitus inſidiis, — Solimani mors. Chios à Turcis occupata.
14. & aperto bello oppugnatus. Itaque rex Francus, Pii V. auxiliis & pecuniis ſubnixus, ad Xantonicum collatis ſignis cum hoſte confligit; & pii
15. belli felix eventus fuit. Hugonoti — Victoria de Hugonotis.
cæſi, princeps Condenſis cum pro-
16. ceribus aliquot interfectus. Inde Gaſpar Colineus, Admiralius Franciæ, exercitu reparato impium bellum in-
17. tegravit, irato Deo. Henricus, regis frater, pontificiis copiis ac precibus fultus, nobiliſſimam retulit de nefario hoſte victoriam. Fama eſt, in-

(*a*) *Al edd.* Itaque Alba Julia, urbs Tranſilvaniæ nobilis, &c.

Cœleſtium equitum turmæ pro Franco rege pugnantes viſæ.

ter pugnam cœleſtium equitum turmas conſpectas, pro rege pugnantes, haud dubium Pii precibus à Deo impetratum auxilium.

Bellum Flandriæ, ducis Albani.

Dum Francia pacatur, Flandria 19.
concitari ab hæreticis eſt cœpta. Dux 20.
Albanus, ſupplicio de comite Egamonte ceteriſque conjuratis ſumto,
incurrerat odia multorum. Igitur 21.

Princeps Aurantius rebellat.

princeps Aurantius, Saxonicis auxiliis Anglicaniſque pecuniis inflatus, Flandriam infeſtam non magis armis, quam Calvinianâ peſte, habuit. Ze- 22.
landiâque & Hollandiâ furto occupatis, proxima quæque loca tentabat.
At Pius V, pecuniam regi catholico 23.
ad pium bellum ſubminiſtrans, eum admonuit, ut non niſi ſalvâ religione
pacem cum perduellibus faceret. In- 24.
terea Maximilianus Cæſar confeſſionem Auguſtanam, à Lutheri diſcipulis conflatam, proceribus & Auſtriæ

Pii auctoritas apud Cæſarem & reges.

nobilitati conceſſerat. Sed, Pii pon- 25.
tificis denunciatione perterritus, nefarium diploma revocavit. Ferunt, 26.
Cæſarem dixiſſe, viſum ſibi, loquente legato pontificis, Pium flagellum intentantem. Sigiſmundus quoque, 27.
Poloniæ rex, decretum de Calvinianis & Auguſtanæ ſectatoribus tolerandis

28. dis Pio auctore reſcidit. Porro Pius Coſmum Mediceum, Etruriæ ducem, ob ſingulare ſtudium religionis titulo aucto, magnum ducem appellavit, ſceptroque ac diademate inſignem fecit. *Coſmus magnus Etruriæ dux appellatur.*

29. Humiliatorum ordinem ob lapſos diſciplinæ mores & antiſtitum inſolentiam exſtinxit. *Humiliatorum ordo exſtinctus.*

30. Exin Cyprus inſula (*a*) Selimo Tur- *Cyprus à Turcis oppugnatur.*

31. carum rege oppugnari cœpta. Belli itaque ſocietate inter pontificem Hiſpanum regem & Venetos initâ, ingens claſſis auxilio obſeſſis mittitur. *Bellum Turcicum Pii V.*

32. Ceterum, certamine dignationis inter duces orto, dum ad Cretam ſedetur, Cyprus expugnatur à Turcis anno ejus ſeculi LXX, ut Turca ſemper *Cyprus à Turcis capta anno 1570.*

33. noſtris diſcordiis creſceret. Inſecuto anno felicius Joannis Auſtriaci (is Caroli V. pellice ortus erat) ductu geſta

34. res eſt. Pugnatum eſt navali prœlio ad Naupactum, Corinthiaci ſinus oppidum, Pio certam à Deo pollicente victoriam; & manifeſtum, initâ pu- *Navalis victoria de Turcis.*

35. gnâ, cœleſte auxilium fuit. Ventus, qui adverſus noſtris erat, in hoſtem verſus; hoſtilis claſſis victa captaque eſt memorabili ad poſteros victoriâ.

36. Captæ triremes ferme CC. Ad XXX.

(*a*) *Pariſienſ. ed. hab.* Solimano.

Turcarum millia exſtincta, ſex mil- 37.
lia capta Chriſtianorum captivorum 38.
XV. millia ſervitio exemta. Hoc ul- 39.
timum Pii V. mortalium operum fuit.

Sigiſmundi Poloniæ regis mors. Eodem anno Sigiſmundus, rex Polo- 40.
niæ, diem obiit, ultimus è familia Jagellonia, quæ regnaverat jam annos (a) amplius CC.

Non facile alia ætas plures homi- 41.
Adrian. Turnebus. Pet. Victorius. Pet. Perpinianus. Pau. Manutius. Mar. Conradus. Carolus Sigonius. Hannibal. Carus. Pet. Angelus Bargæus. nes literatos effudit, (b) Joan. Turnebum, P. Victorium, Petrum Perpinianum, Paullum Manutium, Marium Conradum, M. Antonium Muretum, Carolum Sigonium, Hannibalem Carum, (c) Joannem Bargæum.

Gregorius XIII. deinde pontifex 42.
ſummis patrum ſtudiis lectus. Cujus 43.
pontificatus initia lætiora lætus de Pariſienſi Hugonotorum cæde nuncius
Gregorius XIII. pont. anno 1572. fecit. Per occaſionem nuptiarum re- 44.
Pariſinæ hæreticorum cædes. gis Navarri Calviniani proceres juſſu Franci regis oppreſſi, initio cædis facto à Gaſpare Colineo Admiralio, qui, vulneribus confoſſus, de feneſtra deturbatur in viam. Secuta inde Hu- 45.
Hugonotorum cædes. gonotorum cujuſque generis ſtrages. Ad LX. millia Pariſiis cæſa traduntur. 46.

(a) *Al. ed. omnes* prope CC.
(b) *Omnes al. edd. rectius* Adrianum Turnebum.
(c) *Al. edd.* Petrum Angelum Bargæum.

47. tur. Mongomerius tamen, Henrici regis interfector, ex media cæde elapſus, Rupellam arcem maritimam
48. occupavit. Subinde, urgente pontifice, Turcicum bellum communibus
49. viribus renovatum. Ceterum Occhialinus, dux Turcicæ claſſis, in Me-
50. thonis portum ſe recepit. Ibi Fabianis artibus cunctando noſtrorum conatus eluſit, victricis claſſis impetum
51. retardare contentus. Itaque Veneti belli tædio pacem cum Turca fecere.
52. Eodem ferme tempore Henricus, Franci regis frater, Poloniæ rex lectus; ſed paullo poſt Caroli fratris morte ad Franciæ regnum revocatus.
53. Tunetum inde ab Joanne Auſtriaco haud magno certamine ſubactum Mahometem, Muleaſſe genitum, regem
54. recepit. Sed nondum vertente anno Tunetum à Sina prætore Turcarum
55. receptum. Inſuper Guleta arx, rebus omnibus munitiſſima, capta de-
56. letaque. Interim Poloni diviſis ſuffragiis duos Poloniæ reges creant, Maximilianum Cæſarem, & Stephanum Bathorium, Transſilvaniæ du-
57. cem. Ceterum, cunctante Cæſare, Transſilvanus regnum armis occupat ipſo anno hujus ſec. LXXV.

Mongomerius Henrici regis interfector.

Turcicum bellum renovatur.

Venetipacem cum Turca faciunt.

Henricus rex Poloniæ ad fraternum regnum Franciæ revocatur.

Tunetum à Jo. Auſtriaco captum, ſed brevi amiſſum.

Guleta arx à Turcis capta.

Stephanus Bathorius rex Poloniæ.

Annus MDLXXV.

Jubilæi celebritate insignis.

qui, Jubilæi celebritate insignis, Gregorii liberalitate insignior fuit. Subinde Maximilianus Cæsar anno principatus sui X. decessit ambiguâ famâ. 58.

CAP. IX.

RODULPHUS II.

A Christo nato anno MDLXXV.

Rodulphus II. Cæsar, anno 1575.

RODULPHUS inde Cæsar, Maximiliani filius, imperare cœpit, quo ferme tempore cuncti pene Flandriæ populi, Hispanorum militum licentiâ irritati, de Hispanis pellendis conspirare cœperunt. 1. 2.

Flandricum bellum Jo. Austriaci.

Destinatus igitur eo ab rege Joannes Austriacus cum summa potestate. Is, ut per æqua & iniqua Flandros ad regis imperium avitamque religionem revocaret, omnia Hispanorum peregrinorumque militum præsidia dimisit. At illi, soluti metu peregrini militis, Joannem Austrium ipsum insidiis captant eâ mente, ut catholici regis omnino excutiant jugum. Adeo præceps est licentia demto metu. Ad hæc, Matthiâ Archiduce Austriæ evocato, ejus nomine ad suam libidinem abutuntur. Itaque Joannes Austrius, copiis, quas dimiserat, revocatis, qua Alexandri Farnesii ductu, qua suis auspiciis, ingentes Flandris intulit clades. Lovanium 3. 4. 5. 6. 7. 8.

nium bonaque Flandriæ pars recepta. Bona Flandriæ pars recepta.
9. Sed Alanſonii ducis (Franci regis is frater erat) in Flandriam adventus, &
intempeſtiva Joannis Auſtrii mors vi-
10. ctoriæ curſum inhibuere. Eodem anno Sebaſtianus, rex Luſitaniæ, ingentes copias traduxit in Africam, Seriphum Marrochi regem, ab Emonucho patruo Feſii rege exutum regno, in priſtinum regnum reſtituturus. Vix aliud bellum funeſtius du-
11. cibus fuit. Tres reges pariter uno Sebaſtiani Luſitani regis interitus anno 1575.
12. ferme prœlio ceciderunt. Ceterum Alexander Farneſius, Flandriæ præpoſitus, brevi lucem rebus attulit. Bellum Flandricum Alexandri Farneſii.
13. Trajectum, urbem nobiliſſimam, expugnatione ac vi in regis ditionem redegit. Mox, ſecundo victoriæ curſu
14. magnam Flandriæ partem emenſus, Antverpiam, memorabili obſidione ac malis domitam, recepit. Hæc inter
15. Henrico Luſitaniæ rege, demortui Sebaſtiani (*a*) patruo, humanis rebus exemto, Philippus Hiſpaniæ rex, Antonio pſeudorege debellato, Luſitaniam occupavit anno hujus ſeculi Luſitania ad Hiſpanos redit anno 1580.
16. LXXX. Ita Luſitania Hiſpaniæ regno adjecta, D. circiter anno, quam
17. inde abrupta fuerat. Luſitaniam Africæ

(*a*) *Al. add.* patruo magno,

fricæ, Indiæ, ac Braſiliæ præfecturæ velut appendices ſecutæ. Inde etiam Tertiatiæ inſulæ, cæſis Gallicis auxiliis (hæ quippe ſolæ Antonio parebant) receptæ. Inter hujus belli initia lues, ex cœli intemperie in Luſitania primum orta, totam deinceps peragravit Europam. Caput præcipue urgebat, inde arietis nomen morbo factum. Inter hæc Stephanus Poloniæ rex (*a*) Poloſcam, nobiliſſimam Lituaniæ urbem, compluraque alia oppida de Moſco recepit, partim ſuis auſpiciis, partim Joannis Zamoſcii, magni Cancellarii ductu; quocirca Joannes Baſilius, Moſcoviæ dux, cum eodem tempore etiam premeretur à Tartaris, legatum ad Gregorium pontificem deſtinat, omnia pollicens, ſi per eum pacem à rege Polono impetraret. Miſſus eo à pontifice Antonius Poſſevinus è ſocietate Jeſu, qui denique, pace conciliatâ, Moſco auctor eſſe cœpit, ut, depoſitis Græcorum erroribus, rediret ad Rom. pontificis auctoritatem. At ille, qui obſervantiæ ſimulatione ad pacem uſus erat, pace partâ obſervantiam pontificis abjecit. Ceterum haud impune tulit. Ex ſuperio-

19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

Lues infeſta capiti.

Stephanus Poloniæ rex.

Jo. Baſilius Moſcoviæ dux.

Antonius Poſſevinus è ſocietate Jeſu in Moſcoviam à Gregorio pont. miſſus.

(*a*) *Al. edd.* Polociam nobilem Lituaniæ urbem, &c.

riorum cladium mœrore homo iræ impotens furere ac ſævire in ſuos cœpit, quoad ingraveſcente morbo interiit.

27. Per eadem tempora Gregorius pontifex Henricum regem Navarræ, catholicis infeſtum, anathemate notatum, regni jure privavit. Anni Juliani rationem felicius, quam ille Pompiliani, correxit, novo kalendario edito, quo Paſcha ex decreto Nicæni concilii ageretur. Subinde ex Japonia (quæ regio eſt in ultimo Oriente) tres regii juvenes, à Chriſtianis regibus dynaſtisque miſſi, ad Romanum pontificem venerandum, Romam aliquando pervenerunt, anno hujus ſeculi LXXXV. Mors deinde ſubſecuta pontificis tam opportuna, ut ſive ad illorum adventum divinitus reſervatum Gregorium, ſive nimiâ lætitiâ ex illorum adventu exſtinctum crederes. Pontifex fuit, ſi quisquam alius, egregius, & paternâ in omnes nationes charitate nobilis. Argumento ſunt collegia tot gentium juventuti bonis artibus ac moribus inſtruendæ inſtituta.

Henricus Navarræ rex.

Annus Gregorianus.

Novum kalendarium.

Legati Japonii ad Gregorium pont.

33. Sublectus exinde Xyſtus V. is urbem mirifice ornavit, Vaticano apoſtoli Petri templo tholum impoſuit, opus hoc mirabilius, quod artem ſuperare

Xyſtus V. pont. anno 1585.

perare credebatur. Ad ſexagies centena aureorum millia in theſauris reliquit. 34.

Inter hæc conſpiratio Francorum procerum, olim Gregorio XIII. pont. pro religione facta, quam ipſi ſacrum fœdus vocabant, ingentes turbas concivit in Francia. 35.

Res eo demum erupit, ut Henricus rex Francus Guiſium ducem, conſpirationis principem, per inſidias interficeret. 36.

Dux Guiſius per inſidias occiſus.

Protinus cardinalis Guiſius, ejus frater, juſſu regis necatur. 37. 38.

Cardinalis Guiſius regis Franci juſſu necatus.

Cardinalis Borbonius, archiepiſcopus Lugdunenſis, dux Nemorenſis, aliique ejus factionis proceres in cuſtodiam dantur. 39.

Card. Borbonius in cuſtodiam traditus.

Quo nuncio conſternati Pariſienſes ab rege deficiunt. 40.

Horum auctoritatem omnis pene Francia ſecuta. (a) 41.

Humenæ dux prorex conſtitutus. 42.

Catharinam regis matrem, Guiſianæ cædis nuncio perculſam, exclamaſſe ferunt, Henricum eadem operâ & Guiſiis vitam & ſibi regnum ademiſſe.

Vates fuit. 43.

Rex, ſpretâ Xyſti pontificis denunciatione, Romam ad cauſſam dicendam de cardinalis Guiſii cæde eum vocantis, ſocietatem iniit cum rege Navarræ, cujus viribus auctus 44.

Henricus rex Franciæ ſocietatem init cum rege Navarræ.

Pa-

(a) *Ita etiam Monaſt. ſed Par. & Col. add.* Manîæ dux &c.

Pariſios circumſedere parabat, cum, à cœnobita Dominicano percuſſus, regno vitâque exuitur, anno hujus ſeculi LXXXIX. Moriens regi Navarræ Franciæ regnum per manus tradit. Henricus à cœnobita Dominicano occiditur, anno 1589.

Ab' eo deinde Lutetia acriter obſeſſa. Lutetiæ obſidio.

Ventum erat ad ultimum inopiæ periculique, cum Farneſius dux Parmenſis opportuno adventu obſidionem ſolvit, anno XC. Qui idem annus Xyſti V. pontificis exceſſu inſignis fuit. Lutetia duce Parmenſi obſidione exemta, anno 1590.

Secutus Urbanus VII. non magis brevitate pontificatus, quam cunctorum deſiderio memorandus, XI. die, nondum delibato pontificatu, ereptus maximas mortalium ſpes ingenti omnium luctu fefellit. Urbanus VII. Pont.

Subrogatus Urbano Gregorius XIV. vir bonus ac pius, ſed ferme valetudinarius. Itaque, non ſufficientibus viribus ad pontificia munera obeunda, per cardinalem Sfondratum, fratris filium, pontificatum prope annuum geſſit. Gregorius XIV. pont.

Quem duo maxima mala, fames, ac lues maxime inſignem fecere. Satis conſtat, in Italia tertiam mortalium partem, qua fame, qua lue, interiiſſe. Fames, ac lues.

Eadem tempeſtate (*a*) Navarrus, Anglicis

(*a*) *Al. add.* Navarrus, Diguera duce, Gratianopolim, aliaque ſenſim Franciæ oppida haud ignobilia Gallicæ nobilitatis acceſſu in deditionem redegit.

glicis ſubnixus auxiliis, Gratianopolim aliaque Franciæ oppida haud ignobilia in deditionem redegit. Itaque 55.
comes Sfondratus, cardinalis frater, miſſu pontificis opem fœderatis proceribus adverſus Navarrum tulit validâ Helvetiorum & Italorum manu.
Sed intempeſtiva pontificis mors eum, 56.
nullâ re memorabili geſtâ, Romam revocavit.

Innocentius IX. pontif. Innocentius IX. deinde creatus pon- 57.
tifex trimeſtris, ſed egregium pontificatus ſui ſpecimen dedit, benignitate ac facilitate omnibus charus, quo etiam ejus mors bonis acerbior viſa.

Clemens VIII. pont. Sublectus inde Clemens VIII, an- 58.
tiquâ pietate inſignis. Per idem tem- 59.
pus nova belli tempeſtas à Turcis in
Croatiam incubuit. Vitiſcum oppi- 60.
dum, regionis caput, aliaque oppida
ignobiliora vi expugnata. Jamque Si- 61.
ſacum ſummâ vi oppugnabatur, cum
prætor Croatiæ cum appendicibus
Hungarorum in barbaros impetum dedit. Qui, in fugam averſi, in trans- 62.
itu pontis, dum ferrum fugiunt, amne
perierunt. Haud humana res viſa. 63.

Turcarum ſtades. LX. Turcarum millia fuſa fugataque 64.
à non magnâ Hungarorum manu. Hac 65.
victoriâ Hungari erecti paſſim arma

ce-

ceperunt, & Maximiliani archiducis ductu Novigradum compluraque alia
66. oppida recuperarunt. Fuit ille annus tot Turcarum cladibus inſignis, ut ſpes foret, omnem Hungariam brevi
67. receptum iri. Ceterum inſecutus an-
68. nus ſpem in ſolicitudinem vertit. Sina, Amurathis Turcarum regis prætor, cum ingenti Turcarum ac Tartarorum exercitu Hungariam ingreſſus, Strigoniam obſidione ſolvit, & Javarinum, Auſtriæ propugnaculum,
69. obſedit. Quod, non magis armis, quam auro, oppugnatum proditione cepit, ingenti, non ſolum Germaniæ, ſed etiam Italiæ, terrore illato.
70. Et per idem tempus, Alexandro Farneſio Parmenſi duce exſtincto, (a) Friſia in Flandria à Mauritio, Aurantii principis filio, ſubacta: aliæ quoque urbes catholico regi ademtæ.

Alexandri Farneſii Parmenſis ducis interitus.

71. Et in Francia comitia de novo rege
72. creando haud feliciter habita. Dum rex catholicus ad filiam, quam daturus erat in matrimonium novo regi, regnum Franciæ contra legem Salicam trahit, re infecta diſceſſum eſt, pro-
73. cerum plerisque alienatis. Et Navar-

Comitia in Francia de novo rege creando.

(a) *Edd. Par. & Col.* Friſia in Belgiis. *Monaſt.* in Belgio. *Auctor videtur Flandriam pro omni Belgio accepiſſe, more cadentis ſeculi.*

rus, ſe catholicum profeſſus, adeo permovit Francicam nobilitatem, ut rex Franciæ ſalutaretur. Ex eo Lugdunum aliæque præcipuæ regni civitates in novi regis fidem venere. Et Henricus, Pariſiis proditione captis, à Pariſienſibus rex conſalutatus, ad maximum urbis templum iit, catholici edens regis indicia. Itaque, pontifice per legatum ſuum exorato, abolita anathematis nota, in integrum reſtituitur, rex Franciæ à pontifice appellatur.

Navarrus rex Franciæ ſalutatur. 74. 75. 76.

Henricus rex Franciæ à pont. appellatur.

Hæc inter Carolus Mansfeldius Rodulphi Cæſaris auſpiciis in Hungaria bellum intulit Turcis, &, obſeſſa Strigoniâ, maximas barbarorum copias ingenti clade proſtravit. Ceterum hoſtium victor morbo exſtinctus victoriæ fructum aliis reliquit. Strigonia & Vicegradum à Joanne Franciſco Aldobrandino, pontificarum legionum duce, pari virtute ac felicitate de Turcis recepta. Et hujus victoriæ gloria magna ex parte ad Sigismundum Tranſilvaniæ principem redundavit, cujus virtute Turcæ ab Hungaria ſunt averſi obtritique. Itaque Vallachiam, & Moldaviam, maxime frugiferas provincias, Turcis ademit,

77. 78. 79. 80. 81.

Bellum Turcicum Caroli Mansfeldii.

Strigonia, & Vicegradum à Jo. Franciſco Aldobrandino recepta.

Sigismundi Transſilvaniæ Principis de Turcis victoriæ.

mit, & victoriis nitens Sinam ipſum, nobiliſſimum Turcarum ducem, maximis inſtructum copiis, ſolo nomine territum, in fugam avertit cum ingen-
82. ti dedecore ac ſtrage. Ad hæc Lippam & Litorgium, oppida ſatis mu-
83. nita, de Turca recepit. Subinde Agria, ſedes epiſcopalis, naturâ manuque munitiſſima, à Mahomete Turcarum imperatore, non tam vi, quam proditione, capta eſt.

Agria à Mahometo Turcarum imp. capta.

84. Per idem fere tempus perpetuæ quadragenarum horarum ſupplicationis, quam Romæ in ſingulis deinceps templis Clemens VIII. ab initio inſtitue-
85. rat, fructus apparuit. Javarinum à comite Schwartzenbergio, egregio Rodulphi Cæſaris duce, parva manu receptum eſt, tanta omnium admiratione, ut diu prædicata magis, quam
86. credita, res eſſet. Eodemque victoriæ curſu complura Hungariæ oppida in ditionem Cæſaris redacta, &, quod caput eſt, pax inter Hiſpaniæ & Franciæ reges facta, auctore pontifice.

Quadragenarum horarum ſupplicationis fructus.

Javarinum complura-que Hungariæ oppida in ditionem Cæſaris redacta.

Inter Hiſpaniæ & Franciæ reges conſtituta pax.

Hæc vero auctorem ſcribentem mors oppreſſit.

CONTINUATIO
EPITOMES HISTORIÆ
HORATII
TURSELLINI,
E SOCIETATE JESU.

Sumpta ex Auctario ad Annales Baronii, quod ſcripſit Henricus Spondanus, ab anno 1598. uſque ad annum currentem 1642.

CLEMENS.

A Chriſto nato anno MDXCVIII.

CLEMENS pontifex Ferrariæ ducatum, eccleſiæ Romanæ feudum (mortuo jam anno ſuperiori duce Alfonſo Eſtenſi absque liberis) cenſurarum vi, & armorum minis adjungit: eaque de cauſa ipſe poſt illius urbis deditionem eo proficiſcitur.

Philippus rex catholicus Iſabellam filiam primogenitam Alberto cardinali (obtenta à ſede apoſtolica ſanguinis & ordinis diſpenſatione) conjugem ſpondet, cum

cum dote provinciarum Belgii. Inde pacem conficit cum Henrico rege Chriſtianiſſimo, redditis utrimque, quæ occupata fuerant, annitente præcipue Clemente pontifice, per ſuum in Galliis legatum Alexandrum cardinalem Florentinum, poſtea papam Leonem XI. quæ dicta eſt Vervinenſis, quod ad illud oppidum concluſa fuerit menſe Majo. Ad quam etiam admiſſi ſunt prædicti Albertus & Iſabella: necnon Carolus Emmanuel dux Sabaudiæ certis conditionibus. Ac demum idem Philippus XIII. Sept. moritur in monaſterio Eſcuriali, ætatis anno 72. magnus plane princeps, & in paucis prudentia & pietate clariſſimus. Succeſſorem habuit, unicum è pluribus ſuperſtitem filium eo nomine III. qui hoc eodem anno uxorem duxit Margaritam, Caroli archiducis filiam, quæ ſequenti Martio in Hiſpaniam delata eſt, & Aprili tam ejus, quam Alberti nuptiæ Valentiæ confectæ, cum prius Ferrariæ hujus anni Novembris, præſentibus Margarita & Alberto; ab ipſomet Clemente pontifice nuptiarum ſacræ ceremoniæ magna pompa celebratæ fuiſſent.

Armorica univerſa, Mercurium ducem ante ſecuta, ad regis obſequium redit.

In Hungaria Javarinum (ſive Raba vocatum) munitiſſimum præſidium recuperatur menſe Martio, virtute Adolphi Schwartzenbergii, adminiculo inſtrumenti petardi: occiſis intra urbem quatuor horarum certamine 1600. Turcis.

Sigismundus Transſilvaniæ princeps, poſt multa præteritis annis præclariſſime in Turcas & ſectarios geſta, neſcio quo morbo veluti faſcinatus, mutato vitæ inſtituto menſe Aprili uxorem Chriſtiernam Caroli archiducis filiam relinquit: ditionem de conſenſu ordinum Rudolpho imperatori cedit, accepta Sileſia, cum annua penſione 53. millium aureorum: ſed paulo poſt pœnitentia ductus, Claudiopolim redit menſe Auguſto.

Cæſariani Budam obſidentes à Calendis Octobris uſque ad 11 Novembris, altera arce capta atque di-

ruta, ab alterius occupatione cœli inclementia repelluntur: Turcæ eodem tempore à Varadini expugnatione, virtute Chriſtianorum.

Sigismundus rex Poloniæ in Sueciam paternum regnum navigans, quod patruus Carolus, quem proregem ille reliquerat, omnia arbitratu ſuo ageret, nulla habita Sigismundi autoritatis ratione, vix effugit ejus inſidias: magno ſuo damno expertus, quam periculoſe hæreticis, quantumvis ſanguine proximis, concredatur regnorum adminiſtratio.

In Hibernia comes Tironius, ſubmiſſis aliquot ex Hiſpania auxiliaribus copiis, pugnat pro religione catholica contra proregem Anglum; initio quidem ſatis feliciter: ſed demum poſt biennium cum iis debellatum eſt à comite Eſſexiæ, quem regina Angliæ cum exercitu in Hiberniam miſit. Ipſeque Tironius poſtea Romam cum uxore ſe recepit; ubi omnia ad vitam neceſſaria liberaliter eis pontifex exhibuit, donec ibidem vitam cum morte commutarunt circa annum 1618.

Theodorus Magnus dux Moſcoviæ, & Ruſſorum imperator, moritur ſub initium Januarii: cui, quod ſobolem nullam reliquiſſet, ſuffectus eſt à Moſchis Boriſius Federowitzius Hodwinus, cujus ſororem Theodorus conjugem habuerat: cum mortuus crederetur Demetrius frater Theodori, quem Boriſius jam antea, ne ſibi aliquando impedimento eſſet ad regnum, quod ambiebat, adhuc puerulum necari juſſerat. At vero Demetrius neci ſublatus, (alio in ejus locum ſuppoſito) in Germaniam, indeque in Poloniam deductus, à rege honeſte educatus eſt, & in fide catholica diligenter inſtitutus: de quo rurſum poſtea.

Romæ circa natale Domini tanta fuit Tiberis inundatio, quanta nunquam antea fuiſſet; ingenti urbis afflictione & damno: cujus incredibilis eluvionis notata fuit variis urbis locis, ad fidem futuris ſæculis faciendam, monſtroſa altitudo.

Moriuntur è viris doctis Benedictus Arias Montanus Hiſpalenſis, Thomas Stapletonus Anglus, & Abra-

brahamus Ortelius Antverpianus; ſcriptis ſuis ubique notiſſimi.

ALBERTUS.

A Chriſto nato anno MDXCIX.

ALBERTUS & Iſabella principes Belgii ab Hiſpania veniunt in Belgium exeunte Auguſto; ducto etiam Philippo Naſſovio Aurantio principe, cui bona paterna reſtituta ſunt.

Carolus Sigismundi regis patruus univerſam fere Sueciam in poteſtatem ſuam redigit; & habitis regni comitiis, procurat Sigismundo regnum abrogari: electo tamen ſpecie tenus Ladiſlao ejus filio adhuc puerulo, ea conditione, ut mitteretur in Sueciam inſtituendus in Lutheranismo. Indeque Carolus Finnonios à Sigismundo ſtantes ſubigit.

Sigismundi Battorii in Transſilvaniam reditu ea provincia admodum turbata eſt, cum ipſe, reſciſſo contractu cum imperatore inito, Transſilvaniam patrueli ſuo Andreæ Battorio cardinali donavit, qui tamen à Michaële Walachiæ Wajwoda menſe Octobri profligatus periit in fuga, à ruſticis Walachis occiſus: & Transſilvania in fide imperatoris confirmata eſt.

Henricus Joyeuſius Franciæ Mareſcallus, qui olim ordinem Capucinorum profeſſus fuerat, & inde annuente pontifice gubernatorem Occitaniæ bellorum civilium tempore egerat, jam iterum ſæculo remittens nuntium, in priſtinum ordinem ſe recipit. In quo egregius factus concionator, tandem ſanctiſſime obiit: unica relicta ex matrimonio ante primum religionis ingreſſum filia, quæ primo duci Mompenſerio è regio ſanguine nupſit: eoque mortuo, duci Guiſio.

Celebratur menſe Junio in civitate *Diamper* Indiæ orientalis ab Alexio archiepiſcopo Goënſi ordinis S. Auguſtini, *concilium* de reformatione eccleſiæ S. Thomæ, quæ à Neſtorianis inficiebatur. Ubi Georgius eorundem Neſtorianorum archidiaconus, qui patriar-

chæ Babylonis adhærebat, & 153 presbyteri, atque deputati 671 fidem catholicam ſunt profeſſi: quos univerſus populus ſecutus eſt.

A Chriſto nato anno MDC.

INSIGNIS eſt hic annus Jubilæo, cujus occaſione infinita confluxit Romam omnis ſtatus & conditionis hominum multitudo: & Clemens pontifex nulla non charitatis, liberalitatis, & humilitatis opera peregrinis exhibuit: pecuniis eos ſublevando, accumbentibus miniſtrando, pedes lavando, confeſſiones audiendo, omnes conſolando, ſingulis benefaciendo, & cardinales aliosque prælatos ad hæc eadem præſtanda verbo & exemplo egregie invitando. Adeo ut non pauci ex iis hæreticis, qui Romam ſpectatum advenerant, his viſis ſeſe eccleſiæ catholicæ fidei addixerint.

In Gallia menſe Majo apud Fontenobleum celebris illa habita eſt inter Jacobum Perronium, tunc epiſcopum Ebroïcenſem, poſtea cardinalem & archiepiſcopum Senonenſem: & Philippum Mornæum Calviniſtam, concertatio de ejusdem Mornæi falſis aſſertionibus inſertis libro de euchariſtia, in ampliſſimo principum & ſummorum virorum conſeſſu: conſtitutis ex utraque parte judicibus cognitoribus, præſenteque ipſo rege, & actionem ſumma prudentia moderante: qua Mornæus omnium ſententia falſarius & temerator pronuntiatus eſt. Unde pudore ſuffuſus, fugam noctu conceptam ſummo mane celerans, regem aliosque eluſit, qui novam, quam promiſerat, pugnam ſpectare geſticebant.

Idem rex Chriſtianiſſimus menſe Auguſto duci Sabaudiæ, quod Marchionatum Saluſſianum reddere procraſtinaret, bellum indicit; moxque totam Sabaudiam occupat. Miſſo, vero à Clemente PP. Petro cardinale Aldobrandino fratris ſui filio, pax componitur ineunte anno ſequenti, qua Marchionatum dux retinens, regi Breſſiam concedit.

Cum

Cum vero jam anno ſuperiore Clemens matrimonium, quod inter regem & Margaritam Valeſiam ſub Carolo IX. contractum fuerat, de partium conſenſu nullum eſſe declaraſſet, tum propter conſanguinitatem, de qua nulla ſufficiens extitiſſet diſpenſatio, tum propter alias allatas atque probatas cauſas: Rex hoc anno uxorem accipit *Mariam Mediceam* Franciſci olim Magni Etruriæ ducis filiam: quæ menſe Novembri Maſſiliam appellens, regio comitatu Lugdunum ad regem deducitur: ubi exeunte anno nuptiæ conficiuntur, ſolemnia celebrante legato Aldobrandino.

Jacobum regem Scotiæ comites Gaurienſes inſidioſe in arcem ſuam ſpecie theſauri indicandi deductum, & ad interiora conclavia ſolum & inermem allectum, armis interficere moliuntur; ſed rex haud tanto periculo deſpondens animum, & voce & manu vim avertens, accurrentibus ad tumultum aliquibus è ſuis, mortem effugit, quæ proditoribus illata eſt.

In Belgio, dum pars militum Hiſpanorum ſeceſſionem ob non ſoluta ſtipendia faciunt, Mauritius nonnulla loca munita archiduci eripit: & dum Neoportum in Flandria obſidet, invaſus ab archiduce, poſt cladem aliquam acceptam, ſuos recolligens archiducis exercitum 2 Julii profligat, cæſis multis hoſtium millibus; ſed iterum novis exſurgentibus in eum copiis, ſuos in Hollandiam & Brabantiam reducit.

Turcæ Caniſſium, duce Ibraim Baſſa, Sept. menſe obſidione cingunt: ac licet in auxilium veniente Philippo Emmanuele duce Mercurio è domo Lotharingica: (qui poſt exſtincta in Gallia bella civilia ad imperatorem profectus, exercitus ejus administrationem acceperat:) tamen, quod commeatu deſtitueretur, Caniſſium deditur; & nihilominus quod præpropere deditionem præfectus fecerit, capite truncatus eſt, præciſa manu.

Sigismundus Battorius Tranſilvaniam iterum recuperare ſtudens, profligatur à Michaële Walacho. Ac paulo poſt idem Michaël, quod eam provinciam ſibi ac filio firmare cuperet, ac propterea clandeſtina cum

Turcis & Tartaris consilia iniret: revocatur ab imperatore, & in ejus locum mittitur Georgius Basta, qui Transsilvaniam in fide Imperatoris retinuit. Quæ hoc & sequenti anno peracta fuerunt. Demumque Sigismundus interventione Clementis pontificis receptus in gratiam ab imperatore, Pragam se recipiens, ibi tandem mortuus est apoplexia, an. 1613.

A Christo nato anno MDCI.

ROMÆ 29. Aprilis S. *Raimundus Pennafortius* Aragonensis è Dominicano ordine, solemni ritu à Clemente PP. refertur in SS. numerum.

Ostendam urbem Flandriæ maritimam, ob ordinibus Batavicis detentam, Albertus archidux obsidet ineunte Julio: nec nisi post triennium magnis laboribus atque etiam detrimentis, capit, quod obsessis commeatus, & auxilia tuto mitterentur continuo. Canissium item in finibus Styriæ & Hungariæ Ferdinandus archidux obsidet mense Augusto, auxiliis adjutus summi pontificis & principum Italorum: sed post multas molestias, ac mortem plurimorum, re infecta recedit, impedimentis & tormentis relictis. At vero dux Mercurius Albam regalem in Hungaria occupat mense Sept. & mox advenientem numerosum Turcarum exercitum ad eam recuperandam, semel atque iterum parva militum manu profligat.

Carolus dux Sudermaniæ patruus Sigismundi regis Poloniæ & Sueciæ, quem jam vidimus ab eo defecisse, à statibus regni Suecici, perfidus, à perfidis, & hæreticus ab hæreticis, in regem eligitur. In Livoniam quoque movet, sed nullo operæ pretio: quin potius Poloni cum magnis cladibus afficiunt, Wolmarum urbem occupant, Carolique filium notum capiunt.

Legati regis Persarum, qui anno superiori imperatorem in Germania convenerant, Romam nunc mense Aprili adveniunt, in Hispaniam post ea transituri: ut principes Christianos ad bellum in Turcas accenderent, sui regis omnes spondentes operam.

Na-

Naſcitur in Hiſpania regis primogenita *Anna Maria Mauritia* 22. Sep. Et in Gallia Delphinus *Ludovicus* 27. ejusdem menſis: cujus recens nati dexteræ Henricus pater gladii capulum inſeruit, precatus ut ad Dei gloriam firmata ætate uteretur: quod ea vel nondum firmata proſperrime hactenus conſpeximus in comprimendis internis rebellionibus, & externis motibus compeſcendis proceſſiſſe. Eum de ſacro fonte poſtea levavit Paulus V. ſummus pontifex miniſterio Franciſci cardinalis Jojeuſii, legati à latere ſpecialiter ad hoc conſtituti. Par autem iſtud infantium regiorum ſacro matrimonii vinculo feliciter unitum ſuo tempore viſuri ſumus.

In Anglia comes Eſſexius, quo duce in Hibernia cum Tironio comite & Hiſpanis feliciter debellatum fuerat anno ſuperiori, jam conjurationis reus factus Londini capite plectitur menſe Martio.

Inſignis quidam impoſtor Sebaſtianum Luſitaniæ regem (*vid. an.* 1578.) tanta arte ſe fingit, ut & quibusdam principibus impoſuerit, & Luſitanorum animos maximopere excitaverit: qui poſtmodum detectus, & ad triremes Neapoli applicatus periit demum in Hiſpania.

A Chriſto nato anno MDCII.

Dum Oſtendæ obſidio protrahitur ingenti partium contentione, Mauritius Graviam menſe Sep. deditione accipit.

Poſt diſceſſum ducis Mercurii ab Hungaria (qui dum in Galliam redit [illegible] habiturus, moritur Norimbergæ [illegible] Albam regalem, vi & arte interim dum [illegible] tractatur expugnatam, iterum recipiunt menſe Auguſto: magna accolarum & præſidiariorum ſtrage; amiſſis tamen & decem Turcarum millibus. Chriſtianus exercitus vicem repenſurus, Budam tentat: ſed Peſtum tantum oppoſitum oppidum capit, atque Adon propugnaculum.

In

In Gallia renovatur fœdus cum Helvetiis. Et Carolus Gontaldus, dux Bironius, Par & Mareſcallus Franciæ, cujus eximia rei militaris peritia ac fortitudine rex diutius feliciter uſus fuerat in hoſtes, jam detecta ipſius (hominis inquietiſſimi, & arrogantiſſimi) in regem & regnum conjuratione, capite plectitur ultimo Julii.

Rex quoque Henricus edictum promulgat in duella, quibus magnus nobilium numerus damnabili honoris prætextu ob res plerumque leviſſimas his temporibus in Gallia periit. Quæ rurſum ſævioribus edictis prohibenda fuit obſtinata conſuetudo anno 1609. ab eodem Henrico rege. Et quod nec his ceſſaretur, Ludovicus Juſtus ejus filius iterum iterumque in eam ſanciens, & lege in prævaricatores agens; tandem ita pernicioſum illum abuſum ſuſtulit, ut nec ferme nomen ejus amplius audiatur.

A Chriſto nato anno MDCIII.

MARIA Caroli V. imperatoris filia, Philippi II. regis Hiſpaniæ ſoror, Maximiliani II. imperatoris conjux, Rudolphi II. & Matthiæ imperatorum mater, ac multiplici alia ſobole feliciſſima, pietate vero & bonis moribus ditiſſima: annis grandæva, moritur in Hiſpania menſe Martio.

Eodemque ferme tempore Eliſabetha Angliæ regina, longe diverſa, ſicut vixerat vita, ita & morte moritur 4. Aprilis, ætatis an. 70. regiminis 45. cujus egregias dotes infaſta hæreſis & catholicorum atrox inſectatio fœdarunt. Succeſſit ei tam jure ſanguinis, (quippe Margaritæ proneptos, quæ Henrici VIII. regis ſoror major fuit) quam ex teſtamento Eliſabethæ, Jacobus ejus nominis Scotiæ VI. Angliæ I. rex, qui ſe regem majoris Britanniæ indigitavit, quod totam inſulam ditione complectatur: quæ vix unquam hactenus unicum dominum paſſa eſſet. Parentes habuit catholicos, matrem etiam martyrem, ut plane mirum videri poſſit, elegiſſe ipſum, poſtquam ſemel lac

lac catholicum ſuxiſſet ; & hæreſim ſectari, & catholicos inſectari. Confeſtim vero ut in Angliam è Scotia acceſſit, ſæva peſtis totam Angliam invaſit magna hominum mortalitate. Et in eum, ac univerſam ejus progeniem, detecta eſt conjuratio : cujus autores, viri illuſtres, partim ſupplicio affecti, partim perpetuis carceribus damnati fuere.

Ad finem vero anno vergente à Miniſtris Anglicanis celebratum eſt ejusdem regis auctoritate *Londini* conventiculum, quod in annum ſequentem protractum eſt : cujus editi ſunt 141. canones de doctrina, & diſciplina : eorumque omnium primo confirmatus regis primatus, etiam in rebus eccleſiaſticis, ut capitis eccleſiæ Anglicanæ. Aliorum non pauci Puritanis ejusdem Angliæ & Scotiæ, ac Calvinianis Galliæ adeo adverſantur, ut plane effrontes eſſe oporteat, qui unitatem doctrinæ iis eſſe comminiſcuntur.

In Gallia quoque *Vapinci* in Delphinatu, aliud celebratur menſe Octobri Miniſtrorum Calvinianorum conventiculum, præſide *Daniele Chamiero* miniſtro Montilienſi : quo inter alia egregii ſcilicet Theologi ſtatuerunt, baptismum infantium à proponentibus collatum, (ita vocant miniſterii candidatos, qui in procinctu ſunt adipiſcendæ manuum impoſitionis) nullius eſſe valoris, ac proinde iterandum eſſe ab ipſiſſimis miniſtris, ſecundum alterius anterioris ipſorum ſynodi Pictavienſis deciſionem. Quod vero iidem belluli homunculi, eadem Vapincenſi ſynagoga ſatanica, ſuæ confeſſioni novum articulum inſeruerunt, Romanum pontificem eſſe ipſiſſimum Antichriſtum, tam illi profecto Chriſtum norunt, quam Antichriſtum : & utroque deflendi magis quam irridendi. Ceterum quod & alio Rupellenſi conventiculo an. 1607. etiam illi ſaperdæ eandem crambem recoquerent : irritatus eorum effronti impudentia Henricus rex Chriſtianiſſimus, ſeveriſſime prohibuit, ne quid ejusmodi ſuis ſcriptis impuriſſimi homines garrire auderent. Prædictum vero Chamierum Vapincenſem præſidem, *Gualterius in chronologia* facit *Metapheriſtarum* novorum hære-

hæreticorum auctorem, aut certe acrem defensorem: quorum impios errores ipse recenset. Addam autem hic ego, fuisse quidem illum hominem eloquio satis facundum, nec literis indoctum: sed ambitiosissimum æque ac seditiosissimum, qui nunquam non turbas civit, ubicumque adesse contigit, bellum continuo ac cædes intonando: donec ann. 1621. in civitate Montalbano, dum quadam die post injuriosissimam in regem Ludovicum, qui eam ob rebellionem obsidione cingebat, invectivam concione publica habitam, iisdem furiis ad urbis muros & propugnacula deferretur, ut & milites ibi ad custodiam existentes in scelesta rebellione firmaret; in ipso muro, ictu subito ac fortuito tormenti ænei è castris emisso fœtidissimam animam, iras & flammas spirantem, prius exhalavit, quam se pinguissimi abdominis corpore læsum sensit.

In Hungaria Christianus exercitus duce Colnitio Turcas prælio profligat mense Sep. & Hatuanum recipit.

Transsilvaniam Moses quidam, natione Hungarus, sed Arianus, Turcicis copiis cum occupasset, & Georgio Basta, imperatoris nomine eas provincias regente, profligatus fuisset: iterum Transsilvanis proceribus ad defectionem sollicitatis exercitum reparans, rursum à Basta simul & Radulio Walachiæ regulo prostratus est, ac cum præcipua Transsilvaniæ nobilitate occisus. Sicuti & rebellibus dux electus Betlemus Gabor, hæreticus Calviniſta, paulo post à Belgioso, subpræfecto Transsilvaniæ à Basta constituto, profligatus est.

Scribianus Albi præfectus, cum Mahometem Turcarum imperatorem totum deliciis deditum cerneret; ex contemtu ipsius rebellat: unde indignati Janizari, in ministros imperatoris magnam Constantinopoli excitant seditionem, quæ non potuit sedari, nisi supplicio duorum Mahometis cubiculariorum, in quos rejecta est culpa male administratæ reipublicæ. Et Scribianus pacatus, præfectura Bosneæ donatur.

Ad

Ad finem vero anni, nempe 21 Decemb. ipſe Mahometes peſte moritur Conſtantinopoli; cum paulo ante uxorem aquis, filium majorem laqueo ſuffocaſſet, quod ex imprudenti conjugis quæſitione, annon ille filius in imperio ſucceſſor foret, ſibi ab iis inſidias parari ſuſpicaretur. Imperavit ab obitu patris annos 9. minus dieb. 27. Succeſſit autem minor filius *Achmetes* puer annorum 15.

In Belgio occumbit Fridericus Spinola Genuenſis, maris illius præfectus, dum Batavos Oſtenda prohibere conatur. Cujus audita nece, Ambroſius ejus frater in Belgium veniens, & Alberto archiduci ſuam operam ſpondens, Oſtendam arctius premit.

MAURITIUS.

A Chriſto nato anno MDCIV.

MAURITIUS in Belgio, dum obſidio Oſtendæ adhuc producitur, Caſſandam inſulam, Iſendicam, & Sluſam in Flandria occupat. Inde vero Oſtenda, poſt memorabilem & ardentiſſimam 39. menſium obſidionem, (qua in ipſa urbe ad 73. fere hominum millia periiſſe traduntur: & in caſtris Hiſpanorum totidem, aut plura; novis ſemper utrimque ſuccedentibus auxiliis: unico menſe quinquagies mille tormentorum ictus emiſit) ad dedi[illegible]em demum cogitur à Spinola 21. Sept.

Albertus archidux pacem conſtituit cum novo rege Angliæ. Cum quo pariter Philippus rex Hiſpaniæ per Conеſtabilem Caſtellæ fœdus [illegible], ut negotiationes utrobique inſtituerentur, & Anglis Hollandos non adjuvaret, conditionibus [illegible] quam Hiſpano honeſtioribus: ſed tanti [illegible] principes habere pacatos.

Peſtum in Hungaria [illegible] à Chriſtianis captum, ac deinde egregie [illegible] nunc à præſidiariis vano metu territis [illegible], in Turcarum redit poteſtatem: rex vero Perſarum Babylonem & Ægyptum invadit, Turcas fundit: & Taurim Perſarum

ſarum olim regiam cum finitimis urbibus recipit.

Carolo Sueco, jam antea contra Sigismundum legitimum regem regi electo, Sueci regnum plenarie, ejusque hæredibus maſculis confirmant.

E Gallia Canadam, quæ *Nova Francia* dici ſolet, colonia traducitur Montio duce.

Hamtoncuriæ in Anglia, ipſo rege præſente ac præſidente, habetur collatio inter miniſtros Anglicanos, qui nuper conventum ſuorum celebraverant Londini, & Puritanos: qua Puritanorum querelæ & oppoſitiones penitus rejectæ ſunt, iidemque reprobati atque damnati.

Initio Octobris apparuit nova ſtella in 17. gradu Sagittarii, quam multi in principio Venerem putarunt: ſed motu & loco accuratius notato, è cometarum genere eſſe deprehenderunt, etſi caudam non traheret. Paulatim vero minor facta eſt, donec diſparuit.

CLEMENS VIII.

A Chriſto nato anno MDCV.

CLEMENS VIII. pontifex, poſtquam 13. annis & 33. diebus eccleſiam ſanctiſſime gubernaſſet, ex hac vita deceſſit 3. Martii. Et cal. Aprilis electus eſt in ejus locum *Alexander* cardinalis titt. SS. Joannis & Pauli, Mediceus ſive Florentinus dictus, quod ex ea familia eſſet, ac civitatis archiepiſcopus: qui nomen aſſumſit LEONIS, ea nuncupatione Decimi, dict[illegible] *an.* 1513.) ille ipſe, qui legatum [illegible] Clemente pacem conciliarat inter [illegible] Hiſpan. qua hactenus gaudet [illegible].

Sed [illegible] ejusdem Aprilis ſufficitur 16. Maii *Camillus Burgheſius* Romanus, Senis oriundus, ex cardinale S. Chryſogoni, PAULUS V. nuncupatus, quem rerum agendarum magnus uſus, zelus honoris Dei & eccleſiaſticæ libertatis, ſingularis

morum

morum comitas, placida in omnes beneficentia, mores incorruptissimi, egregie commendabant: sub quo *& fides, & pax, & honor, pudorque priscus*, (quod in seculari quondam carmine canebat Lyricus) *& virtus apparuit beata pleno copia cornu.* qui & piis ecclesiarum, aliisque magnificentissimis ædificiis & ornamentis, nomen sibi immortale comparavit.

Idem Paulus confestim de gravi illa controversia, quæ sub Clemente agitata fuerat de gratiæ divinæ auxiliis & libero arbitrio, inter religiosos S. Dominici & Soc. JESU, sanxit, ut utrisque, dum aliud decerneretur, liberum esset sua in scholis modeste tueri, sed sine damnatione alterius partis.

Cum Venetis vero sub eodem pontificatu inita fuit lis, ob leges ab iis latas, quibus in ordinem ecclesiasticum sibi potestatem arrogarent, ac fundos, prædiaque, & alia stabilia bona addici ecclesiis vetarent. Cum moniti satisfacere renuerent, promulgatur in eos interdictum: & dum rursum illi nec in hoc pontifici ab ecclesiasticis obedire volunt, aliquot religiosi ordines è Veneta ditione discedere eligunt: inter quos fuere patres soc. JESU, quos (licet re postea inter pontificem & Venetos composita, interventione regis Christianissimi, & ministerio Francisci cardinalis Jojeusii) nunquam deinceps Veneti in suam dittonem admitti hactenus concesserunt, majori sane (ut equidem autumo) reipublicæ damno, quam societatis. Hæc vero præcipue acta sunt anno sequenti.

Præsenti vero Henricus IV. rex Christianissimus iisdem Patribus in suum regnum [illegible] restitutis, etiam pyramidem illam, [illegible] fuerat ante Palatium senatus [illegible] ingens à tanto rege eorum [illegible] testimonium.

Fluctuant rursum mi[illegible] Transsilvaniæ, cum seditiosis Hunga[illegible] stipendia imperium Bastæ de[illegible], & Moraviam ac vicinas provincias mi[illegible]: Stephanus Botzkajus Hungarus, [illegible] Zuinglianus, adver-

ſus imperatorem rebellans, auxilio Turcarum magnam Tranſſilvaniæ partem occupat, & catholicos dire perſequitur: cui & Achmetes, Turcarum imperator, auream coronam Ladiſlai olim Hungariæ regis donat. Nihilominus Baſta Heiduccos, utramque Danubii ripam accolentes, qui è Botzkajo ſtabant, vicit. Sed ii rurſum cum Botzkajo Hungariam, Auſtriam, & Moraviam vaſtant. Sicque omnia turbari neceſſe fuit, cum perfidi hæretici malis artibus cœperunt illic dominari.

Strigonium à Turcis per deditionem recuperatur 3. Octobr. Sed alia parte in Aſia rex Perſarum ingentes Turcarum ſtrages, repetito in Cigalam & Baſſam Trapezuntinum prælio, edit, capta etiam Adena.

Carolus, qui ſe regem Sueciæ dicebat, ad Rigam Livoniæ à Polonis magna ſuorum cæde profligatur.

In Belgio Spinola tam per ſe, quam opera comitis Bucquoii, aliquot oppida recipit: Mauritius velitationibus quibusdam tempus terit.

In Gallia detegitur menſe Decembri proditio Me[illegible] nobilis Provincialis, qui Maſſiliam Hispanis tradere [illegible]verat: & capite pœnas luit. Aliis vero de [illegible] [illegible]erniæ comes, & Antraguius perpetuo carceri [illegible] mancipati fuerant.

Theodorus Beza Calipha Calviniſtarum, tot Gallicanarum [illegible], quas attulit hæreſis, auctor exiſtimatus, [illegible] Genevæ 23. Octob. ætatis anno 86. menſe 4[illegible]

Dedit [illegible] tantam ſolis defectionem, ut in [illegible] die in noctem verſo, ruſtici [illegible] [illegible]petis, fuga in domos feſti[illegible] [illegible]rbatas naturæ leges incla[illegible]

[illegible], de quo ann. 1598. [illegible] [illegible]duce Palatino Sendomi[illegible] [illegible] Boriſio, imperium Moſco[illegible] [illegible]domirienſis in uxorem ac[illegible]

[illegible] Semæleænæ, ejusque duo fratres,

fratres, ac quatuor liberi baptizantur à P. Balthaſare Barreira ſoc. JESU.

A Chriſto nato anno MDCVI.

LONDINI menſe Martio quidam Percius nobilis Anglus, pulvere tormentario ſub æde, ubi comitia regni futura erant, occultato, Jacobum regem cum cæteris in aërem disjicere cogitavit: ſed, facinore ipſo pene articulo detecto, rex periculum evaſit, reus [illegible] nam ſubiit.

Idem Jacobus rex Scotos in ritibus religionis conformes Anglis facit, iisque epiſcopos inſtar Anglorum præficit: reſiſtentibus fruſtra miniſtris Scoticis, quorum aliquos ob ſeditiones in exilium mittit, alios mulctat, Malvinum cæterorum coryphæum in carcerem conjicit.

Demetrius Moſcoviæ dux, quod Germano milite ad cuſtodiam corporis uteretur, & Polonis maximopere faveret, à Moſcis, hæc de contemptu gentis interpretantibus, menſe Majo crudeliſſime trucidatur, & diu tractus in cineres redigitur: plurimique Poloni, qui nuper ejus conjugem magna pompa deduxerant, eadem feritate in fruſta conciſi, & canibus altibusque objecti. Quæſitus ſceleri titulus, quod Demetrius ſe filium Baſilidis mentitus fuiſſet, & conſilia cum pontifice ac Jeſuitis iniiſſet de mutanda Moſcoviticæ gentis religione. Convocato [illegible] Baſilium Joannidem, Suiskium dictum, creant principem. Finxerunt nihilominus [illegible] Demetrium denuo cædem vitaſſe, & in [illegible] nova poſtmodum orta bella.

Botzkajus potitus Tranſil[illegible] Moldavia, morbo tamen & [illegible] tione commotus, (Baſſa [illegible] lans, Tripoli & Damaſco [illegible] miſſis profligatis, Syriæ [illegible] toque cum rege Perſarum [illegible] parabat:) pacem ab imperatore quærit: quæ con[illegible]

tuta est Viennæ Sept. mense, concessa ei ac liberis masculis Transsilvania. Secuta etiam pax inter imperatorem & Turcarum regem in annos viginti.

In Polonia quidam è præcipua nobilitate, sed potissimum hæretici, regem variis quæsitis prætextibus regno pellere conati sunt, nisi infamibus quibusdam articulis subscriberet. Ventum est idcirco ad arma: & perduellibus victis, ac benigne habitis, seditio quievit. Quæ hoc & sequenti anno gesta sunt.

Moritur *Justus Lipsius*, insignis vir literaturæ Lo[illegible]nii 23. Martii.

PAULUS.

A Christo nato anno MDCVII.

PAULUS pontifex, audito felici progressu ecclesiæ S. Thomæ in India orientali ex relatione archiepisc. Goënsis; (*vid. an.* 1599.) eum amplius promovere studens, in urbe Cranganor sedem archiepiscopalem instituit.

Ut de pace in Belgio inter archiducem & status tractari possit, cogitur archidux statibus concedere, se cum illis ita acturum, ut cum republica libera, suique juris & potestatis; eaque conditione fiunt mense Aprilis induciæ octo mensium, in quibus de pace ageretur.

Celebratur [illegible]em in Belgio *Mechliniæ* mense Julio *synodus* pro[illegible] sub Matthia archiepiscopo, de disciplina [illegible] quæ sequenti anno confirmata est [illegible]

[illegible] Transsilvania ad principium [illegible]eni; in obitu Transsilvanos [illegible] ad obsequium imperatoris. [illegible] Hungaricam imperatori re[illegible]. Sed [illegible] in Botzkaji locum, absque imperatoris assensu, Sigismundus Ragotzius hæreticus Calvinianus, omnia rursum invertit.

Exurgentes rursum in Polonia rebelles & sectarii in re-

regem, iterum atque iterum magnis cladibus ab eo profligantur. Alius vero potentior rebellis atque hæreticus Carolus Suecus, ejusdem regis patruus, regni Suecici coronam ſibi perfide apponens, Livoniam quoque exercitu vaſtat.

Donauverda civitas imperalis in Suevia hæreſi infecta, ob male habitum Abbatem & ſacerdotes in quadam proceſſione, proſcribitur ab imperatore, & occupatur à Maximiliano Bavariæ duce.

CÆSAR BARONIUS cardinalis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Bibliothecarius, & ANNALIUM ECCLESIASTICORUM eximius ſcriptor moritur ult. Junii: cujus vitam habes in principio noſtræ epitomes. Reliquit tum Romæ inter vivos collegas ſuos duo alia clariſſima illius ſacri collegii lumina; Italum alterum *Robertum Bellarminum*, alterum Gallum *Jacobum David Perronium*, arctiſſima ſibi & omnes inter ſe amicitia, ſicut & vitæ ac doctrinæ meritis conjunctiſſimos: ſingulos tribus diverſis promotionibus à prudentiſſimo patrefamilias Clemente PP. VIII. in numerum cardinalium, velut pretioſiſſimos adamantes coöptatos, qui ſui fulgore ſplendentes ſatis ſuis virtutibus collegas magis illuſtrarent.

A Chriſto nato anno MDCVIII.

In Belgio totus hic fere annus, prorogatis ſubinde induciis, conſultationibus ac negotiationibus de pace impenſus eſt: intervenientibus etiam, ac rem maxime promoventibus legatis regum Galliæ & Britanniæ aliorumque principum, ad hoc ſpeciatim miſſis. Ad quam cum cætera ſatis facilia vide[illegible] de navigatione tamen in Indiam [illegible] qua re[illegible] Hiſpaniæ ſtatus abſtinere maxim[illegible]bat, convenire non potuit.

Romæ à pontifice Paulo V. duplex legatio ſuſcipitur: altera à rege Congi ad obſequium ſedis apoſtolicæ deferendum: altera longe illuſtrior, ad idem tamen obſequium, à rege Chriſtianiſſimo Henrico

IV. qua functus est Carolus Gonzaga dux Nivernensis.

Idemque pontifex hoc ipso anno mense Maji *S. Franciscam*, nobilem Romanam viduam crebris miraculis illustrem, quæ ante 168. annos pie obierat, retulit in catalogum sanctorum. Equitum ordinem à Vincentio duce Mantuæ in memoriam sacri sanguinis Christi institutum approbavit. Ac perlectam juramenti formulam, qua Jacobus rex majoris Britanniæ catholicos regni sui obstringere nitebatur, damnavit.

Idem vero Jacobus rex novam coloniam destinat in Virginiam citerioris Indiæ insulam, ad aurum, quod profert ea regio, quærendum.

In Hungaria cum Heiducci turbas cientes rebellionem cogitarent; Matthias archidux Rudolphi imperatoris frater Posonii comitiis celebratis eos compescit, inito novo fœdere cum Austriis & Hungaris pro conservatione illarum provinciarum. Quæ cum in diminutionem auctoritatis imperatoris ipse facta conquereretur, orta inde rixa inter fratres, & collectis utrimque exercitibus, demum procurante maxime concordiam summo pontifice, Rudolphus princeps pacificus, Matthiæ Austria cessit & Hungariâ; Boëmiæ quoque eundem successorem declarans, si ipse imperator absque prole mascula decederet.

Philippus II. Hisp. rex Philippum Dominicum Victorem filium natu maximum, necdum tamen trimulum, 13. Januarii Madriti Castellæ regem solemni ritu renuntiat: juraturque non alium hæredem fore post patris obitum.

In Livonia Carolus Rigæ obsidionem solvere cogitur à Polonis; vixque evadit incolumis, & alias urbes amittit.

Sigismundo Ragotzio Transilvania cedente, Gabriel Battorius eam sibi vindicat; & neglecto imperatoris dominio, Turcis se submittit: qui olim catholice à patruo educatus, ad hæresim postea defecit.

Moritur Carolus dux Lotharingiæ mense Majo:

Prin-

Princeps pietate ac virtutibus & annis plenus: ac ſucceſſorem habet Henricum filium natu maximum, qui hactenus pie & prudenter ditioni ſuæ præeſt.

Baſſa Alepienſis, quem vidimus Achmeti rebellaſſe, tandem à Turcis fractus, & à ſuis deſertus, ad gratiam Achmetis recurrit, eamque promiſſione militandi contra Perſas obtinet.

A Chriſto nato anno MDCIX.

Cum non poſſet conveniri inter partes de pace Belgii, induciæ tantum fiunt in 12. annos 14. Aprilis: quas & rex Hiſpaniæ ratas habuit menſe Julio.

Excipitur Romæ à Paulo PP. V. menſe Auguſti legatio à rege Perſarum Xa Aba, cultum illi & obſequium deferente. Quodque per religioſos Auguſtinianos fidei ſemina in Perſide jacta fuiſſent, idem pontifex pro ſuo erga infidelium converſionem zelo, ad illam facilius exequendam, ſtatuit, ut in religioſorum ordinum ſtudiis eſſent Hebraïcæ, Arabicæ, Græcæ, ac Latinæ linguarum profeſſores.

Quando & Fridericus Borromæus cardinalis archiepiſcopus Mediolanenſis, egregius pietatis ac virtutum patrui S. Caroli imitator, locupletiſſima Bibliotheca inſtructa, collegium etiam inſignium virorum inſtituit, quod *Ambroſianæ Bibliothecæ collegium* nuncupari voluit, quo præclara ingenia excolantur ad orbem Chriſtianum ſuis ſcriptis illuſtrandum.

Moritur Ferdinandus Magnus dux Hetruriæ, ſucceſſorem accipiens filium Coſmum.

Rex Poloniæ cum Suecos & Moſcos acerrimos pateretur adverſarios, utrisque viriliter reſiſtens, quin immo & eosdem aggrediens, Carolum Suecum perduellem jam ſæpius victum, hoc rurſum anno, Mansfeldii licet novis è Belgio auxiliis munitum, per Rodkievicium egregium ducem Lithuanum profligat, & quasdam arces occupat. Ipſemet vero in Moſcoviam movens (quæ jam bellis inteſtinis affligebatur, quod multi Demetrium mentitum, de quo an. 1606. nu-

per reducem ſequerentur contra Baſilium Joannidem) Smolenskum urbem munitiſſimam obſidione cingit.

Moritur hoc anno *Jacobus Arminius* Belga, inter hæreticos Theologiam profeſſus Lugduni Batavorum. Ex cujus doctrina, à Calvino ac ſymmiſtis ſuis in multis alienâ, ingentes inter ipſos ortæ ſunt turbæ, ac præcipue de prædeſtinatione, cum Arminii de illa ſententiam vehementer impugnare incipiente Franciſco Gomaro, ejusdem & ipſo Calvinianæ ſcholæ nomine, indeque Vorſtio, (de quo poſtea) res à verbis & ſtylo ad arma & pugnas progreſſa eſt, Principibus etiam & Magiſtratibus in partes ſecedentibus, dum catholicum nomen horrentes, malunt audire *Gomariſtæ* aut *Vorſtiani*, aut *Arminiani*, ut jam & *Cornhartianos & Socinianos* taceam, aliasque ejusmodi hominum peſtes, quæ easdem illas regiones inficiunt. Hæc nimirum eſt pietas, hæc concordia ſectariorum.

HENRICUS IV.

A Chriſto nato anno MDCX.

HENRICUS IV. Francorum & Naverræ rex Chriſtianiſſimus, dum altam à multis annis prudentia ſua ac vigilantia toto regno pacem conſervaſſet, ac nuper quibusdam motus ſecretis rationibus florentiſſimum, & omnibus ad magnam expeditionem inſtructiſſimum exercitum comparaſſet, quo metum cunctis principibus injecit, ignaris quo tandem tanti apparatus moles ſe verteret; in ipſo ferme procinctu, poſtquam die 13. Maji Mariam conjugem ſolemnibus ſacris inaugurationis ritibus ingenti pompa apud Sandionyſium coronâ regiâ inſigniſſet: dum poſtridie per urbem Lutetiam contemplaturus magnificentiſſimum apparatum, quo reginam de more urbem regiam ingredientem excepturus eſſet, rheda vectus obambularet, à perfidiſſimo ſicario, jam à multo tempore ei inſidiante, intra ipſam rhedam ictu cultri gemino, ſiniſtro lateri ad regionem cordis illato, perimitur

15. Maji

15. Maji anno ætatis 57. regni 21. nondum abſoluto. Inter meritiſſima à ſenatu illata ſicario ſupplicia & hæc pœna addita eſt, ut nomen ejus æternæ oblivionis maledictioni addiceretur, & univerſæ familiæ injunctum, ut cognomen mutaret. Cor regis ex ipſius olim decreto conſignatum eſt patribus ſoc. JESU deferendum ad collegium Flexianum ab eo regie fundatum: corpus ſolemni pompa ad regum Mauſolæum Sandionyſianum delatum.

Succedente autem in regnum jure legitimo *Ludovico* HENRICI MAGNI (hoc enim ei cognomentum ob præclariſſima facinora communi totius orbis conſenſu inditum eſt) filio natu maximo, qui necdum annum ætatis nonum implerat, collata eſt regni adminiſtratio reginæ ejus matri, donec ipſe adoleſceret: qui interim Octobri ſequenti inauguratus eſt Rhemis, & ſacro chrismate unctus à cardinale Jojeuſio, qui & ipſum baptizaverat, & reginam inauguraverat: digniſſimus tantarum cæremoniarum antiſtes. Dicitur autem vulgo rex eo nomine XIII. initio numeri ſumpto à Ludovico Pio rege & imperatore filio Caroli magni: cum tamen re vera dicendus ſit XVI. quod qui prima regum ſtirpe Morovingia tres *Clodovei* regnarunt, iidem ſint & *Ludovici*, ſive *Huldovici*, aut *Huldonici* apud priſcos auctores nuncupati.

Philippus rex Hiſpaniæ à Xequo Mauritianiæ rege ſuppetias rogatus adverſus fratrem ſuum Muleum Sidanum, per quem regni participatione privatus fuerat: accipit ejus induſtria menſe Novembri Alarachiam firmiſſimum totius Africanæ oræ Oceanicæ propugnaculum, ad columnas Herculeas ex oppoſito Gadium à regibus Marroci olim extructum, & tam Hiſpanis quam omnibus illac navigantibus ſemper infeſtum. Quod quidem Xequus corruptis auro, quod à Philippo acceperat, cuſtodibus, in poteſtatem Hiſpanorum tradi curavit: tam in pignus fidei ſuæ erga Philippum, quam ut inde facilius rebus ipſius ab Hiſpanis proſpiceretur.

Idem quoque Philippus rex hoc eodem anno Mau-

ros è tota Hiſpania expulit, gentem ſemper perfidam, & quæ nunc Mauros Africanos & Turcas in novam Hiſpaniæ perniciem ſollicitare dicebatur. Expulſio hoc anno cœpta, conſequentibus etiam tenuit: expulſorumque numerata dicuntur capita ad novies centena millia: è quibus innumeri in Africam abiere, plurimi variis aliis locis diſperſi fuere; non pauci commercio linguæ tecti, & mutatis ſedibus ignoti manſere in Hiſpania.

Mortuo anni ſuperioris menſe Martio Joanne Guillelmo duce Juliacenſi abſque prole, atque inde electore Brandeburgico & Palatino Neoburgico, aliisque ex connubiis cum ſororibus & agnatis defuncti principis, ſucceſſionis jus prætendentibus: imperator, jubens diſceptationem apud ſe agi, interim Leopoldum Auſtriacum epiſcopum Argentinenſem miſerat, qui ſuo & imperii nomine ducatum regeret. At vero hoc anno, peractis conventibus quorumdam Germaniæ proteſtantium principum Halæ Suevorum, & aliorum catholicorum Herbipoli Franconiæ, colliguntur utrimque exercitus ad bellum Juliacenſe: cum, qui ſucceſſionem prætendebant, flocci pendentes mandatum imperatoris, pleraque ducatus oppida ſuæ poteſtatis feciſſent: excepto tamen Juliaco, quod detinebatur à ducibus Leopoldi. Verum & illud quoque à Mauritio Naſſovio, Belgico jam bello ſoluto, & Anhaltino principe ad finem Julii obſeſſum: adveniente in eorum auxilium miſſo à regina matre Mareſcallo Chaſtræo cum copiis Gallicis, deditione accipitur ad principium Septembris. Ac poſitis utrimque armis, lis judicibus delegatis Coloniæ dirimenda committitur.

Romæ cal. Novembris Paulus PP. V. ſolemni celebritate in SS. [illegible] retulit *Carolum Borromæum*, olim cardinalem & archiepiſcopum Mediolanenſem, cujus vita, virtutes, ac miracula, toto orbe celebrantur.

Interim dum Sigismundus Poloniæ rex in Smolensko expugnando laborat, & alius Polonorum volun-

luntariorum exercitus in oppugnanda Moſcoviæ metropoli: præclaras inſuper aliis locis Poloni contra Moſſcum reportant victorias, capto ipſomet magno duce Suiskio, cum duobus ejus fratribus. Novogardia quoque legatos ad Sigismundum mittit, cum oblatione obſequii. Et Tartarorum Aſtracanenſium Chamus ad eundem accedit, ſubjectionis declarandæ cauſa. Ac pariter exeunte anno Demetrius impoſtor trucidatus eſt.

Perſarum rex, ducta expeditione in provinciam Babylonicam, Turcas vincit cæſis eorum 23. millibus. Turcæ vero alia parte claſſe incurſant mare mediterraneum adverſus Melitenſes & Florentinos.

Mortuo anno ſuperiori (ut diximus) Jacobo Arminio, ordines Batavi, ut ejus locum in Schola Leidenſi ſuppleant, litteris publicis *Conradum Vorſtium* è cathedra Steinfurtenſi evocant. Atque inde novæ diſſenſiones oriuntur, dum, quem, ſecta Calvinianum, plerique alii Calviniani ut ſchismaticum & hæreticum inſectarentur, &, ne ab ordinibus reciperetur, monitis, precibus, ac minis obſtare conati eſſent, quidam alii obſtinatiſſime defenderunt, ipſique ordines tutati ſunt ac promoverunt. Hæc enim eſt concordia eorum, qui ſchismate ſe diſcindunt ab unitate eccleſiæ. Cæterum hoc ordinum patrocinium Vorſtii adeo rex Angliæ moleſte tulit, ut poſt ejus ſcripta anno proximo 1611. igni adjudicata, etiam iisdem ordinibus graviter minatus ſit, ſe non modo illos apoſtatarum fautores per univerſum terrarum orbem proclamaturum, verum etiam ſuis cum illis fœdus immortalibus inimicitiis commutaturum. Quibus minis territi ordines, Vorſtium invitum inviti Leida in aliam urbem emiſerunt: ubi rurſum ut apoſtolus cultus eſt, & ingentium turbarum anſam præſtitit: de quibus poſtea. Porro aliquas ejus privatas in divinas perfectiones impietates è quam plurimis aliis collegit *Gaulierius in Chronol.*

A Chriſto nato anno MDCXI.

EXERCITUS à Leopoldo in bellum Juliacenſe anno ſuperiori collectus, menſe Februarii impreſſione ſubita urbem minorem Pragæ occupat, & diripit. Jubente tamen Rudolpho imperatore recedit. Adveniens vero Matthias Hungariæ rex cum numeroſo exercitu in Boëmorum auxilium, ab eisdem rex Boëmiæ proclamatur, & aſſenſum publicæ tranquillitatis cauſa præbente imperatore ipſius fratre, coronatur menſe Maji.

In Transſilvaniam Forgatzkius Hungariæ Palatinus (audita clade à Battorio prope Cronſtadium à præfecto Radulenſi) tranſiens, Claudiopolim, & alia oppida ad obedientiam Matthiæ regis Hungariæ perducit, at ſubito mutatis rebus Forgatzkius à Battorio cæditur, & vix tandem per ſilvas incolumis evadit.

Smolenskum tandem expugnatur à Sigismundo Poloniæ rege menſe Julii, poſt biennalem obſidionem; qua periſſe dicuntur ducenta Moſcorum millia. Et dum reliqua Moſcovia inteſtinis diſſenſionibus agitatur, Sigismundus Poloniam repetit, reditum paraturus in proximum annum, una cum filio Uladiſlao, Moſcis in magnum ducem expetito.

Rex Daniæ indicit bellum Carolo Sueco menſe Aprili, & Majo Colmariam expugnat. Cujus cladis dolore Carolus, etiamſi quædam Danis eripuiſſet, moritur Novembri, perfidus invaſor alienæ hereditatis. Nata contentione inter proceres de ſucceſſione, quidam Guſtavum Caroli filium, alii Sigismundum Poloniæ regem legitimum & naturalem dominum petunt: & tamen Guſtavus coronatur.

Turcarum & Perſarum imperatores pacem inter ſe conſtituunt.

Detecta Parmæ in Italia nobilium quorundam in ducem, uxorem, ac filium conſpiratione, ſumitur de perduellibus ſupplicium.

Dum Gallia, reginæ matris prudentia, ſupra omnem expe-

expectationem pace fruitur, diſcedit ex hac vita menſe Nov. regis frater dux Aurelianenſis, ætatis annorum quatuor eximiæ puer indolis: qui in illa ætatula, dum morbo affligeretur, oculis continuo ad cœlum elevatis, circumſtantes pariter ad ejus contemplationem hortabatur, felicesque illos prædicabat, qui ibi habitarent. Antea vero ad principium Octobris obierat Carolus dux Menius, multæ prudentiæ & religionis princeps: cujus & ea præclara laus, quod nulla bellorum civilium aut temporum difficultate adduci potuerit, ut pateretur, regnum, cujus magnam partem in ſua poteſtate tunc habebat, in minores portiones divelleretur, aut ad exteros tranſiret.

RUDOLPHUS II.

A Chriſto nato anno MDCXII.

Rudolphus II. imperator, poſtquam imperium tenuiſſet ab obitu Maximiliani patris annos 35. menſes 3. moritur 20. Januarii Pragæ: ubi ſe diutius tenuit bellicis curis, ſed & civilibus ob valetudinem impar. In cujus locum electores Francofurti convenientes 13 Junii nominant *Matthiam*, Rudolphi fratrem, regem Hungariæ & Boëmiæ: qui coronatur 24. ejusdem menſis, & aulam ſedis Cæſareæ Praga Viennam Auſtriæ transfert.

Gallia & Hispania novo fœdere junguntur gemini conjugii: nempe Ludovici regis Chriſtianiſſimi cum Anna Maria Mauritia primogenita Philippi regis catholici, & Philippi principis Hiſpaniarum cum Eliſabetha ſorore Chriſtianiſſimi. Miſſi utrimque legati; & ludi, jocique triumphales ubique paracti. Nuptiæ tamen dilatæ, ob immaturam partium ætatem. Et interim moritur in Gallia menſe Octobri Carolus comes Sueſſionenſis princeps regii ſanguinis.

Celebratur *Pariſiis* menſe Martio *conſilium* provinciale ſub *Jacobo* cardinale Perronio archiepiſcopo Senonenſi (cui omnes ſeptem ejus ſuffraganei epiſcopi inter-

interfuerunt) occaſione cujusdam libelli *de eccleſ. & polit. poteſtat.* à quodam innominato, ſatis tamen ſuperque cognito, nuper editi: qui ibi damnatus, ac proſcriptus eſt. Sicuti & alia provinciali *ſynodo*, hoc eodem anno habita menſe Majo *Aquis Sextiis à Paulo* archiepiſcopo Aquenſi, idem liber eadem cenſura reprobatus eſt. Quem & plenisſime confutavit egregio volumine *de ſuprema Rom. pontificis in eccleſiam poteſtate* Andræas *Duvallius* inſignis doctor Sorbonicus, & regiorum in Theologia profeſſorum dignisſimus Decanus.

In Angliam Fridericus comes Palatinus futurus imperii elector advenit menſe Novembri, ad conjugium filiæ regis majoris Britanniæ. Cujus regis filius major natu Henricus princeps Walliæ exeunte anno inopina morte raptus eſt. Nuptiæ vero Palatini non niſi ſequenti celebrantur menſe Februarii.

Viget bellum inter Danos & Suecos, variis utrimque cladibus. Et res Polonicæ non adeo proſpere in Moſcovia procedunt: tum ab hoſtibus, tum quod exercitus Moſcoviticus confœderatis ob non ſoluta ſtipendia bellum detrectaret, qui in Poloniam perrexit ad illa expetenda.

Battorius in Transſilvania Cronſtadium expugnare contendens, miſſo Conſtantinopolim Andrea Gietzio auxilia petit à Turca. At Gietzius res proprias curans, propugnacula quædam Turcæ promittit, ſi ſibi principatum traderet. Quare Turca Mahometi Baſſæ id negotii dat, ut Battorio ejecto Gietzium introducat. Id vero Battorius animadvertens, auxilia quærit à Palatino Hungariæ, ſeque in regis Matthiæ tutelam inſinuat: expoſtulante quidem de his Turca apud Matthiam, ſed ne bellum inferret impedito rebellione Arabum.

Ordines Batavici cum Achmete Turcarum imp fœdus ſanciunt Conſtantinopoli menſe Julii.

Iterum tentatur à Batavis infeliciter navigatio ad Sinas, per Borealem poli Arctici plagam, Roësſino duce: qui partim longa nocte, partim concreto glacie

cie Oceano repulſus, poſt magnam ſuorum jacturam retro cedere coactus eſt.

Magus quidam in Mauritania paucis militibus ingentem Marroci regis exercitum bis ſternit, ac regnum occupat. Sed rex alium adeptus magum, primum illum ejicit: qui nihilominus artem ſuam inſtaurans iterum regem pellit. Sic ludunt dæmones inter ſuos aſſeclas, in perniciem infelicium animarum.

A Chriſto nato anno MDCXIII.

PAX inter reges Daniæ & Sueciæ conſtituitur, cum Danus à proſpero victoriarum curſu, ingruente in exercitum ſuum peſte retraheretur.

Gabriel Battorius, qui, ut Transſilvaniam retineret, diu in utramque partem claudicaverat, imperatoris & Turcarum, tandem à Bethlemo Gabor, (de quo jam ſupra) & ipſo hæretico Calviniano, atque etiam ſchiſmatis Græcorum ſautore, in eum rebellante, Turcarum ope profligatur, & à ſuis anno ſequenti miſerrime occiditur. Gabor autem nihil ejus caſu prudentior factus, eadem veſtigia terens, ut princeps Transſilvaniæ conſtituatur, promittit & Turcis & imperatori pacem & fidelitatem, atque interim ſibi reſiſtentes Turcicis auxiliis perſequitur.

Turcæ quoque, pacem infideliter colentes in Hungaria, aliquot pagos incendunt hominesque abducunt. Triremes autem magni ducis Hetruriæ, excurſione in minorem Aſiam facta, multa eis damna inferunt: & tam ab iis, quam ab Hiſpanicis, plures illorum triremes ac naves captæ, captivi facti, & Chriſtiani ab eorum ſervitute liberati.

Coſaci præcipuas penitioris Moſcoviæ urbes evertunt, & magnis theſauris potiuntur. Inde in Tartaros ducentes, eos ingentibus cladibus afficiunt. Atque alii in Ponto Euxino 24. triremes Turcicas in quodam portu incendunt. Sed & Tartari, audientes Poloniam à ſeditioſis militibus vaſtari, & ipſi in Poloniam

loniam irruentes, multa damna inferunt.

Mortuo in Italia Franciſco duce Mantuæ absque virili ſtirpe, ejus ſucceſſionem Ferdinandus frater & cardinalis adeptus, pileo renuntiat: qui & poſtea diſpenſatione pontificia, cum non eſſet ſacerdos uxorem duxit. Vivitque hactenus, placide ditionem ſuam gubernans: poſt geſtum aliquot annis auxilio Hiſpanico bellum cum Carolo Phileberto duce Sabaudiæ, occaſione veteris rixæ de Marchionatu Monferratenſi, & recentis diſſenſionis ob viduam Franciſci ducis, quæ filia erat Caroli, & dotes neſcio quas, tam antiquiorum; quam recentiorum: quarum rurſum controverſia, dum hæc ſcribimus, redintegrari auditur, aucta ducis Mantuani cauſa novis nuptiis Ferdinandi II. imperatoris cum illius ſorore.

Rediit in Galliam à Braſilica expeditione Raſilius nobilis Gallus: relictis ibi ad barbarorum converſionem duobus patribus Capucinis, & abductis in Galliam ſex ejus oræ incolis, qui Chriſtianam fidem ſunt amplexi. Hocque item anno conſignatur exitus expeditionis Canadenſis, ab aliquot viris nobilibus, & mercatoribus ante biennium in novam illam Franciam repetitæ. Ubi dum aliquot religioſi ſociet. JESU ſignis & virtutibus dant operam convertendis illis populis, Angli è Virginia in Canadam excurrentes, & naves Francorum imparatas diripiunt, & ædes extructas incendunt.

In Gallia Tilenus & Molinus, prædicantes Calviniſtæ, hæreticorum more tractantes, quæ non ſua ſunt, nec ipſi intelligunt, de recondita incarnati verbi unione hypoſtatica, naturarum diſtinctione, proprietatibus, & officiis, pugnas edunt: quas nec rex Majoris Britanniæ ſuis litteris: nec cæteri miniſtri ſuis monitionibus conſiſtorialibus componere valuerunt.

A Chriſto nato anno MDCXIV.

In Polonia confœderato Moſcovitico militi tandem fit ſatis, numeratis quinque millionibus. Horum pars

pars Smolenskum contendit: & hac æſtate contrariorum Moſcorum exercitus profligat: alii Neudam munitionem intercipiunt. Cumque de damnis illatis à Coſacis Turca apud regem Poloniæ expoſtularet; Coſaci, fugam ſimulantes, cum Thraciam ad conſpectum usque Conſtantinopolis populati fuiſſent, Nagajenſium Tartarorum regionem diripiunt; Bithyniam ac Paphlagoniam vaſtant; Trapezuntem Cappadociæ cum portu & 27. triremibus atque nobili armamentario evertunt; Sinopem Ponti incendunt; ingenti præda potiuntur.

Novæ diſſenſiones oriuntur in Germania occaſione ducatus Juliacenſis, inter duces Brandeburgenſem proteſtantem, & Neuburgenſem jam catholicum: qui, ducta in uxorem anno ſuperiori filiâ ducis Bavariæ, 25. Maji hujus anni Lutheranam hæreſim ſerio abjuravit. Ordines Hollandiæ ſibi Juliacum defendendum ſuſcipiunt, & copias ac commeatum eo mittunt: & Albertus archidux ſimiliter exercitum colligit. Cui cum executio mandata eſſet proſcriptionis urbis Aquisgrani, ab imperatore factæ ob tumultus in catholicos excitatos: is ductu Spinolæ urbem occupat, & alia loca: aliaque item ex altera parte Mauritius ordinum ductor, ſed abſque Induciarum Belgicarum læſione. Res vero Aquisgranenſes tandem compoſitæ ſunt an. 1616. per alios imperatoris commiſſarios, & ſeditionis auctores ſupplicio affecti.

Quo eodem tempore exorta inter cives ſeditione Francofurti ad Mœnum, ſenatores priſtini exturbantur, ſed iidem poſtea juſſu imperatoris reſtituuntur, ſeditionis auctoribus caſtigatis, hominibus (ut plerumque fit in ejusmodi tumultibus) vilium artium opificibus: Judæisque pariter reſtitutis, qui pulſi fuerant, bonis eorum direptis.

Gallia, quæ hactenus à nece Henrici Magni arma continuerat, nunc demum novos tumultus patitur; principibus aliquot atque proceribus ſeceſſionem facientibus, prætextu nimiæ autoritatis Concini Florentini in cæterorum præjudicium. Sed collectis u-

trimque exercitibus, concordia quædam initur: verum nec firma, nec diuturna. Interim rex cum regina matre ad ſedandos alios tumultus, Pictavos tendit, & Nannetes: ac poſt reditum, cum jam attigiſſet annum ætatis 14. ſedens in Parlamento Pariſienſi die 2. Octobr. ſuſcepit in ſe adminiſtrationem regni, quam mater hactenus exercuerat. Mox trium ordinum comitia ibidem habita ad auferendas belli occaſiones, & res regni conſtituendas: quibus ex parte Cleri interfuerunt quinque cardinales, ſeptem archiepiſcopi, & 27. epiſcopi, præter plurimos alios in dignitate eccleſiaſtica conſtitutos. Inter alia ibi tractata, ingeſta eſt à plebeji ordinis hominibus propoſitio de autoritate ſummi pontificis in reges: ſed quod ea novas diſſenſiones generare potuiſſet, minime ab eccleſiaſticis & nobilibus admiſſa, à ſanctiori regis concilio penitus ſopita eſt. Cæterum comitia poſteriores hujus anni menſes, & ſequentis priores occuparunt, ſed nullo fere effectu.

Perſecutionem dire urget in Chriſtianos Japonenſes rex Cubo paganus, Anglorum præcipue & Batavorum artibus: qui ut negotiationis faciliorem ſibi viam aliis nationibus excluſis aperiant, mentiuntur regi omnia in Japonia à Chriſtianis agi, ut Luſitanis & Hiſpanis aditus dominandi patefiat.

Ad hunc usque annum perduxit *Jacobus Gualterius* Annonenſis Gallus ſoc. JESU ſuam *Tabulam Chronographicam ſtatus eccleſiæ catholicæ:* qua ſcitiſſime per continuam & nunquam interruptam doctrinæ ac perſonarum ſucceſſionem, rerumque præcipuarum toto orbe geſtarum narrationem, hæreſes impugnat, & catholicam veritatem confirmat.

A Chriſto nato anno MDCXV.

ROMAM deferuntur menſe Januario literæ à Gabriële Gangrenſi in Paphlagonia epiſcopo, quibus agnoſcit primatum Romani pontificis. Ineunte vero Octobri eques Vandomius filius naturalis Henrici

rici Magni nomine regis Ludovici Juſti ſolitum pontifici defert obſequium. Exeunte autem eodem menſe ibidem è Japonia legati, miſſi ab Idate in Japonia, rege Voxu, ad agnoſcendum Romanum pontificem, & obſequium ei deferendum.

Ultimo Januarii mortuo Claudio Aquaviva, ſocietatis JESU generali præpoſito, ſequente Novembri facta eſt generalis patrum congregatio, cui interfuerunt Mexicani, Peruani, Malabarici, & ex Goana India, & regno Sinenſi: electusque eſt in demortui locum *Mutius Vitelleſcus* ex nobili familia Romana, omnium digniſſimus jure merito à tantis patribus æſtimatus.

In Gallia poſt ſoluta comitia iterum venitur ad arma, ſecedentibus rurſum principibus. Nihilominus rex iter ingreſſus ad excipiendam ſponſam Annam, filiam regis Hiſpaniæ, & deducendam ſororem Eliſabetham ad Philippum principem, Septembri menſe Burdegalam advenit. Eodem die & hora ex condicto dux Lermæus regis Ludovici mandato Burgis in Hiſpania cum Anna, dux Guiſius, Philippi principis nomine, Burdegalæ cum Eliſabetha, publice in eccleſia connubiales cæremonias miniſterio ſacrorum antiſtitum adimplerunt. Inde Guiſius, Eliſabetham ad limites regni ducens, conſignavit Hiſpanis: & acceptam ab iis Annam (quam rex ipſe Philippus ejus parens unice ſibi dilectam ad ipſos etiam regni limites comitatus fuerat) Burdegalam ad regem deduxit.

Moritur ad finem Martii Pariſiis regina *Margarita Valeſia:* in qua *Valeſiorum* ſtirps regia penitus extincta eſt: quæ in Henrico tertio regnare deſierat an. 1589. cum in Philippo Valeſio cœpiſſet anno 1328. Moritur & menſe Auguſti Avenione *Franciſcus* cardinalis *Joyeuſius*, ſacri collegii decanus, & regni Galliæ protector, pluribus ſummi momenti rerum tractationibus pro eccleſia & republica Chriſtiana egregie functus.

Menſe vero Julii in generali conventu Cleri Gallicani Pariſiis habito, omnium unanimo conſenſu con-

ros è tota Hiſpania expulit, gentem ſemper perfidam, & quæ nunc Mauros Africanos & Turcas in novam Hiſpaniæ perniciem ſollicitare dicebatur. Expulſio hoc anno cœpta, conſequentibus etiam tenuit: expulſorumque numerata dicuntur capita ad novies centena millia: è quibus innumeri in Africam abiere, plurimi variis aliis locis diſperſi fuere; non pauci commercio linguæ tecti, & mutatis ſedibus ignoti manſere in Hiſpania.

Mortuo anni ſuperioris menſe Martio Joanne Guillelmo duce Juliacenſi abſque prole, atque inde electore Brandeburgico & Palatino Neoburgico, aliisque ex connubiis cum ſororibus & agnatis defuncti principis, ſucceſſionis jus prætendentibus: imperator, jubens diſceptationem apud ſe agi, interim Leopoldum Auſtriacum epiſcopum Argentinenſem miſerat, qui ſuo & imperii nomine ducatum regeret. At vero hoc anno, peractis conventibus quorumdam Germaniæ proteſtantium principum Halæ Suevorum, & aliorum catholicorum Herbipoli Franconiæ, colliguntur utrimque exercitus ad bellum Juliacenſe: cum, qui ſucceſſionem prætendebant, flocci pendentes mandatum imperatoris, pleraque ducatus oppida ſuæ poteſtatis feciſſent: excepto tamen Juliaco, quod detinebatur à ducibus Leopoldi. Verum & illud quoque à Mauritio Naſſovio, Belgico jam bello ſoluto, & Anhaltino principe ad finem Julii obſeſſum: adveniente in eorum auxilium miſſo à regina matre Mareſcallo Chaſtræo cum copiis Gallicis, deditione accipitur ad principium Septembris. Ac poſitis utrimque armis, lis judicibus delegatis Coloniæ dirimenda committitur.

Romæ cal. Novembris Paulus PP. V. ſolemni celebritate in SS. [illegible] retulit *Carolum Borromæum*, olim cardinalem & archiepiſcopum Mediolanenſem, cujus vita, virtutes, ac miracula, toto orbe celebrantur.

Interim dum Sigismundus Poloniæ rex in Smolensko expugnando laborat, & alius Polonorum volun-

luntariorum exercitus in oppugnanda Moſcoviæ metropoli: præclaras inſuper aliis locis Poloni contra Moſſcum reportant victorias, capto ipſomet magno duce Suiskio, cum duobus ejus fratribus. Novogardia quoque legatos ad Sigismundum mittit, cum oblatione obſequii. Et Tartarorum Aſtracanenſium Chamus ad eundem accedit, ſubjectionis declarandæ cauſa. Ac pariter exeunte anno Demetrius impoſtor trucidatus eſt.

Perſarum rex, ducta expeditione in provinciam Babylonicam, Turcas vincit cæſis eorum 23. millibus. Turcæ vero alia parte claſſe incurſant mare mediterraneum adverſus Melitenſes & Florentinos.

Mortuo anno ſuperiori (ut diximus) Jacobo Arminio, ordines Batavi, ut ejus locum in Schola Leidenſi ſuppleant, litteris publicis *Conradum Vorſtium* è cathedra Steinfurtenſi evocant. Atque inde novæ diſſenſiones oriuntur, dum, quem, ſecta Calvinianum, plerique alii Calviniani ut ſchismaticum & hæreticum inſectarentur, &, ne ab ordinibus reciperetur, monitis, precibus, ac minis obſtare conati eſſent, quidam alii obſtinatiſſime defenderunt, ipſique ordines tutati ſunt ac promoverunt. Hæc enim eſt concordia eorum, qui ſchismate ſe diſcindunt ab unitate eccleſiæ. Cæterum hoc ordinum patrocinium Vorſtii adeo rex Angliæ moleſte tulit, ut poſt ejus ſcripta anno proximo 1611. igni adjudicata, etiam iisdem ordinibus graviter minatus ſit, ſe non modo illos apoſtatarum fautores per univerſum terrarum orbem proclamaturum, verum etiam ſuis cum illis fœdus immortalibus inimicitiis commutaturum. Quibus minis territi ordines, Vorſtium invitum inviti Leida in aliam urbem emiſerunt: ubi rurſum ut apoſtolus cultus eſt, & ingentium turbarum anſam præſtitit: de quibus poſtea. Porro aliquas ejus privatas in divinas perfectiones impietates è quam plurimis aliis collegit *Gaulerius in Chronol.*

A Chriſto

Digitized by Google

A Chriſto nato anno MDCXI.

EXERCITUS à Leopoldo in bellum Juliacenſe anno ſuperiori collectus, menſe Februarii impreſſione ſubita urbem minorem Pragæ occupat, & diripit. Jubente tamen Rudolpho imperatore recedit. Adveniens vero Matthias Hungariæ rex cum numeroſo exercitu in Boëmorum auxilium, ab eisdem rex Boëmiæ proclamatur, & aſſenſum publicæ tranquillitatis cauſa præbente imperatore ipſius fratre, coronatur menſe Maji.

In Transſilvaniam Forgatzkius Hungariæ Palatinus (audita clade à Battorio prope Cronſtadium à præfecto Radulenſi) tranſiens, Claudiopolim, & alia oppida ad obedientiam Matthiæ regis Hungariæ perducit, at ſubito mutatis rebus Forgatzkius à Battorio cæditur, & vix tandem per ſilvas incolumis evadit.

Smolenskum tandem expugnatur à Sigismundo Poloniæ rege menſe Julii, poſt biennalem obſidionem; qua periiſſe dicuntur ducenta Moſcorum millia. Et dum reliqua Moſcovia inteſtinis diſſenſionibus agitatur, Sigismundus Poloniam repetit, reditum paraturus in proximum annum, una cum filio Uladiſlao, Moſcis in magnum ducem expetito.

Rex Daniæ indicit bellum Carolo Sueco menſe Aprili, & Majo Colmariam expugnat. Cujus cladis dolore Carolus, etiamſi quædam Danis eripuiſſet, moritur Novembri, perfidus invaſor alienæ hereditatis. Nata contentione inter proceres de ſucceſſione, quidam Guſtavum Caroli filium, alii Sigismundum Poloniæ regem legitimum & naturalem dominum petunt: & tamen Guſtavus coronatur.

Turcarum & Perſarum imperatores pacem inter ſe conſtituunt.

Detecta Parmæ in Italia nobilium quorundam in ducem, uxorem, ac filium conſpiratione, ſumitur de perduellibus ſupplicium.

Dum Gallia, reginæ matris prudentia, ſupra omnem expe-

expectationem pace fruitur, diſcedit ex hac vita menſe Nov. regis frater dux Aurelianenſis, ætatis annorum quatuor eximiæ puer indolis: qui in illa ætatula, dum morbo affligeretur, oculis continuo ad cœlum elevatis, circumſtantes pariter ad ejus contemplationem hortabatur, felicesque illos prædicabat, qui ibi habitarent. Antea vero ad principium Octobris obierat Carolus dux Menius, multæ prudentiæ & religionis princeps: cujus & ea præclara laus, quod nulla bellorum civilium aut temporum difficultate adduci potuerit, ut pateretur, regnum, cujus magnam partem in ſua poteſtate tunc habebat, in minores portiones divelleretur, aut ad exteros tranſiret.

RUDOLPHUS II.

A Chriſto nato anno MDCXII.

RUDOLPHUS II. imperator, poſtquam imperium tenuiſſet ab obitu Maximiliani patris annos 35. menſes 3. moritur 20. Januarii Pragæ: ubi ſe diutius tenuit bellicis curis, ſed & civilibus ob valetudinem impar. In cujus locum electores Francofurti convenientes 13 Junii nominant *Matthiam*, Rudolphi fratrem, regem Hungariæ & Boëmiæ: qui coronatur 24. ejusdem menſis, & aulam ſedis Cæſareæ Praga Viennam Auſtriæ transfert.

Gallia & Hiſpania novo fœdere junguntur gemini conjugii: nempe Ludovici regis Chriſtianiſſimi cum Anna Maria Mauritia primogenita Philippi regis catholici, & Philippi principis Hiſpaniarum cum Eliſabetha ſorore Chriſtianiſſimi. Miſſi utrimque legati; & ludi, jocique triumphales ubique paracti. Nuptiæ tamen dilatæ, ob immaturam partium ætatem. Et interim moritur in Gallia menſe Octobri Carolus comes Sueſſionenſis princeps regii ſanguinis.

Celebratur *Pariſiis* menſe Martio *conſilium* provinciale ſub *Jacobo* cardinale Perronio archiepiſcopo Senonenſi (cui omnes ſeptem ejus ſuffraganei epiſcopi inter-

interfuerunt) occaſione cujusdam libelli *de eccleſ. & polit. poteſtat.* à quodam innominato, ſatis tamen ſuperque cognito, nuper editi: qui ibi damnatus, ac proſcriptus eſt. Sicuti & alia provinciali *ſynodo*, hoc eodem anno habita menſe Majo *Aquis Sextiis à Paulo* archiepiſcopo Aquenſi, idem liber eadem cenſura reprobatus eſt. Quem & plenisſime confutavit egregio volumine *de ſuprema Rom. pontificis in eccleſiam poteſtate* Andræas *Duvallius* inſignis doctor Sorbonicus, & regiorum in Theologia profeſſorum dignisſimus Decanus.

In Angliam Fridericus comes Palatinus futurus imperii elector advenit menſe Novembri, ad conjugium filiæ regis majoris Britanniæ. Cujus regis filius major natu Henricus princeps Walliæ exeunte anno inopina morte raptus eſt. Nuptiæ vero Palatini non niſi ſequenti celebrantur menſe Februarii.

Viget bellum inter Danos & Suecos, variis utrimque cladibus. Et res Polonicæ non adeo proſpere in Moſcovia procedunt: tum ab hoſtibus, tum quod exercitus Moſcoviticus confœderatis ob non ſoluta ſtipendia bellum detrectaret, qui in Poloniam perrexit ad illa expetenda.

Battorius in Transſilvania Cronſtadium expugnare contendens, miſſo Conſtantinopolim Andrea Gietzio auxilia petit à Turca. At Gietzius res proprias curans, propugnacula quædam Turcæ promittit, ſi ſibi principatum traderet. Quare Turca Mahometi Baſſæ id negotii dat, ut Battorio ejecto Gietzium introducat. Id vero Battorius animadvertens, auxilia quærit à Palatino Hungariæ, ſeque in regis Matthiæ tutelam inſinuat: expoſtulante quidem de his Turca apud Matthiam, ſed ne bellum inferret impedito rebellione Arabum.

Ordines Batavici cum Achmete Turcarum imp fœdus ſanciunt Conſtantinopoli menſe Julii.

Iterum tentatur à Batavis infeliciter navigatio ad Sinas, per Borealem poli Arctici plagam, Roësſino duce: qui partim longa nocte, partim concreto glacie

cie Oceano repulſus, poſt magnam ſuorum jacturam retro cedere coactus eſt.

Magus quidam in Mauritania paucis militibus ingentem Marroci regis exercitum bis ſternit, ac regnum occupat. Sed rex alium adeptus magum, primum illum ejicit: qui nihilominus artem ſuam inſtaurans iterum regem pellit. Sic ludunt dæmones inter ſuos aſſeclas, in perniciem infelicium animarum.

A Chriſto nato anno MDCXIII.

PAX inter reges Daniæ & Sueciæ conſtituitur, cum Danus à proſpero victoriarum curſu, ingruente in exercitum ſuum peſte retraheretur.

Gabriel Battorius, qui, ut Transſilvaniam retineret, diu in utramque partem claudicaverat, imperatoris & Turcarum, tandem à Bethlemo Gabor, (de quo jam ſupra) & ipſo hæretico Calviniano, atque etiam ſchiſmatis Græcorum ſautore, in eum rebellante, Turcarum ope profligatur, & à ſuis anno ſequenti miſerrime occiditur. Gabor autem nihil ejus caſu prudentior factus, eadem veſtigia terens, ut princeps Transſilvaniæ conſtituatur, promittit & Turcis & imperatori pacem & fidelitatem, atque interim ſibi reſiſtentes Turcicis auxiliis perſequitur.

Turcæ quoque, pacem infideliter colentes in Hungaria, aliquot pagos incendunt hominesque abducunt. Triremes autem magni ducis Hetruriæ, excurſione in minorem Aſiam facta, multa eis damna inferunt: & tam ab iis, quam ab Hiſpanicis, plures illorum triremes ac naves captæ, captivi facti, & Chriſtiani ab eorum ſervitute liberati.

Coſaci præcipuas penitioris Moſcoviæ urbes evertunt, & magnis theſauris potiuntur. Inde in Tartaros ducentes, eos ingentibus cladibus afficiunt. Atque alii in Ponto Euxino 24. triremes Turcicas in quodam portu incendunt. Sed & Tartari, audientes Poloniam à ſeditioſis militibus vaſtari, & ipſi in Poloniam

loniam irruentes, multa damna inferunt.

Mortuo in Italia Franciſco duce Mantuæ absque virili ſtirpe, ejus ſucceſſionem Ferdinandus frater & cardinalis adeptus, pileo renuntiat: qui & poſtea diſpenſatione pontificia, cum non eſſet ſacerdos uxorem duxit. Vivitque hactenus, placide ditionem ſuam gubernans: poſt geſtum aliquot annis auxilio Hiſpanico bellum cum Carolo Phileberto duce Sabaudiæ, occaſione veteris rixæ de Marchionatu Monferratenſi, & recentis diſſenſionis ob viduam Franciſci ducis, quæ filia erat Caroli, & dotes neſcio quas, tam antiquiorum; quam recentiorum: quarum rurſum controverſia, dum hæc ſcribimus, redintegrari auditur, aucta ducis Mantuani cauſa novis nuptiis Ferdinandi II. imperatoris cum illius ſorore.

Rediit in Galliam à Braſilica expeditione Raſilius nobilis Gallus: relictis ibi ad barbarorum converſionem duobus patribus Capucinis, & abductis in Galliam ſex ejus oræ incolis, qui Chriſtianam fidem ſunt amplexi. Hocque item anno conſignatur exitus expeditionis Canadenſis, ab aliquot viris nobilibus, & mercatoribus ante biennium in novam illam Franciam repetitæ. Ubi dum aliquot religioſi ſocict. JESU ſignis & virtutibus dant operam convertendis illis populis, Angli è Virginia in Canadam excurrentes, & naves Francorum imparatas diripiunt, & ædes extructas incendunt.

In Gallia Tilenus & Molinus, prædicantes Calviniſtæ, hæreticorum more tractantes, quæ non ſua ſunt, nec ipſi intelligunt, de recondita incarnati verbi unione hypoſtatica, naturarum diſtinctione, proprietatibus, & officiis, pugnas edunt: quas nec rex Majoris Britanniæ ſuis litteris: nec cæteri miniſtri ſuis monitionibus conſiſtorialibus componere valuerunt.

A Chriſto nato anno MDCXIV.

In Polonia confœderato Moſcovitico militi tandem fit ſatis, numeratis quinque millionibus. Horum pars

pars Smolenskum contendit: & hac æſtate contrariorum Moſcorum exercitus profligat: alii Neudam munitionem intercipiunt. Cumque de damnis illatis à Coſacis Turca apud regem Poloniæ expoſtularet; Coſaci, fugam ſimulantes, cum Thraciam ad conſpectum usque Conſtantinopolis populati fuiſſent, Nagajenſium Tartarorum regionem diripiunt; Bithyniam ac Paphlagoniam vaſtant; Trapezuntem Cappadociæ cum portu & 27. triremibus atque nobili armamentario evertunt; Sinopem Ponti incendunt; ingenti præda potiuntur.

Novæ diſſenſiones oriuntur in Germania occaſione ducatus Juliacenſis, inter duces Brandeburgenſem proteſtantem, & Neuburgenſem jam catholicum: qui, ducta in uxorem anno ſuperiori filiâ ducis Bavariæ, 25. Maji hujus anni Lutheranam hæreſim ſerio abjuravit. Ordines Hollandiæ ſibi Juliacum defendendum ſuſcipiunt, & copias ac commeatum eo mittunt: & Albertus archidux ſimiliter exercitum colligit. Cui cum executio mandata eſſet proſcriptionis urbis Aquisgrani, ab imperatore factæ ob tumultus in catholicos excitatos: is ductu Spinolæ urbem occupat, & alia loca: aliaque item ex altera parte Mauritius ordinum ductor, ſed abſque Induciarum Belgicarum læſione. Res vero Aquisgranenſes tandem compoſitæ ſunt an. 1616. per alios imperatoris commiſſarios, & ſeditionis auctores ſupplicio affecti.

Quo eodem tempore exorta inter cives ſeditione Francofurti ad Mœnum, ſenatores priſtini exturbantur, ſed iidem poſtea juſſu imperatoris reſtituuntur, ſeditionis auctoribus caſtigatis, hominibus (ut plerumque fit in ejusmodi tumultibus) vilium artium opificibus: Judæisque pariter reſtitutis, qui pulſi fuerant, bonis eorum direptis.

Gallia, quæ hactenus à nece Henrici Magni arma continuerat, nunc demum novos tumultus patitur; principibus aliquot atque proceribus ſeceſſionem facientibus, prætextu nimiæ autoritatis Concini Florentini in cæterorum præjudicium. Sed collectis u-

trimque exercitibus, concordia quædam initur: verum nec firma, nec diuturna. Interim rex cum regina matre ad ſedandos alios tumultus, Pictavos tendit, & Nannetes: ac poſt reditum, cum jam attigiſſet annum ætatis 14. ſedens in Parlamento Pariſienſi die 2. Octobr. ſuſcepit in ſe adminiſtrationem regni, quam mater hactenus exercuerat. Mox trium ordinum comitia ibidem habita ad auferendas belli occaſiones, & res regni conſtituendas: quibus ex parte Cleri interfuerunt quinque cardinales, ſeptem archiepiſcopi, & 27. epiſcopi, præter plurimos alios in dignitate eccleſiaſtica conſtitutos. Inter alia ibi tractata, ingeſta eſt à plebeji ordinis hominibus propoſitio de autoritate ſummi pontificis in reges: ſed quod ea novas diſſenſiones generare potuiſſet, minime ab eccleſiaſticis & nobilibus admiſſa, à ſanctiori regis concilio penitus ſopita eſt. Cæterum comitia poſteriores hujus anni menſes, & ſequentis priores occuparunt, ſed nullo fere effectu.

Perſecutionem dire urget in Chriſtianos Japonenſes rex Cubo paganus, Anglorum præcipue & Batavorum artibus: qui ut negotiationis faciliorem ſibi viam aliis nationibus excluſis aperiant, mentiuntur regi omnia in Japonia à Chriſtianis agi, ut Luſitanis & Hiſpanis aditus dominandi pateſiat.

Ad hunc usque annum perduxit *Jacobus Gualterius* Annonenſis Gallus ſoc. JESU ſuam *Tabulam Chronographicam ſtatus eccleſiæ catholicæ:* qua ſcitiſſime per continuam & nunquam interruptam doctrinæ ac perſonarum ſucceſſionem, rerumque præcipuarum toto orbe geſtarum narrationem, hæreſes impugnat, & catholicam veritatem confirmat.

A Chriſto nato anno MDCXV.

ROMAM deferuntur menſe Januario literæ à Gabriële Gangrenſi in Paphlagonia epiſcopo, quibus agnoſcit primatum Romani pontificis. Ineunte vero Octobri eques Vandomius filius naturalis Henrici

rici Magni nomine regis Ludovici Juſti ſolitum pontifici defert obſequium. Exeunte autem eodem menſe ibidem è Japonia legati, miſſi ab Idate in Japonia, rege Voxu, ad agnoſcendum Romanum pontificem, & obſequium ei deferendum.

Ultimo Januarii mortuo Claudio Aquaviva, ſocietatis JESU generali præpoſito, ſequente Novembri facta eſt generalis patrum congregatio, cui interfuerunt Mexicani, Peruani, Malabarici, & ex Goana India, & regno Sinenſi: electusque eſt in demortui locum *Mutius Vitelleſcus* ex nobili familia Romana, omnium digniſſimus jure merito à tantis patribus æſtimatus.

In Gallia poſt ſoluta comitia iterum venitur ad arma, ſecedentibus rurſum principibus. Nihilominus rex iter ingreſſus ad excipiendam ſponſam Annam, filiam regis Hiſpaniæ, & deducendam ſororem Eliſabetham ad Philippum principem, Septembri menſe Burdegalam advenit. Eodem die & hora ex condicto dux Lermæus regis Ludovici mandato Burgis in Hiſpania cum Anna, dux Guiſius, Philippi principis nomine, Burdegalæ cum Eliſabetha, publice in eccleſia connubiales cæremonias miniſterio ſacrorum antiſtitum adimplerunt. Inde Guiſius, Eliſabetham ad limites regni ducens, conſignavit Hiſpanis: & acceptam ab iis Annam (quam rex ipſe Philippus ejus parens unice ſibi dilectam ad ipſos etiam regni limites comitatus fuerat) Burdegalam ad regem deduxit.

Moritur ad finem Martii Pariſiis regina *Margarita Valeſia:* in qua *Valeſiorum* ſtirps regia penitus extincta eſt: quæ in Henrico tertio regnare deſierat an. 1589. cum in Philippo Valeſio cœpiſſet anno 1328. Moritur & menſe Auguſti Avenione *Franciſcus* cardinalis *Joyeuſius*, ſacri collegii decanus, & regni Galliæ protector, pluribus ſummi momenti rerum tractationibus pro eccleſia & republica Chriſtiana egregie functus.

Menſe vero Julii in generali conventu Cleri Gallicani Pariſiis habito, omnium unanimo conſenſu con-

cilium oecumenicum Tridentinum recipitur: omnesque ſe illud, quantum in eis eſſet, ſuis functionibus obſervaturos promittunt, & jurant: ſatagente hæc imprimis ingenti fidei ac diſciplinæ zelo, *Franciſco* cardinale *Rupifocaldo*, natalibus, pietate, doctrina, omnique virtutum genere, etiam ſupra dignitatem conſpicuo.

Pax conſtituitur inter regem Hiſpaniæ, qui ducis Mantuani de contentione Montisferrati partes ſuſceperat; & ducem Sabaudiæ, qui ſpretis vanis illius formidabilis potentiæ terriculamentis, non ſolum ſe ab ejus immenſis exercitibus viriliter defenderat: ſed & multis illatis cladibus demonſtraverat, non verbis ac multitudine bella geri: ſed animi fortitudine & rei militaris peritia.

Legatio à Turcarum imperatore Achmete ad Matthiam Romanorum imperatorem Viennam advenit menſe Majo, & pacem ad viginti annos inſtaurat: quæ ſequenti anno confirmatur, & typis mandatur.

Dum rex Poloniæ rebus Moſcoviticis & Suecicis detinetur, facta à Chamo Tartarorum irruptione in Ruſſiam, qua multa hominum & pecorum millia abducta ſunt, Ruſſici duo ſtrenui duces Viſnovecius & Korecius, coactis 15. millibus equitum, Daciam invadunt: Tamſam ejus regulum, quod Tartaris ad eam excurſionem incentor extitiſſet, acie profligant, & fugientem occidunt; ac victores regiam ingreſſi Michailonem Daciæ præficiunt ditioni: peractis his omnibus ad finem ejus anni. Quo eodem tempore alia ex parte Coſacī Nogajenſi & Crimenſi Tartarorum provinciis horrendam intulerunt vaſtitatem.

Cum vero & Moſcovia diutino bello à Suecis & Polonis miſere vaſtata fuiſſet, Moſci ducem ſibi eligunt Michaëlem Fedrovitzium, quamvis jam antea acceptaſſent Uladiſlaum filium Sigismundi regis Poloniæ. Agiturque per imperatoris legatos de rebus cum Polonis componendis, ſed irrito conatu. Quare Chodkevicius Polonicarum copiarum ductor, Moſco-

ſcorum legiones Smolensko ſubmovit, everſis munitionibus ad ejus obſidionem paratis.

A Chriſto nato anno MDCXVI.

COMPONITUR iterum in Gallia diſcordia principum, &, rege menſe Majo Lutetiam redeunte cum reginis matre & conjuge, princeps etiam Condæus ac reliqui omnes confœderati ad eum accedunt. Sed novis rurſum ortis ſuſpicionibus idem Condæus calend. Sept. retinetur in palatio regio, & poſtea mittitur in cuſtodiam in arcem Baſtillæ: è qua ad finem præteriti Junii emiſſus in libertatem fuerat Carolus, comes Averniæ, filius naturalis Caroli IX. quem ob alias conſpirationis ſuſpiciones Henricus Magnus ante 12. annos ei incluſerat in perpetuam cuſtodiam damnatum: cujus poſtea egregia virtute ac peritia rex Ludovicus, tam rebus bellicis, quam politicis, feliciter hactenus uſus eſt. Capto vero Condæo, qui ei antea adſtiterant, iterum ſecedunt, & rex in eos bellum decernit.

Uſcochis, populis Croatiæ partis ad Ferdinandum archiducem Auſtriæ pertinentis, latrocinia & terra exercentibus & mari, Veneti, quorum civitatis commercium non parum incommodi inde patiebatur, de his queſti apud Ferdinandum, cum malum non ceſſaret, ejus ditionem manu armata invadunt, varias clades inferunt, ac viciſſim accipiunt à ducibus Ferdinandi animoſe eos excipientibus.

Bellum inter regem Hiſpaniæ & ducem Sabaudiæ iterum recrudeſcit, in Italia, & acrius quam antea geritur, neſcio duce minis Hiſpanicis cedere: cum tamen miſſus interea à ſummo pontifice Paulo V. Alexander Ludoviſius, (tunc archiepiſcopus Bononienſis, poſtea cardinalis, nunc Papa Gregorius XV.) & à rege Chriſtianiſſimo Ludovico Juſto Philippus Bethunus, variis inſignibus legationibus conſpicuus, nihil prudentiæ ac ſolertiæ omitterent, quo res inter ducem & gubernatorem Mediolanenſem amice componerent.

In Transſilvania diſſidium exoritur inter Bethlemum Gabor & Humanojum, quod Bethlemus Waradinum Turcis tradere vellet in mercedem ſuæ ab iis protectionis; qui Lippam, & multa alia loca Transſilvaniæ & Hungariæ eorum poteſtati ſubdidit.

Turcæ paſſim terra marique cæduntur: mari Mediterraneo ab Hiſpanis ſeparatim, & Florentinis ac Melitenſibus unitim: palude Mæotide ac vicinis locis à Coſacis: Aſia à Perſis, ubi 40. eorum millia peſte ac ferro occubuerunt.

Ordines Batavici Fliſſingam & alias quasdam arces, olim Eliſabethæ reginæ Angliæ ad auxilia ab ea obtinenda traditas, jam ut reſtituantur à Jacobo rege, numerata certa pecunia, impetrant.

Hoc anno deſinit *Jacobi Gardani* Scoti ſoc. JESU inſigne *opus Chronologicum:* quo concinna brevitate res toto orbe geſtas ex optimis quibusque omnium gentium auctoribus deſcripſit.

A Chriſto nato anno MDCXVII.

In Gallia rex principes ac proceres confœderatos, qui ab eo ſeceſſerant, proſcribit, & armis perſequitur. Sed cum hinc comes Averniæ cum parte copiarum regiarum, poſt quædam eorum loca capta, Sueſſiones obſidione cingeret; inde dux Guiſius cum aliis item regiis copiis, multis munitis locis vi occupatis, impigre ad alia pergeret; interim rex frequentibus multorum in Concinum Florentinum Mareſcallum Franciæ (cujus ſummam potentiam confœderatis prætextui fuiſſe diſſidiorum diximus) criminationibus ſuaſus juſſit illum in regia detineri, cum de more illuc accederet: qui tamen non captus, ſed, quod, dum capiendus eſſet, reſiſtere velle videretur, occiſus eſt in ipſo regiæ aditu à ſatellitibus regiis 24. Aprilis. Cujus necem etſi non juſtam, cum tamen rex approbaſſet, reginamque matrem (cujus favore potentia Concini ſubſiſtere dicebatur, quod Concini uxor eſſet collactanea reginæ, ac proinde ipſi cariſſima) tantis-

per

per, dum omnia pacarentur, Bleſas ſecedere rogaſſet, continuo principes confœderati ad ipſum accurrunt, veniam ſumptorum absque regia licentia armorum deprecantes. Corpus Concini poſt ſepulturam à vili plebecula exhumatum, fœde laceratum ac combuſtum eſt: conjux diverſorum & ipſa criminum accuſata, ſenatus decreto capite plexa; corpus igne crematum. Sicque univerſum regnum tranquillitatem recepit, detento tamen adhuc principe Condæo in cuſtodia ad ſaltum Vicennarum.

Poſt quæ rex ſeriam regni adminiſtrationem geſturus, inter alia præclara, quæ hoc eodem anno dixit, fecit, & conſtituit, & 25. Junii in ſanctiori conſilio decrevit, & menſe Sept. edicto publico ſanxit, ut omnibus & ſingulis locis provinciæ Bearnenſis, hæreſis contagione admodum infectæ, cultus religionis catholicæ libere exerceretur, & bona eccleſiaſticis, ante quinquaginta ferme annos erepta, omnino reſtituerentur. Menſe Auguſto cardinali Rupifocaldo, duci Nivernenſi, aliisque inſignibus pietate & authoritate viris curam commiſit ſubventionis terræ ſanctæ: ad quam toto regno pecunias colligi juſſit in reſtaurationem & ornamentum ſacrorum locorum. Ac denique Decembri Rotomagi magnum conventum habuit præcipuorum ex tribus regni ordinibus virorum, ad conſultandum de optima regni adminiſtratione.

In Italia dum bellum protrahitur inter Hiſpanos & ducem Sabaudiæ, gubernator Mediolanenſis 25. Julii Vercellas deditione capit urbem ditionis ducis: poſt arctam duorum menſium obſidionem, & magnam Hiſpanorum ſtragem, dux auctus copiis Gallicis, aliquot oppida in ditione Mediolanenſi expugnat, ac diripit: variis locis hoſtes magno numero profligat, cæditque.

Veneti quoque & archiducales mutuis ſeſe cladibus terra marique, ac præcipue apud Gradiſciam in Styria, (quam Veneti obſidebant, ſed fere magis ipſi obſeſſi) multis damnis & incommodis afficiunt. Cum

& alia parte dux Oſſunæ prorex Neapolitanus in mari Hadriatico claſſem inſtruens, ingentes iisdem Venetis turbas concitarit, damna intulerit, acceperitque.

Interea vero Ferdinandus archidux, adoptatus ab imperatore Matthia in filium & ſuorum ſtatuum ſucceſſorem, de conſenſu Maximiliani & Alberti fratrum imperatoris, qui liberis carebant, (erat autem Ferdinandus ipſorum patruelis: videlicet filius natu maximus Caroli archiducis, fratris Maximiliani II. imp. cujus illi erant filii:) hoc anno in comitiis Boëmicis, præſentibus iisdem Matthia imp. & Maximiliano ejus germano, & rem promoventibus, eligitur rex ſucceſſor Boëmiæ; ea tamen lege, ut adminiſtrationi, quamdiu Matthias imperator & rex viveret, non ſe immiſceret, niſi de conſenſu imperatoris & ordinum regni: & coronatur 29. Junii die feſto SS. Petri & Pauli apoſtolorum. Poſt quæ iidem Matthias, Maximilianus, & Ferdinandus, viſitaturi Joannem Georgium electorem Saxoniæ, Dresdam accedentes, honorificentiſſime ab eo excepti ſunt.

Reges Daniæ & Sueciæ, in regnorum limitibus convenientes, fœdus defenſivum ineunt adverſus regem Poloniæ, legitimum Sueciæ dominum; hæretici in catholicum. Idemque poſtea Suecus etiam cum electo adverſus filium regis Poloniæ ſchismatico Moſcoviæ duce pacem componit. Denique Sueci, Livoniam invadentes, poſt aliquot loca occupata à Polonis cæduntur.

Turcæ, circa Agriam excurſiones facientes, ab Heiduccis profligantur. Alia vero parte continuis deprædationibus Coſaccorum irritati, aſſumptis Tartaris in Poloniam irruentes, magnas prædas agunt. Mari Mediterraneo 19. naves, quæ tributum ex Ægypto Conſtantinopolim vehebant, tempeſtate ſubmerſas amittunt.

Menſis vero Novembris die 15. moritur Achmetes eorumdem Turcarum imperator, poſtquam regnaſſet an. 14. minus 36. diebus. Cujus filius Osmanes quod nondum attigiſſet annum ætatis 12. & Magnus Vizir

Vizir abeſſet in expeditione Perſica; *Muſtaphæ*, Achmetis fratri, qui eatenus recluſus quadam cella vixerat orationibus vacans, imperii adminiſtratio juſſu morientis Achmetis delata eſt. Sed crudeliter in quoscumque agens, nec alioqui ingenio tantæ ducendæ moli potens, iterum poſt duos circiter menſes, qua ſponte, qua coacte, priſtinum cellæ ſuæ incolatum repetiit: & *Oſmanes* ſequenti Januario in thronum evectus eſt.

Barcinone & reliqua Catalaunia menſe Sept. immenſa accedit inundatio ex continua atque violentiſſima multorum dierum pluvia: qua multa hominum millia perierunt, aliquot oppida, ac plurimi pagi abſorpti ſunt. Incendio etiam totum pene Tangermundum, veteris Marchiæ oppidum, conſumptum eſt: & Iſenacum in Thuringia magna parte deletum menſe Auguſto.

Elector Saxoniæ, aliique Lutherani in Germania, vanum jubilæum celebrant menſe Novembri, quod centeſimus hic eſſet annus à Lutheri apoſtaſia: cuſaque numismata aurea & argentea, cum inſcriptione *Sæculum Lutheranum* 1617. cum antea menſe Junio Paulus V. pontifex ſacrum jubilæum per univerſum Chriſtianum orbem promulgaſſet, ad implorandam divinam miſericordiam pro præſentibus eccleſiæ neceſſitatibus.

A Chriſto nato anno MDCXVIII.

Ad principium hujus anni pax confirmatur inter Ferdinandum regem Boëmiæ & rempublicam Venetam. Et poſtquam Petrus Toletanus gubernator Mediolanenſis diſtulit, quantumque potuit, reſtitutionem Vercellarum duci Sabaudiæ; demum tamen urgente apud regem Hiſpaniæ rege Francorum, & minas intentante, ni ſtaretur promiſſis, quorum ipſe ſe vadem ac fidejuſſorem conſtituerat, menſe Junio reddita eſt civitas duci: & cæteris omnibus utrimque reſtitutis, tranquillitatem Italia recepit.

Idem Ferdinandus, rex etiam Hungariæ, ſollicitante Matthia imperatore, coronatur ineunte Julio in comitiis Polonienſibus, iisdem conditionibus, quibus fuerat antea rex Boëmiæ declaratus.

Venetiis menſe Majo, ex quadam ſuſpicione conjurationis in urbem à duce Oſſunæ prorege Neapolitano, qui rempublicam hactenus non parum ſuis excurſionibus maritimis turbaverat, multi tam Hiſpani, quam etiam Galli, ſupplicio affecti ſunt.

Eodem menſe Majo Pragæ in Boëmia, comitiis habitis à ſtatibus hæreticis, prætextu conſervationis ſuæ religionis, armis invaſi conſiliarii & magiſtratus imperatoris, per feneſtras arcis altaş 40. cubitis præcipites dantur: qui tamen magno miraculo incolumes permanſerunt: hæc maxime operante comite Turrenſi, qui cives Pragenſes, directoribus regni mox inſtitutis, juramento obſtrinxit: Patres ſoc. JESU urbe ejecit: vicinas prōvincias Moraviæ, Sileſiæ, Luſatiæ, ad eandem defectionem ſollicitavit, & exercitum colligere cœpit. Quibus auditis imperator, poſtquam literis ac monitionibus nihil apud rebelles profecit, exercitum in Boëmiam immiſit: & varia inita ſunt prælia, capta utrimque oppida, prædæ actæ; Comitibus Bucquojo & Dampiero impigre rem pro imperatore agentibus, Mansfeldio notho & Turrenſi pro ſtatibus, longe quidem numero militum undique ad eos advenientium ſuperioribus, ſed tamen plerumque pugna inferioribus.

Diſſidia religionis, quoad articulum de prædeſtinatione, apud ordines Batavicos ab aliquot annis inchoata, (*vid. an.* 1609. & 1610.) adeo ſubinde aucta ſunt, ut etiam in factiones politicas, & diviſiones civitatum atque provinciarum, & delectus militum proceſſerint. Unde Mauritius (jam princeps Aurantius morte Philippi fratris, qui deceſſit menſe Februario hujus anni) in gratiam regis Angliæ, & ordinum Generalium nomine, pro antiquiori ſatagens opinione, ne & forte ab Arminianis dominatione excuteretur, Trajecto una ex præcipuis civitatibus Armi-

minianis arte & armis occupata, alias continet promiſſione nationalis ſynodi, quam rex Angliæ in cauſa illius controverſiæ celebrandam ſuaſerat. At paulo poſt idem Mauritius præcipuos earumdem civitatum, Hagam vocatos, prætextu mutationis religionis ac reipublicæ ab iis intentatæ, in carcerem conjicit: atque inter eos Joannem Barneveldium Hollandiæ advocatum, jam ætate provectum, cujus prudentia & conſilio ordines pleraque ſua geſſerant: (cui à multo tempore infenſus Mauritius fuiſſe dicebatur, quod non in omnibus ipſi aſſentiretur:) deinde vero manu armata Hollandiam & Weſtfriſiam provincias Arminianas percurrens, Magiſtratus ubique mutavit, præſidia conſtituit, præcipuos Arminianos prædicantes expulit.

In Rhætia quoque (ſive apud Griſones) turbæ excitantur: dum quidam, ſpecie avertendæ nonnullorum tyrannidis, qui ſtatum democraticum abrogatum vellent in favorem Hiſpanorum, quibuſcum conventio quædam tranſacta fuerat anno ſuperiori Curiæ in communem utilitatem Mediolanenſium & Griſonum, quam iſti proditionis nomine appellabant, majorem ipſi in populum ſuſpicacem autoritatem uſurpant: armatoque populo in patriæ perniciem ac religionis catholicæ, multos ſupplicio plectunt, & inter alios archipresbyterum Sundrenſem crudeliſſima tortura necant, atque epiſcopum Curienſem perpetuo exilio damnant: cum tamen conventibus aliquot habitis conteſtati fuerint, nullam ſe vim religioni allatam cupere.

In eorundem Griſonum montana regione 4. Sept. terræ motu facto, mons quidam imminens oppido Pluravio ſub crepuſculum veſpertinum oppidum momento obruit cum omnibus incolis, tanta clade, ut ne veſtigium ullum conſpiciendum reliquerit.

Ingenti inito prælio inter Turcas & Perſas prope urbem Ardevillenſem, Turcarum ad 60. millia, Perſarum novem perierunt: & tamen, quamvis videretur Perſa viciſſe, obtulit nihilominus pacem Turcæ, qui eam libenter acceptavit. In

In Gallia Palatium ſenatus Pariſienſis 7. Maji fortuito incendio fere conſumptum eſt. Menſe Aprili rex patres ſocietat. JESU, ſemotis omnibus, quibuscumque & quorumcumque oppoſitionibus, pleniſſime reſtitutos ſancit ad lectiones publicas ibidem Pariſiis faciendas. Ac poſtea à ſummo pontifice impetrat, ut feſtum S. Ludovici regis celebretur de præcepto per univerſam Galliam 25. Auguſti.

Menſe Novembri *Mauritius* princeps cardinalis Sabaudiæ, miſſus à patre duce in Gallia tum ad gratias regi agendas de rerum ſuarum cura adeo feliciter ab eo ſuſcepta, tum ad tractationem matrimonii Chriſtinæ, ſororis regis, cum principe Victore Amedæo, filio ducis natu maximo, honorificentiſſime Pariſiis ſuſceptus eſt, ac ſummæ prudentiæ & pietatis laude legatione ſua ex optatis functus.

Quo eodem tempore advenit pariter Lutetiam legatus ab Osmane novo Turcarum imperatore, ad confirmationem amicitiæ, & excuſationem injuriæ legato regio Conſtantinopoli ſub iniqua Muſtaphæ adminiſtratione illatæ; cui abunde Osmanes ſatisfecit.

Denique menſe Decembri eodem pervenit comes Furſtemburgius, legatus ab imperatore Ferdinando ad petenda auxilia adverſus Boëmos, Palatinum, & alios regnorum ſuorum uſurpatores.

Obiit Joannes Bembus dux Venetiarum: & quia in ejus locum electus fuit Nicolaus Donatus jam ferme nonagenarius, vix menſem ſuperfuit. Subrogatus eſt menſe Majo, qui tunc in exercitu abſens erat, *Antonius Priolus*, unus ex procuratoribus S. Marci: qui adhuc rempublicam adminiſtrat.

Obiit item Maximilianus archidux Auſtriæ ineunte Novembri; cum Julio cardinalem Cleſelium, qui hactenus cuncta domus Auſtriacæ negotia ſumma induſtria adminiſtraverat, improviſo ob quasdam ſuſpiciones Viennæ captum ad Tirolenſem regionem abduci curaſſet, re pontifici ſubito ſignificata.

Itemque 5. Septembris ex hac vita deceſſit Lutetiæ

ciæ *Jacobus David* cardinalis *Perronius*, Gallicanæ, quinimmo & Romanæ, atque adeo totius catholicæ eccleſiæ decus ingens & ornamentum, hæreticorum malleus, doctus & eloquens ad miraculum: quem ſi amplius laudare voluero, fucos faciam, cum major ſit omni laude.

Menſe Novembri apparuit cometes, prolixa admodum cauda formidabilis: de quo multi ſcripſerunt. Quid autem portenderit, tempora demonſtrarunt, demonſtrabuntque: cum non niſi ex eventibus de his judicetur.

A Chriſto nato anno MDCXIX.

Bellum Boëmicum protrahitur vario Marte; aliquibus nonnunquam interpoſitis induciis, & colloquiis de pace: quæ tamen fruſtra ſunt, cum non jam ſtatus de religione ſua aſſerenda, ſed de familia Auſtriaca omnino expellenda agerent, ac de catholica religione opprimenda. Quare & imperator Erneſtum comitem Mansfeldium, ob Pilſnam Boëmiæ ab eo occupatam, aliaque in imperium commiſſa, proſcribit edicto publico 19. Februarii.

Sequentis vero Martii die 20. idem Matthias imperator obiit, anno ætatis 62. expleto, imperii 6. menſe 9. Poſt cujus obitum Ferdinandus, ejus patruelis, electus jam antea rex Hungariæ & Boëmiæ, earum ſicuti & reliquarum provinciarum hæreditariarum poſſeſſionem, Alberto archiduce Matthiæ fratre concedente, adipiſcitur: (*vid. ſup. an.* 1617.) ac paternis monitionibus rebelles ad mentem revocare ſatagit. Sed jam hæreticis Auſtriacis, Hungaricis, Moravicis, Sileſiis, atque Luſatiis firmiori fœdere cum Boëmis qua vi, qua ſponte unitis, creſcit ubique rebellio: & Turrenſis ac Mansfeldius circumquaque cum magnis copiis excurrentes, omnia cædibus, rapinis, incendiis vaſtant: Catholicos, ac præcipue eccleſiaſticos, maximeque religioſos ſoc. JESU calumniis ac criminationibus onuſtos undique pellunt; & cardinalem Die-

Dietrichſteinium Olmucenſem epiſcopum miſere exagitant, ſpoliant, & cuſtodia detinent. Poſt quæ menſibus Aprili & Majo peracta, Turrenſis ineunte Junio Viennam ſpe motuum ab hæreticis ſuſcitandorum exercitum ducit: ſed tam à Ferdinando repulſus, quam ſtatibus (poſt ingentem cladem Mansfeldii, quam interim à Bucquojo & Dampiero ad Nadlitiam Boëmiæ acerrimo inito prælio accepit) celeriter revocatus, relicta Vienna in Boëmiam feſtinat; ubi Bucquojus poſt victoriam multa oppida ſtatibus eripuit: & tam ipſe, quam Dampierus diviſis copiis multa damna rebellibus intulerunt: haud tamen aliquando inulte. Et hæc ita proceſſerunt usque ad finem Auguſti.

Cum interea convenientibus electoribus Francofurtum ad novum imperatorem eligendum, tribus eccleſiaſticis, Moguntino, Treverenſi, Colonienſi, cum legatis trium ſæcularium, Saxonici, Palatini, Brandenburgenſis, ac Ferdinando rege Boëmiæ: 28. Auguſti electus eſt in imperatorem idem *Ferdinandus* eo nomine II. & 9. Septemb. unctus ac coronatus.

Alia veto parte eodem tempore ſtatus Boëmiæ, præſentibus Moraviæ, Sileſiæ, & Luſatiæ provinciarum unitarum legatis, decernunt, eumdem Ferdinandum regno Boëmiæ ac provinciarum unitarum omnino abdicandum, & nunquam admittendum: regnumque, jam antea electori Saxonico, & duci Bavariæ oblatum, ſed ab iis recuſatum, deferunt Friderico electori Palatino, miſſis legatis, qui eum in Boëmiam arceſſerent.

Quo eodem tempore Gabriel Bethlemius Transſilvaniæ princeps, (dictus vulgo patrio idiomate Bethleem Gabor) Turcæ cliens ac vaſallus, communicatis per litteras & nuntios cum Boëmis conſiliis, Hungariæ dominationi inhians, cum ingenti exercitu eam ingreditur, & Caſſoviam, Filecum, Poſonium, aliasque plurimas civitates vi aut deditione recipit; catholicos, ac præcipue eccleſiaſticos diriſſime tractat; & principis Hungariæ titulum accipit, habens in poteſtate

teſtate coronam Hungaricam, quæ Poſonii religioſiſſime aſſervari conſuevit.

Decimo quarto vero Novembris Palatinus coronatus eſt Pragæ, & triduo poſt Eliſabetha ejus conjux, filia regis Angliæ: quam ambitione tituli reginæ maxime impuliſſe tradunt Palatinum, valde de hac electione anxium, ad eam acceptandam. Ac paulo poſt habitis conventibus principum proteſtantium Norimbergæ, & catholicorum Wirsburgi, utrobique actum eſt de modis res ſuas provehendi, & religionem, quam profitebantur, conſervandi.

Dordraci in Belgio menſe Januario magnus conventus habetur miniſtrorum ex Belgio, Germania, Anglia, aliisque locis, contra Arminianos, præſente etiam principe Mauritio, & aliis proceribus: quo ad principium licet Maji continuato, nulla tamen certa facta eſt controverſiæ de prædeſtinatione definitio: miniſtris inter ſe diviſis, & Arminianis oppoſitiones ſuas formantibus. Illud ſane inde ſecutum, quod Barneveldius tum damnatus ſit, ut auctor ſeditionum Arminianorum, & 13. Maji capite truncatus Hagæ ætatis ann. 73. quem ut martyrem Arminiani colere cœperunt.

In Gallia menſe Februario celebratæ ſunt nuptiæ Pariſiis Chriſtinæ ſororis regis cum Victore Amedæo filio natu maximo ducis Sabaudiæ. Eodem menſe Toloſæ Italus quidam nomine Luciolus deprehenſus atheïsmum docere, præciſa lingua vivus combuſtus eſt.

Eodem item Februario regina, mater regis, pertæſa diutinæ commorationis Bleſenſis: (quam ipſa honorarum carcerem interpretabatur) ope ducis Eſpernonii, inſcio rege inde deducitur Engolismam. Iratus rex in Eſpernonium, exercitum colligit: ſed, multis interea ultro citroque miſſis nuntiis & litteris, tandem Sept. menſe concordia renovatur, & rex Turonis matrem viſitat: indeque ipſa Andegavum petit, ipſi à rege conceſſam. Rex Carnutum concedit, ad reddendas Deo ac Beatiſſimæ Virgini (cujus ibi antiquiſſima Imago, & templum auguſtiſſimum frequentiſſimo populorum con-

concurſu viſitatur) gratias de felici rerum ſucceſſu: ac deinde Condæum principem ex diuturna cuſtodia ſaltus Vicennarum priſtinæ libertati reſtituit: & magna omnium lætitia ad ſe venientem excepit apud Cantiliacum 20. Octobris.

In Hiſpania rex Philippus Philippum filium in Luſitaniam deduxit una cum Eliſabetha Franciæ ejus ſponſa: atque ibi in eorum verba jurari fecit à Luſitanis menſe Julio.

Novus equeſtris *ordo de ſacra Militia Chriſtiana*, ſub protectione beatiſſimæ virginis, S. Michaëlis, & Franciſci, inſtituitur, menſe Martio Viennæ in Auſtria adverſus infideles, præcipuo auctore Carolo Gonzaga duce Nivernenſi, cui multi principes ac proceres Germani, Itali, Galli, Poloni, nomen dederunt: fuitque mox à Romano pontifice Paulo V. confirmatus.

A Chriſto nato anno MDCXX.

MENSE Januario initur nova confœderatio inter Palatinum, Gaborem, Boëmos, Hungaros, Transſilvanos, Auſtriacos, cæterasque provincias rebelles: ſollicitato etiam in conſortium Turcarum imperatore; Februario autem imperator Ferdinandus edicto publico electionem & coronationem Palatini irritam oſtendit, & declarat: atque Aprili aliis publicis litteris tum monet illum ab ea deſtinere, tum omnes ei adhærentes ab eo recedere. Electores, quoque principes imperii tam catholici, quam etiam è proteſtantibus, qui ab imperatore ſtabant, conventu habito Mulhuſii in Thuringia, eumdem Palatinum cæterosque ſuis monitionibus conantur ad pœnitentiam reducere; & quod fruſtra omnia fierent, fœdus & ipſi ineunt adverſus eorum perfidiam; Boëmi vero eodem Aprili filium Palatini ſexennem declarant regem ſucceſſorem patris. Nec interea ceſſabatur ab armis: ſed copiis utrimque & undique creſcentibus, variæ fiebant excurſiones, deprædationes, pugnæ, cædes, & occupationes locorum: miſſis in auxilium impe-

imperatoris à regibus Hiſpaniæ & Poloniæ, militum, à pontifice Paulo pecuniarum ſubſidiis.

Rex vero Chriſtianiſſimus, poſt acceptam legationem, quam diximus, ab imperatore, ſatius judicans de conciliatione agere, quam diſſidia auxiliaribus copiis adaugere, celebrem miſit in Germaniam menſe Majo legationem ducis Engoliſmenſis, cum Bethunio, aliis multis graviſſimis legationibus proſpere geſtis conſpicuo, & Aubeſpino è præcipuis ſanctioris concilii miniſtris: qui in nomine ſuo, quantum poſſent, tum obſtarent, ne reliqui principes & ſtatus imperii (quod timebatur) arma in ſe mutuo converterent in evidentem perniciem univerſæ Germaniæ, tum inſiſterent, ut diſſidentes in concordiam reducerentur. Qui primo in conventu Ulmenſi principum & civitatum proteſtantium correſpondentium, (ſic enim vocabantur, qui Boëmis favebant) celebrato menſe Junio, id præſtiterunt, ut 3. Julii inter Maximilianum Bavariæ ducem, ducemque electum copiarum catholicarum, & Joachimum Erneſtum Marchionem Anſpachii, ducem copiarum proteſtantium, qui inſtructiſſimos exercitus in conſpectu habebant, conveniretur, ne qui eorum alios principes aut ſtatus aggrederentur cujuſvis religionis, quam in Boëmia ac provinciis unitis, ubi bellum eatenus viguiſſet. Deinde Viennam ad imperatorem accedentes, honorificentiſſime ab eo excepti ſunt 20. Julii. Deinde etiam Gaborem convenerunt, ſed irrito pene conatu.

Poſt prædicta vero Ulmæ peracta, Bavarus in Auſtriam cum exercitu procedens, ſtatus ejus provinciæ proteſtantes cogit renuntiare fœderi Boëmorum, & ad obedientiam imperatoris redire. Eodemque ferme tempore elector Saxonicus, cui imperator executionem proſcriptionis Boëmiæ commiſit, Luſatiæ provinciam occupat. Et Spinola, cum exercitu collecto ex Belgis & Italis, juſſu regis Hiſpaniæ, in Palatinatum inferiorem ingreſſus, multas urbes capit. At in Hungaria Gabor, in quodam ſuorum conventu (abſentibus tamen, præter eccleſiaſticos omnes, præ-

cipuis regni proceribus, & nonnullis etiam civitatibus, quarum aderant legati, aperte contradicentibus:) rex Hungariæ proclamatus, Auſtriam incurſat, & auxilia Palatino mittit. Et Dampierus, dum Poſonium tentat, occiditur. Quando Bavarus, copias ex Auſtria in Boëmiam ducens, junctus Bucquojo ductori exercitus imperatoris: ambo Pragam verſus procedentes, adverſante ſemper à latere Palatino: demum 8. die Novemb. in celebritate octavæ omnium ſanctorum, quæ & tum erat dominica 22. poſt pentecoſten, qua recitatur in officio divino euangelium *Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris:* iidem catholici duces (hortante maxime P. Dominico Hiſpano ordinis Carmelitarum Diſcalceatorum, & certam victoriam divinitus promittente, viro inſigni pietate, & miraculorum fama conſpicuo) memorabili prælio Palatinum fuderunt prope ipſam Pragam, eodem ipſo loco, quo ſtatus Boëmici anno præterito arceſſito ad regnum eidem Palatino obviarant. Fugiens Palatinus Pragam, accepta uxore cum liberis in Sileſiam conceſſit. Duces catholici Pragam poſtridie triumphantes ingreſſi ſunt, & univerſa ferme Boëmia è veſtigio ad obſequium imperatoris rediit. Captique multi ſunt ex præcipuis motuum illorum auctoribus; qui poſtea juſſu imperatoris variis ſuppliciis affecti ſunt. Et hæc quidem ibi.

Interea in Walachia & Moldavia certatur à Turcis & Tartaris Præcopenſibus adverſus Gratianum Wajwodam & Polonos, cum accuſatus apud Turcam Gratianus de conſpiratione cum Polonis, necato Campagio, quem Oſmanes Turcarum imperator ad ipſum occidendum miſerat, aperte deficiens à Turca, Polonos in auxilium vocaſſet. Bino itaque inito prælio, priori Turcæ inferiores, poſteriori ſuperiores fuere: quo Gratianus extinctus eſt cum ducibus Polonis, & maxima nobilium multitudine. His vero excitatus Oſmanes, cum jam ei pax eſſet cum Perſa, ejecto cum ignominia legato Polono ex aula ſua, bellum Polonis denuntiat: qui ſe ad defenſionem

nem ingentibus animis & viribus parant.

Dum vero rex Poloniæ Sigismundus ad hæc Varſoviæ comitia celebrat 15. Novembr. in ipſo ingreſſu eccleſiæ, à quodam nobili Polono ſecuri bis caput & humerum percuſſus, ſummum incurrit vitæ periculum. Cura tamen eodem ipſo loco vulneribus adhibita, rex egregio ſummæ pietatis exemplo noluit domum regredi, quin prius, ad quod venerat, ſacrum audiſſet. Percuſſor nihil unquam à rege læſus, deteſtabili tamen malitia hoc ſolum dolens, quod eum non occidiſſet, debitas luit ſceleris pœnas.

Hoc eodem anno in Valle Telina, ſita in confinibus Italiæ & Germaniæ, porrectaque in longum à lacu Comenſi ad comitatum Tirolenſem, unita Rhætis ſive Griſonibus: Catholici conſiliis ſecreto inter ſe initis, obpreſſuras, quas patiebantur ab hæreticis dominantibus: menſe Julio omnes Calviniſtas tam incolas, quam exteros, occidunt: & favore ducis Feriæ Gubernatoris Mediolani univerſam Vallem occupant; pulſis etiam poſtea Griſonibus, qui confeſtim accurrentes multis militum millibus eam recuperare conati ſunt. Inde vero dux Feriæ aliquot præcipuis locis propugnacula ædificat, ſive ad ſecuritatem catholicorum, ſive eo prætextu ad Vallis occupationem. Quod tam ipſi Griſones, eorumque confœderati proteſtantes, ægerrime ferentes, quam etiam è catholicis Veneti, quod ſic videretur in ſervitutem Italia redigi, clauſo Helvetiis & Germanis oſtio: tum alios ad vindicandam è manibus Hiſpanorum Vallem Telinam ſollicitare cœperunt: tum maxime regem Francorum Ludovicum, qui propterea miſſa ad regem Hiſpaniæ legatione, promiſſionem accepit reſtitutionis, modo catholicis Vallis cautum eſſet. Eaque de re multa inita ſunt conſilia à legatis utriusque regis cum Helvetiis & Rhætis: eademque variis artibus ac difficultatibus interturbata.

Gallia quoque ingentibus rurſum motibus agitatur menſe Junio & ſequentibus: cum Luinei apud regem, auctoritatis occaſione, ſive prætextu, aliisque

privatis inter principes invidiis ac diſſidiis, quamplurimi principes ac proceres à rege ſeceſſerunt ad reginam ejus matrem, ſpecie eam tuendi adverſus inſidias malevolorum. Sed prævéniens rex mira prudentia, celeritate, ac fortitudine, & fideli Condæi principis conſilio atque obſequio, eorum conatus, antequam omnes copias in unum collectas haberent; capta Cadomo urbe Northmanniæ munitiſſima poſt aliquot dierum obſidionem, plerasque alias ad ſpontaneam deditionem redegit, & ad Pontem Cæſaris prope Andegavos fuſis reginæ copiis, adeo in arctum principes conſtrinxit, ut coacti fuerint veniam petere: & 13. Auguſti accedentem ad ſe Briſſacum reginam amabiliſſime excepit, & quodcunque voluit humaniſſime conceſſit. Inde confeſtim rex in Aquitaniam pergens: cum nullis unquam hortationibus atque juſſionibus, obſtinatiſſima Miniſtrorum ac Magiſtratuum Bearnenſium corda flectere potuiſſet ad exequendum jam anno 1617. promulgatum edictum de reſtitutione bonorum eccleſiaſticorum: illuc ipſemet cum modicis copiis pergens menſe Octobri, Venit, Vidit, Vicit: quippe attonitis hæreticis ad incogitatum ejus adventum, quem omnimodis artibus impedire conati fuerant: intra ſolos quinque dies rebus ita proſpexit, ut præſidia ubique mutarit, ac præfecturas armorum, quibus duces hæretici catholicos dura ſervitute premebant, extinxerit: templa catholicis, bona eccleſiaſticis, eccleſiaſticos priſtinis honoribus reſtituerit: provinciam antea liberi dominii jure gaudentem Coronæ Franciæ adnexuerit, & ſenatum novis conſiliariis catholicis auctum in Parlamentum erexerit. Hisque tot ac tantis pari fortitudine ac felicitate geſtis, ad reginas, matrem & conjugem, Lutetiam rediens, eo pervenit 7. Novembris, quatuor omnino menſibus, poſtquam inde ad componendos principum motus exiiſſet 7. Julii, miro ubique applauſu ab omnibus exceptus: præterquam à factioſis hæreticis, qui reductione Bearnii vehementiſſime afflicti modos interim meditantur, quibus incruentam hanc cladem ever-

everſione regni compenſent: magna tamen illorum parte in officio ſe & obſequio regis moderate continente. Cæteri vero poſt multos privatos ac provinciales variis locis peractos conventus, nationalem ex omnibus Galliarum provinciis Rupellæ agentes: nec privatis regis monitionibus, nec publicis edictis ac proſcriptionibus, ad illum diſſolvendum induci unquam paſſi ſunt.

Turcarum claſſis menſe Auguſti mari Adriatico excurſionem faciens in Apuliam, Manfredoniam urbem celebrem capit, diripit, & multos utriusque ſexus captivos abducit, magna Chriſtianorum principum ſive ducum iis oris infamia.

FERDINANDUS.

A Chriſto nato anno MDCXXI.

FERDINANDUS imperator 22. Januarii Palatinum ac principes imperii ei adhærentes, quod & cladibus licet attriti, & frequentibus monitionibus ſollicitati, nihilominus in rebellione obſtinati perſeverarent, publicis edictis proſcribit: cum jam ad finem anni ſuperioris in Betlemum Gabor, ob invaſionem Hungariæ, traditionem aliquot ejus propugnaculorum in manus Turcarum, & tituli regii uſurpationem, aliud diploma promulgaſſet, quo ejus qualemcunque in regem electionem irritam declaraverat.

Poſt quæ, Moravia per Bucquojum, Sileſia per Saxonicum ad obedientiam imperatoris reducuntur, & Hiſpani rurſum multa loca in Palatinatu inferiori occupant. Palatinus profugus, poſt longos circuitus, tandem pervenit cum uxore in Hollandiam, ubi à ſtatibus & principe Aurantio benigne & honorifice excipitur. Principes ac civitates correſpondentes unionis proteſtantium in Germania diſſoluto fœdere imperatori reconciliantur: interventione potiſſimum Joannis Suiccardi archiepiſcopi electoris Moguntini, qui ab ipſo horum motuum Germanicorum ortu,

egregiam in omnibus navavit operam religioni & imperatori.

Cum interea Boëmiam nothus Mansfeldius rursum turbare tentans, à Barone Tillio ductor copiarum ducis Bavariæ, & locis privatur, quæ adhuc ibi retineret: & ad finem Septembris quodam loco superioris Palatinatus ita recluditur, ut, quo liber evadat, promittere certis conditionibus coactus sit imperatori obsequium, quod tamen inde elapsus perfide detrectat: & cuncta circumquaque, latronis potius quam ducis personam gerens, diripit, undique profugus, & nullibi certam sedem figens, aut duces imperatoris vel Bavari sustinens.

Gabor item in Hungaria aliquid movet, sed parum promovet: & dum Turcarum & Tartarorum petita opperitur auxilia, abstinet interea à coronatione: ac coronam regiam, Posonio in tutiorem locum secum transfert: quæ tantæ est apud Hungaros æstimationis, ut, qui eam possideat, uti rex habeatur. Multis nihilominus proceribus & civitatibus ad adventum Bucquoji cum exercitu imperatoris, à Gabore recedentibus: Bucquojus insuper Posonium capit, ac multa alia loca: sed dum Neuvensolum obsidet, in quodam cum hostibus conflictu desertus à suis necatur 20. Julii, magno rerum imperatoris damno, ingenti Gaboris gaudio, qui jam propemodum eo statu erat, ut tota Hungaria expelleretur: sed post Bucquoji necem, aliquot amissa loca recipit: à Posonii tamen obsidione magna clade repellitur. Ac denique conventu Niclesburgi habito, tandem exeunte anno concordia aliqua initur inter imperatorem & Gaborem, qua Gabor coronam regiam restituere debeat, & imperatoris nomine urbes, quas possideat, regere.

Poloni rursum mense Januario à Turcis cladem accipiunt in Moldavia. Sed Martio adveniens Ladislaus princeps cum 50. millibus, atroci prælio eos vincit. Unde Osmanes, mirum in modum exacerbatus, juvenili ardore, contra suorum omnium sententiam, Constantinopoli exiens Poloniam (ut jactabat)

bat) deglutiturus: cum numeroſiſſimo, & inſtructiſſimo exercitu 300. fere millium militum, præter immenſam Tartarorum multitudinem, in Moldaviam venit; ubi Ladiſlaus limites regni cum 60. millibus tam Polonorum quam Germanorum tutabatur, interim dum pater Sigismundus reliquum exercitum colligeret, qui futurus exiſtimabatur amplius 200. millium equitum. Caſtris in conſpectu poſitis, dum Oſmanes frequentiſſimis inſultibus Polonos aggreditur ſimulque impedire conatur, ne 60. millia Coſaccorum jungerentur Ladiſlao: utrimque magnis cladibus repulſus eſt: ut deſperans ulterius progredi, pacem obtulerit æquis conditionibus: quæ magno gaudio, velut devinitus miſſa, accepta eſt à Polonis, cum rebus omnibus conſumptis vix jam haberent, quo vel unum diem ſuſtinerent. Cæſareis certaminibus ad duodecim millia Polonorum & Germanorum: multi alii morbis conſumpti: è Turcis ad centum circiter millia cæſa, totidem aliis caſibus extincta. Quæ totò menſe Septembri & parte Octobris contigerunt.

Expirante hoc eodem anno, menſe Aprili, inducia-rum Belgicarum conſtituto termino annorum duodecim: invitatis fruſtra ab archiducibus, provinciarum unitarum ſtatibus ad agnitionem legitimi illorum dominii, rurſum venitur ad arma, & colliguntur utrimque exercitus, ſed nullo operæ pretio: niſi quod Spinola urbem Juliacum obſidet menſe Septembri: quam demum deditione accipit ad principium ſequentis Februarii, nequicquam Aurantio principe ei ſuccurrere conato.

In Gallia rex Ludovicus, rebellium hæreticorum multis locis turbas cientium inſolentiſſima arrogantia, & conventus Rupellani obſtinatiſſimo regiæ majeſtatis contemtu, ac novæ reipublicæ formæ conſtitutione, commotus: nullis non tentatis modis, quibus eos ſaltem ad priſtinam quantumvis male ſecuram obedientiæ ſpeciem reduceret: tandem in eosdem rebelles movens menſe Junio, urbem Santonum munitiſſimam Sanicannem, poſt duram 20. circiter dierum

obſidionem, in deditionem accepit, mœnia ac propugnacula diruit, & in vicum redigit, ſuperbe antea clades jactantem apud eam olim à catholicis acceptas: Inde Cleracum in Vaſconia pari obſidione ad deditionem compellit. Et alias qua vi, qua minis tam ipſe, quam ejus auſpiciis præfecti provinciarum, ad 60. urbes, præſidiis hæreticorum munitas, ad obedientiam redigunt, magna variis certaminibus rebellium ſtrage: Montalbanum poſtea, omnium munitiſſimam ac fere ampliſſimam ipſorum urbem, ſero nimis rex aggreſſus: ſupervenientibus morbis ac inundationibus hibernis, rem in tempus commodius differre cogitur: deſiderato inter plurimos duces ac nobiles, ea obſidione, Henrico duce Menio prorege Aquitaniæ, ſtrenuiſſimo principe, ictu ſclopi. Ac poſt ſolutam obſidionem, dum rex Monhurtum oppidum, quod recens rebellaverat, menſe Decembri vi capit & incendit: Dux Luinus, Franciæ Coneſtabilis, in ægritudinem incidens, moritur 15. ejusdem Decembris, quem rex ad ſupremam illam dignitatem, ob ejus virtutes, ac probe notum ab ſe zelum evexerat, & magnis divitiis locupletaverat.

Interea Pariſiis, media nocte poſt 24. Octobris, ſubito incendio perierunt duo pontes Aurificum & Avium, ſive Cambii & Mercatoris dicti, cum omnibus ſuperpoſitis ædificiis: ingenti mercatorum damno. Quod quidem incendium multi negligentia cujusdam ancillæ, alii malitia accidiſſe crediderunt hæreticorum, in vindictam combuſti eorum templi Carentonii quadam nupera aliquorum ex infima plebe ſeditione. Ac paulo poſt Lugduni pars Palatii publici arſit.

In Anglia menſe Aprili Parlamentum Londini habitum, auctoritatem ſibi ſumens in miniſtros regios, cancellarium carceri mancipat, & indignum eo honore declarat, aliosque non infimæ notæ proceres in vincula conjicit: nec ſine aliquo in regem ipſum murmure, occaſione (ut multi crediderunt) tractatus matrimonii, qui agitabatur inter principem Angliæ filium

lium regis, & unam è filiabus regis Hiſpaniæ, ſive alia quacumque de cauſa.

Rhæti, ſive Griſones, dum variis, ſeu veris, ſeu fictis, difficultatibus protrahitur reſtitutio in integrum Vallis Tellinæ, moræ impatientes, menſe Septemb. magno numero irrumpunt in eam: ſed ingenti ſuo damno, non ſolum quod accepta clade inde pulſi fuerint, verum maxime quod ea occaſione hinc dux Feriæ illinc archidux Leopoldus in ipſam Rhætiam ingreſſi, eam occupaverint, coactis Rhætis manus dare. In quorum tamen gratiam ad finem anni inita eſt aliqua concordia, qua utrique parti aliquo modo ſatisfactum, & religioni proſpectum videretur.

In Africa rex Marocci propugnaculum, ab Hiſpanis ad fluvium Mamoram, prope Alarachiam, ante aliquot annos ædificatum, terra marique obſidens, magna ſtrage repellitur, adveniente in auxilium claſſe Hiſpanica: quæ etiam ad fretum Gaditanum 32. naves Batavicas bene inſtructas Venetiis redeuntes (elapſis jam induciis inter Hiſpanos & Batavos) aggreſſa: aliquot capit, alias ſubmergit aut fugat. Aliique Hiſpani ac Luſitani, auxilio Anglicarum navium, Batavos ex inſulis Moluccis omnino repulerunt. Angli vero in portu Algeriæ aliquot naves incenderunt, & magna præda potiti ſunt.

Mortui ſunt præterea hoc anno magni aliquot principes. Atque imprimis Paulus V. pontifex 28. Januarii anno ætat. 69. ſedis 15. menſe 9. de cujus virtutibus breviter dictum in ejus creatione *an.* 1605. Eligitur 9. Februarii in ejus locum *Alexander Ludoviſius* nobilis Bononienſis, ex archiepiſcopo illius civitatis & cardinale tit. S. Mariæ Transpontinæ, annum agens ætatis 67. variis antea magiſtratibus & legationibus pro ſede apoſtolica feliciter functus: comis, beneficus, pius, & nulli non admodum gratus: qui nomen ſumpſit GREGORII XV.

Paucisque poſt diebus, eodem menſe Februario obiit Cosmus Magnus dux Etruriæ, diuturna invalitudine in juventute confectus: multis tamen liberis

relictis: è quibus natu maximus Ferdinandus adhuc puer 10. circiter annorum ſucceſſit in patris ditionem, ſub tutela aviæ Lotharingicæ, matris Auſtriacæ, ac patrui cardinalis Medicei.

Ultima die Martii exceſſit quoque ex hac vita Philippus III. rex Hiſpaniarum inſigni pietate ac morum ſuavitate princeps, anno ætatis 43. regni 23. Poſt quem, regni adminiſtrationem ſuſcepit maximus natu filius Philippus eo nomine rex IV. annos natus 16. magni animi princeps, & mirabilis ingenii, ac ſupra ætatem prudentiæ: qui confeſtim ingentes rebus curialibus mutationes intulit, exturbatione illorum, qui patris facilitate abuſi ad multa fuerant, & evectione aliorum ad honores & dignitates. Inter alios vero ducem Oſſunæ, olim proregem Siciliæ, poſtea Neapolis, turbulentiſſimi ingenii virum, & qui res Neapolitanas in magnum diſcrimen conjecerat, carceri mancipavit: & Rodericum Calderonium, ab infima quondam ſorte ad potentiſſimam ac faſtuoſiſſimam auctoritatem evectum, ſed à multo jam tempore plurimorum atrocium criminum reum conſtitutum, capite damnavit: feliciorem pia morte, quam odioſa vita.

Menſis Julii die 13. moritur Albertus archidux, dominus Belgii, magno ſui deſiderio Belgis relicto, tum ob ejus pietatem, ac manſuetudinem: tum maxime quod ob ejus obitum, qui nullos reliquit liberos, Belgium iterum redierit ſub dominium regis Hiſpaniæ: remanente tamen ejus rectrice Iſabella Alberti conjuge, amita regis junioris, & Ambroſio Spinola ſupremo duce armorum.

Denique 17. Septemb. *Rob. Bellarminus* è ſociet. JESU cardinalis, filius ſororis Marcelli II. ſummi pontificis, piam vitam ſancto fine clauſit, fere octogenarius: eruditione, & virtutibus Chriſtianis, etiam ſupra famam ornatus, ac meritis nunquam intermorituris plenus.

Menſis vero Novembris die 14. Gregorius pontifex proſpicere cupiens diſſidiis, quæ frequenter accidere con-

conſueverunt in electione Romani pontificis; novam edidit conſtitutionem de forma, qua illa deinceps legitime fieri debeat.

A Chriſto nato anno MDCXXII.

PRÆSENTI vero anno, quo iſta ſcribimus, idem Gregorius pontifex ad majorem Dei gloriam, lætitiam paradiſi, bonum univerſæ eccleſiæ, ſingulorum fidelium utilitatem, ritu ſolemni, unaque & eadem celebritate, 12. Martii, feſto ſancti Gregorii magni, retulit in numerum ſanctorum, *Iſidorum* agricolam Hiſpanum, qui vixit ante 450. & amplius annos, *Ignatium* inſtitutorem ſocietatis JESU, *Franciſcum* ex eadem ſocietate apoſtolum Indiarum, *Thereſiam* fundatricem Carmelitarum diſcalceatorum, ac *Philippum* auctorem congregationis oratorii.

Deinde vero decretum amplians, quod Paulus V. ipſius deceſſor de conceptione beatiſſimæ virginis MARIÆ promulgarat, quo omnino prohibuerat, ne qui auderent in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuscunque actibus publicis aſſerere, quod eadem beatiſſima virgo fuerit concepta cum peccato originali, jam idem Gregorius die 24. Maji prædictum Pauli decretum extendit etiam ad privata colloquia & ſcripta; *præcipiens, ne etiam in ſermonibus & ſcriptis privatis audeant aſſerere, quod eadem beatiſſ. virgo fuerit concepta cum peccato originali: nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere, ſeu tractare:* atque inſuper, ut feſto conceptionis, nulli omnino *in officio divino, ac ſacroſancto miſſæ ſacrificio celebrandis, tam publice, quam privatim, alio quam conceptionis nomine uti debeant.*

Die Junii 22. idem Gregorius ſummus pontifex congregationem aliquorum cardinalium, aliorumque antiſtitum, & regularium virorum *de fide catholica propaganda*, erexit. Cui poſtea propter fructus copioſos inde percipi ſolitos plurima alia legata facta fuerunt. Idem etiam 5. Septembris virtutibus inſignes quatuor viros,

Coſ-

Coſmum de Torres, Romanum, *Armandum Joannem Pleſſium Richelium*, Gallum, *Octavium Rudolphium*, Florentinum, & *Alphonſum de la Cueva*, Hiſpanum, in purpuratorum album retulit. Ad hæc Lutetiam, Ludovici regis voluntati annuens, à metropoli Senonenſi, una cum Carnotenſi, Aurelianenſi, & Meldenſi eccleſiis, divulſam, metropolis novæ erectione decoravit, primusque ibi archiepiſcopi munia, nomenque Joannes Franciſcus Gondius nobilitate, pietate, atque ingenio præſtans ſuſcepit.

Per id tempus rex Ludovicus multa, ab hæreticis pridem occupata, oppida in ſuam ditionem redegit. Ducem Rohannenſem factionum primarium auctorem, fratremque ejus Soubizium, juratæ fidei violatorem, anno ſuperiori apud Sanicannem, majeſtatis reos promulgavit. Poſtmodum autem hunc in inſula Rienſi, copiis proſtratis, cæſisque ſpoliatum, turpem inire fugam compulit, illum vero, reliquosque ſectarios obedientiam ei in obſidione Montiſpeſſulani diſtento, pollicentes interventu Diguerii, poſt abjuratam hæreſim Coneſtabilis creati, in gratiam pacemque recipit. Rupellanenſes etiam, quos mari dux Guiſius claſſis regiæ præfectus, terraque comes Sueſſionenſis vi armorum percellebant, obedire coacti, in amicitiam cum rege redierunt.

Variis in locis Germaniæ plurima ſigna in cœlo apparuerunt, menſibus, Januario, & Februario; ſpeciatimque ſupra Heidelbergam Palatinatus urbem, quam menſe Septembri Tillius Bavaricorum exercituum ductor vi cepit, bibliothecaque Palatina Paulo pontifici promiſſa, partim direpta, partim Romam delata eſt.

Erneſtus nothus Mansfeldius, Chriſtianus Brunsvicenſis, epiſcopus Halberſtatenſis proteſtans, verus Marchio Durlachus, & Badenſis varios exercitus inſtruxerunt, ut Palatinum extorrem in loca ditionis ſuæ reſtaurarent: qui ad eos è Belgio, media Gallia, & Lotharingia, ſine comite, mentitisque veſtibus tranſiens, multa cum iis moliri conatus eſt: ſed copiis fre-

frequentibus cladibus attritis primo Sedanum ſe recipiens, inde in Hollandiam ſe contulit. Mansfeldio, hæreticorum perſuaſione, à Lotharingia in Galliam proficiſci, dum rex in Occitania diſtineretur, mens erat: ſed dux Nivernenſis, Campaniæ præfectus, ejus conatibus ſe objecit. Inde cum Gonzale de Corduba, eum Belgii ingreſſu prohibente, decertans, apud S. Amandum, & Floreacum, in comitatu Namurcenſi, 29. Auguſti, copiarum magnam jacturam fecit, trajecto poſtea Rheno cum reliquo exercitu, Weſtphaliam adiit.

Conſtantinopoli 19. Maji, Janizzari, & Spachii, Osmane ipſorum imperatore per ſeditionem abrogato, Muſtaphæ ejus patruo, à vinculis, quibus obſcuro in carcere conſtringebatur, ſoluto, imperatoriam dignitatem denuo conferunt. Ipſe vero matris callidisſimæ ſuaſionibus Osmani ætatis anno decimo quinto, imperii quinto, faucibus fractis ſpiritum intercludens, vitam ademit, conſiliario ejus primo Viziro Dilaver prius obtruncato, capiteque ejus perticæ affixo, prælatoque.

Hujus atrocitatis fama cum plerosque Aſiæ præfectos ad rebellionem commoviſſet, prætoriani odium opprobriumque omnium ſibi inde conflatum agnoſcentes, auctores, executoresque tam immanis facinoris occiderunt, fratresque Osmanicos, alterum tredecim, alterum ſeptem annorum, ab inſidiis contra eos poſitis, diligentisſime vindicarunt.

Per id tempus fides catholica apud Japonicas inſulas in dies augeſcebat, plurimorumque, tam religioſorum, quam laïcorum, tam virorum, quam fœminarum, atque infantium ſanguine confirmabatur. In Perſide quoque perſecutionibus multis Chriſtiani vexari cœperunt, primique martyrio coronati ſunt quinque Perſæ, patrum Carmelitanorum miniſterio converſi, baptizatique.

Ad hæc, quarto Septembris diem extremum obiit *Adolfus Vignacurtius*, magni magiſtri ordinis Hoſpitalariorum, ab anno 1601. dignitatem gerens, cui electo-

res

res *Ludovicum Mendem* Luſitanum ſubrogarunt.

Exeunte Novembri, M. Antonius de Dominis, qui ſex abhinc annis fidei catholicæ renunciarat, atque Angliam petierat, Romam adiit, ibique abjurata hæreſi, quidquid antea male ſenſerat, ſcripto revocavit.

Poſtmodum 28. Decembris vir ab ineunte ætate pietate, virtutibusque omnibus deditisſimus *Franciſcus de Sales*, epiſcopus, ac princeps Genuenſis, anno ætatis 56. epiſcopatus 20. vitam hanc morientem, cum morte viviſicante, ad cœleſtemque patriam evehente commutavit, poſtquam anno 1610. ordinem fœminarum viſitationis beatæ Mariæ inſtituiſſet, plures libros ad piarum animarum profectum, cum multa pietate & eruditione, tum divino amore refertisſimos, in lucem edidiſſet, & tantum poſt ſe vitæ innocentisſimæ, ſanctisſimæque odorem reliquiſſet, ut ad ejus ſepulcrum Anicii miracula frequentia clerum Gallicanum excitarint, ad ejus in ſanctorum numerum relationem à pontifice poſcendam, quæ brevi obtinenda, ut meretur, ſic ſperatur.

CONTINUATIO EPITOMES HISTORIÆ HORATII TURSELLINI, E SOCIETATE JESU,

LIBER XII.

A Chriſto nato anno MDCXXIII.

FEBRUARIO ineunte, quidam miniſtri Arminiani remonſtrantes, ac filii Barneveldii, anno 1618. capite minuti, in Mauritium principem Aurangium, fratremque ejus conjurationem habentes, deprehenſi ac ſupplicio affecti ſunt.

Eodem menſe, Gregorius pontifex maximus regem Galliæ cum aliis principibus, ac præcipue Sabaudo, ac Veneto, fœdere, & amicitia conjunctum, & regem Hiſpaniæ propter Vallem Telinam diſceptantes, hac conditione à belligerando revocavit, ut in pontificis depoſitum ejus propugnacula & munitiones conſignarentur, quousque eorum jura æquitatis ſtatera examinaſſet; interimque ei Marchio Bagnius præfectus conſtitutus eſt.

Per id tempus Ferdinandus Cæſar in comitiis Ratisponenſibus, Fridericum comitem Palatinum, & exregem Boëmicum, ejus facinoroſis geſtis & rebellione commotus, dignitate electorali ſpoliavit: eique Maximilianum Bavariæ ducem, religione, fideque

ſingulari multoties perſpecta præſtantem, die 25. Februarii ſolemniter ſuffecit: ita tamen, ut filiis, fratribus, agnatisque jus ad electoratum, ſi in conventu ad id habendo, videretur, non abſtulerit. Propter hanc electoratus abrogationem Mansfeldio & Halberſtatenſi ad arma convolantibus, evenit, ut Tillius, copiarum Cæſarearum ductor, cum Halberſtatenſi ſexto Auguſti apud Staloum dimicans, numeroſum ejus exercitum contriverit, ipſumque Halberſtatenſem fuga ſibi conſulere coëgerit, duodecim tormentis amiſſis, totisque caſtris relictis, in quibus arma reperta ſunt, litteras P. & F. ſculptas præferentia, quæ Germanice, *Pfaffen Feindt*, hoc eſt, *Sacerdotum hoſtis*, interpretatæ ſunt.

Inter hæc Bethlemus Gabor, Turcarum ope aliqua Hungariæ oppida ſuæ ditionis fecit. Cæterum cum imperatore pacem fraudulenter, ut aſſolet, iniens, ad aliquot menſes induciæ tantum factæ ſunt.

Carolus Jacobi Angliæ regis filius unicus hoc anno de patris conſenſu, ſociis quatuor comitatus, Galliam incognitus pervadens, decimo ſeptimo Martii Madritum ingreſſus eſt, ut in matrimonio Mariam, ſororem Philippi Hiſpaniæ regis, haberet: cui ſuper id propter majorem fidei catholicæ ſperatum inde proventum pontifex Gregorius gratulatus eſt. Quia vero Philippus matrimonii conſummationem, & ſororis in Angliam deductionem in aliud tempus diſtulit, princeps ad patrem, eum de reditu monentem, rediit, mutuis, de conditionibus matrimonii adimplendis, pollicitationibus præhabitis. Sed, licet anno ſequenti de eodem matrimonio rurſum actum ſit, Hiſpanis, ut creditur, conſilium mutantibus, Angloque Friderici generis ſui in Palatinatum & electoratum prius reſtitutionem prætendente, penitus diſſolutum eſt, princepsque Carolus Henricam Mariam, ſororem Ludovici regis Chriſtianiſſimi; Ferdinandus vero, rex Hungariæ, Mariam Hiſpanam duxerunt.

Apud Hiſpanos ſecta *Illuminatorum*, orationi mentali, contemplationi divinæ, atque unioni cum Deo, quibus

quibus ſe pollere mentiebatur, ſacramenta, prædicationem verbi Dei, aliaque pia exercitia poſtponentium, ſeque turpibus commerciis absque peccato incumbere poſſe affirmantium, in diœceſibus Hiſpalenſi & Guaditana, hoc tempore in apertum prolata; ejusque ſeptem auctores ſive principes, flammis conſumpti ſunt. Apud Gallos vero *Fraternitas roſæ crucis*, in Germania aliquot ante annis exorta, ſed clam conventicula habens, indeque ſectatores inviſibiles & incognitos appellans; ſurculus Lutheraniſmi, quædamque empitiſmi & magiæ ad inviſibilitatem conciliandam mixtio, primum patefacta eſt.

Eodem tempore peregrinatio ad ſacellum beatæ Mariæ de Verdelejo, in agro Burdegalenſi, prope Garumnæ ripam, propter miraculorum frequentiam redintegrata eſt, ſacellumque ab eminentiſſimo cardinale Surdiſio, archiepiſcopo Burdegalenſi, à ruinis vindicatum, Cœleſtinis inſigne ibi Monaſterium conſtruentibus donatum.

Subinde menſe Septembri, Carentoni, prope Lutetiam, ſynodum totius Galliæ ſuorum miniſtrorum Calviniani coëgerunt, ibique falſa quædam ſua dogmata pertinacius confirmare ſatagerunt, quæ Petri Frixonii ſcriptis refutata ſunt.

Dies octavus Julii terminum impoſuit vitæ Gregorii pontificis, ætatis 70. ſedis ſecundo, & menſe quinto: cui Urbanus VIII. (dictus antea Maphæus Barberinus, ex antiqua nobilique Florentina familia) ſucceſſit, ſexto Auguſti electus, cujus inauguratio propter infirmam valetudinem ad vigeſimum nonum Septembris prorogata fuit. Eodem etiam Auguſto, princeps Venetiarum, Antonius Priolus, mundo valedixit ætatis 75. adminiſtrationis quinto, Franciſcus Contarenus in ejus locum ſubrogatus eſt. Ibidem etiam defuncto Fr. Paulo Veneto, ordinis Servitarum, anno ejus vitæ 71. cum plebs votivis tabellis ſepulcrum ejus proſequeretur, Urbanus id reſciens, hanc ſuperſtitionem prohibuit. Is ille fuit, qui inter Paulum pontificem, & rempublicam olim ſeditio-

nem foverat, propterea que citatus Romam, ibi ſe ſiſtere renuens excommunicatione percuſſus fuerat.

Ad hæc, Muſtaphæ Turcarum imperatoris inhabilitas ad adminiſtrandum imperium cauſa fuit, ut Amurates ejus nominis IV. annorum quindecim, frater Osmanis, ſuperiori anno ſtrangulati, ei ſuffectus ſit. Sub quo rebellium Aſianorum, vindictam de Osmanis interfectione ſumentium, arma continuaverunt.

A Chriſto nato anno MDCXXIV.

PERSECUTIO in Anglia, & Hibernia graſſari cœpit, Januario exeunte: prorex enim & ſenatus Hiberniæ Parlamentumque, Londini habitum, pro univerſa Anglia omnes cujuscunque generis & ordinis eccleſiaſticos catholicos è confinibus ſuis exegerunt: inſuper rex Anglus eos armis exuit, cum prius libertatem, matrimonii Hiſpanici gratia, pollicitus eſſet.

Menſe Aprili M. Antonius de Dominis rurſus in hæreſim lapſus, cum eum Romæ Anglis de hæreſi conſilia dare compertum eſſet, in carcerem conjectus, ibi gravi morbo affectus, ſenex ventre obeſo, ad meliorem frugem rediit, ac moriturus ſacramenta ſibi adminiſtranda curavit, ſpecimen præferens pœnitentis. Ejus nihilominus corpus, una cum impiis ſcriptis, ob relapſus, in campo Floræ, publice flammis traditum eſt, menſe Decembri.

Ferdinandus interea Cæſar, & Bethlemus Gabor, Transſilvaniæ princeps, pacis fœdera inter ſe, menſe Majo, pepigerunt. Hæc inter ceteras conditio fuit, ut Gabor titulum regis, regnique totam adminiſtrationem abjiceret; retineret tamen ſibi nonnullas ditiones, cum titulo principis imperii, & libero inibi religionis catholicæ exercitio, (erat enim ipſe Calviniſta;) & quasdam alias, ad hæredes etiam tranſituras.

Per id temporis dux Sabaudiæ graviter tulit, quod Ferdinandus Cæſar, Ferdinandum ducem Mantuæ levirum ſuum, ſui in Italia vicariatus titulo, quem hactenus ipſe geſſerat, cohoneſtaſſet. Quod Cæſar, eo

eo animo, ut Mantuanum parem Sabaudo efficeret, præſtiterat; cum tamen Sabaudus Mantuano antiquitate, ſi Palæologicam affinitatem exceperis, præponendus ſit.

Februario, & Junio, Tartarorum per Podoliam, & Ruſſiam Polonicam excurrentium triginta circiter millia à Polonis & Coſacis interfecta ſunt: aliquot etiam, inter quos unus ex inſignioribus eorum ducibus, capti ſunt.

Breda, urbs Brabantiæ munitiſſima, ditionis Aurangii, per Spinolam ducem Hiſpanum menſe Auguſto oppugnari cœpta. Junio anni ſequentis Aurangio fruſtra conante ei ſuppetias ferre, ad anguſtias deveniens in deditionem redacta eſt.

Marchio Cœuvrius ſub exitum Novembris Vallemtelinam, nomine regis Galliæ, reipublicæ Venetæ, ac ducis Sabaudiæ, depoſita legati ad Helvetios, & Rhætos, qua indutus fuerat à rege Gallo, perſona, & ducis aſſumpta, intra duos menſes, indignante parumper pontifice, expugnavit.

Hoc anno, menſe Septembri, prohibitum eſt in ſanctiori regis concilio, (quod primum anno 1623. menſe Julio in ſenatu Toloſano deciſum fuerat,) religioſis ſocietatis JESU, ne ſibi univerſitatis titulum, nec auctoritatem concedendi literas graduum quorumcumque in ulla facultate, aut nominationum ad beneficia uſurparent: cum tamen in ceteris regnis & provinciis univerſitatum nomine & auctoritate potiantur.

Eodem etiam Septembri ſenatus Pariſienſis theſes quasdam medicorum quorundam chimiſtarum, Ariſtotelis doctrinam impugnantium, ex quibus multa promanabant abſurda, damnavit. Quo etiam menſe concilium provinciale de diſciplina & morum reformatione, ac jurisdictione eccleſiaſtica Burdegalæ habuit Franciſcus Eſcobleus, archiepiſcopus & cardinalis S. Praxedis. Cujus acta in lucem prodierunt.

Die 20. Julii Henricus dux Lotharingiæ, anno ſui regiminis ab obitu patris decimo ſexto, è vita migravit,

vit, duabus tantum relictis filiabus, quarum natu major Nicolaa ſucceſſit in principatum, nupta Carolo patrueli ſuo, filio Franciſci comitis Valdemontii, fratris prædicti Henrici defuncti.

Batavi cum claſſe duodecim navium in Indiam orientalem excurrentes claſſem Hiſpanicam triginta navium, partim ſuperarunt, partim ſubmerſerunt. Cum alia vero claſſe novem navium Braſiliam appellentes menſe Majo, Sinum, omnium ſanctorum dictum, in ditionem redegerunt, urbem etiam S. Salvatoris illuſtriſſimam pariter ac nobiliſſimam ſibi ſubjecerunt, præfecto ejus, una cum prælatis & aliis, in Hollandiam transmiſſis. Sed Friderico Toletano à rege Hiſpaniæ cum validiſſima claſſe eo miſſo, ab eorum manibus, menſe Majo anni ſequentis, vindicata eſt.

Prorege urbis Mexico, quæ totius Indiæ orientalis caput eſt, equitem quendam S. Jacobi alicujus criminis reum, qui ad monaſterium S. Dominici aufugerat, comprehendi jubente, archiepiſcopus ſatellites inde repulit, ac contra inobedientes excommunicationem fulminavit. Monitus à prorege, ut eam tolleret, nec obediens, in Hiſpaniam amandari, vinculisque ligari jubebatur. Quod audiens archiepiſcopus, proximum templum ingrediens, pontificalibus indutus veſtibus, præſentibus cuſtodibus ſuis, ſacra ſe communione refecit, præcipitque omnibus eccleſiaſticis Mexici id ipſum per ſingulas eccleſias præſtare; & poſtea ab omni ſacræ euchariſtiæ adminiſtratione ceſſare. Ex quo populus in proregem commotus ad palatium ejus, animo eum intra illud comburendi, concurrit: quod eveniſſet, niſi ſe fuga ad Franciſcanos recepiſſet. Qui deinde, archiepiſcopo de omnibus regem Hiſpanum, ad quem ea de cauſa ſe contulit, communefaciente, à præfectura remotus eſt, eique Marchio Sarabellæ ſuffectus eſt.

Digitized by Google

A Chriſto nato anno MDCXXV.

Jubileum hoc anno univerſale de more celebratum eſt, anno ſuperiore, menſe Majo, ab Urbano pontifice indictum, cum omnium aliarum ubique indulgentiarum ſuſpenſione. Eccleſia S. Mariæ trans Tiberim intra urbem, pro Baſilica S. Pauli extra urbem, una quatuor viſitari ſolitarum, ob graſſantem in Sicilia peſtem, hac vice conſtituta eſt. Vallis-telinæ, Pedemontis, ac Genuenſis regionis motus, præter peſtem multos ab adeunda Roma deterruerunt. Aliqui nihilominus viri principes interfuerunt: ut Uladiſlaus, regis Poloniæ filius, qui animo matrimonium contrahendi cum Maria ſorore regis Hiſpaniæ, ut creditur, patriam relinquens, eam Ferdinando imperatoris filio poſtquam deſtinatam intellexit, Galliam incognitus peragrans, deinde palam in Belgium profectus ad Infantem ſalutandum, & Bredæ obſidionem conſpiciendam, demum Romam profectus eſt, ubi maximis honoribus, ac muneribus eum ſummus pontifex proſequutus eſt. Leopoldum etiam archiducem Auſtriæ, fratrem Ferdinandi imperatoris, menſe Decembri Romam ingreſſum pontifex Vaticanis ædibus magnifico in apparatu excepit. Julio antea menſe ſolemni pompa Ferdinandus dux Alcala, pontifici obedientiam, regis ſui nomine juravit.

Conſtitutione decimo tertio Maji in ſacra inquiſitionis congregatione facta cavit ſummus pontifex, ne quorumvis hominum, cum ſanctitatis, vel martyrii fama defunctorum imagines, laureolis, radiis, tabellis vel luminationibus ſepulcro eorum appoſitis, miraculorum, vel beneficiorum iis intercedentibus conſecutorum promulgatione in lucem edita, quovis modo venerarentur, donec à ſede apoſtolica in ſanctorum catalogum adſcripti ſint.

Menſe Martio in Britannia Armorica, in vico Ker Anna, diœceſis Venetenſis, pio cuidam aratori, Ju-

nio Nicolaſico vetus quædam ſacra imago B. Annæ in profundam humum infoſſa, erutaque miraculorum ſplendores emittere cœpit. Ex eleëmoſynis magnifica prope oppidum aureum eccleſia ei conſtructa; Sebaſtianus Roſmadecus, epiſcopus Venetenſis, loci ordinarius, Fr. Hugoni à S. Franciſco, Carmelitano reformato provinciæ Armoricæ, miracula conſcribendi, & promulgandi facultatem dedit.

Die vigeſimo quinto Maji *Eliſabetha* regina Portugalliæ, in ſanctarum album relata eſt: Tertiumque S. Franciſci ordinem profeſſam fuiſſe declaratum eſt. Beatos etiam promulgavit ſummus pontifex *Andream Avellinum*, congregationis Theatinorum, & *Felicem de Cantalicio* ordinis Capucinorum.

Menſe Majo *Franciſcum Barberinum*, cardinalem, pontificis ex fratre nepotem, qui ab eo in Galliam legatus ejus ex latere miſſus eſt, de Valle-telina deque rebus Genuenſium diſceptantes Galliæ & Hiſpaniæ reges ad concordiam adducturum magnifice Lutetia excepit. Quia tamen in promulgatione facultatum, ut vocant, ipſi à pontifice tributarum, titulus regis Navarræ regi non adſcriberetur, parum quoad legationem profecit, Romamque repetiit honorifice dimiſſus.

Dux Sabaudiæ, aliquod in Genuenſes jus prætendens, ipſis bellum inferre cœpit ab anni primordiis, cui auxilium præbuit Diguierius Franciæ Conneſtabilis, quocum facile Genuenſem ditionem ingreſſus, rempublicam attrivit, multaque munita loca occupavit; adeo ut brevi civitas ipſa ei ſubjacere ſperaretur. Verum Genuenſes Hiſpanorum auxilio omnia amiſſa propediem recuperarunt.

Soubizius, & frater ejus dux Rohanenſis, hæretici inquietiſſimi, multis detrimentis Galliam, populos ad ſeditionem concitantes, affecerunt. Sed Monmorancius Franciæ admiralius Soubizium terra, marique victum in Angliam fugam arripere coëgit. Inde ceteri hæritici rebelles à regis provinciarum præfectis domiti, pacem, veniamque à rege deprecantes,

in ejus gratiam, menſe Februario ſequentis anni, redierunt.

De regimine religioſarum Carmelitarum Tereſianarum, inter ſuperiores ordinis Carmelitarum, & ſacerdotes oratorii, in conventu præſulum & eccleſiaſticorum, Lutetiæ habito diſſidium, in favorem Petri Betulli oratorii ſuperioris, Luitreo doctore Sorbonico & decano eccleſiæ Nannetenſis repulſo, terminatum eſt. Eodem etiam conventu conſtituti ſunt modi, quibus religioſi in adminiſtratione ſacramentorum, & aliarum functionum eccleſiaſticarum, debitam ordinariis obedientiam præſtarent.

Die 4. Aprilis Jacobus rex magnæ Brittanniæ mortuus eſt, ætatis 59. regni Anglici 22. Studioſius Minervam quam Martem coluit. Succeſſorem habuit Carolum ejus nominis primum, cui hoc eodem anno, diſpenſante pontifice, Maria Henrica, Ludovici regis Juſti ſoror, nupſit. Eum pontifex roſæ aureæ de more benedictæ per legatum Barberinum munere donavit. Mauritius etiam princeps Aurangius non longius vitam protraxit, ex qua, ineunte Majo, longa febris eum innuptum decedere coëgit. Ipſius bonis, & rebus apud Batavos Henricus ejus frater potitus eſt.

Interea menſe eodem Majo Ferdinandus Cæſar, Amurates Turcarum imperator, & Gabor Tranſilvaniæ princeps mutua pacis fœdera redintegrarunt. Poſtmodum vero Ferdinandus filio ſuo majori Ferdinando Hungariæ regnum electione, (non ceſſione, aut hæreditate, quod Hungaris gratum non eſſet) detulit: unde ætatis 17. octavo Decembris, quo conceptio beatiſſimæ virginis celebratur, rex coronatus eſt.

Per idem tempus contra Tillium, & Walſteinium, copiarum imperialium & catholicorum principuum ductores, rex Daniæ Chriſtianus, copiarum proteſtantium inferioris Saxoniæ dux electus, Fridericum Palatinum in ſtatu ſuo & electoratu ut reponeret, fortiter dum incumbit, & caſtra reviſit, equo ex ag-

gere in foſſam delapſo, in extremum pene diſcrimen adductus eſt.

Menſe Majo urbs ampla Epiri S. Maura, ad mare Adriaticum Turcis ſubjecta, per quinque triremes militum Hoſpitalariorum Melitenſium, ſanguineo commiſſo prælio, capta eſt; & propterea, quod ejus cuſtodiæ non ſufficerent, tormentis obſtructis, depopulata combuſtaque. Circa Syracuſam vero Siciliæ, dum in reditu navigarent, per tres triremes Biſertanas Africæ adorti Melitenſes, duarum triremium jacturam fecerunt, multos equites, partim captivos, partim cæſos, amiſerunt, tresque alias triremes peſſundatas vix in Melitenſi portu collocare potuerunt.

Ad hæc, Franciſcus comes Valdemontius, pater Caroli, qui Nicolaæ, filiæ majoris Henrici defuncti ducis Lotharingiæ, matrimonio junctus fuerat, eidem filio ſuo tanquam ipſe hæres fratris proximior, ſcilicet maſculus, qui fœminas excluderet, Lotharingiæ ducarum, feudum imperii, & Barrenſem, fiduciarium regni Galliæ, conſtituta lege Salica menſe Novembri ceſſit. Exin, ordinibus Lotharingicis ad ceſſionis legisque Salicæ approbationem convocatis, ipſe Carolus novus dux Salicus, ejus nominis ducum Lotharingiæ IV. ſolenni pompa, calendis Martii, Nancium ingreſſus, non ſine variis in contrarium ſcriptis, ſui principatus poſſeſſionem cepit.

A Chriſto nato anno MDCXXVI.

DESINENTE jubileo Romæ, illud per ceteras orbis Chriſtiani regiones indictum eſt. Ipſoque anni initio Berlingerium Gipſium cardinalem ad poſſeſſionem ducatus Urbinatis adeundam Urbanus pontifex miſit: cum dux Franciſcus Maria à Rovere jam fere octogenarius, defuncto unico filio, omnem ſuam ditionem, quam fiduciario jure à ſede apoſtolica tenebat, in pontificis manibus poſuit, ne quivis alius quidquam in ea ſibi arrogaret. Quod mirum in modum ditionis pontificiæ limites prorogavit.

Menſe Aprili denuo cardinalis Barberinus, legatus à la-

à latere, in Hiſpaniam, precibus regis Philippi profectus, pontificis nomine filiam ſacro è fonte ſuſcepit, nominavitque Eugeniam. Concordiam etiam inter duos reges, de Valle-telina & Genuenſibus diſceptantes moliebatur; ſed, jam antequam Roma diſcederet, de iis ſecreto apud Monzonem, Aragoniæ oppidum, inter comitem Fargium Rombolietum, legatum regis Chriſtianiſſimi apud Catholicum, & comitem Olivarum, præcipuum Philippi miniſtrum, concluſiones captæ fuerant: quæ cum Hiſpano magis, quam Gallo, conducere viderentur, Sabaudo & Griſonnibus parum gratæ acciderunt. Iis tamen conſentire Gallum regem compulit nova principum ejus in ſe conſpiratio, qua paulo poſt detecta, duo regis naturales fratres, Vendomius, & Prior Franciæ, mareſcallus Ornanus, & alii in cuſtodiam traditi fuerunt: comes Sueſſionenſis ſponte ab aula diſceſſit, nonnulli ſupplicio affecti, multi relegati ſunt. Rex tamen ducem Aurelianenſem, fratrem ejus germanum, pro quo in majorem auctoritatem promovendo hæc credebantur conſpirare, non minori benevolentia proſequutus eſt: fundos igitur ejus dilatavit: & Mariæ Borboniæ, unicæ ducis Mompenſerii filiæ, nobilitate divitiis & pulchritudine præſtantis, nuptias conciliavit, à quibus ſeditioſi per invidiam illum avertere conabantur, quorum prætextus inter alios erat, nimia Armandi Pleſſii cardinalis Richelii auctoritas, quam in regni perniciem redundare conquerebantur. Sed rex tanti viri erga ſe & regnum ſtudio, ac rerum peritia confiſus; ſuppreſſo hoc anno, utilitatis gratia, admiralii munere, aliud *magni magiſtri, capitis, & ſummi præfecti navigationis, & commercii Franciæ* per menſis Octobris diploma illi commiſit.

Interea Bethlemus Gabor, ſemper ſui ſimilis, verſipellis, & fœdifragus, legatum menſe Martii ad Daniæ regem, ad inferioris Saxoniæ ordines miſit, aliquibus de capitibus eos rogaturus: quæ cum parum à rege ceterisque principibus probarentur, legatum cum oratore ad ordines Batavicos dimiſerunt: fuit-

que legationis exitus, ut certa ſumma fuerit Norimbergæ pro Bethlemo deſtinata: Mansfeldius cum Bethlemo conſilia conferre rogatus: quæ vero portæ Ottomanicæ eſſent, ea per ordinarios Angliæ, & Batavorum ibi reſidentes explenda.

Subinde Mansfeldii exercitus ingentem cladem ex Friſlandiæ duce Walſteinio vigeſimo quinto Aprilis accepit, ita ut cum equitatu turpiter in fugam ſe dare coactus fuerit. Demum, exercitu inſtaurato, per Germaniam & Hungariam ad Venetos proficiſci cogitans, in Boſnia de vita diſceſſit, corpusque ejus Veneti Spalatum Dalmatiæ deferri curarunt.

Parem exitum a Tillio conſecutus eſt Daniæ rex 27. Auguſti, in campis Lutter, pagi Brunsvicenſis, præcipuis ipſius ducibus cæſis, plurimis captis vinctisque, amiſſis inſuper 22. tormentis, 66. ſignis, omnibusque impedimentis. In Auſtria ſuperiore, menſe Majo, ſeptuaginta ruſticorum millia, tyrannidis & privationis Lutheranismi prætextu, multa oppida ceperunt, ac duces aliquos ſuperarunt, ſed Pappenhemius, ex Italico bello rediens cum exercitu Cæſareo, eos in ordinem redegit; præcipuis ſeditionis auctoribus ſupplicio multatis. Per eadem tempora Aſan Calaffat, Græcus apoſtata, maris Mediterranei inſignis pirata, Algerium præda Chriſtianorum onuſtus repetens, à quindecim eorum triremibus ſuperatus captusque eſt, multis Chriſtianis, qui captivi ab eo detinebantur, in libertatem aſſertis. Magus credebatur, qui à dæmone reſponſum acceperat, ſe nec moriturum, nec navem ejus capiendam: in quo deluſus, & is captus vivus, & navis ejus combuſta eſt. Ceterum Jacobus Pimentellus, triremium Neapolitanarum præfectus, tormento occiſus, victoriam mœſtitia perfudit. Aſanis magnum vexillum purpureum ad pontificem delatum, & apud Capucinos depoſitum eſt.

Hoc tempore Chriſtiani Japponici multis perſecutionibus atterebantur; menſibusque Octobri ac Decembri ſæpius per literas ad martyrium fortiter pa-

tien-

rienterque ſubeundem hortatus eſt eos ſummus pontifex. Inter Turcas & Perſas acriter dimicatio continuata eſt de Babylone, à cujus obſidione quod Turcæ repulſi eſſent, tanta indignationis vi compulſus eſt Sultanus, ut Vizirem, qui eam ſuſceperat, deposuerit, alio ei ſubrogato.

Hoc eodem anno, menſe Julio, Guſtavus Adolfus, rex Sueciæ, cum ducentis navibus, viginti ſex millibus armatorum, & magno tormentorum apparatu per Poloniam, & Dantiſcum excurrere incipiens, illius multas urbes, hos vero in auguſtias redegit: ſed veniens Sigismundus rex Poloniæ (verusque Sueciæ) ubi ſecuritatem attulit, aliquando cum hoſtibus certavit, nec tamen adeo in ſumma profecit.

Hujus anni curriculo, duo illuſtriſſimi ex eminentiſſimorum purpuratorum collegio diem extremum obierunt: unus, die S. Petri, *Scipio Cobellutius* Viterbienſis, ex ſecretario Brevium, & Canonico S. Petri, à Paulo V. cardinalis S. Suſannæ creatus, vir lectiſſimæ litteraturæ: alter vero 16. Septembris *Dioniſius Marquemontius*, Pariſienſis, Auditor primum Rotæ Romanæ, & archiepiſcopus Lugdunenſis, poſtea vero nominatione regis Chriſtianiſſimi, ab Urbano VIII. cardinalis presbyter tituli ſanctiſſimæ trinitatis creatus: vir pietate, doctrina, prudentia, longoque rerum uſu præſtans.

A Chriſto nato anno MDCXXVII.

Franciscus Lotharingius, epiſcopus Verdunenſis, graviter ferens, arcem ædificari in ea urbe, cujus dominium habebat, initio hujus anni excommunicationem fulminavit in eos, qui ei regis juſſu inſudabant, quam etiam in præſidem urbis regium, qui eam dilacerari juſſerat, conjecit: ſed præſes illuc adventans excommunicationem illam lacerandam, carnificique tradendam ad comburendum, juridice pronunciavit, propter falſitates & calumnias in ea contentas. Quod cum præſtitum fuiſſet, apud Cæſarem

que-

querimoniæ perlatæ ſunt: ſed, quod reges Francorum jamdudum illi urbi patrocinium præſtabant, ipſe rex arcis conſtructionem abſolvendam curavit.

Antonii Santarelli liber, multa contra principum auctoritatem complectens, eodem anno incipiente, in ſchola Sorbonica tumultus excitavit, quos Philippus Coſpeanus, Nannetenſis epiſcopus, vir doctrina & integritate inſignis, regis juſſu ſedavit. Inde Franciſcus cardinalis Rupifocaldius librum in ſchismaticos, ſub regis auſpiciis, edidit. Ceterum Urbanus pontifex gratulatorias ad Ludovicum Juſtum ſcripſit literas, gratias agens, quod tam ſingulare, in ſchismaticis ſtirpitus eradicandis, eccleſiæ contuliſſet beneficium: adjecit poſtremum, collegium apoſtolicum cardinalis Richelii inſomnes curas, plenaque prudentiæ, fidelitatis, atque integritatis conſilia, in eo negotio multum agnoſcere, eique maximas propterea gratias habere.

Per id tempus Franciſcus Monmorancius Boutevilleus, clariſſima de ſtirpe natus; & Franciſcus Roſmadecus, comes Cappellarum, ei propinquitatis nexu adſtrictus, ambo duellatores, nequidquam reclamantibus & intercedentibus, qua precibus, qua lachrymis, eorum affinibus, à fuga revocati, capite damnati ſunt, quorum primus eo impudentiæ proceſſerat, ut quemdam nobilem jam ſacro euchariſtiæ epulo refici paratum, à ſanctiſſima menſa ad certamen provocaret; alter vero Pariſiis in ipſa regali platea, regis edicta toties proclamata floccipendens, ſingulari certamine dimicaret.

Hoc anno regna Galliæ & Angliæ diſſenſione ac diſſidio ab invicem manifeſte diſſidere cœperunt, quod Anglus rex a pactionibus in matrimonio ſororis regis Galli confectis diſceſſiſſet, ſuperiorique anno epiſcopum ac reliquos eccleſiaſticos dimiſiſſet. Qua de cauſa factum, ut utraque commercio prohiberentur. Exinde vero Rohanus & Soubizius fratres hæretica labe infecti, eo impudentis audaciæ, poſt indulgentiam toties à rege ſingulari clementia tributam

eam, proruperunt, ut arma contra eum ceperint, Georgiique ducis Buckinghamii Angliæ admiralii, potentiſſimi graviſſimique Gallorum adverſarii, interceſſionibus, ut eorum partes Anglus defenderet, obtinuerunt.

Itaque Buckinghamium, menſe Julio maximam claſſem appellentem ad inſulam Rhæam, à Rupella non longe diſſitam; eam, & poſtea Aquitaniam uſurpare intendentem, Anglorum ditionis olim fuiſſe obtendentem, jamque ſe Rupellenſium, ac ipſorum eccleſiarum ſubſidio venire affirmantem, Joannes Sanbonetus Toraſius, nobilis Occitanus, rei bellicæ fortiter ac ſtrenue gerendæ in primis gnarus & prudens, (quod in arcis Martinianæ ad maris littus conſtructione, defenſioneque cum exigua militum manu, parvoque commeatu usque ad menſem Novembrem, patuit) auxiliari exercitu à rege miſſo, ſub Mareſcalli Scombergi ſignis, Anglos in turpem fugam convertit ita feliciter, ut, tam in fuga, quam in obſidione, amplius ſex millia armatorum cum multis ducibus, ſignis, atque tormentis deſiderata ſint: Quæ præclare geſta pontificem tanta voluptate perfuderunt, ut regi non ſolum, ſed etiam Scombergo Toraſioque ſuper his gratulatus fuerit.

Interea rex Rupellenſibus infenſus, quod Anglis auxilium tuliſſent, Soubizium conſiliorum ſuorum conſcium feciſſent, præfectumque ſuum ejeciſſent, eos in poteſtatem ſuam redacturus, terra marique obſedit, dum Rohanus per Fuxum ad Montalbanum tendens, à Montmorancio cum eo dimicante, nonnullis utrimque occiſis, prohibitus, Appamias decimo tertio Novembris, civium quorundam proditione ingreſſus eſt.

Quo ferme tempore imperator per Tillium, Walſteinium, aliosque duces regi Daniæ, aliisque imperii hoſtibus clades multas inferens, interim ipſe Boëmiam, Auſtriam, ac reliquas provincias hæreditarias fide catholica inſtruere ſatagit, Caroli Caraffæ, epiſcopi Avenſani, Nuncii apoſtolici, conſiliis, curisque ad-

adjutus. Menſe porro Majo reliquiæ S. Norberti, archiepiſcopi olim Magdeburgenſis, & ordinis Præmonſtratenſis inſtitutoris, Magdeburgo, ubi ab hæreticis deſpectui habebantur, Pragam, tunc ſub Erneſto Adalberto ad Arrah, archiepiſcopo, & cardinali, penitus catholicam, ſolemniter tranſlatæ, & in eccleſia abbatiali Strohoffienſi ejusdem ordinis depoſitæ ſunt.

Menſe Septembri poſtquam prælium varia victoria, & velut æquo Marte, inter Suecos, & Polonos ſæpius commiſſum eſſet, tandem Suecum ſclopeti ictus in brachio vulneravit, magnus regni Mareſcallus vita exuitur: totus exercitus profligatur, funditurque; multa ſigna, tormentaque à Polonis, non ſine ſanguine victoribus referuntur.

Hæc inter Perſæ Turcas, duce Calilo, magno Vizire, Babylonem obſidentes in fugam compulerunt. Adoleſcentes aliquot Græci à Cyrillo patriarcha Conſtantinopolitano Græco ad Hollandos, patria doctrina imbuendi, miſſi ſunt, ut ea deinde Græcos informarent. Ejusdem Cyrilli, hominis aſtuti pariter, atque impii, Græcæ, Turcicæ, Calvinianæque religionum dogmata portentoſe complexi, confeſſio fidei, à Calvinianis reprobata, licet iis conformis putaretur, lucem vidit, quæ perpetuis inferorum tenebris continenda fuiſſet.

In Apulia trigeſimo Julii, quinque horarum ſpatio horribilis terræmotus urbium, caſtellorum, hominumque magnam ſtragem edidit. Urbi vero epiſcopali S. Severi major labes facta eſt, Venturio tamen ejus epiſcopo, natione Florentino divinitus ab ea vindicato.

A Chriſto nato anno MDCXXVIII.

RUPELLA, urbs ſitu firmiſſima, anno ſuperiori, ob ſubſidium Anglis contra regem præſtitum obſeſſa, Januario præſentis per tres leucas validis munimentis ſeptas aggere lapideo mirandum in modum

ſuper

ſuper mari exſtructo, ad Anglos (Buckinghamiumque præcipue maximæ cladis nuper in Ræa acceptæ ultionem meditantem) ab ejus aditu arcendos, ita fortiter prudenterque circumvallata fuit, ut illis nequidquam ei ſupperias, commeatumque ferre tentantibus, turpiterque fuga ſibi conſulere bis coactis, ipſa omni præſidio victuque deſtituta, tredecim millibus civium, qua fame, qua bello enectis, in deditionem Ludovici regis recepta fuerit vigeſimo nono Octobris: qui, calendis Novembris urbem cum triumpho ingrediens, gratias Deo acturus, quod poſt quindecim menſium obſidionem eam in ſuam poteſtatem redegiſſet, ad S. Margaretæ proceſſit, ibique Hymnum, *Te Deum laudamus*, cantari præcepit, poſtridieque ſacroſanctam euchariſtiam ſolemni pompa per urbem deferendam curavit.

Nec defuerunt huic omnibus retro ſeculis memorandæ oppugnationi occupationique gratulationes Urbani pontificis, tum verſibus, tum ſoluta oratione ad regem & eminentiſſimum cardinalem Richelium, ejus ſedulum fidelemque aſſeclam conſiliariumque prudentiſſimum, vigeſimo nono Novembris conſcriptæ; qui etiam pontifex in gratiarum actionem in S. Ludovici æde ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium Deo obtulit, cum menſe Aprili jubileum univerſale, tam pro iſta, quam pro reliquis eccleſiæ neceſſitatibus indixiſſet.

Ceterum Rupellam, quod pertinaciter reſtitiſſet, rex murorum deſtructione, privilegiorum abrogatione, magiſtratuum quorundam privatione, tributorum communium ſolutione, & aliis ſimilibus pœnis multavit, interdicto tota urbe hæreſis exercitio, ad quod templum extra urbem conſtruere, ſolisque in ea degentibus frequentare permiſit.

Interea Rohanus, Soubizii frater, poſtquam multa in Septimania molitus eſſet, ſemperque ſpem fortuna fefelliſſet, demum proditione arcem Montiſpeſſulanam invadere tentans, vix ipſe inſidias illi ex adverſo poſitas effugere potuit, quem ſenatus Tolo-

ſanus

ſanus infami ſupplicio, ſi capi poſſet, adjudicavit, aſſignato etiam pretio capienti. Ipſe vero, quia princeps Condæus cum Monmorancio, & Vantadurio, provinciæ præfectis, ei, & hæreticis omnibus multas clades inferrent, Appamias, Realmontium, aliasque urbes ſumma vi ab eorum poteſtate redemiſſent, deque rebellibus pœnas exegiſſent; Anduſii decrevit omnes urbium rebellium catholicos ſuſpendere: ex quo multi etiam ex ſuis, tale factum horrentes, ab ipſo defecerunt, catholicamque fidem profeſſi ſunt, inter quos dux Tremolius, apud Pictones nobiliſſimus, à cardinali Richelio in nodis fidei extricandis exercitatiſſimo inſtitutus, principem obtinuit locum.

Mortem hoc anno obiit menſis Februarii die 8. Burdegalæ *Franciſcus cardinalis Sourdiſius*, tituli S. Praxedis, archiepiſcopus Burdegalenſis, & Primas Aquitaniæ, antiſtes multis præclare geſtis clarus: cui ſuffectus eſt Henricus frater ejus, præcellens ingenio & virtute vir.

Menſe Auguſto Carolus rex Angliæ Jeſuitas, Presbyteros, ac quotquot ordinibus auctoritate ſedis Romanæ initiati eſſent, in vincula conjicit, edictaque, antea in catholicos ſancita, nunc exacte obſervari jubet.

Hoc temporis tractu paciſcuntur de novo reges Angliæ, Daniæ, & Sueciæ cum ordinibus Batavicis, Palatinum reſtituere, qui contra Tillium, Walſteinium, Pappenhemiumque Cæſareos duces prævalere non potuerunt. Hac eadem tempeſtate Suecis, & Polonis dimicantibus, victoria Suecos ſecuta eſt. Angli porro & Batavi Ferdinandum Cæſarem, Amuratem Turcarum imperatorem, & Gaborem Transſilvaniæ principem pacis fœdera inter ſe iniiſſe non ſuſtinentes, propterea que nullum non moventes lapidem, ut diſcordiam ſeditionemque inter eos concitarent; id etiam cum legato Veneto apud Caimakanum obtinuerant, ut ex Turcico regno Jeſuitæ eliminarentur: ſed per legatum regis Chriſtianiſſimi, comitem Ceſium, à ſuis conatibus depulſi ſunt.

Exeunte

Exeunte anno ſuperiore, Vincentius dux Mantuanus, è vita proficiſcens, Carolo Gonzagæ, duci Nivernenſi, & agnationis jure, & ultima ipſius Vincentii declaratione, principatus Mantuæ & Montisferrati reliquit, qui Mantuam ſolemni pompa, omnibusque applaudentibus ingreſſus eſt. Sed, lite ſuper his mota inter ducem Sabaudiæ, & Ferdinandum Gonzagam, ducem Guaſtalli, necnon etiam inter Margaretam duciſſam viduam Lotharingiæ, ad eam diſſolvendam imperator ſtatus eos ſuæ poteſtati relinqui; adſcribendos poſtea, cui juſtum videretur, poſtulabat. Sed Hiſpani ob potentiam regis Galliæ, cui Nivernenſis ſubditus erat, firmiter obſtiterunt, ſpecie jurium imperatoris, executionis ſententiarum ejus, & defenſionis Sabaudi, cum quo ſtatus Monferratenſis inter ſe partitionem concluſerant. Itaque Gonzales Cordubenſis gubernator Caſalem Montisferrati, exercitu Mediolani coacto, cinxit, & Sabaudus Albam, & Trinum, aliaque loca uſurpavit, à rege Galliæ ob regni negotia non tantis Nivernenſi ſuppetiis venientibus, quantas anno ſubſequenti ſuppeditaſſe videbimus.

Menſe Auguſti Albertus Petlerus, magiſtratus Rodolphsbergius, conſiliarius imperialis, imperatoris nomine proteſtatus eſt contra ſubrogationem Veneti cujusdam in patriarchatum Aquilejenſem à pontifice factam, ejus nominationem Cæſarei juris eſſe contendens. Ceterum pontifex duodecimo Septembris ſancivit, ne quis regularium, ſine ordinariorum examinatione & approbatione, ſæcularium confeſſiones audiret, revocatis indultis & privilegiis quibuscunque.

Inter Tartaros de regno ejecit Cantemirum Laideram fratrem ſuum Mehemetes Kitanes, qui ope Amuratis Sultani pulſus, deinde Koſaccorum auxiliis Turcicam regionem populatus, anno ſequenti interfectus eſt: quapropter varie adverſus Polonos dimicatum eſt, ex quo is, cui Turca favebat, ſuperior exſtitit, ceteris plurium annorum diſceptationis anſa relicta.

A Chriſto nato anno MDCXXIX.

Hoc anno rex Ludovicus à Rupellenſi obſidione, Caroli, novi ducis Mantuani, defenſionem ſuſcepit. Quapropter menſe Januario ingenti manu collecta, in Subalpinam provinciam profectus Sabaudiæ ducem, eum à tranſitu prohibere conantem, proſtravit; Secuſium vulgo Suſam, occupat; denique eum ſic fortiter perſequutus eſt, ut ſummo beneficio adſcripſerit, non ab omni ſua ditione fuiſſe depulſum. Interea Hiſpani ab obſidendo Caſali caute deſiſtunt, ſuæ protectioni, quam exterorum invaſioni invigilare ſatius ducentes.

Interea Rohanus & hæretici rebelles ad Anglum, jam mari contritum, fugatumque, denuo ſe convertunt, ut terra præſidium ab eo obtineant; Clauſelus etiam ab iis ad Hiſpanum, opem ejus imploraturus mittitur, cum quo de pecuniarum auxiliis tertio Maji convenit. Sed rex Ludovicus, illorum nefarios compreſſurus conatus, in Occitaniam proficiſcitur; Privaſium, urbem potentiſſimam, atque ſeditioſiſſimam apud Sevenas, Aleſium, aliaque illius provinciæ oppida, menſe eodem Majo, occupat. Hæretici demum victi, proſtrati, afflictique veniam rogant, pacemque precantur: quam cum tota Occitania, Aquitaniaque benigniſſimus rex ea conditione inivit, ut Rohano toto regno ablegato, ipſi omnia urbium propugnacula, muris exceptis, diſturbarent: quod edicto ſuper ea re vigeſimo nono Junii facto conſtituit, alteroque Nemauſi menſe Julio promulgato, cunctas quidem rebelliones condonavit; ſed catholicam religionem in integrum reſtituit; in gratiarumque actionem tot rerum præclare geſtarum, beatiſſimæ Dei matri ædem, de victoria, Pariſiis nono Decembris nuncupavit, Auguſtinianisque diſcalceatis conventum inibi erexit.

Ceterum Monte Albano, urbe Aquitaniæ, regiæ voluntati morem gerere adhuc renuente, rex Nemauſo Lutetiam tendens cardinalem Richelium, prudentiſſimum

tisſimum regni adminiſtratorem, una cum inſtructiſſimo exercitu eo delegavit, ad quem, antequam urbem appelleret, cives nominis ſui rumore commoti, ſupplicatum miſerunt pollicentes, ſe in omnibus, regiis mandatis, edictisque obſecuturos. Singularis igitur comitas, mirabilisque Richelii affabilitas, ita eorum conciliavit animos, ut religio catholica inſtaurata, præſidia regia collocata, propugnaculaque omnia funditus everſa ſint.

Eodem tempore, legati Veneti regem Secuſii agentem, ad pacem cum Angliæ rege contrahendam ſollicitarunt, quæ die 24. Aprilis conſtituta, in obſidione Privaſii 20. Maji promulgata fuit; demumque eam uterque rex ſolemni jurejurando in ſuo quisque regno 16. Septembris confirmavit.

Exeunte Majo, imperatoris & regis Daniæ delegati pacem inter eos iniverunt. Poloni vero, & Sueci ſex annorum inducias inter ſe paciſcuntur, promoventibus legatis, Gallico & Anglico. Interea Sylva ducis vulgo *Buſcoducum*, urbs epiſcopalis Brabantiæ, à calendis Maji per Batavos, principe Aurangio duce, obſeſſa, Hiſpanis incaſſum illi ſubſidium ferre tentantibus, ſub eorum ditionem idibus Septembris ſubjuncta eſt. Necnon etiam ab iisdem Batavis de nocte, finiente Auguſto Veſalia, ducatus Cliviæ, intercipitur, nequidquam obſtante fortiſſimo Hiſpanorum præſidio.

Ad hæc, imperator pactis auctoritate regis Chriſtianiſſimi pro rebus Mantuanis & Monferratenſibus factis non contentus, infenſusque in Nivernenſem ob ſtatus Mediolanenſis invaſionem; poſt munitiones, citationes & actus judiciarios Rambaldum comitem Collaltum Forojulienſem cum exercitu in Italiam mittit, qui, dum Spinola cum copiis Hiſpanicis Monferratenſem ſuſcipit, ipſe Mantuam obſedit; cui Venetis tarde ſuccurrentibus, duceque Sabaudo ſuſpenſo, incertoque pendente, rex Ludovicus cardinalem Richelium cum amplisſima pacis, & belli poteſtate legavit: interimque Collaltum hyems, & data à Mantuano

tuano incommoda ab obſidione deſiſtere compulerunt.

Exeunte Novembri, ſummus pontifex tot turbas, peſtemque inſuper graſſantem perſpiciens, jubileum indixit: legatis interea, nunciisque diſcordias ſedare omni ſtudio contendens. Decimo Maji idem pontifex *B. Andream Corſinum*, nobilem Florentinum, ordinis Carmelitarum, & Feſulanum epiſcopum, Sanctis; ſeptimo vero Octobris *Cajetanum Thienæum*, nobilem Vicentinum, clericorum regularium fundatorem, Beatis adſcripſit.

Subinde *Petrus Berullus*, inſtitutor congregationis oratorii domini noſtri Jeſu Chriſti, vir pius, doctus, & eloquens, qui rege Ludovico ſollicitante an. 1627. cardinalis creatus fuerat, menſis Octobris die ſecundo, Lutetiæ anno ætatis 52. è vita migravit.

Demum, 19. Decembris *Alphonſus Ludovicus Pleſſius Richelius*, frater germanus natu major eminentiſſimi Armandi Joannis cardinalis, vir manſuetudine, pietate, prudentia, fidei zelo, & diſciplina inſignis, in purpuratorum collegium aſſumitur, qui etiam archiepiſcopus Lugdunenſis, & Galliæ Primas (unde cardinalis Lugdunenſis dictus,) poſtea magnus etiam regis, ac Franciæ eleëmoſynarius conſtitutus eſt.

Inter hæc, *Edmundus Richerius* Lutetiæ ſeptimo Decembris ſe, libellumque ſuum *de eccleſiaſtica, & politica poteſtate*, ſanctæ Romanæ ſedis judicio ſubmiſit; declarationemque à ſe factam conſignavit eminentiſſimo cardinali Richelio, proviſori domus Sorbonæ, cujus hortationes, magna ejus nominis gloria, majorique merito, & ipſum Richerium ad id impulerunt, ſchiſma inter Pariſienſes Theologos conflatum extinxerunt.

Sub idem tempus Sorbona morem antiquum Baccalaureorum in Theologiæ actibus reſpondentium, jurandi in ſummorum pontificum decreta, inſtauravit.

Ceterum, hoc anno, menſe Novembri, rex Ludovicus, & Michaël Feodroitz, magnus dux Moſcoviæ,

viæ, & Ruſſiæ imperator, commercium fœdere firmaverunt.

Scha-Abbas porro rex Perſarum, filio uno obtruncato, altero vero excœcato, nepotem ſuum, primogeniti filium, octodecim annorum, ante mortem, quæ menſe Martio contigit, regem declaravit, cui nomen fuit Scha-Sephi. Inde Amurates Turcarum imperator, felicioris exitus ſpe, per Coſeronum primum Vizirem, obſidionem Babylonis, fruſtra hactenus à pluribus factam, redintegrari curavit: qui eam parans, ut imperium ſtabiliret, multos Aſiaticos præfectos rebelles, & ſeditioſos alios de medio ſuſtulit, alios depoſuit.

Hydropiſis etiam Bethlemum Gaborem, principem Transſilvaniæ turbulentiſſimum, nullis relictis filiis, menſe Novembri oppreſſit, vitaque privavit. Quæ in Hungaria tenebat oppida, in Cæſaris poteſtatem tranſierunt. Vidua ejus Catharina Brandenburgica ſub regis Turcarum patrocinio confugiens, conſenſit tamen, ut Georgius Ragotzius ceteris principatum affectantibus potentior, eum retineret, quod Turca approbavit.

In Æthiopia quidam Ṣuſneus, imperatoris conſobrinus, ab aliquot annis facta in eum rebellione, eundem hoc anno prœlio occidiſſe dicitur. Cujus duó filii, alter in regnum Monotapam; alter dictus Zaga-Chriſti ætatis circiter quindecim annorum, Ægypto, Arabia, & Jeroſolyma peragratis, in Europam & Italiam ſe receperunt tyranni manus fugientes.

A Chriſto nato anno MDCXXX.

CONGREGATIONEM Jeſuitiſſarum virginum ac mulierum, in nonnullis Italiæ, & Ultramontanis partibus erectam, citra nullam apoſtolicæ ſedis approbationem, Urbanus pontifex idibus Januarii prohibuit. Harum inſtitutum religioſæ vitæ monialium ſatis conforme erat, niſi quod ſpecie animarum ſalutis promovendæ, absque ulla clauſura pro libitu divagabantur.

Cardinalis Richelius, cum exercitu Pedemontium ingreſſus, in apertum cum duce Sabaudiæ diſſidium venit, quod pactis conventis non ſtaret. Pinerolium itaque cum nonnullis aliis vicinis oppidis occupat. Subvenientibus vero duci Spinola & Collalto, eminentiſſimus cardinalis Antonius Barbarinus, Urbani pontificis ex fratre nepos, à patruo legatus à Latere per univerſam Italiam conſtitutus, advenit, Julii Mazarini miniſterio pacem inter partes conciliaturus. Sed ea nondum matura, Collaltus Mantuam verſus regreditur; Spinola Caſalis obſidionem ſuſcipit, in qua erat Toralius. Richelius vero, relicto exercitu Mareſcallis Fortio, & Schombergo, regem Gratianopoli convenit, legatus Bononiam ſe recepit, his ſic geſtis menſe Aprili: à quo intra viginti duorum dierum ſpatium rex univerſam Sabaudiam, à principe Thoma minimo filiorum ducis gubernatam, unica excepta arce Mommeliani, ſibi vindicavit: duce vero Mommorantio cum copiis in auxilium ſuorum ultra montes miſſo, ubi ſæpius dimicavit, Salutiarum urbs capta fuit. Demum rex Lugduni agens in gravem morbum incidit, ex quo contra omnium ſpem convaluit, Lutetiamque profectus eſt.

Interimque Mantua à Venetis parce conſervata, peſte, fame, aliisque incommodis afflicta, ac militum præſidiariorum imminutione valde debilitata, decimo octavo Julii à Germanis oppugnata, expugnataque eſt. Dux cum liberis ſuis, & Mareſcallo Eſtræo in arcem confugit: tandem vero deditionem pactus, in ditionem Ferrarienſem pontifici ſubjectam diſceſſit: urbem vero opulentiſſimam barbari, magnam partem proteſtantes, crudeliſſime turpiſſimeque, locis etiam ſacris non parcentes, pervaſtarunt.

Hæc occupatio, præterquam quod Italis & Hiſpanis eam procurantibus odioſa fuit, Carolum Emmanuëlem ducem Sabaudiæ, ditiones ſuas, aut amiſſas aut potentiorum prædæ expoſitas videntem, tanto inſuper mœrore affecit, ut intra triduum, vigeſimo ſexto Julii, ætatis 69. imperii quinquageſimo, animam

mam efflaverit: cui Victor Amedeus, natu major filius, ſucceſſit, qui initio Gallos aggrediens, & ab iis contritus, pacem coactus popoſcit.

Ceterum Ferdinandus Cæſar menſe Julio conventum electoralem habuit; ad quem accedentibus legatis regis Chriſtianiſſimi & aliorum principum, de Germaniæ & Italiæ pace tractatum eſt: atque pro Italia concluſum, ducem Sabaudum & Mantuanum ſua recepturos, & quod inveſtitura Mantuano concederetur. Concordiæ vero conditiones ibi agitatæ cum non potuiſſent concludi inter duces Gallos, Sabaudum, & Collaltum ab ineunte Septembri, usque ad medium Octobrem in gratiam Caſalis arcte à Spinola obſeſſæ, pactæ ſunt induciæ: inter quas 25. Septembris Spinola, partim quod obſidionem non poſſet perſequi, partim quod apud regem Philippum calumniis oneraretur, ex infirmitate & phreneſi mortuus eſt, cujus locum Marchio Sanctæ Crucis, quamvis ægre, acceptavit.

Jam induciæ finiebantur, nec dum Ratiſponenſis concluſio venerat, cum Santacrucius earum prorogationem poſtulavit. Sed Galli, ducibus Mareſcallis Schombergo, Fortio, & Marillaco, cum Hiſpanis, numero & viribus longe ſuperioribus, ad manus venire decreverant; cum Mazarinus effecit, ut præcipui terdeni ex utraque parte, ut erant cataphracti, inter utraque caſtra in unum convenientes 26. Octobris pacem magna Gallorum gloria, nec parva Hiſpanorum, ignominia, firmarent.

Quod pacem vero Germaniæ, Ratiſponæ tractatam, attinet, multis de more controverſiis & diſſenſionibus de religione, & ſtatu; ſed præcipue de truculentia Gothi Guſtavi regis Sueciæ actum eſt, qui, prætextu protectionis Stralſundæ civitatis Promeraniæ, ac defenſionis proteſtantium, omnia populabatur, multasque urbes invadebat: nec prohiberi potuit, quin tetetrimum in Germaniam incendium immitteret, quod poſt tot annos nec dum extinctum eſt.

Hoc anno, menſe Junii, decreto conſiſtoriali Romæ conſtitutum eſt, ut cardinales eminentiſſimi dicerentur, prohibitumque, ne qui alii eccleſiaſtici illum titulum uſurparent, præterquam eccleſiaſtici Romani imperii electores, ac magiſter Hoſpitalis Jeroſolymitani.

Mortuo duci Venetiarum, Franciſco Contareno, ſucceſſit menſe Januario ex eadem familia Nicolaus Contarenus.

Menſe Martio Braſiliæ metropolis Olinda Fernambuci à Batavis expugnatur, & munitur: Urbs Mexica novæ Hiſpaniæ opulentiſſima, menſe Octobri aquis penitus ſubmergitur. Inſula S. Michaëlis, una ex Azoribus, Septembri igneo fluvio è terra ſulphurea erumpente horribiliter infeſtata fuit.

Eadem tempeſtate multorum millium cæde à Babylonis obſidione Perſæ Coſeronum, magnum Turcarum Vizirem, dejecerunt: qui propterea Conſtantinopolim regreſſus eſt.

A Chriſto nato anno MDCXXXI.

REGINA, mater regis Ludovici, malevolis invidorum ſuggeſtionibus aures præbens, cardinali Richelio admodum infenſa, ipſum regni adminiſtratione dejicere, quantum apud regem potuit, omni ſtudio contendit: quod cum ab eo non potuiſſet obtinere, Julio, clam regeque inſcio, in proximum Belgium receſſit, ibi ab Infanta honorifice recepta; cum & prius dux Aurelianenſis, frater regis, pravo quorundam domeſticorum, aliorumque ſeditioſorum perſuaſu, & inductu, tacite ad Martii principium abiiſſet: qui primum Aurelianum, inde Burgundiam, poſtmodumque Lotharingiam, profectus, demum Januario ſequenti Bruxellas ad matrem acceſſit, ubi maximis honoribus ab Infanta proſequutus eſt. Exinde multæ ab ipſo & regina querelæ, multaque è contra edicta à rege, propter talem indignitatem commoto, nec non etiam ſcripta in defenſionem cardinalis

lis in lucem prodierunt. Ad cujus exaltationem rex, menſe Auguſti Richeliam, ditionem ejus paternam, in ducatum & Pariatum Franciæ erexit, (unde *cardinalis dux* nuncupatus:) de quo in ſenatu Parium diploma Lutetiæ promulgatum fuit quinto Septembris; eodemque menſe Britanniæ Armoricæ maximi momenti præfecturam eidem contulit.

Ceterum hoc anno, menſe Februario, Lipſiæ in Germania omnes principes ac civitates proteſtantes convenerunt; ubi novos militum delectus pro defenſione & conſervatione ſuorum ſtatuum decreverunt. Quod audiens imperator, his delectibus omnino prohibitis, rebelles armis coërcere perſeveravit. Inter quos, Magdeburgenſes, jam triennio bellum tolerantes, & menſe Majo à Tillio & Pappenhemio expugnatos, pluş afflixit incendium, variis in regionibus civitatis celeberrimæ, ſive per hoſtes, ſive per ipſos cives excitatum, quo vigintiquatuor horis univerſa pene conflagravit, quam duces illi; qui eam nihilominus valide munire non omiſerunt.

Quod ut audivit Sueciæ rex, truculentus Gothus, ac ferus Vandalus, qui in ejus auxilium accurrebat, eam ut ulciſceretur, præter Pomeraniam & ducatum Megalopolitanum ſuæ jam ditionis, multas alias urbes Brandeburgicas & Saxonicas occupavit, auctusque copiis Anglicis & Saxonicis, ſeptimo Septembris, inclytam de Tillio & Pappenhemio retulit, una cum electore Saxonico, victoriam apud Lipſiam, quam Tillius poſt conventum ſupradictum ceperat, qui eo prœlio duobus vulneribus acceptis fuga ſibi conſuluit: Suecus autem, victoriam proſecutus, Erfordiam aliasque multas in Franconia, Francofurtum ad Mœnum, plurimas in Palatinatu ſuperiori, denique trajecto Rheno Moguntiam, & alias urbes cepit. Exinde vero elector Saxonicus Boëmiam ingreſſus, minoribus aliquot locis occupatis, Pragam ipſam menſe Novembri, tota Germania catholica tam immanibus hoſtilitatibus, ſacrilegiis, & populationibus oppreſſa reclamante, gementeque, ad ſuam ditionem

adjunxit, harum calamitatum culpam in domum Auſtriacam atque Hiſpanos conferens. Catholici quamplurimi regis Chriſtianiſſimi conſiliorum ignari graviter tulerunt, quod ipſe cum illo ſocietatis vinculo ſe obſtrinxiſſet; ſed id gravibus de cauſis ſapienterque factum fuiſſe, nullus niſi parum in rerum cognitione verſatus dubitaverit.

Hæc inter, menſibus Aprili & Junio, ſingularum Italiæ partium delegati, apud Chieraſcum regionis ſubalpinæ convenientes, Mantuam cum omnibus oppidis & locis illius principatus & Montisferrati Nivernenſi adſcripſerunt, eorumque inveſtituram imperator conceſſit, exceptis nonnullis locis Montisferrati Sabaudo, & Mantuani principatus Guaſtellenſi reſervatis, & aſſignatis: Sabaudia, Pinerolum, & alia loca in Pedemontio in Gallorum ditionem redacta Sabaudo pariter reddita ſunt. Obtinuit tamen rex Galliæ à duce Sabaudiæ, pecunia numerata, Pinerolum cum valle Peroſa, ut tranſitum in Italiam liberum haberet, auctore hujus utiliſſimi conſilii cardinale Richelio. Vallis Telina etiam Griſonibus reſtituta eſt, ejusque propugnacula & arces deſtruendas eſſe decretum. Genuenſium porro cum Sabaudo conciliatio tractata, nonniſi anno ſubſequenti ab infante cardinali ad exitum perducitur.

Hac eadem tempeſtate rex Ludovicus commendatorem Bazilium in Africam ad regem Marroci Mulei Qualid, ut Gallos ibi magno numero in captivitate detentos liberaret, delegavit, menſeque Septembri de libero commercio commeatuque fœdus cum eo ſancitum eſt.

Demum decimoquinto Decembris in civitate Neapolitana horribilis terræ motus factus eſt. Non longe ab ea mons Veſuvius, Sommæ vulgo dictus, tonitruis flammisque terrorem incutiens, cinerem ventis uſque ad Archipelagum deferens, ſaxa vero ad centum milliaria ejaculans, immenſam bituminis copiam induxit in mare, obvia quæque comburens ſecumque trahens, inque ipſo mari per duodecim dies ardens. Ex oppoſito

poſito montis, torrens ferventis aquæ multa loca inundavit. Mare à littore recedens Neapolitanas naves in ſicco reliquit. Quam cladem, menſe Februario anni proxime ſequentis renovatam, reliquiæ S. Januarii, Neapolis patroni, publica ſupplicatione delatæ, penitus depulerunt: aliis proximis locis domuum, perſonarum, brutorum, bonorumque incredibilem jacturam facientibus.

A Chriſto nato anno MDCXXXII.

Ludovicus rex Chriſtianiſſimus Metis legationem principum catholicorum fœderatorum & electorum imperii, pro avertendo rege Sueco; accepit, quibus neutram in partem inclinare perſuaſit. Attamen Philippus Chriſtophorus, archiepiſcopus Trevirenſis & elector, proximorum calamitatibus commotus, ſibique timens, regis patrocinio ſeſe ſubjecit, traditoque Hermenſteino, voluit etiam urbem ipſam Trevirim conſignare, ni Capitulum, præſidium Hiſpanicum requirens, ab eo defeciſſet: propter quod eam ab exercitu regio obſeſſam, atque ad deditionem coactam, ſub archiepiſcopi auctoritate, viri jam ætate provecti, tenuit cum præſidio dux quidam Gallus.

Urbanus porro pontifex, hæc iniquo animo ferens, nullum non movit lapidem, ut ſeditiones extinguerentur, atque ut barbari à Germania dejicerentur, pecuniis etiam ſubminiſtratis, frequentibusque ad Dei iram placandam Jubileis indictis: & tamen quaſi hæc nihil eſſent, octavo Martii à cardinale Borgia, nomine Philippi Hiſpaniæ regis, proteſtatio ei facta fuit, quidquid detrimenti religio catholica pateretur, aut paſſura eſſet, non ipſi Philippo, ſed pontifici adſcribendum fore.

Ceterum Dei omnipotentis providentia hoc tandem effecit, quod homines non potuerunt: cum Guſtavus, rex Sueciæ, denuo per Alſatiam, Bavariam, Palatinatum, Sueviam, Weſtphaliam, aliasque

que provincias excurrens, easque vastans, Tillium, qui femore vulneratus paulo post Ingolstadii mortuus est, fugasset; Walsteinium Frislandiæ ducem imperator rogavit ad arma, quibus abdicatus fuerat, contra illum sumenda; cujus optatis annuens, Pragam contra Suecum moventem recuperavit, postque aliqua gravia, sed non plena certamina, tandem totis viribus prope Luzenam 16. Novembris pugna redintegrata fuit, sub cujus initium rex Gustavus, duobus lethalibus vulneribus acceptis, animam efflavit. Cui succenturiatus Bernardus, dux Wimariensis Saxonicus, effecit, ne Sueci victi dici possent: prælioque nocte dirempto Cæsarei Lipsiam, Sueci Naumburgum receſſerunt. Ingens fuit utrimque cædes, incertumque qua parte major. Inter Cæsareanos duces interiit Pappenhemius, Mareſcallus hæreditarius imperii, multis victoriis clarus. Cadaver regis, multis vulneribus post mortem confossum, ideoque vix cognitum, primum Naumburgum, inde Brandeburgum, ac demum in Sueciam delatum est. Mortuus est anno ætatis 38. unica relicta filia *Christina*, sexenni, ex Eleonora Brandeburgensi, filia electoris Joannis Sigismundi, duabus majoribus præmortuis.

Non multo post, *Fridericus* Palatinus Rheni, ejus nominis V. olim elector, & electus rex Boëmiæ, anno ætatis 37. ex morbo pestilenti mortuus est Moguntiæ, qui à rege Sueciæ se in statum suum restitui speraverat.

Antea vero, scilicet 29. Aprilis, Sigismundus III. Poloniæ rex Varsoviæ ex apoplexia, susceptis ecclesiæ sacramentis, decesserat; cui sub principium Octobris suffectus est ex omnibus competitoribus Uladislaus, filius ejus natu maximus, ejus nominis rex IV. ætatis 37. qui mense Februario sequenti coronatus est. Titulos sumpsit Regis Sueciæ, & magni ducis Moscoviæ. Ejus electio propter ejus virtutem, pietatem, & intemeratam religionem Urbano pontifici gratissima contigit, ita ut ejus legatos summa cum benevolentia susceperit.

In Belgio 23. Augusti princeps Aurangius Trajectum,

Digitized by Google

ctum, vulgo Maſtricum, inſignem Hiſpanorum urbem ad Moſam, trimeſtri obſidione, nequidquam ſuccurrere tentantibus tribus exercitibus, cepit.

Interea dux Aurelianenſis Galliam ingreſſus eſt manu armata, à cardinalis Richelii tyrannide, ut ſcripto in publicum edito profeſſus eſt, illam liberaturus. Secreto conſilia ſua Henrico duci Monmorancio Occitaniæ præfecto, à quo in provinciam acceptus eſt, communicaverat. Sed Mareſcallo Schombergo, juſſu regis Aurelianenſem cum exercitu inſequente, poſt longas illius, non paucas urbes ſibi conciliantis, circumcurſationes, apud Caſtrum Arianorum, calendis Septembris, copiis illius duplo regiis majoribus, dimicatum eſt; ubi Monmorancius, decem vulneribus proſtratus, captus fuit: comes Moretonius, frater naturalis regis, occiſus, cum comite Ruiſio aliisque non paucis. Aurelianenſis cum majori parte exercitus absque pugna receſſit. Rex in Occitaniam pergens, Lugduni victoriæ nuncium accipiens, miſericordia erga fratrem motus veniam pollicitus eſt, modo in poſterum quietius ſe gereret. Conventionem juramento firmavit Aurelianenſis calendis Octobris, qui etiam benevolas ad cardinalem literas ſcripſit, ac Turones ſe recepit. Rex autem, Toloſam progreſſus, Monmorancium ob rebellionem die penultima Octobris capite minui juſſit. Pie admodum deceſſit vir nobiliſſimæ & antiquiſſimæ tota Gallia familiæ, princeps dignus omnino, qui ob præclaras animi corporisque dotes, & ob egregia pro rege & religione facinora, diem aliter obiret, niſi rebellione præteritam vitam contaminaſſet. Mortuus eſt ſine liberis, ætatis anno 38. ſepultusque in S. Saturnini æde, in qua ab omni memoria nullus fuerat tumulo mandatus. Aurelianenſis, ex ſupplicio Monmorancii ſumpta occaſione quartum regno exiens, iterum Belgium repetiit, ante quam rex Lutetiam perveniſſet. Nonnulli epiſcopi, qui ejus conatibus faverant, accepta à pontifice facultate, unus depoſitus, alius juſſus epiſcopatum dimittere, ceteri ad ſuas eccleſias remiſſi.

A Chriſto nato anno MDCXXXIII.

GERMANIA hoc anno à ducibus, qui ſub rege Sueciæ militaverant, Bernardo duce Wimarienſi Saxonico, Guſtavo Hornio caſtrorum præfecto, Joanne Banierio peditatus præfecto, aliisque ducibus, excurſionibus, populationibus, urbium expugnationibus & ſexcentis aliis modis opprimitur, præcipuo rerum directore, Aretio Oxenſtierno, Sueciæ cancellario, ſub auctoritate reginæ viduæ, ac *Chriſtinæ* infantulæ, quæ à Suecis magno conſenſu in reginam recepta eſt. Ex alia quoque parte Walſteinio, aliisque ducibus Cæſareis, ac fœderis catholicorum, illam ad priſtinum obſequium reducere conantibus, graviſſime vexatur, regibus Daniæ & Poloniæ incaſſum pacem inter eos conciliare tentantibus.

Sub idem tempus rex Ludovicus Carolo duci Lotharingiæ indignatus, quod contra pacta delectus habuiſſet, quod pro ducatu Barenſi homagium negaſſet, quod Margareta ejus ſoror duci Aurelianenſi contra regni leges nupſiſſet, exercitum duxit adverſus illum: quo territus pro reconciliatione fratrem ſuum Nicolaum Franciſcum cardinalem obviam miſit. Interim vero apud Pfaffenhovium, non longe ab Hagenoa in Alſatia, cum Suecis congreſſus, magna clade affectus eſt. Ejus vero malo animo perſpecto, rex ducatu Barenſi ſub regia manu poſito, Lotharingiam ingreſſus, multa oppida cepit, ipſamque Nancejam obſeſſit, quam menſe Septembri dux, pactis cum cardinali Richelio factis, regi conſignavit: Margaretam vero ſororem, quam eidem tradere promiſerat, clam veſte mentita in Belgium ad Aurelianſem concedere curavit.

Ad hæc, induciæ inter Hiſpanos & Batavos apud Belgium, ſed nullo effectu, tractatæ ſunt. Mors vero archiducis *Iſabellæ Claræ Eugeniæ*, menſe Decembri ætatis anno 68. decedentis, ingenti luctu proſecuta eſt.

Ce-

Ceterum Carolus, rex magnæ Britanniæ, menſe Majo Scotiam profectus, ſolemni pompa 25. Junii ibi coronatus eſt. Demum 24. Octobris natus eſt ei dux Eboracenſis, qui Jacobus nominatus eſt; Illi etiam in publicis ordinum regni comitiis auctoritas collata fuit præſcribendi habitum omnibus publico officio, ſeu in republica, ſeu in eccleſia, fungentibus.

Hoc anno duces regis Poloniæ Uladiſlai, Moſcos Smolenskum obſidentes, & Lituaniam invadentes; Tartaros vero per alias provincias excurrentes magnis cladibus affecerunt: ipſe autem rex Smolenskum obſidione liberavit, ingenti prœlio Moſcis proſtratis.

Die 19. Junii dux Crequius Franciæ Mareſcallus magno cum apparatu Romam ingreſſus, Ludovici nomine, pontifici obedientiam de more præſtitit. Ejusdem etiam menſis die 22. congregatio S. Officii inquiſitionis, opinionem Galilæi Florentini, quæ fuerat antea Copernici, quod ſol ſit centrum Orbis, & immobilis, terra autem mobilis, tanquam fidei, & ſcripturæ contrariam, damnavit: quod etiam ipſe ore & calamo fecit, ejusdem congregationis juſſu, tunc ibi præſens, anno ætatis 70. Denique in pœnam datæ fidei violationis, carcere inquiſitionis ad tempus incluſus eſt.

Exeunte anno grave diſſidium inter archiepiſcopum Burdegalenſem & provinciæ præfectum obortum eſt, quod pontifex abſolvendo pœnitentes reos, rexque alienatos animos reconciliando, penitus extinxerunt.

Menſe Septembri Conſtantinopolitanæ urbis tertia pars maximo incendio deflagravit, quo, præter alia plurima damna, bibliothecæ Muphti, non ita pridem depoſiti, & ejus, qui ſuffectus fuerat, copioſiſſimæ omnium totius imperii Ottomanici, combuſtæ ſunt.

A Chri-

A Chriſto nato anno MDCXXXIV.

Die 19. Januarii Carolus dux Lotharingiæ inſtrumento publico facto Mirecurti omnes ſuas ditiones cardinali fratri ſuo ceſſit, ut jura familiæ, dum ipſe hoſtiliter contra regem ejusque fœderatos ageret, conſervare poſſet. Paulo poſt tamen, ne quis fratrem ſuum ducem agnoſceret, edixit. Poſtea Sueci eum, cum modicis copiis in Germaniæ interiora penetrare volentem, prohibuerunt: quare Veſentione Mediolanum profectus, viſitato cardinale Infante, in Germaniam, præfecturam generalem Fœderis catholici accepturus, ſe contulit. Cardinalis interim, ejus frater, diſpenſatione pontificia patruelem ſuam Claudiam, ſororem Nicolaæ duciſſæ uxoris Caroli, in uxorem ducens clam cum ea, ruſtico habitu, Florentiam ſe recepit, Lotharingia relicta. Menſe vero Maji rex Nicolaäm duciſſam magno honore Lutetiæ recepit, omnia ei neceſſaria liberaliter ſuppeditans. Ad hæc, rex conſilium ſupremum ſuo nomine conſtituit Lotharingiæ, (ſicut anno ſuperiori Parlamentum Metis inſtituerat,) cujus etiam ordines in ejus verba juraverunt. Maxima quoque pars Alſatiæ, epiſcopus Baſileënſis, Spira, & alia non pauca loca regis patrocinio ſe ſubmiſerunt. Aliquæ etiam earum partium munitiones, ac ſpeciatim Caſtrum Philippi, ſeu Philipsburgum, munitiſſimum propugnaculum epiſcopatus Spirenſis ad Rhenum, in ejus poteſtatem venerunt.

In Belgio Hiſpani Trajectum obſidentes, & Batavi Bredam, utrique, obſidione ſoluta, ad ſua ſe receperunt: quem ſolum effectum magni utrinque facti belli apparatus ſortiti ſunt.

Ceterum Germaniâ crudeliſſimo ardente bello, Urbanus pontifex 23. Martii univerſale jubileum promulgavit. In ea memorabilis fuit Alberti ducis Friſlandiæ, comitis Walſteinii, exercituum Cæſareorum ſummi imperatoris exitus, qui cum hactenus fidelem

ſe

ſe Cæſari domuique Auſtriacæ præſtitiſſet, in ſuſpicionem venit deliberatæ cum hoſtibus uſurpationis regni Boëmiæ, patriæ ſuæ. Quapropter, à Cæſare armorum præfectura privatus, ſibi timens, & ad Cæſaris hoſtium partes tranſiens, nonnullos ipſorum duces ad ſe Egram Boëmiæ venire ſollicitavit: iis vero de ejus fide dubitantibus, tardeque procedentibus, menſe Februarii ipſe in ejus cubiculo proditorie, in ejusdem Egræ arce, interfectus eſt. Ad cujus occiſionis nuncium Ferdinandum eum, quem ab infima nobilitate ad tantum faſtigium evexerat, forte captivum magis, quam mortuum præoptans, illacrymaſſe dicitur. Multi præterea variis locis duces principesque pariter cæſi, aut in cuſtodias incluſi fuerunt.

Die 26. Julii Ratiſpona honeſtis conditionibus in deditionem venit, à Ferdinando Hungariæ rege, Ferdinandi Cæſaris filio, & Maximiliano Bavariæ duce obſeſſa duobus menſibus, obſidionemque tanta virtute ſuſtinens, ut, quod vix credatur, quadringenties ſexageſies quinquies eruperint obſeſſi, ſeptemque generales oppugnationes repulerint: nec, niſi pulvis tormentarius eos defeciſſet, adhuc dedendi: Wimarienſis & Hornus nec ſuppetias ferre, nec Bavarum per aliquorum Bavariæ oppidorum invaſionem ab obſidione avocare potuerunt.

Inde rex Hungariæ, plurimas urbes occupans, Donawerdam etiam ſubegit. Ad reficiendum vero exercitum ad Wirtembergenſem ditionem proficiſcens, in itinere Nordlingam, à Suecis forti præſidio munitam, aggreditur. Ad eam liberandam Wimarienſi & Hornio copias Suecicas undique comparantibus, cardinalis Infans, Mediolano per Germaniam Belgium verſus cum valido exercitu iter ſuſcipiens, à Bavaro rogatus ei ſe conjunxit, cui etiam aderat Carolus dux Lotharingiæ: Quibus cum longe inferiores eſſent Sueci, prælium tamen ſexto Septembris iniverunt, quo amplius decem horis durante, partim cæſi, partim fugati, captique ſunt, una cum omnibus impedimentis. Inter præcipui nominis captivos Hornius fuit. Rhin-

gravius autem Otho, qui Suecicis copiis auxilium daturus appropinquabat, audito funeſto prœlii exitu retrocedens à duce Lotharingiæ & Tribuno Joanne Werthio Bavaro ingenti clade affectus eſt: ſicque Sueci à Nordlinga, Wirtembergica ditione, Suevia, Franconia, Bavariaque omni, quas injuſte tenebant, depulſi ſunt.

Poſtmodum cardinalis Infans, iter ſuum verſus Belgium continuans, apud Juliacum obvium habuit Thomam ſuum patruelem, qui, rege Ludovico deſerto, à quo fuerat multis honoribus & donis cumulatus, in Belgium profugerat, miſſa Mediolanum conjuge, ſorore comitis Sueſſionenſis. Indeque Infans calendis Novembris Lovanium Brabantiæ pervenit, & triduo poſt Bruxellis receptus fuit ſumma magnificentia & ſplendore.

Antea dux Aurelianenſis, frater Ludovici regis, cardinalis Infantis ſubjectionem declinans, multis jam poſt obitum Iſabellæ archiducis à miniſtris Hiſpanicis contumeliis vexatus, necnon aliqua ſimultatis ſpecie à regina matre diviſus, ad regis pietatem recurrens, cum eo egit de reditu in patriam; benigniſſimeque auditus, octavo die Octobris, ſummo mane, venatum ſe ire ſimulans, ſolis ſex ſecreti participibus comitantibus, incitatis equis, quos binos habebant, uno tractu, nulla interpoſita quiete, impaſtique, pervenerunt nocte Capellam, proximum regni Galliæ oppidum, 25. leucis Bruxellis diſtans: ubi ducem cum ſuis, oſtenſa regia teſſera, præſidii præfectus recepit. Indeque ad regem accedens amantiſſime ab eo ſuſceptus, cardinalique duci Richelio reconciliatus fuit.

Nihilominus tamen rex fratris matrimonium, cum Margareta Lotharingiæ ducis ſorore contractum, in ſenatu Pariſienſi diſcuſſum, ſolemni ſenatu conſulto pronunciato quinto Septembris penitus irritum declaratum, non approbavit: quod in declaratione pro præteritorum omnium, tam prædicti fratris ſui, quam comitum abolitione, eodem menſe Octobri diſerte cavit.

Die

Die 18. Auguſti Urbanus Granderius Cenomanenſis apud Loudunum, diœceſis Pictavienſis oppidum, vivus combuſtus eſt, de magia multisque aliis ſceleribus reus factus; ſed præcipue quod ab anno 1632. religioſas Urſulinas à dæmonibus obſideri procuraſſet, eo quod illum in ſuum directorem aſſumere noluiſſent.

Ceterum his conditionibus Poloni & Moſci pacem iniverunt, ut rex Poloniæ Uladiſlaus juribus in Moſcovia prætentis magno duci Michaëli Federowitzio cederet, ab ejusque titulo abſtineret: Michaël autem Smolensko, Novogradio, Biala, aliisque arcibus regi Poloniæ, ducatusque Lituaniæ cederet.

Denique, 12. Decembris Urbanus pontifex conſtitutione publica ſub graviſſimis pœnis præcepit epiſcopis, archiepiſcopis, patriarchis quibuscunque, ac etiam cardinalibus, ut intra tempus conſtitutum ad eccleſias ſuas ſe conferrent, nec inde, exceptis caſibus neceſſariis ibi expreſſis, niſi de licentia ſedis apoſtolicæ recederent.

A Chriſto nato anno MDCXXXV.

Hoc anno, nocte 23. Januarii Galliſius Cæſareus dux Philipsburgum, maximi momenti oppidum diœceſis Spirenſis, quod Gallorum ſimul & Germanorum præſidium tenebat, vi cepit.

Sub auroram diei 26. Martii, ſubdole urbs Treveris cum omnium pene præſidiariorum cæde & præfecti vulnerati captivitate occupata fuit. Hanc Galli pro archiepiſcopo, ſub regis patrocinio ſuſcepto, contra Suecos & proteſtantes, à quibus per imperatorem aut fœderatos catholicos Germaniæ protegi non poterat, defendendo tenebant. Ipſe archiepiſcopus, imperii elector, inibi captus, confeſtim Lucemburgum, inde Namurcum, ac demum in arcem Trevorenſem juxta Bruxellas ductus fuit. Rex itaque de ejus libertate, ut par erat, ſollicitus; illam ab Infante cardinale, Belgii gubernatore, poſtulans, reſponſum accepit, ſe nihil ſuper ea absque imperatoris

regisque Hiſpaniæ conſilio deliberare poſſe. Quod reſponſum petitionis denegationem rex interpretatus, re mature perpenſa, fecialem ſolemni pompa rituque cardinali bellum indicturum mittit: quod 16. Maji Bruxellas appulſus, cum non potuiſſet in præſentiam cardinalis admitti, ſcripto coram fecialibus Belgicis intra ipſam urbem conjecto, & in reditu ad palum juxta eccleſiam primi vici Belgici affixo præſtitit. Statimque rex Caſtillioneum, & Brezeum Mareſcallos cum exercitu immiſit, qui 19. Maji apud Aveinum pagum principem Thomam Sabaudiæ, copiarum Infantinarum ductorem, ingenti clade affecerunt, quinque millibus cæſis, mille trecentis captis; tormentis, ſignis & impedimentis relictis victoribus, è quibus ducenti circiter duntaxat occubuerunt. Sexto vero Junii rex declaratione publica multiplices belli cauſas enumerans ſubditis ſuis omni cum Hiſpanis commercio interdixit, bellumque iis terra marique denunciavit.

Inde poſt conjunctas copias capto direptoque Tilemontio aliisque parvi momenti oppidis, obſeſſo etiam nullo effectu Lovanio, nihil aliud, præter aliquas excurſiones & debilium locorum invaſiones populationesque, geſtum fuit.

Quatuor aliis à rege comparatis exercitibus, quos variis provinciis aſſignavit, primum dux Carolus Lotharingiæ, Joannes Werthius Bavarus, aliique tam Cæſarei, quam Lotharingii, à Lotharingia pellere poſſe credebant Gallos, quorum plurimi à rege rebellaverant: qui eo ſe conferens, aliquos reos punivit: reliqui duces, poſt regis in Galliam regreſſum, & Lotharingii receſſum, cetera recuperarunt, & quædam alia occuparunt. Cardinalis Valeta & dux Wimarienſis, annonæ penuria medios inter hoſtes afflicti, ægre receſſerunt, occluſis aditibus, nec niſi cum aliqua jactura. Galliſius, poſtquam ad Lotharingium accedens multa ſuorum millia morbis & fame amiſit, ab eo diſſentiens in Germaniam rediit. Pro libertate Italiæ Crequius una cum duce Sabaudiæ & Eduar-

Eduardo Parmæ duce, cujus rex patrocinium ſuſceperat, captis nonnullis arcibus, Valentiam ditionis Mediolanenſis obſederunt, & irrito conatu oppugnaverunt. Rohanenſis denique nonnulla loca in Valtelina munivit; Germanos Mediolanum petentes grandi cæde proſtravit: & una cum Griſonibus Serbellonum, cum Hiſpanis Vallem ingreſſum, repulit.

Præter hos quinque exercitus, menſe Septembri Hiſpanis inſulas Lirinenſes S. Honorati & S. Margaretæ occupantibus, contra eorum conatus inſtructa fuit claſſis in Provincia.

Ex fœdere, 30. Maji Pragæ inito inter imperatorem & Joannem Georgium electorem ducem Saxoniæ Lutheranum, qui antea Suecorum partes tuebatur, illorum potentia in Germania diminuta, imperatoris vero aucta, ad eum plurimæ urbes & munitiones redierunt.

Ceterum, 29. Auguſti inter Uladiſlaum, Poloniæ regem, & Chriſtinam, Sueciæ reginam, in 26. annos pactæ ſunt induciæ his conditionibus, ut Pruſſia Polono, Brandeburgenſi pro parte, quæ ſingulis competebat, reſtitueretur. Livonia in manibus Suecorum durantibus induciis permaneret.

Eodem menſe Auguſti maximi momenti civitas Revanum ab Amurate Turcarum imperatore in Perſide capta fuit.

Die 7. Julii multi prælati ſubſcripſerunt ſententiæ doctorum Sorbonicorum, ac multorum doctiſſimorum religioſorum, in conventu quinquennali cleri Gallicani Lutetiæ celebrato, in quo decretum eſt, matrimonia principum regii ſanguinis, coronæ candidatorum, ac præcipue proximorum & hæredum præſumptivorum, contra voluntatem & prohibitionem poſſeſſoris coronæ, & non ſolum absque illius conſenſu facta, illegitima, invalida & nulla eſſe.

Eodem in cleri conventu Franciſcus Commartinus, epiſcopus Ambianenſis, vehementer conqueſtus eſt, quod anni ſuperioris menſe Julio viſitans Monſtrolium, oppidum ſuæ diœceſis, in quo tanquam muni-

tiori, S. Vulphagii Confeſſoris, olim ſui parochi nunc Patroni reliquiæ depoſitæ fuerant; cupiensque incolis Ruæ, ejusdem diœceſis oppidi, earum aliquam partem concedere; Monſtrolienſes in ipſum, tanquam in reliquiarum furem inſurgentes, multis eum aſſeclasque eccleſiaſticos contumeliis injuriis & percuſſionibus affecerunt: adeo ut, tametſi præſidii præfecto eos tutante, & ob id de vita periclitante, vix incolumes ſervari potuerint. Quamobrem eos, ut ad pœnitentiam alliceret, præcipuis ſeditionis auctoribus excommunicatis, interdicto ſupponens, quo primum per menſem, deinde per ſex ſuſpenſo, ipſis obſtinatis perſiſtentibus, cauſam ad regem, eccleſiæ & cleri protectorem, detulit: qui, delegatis re commiſſa, poſt diligentem inquiſitionem, in quosdam mortem, in alios exilium, in alios vero pœnas alias conſtituerunt; quæ, benigniſſimo epiſcopo veniam petente, & impetrante, mutatæ ſunt in levem pecuniariam, unde aliquibus neceſſitatibus ſubveniri, ſed præcipue in eccleſia, ad poſteritatis monumentum, in marmore regiam & epiſcopalem remiſſionem incidi curavit. Ad hæc Victor Bouthillierius, coadjutor & ſucceſſor epiſcopi Turonenſis, vir prudentia & ingenio pollens, delegatus à rege & clero, Monſtrolium profectus ab epiſcopo Ambianenſi ſelectas reliquiarum portiones, partim ad eccleſiam Ruenſem, partim ad Ambianenſem, tradidit presbyteris deferendas: &, poſtquam civium petulantiam graviter increpaſſet, iis gratias cum gaudio agentibus die 28. Septembris abſolutionis beneficium impendit.

Die 11. Decembris *Alignius*, Franciæ cancellarius, è vita migravit, cui ſuffectus eſt *Petrus Seguerius*, nobiliſſima familia oriundus, cui jam ante triennium ſigillorum cuſtodis dignitatem rex detulerat.

A Chriſto nato anno MDCXXXVI.

LUTETIÆ ſummis honoribus muneribusque proſequutus eſt menſe Januario rex Eduardum, ducem

cem Parmæ, ei gratias agentem ob patrocinium contra Hiſpanos ſibi præſtitum: qui ad ſuos remeavit menſe Martio, quo etiam Bernardus Saxonicus, dux Wimarienſis, regem ſalutatum venit.

Princeps Condæus, cum exercitu Sequanos, ſive comitatum Burgundiæ, hoſtibus regis auxiliantem adiens, nonnullis captis oppidis Dolam obſedit, à qua ob turbas Picardicas revocatus eſt. Nam cardinalis Infans publice declarans, imperatoris regisque Hiſpaniæ intentum eſſe, pacem Chriſtianæ reipublicæ conciliare, in Picardiam menſe Julio principem Thomam & Joannem Werthium cum exercitu miſit, qui Capella, Caſtelleto, Corbia, aliisque nonnullis captis oppidis, regem ſe eorum conatibus fortiter objicientem ſenſerunt: quippe eo frater ejus dux Aurelianenſis & comes Sueſſionenſis miſſi aliquot loca hoſtibus eripuerunt, ipſeque rex, Corbia præcipua captarum circumvallata, oppugnationem Sueſſionenſi commiſit, quam decimo quarto Novembris in deditionem redigit. Exinde San-Joannem de Lucio, in finibus regni & Aquitaniæ occupatum, Hiſpani, diripuerunt; ſed non multo poſt tempore, firmare aggreſſi, ab eo, nemine cogente, receſſerunt.

Scheinkum in Belgio, dedentibus ſe Hiſpanis, Batavi; Magdeburgum in Germania dux Saxoniæ, Moguntiam 5. Januarii comes Donaus receperunt. Cæſarei demum ac Sueci hoſtilia quædam in Germania hinc inde fecerunt. *Thoraſium* vero Franciæ Mareſcallum, in Inſubria propugnaculum aliquod ab Hiſpanis detentum luſtrantem, glans plumbea, non ſine Gallorum deſiderio hoſtiumque admiratione, vita privavit.

Ceterum *Martius Ginnetus* cardinalis, in exterorum negotiis verſatiſſimus, & variarum linguarum peritus, ab Urbano pontifice, tot inter Chriſtianos principes clades ægre ferente, Coloniam miſſus eſt, cum legatis & oratoribus regum catholicorum de pace tractaturus; multum ad id conſilio eminentiſſimi cardinalis Lugdunenſis Romæ præſentis juvante. Huic negotio con-

ficiendo Hamburgum delegerunt. Exeunte Octobri Ginnetus Coloniam ingrediens in ea ultra triennium, novis ſemper difficultatibus ſupervenientibus, & ad bellum potius accedentibus, quam pacem conciliantibus, ſine ullo progreſſu commoratus eſt.

Inter hæc Ferdinandus imperator Ratiſponam profectus, ibi electorum ac principum imperii conventum habuit, in quo, Germaniæ negotia in alium conventum tractanda remittens, filium ſuum *Ferdinandum Erneſtum*, regem Hungariæ, in regem Romanorum ſucceſſorem Imperii eligendum propoſuit. Quod ab electoribus tam abſentibus per legatos, quam præſentibus, menſe Decembri facile conſecutus, vigeſimo octavo ejusdem menſis anno ſuæ ætatis vigeſimo octavo menſe quinto coronatus eſt. Nequidquam obſtante; quod Treverenſis elector, ex Belgio in Auſtriam tranſlatus, & adhuc ſub cuſtodia detentus; nec quod Bavariæ duce in Palatini locum ſubſtituto, ad eumque electoratu pertinente, neuter eorum electionem ſuffragiis ſuis comprobaverit.

A Chriſto nato anno MDCXXXVII.

Paucis poſt diebus ab reditu conventus Ratisponenſis ſupra memorati, Ferdinandus II. ætatis 61. imperii 19. currente, diem extremum obiit. Ejus ergo filius Ferdinandus III. ſicut ante obitum patris electus fuerat, imperium capeſſivit: ad cujus electionem confirmandam Pragæ conventu celebrato, eo ductus etiam archiepiſcopus Treverenſis eam ratam habuit, acceptavitque præterea in coadjutorem ſui archiepiſcopatus archiducem Gulielmum, fratrem Ferdinandi.

Comes Harcuriæ, frater ducis Ellebovii, è domo Lotharingica, archiepiſcopi Burdegalenſis conſilio fretus, inſulas S. Honorati & S. Margaretæ in Provincia, ab Hiſpanis ante biennium uſurpatas, benèque munitas, menſibus Aprilis & Maji fortiter occupavit, expugnavitque.

Ceterum Hiſpanis cum numeroſo exercitu, duce co-

comite Serbello, Leucatam in Occitania, ab ejus præfecto Barrio fortiter defenſam, obſidentibus, dux Halluinus, provinciæ præfectus, ſolis Occitaniæ viribus, 29. Septembris, vallum aggeremque hoſtium aggrediens, poſt eorum plurimam cædem & turpem ſuperſtitum fugam, præda bene opima potitus, illos ab obſidione repulit: quem rex Mareſcalli Franciæ dignitate decoravit.

Dum hæc in Occitania geruntur, in Atrebatenſibus Landrecium, Caſtrum Cameraci, Maubugium & quædam alia loca ceperunt, ac etiam Capellam recuperarunt cardinalis Valeta & Candalæ dux, frater ejus. Hiſpani proditorie cæſo præſidio Juojum in Lucemburgo ad Moſam, à Mareſcallo Caſtillioneo nuper captum, recuperarunt: ſed Damvillerium, ab eodem expugnatum, vigilantius ſervatur.

Menſe Octobri obſidione ac deditione Bredam princeps Aurangius recepit: Hiſpani Venloum & Ruremundam. In Germania variæ pugnæ commiſſæ, variaque capta ſunt oppida à Cæſareis & Suecis, iſtis graviora damna patientibus. Demum Hiſpani, fœdere Griſonum, ab antiquo Gallico ingrate reſilientium, validiores, multa, ut aſſolent, illis promittentes, Valleni-telinam eorum poteſtati reliquerunt.

Menſe Septembri *Carolus Gonzaga*, dux Mantuanus & Nivernenſis, Taurini obiens, nepotem ſuum ex filio circiter octennem ſucceſſorem reliquit. Poſtea vero *Victor Amedeus*, dux Sabaudiæ, menſe Octobri ultimum clauſit diem, cui ſubrogatus fuit Ludovicus Amedeus, major (circiter ſeptennis) duorum puerulorum, quos ex uxore, ſorore regis Chriſtianiſſimi, ſuſcepit, qui vix poſt annum ſuperſtes fuit.

Interea rex Scotiæ ritus Anglicanos fere omnes in regno ſuo recipi mandavit, quibus miniſtri Puritani repugnantes in epiſcopos proceresque ſeditionem excitarunt, qui vix furentis plebis manus, interveniente licet ſenatu, effugere potuerunt. Iidem etiam renovarunt confeſſionem minorem Scoticam, pro fi-

dei catholicæ omniumque rituum eccleſiaſticorum abolitione factam, & ſe contra omnes ipſumque etiam regem ſubſidio ſibi invicem futuros promiſerunt. Quod novum fœdus *Convenant* nuncupaverunt.

A Chriſto nato anno MDCXXXVIII.

BERNARDUS, dux Wimarienſis partium Suecicarum, menſe Februario Rhinsfeldiam in agro Baſileënſi, ut ibi ſecuritatem ſibi præſtaret, tutiusque ad propoſitum ſibi Briſacum tranſiret, obſidere cœpit: cui Cæſarei & Bavarici, illius loci momento perpenſo, ducibus Sabello Joanne Werthio & aliis, ſuppetias ferentes, prima inita pugna, ſuperiores quidem evaſerunt: ſed quatuor poſt diebus inſtaurata acrius acie cadentes, partim cæſi, partim captivi facti ſunt, quorum de numero multi duces tribunique fuerunt; inter quos dux Sabellus, Lauffemburgum deductus, paulo poſt evaſit: Werthius & Enckenfordius, ad regem in Galliam miſſi, in caſtro Vicenarum detinentur, Rhinsfeldia igitur, & ab ea Neoburgum, Friburgum Briſgojæ, & alia quædam oppida Wimarienſi ſe dediderunt: qui poſtea menſe Decembri, poſtquam ſæpius cum Cæſareis manus conſeruiſſet, Gallorum ſubnixus auxiliis, Briſacum, ducentis majoribus tormentis æreis munitum, occupavit.

Ceterum ducem Rohanum, in conflictu Rhinsfeldiano vulneratum, paulo poſt vita menſe Martio defecit. Quo etiam menſe Crequium Franciæ Mareſcallum, dum Bremum oppidum à Marchionis Leganeſii, Mediolani gubernatoris, obſidione vindicare conaretur, tormenti globus de vita deturbavit. Inde Bremum in Leganeſii deditionem venit, ſicut menſe Julio Vercellæ.

Sub ejusdem Julii initium, principe Condæo Fontarabiam obſidente, acri longaque verberatione oppidum præſidiumque ad anguſtias redegerat. Jamque in ejus poteſtatem veniebant, cum duces, ob quasdam inter ſe obortas diſcordias juſſis parere omittentes,

res, interimque occaſione elabente, terreſtris Hiſpanorum exercitus (claſſem enim eorum Gallica jam merſerat) eos cum ignominia obſidionem ſolvere compulit: propter quod in quosdam duces animadverſum eſt. Ad hæc, Mareſcallum Caſtillioneum princeps Thomas & comes Piccolomineus, Italus Senenſis, tametſi magnis cladibus acceptis, à multum operoſa S. Audomari obſidione dejecerunt: ipſe vero, cum exercitu in Arteſiam tendens, Rantium & quædam alia oppida cepit. Poſtmodum vero Caſtelletum in Picardia, ſolum oppidum ex omnibus, quæ ſub Hiſpanorum poteſtate in Gallia ſubjacuerant, nunc tandem ab eorum uſurpatione detractum fuit.

Menſe Septembri Hasfeldius, Cæſareus dux, principem Palatinum, in Germaniam cum exercitu procedentem, capto ipſius fratre Roberto, Viennamque Auſtriæ ducto, fudit fugavitque. Menſe Februario Cæſarei Hannoviam, jam à triennio obſeſſum, munitiſſimum oppidum, clam occupaverunt. In reliqua porro Germania, Belgio, Lotharingia, Burgundia, aliisque provinciis dimicatum eſt multoties.

Die 27. Martii Conſentiam, Stilianum, Nicaſtrum, aliasque Calabriæ urbes, pagos, & oppida horrendus terræ motus cum ingenti hominum ſtrage partim abſorbuit, partim diſrupit.

Ceterum in Comitiis Warſavienſibus menſis Maji pollicere coactus eſt Uladiſlaus Poloniæ rex, ſe numquam inſtituturum ordinem 72. fratrum, qui pro bono publico præliarentur, quem inſtituere in animo habuerat. Ejus demum frater Cazimirus, electus à rege Hiſpaniæ in proregem Portugalliæ, eo pergens, mentito habitu Tolonum, Masſiliam ac naves regias apud Bucum, extremum Provinciæ portum, luſtrare deprehenſus, à comite Alenſe, Provinciæ præfecto, captus, Lutetiamque miſſus, ſub honeſta cuſtodia tamdiu detentus fuit, quo usque rex, accepta magnifica ab Uladiſlao fratre legatione, quia innocentiam ejus cognovit, honorifice ad menſam admiſſum, cum muneribus dimiſit.

Hoc

Hoc temporum tractu rex Christianissimus, se totumque regnum beatissimæ virginis, cujus opem multoties sibi adfuisse cognoverat, patrociniis subjiciens, publice omnibus regni episcopis præcepit, ut quotannis decimoquinto Augusti festo assumptionis ejusdem virginis, solennibus supplicationibus institutis, se populosque sibi commissos ejus servitio penitus devoverent. Quod hoc anno primum fieri cœptum est summo cum omnium applausu.

Interim Maria regina, mater ejusdem Ludovici, Brabantia mense Augusto discedens, & per Hollandiam Zelandiamque transiens, Septembri Angliam, à rege reginaque ejus filia, summo cum honore amicitiaque singulari recepta, petivit.

Ad hæc Delphinus, post viginti tres annos initi inter Ludovicum Justum Annamque Piam matrimonii, divinitus 5. Septembris natus, non solum lætitia exultationeque summa Galliam, sed etiam exteras regiones, complevit, ad quem summus pontifex infantiles fascias à se benedictas per illustrissimum N. Sfortiam, vicelegatum Avenionensem, misit: totaque demum Roma una cum eminentissimis cardinalibus lætitiam publica demonstratione testata est.

Mense Octobri admissus est Romæ, post aliquas tamen difficultates, princeps Eckembertus, orator Ferdinandi nuper in imperatorem electi, ad obedientiam summo pontifici de more præstandam.

Hac eadem tempestate Scoti, per Marchionem Hamiltonium Caroli regis magnæ Brittanniæ nomine rogati, ut fœdus anno superiori ictum abrogarent, hoc illi nequaquam concedere voluerunt, licet se papismo renunciaturum, religionemque Scoticam amplexurum polliceretur rex. Imo pervicax eorum impudentia illum impulit ad scriptum in lucem edendum, quo & licere ecclesiis in tali statu sibi providere, & ecclesiam posse synodum indicere, si magistratus hostis fidei, aut in ecclesiæ bono procurando negligentior esset, probarunt. Quinimo, licet rex ulterius multa ipsis concessisset, tamen non solum illa

non

non admiserunt: sed adversus illa publicato prolixo scripto protestati sunt. Satani Calvinistici quippe œstro perciti, episcoporum auctoritatem nomenque ipsum funditus delere, universos ecclesiasticos amandare, regemque ex ipsorum nutu voluntateque dependere volebant.

Ad hæc conventu Glascuensi ex Comitibus, Baronibus, nobilibus, civibusque, omnibus ex convenante Scotico, coacto, reclamante licet Hamiltonio, episcopis omnem administrationem ademerunt, multaque alia contra regem legitimamque omnem disciplinam statuerunt, ministris etiam aliquibus depositis, qui turbulentis eorum decretis subscribere nollent. Arcem præterea Edimburgensem, præsidio regio munitam, ita observarunt: ut nihil in eam importari permitterent, atque Lithum, oppidulum vicinum, contra eam munitionibus firmarent.

Amurates interea Turcarum Imperator, trecenta millia armatorum Babylonem ducens, ut eam, à Persis possessam, toties suis & paternis auspiciis obsessam, subigeret, obvium habuit quendam Cheikum rebellem, qui prophetam ante antichristum venturum simulans adversum se pugnantem exercitum profligavit. Quapropter imperator sequaces suos proscripsit: unde iis in posterum diffidens, Amuratemque propterea veniam petiturus, collo laqueo inserto, conveniens, hoc eodem laqueo, mense Junio, spiritu statim intercluso interfectus est. Amurates vero, Babylonem obsidens, quadraginta diebus, cæso universo præsidio populoque, quadraginta autem millibus suorum amissis, sub finem Decembris eam occupavit.

Mense Junio *Cyrillum* patriarcham Constantinopolitanum, quorundam criminum insimulatum, præfectus urbis dignitate privavit, in turrim maris nigri conjecit, ac etiam in mare præcipitem dari jussit. In cujus sedem alterum *Cyrillum ab Ibernia*, ipsi infestum graviterque inimicum, suffecit.

A Christo

Digitized by Google

A Chriſto nato anno MDCXXXIX.

INEUNTE hoc anno duo magni libri, inſcripti, *Jura, & libertates eccleſiæ Gallicanæ*, earumque *probationes*, absque auctoris & typographi nomine & imprimendi facultate Lutetiæ in lucem editi, quod multa ad eccleſiæ ſervitutem tendentia, & ſchismatis occaſionem dantia continerent, primum à ſacro conſiſtorio regio vænum exponi prohibiti ſunt: deinde vero unde viginti, tam eminentiſſimi cardinales quam illuſtriſſimi antiſtites, Lutetiæ tunc temporis morantes, eos proſcripſerunt atque damnaverunt.

Grandis etiam liber in Hiſpania publicam lucem vidit ſub titulo: *De ſupplicatione ad ſanctiſſimum, à literis & bullis apoſtolicis importune impetratis ad perniciem reip. regni aut regis, aut juris tertii præjudicium, & de earum retentione interim in ſenatu*, Madriti apud Mariam de Quinones, auctore *Franciſco Salgado de Somoza*, juris utriusque profeſſore. Qui auctor præterea dignus judicatus eſt, qui *judex regiæ monarchiæ regni Siciliæ* crearetur.

Hujus anni decurſu infeſtis hoſtium armis Gallia fere lacesſita non fuit, ſed diſſoluta propriorum militum conſuetudo atque licentia, populorumque non impune tamen ferentium ſeditiones, variis in regionibus illam exagitarunt. In exteros autem quinque exercitibus rex bellum intulit. Quorum primo ultima Junii dux Millereus, magnus rei tormentariæ magiſter, rege præſente, Hesdinum, munitiſſimum Atrebatum oppidum, in deditionem compulit, quem rex clava ſeu baculo, inſigni Mareſcallatus Franciæ, ſumma cum laude proſecutus, donavit, cum per mediam muri ruinam victor urbem ingrederetur.

Altero exercitu non æque fortunatus Pequerius verſus Lucemburgum ſe ad Theonis villæ, prope fluvium Moſellam, obſidionem accingens, à Piccolomineo 5. Junii adorſus, copiis fuſis fugatisque, ipſe vulneratus in ejus poteſtatem venit. Exinde vicarium

Pico-

Piccolominei victoris, cum parte copiarum Moronum, Gallicæ ditionis ad Moſam oppidum, obſidione cingentem, eo bina tormentorum quaſſatione verberato, ab ea diſiſtere coëgit acceſſus Mareſcalli Caſtillionei, qui cum alio exercitu Juojum invaſit, ac in pœnam proditionis alterius retro anni penitus delevit.

Menſe Julii princeps Condæus cum potenti exercitu Septimanorum & Aquitanorum, Salſulas in agro Ruſcinonenſi Hiſpaniæ inexpugnabiles habitas Gallico adjunxit imperio, vicinisque quibusdam propugnaculis captis proximum Perpinianum non modico terrore percutit. Sed non longo poſt intervallo rurſus Salſulæ in ditionem Hiſpanorum redactæ ſunt.

Dux Longovillanus in Italiam profectus eſt, ut compeſceret nefarios conatus principis Thomæ, qui Hiſpanorum ut perſuaſu ſic copiis ditionem nepotis ſui invadens, contra quam fas eſſet, jureque debuiſſet, omnia peſſundans, nonnullorum civium proditione Taurinum, provinciæ metropolim, ita occupavit, ut duciſſa, mater pueri principis, ſororque Ludovici regis, vix in arcem effugere potuerit, è qua in Sabaudiam concedens, Gratianopolim cum rege conſilia contulit.

Interea cardinalis *Valeta*, poſtquam in Italia pro populi rebus tuendis Thomam cohibuiſſet, & quædam oppida cepiſſet, menſe Septembri morbo contracto, pie admodum è vivis excesſit, cui ſubrogatus eſt comes Harcurius, ſtrenuisſimus è domo Lotharingica princeps, inſulis Lirinenſibus nuper ab Hiſpanis recuperatis clarus.

Duobus ante menſibus, decimo octavo ſcilicet Julii, interierat Neoburgi morbo peſtilenti Bernardus dux Wimarienſis, bellicoſisſimus juxta ac fortunatisſimus princeps, cujus cadaver Briſacum delatum eſt. Ejus obitus in cauſa fuit, ut juſſu regis Longavillanus in Germaniam properaret. Solus alicujus nominis ſupererat Banerius, Suecarum reliquiarum ſuſtentator, qui, Boëmiam ingreſſus, nonnulla oppida, aliaque in Sileſia, & Saxonia cepit.

Prin-

Princeps Palatinus Rheni, Wimarienſis morte cognita, Briſaci obtinendi ſpe, per mediam Galliam absque licentia tranſiens, Molini in Borbonia à præfecto comprehenſus, Lutetiam rege tunc abſente reducitur, ibique aliquo tempore intra honeſtam cuſtodiam aſſervatus eſt: poſtea rex eum ad menſam admiſit, liberaliterque dimiſit.

Carolus rex magnæ Britanniæ Scotorum defectionem ulturus jam cum illis prœlium in regni confinibus commiſſurus erat, cum octavo Julii de concordia tractatum eſt, quæ certis ſub conditionibus hinc inde poſitis concluſa fuit. Ac Scoti à conventis pactis recedentes, decreta Glaſcuæ de epiſcoporum abdicatione inſtaurarunt, ac plurima alia ſtatuerunt, quæ regem contra eos arma reſumere coëgerunt.

Patriarchæ *Cyrillo ab Hibernia* Conſtantinopolitano, pecuniarum extorſionibus ſubditos vexanti à ſede dejecto, carcerique tetro mancipato, *Parthenius*, metropolita Adrianopolitanus, unanimi omnium conſenſu ſuffectus eſt.

A Chriſto nato anno MDCXL.

AMURATES Turcarum imperator, ab obſidione Babylonica rediens, voto in manibus Muphti, ſeu pontificis, abſtinentiam vini, qua per legem Muſulmanicam obſtringebatur, vovit, eo quod ex ejus uſu in morbum arthriticum ſe incidiſſe credebat: ſed in celebri ſectæ feſto ad finem Januarii apud Viſirem primum pranſus, tantum vini contra votum & aquæ vivæ hauſit, ut inde graviſſimo morbo oppreſſus, paucis poſt diebus, octavo ſcilicet Februarii, ætatis 32. imperii 17. nullis liberis relictis, è vita migrarit. Cui ſucceſſit frater ejus minor *Ibraimus* ætatis 28. qui, carcere detentus, brevi morte à fratre plectendus erat; nec, niſi viſo fratris cadavere, ſe ad imperium, non ad mortem, duci in animum potuit inducere.

Eodem ferme temporis tractu *Scha-Sephi*, rex Perſarum, mortuus eſt, duobus relictis filiis, quorum major

major ſeptennis ei ſucceſſit. Ejus mortis nuncius, 16. Aprilis Conſtantinopolim perlatus, Turcas magna lætitia affecit, quod ob minorem filiorum ætatulam ſecuros ſe viderent.

Ceterum menſe Martio libellus *Paræneticus* ad antiſtites regni, *Optati Galli* nomine, *de cavendo ſchismate*, quod jam inſtare declarabat, à Franciſco archiepiſcopo Pariſienſi, & ſuffraganeis epiſcopis, aliisque multis damnatus, à ſenatu etiam igni adjudicatus eſt.

Hoc temporis curriculo Hiſpaniam infeſtare cœpit rebellio Catalanorum, qui à militibus Hiſpanis per vicos, quibus hoſpitabantur, bonorum direptionem, conjugum violationem, multaque alia mala illi hominum generi conſueta, perpeſſi, conſpiratione facta, magnam hoſpitum ſtragem fecerunt; alios adverſum ſe à prorege miſſos fugarunt, & poſt aliquod tempus recens irritati ipſo die feſto ſanctiſſimi ſacramenti comitem S. Columbæ ipſorum proregem intra ipſam civitatem Barchinonenſem crudeliter interemerunt. Cui cum rex ducem Cardovium, Catalanis, utpote conterraneum, gratum ſubrogaſſet, paulo poſt eo extincto ad ſeditiones, ad pugnas, & ad urbium occupationes comparatis utrinque exercitibus, deventum eſt.

Interea Marchio Leganeſius, gubernator Mediolanenſis, Caſalem urbem Montisferrati obſidens, tanto impetu à comite Harcurio, minus eo dimidio armatorum habente, intra vallum aggreſſus eſt, ut, bis licet repulſus, tertia impreſſione, grandi edita hoſtium ſtrage, die 29. Aprilis vallum ſuperaverit, tertioque jam Hiſpani obſidionem Caſalis avibus malis tentaverint.

A Caſali liberato Harcurius Taurinum, à principe Thoma defenſum, obſidione cinxit: Leganeſius vero, reſtaurato exercitu, veluti intra vallum Harcurium circumcingens, ne quid commeatus ad ipſum deferretur, è Gallia ſuppetias venire timens, die 11. Julii tribus partibus uno impetu impreſſionem faciens, & erumpente eodem tempore principe Thoma è civitate, parum abfuit, quin Galli acie cecidérint: ſed ani-

mo cum periculo aucti hoſtes tanta clade affecerunt; ut, quatuor eorum millibus cæſis, caſtris eos exuerint, ſuppetiis tam hominum, quam commeatus, feliciter acceptis. Quapropter, licet multoties in Gallos erumpentibus Thoma & Leganeſio; ad conſpectum tamen Leganeſii 24. Septembris, Thoma ſe urbemque dedente, illam glorioſiſſime triumphans dignus omni præconio ingreſſus eſt Harcurius.

Alia parte 14. menſis Junii, Mareſcalli Cauneus, Caſtillioneus, & Milereus Atrebatum obſederunt: cum, ſimulata aliorum vicinorum propugnaculorum oppugnatione, præfectum urbis cum maxima præſidii parte in eorum defenſionem elicuiſſent, qui, circumcluſa ſubito civitate, ejus ingreſſu prohibitus eſt. Cardinalis Infans, Belgicis Germanicisque copiis collectis, quantum potuit, conatus eſt, vel in urbem auxilia mittere, vel commeatus in caſtra importationem impedire. Sed utrumque fruſtra. Acceſſerat rex Ambianum, ut è propinquo ſuis animos faceret, & omnia neceſſaria ſuppeditari curaret. Singulari demum cardinalis Richelii vigilantia & ſollicitudine, hoſtium conatus repreſſi ſunt, non ſine magnis utrinque cladibus, & civitas in conſpectu triginta millium armatorum, quos Infans ad novum impetum in caſtrorum aggeres faciendum paratos habebat, ſe dedere coacta fuit, 10. Auguſti, Feſto S. Laurentii Martyris Hiſpani, qui prælium Sanquinteneum, ante 83. annos in Hiſpanorum favorem commiſſum, hac glorioſa expugnatione compenſavit. Infans igitur in Batavos arma convertens primum apud Hulſtum illos male habuit, deinde à Geldriæ obſidione, jam tertio ab iis incaſſum ſuſcepta, eos repulit. Regi autem in cumulum felicitatis hujus anni, nocte diei vigeſimi primi Septembris, natus eſt ex Anna conjuge ſecundus filius dux Andegavenſis, quo menſe, Gallis fauſtiſſimo, rex regina Delphinusque nati ſunt.

In Germania hinc Banerius Suecorum dux, hinc Piccolomineus copiarum Cæſarearum imperator, caſtra in adverſum metantes, ſeſe mutuo, veluti ad pugnam

nam conſerendam reſpectabant: quam nihilominus, quia utrisque periculoſa erat, levibus tantum velitationibus perſtringentes vitarunt. Ceterum imperator Ferdinandus, ad procurandum Germaniæ pacem, electorum ac principum imperii Ratisponæ conventum habuit: in quo quid actum ſit, ignoratur. Pontifex autem Martium Ginnetum cardinalem, quem jam à triennio Coloniam miſerat, nihil in pacis ſollicitatione proficere videns, eum Romam revocavit, relicto tamen nuncio apoſtolico, qui rem curet.

Carolus porro, rex magnæ Brittanniæ, novas in Scotos copias ducere decreverat; ſed, convocato parlamento Anglico, majorem partem Puritanorum illis favere comperiens, per delegatos ſatius duxit eorum feroces lenire animos. Qui interim arcem Edimburgenſem adeo ſtricte obſidebant, ut amplius centum tormentis circumcingerent. Illam igitur ad deditionem compulerunt; &, cum numeroſo exercitu Angliam ingreſſi, Caſtrum novum & Dunelmum occupaverunt, rege non valde remoto, qui cum Anglorum exercitu Eboracum profectus eſt: ubi cum Paribus, atque proceribus regni decrevit parlamentum celebrare, quo pax univerſæ Britanniæ reſtituatur. Ad quæ rex Londinum reverſus eſt.

Denique hinc Tartari, hinc Moſci ferociter excurrentes mutuis ſe cladibus exagitant, in provincias proximas multa damna inferunt, & innumeram captivorum multitudinem abripiunt. Nec aliæ orbis regiones calamitatibus vacant, quæ jampridem belli oneribus oppreſſæ tandem ab iis, pacis ſolatio levatæ, reſpirare vehementer exoptant.

A Chriſto nato anno MDCXLI.

Insignis fuit hujus anni exitus defectione Luſitanorum à rege catholico. Sed ut altius res deducatur: Philippus ſecundus, cum ſibi Luſitaniam armorum vi ſubjeciſſet, non iisdem artibus, quibus obtinentur regna, conſervari ratus, Luſitanos maximis benevolen-

tiæ decrevit demulcere teſtimoniis, eosque propterea avitorum incremento privilegiorum ſibi ſtrictius devincere putans, multa in eorum conceſſit gratiam. At tractu temporis fœdifragi Caſtiliani, prout huic hominum generi aſſolet, contra jus omne & omnia data ſacramenta eorum privilegia proculcantes, eos non ut deditos, ſed tanquam vi expugnatos habere: maximamque in eos, ſub Philippo quarto in præſentiarum regnante, Olivareſio comite, duce præcipuo, Hiſpaniarum miniſtro, infeliciter æque ac violenter ſtatus & regna Philippi adminiſtrante, exercere violentiam cœperunt. Quod impatienter ferentes Luſitani diſſimulantia ſuis eſſe conſulendum malis tutius judicarunt. Verum anno 1636. detracta larva, violentum adeo diutius ferre non valentes imperium, in miniſtros Caſtilianos aperto marte inſurgere, & tam durum excutere jugum ſtatuerunt. Ebora, civitas toto regno celeberrima, & alia quam plurima non inferioris notæ loca, ſic ad evidentem inclinabant rebellionem, ut undique hæ voces perſonarent: Dux à Bragantia vivat, Ceterum hos motus excitatos pene armorum Philippi timor compeſcuit; & eos populos ad ſaniorem redire mentem coëgit, data prius à Philippo fide, eos cum omni humanitate, regia benignitate, & omnimoda clementia excipiendos eſſe in poſterum. Ad quos, armis depoſitis, Luſitani omnem præſtare obedientiam parati, fraudem pro fide, barbariam pro humanitate, vim, contumeliam & ultionem pro clementia ſunt experti. Olivareſius ſi quidem, fortiſſimis præſidiis omnibus Portugalliæ propugnaculis communitis, nobiles ſuis exuit privilegiis, dignitatibus eos & officiis ſpoliavit: plebejos tributis quamplurimis oppreſſit: eccleſiaſticos denique, aliis in aliorum dignitatibus ſuffectis, male tractavit. Quæ mala & alia quamplurima, velut bonorum direptionem domorum deprædationem, uxorum oppreſſionem, indignanter perpeſſi, & proinde mirum in modum exacerbati, ſerio de eliminandis Caſtilianis cogitare cœperunt. Sed matura cum non eſſet occaſio, cunctan-

cunctandum ipſis viſum eſt. Tandem altum prementes corde dolorem, cum omnes dynaſtæ & regni proceres, una cum aliquot eccleſiarum prælatis, etiam plebejis nonnullis, ſecreto conveniſſent, totum Portugalliæ regnum in libertatem aſſerendum, qua data via, omnes determinarunt. Verum ſilentium in tam arduo opere requirebatur. Res mira & prope accedens ad miraculum, quod omnes fuerint elingues Luſitani, quod cæcutientes fuerint Caſtiliani, quod conſilium Hiſpanicum, toto orbe famoſum, hoc in negotio vigilantia & providentia deſtitutum prorſus extiterit. Admirandum plane divinæ providentiæ monumentum, quæ in tantis mutationibus videntes excæcat, ſapientes infatuat, altos ac generoſos regum & imperatorum ſpiritus frangit. Regebat tunc temporis Portugalliam, proreginæ titulo, Margareta à Sabaudia, mulier alioqui ſuavibus redolens moribus, & ſingulari pollens pietate; iis tamen omnibus, quæ in moderamine deſiderantur, exuta, utpote nulla animi dexteritate, nulla in rebus agendis ſolertia, & experientia nulla prædita; ſed infelix potiſſimum, quod nefandiſſimum haberet à ſecretis virum, ad cujus arbitrium omnia decernerentur. Huic nomen erat Michaël Vaſconſellius, homo præter ceteros omnes ambitioſus, petulans, divitiis inhians, verſipellis, truculentus demum. Is in rerum adminiſtratione adjunctum habebat Marchionem Della Puebla, fratrem Marchionis Leganeſii, ejusdem farinæ virum. Eoque temporis tractu Madriti rerum Portugalliæ cura Jacobo Suareſio, Michaëlis Vaſconſellii patrueli, commiſſa, & proinde omnimoda penes Vaſconſellium poteſtas erat. Proreginæ nomen habebat Margareta, at perſonam non agebat, nam ſub ipſius auctoritate & nomine, inſcia ipſa, cuncta gerebantur. Itaque Vaſconſellius & alter, ad libitum totius regni Portugalliæ moderantes habenas, ita omnium ordinum populos in ſe concitarunt, ut tandem à rege catholico deſciverint Luſitani, ad talem etiam invitati defectionem, tum exemplo Catalanorum, cum intuitu rerum Hiſpanicarum, tota

Europa inclinantium & ſenſim collabentium. Lisbona civitas regia, emporium toto orbe celeberrimum, ut defectionis fuit exordium, ſic ceteris urbibus rebellionis extitit exemplum. Cujus incolæ, nulla data mora, ad arma prorumpentes, & circumquaque per vicos & plateas excurrentes, ita furere in obvios cœperunt Caſtilianos, ut eos pene omnes deleverint. Vaſconſellius, mortem ſibi imminere prævidens, in regia abſconſus latebat, ſed mox, omni excuſſo timore, & poſthabita reverentia, advolant ipſi in regiam, muros diruunt, portas evertunt, omnes angulos luſtrant, tandemque latitantem Vaſconſellium deprehenſum, & vulneribus confoſſum, è feneſtra in plateam deturbant, moxque caput ipſius à cervicibus abſciſſum & tota urbe circumlatum, cadaver in fruſta diſcerptum, poſtmodum igne abſumptum, ventis cineres conſignant. Furor proreginam non attigit. Extemplo regni proceres de ſibi eligendo rege provident: communi omnium voto Joannes dux à Bragantia expetitur. Hic nuncius, ad Philippum Hiſpaniarum regem perlatus, ipſum, totam regiam, curiamque tanto ſtupore complevit, tanto affecit moerore, tantoque terrore ſtatum Hiſpanicum perſtrinxit, ut elingues, immobiles ac pene mortui viderentur omnes. Hæc inter dux à Bragantia, dubiis fluctuans cogitationibus, quam in partem ſe verteret, à Guaſtone Carignano, qui ad ipſum, à regni Portugalliæ proceribus miſſus, incitatis equis ac brevibus temporis momentis acceſſerat, plurimum roboratur. Ducis uxor in fœminino pectore cor gerens virile ipſi animos addidit, fecitque ita, ut ipſe, Lisbonam concedens, ab ordinum populis ſummo applauſu in regem ingenti pompa inauguratus die 15. Decembris, ipſaque 27. ejusdem menſis corona regia fuerit inſignita.

Digitized by Google

INDEX

RERUM MEMORABILIUM LOCUPLETISSIMUS,

IN QUO

E ternis numeris primus librum notat; secundus caput libri; tertius versiculum capitis.

A.

AARON summus Sacerdos I 8 11. in aqua elicienda è silice extinguitur. I 8 19.
Abathamius Calypha Cayrum concidit VI 16 38.
Abdimelechus Calypha Halys VI 12 23.
Abel I 1 6. ejus sacrificia Deus probavit. ibid. vers. 8.
Abias I 19 1.
Abimelechus I 11 7.
Abiron I 8 16.
Aborigines I 8 33.
Abrahamus I 4 1.
Absalon I 16 8.
Academia Bononiensis à Theodosio V 10 19. Papiensis à Carolo M. instituta VII 1 19. Bononiensis restituta ab eodem. ibid. Cracoviensis IX 8 8.
Accius, Tragicus Poëta III 14 6.
Accursius IX 4 32.
Achabus Samariæ rex I 21 4.
Achaja in deditionem accepta III 14 9. subacta IV 7 7.
Achas rex Jud. impius I 28 1.
Acrisius Argivorum rex. I 10 10.
Adamus I 1 1.
Adelgisi Beneventani principis dolus in imp. VII 4 31. Italia exigitur à Ludovico II. ibid. vers. 33.
Adilulphus rex Angliam pont. Rom. vectigalem fecit

A Chriſto nato anno MDCXXXIX.

INEUNTE hoc anno duo magni libri, inſcripti, *Jura, & libertates eccleſiæ Gallicanæ*, earumque *probationes*, absque auctoris & typographi nomine & imprimendi facultate Lutetiæ in lucem editi, quod multa ad eccleſiæ ſervitutem tendentia, & ſchismatis occaſionem dantia continerent, primum à ſacro conſiſtorio regio vænum exponi prohibiti ſunt: deinde vero unde viginti, tam eminentiſſimi cardinales quam illuſtriſſimi antiſtites, Lutetiæ tunc temporis morantes, eos proſcripſerunt atque damnaverunt.

Grandis etiam liber in Hiſpania publicam lucem vidit ſub titulo: *De ſupplicatione ad ſanctiſſimum, à literis & bullis apoſtolicis importune impetratis ad perniciem reip. regni aut regis, aut juris tertii præjudicium, & de earum retentione interim in ſenatu*, Madriti apud Mariam de Quinones, auctore *Franciſco Salgado de Somoza*, juris utriusque profeſſore. Qui auctor præterea dignus judicatus eſt, qui *judex regiæ monarchiæ regni Siciliæ* crearetur.

Hujus anni decurſu infeſtis hoſtium armis Gallia fere lacesſita non fuit, ſed diſſoluta propriorum militum conſuetudo atque licentia, populorumque non impune tamen ferentium ſeditiones, variis in regionibus illam exagitarunt. In exteros autem quinque exercitibus rex bellum intulit. Quorum primo ultima Junii dux Millereus, magnus rei tormentariæ magiſter, rege præſente, Hesdinum, munitiſſimum Atrebatum oppidum, in deditionem compulit, quem rex clava ſeu baculo, inſigni Mareſcallatus Franciæ, ſumma cum laude proſecutus, donavit, cum per mediam muri ruinam victor urbem ingrederetur.

Altero exercitu non æque fortunatus Fequerius verſus Lucemburgum ſe ad Theonis villæ, prope fluvium Moſellam, obſidionem accingens, à Piccolomineo 5. Junii adorſus, copiis fuſis fugatisque, ipſe vulneratus in ejus poteſtatem venit. Exinde vicarium

Pico-

Piccolominei victoris, cum parte copiarum Moronum, Gallicæ ditionis ad Moſam oppidum, obſidione cingentem, eo bina tormentorum quaſſatione verberato, ab ea diſiſtere coëgit acceſſus Mareſcalli Caſtillionei, qui cum alio exercitu Juojum invaſit, ac in pœnam proditionis alterius retro anni penitus delevit.

Menſe Julii princeps Condæus cum potenti exercitu Septimanorum & Aquitanorum, Salſulas in agro Ruſcinonenſi Hiſpaniæ inexpugnabiles habitas Gallico adjunxit imperio, vicinisque quibusdam propugnaculis captis proximum Perpinianum non modico terrore percutit. Sed non longo poſt intervallo rurſus Salſulæ in ditionem Hiſpanorum redactæ ſunt.

Dux Longovillanus in Italiam profectus eſt, ut compeſceret nefarios conatus principis Thomæ, qui Hiſpanorum ut perſuaſu ſic copiis ditionem nepotis ſui invadens, contra quam fas eſſet, jureque debuiſſet, omnia peſſundans, nonnullorum civium proditione Taurinum, provinciæ metropolim, ita occupavit, ut duciſſa, mater pueri principis, ſororque Ludovici regis, vix in arcem effugere potuerit, è qua in Sabaudiam concedens, Gratianopolim cum rege conſilia contulit.

Interea cardinalis *Valeta*, poſtquam in Italia pro populi rebus tuendis Thomam cohibuiſſet, & quædam oppida cepiſſet, menſe Septembri morbo contracto, pie admodum è vivis excesſit, cui ſubrogatus eſt comes Harcurius, ſtrenuiſſimus è domo Lotharingica princeps, inſulis Lirinenſibus nuper ab Hiſpanis recuperatis clarus.

Duobus ante menſibus, decimo octavo ſcilicet Julii, interierat Neoburgi morbo peſtilenti Bernardus dux Wimarienſis, bellicoſiſſimus juxta ac fortunatiſſimus princeps, cujus cadaver Briſacum delatum eſt. Ejus obitus in cauſa fuit, ut juſſu regis Longavillanus in Germaniam properaret. Solus alicujus nominis ſupererat Banerius, Suecarum reliquiarum ſuſtentator, qui, Boëmiam ingreſſus, nonnulla oppida, aliaque in Sileſia, & Saxonia cepit.

Prin-

Princeps Palatinus Rheni, Wimarienſis morte cognita, Briſaci obtinendi ſpe, per mediam Galliam absque licentia tranſiens, Molini in Borbonia à præfecto comprehenſus, Lutetiam rege tunc abſente reducitur, ibique aliquo tempore intra honeſtam cuſtodiam aſſervatus eſt: poſtea rex eum ad menſam admiſit, liberaliterque dimiſit.

Carolus rex magnæ Britanniæ Scotorum defectionem ulturus jam cum illis prœlium in regni confinibus commiſſurus erat, cum octavo Julii de concordia tractatum eſt, quæ certis ſub conditionibus hinc inde poſitis concluſa fuit. Ac Scoti à conventis pactis recedentes, decreta Glaſcuæ de epiſcoporum abdicatione inſtaurarunt, ac plurima alia ſtatuerunt, quæ regem contra eos arma reſumere coëgerunt.

Patriarchæ *Cyrillo ab Ibernia* Conſtantinopolitano, pecuniarum extorſionibus ſubditos vexanti à ſede dejecto, carcerique tetro mancipato, *Parthenius*, metropolita Adrianopolitanus, unanimi omnium conſenſu ſuffectus eſt.

A Chriſto nato anno MDCXL.

AMURATES Turcarum imperator, ab obſidione Babylonica rediens, voto in manibus Muphti, ſeu pontificis, abſtinentiam vini, qua per legem Muſulmanicam obſtringebatur, vovit, eo quod ex ejus uſu in morbum arthriticum ſe incidiſſe credebat: ſed in celebri ſectæ feſto ad finem Januarii apud Viſirem primum pranſus, tantum vini contra votum & aquæ vivæ hauſit, ut inde gravisſimo morbo oppreſſus, paucis poſt diebus, octavo ſcilicet Februarii, ætatis 32. imperii 17. nullis liberis relictis, è vita migrarit. Cui ſucceſſit frater ejus minor *Ibraimus* ætatis 28. qui, carcere detentus, brevi morte à fratre plectendus erat; nec, niſi viſo fratris cadavere, ſe ad imperium, non ad mortem, duci in animum potuit inducere.

Eodem ferme temporis tractu *Scha-Sephi*, rex Perſarum, mortuus eſt, duobus relictis filiis, quorum major

major ſeptennis ei ſucceſſit. Ejus mortis nuncius, 16. Aprilis Conſtantinopolim perlatus, Turcas magna lætitia affecit, quod ob minorem filiorum ætatulam ſecuros ſe viderent.

Ceterum menſe Martio libellus *Paræneticus* ad antiſtites regni, *Optati Galli* nomine, *de cavendo ſchismate*, quod jam inſtare declarabat, à Franciſco archiepiſcopo Pariſienſi, & ſuffraganeis epiſcopis, aliisque multis damnatus, à ſenatu etiam igni adjudicatus eſt.

Hoc temporis curriculo Hiſpaniam infeſtare cœpit rebellio Catalanorum, qui à militibus Hiſpanis per vicos, quibus hoſpitabantur, bonorum direptionem, conjugum violationem, multaque alia mala illi hominum generi conſueta, perpeſſi, conſpiratione facta, magnam hoſpitum ſtragem fecerunt; alios adverſum ſe à prorege miſſos fugarunt, & poſt aliquod tempus recens irritati ipſo die feſto ſanctiſſimi ſacramenti comitem S. Columbæ ipſorum proregem intra ipſam civitatem Barchinonenſem crudeliter interemerunt. Cui cum rex ducem Cardovium, Catalanis, utpote conterraneum, gratum ſubrogaſſet, paulo poſt eo extincto ad ſeditiones, ad pugnas, & ad urbium occupationes comparatis utrinque exercitibus, deventum eſt.

Interea Marchio Leganeſius, gubernator Mediolanenſis, Caſalem urbem Montisferrati obſidens, tanto impetu à comite Harcurio, minus eo dimidio armatorum habente, intra vallum aggreſſus eſt, ut, bis licet repulſus, tertia impreſſione, grandi edita hoſtium ſtrage, die 29. Aprilis vallum ſuperaverit, tertioque jam Hiſpani obſidionem Caſalis avibus malis tentaverint.

A Caſali liberato Harcurius Taurinum, à principe Thoma defenſum, obſidione cinxit: Leganeſius vero, reſtaurato exercitu, veluti intra vallum Harcurium circumcingens, ne quid commeatus ad ipſum deferretur, è Gallia ſuppetias venire timens, die 11. Julii tribus partibus uno impetu impreſſionem faciens, & erumpente eodem tempore principe Thoma è civitate, parum abfuit, quin Galli acie ceciderint: ſed ani-

mo cum periculo aucti hoſtes tanta clade affecerunt; ut, quatuor eorum millibus cæſis, caſtris eos exuerint, ſuppetiis tam hominum, quam commeatus, feliciter acceptis. Quapropter, licet multoties in Gallos erumpentibus Thoma & Leganeſio; ad conſpectum tamen Leganeſii 24. Septembris, Thoma ſe urbemque dedente, illam glorioſiſſime triumphans dignus omni præconio ingreſſus eſt Harcurius.

Alia parte 14. menſis Junii, Mareſcalli Cauneus, Caſtillioneus, & Milereus Atrebatum obſederunt: cum, ſimulata aliorum vicinorum propugnaculorum oppugnatione, præfectum urbis cum maxima præſidii parte in eorum defenſionem elicuiſſent, qui, circumcluſa ſubito civitate, ejus ingreſſu prohibitus eſt. Cardinalis Infans, Belgicis Germanicisque copiis collectis, quantum potuit, conatus eſt, vel in urbem auxilia mittere, vel commeatus in caſtra importationem impedire. Sed utrumque fruſtra. Acceſſerat rex Ambianum, ut è propinquo ſuis animos faceret, & omnia neceſſaria ſuppeditari curaret. Singulari demum cardinalis Richelii vigilantia & ſollicitudine, hoſtium conatus repreſſi ſunt, non ſine magnis utrinque cladibus, & civitas in conſpectu triginta millium armatorum, quos Infans ad novum impetum in caſtrorum aggeres faciendum paratos habebat, ſe dedere coacta fuit, 10. Auguſti, Feſto S. Laurentii Martyris Hiſpani, qui prœlium Sanquinteneum, ante 83. annos in Hiſpanorum favorem commiſſum, hac glorioſa expugnatione compenſavit. Infans igitur in Batavos arma convertens primum apud Hulſtum illos male habuit, deinde à Geldriæ obſidione, jam tertio ab iis incaſſum ſuſcepta, eos repulit. Regi autem in cumulum felicitatis hujus anni, nocte diei vigeſimi primi Septembris, natus eſt ex Anna conjuge ſecundus filius dux Andegavenſis, quo menſe, Gallis fauſtiſſimo, rex regina Delphinusque nati ſunt.

In Germania hinc Banerius Suecorum dux, hinc Piccolomineus copiarum Cæſarearum imperator, caſtra in adverſum metantes, ſeſe mutuo, veluti ad pugnam

nam conſerendam reſpectabant: quam nihilominus, quia utrisque periculoſa erat, levibus tantum velitationibus perſtringentes vitarunt. Ceterum imperator Ferdinandus, ad procurandum Germaniæ pacem, electorum ac principum imperii Ratisponæ conventum habuit: in quo quid actum ſit, ignoratur. Pontifex autem Martium Ginnetum cardinalem, quem jam à triennio Coloniam miſerat, nihil in pacis ſollicitatione proficere videns, eum Romam revocavit, relicto tamen nuncio apoſtolico, qui rem curet.

Carolus porro, rex magnæ Britanniæ, novas in Scotos copias ducere decreverat; ſed, convocato parlamento Anglico, majorem partem Puritanorum illis favere comperiens, per delegatos ſatius duxit eorum feroces lenire animos. Qui interim arcem Edimburgenſem adeo ſtricte obſidebant, ut amplius centum tormentis circumcingerent. Illam igitur ad deditionem compulerunt; &, cum numeroſo exercitu Angliam ingreſſi, Caſtrum novum & Dunelmum occupaverunt, rege non valde remoto, qui cum Anglorum exercitu Eboracum profectus eſt: ubi cum Paribus, atque proceribus regni decrevit parlamentum celebrare, quo pax univerſæ Britanniæ reſtituatur. Ad quæ rex Londinum reverſus eſt.

Denique hinc Tartari, hinc Moſci ferociter excurrentes mutuis ſe cladibus exagitant, in provincias proximas multa damna inferunt, & innumeram captivorum multitudinem abripiunt. Nec aliæ orbis regiones calamitatibus vacant, quæ jampridem belli oneribus oppreſſæ tandem ab iis, pacis ſolatio levatæ, reſpirare vehementer exoptant.

A Chriſto nato anno MDCXLI.

INSIGNIS fuit hujus anni exitus defectione Luſitanorum à rege catholico. Sed ut altius res deducatur: Philippus ſecundus, cum ſibi Luſitaniam armorum vi ſubjeciſſet, non iisdem artibus, quibus obtinentur regna, conſervari ratus, Luſitanos maximis benevolen-

tiæ decrevit demulcere teſtimoniis, eosque propterea avitorum incremento privilegiorum ſibi ſtrictius devincere putans, multa in eorum conceſſit gratiam. At tractu temporis fœdifragi Caſtiliani, prout huic hominum generi aſſolet, contra jus omne & omnia data ſacramenta eorum privilegia proculcantes, eos non ut deditos, ſed tanquam vi expugnatos habere: maximamque in eos, ſub Philippo quarto in præſentiarum regnante, Olivareſio comite, duce præcipuo, Hiſpaniarum miniſtro, infeliciter æque ac violenter ſtatus & regna Philippi adminiſtrante, exercere violentiam cœperunt. Quod impatienter ferentes Luſitani diſſimulantia ſuis eſſe conſulendum malis tutius judicarunt. Verum anno 1636. detracta larva, violentum adeo diutius ferre non valentes imperium, in miniſtros Caſtilianos aperto marte inſurgere, & tam durum excutere jugum ſtatuerunt. Ebora, civitas toto regno celeberrima, & alia quam plurima non inferioris notæ loca, ſic ad evidentem inclinabant rebellionem, ut undique hæ voces perſonarent: Dux à Bragantia vivat, Ceterum hos motus excitatos pene armorum Philippi timor compeſcuit; & eos populos ad ſaniorem redire mentem coëgit, data prius à Philippo fide, eos cum omni humanitate, regia benignitate, & omnimoda clementia excipiendos eſſe in poſterum. Ad quos, armis depoſitis, Luſitani omnem præſtare obedientiam parati, fraudem pro fide, barbariam pro humanitate, vim, contumeliam & ultionem pro clementia ſunt experti. Olivareſius ſi quidem, fortiſſimis præſidiis omnibus Portugalliæ propugnaculis communitis, nobiles ſuis exuit privilegiis, dignitatibus eos & officiis ſpoliavit: plebejos tributis quamplurimis oppreſſit: eccleſiaſticos denique, aliis in aliorum dignitatibus ſuffectis, male tractavit. Quæ mala & alia quamplurima, velut bonorum direptionem domorum deprædationem, uxorum oppreſſionem, indignanter perpeſſi, & proinde mirum in modum exacerbati, ſerio de eliminandis Caſtilianis cogitare cœperunt. Sed matura cum non eſſet occaſio, cunctan-

cunctandum ipſis viſum eſt. Tandem altum præmentes corde dolorem, cum omnes dynaſtæ & regni proceres, una cum aliquot eccleſiarum prælatis, etiam plebejis nonnullis, ſecreto conveniſſent, totum Portugalliæ regnum in libertatem aſſerendum, qua data via, omnes determinarunt. Verum ſilentium in tam arduo opere requirebatur. Res mira & prope accedens ad miraculum, quod omnes fuerint elingues Luſitani, quod cæcutientes fuerint Caſtiliani, quod conſilium Hiſpanicum, toto orbe famoſum, hoc in negotio vigilantia & providentia deſtitutum prorſus extiterit. Admirandum plane divinæ providentiæ monumentum, quæ in tantis mutationibus videntes excæcat, ſapientes infatuat, altos ac generoſos regum & imperatorum ſpiritus frangit. Regebat tunc temporis Portugalliam, proreginæ titulo, Margareta à Sabaudia, mulier alioqui ſuavibus redolens moribus, & ſingulari pollens pietate; iis tamen omnibus, quæ in moderamine deſiderantur, exuta, utpote nulla animi dexteritate, nulla in rebus agendis ſolertia, & experientia nulla prædita; ſed infelix potiſſimum, quod nefandiſſimum haberet à ſecretis virum, ad cujus arbitrium omnia decernerentur. Huic nomen erat Michaël Vaſconſellius, homo præter ceteros omnes ambitioſus, petulans, divitiis inhians, verſipellis, truculentus demum. Is in rerum adminiſtratione adjunctum habebat Marchionem Della Puebla, fratrem Marchionis Leganeſii, ejusdem farinæ virum. Eoque temporis tractu Madriti rerum Portugalliæ cura Jacobo Suareſio, Michaëlis Vaſconſellii patrueli, commiſſa, & proinde omnimoda penes Vaſconſellium poteſtas erat. Proreginæ nomen habebat Margareta, at perſonam non agebat, nam ſub ipſius auctoritate & nomine, inſcia ipſa, cuncta gerebantur. Itaque Vaſconſellius & alter, ad libitum totius regni Portugalliæ moderantes habenas, ita omnium ordinum populos in ſe concitarunt, ut tandem à rege catholico deſciverint Luſitani, ad talem etiam invitati defectionem, tum exemplo Catalanorum, cum intuitu rerum Hiſpanicarum, tota

A Chriſto nato anno MDCXXXIX.

INEUNTE hoc anno duo magni libri, inſcripti, *Jura, & libertates eccleſiæ Gallicanæ*, earumque *probationes*, absque auctoris & typographi nomine & imprimendi facultate Lutetiæ in lucem editi, quod multa ad eccleſiæ ſervitutem tendentia, & ſchismatis occaſionem dantia continerent, primum à ſacro conſiſtorio regio vænum exponi prohibiti ſunt: deinde vero unde viginti, tam eminentiſſimi cardinales quam illuſtriſſimi antiſtites, Lutetiæ tunc temporis morantes, eos proſcripſerunt atque damnaverunt.

Grandis etiam liber in Hiſpania publicam lucem vidit ſub titulo: *De ſupplicatione ad ſanctiſſimum, à literis & bullis apoſtolicis importune impetratis ad perniciem reip. regni aut regis, aut juris tertii præjudicium, & de earum retentione interim in ſenatu*, Madriti apud Mariam de Quinones, auctore *Franciſco Salgado de Somoza*, juris utriusque profeſſore. Qui auctor præterea dignus judicatus eſt, qui *judex regiæ monarchiæ regni Siciliæ* crearetur.

Hujus anni decurſu infeſtis hoſtium armis Gallia fere lacesſita non fuit, ſed diſſoluta propriorum militum conſuetudo atque licentia, populorumque non impune tamen ferentium ſeditiones, variis in regionibus illam exagitarunt. In exteros autem quinque exercitibus rex bellum intulit. Quorum primo ultima Junii dux Millereus, magnus rei tormentariæ magiſter, rege præſente, Hesdinum, munitiſſimum Atrebatum oppidum, in deditionem compulit, quem rex clava ſeu baculo, inſigni Mareſcallatus Franciæ, ſumma cum laude proſecutus, donavit, cum per mediam muri ruinam victor urbem ingrederetur.

Altero exercitu non æque fortunatus Fequerius verſus Lucemburgum ſe ad Theonis villæ, prope fluvium Moſellam, obſidionem accingens, à Piccolomineo 5. Junii adorſus, copiis fuſis fugatisque, ipſe vulneratus in ejus poteſtatem venit. Exinde vicarium

Pico-

Piccolominei victoris, cum parte copiarum Moronum, Gallicæ ditionis ad Moſam oppidum, obſidione cingentem, eo bina tormentorum quaſſatione verberato, ab ea diſiſtere coëgit acceſſus Mareſcalli Caſtillionei, qui cum alio exercitu Juojum invaſit, ac in pœnam proditionis alterius retro anni penitus delevit.

Menſe Julii princeps Condæus cum potenti exercitu Septimanorum & Aquitanorum, Salſulas in agro Ruſcinonenſi Hiſpaniæ inexpugnabiles habitas Gallico adjunxit imperio, vicinisque quibusdam propugnaculis captis proximum Perpinianum non modico terrore percutit. Sed non longo poſt intervallo rurſus Salſulæ in ditionem Hiſpanorum redactæ ſunt.

Dux Longovillanus in Italiam profectus eſt, ut compeſceret nefarios conatus principis Thomæ, qui Hiſpanorum ut perſuaſu ſic copiis ditionem nepotis ſui invadens, contra quam fas eſſet, jureque debuiſſet, omnia peſſundans, nonnullorum civium proditione Taurinum, provinciæ metropolim, ita occupavit, ut duciſſa, mater pueri principis, ſororque Ludovici regis, vix in arcem effugere potuerit, è qua in Sabaudiam concedens, Gratianopolim cum rege conſilia contulit.

Interea cardinalis *Valeta*, poſtquam in Italia pro populi rebus tuendis Thomam cohibuiſſet, & quædam oppida cepiſſet, menſe Septembri morbo contracto, pie admodum è vivis excesſit, cui ſubrogatus eſt comes Harcurius, ſtrenuiſſimus è domo Lotharingica princeps, inſulis Lirinenſibus nuper ab Hiſpanis recuperatis clarus.

Duobus ante menſibus, decimo octavo ſcilicet Julii, interierat Neoburgi morbo peſtilenti Bernardus dux Wimarienſis, bellicoſiſſimus juxta ac fortunatiſſimus princeps, cujus cadaver Briſacum delatum eſt. Ejus obitus in cauſa fuit, ut juſſu regis Longavillanus in Germaniam properaret. Solus alicujus nominis ſupererat Banerius, Suecarum reliquiarum ſuſtentator, qui, Boëmiam ingreſſus, nonnulla oppida, aliaque in Sileſia, & Saxonia cepit.

Prin-

Princeps Palatinus Rheni, Wimarienſis morte cognita, Briſaci obtinendi ſpe, per mediam Galliam absque licentia tranſiens, Molini in Borbonia à præfecto comprehenſus, Lutetiam rege tunc abſente reducitur, ibique aliquo tempore intra honeſtam cuſtodiam aſſervatus eſt: poſtea rex eum ad menſam admiſit, liberaliterque dimiſit.

Carolus rex magnæ Britanniæ Scotorum defectionem ulturus jam cum illis prœlium in regni confinibus commiſſurus erat, cum octavo Julii de concordia tractatum eſt, quæ certis ſub conditionibus hinc inde poſitis concluſa fuit. Ac Scoti à conventis pactis recedentes, decreta Glaſcuæ de epiſcoporum abdicatione inſtaurarunt, ac plurima alia ſtatuerunt, quæ regem contra eos arma reſumere coëgerunt.

Patriarchæ *Cyrillo ab Hibernia* Conſtantinopolitano, pecuniarum extorſionibus ſubditos vexanti à ſede dejecto, carcerique tetro mancipato, *Parthenius*, metropolita Adrianopolitanus, unanimi omnium conſenſu ſuffectus eſt.

A Chriſto nato anno MDCXL.

AMURATES Turcarum imperator, ab obſidione Babylonica rediens, voto in manibus Muphti, ſeu pontificis, abſtinentiam vini, qua per legem Muſulmanicam obſtringebatur, vovit, eo quod ex ejus uſu in morbum arthriticum ſe incidiſſe credebat: ſed in celebri feſtæ feſto ad finem Januarii apud Viſirem primum pranſus, tantum vini contra votum & aquæ vivæ hauſit, ut inde graviſſimo morbo oppreſſus, paucis poſt diebus, octavo ſcilicet Februarii, ætatis 32. imperii 17. nullis liberis relictis, è vita migrarit. Cui ſucceſſit frater ejus minor *Ibraimus* ætatis 28. qui, carcere detentus, brevi morte à fratre plectendus erat; nec, niſi viſo fratris cadavere, ſe ad imperium, non ad mortem, duci in animum potuit inducere.

Eodem ferme temporis tractu *Scha-Sephi*, rex Perſarum, mortuus eſt, duobus relictis filiis, quorum major

major ſeptennis ei ſucceſſit. Ejus mortis nuncius, 16. Aprilis Conſtantinopolim perlatus, Turcas magna lætitia affecit, quod ob minorem filiorum ætatulam ſecuros ſe viderent.

Ceterum menſe Martio libellus *Paræneticus* ad antiſtites regni, *Optati Galli* nomine, *de cavendo ſchismate*, quod jam inſtare declarabat, à Franciſco archiepiſcopo Pariſienſi, & ſuffraganeis epiſcopis, aliisque multis damnatus, à ſenatu etiam igni adjudicatus eſt.

Hoc temporis curriculo Hiſpaniam infeſtare cœpit rebellio Catalanorum, qui à militibus Hiſpanis per vicos, quibus hoſpitabantur, bonorum direptionem, conjugum violationem, multaque alia mala illi hominum generi conſueta, perpeſſi, conſpiratione facta, magnam hoſpitum ſtragem fecerunt; alios adverſum ſe à prorege miſſos fugarunt, & poſt aliquod tempus recens irritati ipſo die feſto ſanctiſſimi ſacramenti comitem S. Columbæ ipſorum proregem intra ipſam civitatem Barchinonenſem crudeliter interemerunt. Cui cum rex ducem Cardovium, Catalanis, utpote conterraneum, gratum ſubrogaſſet, paulo poſt eo extincto ad ſeditiones, ad pugnas, & ad urbium occupationes comparatis utrinque exercitibus, deventum eſt.

Interea Marchio Leganeſius, gubernator Mediolanenſis, Caſalem urbem Montisferrati obſidens, tanto impetu à comite Harcurio, minus eo dimidio armatorum habente, intra vallum aggreſſus eſt, ut, bis licet repulſus, tertia impreſſione, grandi edita hoſtium ſtrage, die 29. Aprilis vallum ſuperaverit, tertioque jam Hiſpani obſidionem Caſalis avibus malis tentaverint.

A Caſali liberato Harcurius Taurinum, à principe Thoma defenſum, obſidione cinxit: Leganeſius vero, reſtaurato exercitu, veluti intra vallum Harcurium circumcingens, ne quid commeatus ad ipſum deferretur, è Gallia ſuppetias venire timens, die 11. Julii tribus partibus uno impetu impreſſionem faciens, & erumpente eodem tempore principe Thoma è civitate, parum abfuit, quin Galli acie ceciderint: ſed ani-

mo cum periculo aucti hoſtes tanta clade affecerunt; ut, quatuor eorum millibus cæſis, caſtris eos exuerint, ſuppetiis tam hominum, quam commeatus, feliciter acceptis. Quapropter, licet multoties in Gallos erumpentibus Thoma & Leganeſio; ad conſpectum tamen Leganeſii 24. Septembris, Thoma ſe urbemque dedente, illam glorioſiſſime triumphans dignus omni præconio ingreſſus eſt Harcurius.

Alia parte 14. menſis Junii, Mareſcalli Cauneus, Caſtillioneus, & Milereus Atrebatum obſederunt: cum, ſimulata aliorum vicinorum propugnaculorum oppugnatione, præfectum urbis cum maxima præſidii parte in eorum defenſionem elicuiſſent, qui, circumcluſa ſubito civitate, ejus ingreſſu prohibitus eſt. Cardinalis Infans, Belgicis Germanicisque copiis collectis, quantum potuit, conatus eſt, vel in urbem auxilia mittere, vel commeatus in caſtra importationem impedire. Sed utrumque fruſtra. Acceſſerat rex Ambianum, ut è propinquo ſuis animos faceret, & omnia neceſſaria ſuppeditari curaret. Singulari demum cardinalis Richelii vigilantia & ſollicitudine, hoſtium conatus repreſſi ſunt, non ſine magnis utrinque cladibus, & civitas in conſpectu triginta millium armatorum, quos Infans ad novum impetum in caſtrorum aggeres faciendum paratos habebat, ſe dedere coacta fuit, 10. Auguſti, Feſto S. Laurentii Martyris Hiſpani, qui prælium Sanquinteneum, ante 83. annos in Hiſpanorum favorem commiſſum, hac glorioſa expugnatione compenſavit. Infans igitur in Batavos arma convertens primum apud Hulſtum illos male habuit, deinde à Geldriæ obſidione, jam tertio ab iis incaſſum ſuſcepta, eos repulit. Regi autem in cumulum felicitatis hujus anni, nocte diei vigeſimi primi Septembris, natus eſt ex Anna conjuge ſecundus filius dux Andegavenſis, quo menſe, Gallis fauſtiſſimo, rex regina Delphinusque nati ſunt.

In Germania hinc Banerius Suecorum dux, hinc Piccolomineus copiarum Cæſarearum imperator, caſtra in adverſum metantes, ſeſe mutuo, veluti ad pugnam

nam conſerendam reſpectabant: quam nihilominus, quia utrisque periculoſa erat, levibus tantum velitationibus perſtringentes vitarunt. Ceterum imperator Ferdinandus, ad procurandum Germaniæ pacem, electorum ac principum imperii Ratisponæ conventum habuit: in quo quid actum ſit, ignoratur. Pontifex autem Martium Ginnetum cardinalem, quem jam à triennio Coloniam miſerat, nihil in pacis ſollicitatione proficere videns, eum Romam revocavit, relicto tamen nuncio apoſtolico, qui rem curet.

Carolus porro, rex magnæ Brittanniæ, novas in Scotos copias ducere decreverat; ſed, convocato parlamento Anglico, majorem partem Puritanorum illis favere comperiens, per delegatos ſatius duxit eorum feroces lenire animos. Qui interim arcem Edimburgenſem adeo ſtricte obſidebant, ut amplius centum tormentis circumcingerent. Illam igitur ad deditionem compulerunt; &, cum numeroſo exercitu Angliam ingreſſi, Caſtrum novum & Dunelmum occupaverunt, rege non valde remoto, qui cum Anglorum exercitu Eboracum profectus eſt: ubi cum Paribus, atque proceribus regni decrevit parlamentum celebrare, quo pax univerſæ Britanniæ reſtituatur. Ad quæ rex Londinum reverſus eſt.

Denique hinc Tartari, hinc Moſci ferociter excurrentes mutuis ſe cladibus exagitant, in provincias proximas multa damna inferunt, & innumeram captivorum multitudinem abripiunt. Nec aliæ orbis regiones calamitatibus vacant, quæ jampridem belli oneribus oppreſſæ tandem ab iis, pacis ſolatio levatæ, reſpirare vehementer exoptant.

A Chriſto nato anno MDCXLI.

INSIGNIS fuit hujus anni exitus defectione Luſitanorum à rege catholico. Sed ut altius res deducatur: Philippus ſecundus, cum ſibi Luſitaniam armorum vi ſubjeciſſet, non iisdem artibus, quibus obtinentur regna, conſervari ratus, Luſitanos maximis benevolen-

tiæ decrevit demulcere teſtimoniis, eosque propterea avitorum incremento privilegiorum ſibi ſtrictius devincere putans, multa in eorum conceſſit gratiam. At tractu temporis fœdifragi Caſtiliani, prout huic hominum generi aſſolet, contra jus omne & omnia data ſacramenta eorum privilegia proculcantes, eos non ut deditos, ſed tanquam vi expugnatos habere: maximamque in eos, ſub Philippo quarto in præſentiarum regnante, Olivareſio comite, duce præcipuo, Hiſpaniarum miniſtro, infeliciter æque ac violenter ſtatus & regna Philippi adminiſtrante, exercere violentiam cœperunt. Quod impatienter ferentes Luſitani diſſimulantia ſuis eſſe conſulendum malis tutius judicarunt. Verum anno 1636. detracta larva, violentum adeo diutius ferre non valentes imperium, in miniſtros Caſtilianos aperto marte inſurgere, & tam durum excutere jugum ſtatuerunt. Ebora, civitas toto regno celeberrima, & alia quam plurima non inferioris notæ loca, ſic ad evidentem inclinabant rebellionem, ut undique hæ voces perſonarent: Dux à Bragantia vivat, Ceterum hos motus excitatos pene armorum Philippi timor compeſcuit; & eos populos ad ſaniorem redire mentem coëgit, data prius à Philippo fide, eos cum omni humanitate, regia benignitate, & omnimoda clementia excipiendos eſſe in poſterum. Ad quos, armis depoſitis, Luſitani omnem præſtare obedientiam parati, fraudem pro fide, barbariam pro humanitate, vim, contumeliam & ultionem pro clementia ſunt experti. Olivareſius ſi quidem, fortiſſimis præſidiis omnibus Portugalliæ propugnaculis communitis, nobiles ſuis exuit privilegiis, dignitatibus eos & officiis ſpoliavit: plebejos tributis quamplurimis oppreſſit: eccleſiaſticos denique, aliis in aliorum dignitatibus ſuffectis, male tractavit. Quæ mala & alia quamplurima, velut bonorum direptionem domorum deprædationem, uxorum oppreſſionem, indignanter perpeſſi, & proinde mirum in modum exacerbati, ſerio de eliminandis Caſtilianis cogitare cœperunt. Sed matura cum non eſſet occaſio, cunctan-

cunctandum ipſis viſum eſt. Tandem altum prementes corde dolorem, cum omnes dynaſtæ & regni proceres, una cum aliquot eccleſiarum prælatis, etiam plebejis nonnullis, ſecreto conveniſſent, totum Portugalliæ regnum in libertatem aſſerendum, qua data via, omnes determinarunt. Verum ſilentium in tam arduo opere requirebatur. Res mira & prope accedens ad miraculum, quod omnes fuerint elingues Luſitani, quod cæcutientes fuerint Caſtiliani, quod conſilium Hiſpanicum, toto orbe famoſum, hoc in negotio vigilantia & providentia deſtitutum prorſus extiterit. Admirandum plane divinæ providentiæ monumentum, quæ in tantis mutationibus videntes excæcat, ſapientes infatuat, altos ac generoſos regum & imperatorum ſpiritus frangit. Regebat tunc temporis Portugalliam, proreginæ titulo, Margareta à Sabaudia, mulier alioqui ſuavibus redolens moribus, & ſingulari pollens pietate; iis tamen omnibus, quæ in moderamine deſiderantur, exuta, utpote nulla animi dexteritate, nulla in rebus agendis ſolertia, & experientia nulla prædita; ſed infelix potiſſimum, quod nefandiſſimum haberet à ſecretis virum, ad cujus arbitrium omnia decernerentur. Huic nomen erat Michaël Vaſconſellius, homo præter ceteros omnes ambitioſus, petulans, divitiis inhians, verſipellis, truculentus demum. Is in rerum adminiſtratione adjunctum habebat Marchionem Della Puebla, fratrem Marchionis Leganeſii, ejusdem farinæ virum. Eoque temporis tractu Madriti rerum Portugalliæ cura Jacobo Suareſio, Michaëlis Vaſconſellii patrueli, commiſſa, & proinde omnimoda penes Vaſconſellium poteſtas erat. Proreginæ nomen habebat Margareta, at perſonam non agebat, nam ſub ipſius auctoritate & nomine, inſcia ipſa, cuncta gerebantur. Itaque Vaſconſellius & alter, ad libitum totius regni Portugalliæ moderantes habenas, ita omnium ordinum populos in ſe concitarunt, ut tandem à rege catholico deſciverint Luſitani, ad talem etiam invitati defectionem, tum exemplo Catalanorum, cum intuitu rerum Hiſpanicarum, tota

Europa inclinantium & ſenſim collabentium. Lisbona civitas regia, emporium toto orbe celeberrimum, ut defectionis fuit exordium, ſic ceteris urbibus rebellionis extitit exemplum. Cujus incolæ, nulla data mora, ad arma prorumpentes, & circumquaque per vicos & plateas excurrentes, ita furere in obvios cœperunt Caſtilianos, ut eos pene omnes deleverint. Vaſconſellius, mortem ſibi imminere prævidens, in regia abſconſus latebat, ſed mox, omni excuſſo timore, & poſthabita reverentia, advolant ipſi in regiam, muros diruunt, portas evertunt, omnes angulos luſtrant, tandemque latitantem Vaſconſellium deprehenſum, & vulneribus confoſſum, è feneſtra in plateam deturbant, moxque caput ipſius à cervicibus abſciſſum & tota urbe circumlatum, cadaver in fruſta diſcerptum, poſtmodum igne abſumptum, ventis cineres conſignant. Furor proreginam non attigit. Extemplo regni proceres de ſibi eligendo rege provident: communi omnium voto Joannes dux à Bragantia expetitur. Hic nuncius, ad Philippum Hiſpaniarum regem perlatus, ipſum, totam regiam, curiamque tanto ſtupore complevit, tanto affecit moerore, tantoque terrore ſtatum Hiſpanicum perſtrinxit, ut elingues, immobiles ac pene mortui viderentur omnes. Hæc inter dux à Bragantia, dubiis fluctuans cogitationibus, quam in partem ſe verteret, à Guaſtone Carignano, qui ad ipſum, à regni Portugalliæ proceribus miſſus, incitatis equis ac brevibus temporis momentis acceſſerat, plurimum roboratur. Ducis uxor in fœminino pectore cor gerens virile ipſi animos addidit, fecitque ita, ut ipſe, Lisbonam concedens, ab ordinum populis ſummo applauſu in regem ingenti pompa inauguratus die 15. Decembris, ipſaque 27. ejusdem menſis corona regia fuerit inſignita.

Digitized by Google

INDEX

RERUM MEMORABILIUM LOCUPLETISSIMUS,

IN QUO

E ternis numeris primus librum notat; secundus caput libri; tertius versiculum capitis.

A.

AARON summus Sacerdos I 8 11. in aqua elicienda è silice extinguitur. I 8 19.
Abathamius Calypha Cayrum concidit VI 16 38.
Abdimelechus Calypha Halys VI 12 23.
Abel I 1 6. ejus sacrificia Deus probavit. ibid. vers. 8.
Abias I 19 1.
Abimelechus I 11 7.
Abiron I 8 16.
Aborigines I 8 33.
Abrahamus I 4 1.
Absalon I 16 8.
Academia Bononiensis à Theodosio V 10 19. Papiensis à Carolo M. instituta VII 1 19. Bononiensis restituta ab eodem. ibid. Cracoviensis IX 8 8.
Accius, Tragicus Poëta III 14 6.
Accursius IX 4 32.
Achabus Samariæ rex I 21 4.
Achaja in deditionem accepta III 14 9. subacta IV 7 7.
Achas rex Jud. impius I 28 1.
Acrisius Argivorum rex. I 10 10.
Adamus I 1 1.
Adelgisi Beneventani principis dolus in imp. VII 4 31. Italia exigitur à Ludovico II. ibid. vers. 33.
Adilulphus rex Angliam pont. Rom. vectigalem fecit

Digitized by Google

fecit VII 3 30.
Ado epiſc. Viennenſ. VII 3 36. & VII 10 21.
Adramyttenus imp. VI 15 5.
Adraſtus Argivorum rex I 11 29.
Adrianus pont. VI 17 24.
Adrianus IV. pont. VIII 8 3.
Adrianus VI. pont. X 6 10. cognatos non auxit opibus X 6 20. ejus ſapiens vox ibid. verſ. 21. & 22.
Adrianus Turnebus X 8 41.
Adulphus Cæſ. IX 3 1.
Ædes SS. Petri & Pauli apoſt. à Saracenis direptæ VII 3 18. Petri apoſt. à Leone IV. mœnibus cincta VII 3 27.
Ædiles curules duo III 1 6.
Ægeus I 11 15.
Ægyptius Calypha à Tartaris victus IX 1 94.
Ægyptus provincia facta III 31 3. à Turc. ſubacta X 5 65.
Ælius Adr. imp. IV 12 1. ejus comitas ibid. verſ. 3. facilitas ibid. verſ. 7. ſtudium pacis ibid. verſ. 8. monumentum ibid. verſ. 18.
Ælius Lamprid. IV 35 23.
Ælius Pertinax imp. IV 16 1.
Æmilia recepta X 4 13. X 5 37.
Æmilianus brevis imp. IV 27 2.
Æneas Troj. princeps in Italiam venit I 12 7.
Æneas Sylvius I 14 1.
Æs Corinthium III 14 10.
Æſopus II 6 16.
Aëtius patricius V 10 4. ejus cædes V 11 10.
Ætoli domiti III 13 5.
Africa à Vandalis occupata V 10 5. & Arrii errore infecta V 10 7. recepta VI 4 4. occupata à Saracenis VI 13 10.
Africani cognomen III 10 8.
Africanus hiſt. IV 21 22.
Agabas Tartarorum rex IX 1 94.
Agapetus pont. VI 4 39.
Agathocles Syracuſarum Tyran. III 4 15.
Ageſilaus rex Lacedæm. II 14 25.
Ægialeus Sicyonorum rex I 3 17.
Agilulphus Longobardorum rex VI 5 12. Lombardiam catholicis adjungit VI 7 10.
Agnes Martyr. IV 35 7.
Agria à Mahomete Turcarum imp. capta X 9 83.

Agrippa rex Latin. I 23 13.
Agrippa Auguſti gener III 31 12.
Aiſtulphus rex Longob. exarchatu potitur VI 17 13. à Pipino victus exarchatum & Pentapolim pontifici tradit VI 17 21.
Alani evocati V 8 7.
Alaricus Goth. rex irritatus V 8 8. moritur ad Conſentiam V 9 9.
Alba Sylvius rex Latinorum I 17 2.
Alba condita ab Aſcanio I 13 8. everſa II 3 8.
Albani ſubacti ibid. §. 6.
Albericus Agidarius militarem diſciplinam in Italiam revocat IX 8 65.
Albertus Magnus IX 1 42.
Albertus Cæſar IX 4 1.
Albertus II. Cæſ. X 3 1.
Alboïnus rex Longob. Gallia Ciſalpina potitur VI 5 8. in convivio ab uxore occiditur ibid. verſ. 16.
Alborum & Nigrorum factiones IX 4 15.
Alcæus II 6 18.
Alcmeon filius Polynicis I 11 30.
Alcuinus Car. Magni doctor VII 1 32.
Alex. Alenſis IX 1 42.
Alex. Aphrodiſ. IV 14 15.
Alex. Magnus natus III 5 5. ejus res geſtæ III 3 11. &c.
Alex. Medices dux Flor. X 6 49. interficitur X 6 70.
Alex. Severus imp. IV 21 1. juſtitiæ ſtudioſiſſ. ibid. verſ. 11. 12. ejus dictum ibid. verſ. 9.
Alex. V. pont. egregia liberalitas X 1 15.
Alexander VI. Pontifex X 4 113.
Alex. Farneſii Parmenſis ducis interitus X 9 70.
Alexandria urbs Italiæ condita an. Ch. 1154. à fœderatis civitatibus VIII 8 35.
Alexandria urbs Ægypti condita ab Alexandro M. III 3 19.
Alexius Comnenus inſignia imperii à pont. petit VIII 5 4. Græc. imp. VIII 8 59. VIII 9 28.
S. Alphonſus B. Iſidori diſcipulus VI 12 25.
Alph. Catholicus Galleciæ regno initium fecit VI 16 36.
Alph. Caſtus rex Galleciæ VII 1 21.
Alph. Henricus dux Luſitaniæ VIII 7 31. Primus Luſitaniæ rex ibid. §. 33.

Alph. Caſtellæ rex Aſtrol. IX 1 42.
Alph. rex Aragoniæ à Joanna regina Neap. regno potitur X 2 14. exhæredatur ab eadem §. 15.
Alph. II. rex Neap. X 5 3.
Amalaſiuntha regina Goth. VI 3 14.
Amaſias rex Judææ I 35 1.
Amatorium munus peſtiferum VII 15 34.
Amazones I 11 19.
Ambroſius Mediol. epiſc. V 6 9.
S. Ambr. Mediolanum tuetur VIII 2 4.
Ambr. Calepinus X 4 96.
Ambroſ. Novedius X 6 106.
Americæ nomen X 4 110.
Americus Veſpurius. ibid. §. 109.
Amicitia cum Turcis perniciosa IX 7 12.
Amiculum cœleſte VI 12 25.
Ammon rex Jud. II 3 17.
Ammonius Philoſ. IV 18 13.
Amor patriæ VII 3 6.
Amorrheus Saracenorum rex VI 16 32.
Amphiaraus vates I 11 30.
Amphictyonum concilium I 10 10.
Amphion I 10 11.
Amphitheatrum à Veſpaſiano inchoatum IV 7 10. à Tito perfectum IV 8 2.
Amulius I 26 8.
Amurathes Turc. rex ſedem regni Adrianopolim transfert IX 7 38 ejus perfidia §. 37. Theſſalonicam Venetis adimit X 2 21.
Anacreon II 6 18.
Anaſtaſius Dicorus imp. VI 2 1. fulmine ictus ibid. §. 8. vita ob improbitatem diminuitur ibid. §. 9. ejus crudelitas ibid. §. 5 6.
Anaſtaſius II. qui & Arthemius imp. VI 15 1. monachus efficitur ibid. §. 4.
Anaxagoras II 11 11.
Ancus Marcius rex Rom. II 4 1.
Andegavenſis interitus IX 8 27.
Andr. Auria X 6 47. pugnam cum Turcis detrectat explorata victoria X 6 79.
Andronicus Græc. Tyr. VIII 8 62. & 63. Turcarum feudatarius IX 8 40. ejus exitialis exitus VIII 8 66. vide etiam IX 6 27.
Angelus dux I 8 5.

Angelus in ſumma Adriani mole viſus VI 7 6.
Angelus Acciajolus epiſc. Flor. IX 6 51.
Angelus Politianus X 4 96.
Anglia V 10 12. ad Chriſti fidem adducta VI 7 8. à Carolo Magno ſubacta VI 19 6. pont. Rom. vectigalis facta VII 3 30. VIII 10 16. à Normanis tranſit ad Francos VIII 7 23. ſchismate implicata X 6 59. ad ſchisma redit X 7 5.
Anicetus pont. martyrium ſubit IV 14 20.
Annibal III 5 24. à Scipione victus III 10 6. veneno interit III 12 4.
Annibal Carus X 8 41.
Anno dux cæditur III 10 3.
Aimoinus hiſt. VII 2 50.
Annus Numæ II 2 6. Julianus, vulgo biſſextilis III 27 4.
Annus ab urbe cond. M. IV 24 1. poſt Chr. natum M. VII 15 24. MCLXXX. VIII 8 46.
Annus Jubilæi à Bonifacio VII. inſtitutus IX 4 2.
Annus 1575. Jubilæi celebritate inſignis X 8 57.
Annus Gregor. X 9 28. & 29.
Anſeres defendunt capitolium Rom. II 14 11.
Anterus pont. pro religione cæſus IV 22 10.
Anthemius V 12 8.
Antimus Nicomediæ epiſcopus Martyr. IV 35 7.
Antiochus Magnus domitus Aſia cedit III 12 2.
Antioch. Epiphanes III 13 15. acerbe moritur ibid. §. 27.
Antiſthenes II 14 33.
Antoninus adoptivus Adriani filius IV 12 18. cur Pius dictus ibid.
Anton. Caracalla Severi imp. fil. IV 19 1. Getæ frater ibid. §. 3. ejus ira ibid. §. 5.
Anton. Florentinus X 2 63.
Antoniottus Adurnus IX 8 78.
S. Antonius Magnus Abbas V 1 31.
Ant. Poſſevinus in Moſcoviam à Greg. pont. miſſus X 9 23.
Apameënſis epiſc. ardor. nimius negotium turbat IX 4 12.
Aphthonius IV 14 16.
Apollo I 6 6.
Apollonius Tyanæus Magus IV 7 16.
Appianus Alex. IV 14 16.
Appius Claudius propter cu-

cujus libidinem decemviratus Romæ abrogatus eſt II 12 4.
Appuli III 4 12.
Apulia à Saracenis occupata VII 4 10. ab Othone Magno ſubacta VII 13 24. à Græc. impp. recepta VII 14 13. iisdem adempta, & inter Normanos diviſa VIII 2 22 & 23.
Aqua Claudia IV 4 4.
Aqua luſtralis ab Alex. pont. inducta IV 12 21.
Aquilius imp. IV 15 14.
Aquinum incenſum IX 1 55.
Arabia provincia facta IV 11 10.
Aragoniæ regni origo VIII 1 25 & 26.
Aragoniæ & Navarræ reges à Genuenſibus capti X 2 55.
Arator poëta VI 3 18.
Aratus III 5 20.
Arbaces primus dux Medorum I 26 15.
Arbogaſtes Tyran. V 7 7.
Arca Noæ I 2 6.
Arca & tabernaculum I 8 9.
Arca ſacra à Philiſtæis capta I 13 17.
Arcadius & Honorius Theodoſii imp. filii, creati Cæſ. V 7 8. imperii heredes ibid. §. 11. imperatores V 8 1.
Arceſilas mediæ Academiæ auctor III 5 20.
Archimedes III 7 4.
Architas Tarentinus II 14 33.
Archontes Athenarum Magiſtratus I 16 15.
Arcus Septimii IV 18 4.
Areopagitæ I 9 18.
Areopagus ibid.
Argonautæ I 11 11.
Argos I 7 8.
Argus ibid.
Ariadenus Ænobarbus rex Algerii X 6 58.
Ariminum pontifici redditum X 5 37.
Arioldus rex Daniæ baptizatus VII 2 13.
Arion II 6 10.
Ariſtarchus Grammaticus III 14 6.
Ariſtides II 9 7.
Ariſtippus II 14 33.
Ariſtobulus rex Jud. III 18 7. in triumpho ductus III 22 9.
Ariſtophanes II 13 19.
Ariſtoteles III 3 10.
Aritpertus II. Longobard. rex Alpes Cottias donat Jo. VI. pont. VI 13 12. ejus vigilantia ac prudentia ibid. §. 20. mors ibid. §. 19.
Armenia recepta III 31 5. & IV 11 8. provincia facta IV 11 9.

Arnobius V 1 28.
Arnulphus imp. VII 9 1. ejus vecordia ibid.
Ariana hæreſis propagata V 2 11.
Arſaces primus Parthorum rex III 5 23.
Arſenius Arcadii & Honorii Cæſ. Magiſter V 7 9.
Artaxerxes Longimanus II 12 6.
Artax. Mnemon rex Perſarum II 14 26.
Artax. Ochus III 2 8.
Artemiſia Carum regina ibid.
Artes inventæ I 1 13.
Arx S. Angeli communita IX 8 57.
Aſa I 20 1.
Aſcanius I 13 8.
Aſconius Pedianus IV 7 14.
Aſdrubal Hiſpania expellitur III 8 9. à Cl. Nerone cæſus III 10 1.
Aſiatici cognomen III 12 6.
Aſſentatorum corruptela IV 15 2. fraudes IV 23 2.
Aſſyriæ regnum I 3 9. imperium ibid. §. 16. ejus propagatio ibid. §. 13. Regum nequitia ibid. §. 25.
Aſſyria provincia facta IV 11 9.
Aſtrologorum ars fallax VIII 8 52.
Aſtures cladis immunes VI 16 14.
Aſtyages rex Medorum ultimus II 6 19.
Aſylum II 1 4.
Aſyla reis aperta in templis à Bonifacio V. VI 9 19.
Ateſtenſium Marchionum origo VII 13 11.
Athalaricus Theodorici regis filius VI 3 14.
Athanaſii Alex. epiſc. exilium V 2 9.
Athenæ frequentatæ I 11 15. liberatæ II 7 17. incenſæ à Perſis II 10 10. à Themiſtocle reficiuntur II 10 22.
Athenarum muri à Lacedæmoniis diruti II 14 20. Spartiatarum manubiis refecti II 14 32.
Athenienſum opes fractæ II 13 17.
Athenæus IV 14 16.
Athimus Saracenorum rex VI 16 32.
Atlas I 7 12.
Atreus I 11 23 & 24.
Attila Rex Hunnorum V 10 3. ejus exitus. V 11 8.
Attilii Reguli fides III 5 12.
Avaritia Spartiatas fregit. III 1 11.

Ave-

Avenio à pont. empta IX 7 19.
Aventinus rex I 24 13.
Aventinus mons II 4 4.
Averrois. VIII 7 44.
Augurum collegium auctum III 4 2.
S. Auguſtinus V 6 11. moritur V 10 9.
Auguſtulus V 12 9.
Auguſtus menſis III 31 2.
Auguſtus quis VII 15 5.
Aug. Niphus X 6 6.
Avicenna VIII 7 44.
Avitus V 12 6.
Aurantius princeps rebellat X 8 21.
Aurelianus imp. IV 30 1.
Aureolus Tyran. IV 28 19. interit IV 29 5.
Auſonenſis epiſc. vaticinatio de rege Franciæ IX 4 26.
Auſonius Gratiani Cæſaris & Paulini epiſc. Nolani magiſter. V 5 21.
Azarias rex leproſus I 26 6.

B.

Babylon I 3 7. magnifice exſtructa I 3 20. à Cyro capta II 6 21. imperio Rom. adjuncta IV 11 8. à Tartaris ſubacta IX 1 65.
Bacchus I 10 12.
Balaas ariolus I 8 22. obtruncatus ibid. §. 24.
Balbus Iconomachus eruditi pueros litteris vetat VII 2 22. phreneſi, & dolore viſcerum perit. VII 2 28.
Baldacenſis Calypha captus IX 1 65.
Balduinus tertius rex Hieroſ. VIII 8 48. à Saladino capitur §. 57. ex Comite Flandriæ imp. Conſtantinopol. VIII 9 30. & IX 1 19.
Baldus IX 7 62.
Balthaſar Coſſa è pont. cardinalis X 2 9.
Bamba Goth. rex fit monachus VI 12 26. & 27.
Bandereſii Romæ capita regionum IX 7 46.
S. Barth. apoſt. corpus Romam aſportatum VII 15 37.
Bartholus IX 7 62
Baſileenſis cœtus ab Eugenio pont. disjectus armis X 4 10.
Baſilius & Conſtantinus impp. Græc. VII 14 11.
Baſ. Chalcondilas X 6 6.
Baſ. Macedo Græc. imp. VII 4 19.
Baſ. Magnus V 5 12.
Baſilii Græc. imp. juſtitia VII 6 5. & 6. liberalitas in caritate annonæ VII 6 8. avaritia VII 15 40. crudelitas VIII 1 13. & 14.

Batholdi Friſonum ducis ſtultitia VI 16 17.
Beda VI 3 23.
Belgradum amiſſum X 6 14.
Beliſarii ducis in bello Virtus VI 4 2. fides VI 4 12. moderatio VI 4 14. infelix exitus VI 4 22.
Bellerophon I 10 16.
Bellum Albanum II 3 2.
Bellum Peloponneſiacum II 13 5. Syracuſanum II 13 12. Samniticum III 3 2. Tarentinum III 4 6. Punicum I. III 5 1. II. III 6 2. Macedonicum III 11 1. Syriacum III 12 2. Antiochi. ibid. Corinthiacum III 14 8. Servile Euni & Athenionis in Sicilia III 15 7. Spartaci III 21 2. Cimbricum III 16 7. Jugurthinum III 16 2. Sociale, Italicum, ſeu Marſicum III 18 1. & 2. Sertorianum III 20 2. Mithridaticum I. III 19 1. II. III 21 7. III. III 22 1. Piraticum I. III 21 4. & II. ibid. & 5. Germanicum Arioviſti III 24 7. Helveticum ibid. §. 6. Gal. §. 8. Alex. III 25 13. Civile Marianum III 19 3. Africanum III 25 18. Hiſpan. Pompejorum III 27 1. M. Ant. Tyranni III 27 10. M. Bruti & C. Caſſii III 29 2. Pompeji III 30 16. M. Lepidi III 30 2. inter Francos VII 2 9. & VII 2 40. Piſanos inter & Genuenſes VIII 5 15. Tiburtinum VIII 7 8. Venetos inter & Genuenſes IX 1 68. Florentinos & Piſanos IX 6 48. Turcicum X 4 33. Xyſti IV. X 4 78. Pauli III. X 6 76. Pii V. X 8 31. renovatur X 6 48. Caroli Mansfeldii X 9 77. Venetum X 5 35. Ferrarienſe X 5 39. Neapol. X 6 133. Flandriæ, ducis Albani X 8 19. Jo. Auſtriaci X 9 1. Alex. Farneſii X 9 14.
Bellum ſacrum I. Urbani II. VIII 4 93. II. Eugenii III. VIII 7 26. III. Clem. III. VIII 8 72. IV. Innoc. III. VIII 9 20. & 21. V. Honorii III. IX 1 5. VI. Innoc. IV. ibid. verſ. 34. & 38. VII. Clem. IV. ibid. verſ. 96. VIII. Bonifacii VII. IX 4 11. ult. Pii II. X 4 56.
Belli civilis initia III 25 1.

Belli inter Piſanos & Genuenſes initia VIII 3 31.
Belus I 3 9.
S. Bened. Abbas VI 4 24.
Benéd. XI. pont. IX 6 42. principatus Longob. dominorum confirmat IX 6 45.
Bened. Luna pſeudopont. à Francia expulſus in Hiſpaniam tranſit IX 8 60.
Benedicti XI. animadverſio in violatores Bonifacii IX 4 34.
Bened. Lúnæ pontificatus abrogatur X 1 14.
Benedictinorum diſciplina inſtaurata X 1 19.
Beneventum ab Othone dirutum VII 14 20. direptum IX 1 15.
Berengarius rex Italiæ VII 7 15. ter amiſſum Italiæ regnum obtinet VII 11 6. imperator VII 12 1. rarum humanæ viciſſitudinis exemplar VII 12 4.
Berengar. II. rex Italiæ VII 12 37. ejus perfidia VII 12 43.
Berengarius archid. Turon. hæreſiarcha damnatus VIII 2 17. ſuum errorem abjicit VIII 4 6.
Bernardus Abbas Claravall. VIII 6 17.
Bibliotheca Alexandrina III 5 20. incendio perit III 25 15.
Biſſextum III 27 4.
Bocchorius I 26 23.
Boëmiæ rex in ſervilibus miniſteriis habitus IX 2 1.
Boëmiæ regnum Hung. regi donatum X 4 68.
Boëmiæ & Hung. regna ad Ferd. Caroli Cæſ. germanum perveniunt X 6 45.
Boëtius VI 3 4. morte multatus verſ. 8.
Boleſlaus Crobius Poloniæ rex VII 15 21.
Bombardæ inventum IX 8 14.
S Bonaventura IX 1 108.
Bonifacius Africæ Tyran. V 10 5.
Bonif. V. in templis aſyla reis aperit VI 9 19.
Bonif. VIII. in carcerem detruſus IX 4 24.
Bonif. IX. pontific. majeſtatem reſtituit IX 8 56.
Bononia deficit à pontifice IX 6 15. amittitur IX 7 20. ſubigitur IX 8 77. recipitur X 4 11.
Borbonius card. in cuſtodiam traditus X 9 38.

Digitized by Google

Borſſus Eſtenſis Mutinæ dux X 4 27. dux Ferrariæ X 4 67.
Boſſina Turcarum regi ſtipendiaria X 2 31.
Brachius IX 8 66. interficitur à Fr. Sfortia fil. X 2 19.
Braſidas rex Lacedæm. II 13 7.
Braſilia à Luſitanis occupata X 4 109.
Brennus rex Hieroſ. IX 1 7.
S. Brigitta vidua VI 1 16.
Brigitta Sueciæ princeps egregiæ ſanctitatis femina IX 7 47.
Britannia domita III 24 14. ſubacta V 10 10. & VI 4 6.
Britannia in Gallia V 10 13.
Britannici filii Claudii Cæſ. mors IV 4 11.
Brutii III 4 12.
Buda cum magna Hungariæ parte à Turcis occupata X 6 44.
Bulgaria à Baſilio Græc. imp. ſubacta VII 15 39.
Bulgari Chriſtiani facti VII 4 39.
Bulgaris cæcatis luſci centuriones præpoſiti VIII 1 14.
Bulgarorum rex cum omni regno baptizatur VII 3 13.
Burgundia V 9 20.
Burgundiones evocati V 8 7. Chriſtiani fiunt V 9 20. eorundem clades IX 8 54.
Buſiris I 9 20.
Byzantium captum VIII 9 25.

C.

Cadalus pſeudopont. VIII 4 16.
Cadmus I 10 8.
Cæcilius III 10 9.
Cæleſtinus pont. VI 10 15.
Cæleſtinus V. ex eremita pontifex ſe abdicat pontificatu IX 3 1.
Cæleſtinorum origo ibid.
Cælius mons urbi additus II 3 12.
Cæſar Romam cum exercitu contendit III 25 2. Pompejum ac Pompejanos Italia expellit ibid. verſ. 4. Maſſiliam in deditionem recipit ibid. Dictator abſens efficitur ibid. verſ. 5. cladem accipit ad Dyrrachium ibid. verſ. 7. Dictator perpetuus III 27 1. vulneribus confectus obiit III 27 8.
Cæſar Octavianus primus imp. III 31 1 cur Auguſtus appellatus ibid.

verſ. 2. à liberis infelix III 31 13. ejus nepotes ibid. filia verſ. 15. privigni ibid. uxor ibid. mors verſ. 18.
Cæſar VII 15 5.
Cæſar Borgia dux Valentinus pont. ditionem occupat X 5 26. ſpoliatus X 5 32.
Cæſarius Nazianzeni frater V 6 11.
Caïnus I 1 6.
Cajus Caligula IV 3 1. cur Caligula dictus ib. vecors Caligulæ vox ibid. verſ. 9. ejusdem mors ibid. verſ. 15.
C. Caſſius III 29 4. diem obiit ibid. verſ. 8.
C. Gracchus ab Opimio oppreſſus III 15 5.
C. Marius III 16 4.
Cajus pont. Martyr IV 35 6.
C. Duilii triumphus navalis III 5 6.
Calabria à Saracenis occupata VII 4 10. ab Othone Magno ſubacta VII 13 24. à Græco impp. recepta VII 14 13.
Calcei ex crudis coriis VII 2 45.
Caliſtus & Urbanus pont. pro Chriſto cæſi IV 21 20.
Calliſtus III. pont. X 4 32.
Calojoannes, Andronicus & Emmanuel ex impp. Janizari IX 8 47.
Calvini ſecta X 7 8.
Calyphæ duo VI 16 40.
Camaldulenſium inſtitutum VIII 1 11.
Cambyſes rex Perſ. II 6 33.
Camillus Dictator abſens creatus II 14 13. alter Romulus ac Pater patriæ appellatur ibid ejus juſtitia & ſupplicium in pædagogum proditorem II 14 3. exilium II 14 5.
Campaniæ populationes à Sedoano Saracenorum duce VII 4 7.
Campus Martius urbi incluſus IV 30 5.
Candaules rex Lydorum II 2 20.
Canonicorum regularium diſciplina inſtaurata X 1 19.
Cantabria, Dalmatia, Pannonia, Illyricum, Rhætia, Vindelici Rom. imperio adjuncti III 31 4.
Cantabri cladis immunes VI 16 14.
Capitolium munitum III 1 3.
Caprea inſ. IV 2 22.
Capuà deliciis frangit Annibalem III 6 16. reci-

recipitur, præfectura facta III 9 4. & 5. à Ludovico imp. magna deletur ex parte VII 4 12. de Saracenis recepta VII 15 25.
Capuæ defectio III 6 15.
Capuanus principatus VII 3 31. Pandulpho Theanenſi Comiti conceſſus VIII 1 4. Vaimaro Salernitano principi datus VIII 2 6.
Capys I 20 7.
Carafa card. ſtrangulatus X 7 12.
Cardinales Urſini in cuſtodiam traditi IX 2 9.
Cardinalibus purpura à Paulo II. inſigne datur X 4 66.
Carilla card. legatus pontificiæ ditionis oppida recipit IX 7 22.
Carinus imp. IV 34 1. inchoatum in Occidente imperium perſequitur IV 34 8.
Carmelitæ VIII 10 19.
Carnes I 2 8.
Carolus Calvus imp. VII 5 1. Judæi medici fraude extinguitur VII 5 17. ejus calamitas ex imprudentia VII 5 6. & 7. inſolentia in veſtitu VII 5 16.
Car. Craſſus imp. VII 7 1. tutelæ commiſſus VII 7 10.
Carolus Comes Andegavenſis Romæ ſenatoris munus obit IX 1 87.
Carolus Siciliæ rex declaratur à Clem. IV. IX 1 87. Neapolitano & Siculo regno potitur ibid. verſ. 91. ejus arrogantia IX 2 3.
Car. Claudus à Nicolao IV. rex Siciliæ declaratus IX 2 38. & 39. rex Neapol. IX 4 19.
Car. Valeſii comes IX 4 6. Calabriam recipit IX 4 19.
Carolus rex Hungariæ IX 4 46. Neapolitano regno potitus IX 8 20. Hungariæ regnum obtinet IX 8 29. & 30.
Car. II. rex Navarræ amburitur IX 8 81.
Car. V. rex Franc. ſapiens IX 7 60.
Car. VI. rex Franc. ob inſaniam regno amotus IX 8 83.
Car. VIII. rex Franc. X 5 4. Neapolitano regno potitur X 5 11. Turcas in belli ſocietatem adſciſcit X 6 91.
Carolus IV. Cæſ. IX 7 1.
Car. V. imp. X 6 1. Tunetum capit X 6 68. naufragatur ad Algerium X 6 89. imperium

rium Ferdinando Cæſ. tradit, ipſe in monaſterium ſe recipit X 6 135. & 136.
Car. Guiſius à ſicario interfectus X 8 2.
Car. Magnus Rom. ſummo honore excipitur VI 17 30. pedes pont. oſculatur verſ. 33. à Leone III. pont. imperator creatur VI 19 14. Vaſconum inſidiis exceptus VII 1 23. ſacrarum litterarum ſtudio deditus VII 1 27. ejus donatio VI 17 34. teſtamentum VII 1 28.
Car. Martellus Franciæ princeps dictus VI 16 24. diem obiit VI 16 43.
Carolomannus Car. Martelli filius fit monachus VI 17 10.
Carolus Poggius X 4 15.
Carolus Sigonius X 8 41.
Car. Simplex Franc. rex VII 11 21.
Carpocrates Gnoſticorum auctor IV 12 22.
Carrarii IX 5 8. à Venetis extincti X 1 6.
Carthago I 26 18. poſt captam Trojam condita ibid. verſ. 22. veſtigalis facta à Lutatio Coſ. III 5 14.
Carthago nova capta III 8 5. IX 1 98. ſubacta III 10 8. deleta III 14 3.
Carthaginienſes Sardiniam ſubigunt, transeunt in Siciliam III 1 12. debellantur III 5 13.
Carus imp. IV 34 1. fulmine ictus IV 34 3.
Caſimirus ex monacho rex Poloniæ VIII 1 22.
Caſimirus Magnus Poloniæ rex IX 7 56.
Caſſander Macedon. rex III 3 29.
Caſſanus Tartar. rex IX 4 8.
Caſſianus V 6 11.
Caſſinas cœnobium ſpolitatum IX 1 15.
Caſſiodorus VI 3 18.
Caſſius IV 18 12.
Caſtellæ regni initium VIII 1 23.
Caſtor I 11 11.
Caſtrucius Lucæ dominus IX 6 12. anathemate ictus interit IX 6 23.
Cantacuzonus tutor Calojoannis Imp. Græci IX 6 61. Conſtantinopoli tyrannidem occupat IX 7 10.
S. Catharina Senenenſis IX 7 44.
S. Catharina virgo Alex. Martyr à Maximino IV 36 7.
Catharina Medices Henrico Franciſci regis fil. nu-

nubit X 6 54.
Catholicorum perſecutio à Valente imp. V 5 11. Honorici Vandalorum regis in Africa VI 1 10. Copronymi VI 17 38. Leonis Porphyrogeniti VI 18 3. Balbi Iconomachi VII 2 19.
Cato Uticenſis cur dictus III 25 20. ejus exitus ibid.
Catullus III 23 10.
Caudinæ furcæ III 3 9.
Cecrops I 8 27.
Cenſores II 13 2.
Cenſorinus IV 21 22.
Centauri I 11 17.
Cephalenia ſubacta III 13 6.
Ceremoniæ I 8 10.
Certamen inter Franc. & Hiſp. de regno Neap. X 5 23.
Chamus I 2 10.
Charilaus rex Lacedæm. I 25 12.
Charondas II 11 12.
Chilpericus ex rege Franc. monachus VI 17 12.
Chios inſ. Genuenſibus à Palæologo imp. data IX 1 75. à Turcis occupata X 8 13.
Chores I 8 16.
Chriſternus rex Daniæ X 6 24.
Chriſtus promiſſus I 4 19. in larario Alex. imp. IV 21 8.
Chriſti crucifixi effigies à Judæis acta in crucem VI 17 39. lancea ad pont miſſa X 4 102.
Chriſtianorum perſecutio prima Neroniana IV 5 10. altera Domitiani IV 9 15. ſub Alexand. imp. IV 21 19. Maximino IV 22 3. Decio IV 25 1. Valeriano IV 28 1. Aureliano IV 30 7. Diocletiano IV 35 4. quinquaginta millia concremata IV 35 9. ſub Maximiano Galerio IV 36 2. Licinio V 1 9. in Perſide V 9 25 & VI 8 5.
Chriſtophorus Columbus novum orbem aperit X 4 107.
Chryſippus III 5 20.
Chryſoloras Græcas litteras in Italiam revocavit IX 8 94.
Cimon Miltiadis fil. II 11 7.
Cincii audacia VIII 4 33. ignominia ibid. verſ. 36.
Circumciſio I 4 10.
Circus Maximus II 5 2.
B. Clara à Montefalco IX 2 47.
Claudianus V 9 26.

Digitized by Google

Claudius Nero imp. IV 4 1. ejus ac Britannici filii mors IV 4 11.
Claudius II. imp IV 29 1.
Cleanthes III 5 20.
Clemens Rom. pont. IV 11 21.
Clem. Alexandrinus IV 18 13.
Clem. Pſeudopont. VIII 4 69.
Clem. V. ſedem pont. Lugd. transtulit IX 4 36.
Clem. VII. pont. X 6 28.
Clem. VIII. pont. X 9 58.
Clementia paterna in liberos VII 2 35.
Cletus & Anacletus pont. extincti IV 9 17.
Clodius Balbinus Aug. IV 22 5. diem obiit verſ. 8.
Clodoveus rex Franciæ VI 1 11.
Clœlia virgo Rom. II 8 9.
Codrus I 16 12.
Cohors imperatoria purgata IV 21 10.
Colarentius Romæ dominatum occupat IX 7 2. vinctus ad pont. mittitur Avenionem IX 7 8.
Coloſſus Rhodius IV 7 8.
Coloſſus Solis IV 15 7.
Coloſſus everſus VI 12 11.
S. Columbanus VI 9 18.
Columella IV 2 26.
Columna Trajani IV 11 19. Antonina IV 14 13.
Comitia in Francia de novo rege creando X 9 71.
Commodus imp. IV 15 1.
Concilium Nicænum V 1 16. Lugd. ſub Greg. X. IX 1 103. Baſileënſe à Vicecomite corruptum X 2 59. Bononiam, & inde Flor. tranſlatum X 2 61. Lateranenſe X 5 54. Tridentinum X 7 16.
Concilio Baſileënſi Eugenio pontificatus abrogatus, & Amadeo datus X 3 3. & 4.
Concordata Franciæ X 5 60.
Conon dux Athen. II 14 23.
Conradus Cæſ. VII 11 18. imp. VIII 2 1.
Conr. III. Cæſ. VIII 7 1.
Conr. Abbas VIII 8 85.
Conr. Cæſ. credulus IX 1 52.
Conradinus rex German. IX 1 92.
Conſalvus dux cognom. Magnus X 5 23.
Conſtantis imp. mors V 2 5.

Con-

Conſtans II. imp. VI 11 1. honorifice Romæ exceptus VI 11 5.
Conſtantinus imp. V 2 1. necatus V 2 3. & 4.
Conſtantinus III. imp. VI 10 1.
Conſtantinus IV. Pogonatus VI 12 1.
Conſtantinus V. Copronymus imper. VI 17 1. cur Copronymus dictus VI 17 1. vita deceſſit VI 17 41. & 42.
Conſtantinus Porphyrogenitus VI 19 1. oculis orbatus ibid. verſ. 2
Conſtantinus Porphyrogenitus imper. Græc. VII 10 13. à filio necatur VII 12 31.
Conſtantinus Græc. imp. VIII 1 15.
Conſtantinus Monomachus Græc. imp. VIII 2 25.
Conſtantin. Ducas Græc. imp. VIII 4 26.
Conſtantinus Palæologus Græc. imp. ultimus X 4 30.
Conſtantius imp. V 2 7. Arianus V 6 8. Conſtantius Chlorus Cæſ. IV 35 10.
Conſtantinus pontifex R. omni honore colitur à Juſtiniano II. VI 13 15.
Conſtantinopolis nova Roma V 1 22.
Conſtantinopolitanum imperium redit ad Græcos IX 1 72.
Conſules creati cœpti II 7 12.
Conſul primus è plebe III 1 5.
Contentio ab armis ad jus revocata VII 4 37.
Cocales rex à quo Minos in balneo necatus eſt I 11 16.
Corcyra à Rogerio capta VIII 7 37.
Corinthus deleta III 14 10. Colonia III 27 3.
Corinthus, Achajæ & Peloponneſi pars, Athenæ item, & Africa à Turcis ſubactæ X 4 45.
Cornelius Coſſus II 13 4.
Coſdroas rex Perſarum VI 8. 2.
Coſmus vexillifer X 2 45.
Coſmus Medices vexillifer creatus occupat principatum X 6 71.
Coſmus Magnus Etruriæ dux appellatus X 8 28.
Crantor X 3 30.
Crates Thebanus ibid. verſ. 30.
Cratinus III 3 30.
Creſcentius Rom. Conſul VII 15 12. cum ſociis ſuſpendio extinctus ibid. verſ. 18.
Creta ſubacta III 21 8.

à Saracenis occupata VII 2 23.
Criſpi Cæſ. mors V 1 25.
Crœſus rex Lyd. II 6 23.
Crux ſacra in Perſidem ablata VI 8 2. maximo honore reſtituta VI 9 2.
Crucis religio VI 6 3.
S. Crucis titulus repertus X 4 103.
Cruciata VIII 4 94.
Cteſias Gnidius hiſt. II 14 30.
Curia Hoſtilia II 3 13.
Curiæ Rom. XXX. II 1 17.
Curius III 4 7.
Cyaxares Med. rex II 5 23.
Cyclopes I 10 27.
Cynegirus II 8 22.
Cyprianus pont. IV 28 1.
Cyprus à Turcis oppugnata X 8 30. capta ibid. verſ. 32.
Cyrillus Alex. IV 30 8.
Cyr. Hieroſ. Epiſ. V 6 11.
Cyrus Rex Perſarum Servio regi Rom. ſuppar. II 6 19. primus rex Perſar. verſ. 21. diem obiit verſ. 31. & 32.

D.

Dacia Rom. imperio adjuncta IV 11 8. à Carolo Magno ſubacta VI 19 6.
Dædalus I 11 15.
Dagobertus Rex Franciæ VI 9 15.
Dalila Samſonis amica I 13 4. prodit eum, ut in hoſtium perveniat manus ibid.
Dalmatia Rom. imperio adjuncta III 31 4.
Damaſus pont. V 6 11.
Damiata capta IX 1 7. expugnatur IX 1 35.
Damna imperii Rom. IV 2 23.
Danaus I 9 12.
Dania cum Haraldo rege baptismo expiatur VII 13 15.
Daniæ regna Lutheri doctrina infecta X 6 23.
Daniel captivus II 5 13.
Dantes Aldigerius IX 4 32.
Dardania I 10 19.
Dardanus ibid. verſ. 19.
Darius Perſarum rex II 7 27.
Darius Nothus rex Perſ. II 13 13.
Dathan I 8 16.
David I 16 1.
Debora I 10 2. & I 10 32.
Decemviri Romæ inſtituti II 12 1. abrogati ibid. verſ. 4.
Decius fil. patrem imitatus III 4 4.

De-

Decius imp. IV 25 1.
Decretum de Paſchate à Victore pont. IV 18 13. de communione per ferias Paſchatis à Zephyrino pont. IV 19 7. de bonis eccles. in pios uſus conferendis IV 21 21.
Decretales IX 1 41.
Decumæ I 4 9.
Deiparæ imago pro Joh. imp. triumphat. VII 6 5.
Delitiæ I 3 24.
Demetrius Phalereus III 5 20.
Demetrius Seleuci fil. III 13 28.
Demigratio in Ægyptum I 7 5.
Democritus II 11 11.
Demoſthenes III 2 6.
Deorum & idolorum origo I 3 11.
Deſiderius rex Longob. à Carolo Magno victus, regnoque exutus VI 7 27.
Deſiderii Abb. inſignis modeſtia in pontificatu recuſando VIII 4 84.
Deucalion I 8 29.
Diagoras II 3 22.
Dictator primus II 8 11.
Didymus V 6 11.
Dido I 26 17. ſibi ipſi manus intulit verſ. 20. & 21.
Diluvium Noachicum I 2 5. Ogygium Deucalionis I 8 29.
Dio Caſſius IV 15 10.
Dio Syracuſanus expellit Dionyſ. Tyrannum III 1 14.
Diocletianus imp. IV 35 1. imperium deponit IV 35 17. hortorum culturæ addictus IV 35 20. veneno ſe ipſum necavit IV 35 22.
Diod. Siculus hiſt. III 28 7.
Diog. Cynicus III 3 10.
Dionyſ. Areopagita IV 4 18.
Dion. Carthuſianus X 2 63.
Dion. Halicarnaſſeus IV 4 18.
Dionyſius Tyrannus II 14 21.
Diſcordia inter Bonifacium VIII. & Phil. regem Franciæ IX 4 14.
Diſſenſio inter pont. & imp. VIII 8 15.
Dominicus dies paſchati conſtitutus ab Hyginio pont. IV 13 11.
Domitianus imp. IV 9 1 ſpectaculorum ſtudioſus verſ. 4. ejus laudabilis vox ibid. verſ. 9.
Donatio veterum impp. confirmata VII 13 8.
Donatus Gram. V 1 28.
Donus Rom. pont. VI 122.

Digitized by Google

Draconis leges Atheniensibus datæ II 5 16. à Solone abrogatæ II 5 25.
Druſus Cæſ. III 31 16. veneno obiit IV 2 18.
Ducatus tres ab Alboïno inſtituti VI 5 11.
Duces XXX. Longobardorum VI 5 17.
Dulcinus & Marg. conjux flagitioſæ ſectæ auctores ſupplicio afficiuntur IX 5 9.
Durandus IX 6 62.
Dydimus V 6 11.
Dynaſtarum varia conditio IX 7 23.

E.

Ebrietas I 2 10. & I 4 13.
Eccelinus Patavii tyrannus IX 1 59. reſciſſo vulnere moritur IX 1 61.
Eccleſia Antiochena fundatur IV 2 30.
Eduardus VI. rex Angliæ X 6 121.
Effugium hoſtibus aperiendum VII 11 12.
Egeſippus IV 14 16.
Eleazari fortitudo III 13 21.
Electores imperii VII 15 4. & 5.
Elias in cœlum raptus I 21 19.
Eliſabetha reg. Angliæ X 7 5. regni titulo ſpoliata X 8 7
Eliſeus I 21 19. mortem obiit I 25 9.
Empedocles II 12 8.
Ennius poëta III 10 9.
Enochus I 2 1.
Epaminondas Thebanorum dux II 14 24. pugnando cecidit III 1 8. & 9.
Epheſus condita ab Amazonibus I 11 3.
Ephori I 28 4.
Ephremus V 6 11.
Epictetus IV 14 15.
Epicurus III 3 30.
Epiri regio ſubacta III 14 11.
Epiſcopatus in India & oriente inſtituti X 7 3. & 4.
Equites pii inſtit. X 7 25.
Equitum cœleſtium turmæ pro Franco rege pugnantes viſæ X 8 18.
Eryphila I 11 30.
Eſaïas proph. II 1 32.
Eſdras II 12 6.
Eſtenſis card. legatus in Francia X 7 21.
Eſther II 14 27.
Etheocles I 11 27.
Eva I 1 2.
Euboea inſ. à Turcis capta X 4 86.

Eu-

Eucherii exitus V 9 4.
Eudocia uxor Arcadii V 8 9.
Eudocia uxor Valentiniani, ac filia Theodoſii captiva V 11 19.
Eudus I 10 2.
Eugenius, & Arbogaſtes tyran. V 7 7.
Eugenius IV. pont. Florentiam proficiſcitur X 2 42. & 43.
Euodius V 10 21.
Euod. Ticinenſis epiſc. VI 2 6.
Eupolis II 13 19.
Euripides II 13 19.
Europa I 9 16.
Euſebius Cæſ. V 1 29.
Euſtathius VIII 7 44.
Eutropius V 5 22.
Eutychius patriarcha Conſt. VI 6 11.
Excommunicationis vis VIII 4 10.
Exploratores I 8 12.
Exquilinus mons II 6 5.
Ezechias rex Jud. II 1 30.

F.

Fabiorum clades II 10 3, 4, 5.
Fabius Quinctil. IV 7 14.
Fabritius III 4 7.
Fames, lues X 9 52.
Faunus I 10 30.
Fauſtinus pro religione cæſus IV 12 [illegible]
Feciales II 4 2.
Felicitas Rom. pro Chriſto enecta IV 14 21.
Felicitatis humanæ rarum exemplum VII 13 29.
Felix pſeudopont. X 3 5. & 6. abdicato pontificatu cardinalis creatur X 4 18.
Ferdinandus rex Siciliæ IX 2 33.
Ferd. rex Neap. X 4 83.
Ferd. & Eliſabetha Hiſpan. reges X 4 103. ille catholicus ab Innoc. appellatus X 4 107.
Ferd. Corteſius, Mexico ſubacto, populos Chriſtianis initiat ſacris X 6 55. & 56.
Ferd. Alphonſi fil. rex Neapol. X 5 9.
Ferd. II. Neapolim recuperat X 5 16.
Ferd. Cæſ. X 7 1.
Feriæ Latinæ II 7 5.
Ferraria ab Eſtenſibus occupata IX 6 15.
Feſulæ everſæ VII 15 43.
Fidenæ captæ II 1 21.
Firmus Tyran. V 5 6.
Flaminia via III 5 19.
Flandria baptizata VI 11 10.
Flandriæ bona pars recepta X 9 8.

Fl.

Fl. Blondus X 4 15.
Fl. Conſtantinus Magnus imp. V 1 1. à Sylveſtro pont. baptizatur V 1 7. ejus triumphus ibid. verſ. 4. modeſtia V 1 19. dictum verſ. 20. credulitas V 1 24.
Fl. Conſtantius Chlorus imp. IV 36 1. Chriſtianorum fautor IV 36 9. obiit IV 36 11.
Fl. Veſpaſianus imp. IV 7 1. ejus facilitas in audiendo IV 7 11. morientis elogium IV 7 12.
Fl. Vopiſcus IV 35 23.
Florentia condita IX 1 16. liberata X 5 6. & X 6 48. ejus nobilitas à plebe exacta IX 6 52.
Florentini emunt à Rodulpho Cæſ. libertatem IX 2 36. Carolo duci Calabriæ ſe dedunt IX 6 19. Piſis potiuntur X 11 1. eorum opes auctæ VII 15 41. facinus eorundem IX 7 49. & 50.
Florianus brevis imp. IV 32 1. & 2.
Florus IV 11 14.
Fœdus inter Car. Magnum & Nicephorum VII 1 4.
Formoſus pont. VII 8 7.
Formoſus Portuenſis Epiſc. ignominia notatus VII 5 12. ejus acta reſciſſa VII 9 12. in integrum reſtituitur VII 10 4.
Fortunat. poëta VI 4 44.
Forum Trajanum IV 11 18.
Franci baptizantur una cum Clodoveo rege VI 1 14. Venetis bellum inferunt VII 1 11. Mediol. pulſi X 5 49.
Francorum clades in vadis Venetiarum VII 1 14. Parmam prope X 5 15. ad S. Quintinum X 6 133.
Francicum imperium deficit, cum annos XC. perduraſſet VII 7 12. ad Italicos principes devolvitur ibid. verſ. 13.
Franciæ regnum ab Anglis occupatum X 2 28.
B. Franciſca Rom. X 1 21.
Franciſcus I. Rex Francorum Mediolanum recipit X 5 59. capitur ab Hiſpanis X 6 30. & 31. Turcas in belli ſocietatem ad ſciſcit X 6 91.
Fr. Baroncellus Romæ occupat dominatum IX 7 26. per Rentium extinguitur IX 7 27.

Digitized by Google

Fr. Gonzaga Mantuæ Marchio X 2 38.
Fr. Maria dux Urbini X 4 75.
Fr. à Paula in ſanctorum numerum relatus X 6 8.
Fr. Petrarcha Benedicti XI. juſſu Romæ laurea donatur IX 6 43.
Fr. Sfortia Picenum occupat X 2 41. ejus virtus X 3 14. Piceno expulſus X 4 13. Venetorum ope Papiam expugnat Mediolano potitur. Dux Mediolanenſis ſalutatur X 4 20 21. & 22.
Fr. Viciardinus X 6 106.
Fr. Xaverius è ſoc. Jeſu ultimi orientis populos imbuit Euangelio X 6 105.
Fr. Danduli, cognom. Canis, pœnitentia ac ſubmiſſio IX 5 20, 1, 2, 3.
Fraterculorum ſecta IX 4 17. damnata IX 6 4
Fraxinetum occupatum à Saracenis VII 8 6.
Fredericus Cæſ. VIII 8 1. ejus obſequium erga pont. ibid. §. 4. arrogantia VIII 8 20. regni Italici poſſeſſionem deſperat VIII 8 34. Venetiis veniam ab Alex. pont. petit VIII 8 42. & 43. ad bellum ſacrum profectus in flumine obruitur VIII 8 75.
Frederici imp. clades VIII 8 38. & 39.
Fredericus II. imp. IX 1 1. ejus veſania IX 1 14. pontificiam ditionem occupat IX 1 18. abrogatur ipſi jus imperii in concilio Lugd. IX 1 22. profligatur à Parmenſib. IX 1 25. ejus nequitia IX 1 26. exitialis exitus IX 1 39.
Fredericus Siciliæ rex IX 3 6.
Fred. Cæſ. cum conjuge Romæ Auguſtus appellatur X 4 24.
Fred. III. Cæſ. X 4 1.
Fred. Feltrius dux Urbini X 4 74.
Fred. rex Neap. X 5 18.
Fred. Saxonum dux à Carolo V. Cæſ. victus, captuſque X 6 99 & 100. & 2, 3, 4, 5.
Frumentum I 9 16.
Fucinus lacus IV 4 4.
Fulco rex Hieroſolymitanus VIII 6 37.
S Fulgentius VI 3 18.
Furius Camillus II 14 2.

G.

Galeatii Mariæ Mediol. ducis obitus X 4 94.
Galenus medic. IV 13 12.
Galer. Maximianus Cæſ. IV 35 10. imp. IV 36 1. diem obiit IV 36 3.
Galerus ruber inſigne cardinalib. datur IX 1 23.
Gallia ſubacta III 24 14.
Galliæ Ciſalpinæ pars magna vaſtata ab Attila V 11 5.
Gallienus imp. IV 28 1.
Gallus imp. IV 26 1.
Garilianum oppidum conceſſum Saracenis VII 5 20.
Gedeon I 11 1.
Gelimer Vandalorum rex captus VI 4 4.
Gelon rex Syracuſarum II 10 14.
S. Genovefa virgo VI 1 16.
Genſericus rex Arianus V 10 16.
Genua liberata X 5 50. in Hiſp. fidem pervenit, pulſo Franci regis præſidio X 6 15. Carolum Cæſ. patronum adoptat X 6 46.
Genuæ fons ſanguine manat VII 12 19.
Genuenſes à Venetis victi IX 8 17. vindicant ſe in libertatem X 2 58. & X 4 95. eorum clades VII 12 20. opes auctæ VII 15 41. Carolo VI. dediti IX 8 78.
Georg. Trapezuntius X 4 15.
Germania domita III 24 14. baptizatur VI 16 16. ſubigitur à Carolo Magno VI 19 6. fit ſtipendiaria VII 9 10. à catholica fide & imp. deficit X 6 95.
Germaniæ motus compoſiti IV 2 11.
Germanicus Cæſ. III 31 17. veneficiis extinctus IV 2 13.
S. Germanus VI 3 18.
Getæ imp. mors IV 19 3.
Gigantes I 2 4.
Gildo ex tutore tyrannus V 8 3.
Glycerius V 12 6.
Gordianus imp. IV 23 1.
Gorgias ſophiſta II 13 19.
Gorgonis caput I 10 15.
Gothofredus I. rex Hieroſol. VIII 4 102. ejus pietas VIII 4 102.
Gothorum clades IV 29 3. & ſeq. eorum regnum in Italia deletum VI 4 32.
Gothici regni finis in Hiſpania VI 16 12.

Grac-

Gracchorum ſeditio III 15 2.
Græcia Magna I 10 26.
Græciæ ſapientes VII. II 5 24.
Græciæ libertas data III 11 5.
Græci Italia ac Sicilia pulſi VIII 4 47. Schiſmatici ad concordiam cum Latinis, atque ad auctoritatem Rom. pont. revocati IX 1 106. & X 3 7.
Græcorum adagium ab Adriano uſurpatum IV 12 17. eorum rabies in Latinos VIII 8 63.
Græcorum imp. Turcarum ſtipendiarius IX 7 34.
Græc. Dynaſtarum diſcordia X 4 45.
Græci imperii majeſtas obſoleta IX 8 47.
Græc. imperium extinctum X 4 31.
Granata urbs de Mauris recepta X 4 103.
Gratianus Valentiniani fil. V 5 2. imp. V 6 1.
Gratianus VIII 7 44.
Gregorius Magnus pont. VI 7 4. ejus liberalitas ibid. verſ. 7. mors VI 7 17.
Greg. Epiſc. Turonenſis VI 7 18.
Greg. II. pont. VI 16 5.
Gregorii III. pont. factum memorabile VI 16 21. & 22.
Greg. VII. pont. Salernum petit VIII 4 76.
Gregorio XII. pontificatus abrogatur X 1 14. pontificatus inſignia deponit X 2 4. è pontifice cardinalis X 2 5.
Greg. XIII. pont. X 8 42.
Greg. XIV. pont. X 9 50.
Greg. Ariminenſis IX 6 62.
S. Gr. Diaconus card. VI 6 10.
Gr. Nazianzenus V 3 6.
Gr. Nyſſenus V 6 11.
Gr. Thaumaturgus IV 30 8.
Guelforum & Gibellinorum factiones VIII 8 18.
Guiſius dux per inſidias occiſus X 9 36.
Guiſius card. regis Franciæ juſſu necatus X 9 37.
Guleta arx à Turcis capta X 8 55.
Gulielmus rex Siciliæ anathemate ictus pontifici bellum movet VIII 8 7. & 8. ſupplex in gratiam à pont. recipitur ibid. verſ. 9. feudatarius Rom. pont. ibid. verſ. 10.

Gu-

Gulielmus Bonus Siciliæ rex, feudatarius pont. VIII 8 26.
Gylippus Lacedæm. dux II 13 15.
Gymnaſium Pariſ. VII 1 18. Patavinum IX 1 18. Rom. ab Eugenio IV. inſtructum X 4 16. à Leone X. celebrius factum X 6 5.

H.

Halys rex Saracenorum VI 11 12.
Haomarus Saracen. rex VI 9 10.
Harmodius tyrannicida II 7 19.
Haymo VII 1 32.
Heber, à quo Hebræa lingua dicta, ex Semi poſteris ortus I 3 5.
Hebræa lingua I 3 6.
Hebræorum reges I 15 1. regna duo I 18 7.
Hecatæus III 3 26.
Helena à Paride rapta I 12 5. Trojanæ ruinæ cauſa ibid. §. 6.
Helias I 21 5.
Heliogabalus imp. IV 20 1.
Helis ſacerdos I 13 17.
Henricus Cæſ. VII 11 19.
Henr. II. in Germ. creatur Cæſar VII 15 45. à Benedicto VIII. pontifice Romæ conſecratur Auguſtus VII 15 45. pacat Italiam VIII 1 5. Cunegundam uxorem virginem reliquit VIII 1 6. cum Cunegunda uxore in cæleſtium numerum relatus ibid. §. 9.
Henr. III. imp. VIII 3 1. ejus temeritas ibid. §. 5.
Henr. IV. Cæſ. VIII 4 1. ſimoniacus ibid. § 2. ob ſimoniam excommunicatus VIII 4 30. popularium fides illi ſubtrahitur VIII 4 37. regni titulo ac jure exutus VIII 4 65. Viſcardi metu ex urbe fugit VIII 4 71. à Mathildis copiis victus VIII 4 90. regno ſpoliatus à filio ibid. verſ. 91. & verſ. 92 & verſ. 106. in miſeriam redactus VIII 4 107.
Henr. primus comes Luſitaniæ VIII 4 110.
Henr. V. Cæſ. VIII 5 1. ejus violentia ibid. verſ. 2. reſipiſcens redit in gratiam cum pont. VIII. 5 12.
Henr. VI. Auguſt. VIII 9 1. Sicilia potitur VIII 9 6. rex Siciliæ ibid. ejus

ejus ſævitia, rapinæ, violentia ibid. verſ. 10 & 11 & 12.
Henrico Cæſ. Auguſtalia inſignia à pont. miſſa IX 4 41.
Henr. VII. Cæſ. IX 5 1. veneni ſuſpicione moritur IX 5 5.
Henr. VIII. Angliæ rex ſchiſmaticus X 6 53. catholicos inſectatur ibid. Angliæ caput dici vult X 6 59. regni jure ſpoliatus X 6 64.
Henr. rex Pol. ad fraternum regnum Franciæ revocatus X 8 52.
Henr. Navarræ rex X 9 27. Franc. rex ſalutatur X 9 73. rex à pont. appellatus ibid. verſ. 76.
Henr. rex Franc. ſocietatem init cum rege Navarræ X 9 44. à Cœnobita Dominic. occiditur ibid.
Heraclitus II 11 11.
Heraclius imp. VI 9 1.
Hercules I 11 11.
Heremitæ S. Auguſtini VIII 10 19.
Herodes primus Judææ rex III 29 14. Alienigena nuncupatus ibid.
Herod. Agrippa IV 2 16. vermium tabe confectus IV 4 15.
Herod. Aſcalonita IV 2 16.
Herod. Antipa ibid. diem obiit IV 3 5.
Herodianus hiſt. IV 25 3.
Heroës I 11 10.
Herodotus Themiſtoclis æqualis II 10 13.
Heſiodus I 27 6.
Hiero Syracuſarum rex II 11 3. & III 4 18.
Hieronymus rex Syracuſarum III 7 2.
Hieronymus V 6 11.
Hieron. Vida X 4 96.
Hieronymi Balbi dictum X 6 17.
Hieroſolyma incenſa II 5 19. refecta II 12 5. cum templo everſa III 13 18. refecta III 13 25. à Pompejo capta ac muris nudata III 22 6. muri refecti III 22 10. à Tito capta, ac deleta IV 7 4. refecta ab Ælio Adriano imp. IV 12 13. direpta VI 8 2. recepta VI 9 2. à Saracenis capta VI 9 10. capta à Turcis VIII 4 59. recepta VIII 4 101. rurſus amiſſa VIII 8 57. redempta IX 1 12. à Parthis diruta XI 1 32.
Hilarius Pictavorum Antiſtes V 2 16.
Hippias II 7 20.

Hippocrates II 12 8.
Hiſpania in provinciam redacta III 8 9. deficit ab auctoritate Rom. pont. VI 16 9.
Hiſpana claſſis à Genuenſi victa vivæ calcis beneficio X 2 53.
Hiſpanorum clades Cæraſulana X 6 93. Gerbenſis X 7 15.
Holofernes Aſſyriorum dux obtruncatus à Juditha II 2 17.
Homerus ſenior Salomone I 17 12.
Homicidium I 1 9.
Horatius poëta III 31 9.
Horat. Cocles III 8 3.
Horatii Rom. tres II 3 4.
Honorius pont. VIII 10 20.
Honorius Theodoſii imp. fil. Cæſar creatus V 7 8. imp. V 9 1. diem obiit V 9 22.
Honorici mors VI 1 10.
Horarum quadragenarum ſupplicationis fructus X 9 84.
Hoſpitalarii VIII 5 27. opibus aucti IX 5 15 & 16. Rhodum capiunt, inde Rhodii equites appellati IX 5 16 & 17.
Hugo Arelatenſis rex Italiæ VII 12 7. Marociæ beneficio Roma potitur VII 12 13. opera Alberici filii Marociæ iterum pellitur VII 12 15. ejus prudentia VII 12 8 impotentia animi VII 12 14.
Hugo à S. Vict. VIII 7 44.
Hugo Capetus Franciæ regno potitur VII 15 3.
Hugonotorum cædes X 8 45.
de Hugonotis victoria regis Franc. X 8 15.
Hungaria ab Hunnis ſeu Hungaris denominata VII 9 10. imperatori vectigalis VIII 2 5.
Hungari Chriſtiani facti VII 4 39. Italiam populantur VII 11 8. Venetias penetrant armis VII 11 14. pæne deleti VII 11 20. iterum Italiam populantur VII 12 33. eorum clades VII 11 29. & VII 12 21. exercitus maximus VII 12 44. cladis longe maxima ibid. verſ. 45.
Humiliatorum origo VIII 8 14.
Hyberni Chriſto ſe aggregant. V 10 13.
Hybernia Rom. pont. vectigalis facta VIII 10 16.
Hydrus occupata X 4 86. recepta ibid. verſ. 88.
Hyginius pont. pro religione

Digitized by Google

gione cæſus IV 13 11.

I.

Jacobus Patriarcha I 6 1.
Jacobi apoſt. interitus IV 4 13.
Jac. apoſt. pugnat pro Hiſpanis VII 2 47.
Jac. rex Aragoniæ IX 2 38.
Jac. Siciliæ regis magnitudo animi IX 3 4 & 5.
Jac. Sadoletus X 6 7.
Jac. comes Armeniacus IX 8 70.
Jahel I 10 3.
Jamblichus V 5 22.
Janiculum II 4 5.
Janus I 10 7. & verſ. 20.
ejus templum II 2 5.
Janus iterum clauſus III 5 16. tertio clauſus III 31 8.
Janus Parrhaſius X 6 6.
Japhetus I 2 11.
Japoniæ legati ad Greg. pont. X 9 29.
Jaſon I 11 11.
Javarinum compluraque Hungariæ oppida in ditionem Cæſ. redacta X 9 85.
Iconomachi nomen unde VI 16 1 & 2. vide Leo Iſaurus.
Idolorum origo I 3 11.
Jechonias rex Jud. captivus cum nobilitate II 5 13.
Jejunium Quadrageſimæ à Telesphoro pont. IV 13 10.
Jejunia quatuor anni temporum IV 21 21.
Jephtes I 21 1.
Jeremias proph. II 4 18.
Jeroboas rex primus Iſraëlitarum I 18 8.
Jeſus Chr. ex Maria Virg. genitus IV 1 1.
Jezabel I 21 5.
Ignatius Antiochenus epiſc. IV 11 23.
Ignatius Lojola auctor ſoc. Jeſu X 5 62.
Ildericus rex Vandalorum catholicos fovet VI 3 16.
Illyrici III 5 17.
Illyricum Rom. imperio adjunctum III 31 4.
Ilus I 11 14.
Imaginum ſacrarum cauſa ſublevatur VII 3 9.
Imola urbs condita VI 5 17.
Imp. Byzantii obſeſſus VI 12 16. ſtipendiarius Bulgarorum VI 12 20.
Rom. pont. pedes oſculatur VI 13 15.
Impp. duo pater & filius VII 13 13.
Imperium Rom. exſtinctum V 12 11. ad Francos pervenit VI 19 15.

cum regno Italiæ ad Italicos principes devolutum VII 7 13. ad Germanos devolutum VII 12 50. Imperii Rom. perturbatio IV 28 10.
Inachus Iſaaci æqualis I 5 4.
India ab Emmanuële Luſitaniæ rege ſubacta X 6 9.
Indis pax data III 31 6.
Innoc. II. à Rogerio captus in bello, eum Siciliæ regem appellat VIII 7 3, 4, 5.
Innoc. III. pont. VIII 9 16.
Innoc. IV. pont. IX 1 20.
Innoc. VI. pont. IX 7. 21.
Innoc. VIII. pont. X 4 97.
Innoc. IX. pont. X 9 57.
Inquiſitionis ſacræ officium X 4 105.
Inſubres III 5 17.
Inſulæ maris Ægæi & Ionii Venetis datæ VIII 9 33.
Invidia I 1 7.
Joachimus Abbas VIII 8 90.
Joanna regina Neapol. ſponſum necat IX 6 55. ejus regnum à Martino V. abrogatum X 2 12.
Joanna virgo Lotharinga ab Anglo rege cremata X 2 35.
Joannis Baptiſtæ ac Stephani interitus IV 2 27.
Jo. Euangeliſta relegatus IV 9 16.
Jo. Pontifex VI 3 3. morte multatus VI 3 9.
Jo. VIII. pont. falſo ſemina fuiſſe dicitur VII 5 2.
Jo. Patriarcha Alex. Eleëmoſynarius VI 7 18.
Jo. X. pont. necatus VII 12 10.
Jo. Angliæ regis ſacrilegia VIII 10 10. ejusdem patientia memoranda VIII 10 11, 12 & 13.
Jo. XXI. ſedem Avenione locat IX 6 2. ad XXV. milliones auri in theſauris reliquit IX 6 18.
Jo. XXII. pontificatu ſpoliatur in concilio Conſtant. X 2 3.
Jo. Audacis Burgundiæ ducis fil. IX 8 51. ejus temeritas ibid. verſ. 52.
Jo Bargeus X 8 41.
Jo. Baſilius Moſcoviæ dux X 9 22.
Jo. Bentivolus Bonon. tyrannus X 5 26.
Jo. Boccatius IX 7 62.

Digitized by Google

Jo. Capiſtranus Franciſcanus X 4 36.
Jo. Caraſa ex Comite Montorii, dux Paliani X 6 229.
Jo. Chryſoſtomi Patr. Conſtant. exilium V 8 9.
Jo. Columbinus auctor Jeſuatorum IX 7 62.
Jo. Comnenus Græc. imp. VIII 6 4. ſagitta veneno illita interit VIII 6 34 & 35.
Jo. Ducas imp. Trapez. IX 1 47.
Jo. Galeacius Vicecomes Mediolani princeps IX 8 35. appellatus à Vinceſl. Cæſ. IX 8 63. ejus opes mire auctæ IX 8 76. diſſipatæ X 1 6. morte improviſa obit ibid. verſ. 3.
Jo. Hunniadis præfecti Hungariæ virtus X 4 3.
Jo. Jovianus Pontanus, *qui male ab auctore* Hieronymus Pontanus *appellatur* X 4 96.
Jo. Medices pont. legatus captus X 5 46.
Jo. Palæologus imp. Græc. ad pont. venit X 3 2.
Jo. Vermis IX 8 71.
Jo. Villanus IX 4 32.
Jo. Vitelleſcus legatus pont. ditionem recipit X 2 46.
Jo. Theodori fil. imp. Trapez. IX 1 47.
Jo. Tritemius X 4 96.
Joas rex Jud. I 24 1.
rex Samariæ I 25 8.
Joathas I 27 1. rex Judææ captivus II 5 13.
Jobus I 7 9.
Jonathas dux Jud. III 13 32. purpura uſus ibid. verſ. 33
Joras I 22 1.
Joſaphat I 21 1.
Joſephus I 7 1.
Joſ. Judæus IV 7 14.
Joſias rex Jud. II 4 12.
Joſues I 9 1.
Jovianus imp. V 4 1. mortem obit ibid. verſ. 3 & 4.
Jovita pro religione cæſa IV 12 20.
Irene Auguſta VI 19 1. in Lesbum relegata VII 1 3.
Irenæus IV 15 10.
Iſaacus I 5 1.
Iſaacus Comnenus Græcorum imp. VIII 4 19. ejus avaritia VIII 4 21. ex imp. monachus ibid. verſ. 25. ejus pœnitentia felix ibid. verſ. 27.
Iſabella Angliæ regina Eduardum II. virum ſuum in vinculis habuit

buit IX 6 26.
Iſdegerdes Perſ. rex, Theodoſii junioris tutor V 8 11.
S. Iſidorus junior VI 9 18.
Iſmahel Sophus Perſ. rex X 4 117.
Iſocrates II 14 33. & III 1 14.
Iſraël I 6 4.
Iſthmii ludi I 11 22.
Iſtri in ditionem pont. Rom. redacti III 13 7.
Itali, & Italia I 8 33.
Italicis populis jus civitatis datum III 18 4.
Italia in Juſtiniani ditionem redacta per Beliſarium VI 4 8. imperio orientis adjuncta VI 4 32. Italiæ regnum inſtitutum VI 17 36. populatur ab Hungaris VII 11 8.
Italiam divina tutatur providentia VII 14 19.
Italorum conſpiratio in Francos X 5 13.
Jubilæum à Clem. VI ad L. annum revocatur IX 7 13.
Jubilæum ſeculare IX 8 79.
Jubilæum ad XXV. annum à Xyſto revocatum X 4 90.
Judas Machabæus ſuppar Africano majori III 13 23.
Judæa Tribus I 9 7.
Judæa ſtipendiaria facta III 22 8.
Judæi liberati II 6 22. ad baptismum compulſi VI 9 14. Hiſpania expulſi X 4 104. croceis pileis inſignes X 6 131.
Judæorum veneficium in Germania IX 7 40 & 41.
Judices Hebræorum I 10 1.
Juditha II 2 17.
Jugurtha rex in triumpho ductus III 16 6.
Julia Auguſti filia III 31 15.
Julianus annus III 27 4.
Julianus apoſtata imp. V 3 1. occubuit V 3 9.
Julianus Cæſarinus card. X 2 61. perit X 4 5.
Julianus Didius imp. IV 17 1.
Julius menſis III 27 6.
Jul. Cæſar Octavianus cur dictus III 29 1. cur Auguſtus appellatus III 31 2.
Jul. Capitolinus IV 35 23.
Jul. Nepos V 12 6.
Jul. Pollux IV 14 16.
Jul. II. pont. militaris X 5 31.
Jul. III. pont. X 6 107. ejuſdem diploma de non

non alienandis pont. ditionis oppidis X 6 112.
Julus I 13 10.
Jupiter Abrahami ſuppar I 4 14.
Jup. Capitolinus II 5 9.
Jup. Feretrius II 1 11. ei opima ſpolia tulit Romulus & ædem in Capitolio dicavit ibid.
Jup. Latialis II 7 5.
Jup. Stator II 1 13.
Juriſconſultorum fœtus IV 18 12.
Jus civile in pauca volumina redactum VI 4 33.
Jus civ. Rom. in Longobardia introducitur VIII 6 26. in gymnaſiis explicatur ibid. verſ. 27.
Juſtinus Philoſ. IV 13 7. ejus Apologiæ duæ ibid. & IV 14 19. ex Philoſopho Chriſtianus ac martyr. ibid.
Juſtinus Compilator IV 13 12.
Juſtinus imp. è ſubulco VI 3 1.
Juſtinus II. imp. VI 5 1.
Juſtinianus imp. VI 4 1. in Eutychianam lapſus hæreſim VI 4 37. mente captus moritur VI 4 42.
Juſtinianus II. Rhinometus imp. VI 13 1. naſo mutilatus VI 13 6.
Juſtitiæ amor V 5 4.
Juvenalis IV 9 12.
Juvencus poëta V 1 29.

K.

Kalendarium novum X 9 28.

L.

Lacus Regillus II 8 14.
Lactantius Firmianus V 1 28.
Ladiſlaus rex Neap. IX 8 58. regni jure ab Alex. V. ſpoliatur X 1 18.
Lambertus imp. VII 10 1.
Lamachus & Nicias duces Athenienſium II 13 14.
Laomedon I 11 14.
Latii cultus I 10 23.
Latinæ litteræ I 10 25.
Latinus I 12 8.
Lat. Silvius I 15 18.
Latium depopulatum VII 5 18.
Laur. Juſtin. X 2 63.
Laur. Medicei magnitudo animi X 4 82. cedit è vita X 4 112.
Laurentius martyr IV 28 1.
Lauretana domus IX 2 42.
Lautrecus dux regis Franc. X 6 41. 5.

S. Leander Hiſpal epiſc. VI 7 9.
Lex de provocatione ad pop. II 7 14. de duabus tertiis partibus ſuffragiorum comit. pont. VIII 8 45.
Leges Hebræorum I 8 9. Lycurgi I 25 13. Draconis II 5 16. XII. tabularum II 12 2 & 3. Sullanæ, ſeu Corneliæ III 19 14. Agrariæ à Cæſ. perlatæ III 24 2. Juliæ III 27 1. Juſtiniani imp. VI 4 34.
Legio fulminatrix IV 14 8.
Legionenſes reges VI 16 37.
Legionenſe regnum VIII 1 24.
Leo Magnus pont. V 11 7.
Leo I. imp. V 12 1. ejus populares jurejurando à pont. abſoluti VI 16 5.
Leo Iſaur. Iconomachus imp. VI 16 2 imperium illi abrogatum à Greg. III. pont. VI 16 27.
Leo IV. Porphyrogenitus imp. VI 18 1. febri perit. VI 18 5.
Leo III. pont. ad Carolum confugit VI 19 8.
Leo Armenius imp. Græc. VII 1 50. vitam amittit cum imperio VII 2 14.
Leo IX. pont. VIII 3 9. ejus pietas ibid. verſ. 11.
Leo X. pont. X 5 58. Italia expulit Francos X 6 2. litterarum fautor ibid. verſ. 5.
Leonardus Aretinus X 4 15.
Leonidas rex Spartiatarum II 10 8.
Leonina urbs ab Henrico capitur VIII 4 69.
Leontius imp. defecto naſo deformatus VI 13 8.
Leovigildus rex VI 5 10.
Lesbus inſ. Cataluſio Genuenſi data IX 7 33.
Leuctrica pugna III 1 9.
Libanius ſophiſt. V 5 25.
Liberii Rom. pont. exilium V 2 10.
Libertas in civitatibus Italiæ uſurpari cœpta VII 14 3.
Librorum imprimendorum ratio inventa X 3 10.
Licinius Cæſ. IV 36 4. orientis imp. V 1 8. ob inſcitiam litteris infeſtus ibid. vitam cum imperio perdidit V 1 11.

Digitized by Google

Ligures à Rom. ſubacti III 5 17.
Linguæ intemperantia exitialis VII 14 9.
Linguarum varietas I 3 3.
Linus I 10 11.
Liranus IX 6 62.
Literæ in Italia I 10 31. Conrado III. regnante reviviſcunt VIII 7 43.
Lituania Chriſto ſe adjungit IX 8 5. Poloniæ adjuncta ibid. verſ. 7.
Livia Auguſti uxor III 31 16. diem obiit IV 2 17.
Livius poëta III 13 3.
Longobardi à Narſete revocati in Italiam VI 5 6.
Longobardia, ſeu Lombardia, unde dicta VI 5 9. ejus regnum extinctum VI 17 28. ab imp. deficit VIII 8 28.
Longinus patricius, primus exarchus Italiæ VI 5 2.
Lotharingia à Lothario appellata VII 3 1.
Lotharius rex Italiæ Modoëtiæ coronatur VII 2 25.
Lotharius imp. VII 3 1. ex imp. monachus VII 3 32. ejus hereditas inter liberos diviſa ibid. verſ. 33.
Lotharius II. Cæſ. VIII 6 1. ab Innoc. pont. creatur Auguſtus verſ. 19. pacat Italiam ibid. verſ. 20.
Lucani III 4 12.
Lucanus poëta IV 5 7.
Lucenſes libertatem emunt à Rodulpho Cæſ. IX 2 36. ſubiguntur IX 8 77.
Luchinus Vicecomes IX 6 40.
S. Luciæ martyris corpus Conſtantinopolim miſſum VIII 2 19.
Lucilius poëta III 15 5.
Lucius Britanniæ rex baptizatus IV 14 24.
L. Apulejus Magus IV 13 12.
L. Brutus II 7 9. reges exigit ibid. ejus ſeveritas in filios II 7 15.
L. Catilinæ conjuratio III 23 2.
L. Lucullus III 21 7.
L. Mummius III 14 9.
L. Sulla III 16 5.
L. Verus imp. IV 14 2.
Lucianus Atheus IV 11 22.
Lucretia II 7 8.
Lucretius III 23 10.
Ludi Circenſes II 5 3.
Ludovicus Pius imp. VII 2 1. ejus donatio, & explicatio VII 2 7. in priſtinum gradum reſtituitur

tuitur VII 2 34.
Lud. rex Italiæ VII 3 2.
Lud. II. imp. VII 4 1. Nicolaum pont. ſummo honore excipit. ibid. verſ. 1.
Lud. Balbus imp. VII 6 1.
Lud. Provinciæ rex VII 10 16. Rex Italiæ VII 10 19.
Lud. III. imp. VII 11 1. capto oculi effoſſi. ibid. verſ. 4.
Lud. IX. Galliæ rex IX 1 33. captus à Turcis dimittitur ibid. verſ. 38. ad Tunetum peſtilentia moritur ibid. verſ. 100.
Lud. Bavarus Cæſ. IX 6 1.
Lud. Pſeudo-Auguſtus Nicolaum pſeudo-pontificem legit IX 6 4.
Lud. Hungariæ regis obitus IX 8 29.
Ludovicus Andegavenſis comes Neap. rex deſignatur X 1 18.
Ludov. Aquilejenſis patriarchæ victoria navalis X 4 41.
Ludov. Sforzia Maurus ex tutore dux Mediol. X 5 2. captus ibid. verſ. 20.
Ludov. XII. Rex Franc. ibid. verſ. 19.
Ludov. Hung. rex à Solimano cum exercitu cæſus X 6 43.
Lues infeſta capiti X 9 20.
Luithprandus Rex Longobard. Martelli metu urbis obſidionem ſolvit VI 16 31.
Luithprandus Diaconus Ticinenſis VII 13 34.
Luſitani in ditionem pop. Rom. redacti III 13 7.
Luſitania recepta III 14 11. ſtipendiaria eccl. Rom. VIII 7 34. ad Hiſp. redit X 9 16.
Luſtrum inſtitutum II 6 2.
Lutatius III 5 15.
Lutetiæ obſidio X 9 46. à duce Parmenſi obſidione exemta ib. verſ. 47.
Lutheranæ ſectæ diviſio X 6 27.
Lycia ſubacta IV 7 7.
Lycurgus Eliſæi fere æqualis I 25 11.
Lyſander rex Laced. II 14 20.

M.

Macedonia ſubacta III 13 10.
Macedonius hæreſiarcha V 2 15. Eremita V 7 5.

Ma-

Machabæorum virtus III 13 21.
Macrobius IV 14 16.
Maffæus Ægius poëta X 2 63.
Magiæ inventor I 3 15.
Magnitudo animi malis invicta VIII 8 69.
Magiſtratus gratis mandati IV 21 14.
Mahometes auctor Saracenorum VI 9 4. rex Turcarum IX 8 93. Conſtantinopolim capit X 4 30. imp. appellatur verſ. 31. magnam cum Turcis paſſus eſt cladem X 4 36, 37.
Majoranus V 12 6.
Mammæa Severi mater IV 21 1. cum filio cæſa ibid. verſ. 17.
Manaſſes rex Jud. II 2 10.
Manfredus ex tutore Tyrannus IX 1 51.
Mongomerius Henrici regis interfector X 1 47.
Manna I 8 8.
Mantuanus poëta X 5 57.
Manuëlis Græc. imp. obitus VIII 8 46. humanitas ibid. verſ. 49. munificentia ibid. verſ. 50.
Marathonia pugna II 8 18.
Marcellinus pont. Martyr IV 35 6.
Marcellus, Lucius, & Cajus Aug. nepotes III 31 14.
Marcellus pont. Martyr IV 36 12.
Marcellus II. trium hebdomadarum pont. geſſit X 6 124.
Marcius Coriolanus II 9 5.
M. Ant. Orator III 19 9.
M. Ant. Cleopatram in matrimonium ducit III 30 4. utrorumque mors ibid. verſ. 7.
M. Ant. Columna ditione ſpoliatus X 6 129.
M. Ant. Muretus X 8 41.
M. Ant. Pius IV 13 1. ejus juſtitia ibid. verſ. 5. laudanda vox ibid. verſ. 6.
M. Ant. Tyrannus III 27 10.
M. Attilius Regulus III 5 7.
M. Aur. Antoninus Verus imp. IV 14 1. à Pio adoptatus ibid. verſ. 2.
M. Aur. Ant. Heliogabalus imp. IV 20 1. Antonini Caracallæ filius credebatur verſ. 2. ejus nequitia. ibid. verſ. 4 & 5. Sardanapali cognomen accepit. ibid. verſ. 7.
M. Bruti mors III 29 12.

M. Curtius in hiatum terræ diſilit III 1 7.
M. Craſſus dives III 24 3. templum Hieroſ. diripit verſ. 9. ab hoſte occiſus ibid. verſ. 12.
M. Lepidus in ordinem coactus III 30 3.
M. Livii Druſi ſeditio III 17 4 & 5.
M. Manl. Capitolinus II 14 11. è Capitolio deturbatur III 1 4.
M. Marcelli Nolani victoria III 6 16. Syracuſas capit III 7 4. explorans occiditur III 9 7. ejus corpus humatum ab Annibale ibid.
M. T. Cicero natus III 16 6. Pater patriæ appellatus III 23 6. in exilium ejicitur ibid. verſ. 8. reducitur verſ. 9. imp. è Cilicia III 25 12. obtruncatus cum rep. pariter concidit III 28 3.
M. Val. Corvinus III 2 3.
M. Varro III 23 10.
Marci euang. corpus Venetias tranſlatum à Juſtiniano Venet. duce VII 3 14.
Mardochæus II 14 28.
Mardonius dux Perſarum II 10 21.
Margarita Cæſ. filia X 6 48.
Marg. Auſtriaca Octavio Franeſio nubit ibid. verſ. 80.
Maria regina Angliæ ibid. verſ. 121.
B. Mariæ triumphus VIII 8 47.
Marius Conradus X 8 41.
Marin. Turrianus Mediolani dux IX 1 60.
Mars I 6 6.
Martialis IV 9 12.
Martianus imp. V 11 1. ejus dictum ibid. verſ. 3. interitus verſ. 22.
S. Martinus Turon. Epiſc. V 5 22.
Martini pont. relegatio VI 11 2.
Mart. IV. pont. IX 2 12.
Mart. V. pont. X 2 7. ejus egregium dictum ibid. verſ. 8.
Mart. Lutherus debacchatur in pont. Rom. X 5 62.
Martyres ſub Diocletiano IV 35 7.
Martyres ſeptem Epheſi dormientes V 10 19.
Maſiniſſa Maſæſulorum rex III 8 9.
Maſſilius rex Maurorum à Carolo victus VIII 22.
Maſtinus & Albertus Scaligeri Veronæ Tyranni IX 6 11. & verſ. 37.
Materna inſtitutio IV 21 2.

Digitized by Google

2. & VI 3 17.
Mathathias III 13 22.
Mathildis pſeudo-pont. fugat VIII 4 18.
Mathildis donatio VIII 5 5.
Mathuſales I 2 2.
Matthæus, ſeu Maffeus vicecomes ab exilio revocatus IX 5 1. Mediolani dominus IX 6 10.
Matthias Hungariæ rex X 4 58. ſacro bello præpoſitus ibid. verſ. 62.
Mauritius Tiberii gener VI 6 12. imp. VI 7 1. optat pœnas luere in hac vita ibid. verſ. 12. ejus fortitudo in ſuo ac ſuorum exitio verſ. 14.
Mauſoleum III 2 8.
Maxentius Maximiani Herculei fil. IV 35 22. Romæ Tyrannus IV 36 7. in Tiberi periit V 1 3.
Maximianus imp. IV 35 10.
Maximianus Herculeus imperii collega IV 35 10. Maſſiliæ occiſus ibid. verſ. 19.
Maximilianus Cæſ. X 5 1.
Maximil. dux Mediol. X 5 49.
Maximil. II. Cæſ. X 8 1.
Maximinus imp IV 22 1. nobilitatis hoſtis ibid. verſ. 2. ejus caput circumlatum ibid verſ. 7.
Maximin. Cæſ. IV 36 3. morbo periit ibid. verſ. 6.
Maximinus in oriente tyrannidem exercet ibidem verſ. 7.
Maximus Pupienus Aug. IV 22 5. occiditur ibid. verſ. 8.
Maximus Tyrannus V 6 7.
Max. Taurinenſis epiſc. V 10 28.
Max. Tyran. Romam capit V 11 15. interfectus ibid. verſ. 18.
Medea I 11 12.
Medicei ab exilio revocantur X 2 44. Florentiæ principatum recipiunt X 5 47.
Mediolanenſes ad pont. auctoritatem redeunt VIII 4 15.
Mediolanum à Frederico imp. obſidetur VIII 8 13 everſum ibid. verſ. 27. magnificentius inſtauratum verſ. 36. captum à Francis X 5 20.
Megaſthenes III 3 26.
Melita Rhodiis equitibus attributa X 6 13. à Tur-

Turcis oppugnata X 8 4.
Memphis mœnibus nudata III 2 8.
Menander III 3 30.
Mendacium exitiale VII 4 3.
Menenius Agrippa II 9 3.
Menſis Quinctilis, ſive Julius III 27 6.
Mercurius I 8 28.
Meroveus rex Franc. V 10 2.
Meſopotamia provincia facta IV 11 9.
Metellus Creticus III 21 8.
Methone urbs Venetorum fœderatorum X 4 48.
Metii ſupplicium II 3 7.
Mexicum ab Hiſp. ſubactum X 4 109.
Mexicani & Æthiopici legati ad Clem. VII. pont. X 6 57.
Michaël Archangel. in monte Gargano VI 1 5.
Mich. Calephatus Græc. imp. VIII 2 12. ex imp. monachus ibid. verſ. 15. oculis orbatus ibid. verſ. 16.
Mich. Curopolata imp. Græc. VII 1 44.
Mich. Balbus imp. Græc. VII 2 18.
Mich. Ducas imp. Græc. VIII 4 58.
Mich. Palæologus ex tutore tyran. IX 1 48 & 49. Conſtantinopoli potitur ibid. verſ. 74.
Mich. Porphyrogenitus Græc. imp. VII 3 7. ejus nequitia VII 4 15.
Mich. Stratioticus Græc. imp. VII 3 33.
Milo Crotoniat. II 11 9.
Miltiades II 8 18.
Minerva I 6 6.
Minos I 9 17. & I 10 9.
Minotaurus I 11 15.
Mirandula expugnata X 5 41.
Mithridatis mors III 22 4.
Mitilene Cataluſio Genuenſi data IX 7 33.
Modeſtiæ certamen in pontificatu VIII 5 20.
Monaſtica vita pro graviſſimo ſupplicio judicata IX 4 43.
Mongomerius vide. Mangomerius
Montisferrati Marchionum origo VII 13 9.
Mora optimis conſiliis inimica VII 15 31.
Moravia Hungariæ regno adjecta X 4 69.
Moſcovia baptizatur VII 13 32.
Moſes I 9 1. interit. ibid. verſ. 26.
Mutina capta X 5 40.
Mutius Scævola II 8 5.

Digitized by Google

Myniæ I 11 11.

N.

Nævius III 10 9.
Narſes Perſ. rex ductus in triumpho IV 35 15. Eunuchus VI 5 3. rabie periit verſ. 7.
Navarræ regni origo VII 2 41.
Navarræ regnum tranſit ad Francos IX 5 24.
Navarra ab Hiſp. rege ſubacta X 5 61.
Naves Antiatum III 3 6.
Naumachia IV 9 5.
Neapolis per aquæductum capta VI 4 4. & X 3 18. capta à Totila VI 4 22. mœnibus nudata IX 1 53. occupata ab Hungaris IX 6 57. recepta X 5 16. ad Hiſp. redit. ibid. verſ. 24.
Neapolitanorum de rege diſcordia X 2 49.
Neëmias II 12 6.
Nembrothus I 3 1.
Neptunus I 4 22.
Nero Claudii privignus imperii hæres IV 4 9. imp. IV 5 1. urbis partem incendit verſ. 8. ejus luxus ibid. verſ. 3. aviditas ibid. verſ. 4. crudelitas, ibid. verſ. 6. mors IV 5 12.
Nerva Coccejus imp. IV 10 1. ejus laudabilis vox ibid. verſ. 4.
Nicephorus Patricius imp. Græc. VII 1 3.
Niceph. Logotheta imp. Græc. VII 1 35. ejus avaritia ibid. ipſius caput ſtipiti infixum ſpectaculo fuit ibid. verſ. 42.
Niceph. Phocas imp. Græc. VII 13 19. ſaxis appetitur ibid. verſ. 25.
Niceph. Botoniata Græc. imp. VIII 4 60.
Niceph. Calliſtus IX 4 33.
Nicias II 13 14.
S. Nicolaus V 1 29.
Nicolaus II. pont. caſtitatem ſacerdotum adſtringit VIII 4 4. ſimoniam damnat ibid. verſ. 5.
Nicol. III. pont. IX 2 4.
Nicol. V. eodem anno epiſc. card. pont. creatus X 4 17.
Nicol. Vitellius Tiferni regulus X 4 81.
Ninive I 3 16. ſolo æquata II 5 23.
Ninus I 3 10.
Ninus minor ibid. verſ. 23.
Niobe I 10 18.
Noës I 2 6.

Nor-

Normania VII 7 4.
Normani cum rege baptizati ibid. verſ. 4. Angliæ regno potiuntur VIII 4 51.
Normanorum adventus in Italiam VIII 2 8.
Normania in fidem Francorum venit VIII 10 9.
Nuceria Saracenorum IX 1 16.
Numa Pompilius II 2 1.
Numantia everſa III 14 12.
Numerianus imp. IV 34 5. in oriente init imperium ibid. verſ 6.
Nummus B. Petri in Anglia VII 3 30.
Nuptiarum à ſacerdote conſecrandarum inſtitutum IV 14 20.
Nyſa urbs I 10 12.

O.

Occha Franciſcanus IX 6 4.
Occidentis imperium diſcerptum à barbaris V 11 11.
Ochozias I 23 1.
Octavius conſul III 27 15.
Octav. Farneſius dux Camerini X 6 81.
Odenatus IV 28 18.
Odoacer rex Herulorum potitur Italia V 12 10. ad Ravennam oppreſſus VI 1 2.
OEcumenius VII 1 32.
OEdipus I 11 25.
OEnotrus I 8 32.
Ogygium diluvium I 6 7.
Oliverius Caraſa card. X 4 78.
Olybrius V 12 6.
Olympiades inſtitutæ I 27 2.
Olympici ludi I 11 22.
Oppida pont. ditionis ad libertatem à Florentinis excitata IX 7 50.
Oppidorum pont. domini exorti IX 6 47. eorundem defectio à pont. IX 7 52.
Oraculum Delphicum I 10 10.
Orbis terrarum à Triumviris diviſus III 28 4.
Orcades ſubactæ IV 4 7.
Orchanes rex Turc. regnum propagat IX 6 59.
Orcus I 9 14.
Ordo militiæ S. Jacobi VII 2 49. Cluniacenſis VII 11 17. Humiliatorum VIII 2 29. Carthuſianus VIII 4 111. Ciſtercienſis ibid. Claravallenſis ibid. Templariorum & Hoſpitalariorum VIII 5 27. Teutonicorum ibid. verſ. 28. & VIII 8 83. Calatravæ ibid. verſ. 84. S. Jacobi ibid.

ibid. Redemtionis Captivorum VIII 10 19. Cruciferorum ibid. Heremitarum S. Aug. ibid. Carmelitarum ibid. Dominicanorum ibid. verſ. 21. Franciſcanorum ibid. Servitarum IX 2 45 Novus adverſus Saracenos IX 5 18. Minimorum S. Franciſci à Paula X 4 70. Equitum S. Michaëlis ibid. Equitum S. Lazari reſtitutus X 7 23. S. Stephani inchoatus ibid. verſ. 24. Humiliatorum exſtinctus X 8 29.
Oreſtes V 12 9.
Organa in templis adhiberi cœpta VI 11 11.
Orientis imperium redit ad Latinos VIII 9 31.
Origenes IV 21 17.
Oroſius V 6 11.
Orpheus I 11 11.
Oſtia urbs condita II 4 8.
Oſtrogothi V 9 17.
Otho Silvius imp. IV 6 4.
Otho rex Germ. 7 12 38. ejus clementia inſignis verſ. 41. Mediolani rex Italiæ appellatus. ibid. verſ. 49.
Otho I. imp. cogn. Magnus VII 13 1. ejus ſeveritas in adverſarios Rom. pont. ibid. verſ. 3.
Otho II. imp. VII 14 1. ejus convivium verſ. 14. ſanguinarius appellatus ibid. verſ. 15. à Græcis captus ibid. verſ. 17.
Otho III. imp. VII 15 1. cum Maria conjuge Romæ imperii inſignibus ornatur ibid. verſ. 2. ejus juſtitia verſ. 6. nudis adit pedibus Archangeli Mich. templum ibid. verſ. 29.
Otho IV. imp. VIII 10 1. abrogatum illi imperium ibid. verſ. 4.
Otho epiſ. Friſingenſis VIII 7 44.
Othomanus primus rex Turc. IX 6 34.
Othoniël primus Hebræorum judex I 10 1.
Ovidii exilium III 31 11.
Ozias I 26 1.

P.

Pacuvius III 14 6.
Pajazetes, *vel potius* Bajazetes rex Turc. IX 8 40. vendit Græc. imperium ibid. verſ. 45. à Tamerlane Tartar. rege in cavea ferrea reſervatus IX 8 84.

Selimi fraude necatur X 5 56.
Palæologus Gr. imp. IX 1 107. anathemate notatur à Martino IV. pont. IX 2 13.
Paliani dux capite multatus X 7 13.
Palladius epiſc. V 10 14.
Pandulphus Capuanus princeps in Germ. relegatus VIII 1 3.
Panætius Philoſ. III 14 5.
Pannonia Rom. imp. adjuncta III 31 4.
Pantheon ab Agrippa conditum III 31 12. conſecratum à Bonif. IV pont. VI 8 12.
Papinianus IV 18 12.
Papirius Curſor III 3 10.
Pares XII. Franciæ VII 1 17.
Pariſina hæreticorum cædes X 8 45.
Parma pont. tradita X 5 52. data Petro Aloyſio Farneſio X 6 82.
Parmenides II 12 8.
Parrhaſius ibid.
Paſcha inſtituitur à Moſe I 8 8.
Paſſerini IX 5 8. Mantuam occuparunt IX 6 10.
Paterna clementia in liberos VII 2 35,36.
Patres Rom. II 1 7. minorum gentium II 5 1.
Patriarchæ I 6 3.
Patriarcha Armenius X 6 108. Aſſyrius ibid. verſ. 109.
Patriarchales ſedes VI 8 11.
Patriarchatus tres in novo orbe inſtituti X 6 62.
S. Patritius V 10 14.
Patritii Rom. II 1 7.
Paulinus V 9 26.
Paulini Nolani epiſc. charitas V 11 21.
Paulus Chriſtianus efficitur IV 2 29.
Paulus JC. IV 18 12.
S. Paul. Eremita V 1 29.
Paul. Diaconus VII 1 32.
Paul. Urſinus IX 8 68.
Paul. Venetus verſ. 94.
Paulus II. pont. X 4 62.
Paul. III. pont. X 6 59.
Paul. Æmilius ibid. verſ. 106.
Paul. Jovius ibid.
Paul. IV. pont. X 6 126. fratrum filios ejicit X 7 2.
Paul. Manutius X 8 41.
Pauſaniæ proditio II 10 23.
Pauſanias IV 12 19.
Pax cum Gothis V 9 15. inter Venetos & Genuenſes IX 8 18. inter Hiſp. & Franc. reges conſtituta X 9 86.
Pelaſgi I 10 25.

Digitized by Google

Pelagius II. pont. VI 6 10.
Pelagius regius juvenis Aſturiæ regnum inſtituit VI 16 33.
Peloponneſus I 10 17.
Pelops ibid.
Periander II 6 10.
Pericles II 13 5.
Perpenna III 20 6.
Perſæ I 10 16. à Saracenis ſubacti VI 9 11.
Perſarum imperium II 6 20. clades ad Plateam II 10 21. regnum ad Macedonas tranſit III 3 16. Regina baptizata VI 11 10.
Perſes in triumpho ductus III 13 8.
Perſis imperio Rom. adjuncta IV 11 8.
de Perſis triumphus IV 35 14.
Perſeus I 10 14.
Perſius poëta IV 4 18.
Peruſia ſubacta IX 8 77.
Peruſini à pont. domiti X 6 83.
Peſtilentia Rom. VI 7 3. litaniis depulſa ibid. verſ. 6. atrox in Italia VI 12 7. longe maxima IX 7 14.
Petrarcha IX 6 62.
Petr. apoſt. Romam venit IV 4 14. Rom. conſtituit ſedem ibid.
Petr. & Paul. apoſt. pro Romanis pugnant VII 11 27.
Petri & Paul. apoſt. interitus IV 5 11.
S. Petri patrimonium VIII 5 6.
Petr. Aloyſius Parmæ dux à ſicariis necatur X 6 106.
Petr. Angelus Bargæus, *quem auctor* Jo. Bargeum *appellat* X 8 41.
Petr. Antiſiod. Conſtantinopol. Imp. VIII 10 22.
Petr. Aragoniæ rex Siciliæ regno potitur IX 2 19. à Martino pont. regio tit. exutus, eccl. hoſtis judicatur verſ. 22. ejus inſolentia ibidem. exitialis exitus verſ. 32.
Petr. Bembus X 6 7.
Petri Caponis virtus X 5 6.
Petr. Damianus VIII 3 37. ejus auctoritas VIII 4 15.
Petri Leonis ſchiſma VIII 6 12.
Petr. Lombardus VIII 7 44.
Petr. Perpinianus X 8 41.
Petr. Ruber Parm. IX 6 40.
Petr. Victorius X 8 41.
Phaëtontis incendium I 8 31.
Phalanx Macedonica III 2 5.

Phalaris Tyrannus II 6 14.
Pharnaces rex ſimul viſus & victus III 25 17.
Phaſe, ſeu Paſcha I 8 3.
Phidias II 12 8.
Philippus rex Maced. III 2 5. debellatus III 11 2.
Philippi pater & fil. impp. IV 24 1.
Philippicus exul ſalutatur imp. VI 13 16.
Philippicus Bardanes imp. VI 14 1. ipſi oculi effoſſi ibid. verſ. 2.
Philip. rex Franc. IX 2 25.
Philip. Pulcher rex Franc. Flandriam occupat IX 3 8. à Bonifacio regni jure privatus IX 4 21. veniam orans in piorum cœtum recipitur verſ. 35.
Philip. Maria Vicecomes paternam ditionem recipit X 2 16. confictis litteris Eugenium pont. oppugnat verſ. 40. ejus humanitas in captivos reges verſ. 56.
Philip. Landgravius Haſſiæ à Car. V. Cæſ. victus, captuſque X 6 100.
Philo Judæus IV 4 18.
Philoſtratus IV 14 16.
Phineas I 8 23, 24.
Phocas imp. VI 8 1, obtruncatus ibid. verſ. 9.
Phœnicia adempta III 22 2.
Phoroneus I 5 4.
Picenum à Saracenis occupatum IX 1 85.
Picenninus Vicecomitis dux X 3 11.
Picus I 10 30.
Pilati mors IV 3 7.
Pindarus II 6 18.
Pipinus dux Auſtraſiæ VI 13 22. Rex Franc. à Zacharia Rom. pont. appellatus VI 17 11. Aquitaniam ſubigit verſ. 22. ejus donatio ibid. verſ. 21. Ludovicum patrem abdicare imperio cogit VII 2 33.
Piſa ſubacta IX 8 77. liberata X 5 7. ſubacta à Florentinis verſ. 38.
Piſani à Genuenſibus debellati VIII 6 8. eorum opes auctæ VII 15 41.
Piſiſtratus II 6 11.
Pius pont. martyrium ſubit IV 14 20.
Pius II. pont. X 4 49.
Pius III. breviſſ. pont. X 5 31.
Pius IV. pont. X 7 9.
Pius V. pont. X 8 5. ejus auctoritas apud Cæſar. ibid. verſ. 25.
Placentia pont. tradita X 5 52. Petr. Aloyſio Farneſio data X 6 82.

Digitized by Google

Placidia Honorii imp. ſoror, uxor Athaulphi V 9 10.
Placilla Theodoſii imp. uxor V 7 5.
Plato II 14 33.
Plautus III 10 9.
Plebis Rom. ſeceſſio in ſacrum montem II 9 2.
Plinius junior IV 11 14. ſenior IV 7 14 incendio montis Veſuvii, ejusque cinere obrutus IV 8 10.
Plutarchus IV 12 2.
Pluto I 4 22.
Pollio Trebellius IV 35 23.
Pollux I 11 11.
Polonia cum Mieſlao duce baptizatur VII 13 14.
Poloni reges ex Boëmia IX 7 57. eorum clades X 4 4.
Poloni regis Uladiſlai miſeranda mors X 4 6.
Polybius hiſt. III 14 5.
Polycarpus pro Chriſto enectus IV 14 22.
Polycletus II 12 8.
Polycrates II 6 12.
Polynices I 11 27. & ſeqq.
Pomœrium Rom. prolatum III 27 2. & III 31 7.
Pompejus Magnus cur appellatus III 19 13.
Pompejus Conſ. ſine collega factus III 24 13. Conſul cum dictatoria poteſtate ibid. necatus III 25 11.
Pomp. Trogus IV 12 19.
Pomponius Mela IV 2 26.
Pontianus pont. pro religione cæſus IV 22 9.
Pont. Rom. à nullo judicatur VI 19 10.
Pont. Rom. confirmandi jus imperatori delatum VI 4 32. ab imp. remiſſum VI 12 10.
Pont. Rom. majeſtas VIII 8 23. & ſeqq. in pont. ditione novi domini exorti IX 6 14.
Pontus in provinciam redacta III 22 3.
Populorum defectio ab imp. VI 16 6.
Porphyrius Plotini diſcipulus IV 25 3.
Porſena Hetruſcorum rex II 8 1.
Poſidonius V 9 26.
Poſtumius IV 28 15.
Præconis ſententia IV 21 12.
Prætor Urbanus III 1 6.
Praxiteles II 13 19.
Priamus I 12 5.
Priſcianus Grammaticus VI 4 44.
Probus imp. IV 33 1.
Proclus V 10 21.

Proclus Mathemat. VI 2 3.
Procopius tyrann. V 5 9.
Procopius hiſt. VI 4 44.
Prodicus Adamitarum pater IV 12 22.
Prometheus I 7 11.
Propertius III 31 12.
Proſcriptio Sullana III 19 11. Senatorum à Triumviris III 28 1.
Proſerpina I 9 14.
Proſper Aquit. V 10 21.
Prudentius V 9 26.
Pruſſia baptizatur VII 13 32.
Pſeudophilippus rex captus III 13 9.
Ptolemaïs deleta IX 2 41.
Ptolemæus Lagi fil. Hieroſolymam capit III 4 14.
Ptolemæus Philadel. III 5 20.
Ptolemæus Aſtrol. IV 13 12.
Pub. Decius ſe devovet pro exercitu III 3 5.
Pub. Rupilius Coſ. III 25 9.
Pub. Servilius Iſauricus III 21 4.
Pulcheria Theodoſii junioris ſoror V 9 2.
Pygmalio I 26 17.
Pyrrhus rex Epirotarum III 4 7.
Pyræum II 10 22.
Pythagoras primus ſe philoſ. dixit II 6 16.

Q.

Q. Cincinnatus II 11 1.
Q. Curtius III 31 12.
Q. Fabius Max. Cunctator III 6 6.
Quirinalis mons II 6 5.

R.

Rabanus VII 1 32.
Rabanus hiſt. VII 2 50.
Rabbi Moſes VIII 7 44.
Rachis rex Longobard. Benedictinum habitum ſumit VI 17 8.
Radevicus VIII 8 85.
Ranimirus primus rex Aragoniæ VIII 1 25.
Ravenna à pont. recepta X 5 37.
ad Ravennam clades ibid. verſ. 42.
Ravennas eccleſia ad Rom. pont. auctoritatem redit VI 12 3.
Rebecca uxor Iſaaci I 5 1.
Reginaldus Polus card. Angliam errorib. expurgat X 6 122.
Regino Abbas VII 10 21. & VII 14 22.
Regis exemplum VII 2 46.
Regnorum diviſio à Ludovico Pio facta ibid. verſ. 56.

Remigius Rhemenſ. epiſc. VI 1 12.
Remus I 28 5. morte multatus II 1 3.
Renatus Neapolitano regno potitur X 3 17.
Rentius necatus IX 7 30.
Rhadamanthus I 9 17. & I 10 9.
Rhea Sylvia I 26 10.
Rhetræ Lycurgi leges I 25 13.
Rhodus IV 7 8. à Saracenis capta VI 12 11. capta a Turcis X 6 12.
Rhœtia Rom. imp. adjuncta III 31 4.
Ricardus Capuæ princeps VIII 4 11.
Ric. à S. Victore VIII 7 44.
Ric. Viſigothorum rex VI 7 9.
Ritus Græcis permiſſi X 3 9.
Robertus Viſcardus VIII 4 8. ex hoſte patronus eccleſiæ ibid. verſ. 14. ejus incrementa verſ. 46. bellum cum imp. Græc. verſ. 61.
Rob. dux Apuliæ à Nic. II. pont. confirmatus ibid. verſ. 11.
Robertus Cæſar ex Bavariæ duce X 1 1.
Rob. imp. Conſtantinop. VIII 10 24.
Rob. rex Neap. IX 5 3.
Roboas I 18 1.
Rodagaiſus (*auctori* Rhadagaſius *appellatus*) Goth. rex fame enectus V 8 6.
Rodulphus rex Italiæ VII 12 2.
Rodulph. Cæſ. IX 2 1.
Rodulph. Agricola X 4 96.
Rodulph. II. Cæſ. X 9 1.
Rogerius dux Apuliæ & Calabriæ VIII 4 82. Apuliam & Calabriam Siciliæ adjicit VIII 5 19. feudatarius pont. VIII 6 7. & VIII 7 6. Rex Siciliæ VIII 7 5. male partis exuitur verſ. 23. excommunicatur VIII 7 3.
Roma in Palatino monte condita I 28 6. quo tempore cond. II 1 1. à Gallis incenſa II 14 9. à Camillo refecta III 1 2. magna ejus pars à Nerone incenſa IV 5 8. tyrannide Maxentii liberata V 1 3. ab Alarico Goth. rege capta V 9 6. ab Athaulpho cetera corraſa V 9 10. capta à Maximo Tyran. V 11 15. à Genſerico Vandalorum rege ibid. verſ.

18. & à Ricimero Gotho V 12 8. ſubacta à Theodorico Goth. rege VI 1 4. Beliſario ſe dedit VI 4 7. quartum à Goth. capitur ibid. verſ. 30. ab Authari Longobardorum rege obſeſſa VI 6 9. per occaſionem leporis capta VII 8 10. iterum capta VIII 4 73. capta à Viſcardo, & ex parte incenſa ibid.
Romæ ornamenta ab Conſtant. ablata VI 11 6. veteris reip. forma renovata VII 12 17. fames atrox, ac peſtilentia VIII 4 79. urbis direptio X 6 38.
Romanus puer imp. Græc. VII 13 16.
Rom. Argyropolus imp. Græc. VIII 1 21.
Rom. regis inſignia ab Hetruſcis II 5 4.
Romani ab Innoc. deficiunt VIII 7 13.
Romanorum clades ad Ticinum III 6 4 & 5. ad Traſimenum ibid. verſ. 6. ad Cannas ibid. verſ. 9. de Saracenis victoria navalis VII 3 26. clades VIII 7 10. & VIII 8 29. ſuperbia ab Eugenio pont. fracta VIII 7 21.
Rom. Diogenes Græc. imp. à Turcis captus VIII 4 55.
Romulus Sylvius I 24 11.
Romulus & Remus I 28 5.
Romul. primus rex Rom. II 1 2.
Roncavallenſis Francorum clades VII 1 24, 25.
Roſtra III 3 7.
Rubrum mare diviſum I 8 6.
Rupertus Abbas VIII 6 39.
Ruſſi ad Chriſtum traducti VII 6 11.

S.

Sabina pro religione cæſa IV 12 20.
Sacerdotum Regul. ordo à B. Laur. Juſtin. inſtitutus X 1 20.
Sacra Jovis Elicii II 3 16.
Sacrificia I 1 8.
Saguntus deleta III 6 2.
Salernitanus principatus VII 3 31.
Saladinus Turca Ægypto potitur VIII 8 54. ejus memorabile funus VIII 9 15.
Salaminia victoria II 10 11.
Salluſtius III 23 10.
Salomon I 17 1.

Sa-

Samaria condita I 20 8.
Samariæ & Iſraëlitici regni excidium II 1 26.
Samnium deletum III 4 11.
Samſon I 13 1.
Samuel I 14 1.
Samus IV 7 7.
Sanctius Garſia VII 2 44.
Sannazarius X 4 96.
Sappho II 6 18.
Saracena ſecta diviſa VI 11 15.
Saraceni regni origo VI 9 7.
Saraceni, Roderico rege victo, Hiſpania potiuntur VI 16 11. Apuliam vexant, Anconam diripiunt, Barium occupant VII 3 4. onuſti præda ſubmerguntur VII 3 23. Apuliam & Calabriam occupant VII 4 10. Syracuſas capiunt ibid. verſ. 29. Campania expulſi verſ. 30. Tarentum recipiunt VII 6 14. Fraxinetum occupant VII 8 6. Calabria, Apulia, Benevento potiuntur VII 11 22. domiti Garilianum ſe recipiunt ibid. verſ. 23. Gariliano expulſi, cæſique ibid. verſ. 25. Fraxineto ejecti VII 12 24. pulſi ex Italia & Sicilia VIII 4 47. baptizantur IX 4 20. pulſi ex Hiſpania X 4 104. eorum 370. millia uno prælio cæſa VI 16 26.
Sardanapalus Aſſyriorum rex ultimus I 26 11.
Sardes II 6 23.
Sardinia à Saracenis ſubacta VI 16 15. Frederico Aragoniæ regi conceſſa IX 4 39.
Saturnus I 10 20.
Saturnini ſeditio III 17 2.
Saul I 15 1.
Saxones à Carolo Magno ad Chriſti fidem compelluntur VI 18 7.
Scaligeri IX 5 8. deleti à Carrariis X 1 6.
Scanderbechi Epirotarum Ducis egregia virtus X 4 8. Turcarum terror ibid. verſ. 9.
Schiſma graviſſimum IX 8 3. ſublatum X 2 7.
Scipiones ab Aſdrubale in Hiſpania cæſi III 8 2.
Scipio Africanus ibid. verſ. 4. ejus temperantia verſ. 7. bellum in Africam transfert III 10 3. ejus exilium III 13 3.
Scipio Aſiaticus III 12 6. moritur III 13 2.
Scipio Æmilianus, qui & Africanus minor III 14 3 & 5.

Sclavi baptizati VII 5 38. eorum clades VII 12 46.
Scodra urbs à Turcis capta X 4 86.
Scotia V 10 12.
Scotus (Joh.) ingenii acumine nulli ſecundus IX 4 33.
Scoti & Hyberni Chriſto ſe aggregant V 10 13.
Scythis & Indis pax data III 31 6.
Sebaſt. Luſitani regis interitus X 9 12.
Seculum aureum I 10 22.
Sedechias rex Jud. poſtremus II 5 18.
Sedes pont. Romam à Greg. XI. relata IX 7 53.
Sedoanus in Francorum poteſtatem redigitur VII 4 23. ejus perfidia ibid. verſ. 25, 26.
Sedulius V 9 26.
Seghetum expugnatum X 8 12.
Sejanus Tiberii crudelitatem acuit IV 2 20.
Seleucus Philometor III 13 12.
Seleucia imperio Rom. adjuncta IV 11 8.
Selimus Turc. imp. X 5 63.
Semiramis I 3 18.
Semus I 2 14.
Setiæ captæ, Coſmoque conceſſæ X 6 119, 120.
Senator unus pop. Rom. iſque peregrinus IX 7 30.
Senatores Rom. centum II 1 6.
Senatores bini Rom. IX 7 8.
Seneca philoſ. IV 5 7.
Septimius Severus imp. IV 18 1. ejus ſententia ibid. verſ. 6. arcus ibid. verſ. 4. vox humanæ felicitatis contemptrix verſ. 8. vulgare de Septimio dictum ibid. verſ. 11.
Septuaginta interpp. III 5 21.
Sergius Galba imp. IV 6 1.
Sergius Rom. pont. VI 13 3.
Serici artificium allatum in Græciam VI 4 45. in Italiam advectum VIII 7 38.
Serpens æneus I 8 21.
Sortorius dux nulli ſecundus III 20 4. à ſuis occiſus ibid. verſ. 5.
Servia Turc. regi ſtipendiaria X 2 31.
Servilius Ala II 13 3.
Servitus Babyl. Jud. II 5 20
Servius Tullius II 6 1
Sethus I 1 14
Se-

INDEX.

Severus V 12 6.
Sever. Sulpitius V 6 11.
Severitatis exemplum in aſſeclam IV 21 12.
Sibylla regina VIII 9 7.
Sibylla Cumana II 5 8.
Sicani I 10 27.
Sichæus I 26 17.
Sicilia prima provincia pop. Rom. facta III 7 8. recuperata VI 4 6. depopulata VI 12 12. à Saracenis occupata VII 2 23. à Græcis recepta de Saracenis VIII 2 18.
Siciliæ reges Hieroſolymitani regni titulum habent IX 1 11.
Siculi I 10 28.
Siculæ Veſperæ Francorum cæde nobiles IX 2 18.
Sigebertus rex Franciæ fit monachus VI 12 4.
Siſebutus rex Hiſp. VI 9 15.
Sigericus rex Goth. V 9 12.
Sigiſmundus rex Hung. IX 8 34. fuga ſibi conſulit ibid. verſ. 55.
Sigiſm. Cæſ. X 2 1. ab Eugenio IV. rite appellatur Auguſtus ibid. verſ. 38.
Sigiſm. Poloniæ regis obitus X 8 40.
Sigiſm. Transſilvaniæ principis de Turcis victoria X 9 80.
Sileſia Hungariæ regno adjecta X 4 69.
Silius Italicus IV 7 15.
Simeon Metaphraſtes VII 10 21.
Simon dux Jud. III 13 34.
Simon puer omnes Chriſti cruciatus expertus X 4 93.
Simonides II 6 18.
Societas Jeſu à Paulo III. comprobata X 6 85.
Socrates II 13 19. & V 10 21.
Solinus IV 11 14.
Solis defectio mœrorem ac mortem Lud. Auguſto parit VII 2 38.
Soles tres exorti III 29 13. duo in cœlo viſi VII 13 13.
Solimanus Turc. imp. VIII 4 100. & X 5 67. à Vienna repulſus X 6 51, 52. mortem obiit X 8 12.
Sophia Aug. VI 5 3.
Sophocles II 13 19.
Soter pont. mortem ſubit IV 14 20. ipſius inſtitutum de conſecrandis per ſacerdotem nuptiis ibid.
Sozomenus V 10 21.
Sparta I 7 8. in ſervitute relicta III 11 5. occu-

Digitized by Google

cupata X 4 37.
Spartus I 7 8.
Speusippus III 3 10.
Sphinx I 11 25.
Spiridion Antistes Trimithuntis V 1 21.
Sp. Cassius, *qui ab auctore confunditur cum Sp. Melio*, & Sp. Melius *iterum cum Sp. Cassio* II 10 2.
Sp. Melius II 13 3.
Stationes VI 7 7.
Statius IV 9 12.
Stauratius imp. Græc. VII 1 44.
S. Stephanus saxis obrutus IV 2 28.
Steph. II. Rom. pont. à Pipino rege Franc. honorificentissime excipitur VI 17 16.
Steph. IV. pont. à Ludovico Aug. perhonorifice exceptus VII 2 3.
Steph. I. rex Hung. cum tota gente baptizatur VII 13 31.
Steph. Bathorius rex Pol. X 8 56. & X 9 22.
Stesichorus II 6 18.
Stilico per tutelam tyrannidem affectat V 8 5.
cum Eucherio fil. interfectus V 9 4.
Strabo III 31 10.
Strigonia à Jo. Franc. Aldobrandino recepta X 9 79.
Suetonius IV 12 2.
Suevia domita III 24 14.
Suevi evocati V 8 7.
Suffragii jus pop. Rom. ademptum comitiis pont. VIII 2 32.
Suidas VII 1 32.
Sulla Dictator III 19 14.
sponte se abdicat dictatura vers. 15. misere interit ibid. vers. 16.
Sylva Mæsia II 4 7.
Sylverius pont VI 4 21.
Sylvester II. pont. falso Magus est habitus VII 15 22.
Sylvius I 13 9.
Sylv. Athys I 18 24.
Sylvii reges I 13 9.
Symmachus VI 3 4.
morte multatus ibid. vers. 8.
Symphorosa pro relig. cæsa IV 12 20.
Syphax Numidiæ rex capitur III 10 3.
Syracusæ captæ VI 12 12.
Syria adempta III 22 2.
à Turc. subacta X 5 65.

T.

Tacitus IV 11 14.
Tacitus imp. IV 31 1. ejus modestia ibid. vers. 4.

Tamerlanus rex Tartarorum IX 8 88. ejus filiorum diſcordia ibid. verſ. 90.
Tancredus rex Sic. VIII 8 91.
Tarentum receptum III 9 5. & VII 6 14.
Tarquinius Priſcus rex Rom. II 5 1. Superbus II 7 1.
Tartari magna Aſiæ & Europæ parte potiuntur IX 1 27. potiuntur Perſide & Meſopotamia ibid. verſ. 28. baptizantur verſ. 106. eorum rex Meto Chriſtianus IX 1 30.
Taurinum & alia Sabaudiæ oppida à Francis expugnata X 6 74.
Tauris urbs regia Perſis adempta X 5 66.
Templum Salomonis conditum I 17 2.
Templum pacis IV 7 9. deflagravit IV 15 9.
Templum S. Mariæ ad Nives V 2 14. S. Sophiæ VI 4 42. Aquiſgranæ magnificentiſſ. à Carolo M. conditum VI 19 7.
Templarii VIII 5 27. à rege Franc. extincti IX 5 13.
Terentius III 14 5.
Terræ motus Antiochiæ IV 11 23.
Tertullianus IV 18 13.
Teucer I 10 19.
Theatinorum ordo inſtitutus X 6 86.
Thebæ I 10 8.
Thebæorum legio cædem paſſa IV 35 8.
Thedaldus dux Ferrariæ VII 13 12.
Themiſtius Philoſ. V 5 25.
Themiſtocles II 8 25. ejus exilium II 10 23. pietas in patriam ibid. verſ. 25. & ſeqq.
Theodoræ Aug. pietas VII 3 8. virtus ac ſapientia ibid. verſ. 11.
Theodoretus V 10 21.
Theodoricus Clodovei, ſeu Ludovici gener VI 1 17. diem obiit VI 3 13.
Theodorus Beza Genev. hæreſiarcha X 8 2.
Theod. Laſcarus imp. Trapez. IX 1 43. ejus egregia virtus ac victoria ibid. verſ. 45.
Theod. Laſcarus Ducæ fil. imp. Trapez. *quem auctor male* Laſcari filium *dicit*, ibid. verſ. 47.
Theod. martyr in acie pro Græc. pugnat VII 14 8.
Theodoſius orientis Aug. V 6 6. & V 7 1.

Am-

Ambroſio paret ibid. verſ. 3.
Theodos. Arcadii fil. heres imperii V 8 10. puer annorum octo ibid. verſ. 11.
Theodoſ. II. jun. imp. V 9 1. & V 10 1. diem obiit ibid. verſ. 19.
Theophilus Iconomachus Græc. imp. VII 2 29.
Theophraſtus III 3 30.
Theophylactus VII 1 32.
Theopompus rex Lacedæm. I 28 4.
Thermæ Antoninianæ IV 19 6.
Thermopylæ II 10 8.
Theſauri male parti male diſſipantur VIII 1 16.
Theſeus I 11 15.
Theſſalia ſubacta III 14 11.
Theſſalonicenſium cædes à Theodoſio imp. V 7 2.
S. Thom. Aquinas IX 1 108.
Thom. card. Eboracenſis perit ab Henrico Angliæ rege X 6 62.
Thracia ſubacta IV 7 7.
Thraſybulus II 6 12. Athenas liberat II 14 22.
Thucydides II 13 6.
Thyeſtes I 11 24.
Tiberius I 21 23.
Tiberis fluv. unde dictus ibid. ejus inundatio VI 7 3.
Tiberius Nero imp. IV 2 1. ejus elogium ibid. verſ. 5. mors verſ. 24.
Tiber. II. imp. VI 6 1. ejus benignitas ibid. verſ. 2.
Tib. III. Abſimarus imp. VI 13 9.
Tiber. Gracchus cæſus à Scipione Naſica III 15 2.
Tibullus III 31 12.
Tiburis excidium VIII 7 18.
Tiburtes domiti ibid. verſ. 11, 12.
Ticinum Longobard. regia VI 5 13.
Tigranes III 22 2.
Timantes II 12 8.
Titanes I 4 14.
Titus Veſpaſ. filius IV 7 2. humani generis deliciæ IV 8 7.
Tit. Livius III 31 10.
Tit. Manlius Torquatus III 2 2. ejus ſeveritas in filium III 3 4.
Titus imp. IV 1 1. ejus facilitas ac liberalitas ibid. verſ. 3, 4. commendanda vox verſ. 5.
Tobias II 1 28. ejus benignitas verſ. 35. patientia ibid. verſ. 38.
Toletum Viſigothorum regia VI 5 10. de Saracenis receptum VIII 4 105.

Tomyris Scytharum regina II 6 28.
Totila Goth. rex VI 4 23. à Narſete victus cæſusque ibid. verſ. 31. ejus humanitas ac juſtitia verſ. 25, 26.
Trapezuntii imperii origo VIII 9 27.
Trapez. imperium everſum X 4 57.
Tribus Judæa I 9 7.
Benjaminia I 13 12.
Tribuni militum II 13 1.
plebis II 9 3.
Triptolemus I 9 15.
Triſmegiſtus I 10 6.
Triumphi Cæſaris III 26 1.
Triumphi Conſtantini monumenta V 1 5.
Triumviratus Octavii, Lepidi, & Antonii III 28 1.
Troas I 10 19.
Troja everſa I 12 6.
Tropæa Miltiadis II 8 24.
Tros I 10 19.
Tullus Hoſtilius rex Rom. II 3 1.
Tunetum captum III 5 8.
captum à Jo. Auſtriaco, ſed brevi amiſſum X 8 53, 54.
Tunetanus rex vectigalis factus IX 1 102.
Turcæ Hieroſolymam diripiunt VIII 4 59.
anno Chriſti ML. exorti VII 3 27. magna parte Aſiæ potiuntur VIII 4 59.
de Turcis victoria navalis X 8 34. eorundem clades X 9 64.
Turnus I 12 10.
Turpinus Rhemenſis epiſc. VII 1 26.
Turris Babel I 3 1. Creſcentii VII 15 15.
Tuſculanorum audacia VIII 8 29.
Tyreſias vates I 11 27.

V.

Valens orientis imp. V 5 10. Arianus ibid. vivus comburitur verſ. 19.
Valentianus imp. V 5 1.
Valent. II. imp. V 7 1. in occidentis imperium reſtitutus ibid. ſtrangulatus verſ. 6.
Valent. III. fil. Placidiæ V 9 21. imp. V 10 1. & V 11 1. cæſus V 11 11.
Valerius Max. IV 2 26.
Valerianus imp. IV 28 1. Sapori Perſ. regi pro ſcabello eſt ibid. verſ. 3.
Vallachia Turc. regi ſtipendiaria X 2 31.
Vallia rex Goth. V 9 13.

Digitized by Google

Vallis umbroſæ inſtitutum VIII 1 11.
Vallum in Britannia IV 18 7.
Valtherus dux Athenarum IX 6 49.
Vandali evocati V 8 7.
Vectigal feudi nomine impoſitum Carolo Siciliæ regi à Clemente IV. IX 1 88.
Vegetius V 5 22.
Veji capti II 14 2.
Vellejus Paterculus IV 15 10.
Venatio periculoſa VII 7 7.
Venetæ urbis origo V 11 6.
Venetiarum urbs libera VII 1 6.
Veneti ex Scaligeris creſcunt IX 6 40. Ferraria potiuntur, ſed interdicto à pont. multati IX 5 19. Laudam & Placentiam occupant X 4 20. Cypro inſ. potiuntur verſ. 89. compulſi in anguſtias X 5 35. pacem cum Turca faciunt X 8 52. eorum diſcordia VII 1 8. periculum ibid. verſ. 12.
Ventidius Baſſus III 30 8.
Veturia II 9 5.
Venus I 6 6.
Veritas principibus ignota IV 23 4.
Veſuvii montis incendium IV 8 10.
Via Appia III 4 1.
Vicegradum à Jo. Fr. Aldobrandino receptum X 9 79.
Vittichindus VII 14 22.
Vitizæ Hiſp. regis libido inſignis, & contumacia VI 16 8 & 9.
Victor pont. IV 18 13.
Victor III. pont. VIII 4 85.
Victorem ſecuritas vincit VII 1 40.
Victoria de Saracenis Afris VIII 4 86.
Victoriæ inſolentia VII 11 10. & IX 8 12.
Victorinus Rheror V 1 28.
Vido rex Italiæ VII 7 16. imperator VII 8 1.
Vido Turrianus IX 5 1.
Vigilius pont. VI 4 40.
Viminalis mons II 6 5.
Vincentius Gallus hiſt. IX 1 41.
S. Vincent. Ferrerius IX 8 62.
Vinciſlaus Cæſ. IX 8 1.
Vinciſlao imperium abrogatum ibid. verſ. 82.
Vindelici Rom. imp. adjuncti III 31 4.
Vinum I 2 9.
Virgilius III 31 9.
Virgo Deipara in cœlum aſſi-

migrat IV 4 19.
Viriatus latro III 14 11.
Viſigothi V 9 16.
Vitalianus pont. VI 11 4.
Vitæ longitudo I 2 3.
Vitellius imp. IV 6 6.
Vitiges rex Goth. VI 4 8. captus ibid. verſ. 13.
Uladiſlaus rex Polon. IX 8 6, 7. Hungariæ Poloniæque rex X 4 2.
Ulpianus IV 18 12.
Ulpius Trajanus imp. IV. 11 1. ejus dictum ibid. verſ. 12.
Voluſianus imp. IV 26 1.
Urbanus pont. pro Chriſto cæſus IV 21 20.
Urban. II. pont. VIII 4 88.
Urban. IV. pont. IX 1 82.
Urban. V. urbem reviſit IX 7 44.
Urban. VII. pont. X 9 49.
Urbs prima condita I 1 12.
Urbs Leonina VII 3 28.
Septicollis II 6 6.
Uſſumcaſſanus Perſ. rex in Turcas à pont. incitatus X 4 33. victorias retulit egregias ibid. verſ. 44.
Vulcanus I 6 6.

X.

Xantippus Laced. dux III 5 9.
Xenocrates III 3 10.
Xenophon II 14 33.
Xerxes II 10 7.
Xyſtus II. pont. IV 28 1.
Xyſt. IV. pont. X 4 71.
Xyſt. V. pont. X 9 33.

Z.

Zacharias proph. I 26 2.
Zach Rom. pont. VI 17 4.
Zacynthus inſ. III 13 6.
Zaleucus II 11 12.
Zeno Stoïcorum parens III 3 30.
Zeno orientis imp. VI 1 1. ſepultus eſt vivus ibid. verſ. 7.
Zenobia ducta in triumpho IV 30 4.
Zephyrinus pont. IV 19 7.
Zeuxis II 12 8.
Zimiſces imp. Græc. VII 13 28.
Zizimus Mahometis fil. Romam ad pont. mittitur X 4 98.
Zoë Aug. relegata VIII 2 13. cum Theodora ſorore imperitavit in oriente ibid. verſ. 24.
Zopyrus Babyloniam regi ſuo prodit II 7 26.
Zoroaſter magiæ inventor I 3 15.

INDEX
CONTINUATIONIS
EPITOMES HISTORIÆ
Hor. Turſellini,

Ita maxime diſpoſitus, ut, quæ ad regnorum & populorum ſingulorum ſucceſſiones ac res geſtas pertinent, ſub nomine illorum regnorum & populorum collocentur.

Numerus additus annum ſignificat, quo ea reperiantur.

A.

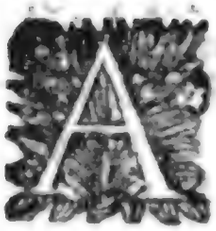

Ethiopiæ diſſidia 1629.

In Africa captivi Galli redimuntur 1631.

Alarachia in Africa Hiſpanis traditur anno 1610. Magus quidam obſervat regnum 1612.

Alphonſus Ludovicus Pleſſius Richelius cardinalis creatur 1629. Cardinalis Lugdunenſis nuncupatur eod. Ejus præſentia Romæ nomine regis Ludovici ad pacem promovendam utilis 1636.

Ambroſianæ Bibliothecæ collegium Mediolani, anno 1606.

Angliæ regina Eliſabetha moritur, anno 1603. Jacobus rex Scotiæ ſuccedit, filius Mariæ, quam eadem Eliſabetha decollaverat, 1603. Declaratur caput eccleſiæ regni ſui, eod. anno. Exagitat Puritanos, 1604. Periclitatur à ſuis 1603. 1606. Introducit in Scotiam ritus religionis Anglicos 1606. Aliquem motum patitur à ſuis in Anglia 1621. Mitior in catholicos 1622.

Angliæ principis iter in Hiſpaniam, pro matrimonio contrahendo, 1625. Irritus redditur ejus tractatus, eod.

INDEX.

In Anglia, & Hibernia perſecutio contra catholicos 1624. Ejus regis Jacobi obitus 1625.
Inter Angliæ & Galliæ reges diſſidium 1627. Claſſis Anglica ad Ræam eod. anno. Anglorum rex deliberat Rupellæ ſuccurrere eod Eorum vani conatus eod. Caroli regis Angliæ edicta in catholicos 1628. Inter Angliæ, & Galliæ reges pax ſancitur 1629. In Angliam ſe recipit regina, mater regis Ludovici 1638.
S. Annæ Aurenſis devotio 1625.
M. Antonius de Dominis revertitur ad eccleſiam 1622. Relabitur in hæreſim 1624. Ejus corpus comburitur eod.
Antiperipatetici damnati Pariſiis 1624.
Armandus Joannes Pleſſius Richelius, cardinalis creatur 1622. In Gallia impetitur 1626. Ejus pietas 1627. Ei gratulatur Urbanus Papa, de Rupella ejus conſilio capta 1628. Per eum Mons Albanus reducitur 1629. ejus adminiſtrationis prætextu turbæ Gallicæ 1631. Ejus exaltatio per regem Ludovicum eod.
Aquarum immenſæ inundationes 1598. 1617.
Aquarum impetu urbs Mexica novæ Hiſpaniæ ſubmergitur 1630.
Aſanis piratæ clades à Chriſtianis 1626.
Atrebati obſidio, & deditio 1640.
In Aurangiæ principem Mauritium, & fratrem ejus conjuratio 1632. Breda capitur à Spinola 1624.
In Auſtria ruſticorum rebellantium clades 1626.

B.

Babylon fruſtra tentatur à Turcis 1630.
Baccalaurei Sorbonæ jurant in decreta ſummorum pontificum 1629.
Batavorum in Indiam excurſiones 1624. Eorum progreſſus 1629. Trajectum occupant 1632. Eorum clades 1640.
Bearnum feudum unitur à Ludovico rege XIII. coronæ Franciæ, & religio catholica ibidem reſtituitur 1617. 1620.

in Belgio Iſabellæ Hiſpanæ obitus 1633.
Belgicarum rerum ſtatus 1637.
Berulii cardinalis obitus 1629.
Beza ſucceſſor Calvini moritur 1606.
Bibliothecæ Ambroſianæ Collegium Mediolani 1606.
Bibliotheca Palatina defertur Romam 1622.
Bibliothecæ Conſtantinopolitanæ conflagratio 1633.
Boëmiæ rex Matthias 1611. qui & imper. 1612. Ferdinandus coronatus 1617. Rebellant Boëmi 1618. & Palatinum eligunt in regem 1619. Cæduntur magnis cladibus, & vi reducuntur ad obſequium 1619. 1620.
Breda capitur à Spinola 1624.
in Britannia Armorica S. Annæ Aurenſis devotio 1625.
Britanniæ magnæ rex Scotiæ res ordinat 1633.
Britanniæ magnæ regis expeditio in Scotiam 1639.
Buckinghamius Ræam inſulam accipere nititur 1627.
Burdegalæ diſſidium inter archiepiſcopum, & Provinciæ præfectum 1633.

C.

Cæſar Baronius moritur 1607.
Cardinales Romæ creantur. 1622.
Cardinalibus eminentiſſimi titulus tribuitur 1630.
de Carmelitarum fœminarum regimine in Gallia diſſidium 1625.
Caſalis memorabilis obſidio 1640.
Caſtellæ rex Philippus II. pacem conficit cum Henrico IV. Francorum rege, & moritur 1598. Philippus III. regnat 1598. Philippum filium regem Caſtellæ renunciat 1608. Mauros tota Hiſpania pellit 1610. Duplex matrimonium cum Gallia conciliat 1612. Filium cum ſponſa Franca à Luſitanis agnoſci curat 1619. Moritur, & ſuccedit Philippus IV. 1621.
Catalanorum rebellio 1640.
Cobellutii cardinalis obitus 1626.
Cometæ varii 1604. 1618.
Conceptio B. Virginis *Vide* Feſtum.
Conciliabulum Londinenſe Anglocalviniſtarum 1603. Vapincenſe Huguenotorum eod. Hamtocurienſe con-

contra Puritanos 1604. Dordracenſe contra Arminianos 1619.
Conciliabulum Carentoni de Arminianis 1623.
Concilium Diamper in India orientali 1599. Pariſienſe, & Aquenſe 1612. Mechlinienſe 1607.
Concilium Burdegalenſe 1624.
Congregatio de fide propaganda Romæ inſtituitur 1622.
Conſtantinopolitani patriarchæ Cyrilli impietas 1627.
Conſtantinopolitanus patriarcha Cyrillus deponitur. Cyrillus ab Ibernia reſtituitur 1638. Illo depoſito ſubrogatur Parthenius 1639.
Copernici opinio damnata Romæ ab inquiſitione, & Galilæus Flor. eam tenens carcere incluſus 1633.
Corbia ab Hiſpanis capta ſtatim recuperatur 1636.
Corona ſacra regni Hungariæ magnæ illis populis veneration 1605 1607. 1619.
Coſacci Tartaros infeſtant 1615. Turcas 1613. 1614. 1616.
Crequius dux ſumma pompa Romam ingreditur 1633. Tormenti globo ictus occubuit. 1638.

D.

Dæmoniaca poſſeſſio Urſulinarum Loudunenſium 1634.
Daniæ rex Chriſtianus bellum agit cum Suecis 1611. 1612. & poſtea pacem 1613. & ſueciæ uniuntur contra regem Poloniæ 1617. Bellum ſuſcipit pro Palatino 1616.
Delphini Franciæ nativitas 1638.
Dola fruſtra obſidetur 1636.
Duella ſevere puniuntur in Gallia 1602.
Duellantium ſupplicium 1627.

E.

Eclipſis horrenda anno 1605.
Edmundi Richerii tractatus eccleſiæ judicio ſubmiſſus 1629.
S. Eliſabethæ canonizatio 1625.
Eminentiſſimi titulus tribuitur cardinalibus 1630. de epiſcoporum reſidentia decretum 1634.

F.

Fequierii deſolatio 1639.
Ferdinandus Florentiæ dux moritur, & ſuccedit

Coſmus 1609. eodemque mortuo, ſuccedit Ferdinandus, puer decennis 1621. *Vide* Germania.
Feſti conceptionis B Mariæ Virginis novum decretum Gregorii XV. 1622.
Flandriæ (ſub qua intelligit Belgium) Philippus rex Belgium dat in dotem filiæ, quæ nupſit Alberto Archiduci 1598. 1599. Certatur cum Mauritio 1600. Celebris obſidio Oſtendæ agitur 1601. quæ ultra triennium protrahitur 1604. Archidux tractat cum ordinibus, ut liberis 1607. Facitque cum iis inducias in 13. annos 1609. Diſſentiunt inter ſe ordines de religione 1609. 1610. 1618. 1619. 1621. Fœdus ineunt cum Turca 1612. Poſt finitas inducias duodennales reditur ad bellum 1621. Archidux moritur & Belgium redit ad dominium regis Hiſpaniæ 1621. *Vide* Belgium.
Fontarabiæ infauſta obſidio 1638.
Franciſci de Sales epiſcopi, & principis Gobennenſis obitus 1622.
B. Franciſca Romana refertur in numerum ſanctorum 1608.
Franciſcus Rupifocaldus card. curat concilium Trident. recipi ab eccleſiaſticis Galliæ 1615.
B. Franciſcus Xaverius refertur in numerum ſanctorum 1622.
Fraternitas Roſæ crucis, ſecta in Gallia 1623.

G.

Galliæ regis S. Ludovici feſtum celebratur in Gallia 1618. Henricus Navarræus pacem cum rege Hiſpaniæ redintegrat 1598. Sabaudiam occupat, ſed concordat cum duce 1600. Diſſoluto priſtino invalido matrimonio ducit Mariam Mediceam eod. an. Pacem componit inter Paulum V. Pontif. & Venetos 1605 Necatur à ſicario 1610. Ludovicus XIII. coronatur 1610. Ducit uxorem Annam Hiſpanam 1612. 1615. Bella civilia conficit 1614. & ſeq. Quædam etiam occaſione matris 1616. 1620. Curat etiam externa 1616. 1620. Rebelles hæreticos cladibus afficit. 1621. 1622.

In Gallia, Lutetia fit metropolis 1622. Victis rebellibus pax à rege datur eod. Ibi ſecta Fraternitatis Roſæ crucis 1623. Franciſci Barberini legatio 1625. A Gallis, & Sabaudis periclitatur Genua eod. Soubizii clades eod. Conſpiratio contra regem 1626. Turbæ Virdunicæ 1627. Anthonii Santarelli libri damnatio eod. Zelus regis Ludovici eod. Pietas card. Rupifocaldii, & card. Richelii eod. Duellantium ſupplicium eod. Inter reges Galliæ, & Angliæ diſſidium eod. Claſſis Anglica ad Ream eod. Thorafii virtus in ea defendenda eod. Rupella obſidetur à rege. eod. Rohani ducis conatus eod. Rupellenſis famoſa obſidio 1628. Rex Anglorum deliberat ei ſuccurrere eod. Agger mirabilis eod. Urbs redditur regi eod. Urbani Papæ gratulatio ad regem & ad cardinalem Richelium eod. Rupellæ mulcta eod. Rohani debiles conatus eod. Regis Ludovici expeditio pro duce Mantuæ 1629. Alia in Occitania adverſus hæreticos rebelles eod. omnium urbium hæreticorum demolitiones eod. Mons Albanus reducitur per cardinalem Richelium eod. Pax ſancitur inter Galliæ, & Angliæ reges eod. an. 1629. Regis Ludovici commercium cum Moſco eod. Bellum contra ducem Sabaudum 1630. Regis morbus eod. Pax ſancitur eod. Turbæ Gallicæ prætextu adminiſtrationis cardinalis Richelii 1631. Regina Mater ſecedit in Belgium eod. Gallorum redemptio in Africa captivorum eod. Rex Ludovicus archiepiſcopi Treverenſis patrocinium ſuſcipit 1632. Dux Aurelianenſis contra fratrem regem Ludovicum arma capit eod. Monmorancius capitur, & plectitur eod. Aurelianenſis ſecedit in Belgium eod. Burdegalæ inter archiepiſcopum, & Provinciæ præfectum diſſidium 1633. Lotharingiæ ducis tortuoſa conſilia 1634. Rex Lotharingia potitur eod. Aurelianenſis ducis reditus ad regnum eod. Ejus matrimonium cum Margarita Lotharinga nullum declaratur eod. Rex bellum denunciat Hiſpanis 1635. Prœlium Aveinenſe eod. Quatuor regis exercituum

geſta eod. Inſularum Provinciæ occupatio eod. Decretum cleri Gallicani de matrimoniis principum 1636 Monſtrolienſium in ſuum epiſcopum audaciſſima inſolentia eod Ducis Parmæ adventus Lutetiam 1636. Dola fruſtra obſidetur eod. Thoraſii obitus eod. Leucatæ famoſa obſidio 1637. Landrecii & aliarum occupatio eod. Fontarabiæ infauſta obſidio 1638. Caſimirus Frater regis Poloniæ detinetur in Gallia, deinde honorifice dimittitur eod. rex Ludovicus regnum ſuum protectioni B. Virginis ſubmittit eod. Delphini Franciæ nativitas 1638. Heſdinum capitur 1639. Fequerii deſolatio eod. Salſulæ bis expugnantur eod. Atrebatum obſidetur, & capitur 1640. Filius ſecundo genitus Ludovico naſcitur 1640.

Genua periclitatur à Gallis & Sabaudis 1625.

Germaniæ rex & imperator Rodulphus II. ſub eo bellum Juliacenſe 1610. 1614. Mathias rex Hungariæ & Boëmiæ 1612. Pacem componit cum Turca 1615 Ferdinandus Auſtriacus bellum agit cum Venetis 1616. 1617. Paciſcitur cum iis 1618. Adoptatur ab imperatore Mathia, fitque rex Boëmiæ 1617 & Hungariæ 1618. atque etiam imperator 1619. Rebellant in eum omnes ferme ſubditi hæretici 1618. 1619. Recuperata pleraque 1620. 1621. 1622.

Germaniæ ſigna varia in aëre 1622. Pax inter Cæſarem, & Gaborem 1624. Ferdinandus filius Cæſaris fit rex Hungariæ 1625. Nova conjuratio contra Cæſarem 1626. Mansfeldii clades, & mors eod. an. Cæſar armis & pietate prævalet 1627. S. Norberti tranſlatio Pragam eod. an. Cæſaris hoſtes cæduntur 1628. Proteſtantium varii conatus eod. an. Controverſia de nominatione ad patriarchatum Aquilejenſem eod. an. Conventus omnium principum ac civitatum proteſtantium Lipſiæ celebratur 1631. Magdeburgi calamitas eod. Germanicæ clades Guſtavi Sueci eod. Germaniæ miſer ſtatus 1633. Pro neceſſitatibus ejus jubilæum 1634. Valſteinii proditoria

toria cædes eod. Ratiſponæ memorabilis obſidio eod. Philipsburgum capitur à Gallaſio 1635. Cæſaris vires creſcunt eod. Ferdinandus Cæſar filium eligi curat in regem Romanum 1636. Ejus obitus 1637. Germanicarum rerum ſtatus 1637. Res variis locis geſtæ 1638. Quis Germaniæ ſtatus 1640.

H.

Hæretici Metaphoriſtæ 1603. Arminiani, & Gomariſtæ, &c. 1609. Vorſtiani 1610. Tilenus & Molinus 1613.

adverſus Hæreticos rebelles Ludovici regis progreſſus 1629. Eorum urbium demolitiones eod.

Harcurius comes Caſalem obſidet, & expugnat 1640. Taurinum etiam, principe Thoma defendente, & Leganeſio oppugnante, ei deditur eod.

Helvetii renovant fœdus cum rege Francorum 1602.

Heſdinum capitur 1639.

Hibernia invaditur ab Hiſpanis 1598.

In Hiſpania illuminatorum ſecta 1623. in eam cardinalis Barberinus legatur 1626. Hiſpani pontifici proteſtantur 1632. Treverenſem archiepiſcopum detinent 1635. Rex Ludovicus eis bellum indicit eod. Eorum in Picardiam excurſio 1636. Catalanorum rebellio 1640. Hiſpani ingenti clade in Taurini obſidione afficiuntur 1640.

Hungaria multa prœlia ſuſtinet à Turcis & Chriſtianis 1592. 1594 1596. 1600. 1603. 1604. Mathias declaratur rex, conſentiente fratre imperatore 1608. fitque imperator 1612. Ferdinandus coronatur 1618. Et fit etiam imperator 1619. Sed rebellant Hungari una cum Boëmis, & accurrente Bethlemo Gabore è Transſylvania certatur vario Marte eod. an. & ſeq. Fit aliqua concordia 1621. 1622.

Hungariæ rex urbes capit 1634.

I.

Jacobi Gualterii tabulæ Chronographicæ 1614.

Jacobi Gerdonii Chronologia 1616.

Jacobus Perronius Mornæum diſputatione profligat 1600. Pariſiis concilium celebrat 1612. Moritur 1618.

Japoniæ perſecutio excitatur ab imperatore 1614.
Japonici Martyres 1622. In Japonia perſecutio 1626.
Jeſuitæ prohibiti in Gallia concedere literas graduum 1624. *Vide*, Societas Jeſu.
Jeſuitiſſarum extinctio, & quod earum inſtitutum 1630.
B. Ignatius Loyola refertur in numerum ſanctorum 1622.
Illuminatorum ſecta in Hiſpania 1623.
Impoſtores ſe pro aliis fingentes 1601. 1610. 1638.
In India rex Serræleænæ convertitur ad fidem 1605.
In India quid actum 1630.
Inſularum Lirinenſium S. Honorati, & S. Margaritæ ab Hiſpanis occupatio 1634. A Gallis recuperatio 1637.
Jojeuſiæ familiæ illuſtris viri Henricus ex uxorato & Mareſcallo Capucinus 1596. Et Franciſcus cardinalis multis egregiis factis conſpicuus 1601. 1605. 1610. 1615.
Iſabellæ Hiſpanæ obitus in Belgio 1633.
B. Iſidorus Agricola Hiſp. refertur in numerum ſanctorum 1622.
De Italicis rebus conditiones pacis 1626. De iis pacta diverſa 1630. Italicarum turbarum compoſitio 1631. Caſalis memorabilis obſidio 1640.
Jubilæi celebratio Romæ 1600. 1625.
Jubilæum vanum Lutheranorum 1617.
Juſtus Lipſius moritur 1606.

L.

Landrecii & aliarum urbium occupatio 1637.
Leucatæ famoſa obſidio 1637.
Libri Santarelli damnatio 1627.
Librorum de libertate eccleſiæ Gallicanæ editio prohibita 1639.
Liber Salgadi Hiſpani de bullis pontificis eod.
Libri Optati Galli damnatio 1640.
Linguarum profeſſoris inſtitutio 1609.
Livoniæ magiſter ſubjicit ſe Poloniæ regi, & extinguitur ordo 1602. Varie & dui vexatur à Suecis & Moſchis, &c. ibid. & 1607. & 1608.
Lotharingiæ dux Henricus 1608. Ejus obitus 1624.
Lotharingiæ novus dux Salicus 1625. Ejus infauſta conſilia 1633.

Lotharingiæ ducis tortuosa consilia 1634.
Lotharingia rex potitur. eod.
Lutetia fit Metropolis 1622.

M.

Magistri ordinis Melitensis 1622. *Vide* Melitensis.
Mansfeldii clades & mors 1626.
Mantuæ Ferdinandus ex cardinale dux 1613.
Ex Mantuani ducis obitu contentiones de hæreditate 1628. Pro eo regis Ludovici expeditio 1629.
Mantuanum bellum suscipitur eod.
Mantua occupatur à Cæsareis 1630.
Mantuani ducis obitus 1637.
B. Maria de Verdelejo in agro Burdegalensi 1623. *Vide* virgo.
Marquemontii obitus 1626.
Martyres Japonici, & Persici 1622.
Mauritii principis Aurangii obitus 1625. Ei successit Henricus ipsius frater eod.
Mauri pelluntur tota Hispania immenso numero 1610.
Melitensis ordinis Magistri 1622.
Melitensium infausta excursio 1625.
Mexici gravis dissensio inter archiepiscopum & prorege 1624.
Moschi regnum usurpat Hoduines 1598. Necatur à Demetrio 1605. hicque à suis 1616. A rege Poloniæ magna parte subiguntur 1609. Ejusque filius in magnum ducem expetitur 1611. Cæduntur iterum Moschi 1614. 1615. Alius dux eligitur 1615.
Cum Moscho fœdus negotiationis & commercii fecit Ludovicus rex Galliæ 1629.
Moschos profligat rex Poloniæ 1633.
Moschum inter & Polonum pax. 1634.

N.

S. Norberti translatio Pragam 1627.
Nordlingense prœlium, quo Sueci prostrati 1634.

O.

Ordo Militaris sanguinis Christi 1608, Militaris de sacra militia Christiana 1609.

Olin-

Olindam, Fernambuc in Braſilia metropolim, Batavi expugnaverunt 1630.

P.

Palatinorum cædes & fugæ 1622.
Palatinus electoratus transfertur in ducem Bavariæ 1623. Halberſtatenſis propter eum Electorem pugnans afficitur clade à Tillio eod. an. Palatini Frederici mors 1632.
pro Palatino rex Daniæ bellum ſuſcipit 1625.
Palatinus magna ſtrage fugatur 1638. Ejus detentio 1639.
Parmæ ducis adventus Lutetiam 1636.
Perſa Aba Mirizes filius legatos miſit ad principes Chriſtianos, ut eos excitet in Turcas 1601. invadit Turcas 1604 1605. Xa Aba legationem mittit ad Paulum V. Rom. pont. 1619. invadit Turcas 1616. 1618.
Perſecutio contra catholicos in Anglia & Hibernia 1624.
Perſici Martyres 1622. Perſarum regis mors 1629. 1640.
Pet. Seguierius fit Cancellarius Franciæ 1635.
Philipsburgum capitur à Gallaſio 1635.
in Picardiam Hiſpanorum excurſio 1636.
à Polonis Tartarorum clades 1624. Poloni & Sueci inter ſe pugnant 1627.
Polonis prævalent Sueci 1628. Poloniæ regis Sigismundi III. mors 1632.
Poloniæ rex ſentit Suecos 1598. Diſſipat ſeditiones Polonicas 1606. 1607. Moſchos fere ſubjugat. 1609. 1610. Vulneratur proditorie 1620. Turcas magna cæde repellit 1621. Poloniæ rex Moſchos profligat 1633.
Polonum inter & Moſchum pax 1634. Eum inter & Suecum induciæ 1635.
Poloniæ rex ordinem militarem 72. fratrum inſtituere impeditur 1638. Ejus frater Caſimirus in Gallia detinetur, deinde honorifice dimittitur eod.

R.

Ræam inſulam Buckinhamius accipere conatur 1627. Ra-

Ratiſponæ memorabilis expugnatio 1634.
S. Raymundus Pennafortius refertur in numerum ſanctorum 1601.
Regina Mater regis Ludovici ſecedit in Belgium 1631. in Angliam ſe recipit 1638.
de Regularibus ſæcularium confeſſiones audientibus decretum eod.
Revanum capitur à Turca 1635.
Rhæti, ſive Griſones, fœdus ineunt inter ſe, & excitantur inter eos motus civiles 1618. In Valle-Telina catholici pellunt hæreticos. Hiſpani propugnacula exædificant 1610. Certatur vario Marte 1621. 1622.
Richelius, *Vide*, Alphonſus & Armandus.
Robertus Bellarminus card. è ſocietate Jeſu moritur 1621.
Rohani Ducis conatus 1627. 1628. Eum ſenatus Toloſanus ſupplicio adjudicat 1628. Ejus mors 1638.
Romanus pont. Clemens VIII. vindicat Ferrariam eccl. Rom. 1598. Jubilæum inſigniter celebrat 1600. Leo XI. 1605. Paulus V. 1605. Agit in Venetos pro immunitate eccleſiaſtica eod. accipit varias legationes à regibus Congi 1607. Perſarum 1607. Perſarum 1609. Japoniæ 1615. Gregor. XV. 1621. promulgat conſtitutiones de electione ſummi pont. eod. & de conceptione Deiparæ 1621. refert quinque beatos in numerum ſanctorum. eod. Curam habet de fide propaganda. eod.
Romæ inſtitutio congregationis de fide propaganda 1622. Novorum cardinalium creatio eod. Lutetia fit Metropolis eod Gregorii papæ obitus 1623. Urbanus VIII. ſubrogatur. eod. jubilæi celebratio 1600. 1625. Principes viri eo peregrinati 1625. Decretum de ſanctorum veneratione eod. an. S. Elizabetha canoniz. eod. Andreas Avellinus & Felix de Cantalicio beati declarantur. eod. Urbini ducatus revertitur ad ſedem apoſtolicam 1626. Cobellutii, & Marquemontii cardinalium obitus eod. anno. Urbani Papæ gratulatio ad regem & ad cardin.

din. Richelium ſuper Rupella capta 1628. Pontifici proteſtatio facta ſuper nominatione ad patriarchatum Aquilejenſem, eod. decretum de regularibus ſæcularium confeſſiones audientibus eod. Urbani Papæ pia opera pro eccleſia 1629. Baccalaurei Sorbonæ jurant in decreta ſummorum pontificum 1629. Proteſtatio facta pontifici ab Hiſpanis 1632. Romam Crequius ſumma pompa ingreditur 1633. Jubilæum pro neceſſitatibus Germaniæ 1634. De reſidentia epiſcoporum decretum eod. Legatio card. Gineti ad pacem 1636. Pontifex recepit obedientiam Ferdinandi Cæſaris 1638.

Rupella obſidetur à rege 1627. 1628. Deditur regi 1628. Ejus mulcta. eod.

Rupifocaldii pietas 1627.

Ruſticorum rebellantium clades 1626.

S.

Sabaudiæ dux Carolus Emmanuel bello impetitus ab Henrico IV. paciſcitur cum eo 1600. Ducem Mantuanum aggreditur, indeque rem habet cum Hiſpanis 1613. 1615. 1616. 1617. Pax initur interventu regis Franc. 1618. Victori filio uxorem obtinet ſororem Ludovici XIII. 1619.

Sabaudum inter & Mantuanum contentio de dignitate 1624. Contra Sabaudum Ludovicus rex bellum ſuſcipit 1639. Ducis Sabaudiæ obitus eod. Thomæ Sabaudi defectio 1634. Ducis Sabaudiæ obitus 1637. Thomæ Sabaudi iniquitas 1639. Taurini obſidio cum ingenti Hiſpanorum clade. 1640.

Salſulæ bis expugnantur 1639.

de Sanctorum veneratione decretum 1625.

Santarelli libri damnatio 1627.

Scotiæ rex Jacobus VI. periclitatur à conſpiratione ſuorum 1600. Fit rex Angliæ & totius majoris Britaniæ 1603. Introducit in Scotiam ritus religionis Anglicos 1609.

Scotiæ res ordinat rex magnæ Britaniæ 1633.

Scoticæ turbæ de œconomia eccleſiæ 1637. 1638. Earum incrementum 1638. 1640.

Signa varia in aëre 1622.

Societas Jesu restituitur in Gallia 1605. Venetiis exeuntes ob interdictum pont. non amplius recipitur 1605. Generalis omnium nationum patrum Congregatio, qua creatus est præpositus Generalis Mutius Vitellescus 1615.
Sorbonenses Baccalaurei jurant in decreta summorum pontificum 1629.
Soubizii clades in Gallia 1625.
Sueciam Sigismundus rex Poloniæ rebellans ei Patruus Carolus hæreticus usurpat regnum 1598. 1599. 1601. 1604. Moritur 1611.
Sueciæ regis Gustavi excursiones 1626.
Sueci & Poloni inter se certant 1627.
Sueci prævalent Polonis 1628.
Sueci Gustavi excursiones 1630. Clades Germaniæ 1631. Ejus mors 1632. Sueci prœlio Nordlingensi prostrantur 1634.
Suecum inter, & Polonum induciæ 1635.
Suecus bellum agit cum Danis 1611. Paciscuntur contra regem Poloniæ 1617.
Sudsii cardinalis obitus 1628.

T.

Tartari profligantur à Turcis & Cosaccis 1614. 1615. Tartarorum clades à Polonis 1624. Eorum dissidia 1628.
Taurinum princeps Thomas occupat 1639. Ab Harcurio expugnatur 1640.
Teresia virgo refertur in numerum sanctorum 1622.
Terræmotus gravissimi 1618.
Terræmotus in Apulia 1627. in Calabria 1638.
Tillius clade afficit regem Daniæ 1626.
Transsilvaniæ princeps ditionem cedit imperatori, sed mox pœnitet 1598. Ingentes postea ibi turbæ ac vastationes, & hæretici ejus dominationem invadunt 1599. 1600. & seqq. Bethleem Gabor occupat Hungariam 1619. 1620. Concordat cum Ferdinando imperatore 1621. 1622.
In Transsilvania Gaboris fraudes 1623. Inter eum, & Cæsarem pax 1624. Ejus mors 1629.

Digitized by Google

Tremolii ducis ad fidem catholicam conversio 1628.
Treverensis archiepiscopi patrocinium rex Ludovicus suscipit 1632.
Treverensis archiepiscopi detentio ab Hispanis causa belli 1635.
Turca Achmetes 1603. Patitur rebelliones in suo imperio 1606. Pacem componit cum imperatore 1615. Mustapha & mox Osmanes 1617. Expeditionem ducit in Poloniam infaustam 1621. Necatur, & iterum regnat Mustapha 1622.
Turcarum imperator Osmanes strangulatur 1622. Turbæ inde exortæ eod. Amurates fit IV. Turcarum imperator 1623. Inter Turcas, & Persas bellum de Babylone 1626. Turcarum Vizir Cosoronus frustra Babylonem tentat 1630. Revanum capitur à Turca 1636. Amuratis expeditio in Persidem 1638. Babylonem capit eod. Amurates IV. moritur 1640. Ibraïmus succedit. eod.

V.

Valetæ cardinalis obitus 1639.
Vallis-Telina consignatur pontifici 1623.
Vallem-Telinam Cœuvrius occupat 1624.
Veneti altercantur cum Paulo V. pontifice de immunitate eccl. 1605. Bellum agunt in Ferdinandum Austriacum 1616. 1617. Et vexantur à prorege Neapolitano 1617. Initur pax 1618. Eligitur dux Ant. Priolus 1618. 1622.
In Venetia Ant. Priol. decedit, eique Franciscus Contarenus sufficitur 1623. Prohibetur quædam superstitio eod. Franciscus Contarenus moritur, sufficiturque ei Nicolaus Contarenus 1630.
Vesuvii montis ingentes eruptiones 1631.
Virdunicæ turbæ 1627.
B. Virginis patrocinio rex Ludovicus regnum submittit 1638. *Vide* Maria.
Ursulinarum Loudunensium dæmoniaca possessio 1634.

W.

Wimarienſis ducis res gestæ 1638. Ejus mors 1639.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Google